

ਘੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ
ਕਵੀ

8

ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਾਂ

ਅਸਲ ਵਿਚ "ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੇਂਡਾਂ" ...ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ...(ਇਹ) ਮਲਫੂਜ਼ (ਰਚਨਾਵਲੀ) ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸਾਰਦੀ ਹੈ ਤੇ "ਨਾਮੋ" ਦਾ ਵੀ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਬਹਿਣਾ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਲੇਖਕ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਰਾਹੀਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਸਲੀ ਨਵਾਂ ਭਾਂਡ-ਰੂਪ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਵਧਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

—ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.)

"ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੇਂਡਾਂ" ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਗਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੇ ਸੰਗਠੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਵਿਧ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰੂਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।... ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

—ਵਿਪਾਕ ਸਿੰਘ ਗੋਲ (ਪ੍ਰੋ.)

...ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਇਕ ਸੂਤ ਪੁੰਝੇ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਮਟਕੇ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਮਾਲਾ ਵੀ। ਚਾਹਿਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਉੱਤਮ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਪਾਰ ਸੁਹਜ ਹੈ।

—ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਧ ਗਿੱਲ (ਡਾ.)

ਕਵੀ ਜੀ ਭਵਿੱਖੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਫੀ ਲਈ ਮੁੱਢ ਸਮੱਗਰੀ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ...ਇਹਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗਹਿਰ-ਯੋਗੀਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਅੰਕਿਤ ਹਨ।...ਇਹਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਹੈ।

—ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕੁੱਲਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

In order to continue conserving, digitising and publishing our numerous literature online, we are asking for your support and involvement.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

Digitising our treasures is an ambitious undertaking. Every page, every object, must be photographed individually and with great care. The whole photographic process including lighting, colour temperature, and environmental controls must all be precisely regulated. Post processing is also done with meticulous care including orientation, de-skewing, sizing and finally quality control to ensure the documents reflect the true state of the originals.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information about the process or your contribution - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ-8

ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ, ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੀ ਹੋਰਕ ਕੂੜ ਗਾਥਾ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਰਿਓਂ ਤੋਂ ਕੇ
ਅਲੌਕਿਕ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਲਵਾਂ ਵਰਣਨ
ਸਮਾਂ : 1981 ਈ.

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਠਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਿਥਾਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਦਾ
॥੩॥

ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੇੜਾਂ-੪

ਪ੍ਰਿਥਾਨ ਜਾਂ ਜਤਿੰਦਰ ਜਾਂਤ ਵੱਖ
ਸਿੰਘਾਨ ਪ੍ਰੀਦਾ
ਜਤਿੰਦਰ ॥੩॥

ਏਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ :

1. ਸਿਮਰਨ (ਕਵਿਤਾ)
2. ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ
3. ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ (ਹਿੰਦੀ ਵੀ)
4. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਨਮਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਪਰਿਵਰਤਨ
5. ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ
6. ਸੁਥਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਹਿੰਦੀ ਵੀ)
7. ਸੁਥਾ ਚਰਨ ਸਿੰਘ
8. ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਧੋਤੀ ਪੰਨੇ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ-8

ਮੱਖੀ' ਬਿੱਠੀ, ਕੰਠੀ' ਸੁਣੀ ਰੋਚਕ ਗੁਰੂ ਗਾਥਾ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ, ਯੁਵਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਿਓਂ ਤੋਂ-ਵੇ
ਅਲੌਕਿਕ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੰਨਣਾ ਵਰਣਨ
ਸਮਾਂ : 1981 ਈ.

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਠਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

BEETE DIAN PAIRAN-8

by

Pritam Singh Kavi

ਬਰਤਰ ਭੀਛਾਈਨ
ਸ, ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਲੰਧਰ

1997

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 1100 ਕਾਪੀਆਂ
ਸਾਧਾਰਨ : 85 ਰੁਪਏ
ਲਾਇਬਰੇਰੀ : 185 ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਜੇ-3/199 ਏ, ਰਾਜੇਗੀ ਚਾਰਡਨ,
ਲਵੀ ਦਿੱਲੀ-110027
ਫੋਨ : 5438202

ਭਾਪਕ :
ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੈਸ
ਪਲੇਟੀਅਰ ਫਾਰਡਨ ਮਾਰਕਿਟ,
ਚਾਬਨੀ ਚੌਕ, ਦਿੱਲੀ-110006
ਫੋਨ : 3281350, 3283518

ਦਿਲ ਦੇ ਕਹਿਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚੋਂ, ਚਕਰ ਭਖਰ ਦੇ ਮਾਣਿਕ^੧
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੇ 77ਵੇਂ ਅਲਮ ਦਿਨ ਦੀ ਝੋਲਾ ਵਿਚ
ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਯਾਨ - ਚੀਫੀ ਕਲਰਕ ਬਣੇ

ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪੁਜਦੀ, ਥੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਆਏ, ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ 'ਦੁਖ ਮਿਟਾਏ,
ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਦਰਬਨ ਕੀਤਾ, ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਭਰਦੀਰ ਨੂੰ,
ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪੁਜਦੀ, ਥੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਠਮ ਜਪਾਇਆ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਬਣਾਇਆ,
ਦਿਲ ਨੂੰ ਢੇਢੇ ਦੇਹ ਝਾੜੀ, ਦਿਲ ਰੋਟੇ ਦਿਲਭੀਰ ਨੂੰ,
ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪੁਜਦੀ, ਥੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ।

ਲੰਡਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵੇਰਾ ਪਾਇਆ, ਠਾਠੇ ਰੂਥਾ ਪੰਥ ਸਜਾਇਆ,
ਭਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕਖੜ ਦਿੱਤਾ ਦਿਹ, ਇਸ ਬਣਬੁਝੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ,
ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪੁਜਦੀ, ਥੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ।

ਜੇਹੜਾ ਇਹਦੇ ਬਰਨਾਂ 'ਚ ਆਇਆ, ਦੋਰਾਜੀ ਦੇ ਛੋੜੇ ਬਚਾਇਆ,
ਸਟੀਕਮੇਨ ਵੀ ਸੀਸ ਨਿਕਾਉਂਦੇ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ।
ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪੁਜਦੀ, ਥੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ।

ਚਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠਾ (ਸਟੀਕਮੇਨ)

ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ ਪ੍ਰਭਾ ਸੁਰਜ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

♦

‘ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ’ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ

‘ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ’ ਖੰਡ-੪ ਨਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੇ ਨਗਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਚਾਰਚਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ‘ਪੈੜਾਂ’ ਇਸ ਵਿਧਾ ਦੇ ਚਿਹਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

‘ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ’ ਦੇ ਖੰਡ-੩ ਵਿਚ 1981 ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪ-ਵਿਧਾਵਾਂ ਕਣਾ ਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਇਓ, ਇਤਿਹਾਸ, ਭਿਰਤਾਡ, ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ — ਕਈ ਵਿਧਾਵਾਂ ਜੁੜ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੰਰਚਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਕਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਪਰਵਾਹ ਅਲੋਚੇ ਕੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਕਲ ਬਾਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਆਧਾਰ ਕਲਪ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤੱਥ ਤੇ ਯਕਾਰਤ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਵੇਂ ਨਿਮਰ ਹਨ, ਧੀਮਾ ਬੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਮਰ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਫੈਲਦਾ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨਾਲ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਰਕਸ਼ਮੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਇਉਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸੁਰੰਤਰ ਬਿੰਬ ਵੀ ਉੱਭਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀ-ਬੰਧ ਸੰਯੁਕਤ-ਬਿੰਬ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਨਵੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਿਧਾ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਕ ਅੱਧ ਪੱਖ ਹੀ ਉੱਭਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਰਚਨਾ ਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਬਿੰਬ ਉੱਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਧਰਮ, ਸਮਾਜ, ਇਤਿਹਾਸ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਸਾਹਿਤ, ਸੰਗੀਤ, ਖੇਡਾਂ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਚਿੰਨ-ਚਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੰਚਰਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਕੱਲ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਚਾਰ-ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਅਰਾਦ ਨਹੀਂ, ਯਾਦੀ ਸਿੱਖ-ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਸਮ ਦੇ ਚਿਖਰਾਵੇ ਹਨ, ਤਨਾਉ ਹਨ, ਵਿਰੋਧ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਨਿਮਰ ਠਾਵਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਬ ਓ ਸੁਹਿਰਦ ਕੱਲਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਤਨਾਉ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਠਾਵਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਅਤਿ ਕੁੰਝਲਦਾਰ ਤੇ ਜਟਿਲ ਕੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਮਝੋਥਾ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੇਸਾ ਹੋਵੇ?' ਉਹ ਆਖਦੇ ਹਨ: "ਸਾਨੂੰ ਭਾਅ ਪਤਾ ਲੱਕੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੁਸੀਂ ਹੋਵੋ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੱਕੋ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਇਦਾ? ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਵੋ, ਉਹਦਾ ਪਤਾ ਲੱਕੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਖਾਦ ਹੈ।" (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸਰਾ ਨਾਉ, ਤੇ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ।)

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਘਟਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਲੇਖਕ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਲਾਂ ਦਾ ਨੇੜਿਸ਼ਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਲੜੀ ਵੀ ਅੱਡੇ ਉਸਰਦੀ ਰਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਵਰੋਹਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਚੰਖਣਾ, ਸਮਝਣਾ, ਅਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਲੇਖਕ ਇਹ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਲਿਖਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਇਸ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਵਾਂਗ ਤੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਕੱਲਾਂ ਵੀ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੱਲਾਂ ਵੀ ਚਿਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕੱਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸਰਦੀ ਹੈ, ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਉਂਕਿ ਗੁਣਾਸਿਕੀ ਸੰਗੀਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚਿਹਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇਣ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਨੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕੱਲ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਚਿੰਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਕੋ ਉਮਾਹ ਨਾਲ

ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਭ ਘਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੀ ਬਾਅਦ ਹਨ, ਕੌਂਟਰ-
ਰਿੰਦੂ ਵੀ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਵੀ ਹੋਰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੇ । ਪਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਸਮਾਜ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨੌਰਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ-ਇਕਾਦੀਕੰਟ ਉਘੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੈ । ਲੇਖਕ ਨਾ ਤਾਂ
ਵਾਧੂ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਵਾਧੂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ । ਉਹ
ਤੱਥਾ ਤੇ ਆਸ਼ੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ
ਵਿਚ ਅਗਲੀ ਘਟਨਾ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ
ਭਿੰਨਤਾ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਹੀ ਵਿਅੰਗਤੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਿਛਲਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਬਾਲ-
ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇਸ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੰਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਿੱਠੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ,
ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਉੱਨੀ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ-
ਸ਼ਾਲੀ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਮੁਢਲੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ।
ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦੀ ਅਪਣੀ ਵੀ ਨਮਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਿਮਰ ਸਮਸੀਅਤ ਦੀ ਚਲਣ
ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

23.11.96

—ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ (ਭਾ.)

ਓਲੀ ਸੁਨੀਵਰਸਿਟੀ

ਜੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਮੇਰਾ ਹਿਰਦਾ ਕਦ ਛੱਡ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 77ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਮੇਂ 'ਬੀਬੀ ਦੀਆਂ ਪੰਤ-੪' ਛੋਟ ਬਰਨ ਸਮੇਂ। ਬਸ, ਏਨਾ ਹੀ ਥਾਡੀ ਹੈ, 'ਤੈਰੀ ਉਪਮਾ ਰੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੇ।'

ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਭਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੂੰ ਮਿਹਨਾ ਲਥਦਾ ਨਾਭ ਸਥਾਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਗੋਰ ਦੀ ਅਸਥਾਸਥ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿਆਰੇ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਹਰ ਡਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ, ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਪਰ੍ਹੇ ਲਿਖਾਏ ਲਿਜਾਣੇ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ, ਹੈ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਨਵਾਰੀ ਹਾਂ।

ਉਸ ਸਹਾਇਕ ਦੀਆਂ ਕੀ ਕੱਲਾਂ ਭਰਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਾਮਹਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਰਕਸ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਭਾਨੁਰ ਮਰੀਦ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਭਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ।

ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੇਰੇ ਚੰਨਵਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ - ਬਲਰਾਜ, ਸਿਆਨ ਜੋਤੀ, ਜੋ ਵਿਹ ਨਾ ਬਹੁਤਾਏ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾ ਧਰੀ ਧਰਾਈ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਮਾ ਫੁੱਲਾਂ ਮੋਰੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਦੀ ਖਿਆ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ।

22-11-96

—ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਰੀ

ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਖੰਡ-8

1 ਜਨਵਰੀ 1981, ਬੁਧਵਾਰ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਦੀਸਵੀ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ।

ਬੀਬੀ ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਪ੍ਰਿੰਸਪਲ ਬਹੀਦ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਿੱਠੀਆਲ ਸਕੂਲ ਭਲੇ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਪੀਏ ਭਾਰੇ ਰਿਮੋਵਾਰੀ ਟੋਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ D-30 ਰਾਜ਼ਰੀ ਭਾਰਤਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਮਿਲੇ ।

ਮੇਰੇ ਗਿਆ ਉਹ ਦਿਨੇ 10 ਵਜੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਸੂਬਾ ਗੋਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਸੀ । ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਬੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਪ ਗੁਜਰਾਵਾਲਾ ਭਾਰੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ । ਟ੍ਰਿਪਲ ਐਮ. ਏ. ਵਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਇਹ ਕਦਮ ਸੁਣਕੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬੀਬੀ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਪ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਜਨਾਂ ਦੇ 'ਚੋਂ' ਹਨ, ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੋਤਲਾ, ਸ. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਪਰਪੋਤਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਦੀ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਗੋਡਾਰਡ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਪਹਿਲੀ ਭਾਰ

ਉਹ ਬੇਠਿਆਂ ਸੂਬਾ ਗੋਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰ ਇਕ ਲੱਕੜ ਦਾ ਬਰਸਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਰੋਤੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੀਆ ਇਕ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਜੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਾਨ ਦਾ ਨਾਂ) ਉਸ 'ਭਾਰ' ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਆਸਟ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ । ਅਜੇ ਚੰਨ੍ਹੇ ਰਾਂਸੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਕੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੀ ਰਾਮਸਰ ਕੋਠੀ ਅਤੇ ਰਾਮਸਰੋਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ।

ਅਸਲੀ ਕਾਰ ਜੁ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਵਰਤਮਾਨ) ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਲਾਈ, ਉਹ ਸੀ 4 ਸਿਲੇਂਡਰ ਬਿਦਰਲੈਂਟ । ਪਹਿਲੀ ਲੱਮੀ ਜਰਨੀ (ਸਭਰ) ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਸੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੀ 33 ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਬੀਤ ਮਠਾਰਤੁ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਤਾਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨ ਉਠਾਣੀ ਪਵੇ ।

ਬੀਬੀ ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਤੋਂ ਘਰਜਾਪੀਏ ਪਰਵਾਰ ਦੀਆਂ ਭੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ।

ਦਿਰਘਾਣ

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਨੂੰ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਮਨਚੰਦਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 1.30 ਤੋਂ ਟੈਲੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੋਂ ਚਲ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਵਜੇ ਬਾਮ ਰਤ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜ ਜਾਣਗੇ।

ਜੇ 6.30 ਵਜੇ ਬਾਮਾਂ ਬੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਅਜੇ ਆਪ ਦੀ 2, 2- $\frac{1}{2}$ ਘੰਟੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ।

ਛਾਉ ਜੀ, ਆ ਕਦੇ

ਅੱਜ ਸੋਠ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਢਾਵਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਰ ਰਤਨ ਪੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਾਮ ਰਤ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੁਰ ਬੁਟੇਲੇ ਆ ਕਦੇ।

2 ਜਨਵਰੀ 1991, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਭੀਰਤਨ ਸ. ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਰਾ। ਕੋਲ ਦੀ ਵਿਥ ਭਾਪੀ ਹੋਈ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਮਾਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਮਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ। ਜੋ ਸੰਗਤ ਨੇ ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਚਲਦਨ ਕੀਤੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਲਪਾਨ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ ਲੰਕਰ ਪਾਣੀ ਵੀ ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਣੇ ਵਾਹੀ ਮਰਸੀਡੇਜ਼ ਵਿਚ ਲਾਗੇ ਬਿਠੇ ਮਜ਼ਾ ਹੀ ਦਿੱਲੀ 7-8 ਵਜੇ ਪੁੱਜੇ। ਨਾਲ ਜਨ ਬੋਥੇ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸੋਧਕ ਪੁਰਖਾ। ਕੁਝ ਮਰੀਰ ਸਕੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਆਮਦ

ਬੰਦੀ 10.50 ਹੋਏ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਬੰਨੀ ਪੁਸ਼ਾ ਕੋਲ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਜਾਕਿਤੀ ਜਿਹੀ ਆ ਕਦੀ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕਦੇ ਸਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਅਜੇ ਬਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਮਥਾ ਟੇਰਿਆ। ਕੋਥੇ ਜੀ, ਸੋਠ ਰਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੁਰਖਾ, ਸਕੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਡਰੀ, ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ, ਅਤੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੂਸਰਾ ਚਾਲਕ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਵਿਰਦ-ਕਿਰਦ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਠ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਵਲ੍ਹੇਟੀ ਹੋਈ ਸੁਚੀ

ਚੰਦਰ ਨਾਥ ਕਾਰ ਚੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਰਵਾਂ ਕਈ, ਦੂਜੀ ਛੱਡੇ ਅਪਣੇ ਜਾਏ .
ਦਲ ਹੋ ਤੁਰੇ । ਮੈਂ ਵੀ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਕੋਲਰੀ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਛੱਟਾ ਕਾਕਾ ਅਤੇ ਦੱਡਾ ਕਾਕਾ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਜੁ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖੋ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹ ਆਪ ਹੀ
ਬਰਨਗੇ । ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਕਠਾਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।
ਉਹ ਮੋਟੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰ ਹਨ ।

“ਜਕਦੀਸ ਤੇ ਵੱਡੇ ਬਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀ ਉੱਤੇ ਕੁਰਦੇਵ
ਹੋਰੀਂ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਕੇ ਬੈਠ ਕਦੇ ਹਨ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰੰਧਰ ਦੇ ਹਰਬਨਤ ਮੇਲੇ ਤੋਂ
ਪਹਿਲੋਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ
ਛੋਟੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ।”

ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਭੀੜੀ ਕਿ ਕੋਲ ਨੂੰ ਫੁਲ ਹੀ ਇਥੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਉਸਤਾਦ ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਡਿਤਰ ਹੋਇਆ : ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ 20 ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ
ਚੈਂ ਲਾਉਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਉਸਨੂੰ
ਮਜਬੂਰ ਧਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ 20 ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲਗਾਏ ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਉਹ ਲਗਾਏ ਗਏ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪ ਚੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਹੀ
ਵੇਹਰ ਆਇਆ ਹੈ । ਤਾਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੇਰੋ
ਹੈਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰੇ ਬੰਦ ਆਵੇ ਪਰ ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ
ਭੱਤਾਂ ਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਿਲਾਫ਼ ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਥੋੜੀ ਜ਼ੀ, ਮਨਬੰਦਾ ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ
ਨੇ ਕੁਝ ਆਗਿਆਵਾਂ ਜਾ ਕੇ ਲਈਆਂ ।

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਅਜੇ ਸਮਾਨ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੈਠਕ
ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਆ ਕੇ ਅਖੰਪਲੇ ਜਿਹੇ ਸਾਡਾ ਬੁਹਾ ਬੋਲਿਆ, 1.00 ਵੱਜਾ ਸੀ ਦੁਪਹਿਰ
ਚਾ, ਫਿਰ ਬਰਾ ਪਿਛਾਹ ਹਟ ਕਦੇ । ਪਰ ਇਕ ਅਜੇ ਆ ਕੇ ਸੁਤੇ ਪਏ ਬਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਲਾਂਕਰੀ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ ਕਦੇ ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ, ਇਕਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦਰਜਨ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ
ਕਿਤਾਰਥ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਜਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਬਾਰ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੁਝ
ਕੁ ਆਰਾਮ ਲਈ ਫਿਰ ਛੋਟੇ ਜਿਉਂਕਿ ਮੁਸ਼ ਕੇ ਦਰਬਨ 2.20 ਵਜੇ ਹੀ ਹੋਏ ।

ਬੀਕੂ ਦੀ ਮੁਬਕਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਪੰ:
ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਚੀਕੂ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਪਿਰਾ ਦੇ ਲਾਭਿਰਦਾ ਨਾਲ

ਅੰਦਰ ਪਧਾਰੇ । ਹਰਭਜਨ-ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਆਟ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ।

ਪੰ. ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਛ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੜਕਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੱਲੇ ਦੇ ਮਾੜੇ ਤੇ ਕੀ ਆਖਣਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸੰਗੀਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਖਾਮਲਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ । ਜੋ ਉਸਨੇ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਵਿਚ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਇਮਤਲੀ ਸੀ ।

ਭਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਲਈ ਕੋਈ ਆਗਿਆ ਲਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਚੰਦਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ।

ਅੰਤ ਉਸਨੇ ਬਾਰ ਬਾਘੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਾਰੇ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਛੇ ਠੱਖ ਦਿਤੀਆਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੈਂਟ ਕਰਮੇ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕੁਝਮ ਬੀਡਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਜਿੰਟਾ ਲਵੇ । ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਤੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਬਣਦੇ ਸਨ । ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਿਰਜੂ ਸਪੁਰਕ ਨੂੰ ਵਰਮਾਇਆ : ਭੱਲੇ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ਾ ਕੁਟ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਥੇ ਜਾਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।

ਦੇਸਰ ਕੁਰਦੇਵ ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਰਾਦੀਵਰ (ਸੁਰੇਸ਼ ਸਾਹਿਬੀਆ) ਵਲ ਡਕਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ : ਭੱਲੇ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ; ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਭੱਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਭਾਭ ਹਾਂ ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵਾਰੇ ਦੇਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਝ ਵਾਝ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਬਾਘੀਆਂ ਦਾ ਬਚਾਵ

ਭਿਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਚੱਲੀ । ਪਰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਹਿਲ ਹੀ ਕਰ ਲਵਾਂ । ਉਹ ਚੰਦੇ ਅਕਾਲੀ ਸੰਗੀਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣਾ ਬਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਵਧਤ ਵੱਧ ਲਭਣਾ ਹੈ । ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਰ ਹੀ ਚਲੀ ਹੈ । ਐਰਥਾ ਹਰਭਜਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜਨੰਧਰ, ਕੁਝਾ ਦਿਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਆਰਟਿਸਟ ਹੀ ਆਏ ਹਨ । ਆਖ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਿਯੋਜਿਤ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ । ਜਕਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਵੱਟੇ ਸਾਡੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਲੇ ਹੀ ਰਹੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ।

ਏ ਕੁ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਠ ਬੈਠੇ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਪਿਛੇ ਮੁਝ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਲਾਈ, ਖਬੇ ਹਥ ਦੇ ਅਸ਼ਨ ਨਾਲ ਉਹਦੀਆਂ ਭੱਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਨ ਕੇ ਸਨ । ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਹੱਸ ਪਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੱਤੇ ਦੇ ਕਦੀ ਵਾਰ ਨਜ਼ਰਬ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਅੱਜ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 3.40 ਤੇ ਓਥੇ ਬੈਠੇ ਗਏ। ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਲਈ ਬੈਠਣ ਹਿਤ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਉਥੇ ਆਸਟ ਦੇ ਫਿਰਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੈਠੇ, ਜਿਥੇ ਸੂਝਾ ਚੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ। ਸਾਹਮਣੇ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਲੰਮਾ ਅੰਦਰ ਫਰਪੁਰ ਸੀ।

ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ! ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਉ ਗੁਰ ਬੰਪਾਲ।...

ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ

ਅੱਜ 3.45 ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫ਼ਰਸਰ ਦੇ ਐਠਾਣ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਬੇਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਰਮੀਤ ਬੇਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ C-7 ਦੇ ਚਿੱਠੀ ਨਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਜੋ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥਾਂ ਮੁਨੇਦੇਂ ਰੰਗਣ। ਨਾਮਾਇਆ : ਸਾਡਾ ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਪਿਛੇ ਚਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਭੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਦਗੀ, ਸਵੈਣਤਾ, ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਸਿਖਾਣਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਮਾਇਆ 30-31 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਗਾਰਜ ਹੋਵੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚਾਰਾਂ ਦੇ ਥਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਰਿੰਨ ਇਠ ਪਹਿਲਾਂ ਆਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛ-ਪਤਰਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿ ਰਿੰਨ ਘੋਰ ਚੋਲੇ ਸਿਰ ਬੇਸੁਆਬੀ ਨ ਹੋਵੇ।

ਏਥੋਂ ਚਲਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਝੁਰ ਪਈਆਂ, ਕਿਤੇ ਦੁਰਾਡੇ ਘਰ ਚਲਨ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰ ਸੀ। ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ-ਹਰਜਾਨ ਨੂੰ ਲੋ ਕੇ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚਾਂ। ਪੌਣੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ।

ਆਓ ਆਪਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਉਣ ਤਕ ਹੋਰ ਕੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਏ।

ਸੰਤ ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਬੰਕੋਬ

ਏਨੇ ਵਿਚ ਕੋਠੀ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਈਬੈਂਡ ਵਿਚ ਬੰਕੋਬ ਦੀ ਸੋਇ ਅਸੰਧ ਧਰਮਸਾਲਾ ਜਿਹੜੀ ਸੰਤ ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਦੇ ਉਦਮ

ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਧਨਮ ਗਾਰਜਾਂ ਵਸਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸੌਦਿ ਅਜੇਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ।

ਸੰਤ ਰੇਖਮ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਣਾਮ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ, ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਵਿਚ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸੱਜਣ ਸੰਤ ਰੇਖਮ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਸੁਆਮੀ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ-ਗਿਆਨ ਬੋਰ ਮਾਹੁੰਦਾਲ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਆਕਤ ਲਈ ਪਰਵਾਰ ਜੋਗੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਬਹਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਸਤਾਨਾ ਸਿਖ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਟਿਕ ਫੁਰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਉਭਾਏ ਪਏ ਸਾਂ। ਆ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ : ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਰਕ ਭਾਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ। ਮੇਨੂੰ ਭੇਤੀ ਹੀ ਆਇਆ ਜਾਣੇ।

ਮਨ ਬੀ ਫਿਕ ਬੋਲ

ਹੁਣਕਾ ਜਲਪਾਲ ਕਰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਘਰੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮੇਤ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਦੇਵ-ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਫਿਕਾ ਅਤੇ ਉਦੀਆ ਨੀਕੀਆਂ ਚਾਵਾਂ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਖ ਕੇ ਜਾਂ ਕਥਾਮ ਕਰਕੇ ਲੰਘਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰਬੀ ਅਤੇ ਸਵੀ-ਬਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬੋਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਆਦਿ ਨੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੁਰਦੇਵ-ਹਰਭਜਨ ਕੁਝ ਲਈ ਮਾਹੌਲ ਪਰਾਖ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੁਲਾਰ ਕੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਰਾ ਗਿਅ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਭੇਧੇ ਚਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਕਦੀ ਕੋਲਾਂ ਵਿਚ ਰਲਣੀ ਜਾਂ ਵਿਕਾਪਣ ਕੀ ਜਾਪੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਖਣ ਲਈ ਨਾਜਾਜ਼ਬੀ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਕੀ ਭਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਅਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਦੱਸਿਆ : ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਕੁਰਦੇਵਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੌਰੀ ਵੀ ਚਲੇ। ਉਸੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਪਰ ਕਦੀ ਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਕੱਸਣ ਲਈ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਲਕਣ ਬਣਾਈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਏਨੇ ਵਿਚ ਨੂੰ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਸ਼ਪਾਲ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਕਲਾਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਠ ਖੜੇ । ਤੇ ਕਿਹਾ : ਅਲੋ ਦੁਟ ਤੁਸੀਂ,
ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਆ ਬਦੇ ਹਨ ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਆਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਡਨ ਸਾਜਨ ਤੇ ਕੁਮਾਰ ਬੱਸ ਤੇ
ਜਿਅੰਤ ਕੁਮਾਰ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਬਨ ਯਾਦਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਲਪਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੱਤਰ
ਨੂੰ ਕਿਹਾ ।

ਏਥੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਥਾਲੀ ਨਗਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਆਇ ਸੰਗੀਤ
ਸੁਣਨ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਬਲਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੂ
ਕਰਵਾਓ ; ਮੈਂ ਆਇਆ ।

ਤੇ ਵੇਧਰ ਸੰਗੀਤ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ।

7.45 ਥਾਮ ਦੇ ਵਜ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਲ ਰਹੇ ਬਕਾਦ ਦਾ ਸਨਮਾਨ
ਕਰਦਿਆਂ ਭੁੰਜੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠ, ਭੌਂਕਿਆ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਿਆ । ਫਿਰ 15 ਥੁ ਮਿੰਟ
ਸ੍ਰੀ ਜਿਅੰਤ ਬੱਸ ਨੇ ਕੁਤ ਕਹੀਆਂ ਕਥਨਾਂ ਵਾਦਨ ਕੀਤਾ । ਉਪ੍ਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਥਨਾ-ਕਾਹੀ ਲਮੇ, ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਮਿਸਤਰਾ ਤੇ ਸੰਬੰਧ ਦੱਸਕੇ, ਜਿਹੜੀ
ਗੱਲ ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ।

ਰਾਜਸੀ ਬਥਾਉ ਤੋਂ ਮੁਢਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਣੀ ਰਨਮਦਿਅਤਾ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜਿਅੰਤ ਬੱਸ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਰਹੀ ਸੰਗਤ
ਵਿਚ ਤਰਬਦਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ
ਦੇ ਬੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਆਓ ਸੇਠ ਈ, ਆਓ ਸੁਰੱਖਣ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਇਸ ਦੇ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਬੁਲਾਏ ਕਦੇ ਸੰਜਣ ਵੀ ਆ ਬੈਠੇ । ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ
ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗੀਤ ਟੱਪ ਕੇਣ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ
ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ 'ਦਰਬਨ ਕਰਦਿਆਂ' ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥ ਪਵਾਂ
ਰਖ ਚੋਣਗੇ ।

ਅੱਜ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰ ਸਪਲਟ ਕੀਤਾ
ਸੀ : ਜਦੋਂ ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਲੜਕੇ ਚੀਕੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅਲੈ ਟਿਕਟਾਂ ਰਖੀਆਂ ਤਾਂ
ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਉਹ ਕੀ ਰਾਹਦੇ ਹਨ, ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਨ ਤੇ ਰਕਮ 1005/-
ਨਿਕਲੀ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਨਾਲ ਲਈ ਆਖਖੀ ਕੱਢ । ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ
ਕਿਹਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਖਬਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਅਸੀਂ
ਕਾਹਨੂੰ ਦੇਈਏ । ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਦੁਣ ਕਿ ਜੋ ਸੁਭ ਪੰ: ਬਿਰਜੂ ਹੁਰਾ ਨੇ ਕੁਰਦੇਥ ਨੂੰ
ਸਬੰਧ ਵਜਾਣ ਦਾ ਚੋਣਾ ਹੈ, ਕਈ ਕੁਚਰੀ ਯਾਦਤ ਇਹ 1000/- ਉਹ ਵੀ ਜਾਦਾ
ਹੋਇਆ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਲਈ ਜਾਵਾਂ । ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰਬ ਨ ਪਏ ।

ਰਾਜਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਪੁਰਵਕ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ 30 ਮਿੰਟ ਤਕ ਰਹੀ। ਰਾਜਸੀ ਵਾਰਤਾਵਾਚਕ ਲਈ ਸੇਠ ਜੀ, ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਐਮ. ਪੀ., ਸ. ਸੁਲਖਣ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪਰਥਾਏ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 8.45 ਤਕ ਤਰਬਕਾਬੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੁਟਏ ਰਹੇ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਗਰੁਪ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਉੱਠ ਗਿਆ। ਦੇਸਰ ਲੋਕ-ਠਾਠ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੰਜੋਭ ਬਣਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ 9.10 ਵਜ ਗਏ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੇਕੇ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਸਖਤ ਪਹਿਰੇ ਦੇਣ ਕੁਝ ਵਲੰਗਾਰ ਕੀਤਾ। ਬੇਕੇ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਸੇਠ ਜੀ, ਕੀ ਹੰਸਪਾਲ, ਕੀ ਹਰਭਜਨ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇਂ ਬੱਕ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਪਹਿਲੇਂ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਨਰਮਾਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਤਕ ਰੁਝੇਵਾਂ ਲਿਆ।

ਅਜੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣ-ਬਾਕ ਦੇ ਬੰਦ ਪਏ ਵਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੱਟੀ ਲਝ, ਦੁੱਧ ਦੇਂਦੇ ਪੀਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੇ।

3 ਜਨਵਰੀ 1961, ਖੇਡਵਾਡ ਰਾਜੀ ਇੱਠੀ

ਮਨਚੰਦਾ ਕੇ ਦਫ਼ਤਰ ਬੈਠ

ਅੱਜ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੰਤ ਖਡਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧਤ ਮਥਾਨ ਵਿਚ ਦਫ਼ਤਰ ਕੇ ਕਰਾਉਣ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਸ੍ਰੀ 6.35 ਵਜੇ ਪੁਜਾ। ਜਾਰਾ ਹੀ ਭਰਬ ਕੁਰਬਾਣੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਇੱਠੀ ਕੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਿਠਪਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਤਿਬਠਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਯੁੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਮਿਲਣਾ ਕੀ ਲੋਕੇ ਦੇ ਇਸ ਚੀਕਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਆਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਮੰਡਲ ਸੀ : ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਬੇਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ, ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਸ਼ਿਆਚੀ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਂਬ, ਸੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ., ਸੰਤ ਰਹਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੌਰਰ, ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਥਾਣੀ ਦੇਜੇਸੀ, ਸੇਠ ਰਹਲੱਭ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਦਰਿਆ' ਕੀ ਪਹੁੰਚਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਰਾਜਸੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪੂਰੇ ਸਵਾ ਸੱਤ ਵਜੇ ਹੋਭ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਕ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀ ਹੋ ਗਈ।

ਭੋਕ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸ. ਚੰਦਿਆ ਸਿੰਘ ਪਤਨੀ ਸਮੇਰ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਏ । ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਦਿਅੰਤ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ : ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ 'ਲੜਕੀ ਦੇਖਣ' ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਨਪੁਰ ਦਾ ਕਰ ਦੇਵੀਏ ?

"ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀ ਹੋਸਪਾਲ ਹੋਗੀ" ਦੁ ਬਹਿਣਕੇ, ਪਰਵਾਨ ਹੈ ।" ਹੋਸਪਾਲ ਤੁਰਤ ਬੋਲਿਆ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਹੀ ਭਰ ਕੀ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ।

ਵਿਰ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਆਪਣੇ 'ਲੜਕੇ ਦੀ ਰਾਇ' ਦਾ ਚਿਕਰ ਕੀਤਾ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਝੂਠਿਆਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਗੱਲ ਥਾਤ ਦੇ ਅੰਜਾਮ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸੇਠ ਤਰਲੋਬ ਸਿੰਘ, ਹੋਸਪਾਲ, ਮਨਚੰਦਾ, ਪੁਰਖਾ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ, ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੇਜੇਸੀਓ ਕਿਸ਼ਨ ਨਗਰ (ਜਮਨਾ ਪਾਰ) ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਠ ਬੈਠੇ ਤੇ ਵੇਧਰ ਸੰਕਰ ਨੂੰ ਕਲ ਪਾਟੀ ਡਬਾਇਆ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੰਕਰ ਵੀ ਦੇਖੇ ਯੋ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਵਿਹਦੀ ਸੰਸ ਬੀਬੀ ਵਿੰਦਰ ਬੋਰ, ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਜੋੜਬੀਆ) ਸੰਤ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੰਧੀ ਸਿੱਖ ਲੰਕਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਏ ।

ਦੁਬਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰੰਲ ਬਾਗ ਆ, ਦਿਲਨਾਨ ਕਰ, ਪ੍ਰਥਾਭ ਛਬ ਵੀਨੀ ਪੁਸ਼ਾ ਰੰਡ ਆ ਕਿਰਾਜੇ ।

ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਚਾ ਮੋਲਾ

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਖ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੋਲਾ ਹੈ । (ਵਿਹ ਸੰਤ ਜੀ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਦੂਆ ਦੇ ਰੁਆਡਰੋ ਸਨ) । ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ) ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਥਾ ਕਮੇਥ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰੋਣਕਾਂ ਹਨ । ਜਰੋਦਾਸ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ ਨੇ ਅਪਣੇ ਜਵੇ ਨਾਲ 12 ਫੀ' 2.30 ਠਕ ਹੱਥੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ । ਸਰੋਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ।

ਵਿਰ ਸੰਕਰ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਚਾਸ ਹੋ ਗਈ । ਹਾਲ ਸੰਕਰ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ । ਨਾਮਸਾਧ-ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਣਦੂਟ ਕਰਾਣਾਂ ਲਗ ਕਈਆਂ ।

3.30 ਨੂੰ ਵਿਰ ਵਲੋਂ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਚਾਸ ਪੂਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੀ ਸੰਤ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾਡੇਵਾਲ ਨਾਲ ਆ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬੰਨ੍ਹ ਖਲੋਤਾ । ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਲੜਕਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੋਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੇ । ਸਬੰਤਰ ਸੰਤ ਤਰਜੋਮ ਸਿੰਘ ਨੇ 18.1.81 ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ ਦੋਟ ਲਈ ਆਖਿਆ ।

ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੋਰਾਨ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਰਜਾਖ ਦਾ ਪੋਰਤਾ ਛਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਤਰਪੋਰਤਾ ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆਏ । ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਰਾਖਵੀਂ ਜਗਹ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕਏ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸ੍ਰੀ ਤਰਬਕਾਰੀ ਵਿਚ ਮਕਨ ਸਨ ।

5.20 ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਸੰਤ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀਸਰ ਨੇ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ 5.45 ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ।

ਬੀਬੂ ਵਲੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ

ਅੱਜ ਹੀ ਪੰ: ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਬੀਬੂ ਵਲੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ । ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀਬ ਸਿੰਘ ਵਰਿਆਮ ਨੇ ਰਨ ਕੇ ਕਮਾਨੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ 6.30 ਤਕ ਉਡੀਕ ਕੇ ਕਮਾਨੀ ਹਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ 7.30 ਵਜਣ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਮਾਨੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਠੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਰਨ ਪਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੇਠ ਤਰਲੋਚ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸੇਠ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਨ । 'ਵਰਿ ਆਮ' ਸੰਪਾਦਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਓਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ।

ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਣਾ ਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਰੋ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲੀ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਬਿਰਜੂ ਪੁੱਤਰੀ ਬਵਿਤਾ ਅਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰਮਿਆਨੀ ਸੇਢੇ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੇਠ ਜੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਤਾਰ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ : ਵੇਖ ਠੱਕ ਮੈਂ ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਬੈਠਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਣ ਦਾ ਮਾਨਸਯ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ 1005/- ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਵ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ 1500/- ਦਿਤਾ । ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਖੇ ਗਾਡੀ ਰੋਟਕ ਸੀ ।

ਸੁਆਗਤ ਹੀ ਸੁਆਗਤ

ਜਦੋਂ ਪੰ: ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚੈਲੀ ਸਕਸਦਤੀ ਦੀ ਨਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ, ਉਠ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ । ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਉਸ ਵਿਭੋਰ ਕਰ ਗਏ । ਮੈਂ ਨਾਲ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹਿ ਬੈਠਾ, "ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚਲਕਵੜੀ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ।" ਅਜੀ ਅਜੇ ਬਲੋਰੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਮਾਇਆ : ਦੁਸੀਂ ਠਾ ਸਹੀ, ਮੈਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਥੋਂ ਕੜਿਆ,

ਕਿਹੜੀ ਥੀਜ਼ ਨਾਲ ਲਾਈ, ਮਿਨੂੰ ਜੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਆਦੇ ਸੁਆਦੇ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਦੇਸੇ ਜੰਗੀਰ ਸਰਾ ਵਿਚ, 8.20 ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਮ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਆਲਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਅਪਣੇ ਸਿਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ, ਆਗਿਆ ਲੈ ਸਰੋਦ ਵਾਟਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ।

ਪਰ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਇਕ ਖੁੰਟੀ ਅੱਜ ਥਾਰ ਥਾਰ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਉਹ ਸੁਰ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੱਟ ਦੇ ਰਹੀ । ਕੁਮਾਰ ਬੱਸ ਤਕਲੇ ਤੇ ਸੀ । ਰਚਨਾ ਜੁ ਕੁਰਦੇਵ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸੀ । ਪਰ ਖੁੰਟੀ ਨੇ ਟਿਕਾਉ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿਤਾ । ਇਹੀ ਢੀਰ ਕ੍ਰੀਨ ਕੁਮਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਮਦਾ ਵੱਸੀ ਸੀ ।

8.40 ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਮਿਲਰਾ ਚੰਦੂ ਅਰਬਾਰ ਸਾਡੇ ਰਾਸਨ ਸਾਜਨ ਗਾਉਣ ਲਗੇ । ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਬੜਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਲੰਬਤ ਵਿਚ 'ਵਾਲਮ ਨਹੀਂ ਆਏ' ਅਤੇ ਦਰੁਤ ਲੈ ਵਿਚ 'ਸੁਰ ਜੋਹੇ' ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਛਡਿਆ ।

ਮੈਂ ਕਮਾਨੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਆਨੰਦ ਭੰਡਾ ਨੂੰ ਵਹਿੰਦਿਆਂ ਛੱਡ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਵਾਸਤੇ 10.20 ਦੀ ਬਸ ਵਤ ਲਈ ।

4 ਜਨਵਰੀ 1981, ਐਡਵਾਡ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਮੇਲਾ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ

ਮੇਲਾ

ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਮਨਹੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੁੱਤਰੀ ਜਸਕਿਰਨ 5.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੀ ਹਦੂਰੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ 7.10 ਤੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਕੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਿਆ ।

ਮੇਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਪੰ. ਭੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪੋਰਕਾ ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਛੋਤਰਾ ਸ. ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰੇ ਭਾਈ ਦੇ ਪੁਰ ਭਰਾ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਬੰਨੇ ਲਾਭ ਉਠਾ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਖ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਠਿਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ (ਥਾਵੁ) ਸ. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਸੀ. (ਗੀਟਾਇਡਡ) ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਪੁਤਰ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਬੀਬੀ ਥੇਅੰਤ ਕੌਰ ਦਿੱਲੀ ਬਣੇ । ਭੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ B.H.E.L. ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਓਥੋਂ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਓਥੇ ਡਿਪਟੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਸਨ । ਦਲਾਇਰ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪਿੱਛਾ ਰਕਤਾ ਹੱਟ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਅੰਡਰੋਗੀ ਠਾਠ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਸਿਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ

ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੋਲੀਂ ਥਾੜੀਂ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇਪਣ, ਰਜਨ ਬੰਦਗੀ ਆਦਿ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ।

ਸੰਜੋਗੀ ਮੇਲ

ਜਿਥੇ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਪਿਛਲੇ ਟੂਰ ਦੇ ਸਾਲੀਂ ਫਾਪਿਆ 'ਸਤਿਦੁਗ' ਸ੍ਰੀ ਬੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 'ਸੰਤ ਅੰਤ' ਰੋਖ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਦਿਨ ਪੰਨਾ 10 ਤੇ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕਰ ਸੀ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰ ਛਪੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਕ ਸ. ਜੀ ਨੇ ਸ. ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਿਅਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸ਼ਾਹ ਹੀ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਤਦਾਦਾ ਜੀ ਹਨ। ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ ਪੌਤ੍ਰੇ ਸਾਡੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਇਕ ਇਕ ਢੱਟੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਕੁਟਰਾਗੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਹਨ ਤੇ ਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਕੁਰੂ ਕੋਰਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੜੇ ਚਾਈ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੂਰੇ ਸਿੰਘ ਸਨ।

ਅਤੇ ਇੰਜ ਦੋਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਦਵਾਰ ਲਏ ਤਾਂ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸ. ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮਨ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਰਜਨ ਦੱਸ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਵੀ ਪਾ ਆਏ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ (10.12.80) ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਵਿਆ, ਜਿੰਨਵੀਂ ਬਰਸੀ ਸੀ ਉਨੇ ਅਖੰਦ ਕੁੰਝ ਜੀ ਦੇ ਭੈਰਾ ਪੁਆਏ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚਰਚਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਰਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਰ੍ਹੰਬ ਤਾਂ ਸਵੀ ਨਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਮੋਣਾ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿਆਰ ਸੁਨੇਹ

ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਸਰੋਸ ਬਨਾਨ ਕਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ, ਸਵੇਰੇ ਹਾਥਰ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੰਕਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ 8-30 ਵਜੇ ਚੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ, ਧਰਮਸਾਥਾ ਦੀ ਉਪਰਾਲੀ ਢੰਤ, ਇਕ ਕਮਰ ਵਿਚ ਵਿਖੇਲ ਸਮਾਂ ਕੱਢਬਾਰ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਇਸ ਘਰ ਦੀਆਂ ਥੀਫੀਆਂ ਬੈਠ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚਾਲੇ ਸਥੀਰਤ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਮੇਰੇ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ-ਬੀਬੀ ਬੇਅੰਤ ਚੌਰ, ਪੰ. ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਤਕਸ਼ਮ ਸਕੰਤਰ, ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਕਰਿਆਮ' ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਿੰਮੇਵਾਲ ਬੈਠ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਨੇੜੇ ਦੇ

ਜੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਈ। 15-20 ਮਿੰਟ ਠਿੱਠ ਕੇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੰਗਤ ਠਾਠ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਬਚਨ ਬੀਤਾ।

ਦੇਬੇ ਬੈਠਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰਵਾਰ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਫੜ ਕੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਕੋਠੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾ ਰੰਡ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੂਝ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਧਰੀਰ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ

ਮੈਂ 11-00 ਵਜੇ ਕੋਠੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾ ਰੰਡ ਪਹੁੰਚਾ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫੜ ਕੇ ਬਿਰਾਜਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਘਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

ਕੋਠਣ ਘਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਂ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਹ ਬਹਿਨਾਈ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਰ ਪਏ। ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਵੀ ਕੰਨ ਧੰਨੇ ਸਨ। ਦੇਬੇ ਸੇਠ ਡਰਲੋਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁਝਕਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਲਕ੍ਰਮ ਮੱਥੇ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੀ ਆਕਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਠ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਕਿਰਦ ਹੈ।

ਕੋਠੀਓਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਲਗਾ ਪੈਂਟੇ ਦੇ ਵਜੇ ਤਾਂ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਇਬਨਾਨ ਚਰਨ ਲਗੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਢਰਸ ਵਿਹੀਨ ਹੀ ਆਸ ਨਕਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਥਾ ਨੂੰ ਵਰ ਪਿਆ।

ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮੌਨਾ

ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਥਾ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਕੱਛਣ ਦਾ ਦੀਵਾਨ 2-30 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਕਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ-ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦੀਵਾਨ ਲਗੇ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੀ ਹਰੋਕ ਨੇ ਖਰਚਾ ਕੀਤੀ।

ਮੇਰੇ ਬੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਸੁੰਦਰ, ਸਜੇ ਚੰਦੰਰੇ ਹੇਠ ਬੈਠੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਪਰਵਾਰ

ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੇ ਆਸਣ ਪਾਸ 40 ਕੁਟਬੇ-ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਿਰੰਜਨ-ਤੇ ਮਾਲਾਵਾਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। 3.30 ਤੋਂ ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ; ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰਿਆ ਕੁ ਸਦਾ ਸਬੁ ਮਿਲਾਏ...

ਸਬਦ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਦੀ ਨੇ ਅੱਧਿ ਘੰਟੇ ਵਿਚ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਪਿਤਾ

ਪ੍ਰਥੀ ਲਗਾਉ ਉਣੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ।

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ । ਹੋਰ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਲਘੁ ਵੀ ਆਖੇ :

—ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਸੰਤ ਕੋਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੂਪ, ਸੰਖਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੋਲਟ ਲਾਇਆ ਸੀ ।

—ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੰਦਬ ਨੇ ਇਕ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ : ਮੈਨੂੰ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਛਕ ਕੇ, ਰਹਿੰਦਾ ਕੁਝ ਜਲ ਉਮ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ । ਜਲ ਛਕ ਕੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਦਿਕਦਮ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਬਾਲ ਉਡਾਲ ਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਹੀ ਹੀ ਨਾ !

—ਇਹ ਪੰਚੋਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਕਿ 'ਸਚਖੰਡ ਪਤ੍ਰਿਕਾ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਚੋਹ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

—ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲਈ ਜਾਇ । ਇਕ ਘੰਟਾ ਭਜਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਕਰੋ । ਵੱਡੇ ਵਾਲੇ, ਕੁਝੋਂ ਚੰਗੇ ਵਾਲੇ ਬਪਤਿਸ਼ਟ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਂ ਪਹਿਨਿਆ ਕਰਨ, ਸਾਵਲੀ ਕੰਝ ਕਰੋ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਫਿਰਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਰੋ ।

ਉਦਮੁ ਬਇ ਹਰਿ ਜਾਪਣਾ ਵਡਾਗੀ ਧਨੁ ਖਾਣਿ ।

ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਣਾ ਮਨੁ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਭਾਇ ॥੧॥

4.45 ਏ ਪਰਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ । ਫਿਰ ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਜਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਰਖਸ਼ੀ ਗਈ । ਅਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਪਹਿਲਾਂ ਭਜਨ ਰਹੀ ਸੀ ਪੁਡਿਆ ਹੋਇਆ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ।

ਸੰਤ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੰਖਰ ਹਨ :

1. ਡਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਚੰਟਾਵਿਰਭ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ, ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ
2. ਮੇਜਰ ਰਧੂਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਤਪੋਤਰਾ
3. ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ BHUEL ਪਤਪੋਤਰਾ
4. ਭਾਵਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪਤਪੋਤੀ ਦਾ ਪਤੀ
5. ਸ. ਬੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪਤਪੋਤਰਾ
6. ਮੇਜਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪਤਪੋਤਰੀ ਦਾ ਲੜਕਾ
7. ਬੀਬੀ ਪਰਿਵੰਤ ਕੌਰ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪਤਪੋਤਰੀ

5 ਵਜੇ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭੱਠ ਦੇ ਬੰਦ ਪਏ ਜਾਣ ਲਗੇ । ਇਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੰਗਰ ਸਾਭਾ ਦਿਨ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ । ਅਸੇਬ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਰੱਜਰੱਜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ।

ਬਲੱਕਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸੰਤ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਜ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ,

ਉਹਦੀ ਰੰਗਦਾਰ ਟੇਢੀ ਪਲਾਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਥਦਲ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਦਸਰਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਬੈਠਤੀ ਬੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੰਢੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਲਾ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਵੇ । ਪੂਰਬਾ ਨੂੰ ਬਹਿ ਕੇ ਮਾਲਾ ਬਾਝੀ ਛਾਈ । ਬਲੱਕਾਂ ਦੇ ਪੜੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਪੂਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰ ਲਹਿਟਾ ਸਿੱਖ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ । ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ।

ਹੁਣ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ ਅਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਬੁਲਾ ਲਏ । ਮੈਂ ਜਦੋਂ 7 ਵਜੇ ਲਾਡੀ ਕੋਠੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੈਠਣ ਬਖਰਾ ਸੰਗੀਤ ਬਲਾਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਸੀ । ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਰੋਤੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ । ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਮਿ: ਅਦਰੀਭ, ਸਰਬ ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਠ, ਸਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੀਪੂ ਆਦਿ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੁਸਕਰਾਏ । ਮੈਂ ਬੋਧ ਆਖਿਆ : ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਅੱਜ ਕੁਰਦੇਵ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੀ ਨ ਦੇ ਦੇਣਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਆਪਣੇ ਜਿੱਠੇ ਸਾਦੀਬ ਦਾ ਬਣਵਾ ਦੇਵੀਏ, ਅਤੇ ਤਰਬਾਰੀ ਸਿਖਾਵੀਏ । ਬਲਜੀਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਹ ਇਕ ਟਰੱਕ ਉਸ ਲਕੜੀ ਦਾ ਲਿਆਉਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਬਣਨੇ ਹਨ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੱਸ ਪਿਆ । ਉਹਦਾ ਗਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਟਰੱਕ ਭਰ ਲਕੜੀ ਦੇ ਹੀ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਬਣਵਾਏ ਹੋਣ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝੀਤ ਝੰਡਾ ਭਾਤਿਆ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਕੜੀ ਛਾਟ ਕੇ ਬੋਧਲ ਦੇ ਹੀ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ।

ਇਸ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਧਰਮਨ ਬਰਨ ਕਾਇਆ 'ਚੋਂ ਸ. ਕੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਰੀ ਵਾਲੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਸ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਜੀ ਦਾ ਜੁਆਰਾ, ਸਿ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭੈਣ ਹੀ ਉਹਦਾ ਪਰੀ ਵੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ।

ਇਹ ਧਾਮਾ ਟੁੱਟ ਲਿਆ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਤੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਟੋਚਾ ਪਾ ਲਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਲਾਡੀ ਦੇਣ ਲਛਾ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਧਵਾ ਬਰਨ ਲਛ ਪਏ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਇਕੋ ਤਰਬ ਨੂੰ ਟੁਟਕਾ ਕੇ 3 ਰੋਂ 20 ਮਾਤਰਾਂ, 16 ਮਾਤਰ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈਆਂ । ਅਰਬਾਤ ਲੈਅ ਹਰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਇਰਸਾਭ ਬਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਤੂੰ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਸਾਂ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਪਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਰ-ਫੈਂ ਬੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ! ਫਿਰ ਤਰਬ ਚੱਕਰ ਸਦਾਈ ਭੇਢ ਤੇ ਪੋਟ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਚੱਕਰ ਸਦਾ ਨੌਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ, ਫਿਰ ਓਨੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਈਆਂ ਨੌਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਪੋਟੀਆਂ ਨੌਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਆ ਕੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨਕੀ ਨਾਲ 'ਦਾਹ-ਦਾਹ ਦਾਹ-ਦਾਹ' ਕਰਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ।

7.30 ਹੋਏ ਤਾਂ ਕ੍ਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਆ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਲਾਗੇ ਮੂੰਹ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਕਿਹਾ : ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਵੰਨ ਆਇਆ ਹੈ । ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸੁਟਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ । ਏਧਰ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੋਈ ਭੱਲ ਕਰਨਾ ਦਾਹ ਬਹਿ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਕ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਵੰਨ ਸੁਟਨ ਲਈ ਉਠ, 'ਦੇਰ ਆਉਣ' ਲਈ ਆਖ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ । ਮੈਂ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ।

ਬੀਬੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ

ਰਾਤੀ 8-30 ਵਜੇ ਬੀਬੀ ਦਲੇਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ (8 ਸਿਲੰਡਰ) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਲਾਣ ਲਗਾ, ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ । ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠ ਕਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੇਦਾ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਅਤੇ ਮੈਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ । ਸਮਾਨੀ ਗ਼ਿਆ ਪੜਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਚ ਦਾ ਪ੍ਰੋਕਰਮ ਹੈ । ਏਥੇ ਹੀ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਵਿੰਡੀਆ ਲੇਟ ਦੇ ਪਾਸ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਮੜਾ ਆਟਨ ਆ ਗਏ । ਅਸੀਂ 20 ਮਿੰਟ ਏਥੇ ਰੁਕਣਾ ਸੀ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਭਾਲ ਕਯੋਹਿਰੀ ਸੁਟਨਾ ਚਾਹਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਲੱਭਣਾ ਸੀ ।

ਸਮਾਜਿਕ

ਕਾਫ਼ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਜੂਕੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਕਬਾਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਰਤਾਇਆ ਹੋਣਾ ਉਨ ਖਛੋਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫ਼ਲਸਾਫ਼ਾ : ਠੀਕ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੰਡਣ ਸਮੇਂ ਪਹਿਰੂਣੇ ਤਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਕੋਈ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਉਠੇ । ਅਤੇ ਨ ਹਿੱਲੇ ਜਦ ਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨ ਵਰਤ ਜਾਇ ।

''ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਰ ! ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਯਤੀ-ਮੁਤੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ, ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਕ ਦਾਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਲਏ, ਸਤਿਕਾਰ ਪੂਰਵਕ ਬੋਲ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਟੁਕਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠਿਆ ਬੈਠਿਆ ਜਾਵੇ ।'' ਹੋਸਪਾਲ ਜੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਸੀ ।

ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ : ਕੁਝ ਚੜ੍ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪਣ ਖੁਦੋਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ : ਹੱਸਪਾਣ ਜਿਹਾ : ਛਪਦਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਦੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਕੁਝ ਦੀ 'ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸਕਾ ਨਾਉਂ' ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਟਿੱਪਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਛਪਾਏ, ਅਖਬਾਰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ। ਸਮਝਰੀ ਕੁਸੀਂ ਇਕੱਠੀ ਕਰੋ, ਕਿਤਾਬ ਮੇਂ ਲਿਖਵਾ ਦਿਆਂਕਾ ਭਾਰਤੀ ਤੋਂ ।

ਕਮਾਨੀ ਹਾਠ ਵਿਚ

ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕਮਾਨੀ ਹਾਠ ਫੌਂਕ ਆਏ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ 4-5 ਮਿੰਟ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਬਿਰਜੂ-ਬਿਜਿਆ ਸਰਸਵਰੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚਾਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਠ ਪਹਿਨਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੌਰਤ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਹਾਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹਿਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਸੁ ਪ੍ਰੰਗਲਾਮ ਪਰਵਾਨ ਨ ਹੋਇਆ।

ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਤਕ ਪੰ: ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਬੰਡਮ ਪਖਾਬਜ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਤੀਕ ਹੁਸੈਨ ਰਬਾਨਾ ਨੇ ਕੇ ਤਾਲ ਕਚਹਿਰੀ ਲਈ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਆਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਧਾ ਘੰਟਾ ਹੀ ਕਰਹਿਰੀ ਦਾ ਫਾਰਜ ਸੁਟਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਬਡਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਬਾਰੰਬਾਰ ਟੁਕਡੇ ਵਜਾਏ ਰਹੇ। ਵਿਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਕੋਠੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਨਾਢਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਠ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਰਾ ਵਿਰੋਂ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਲਈ। ਰਾਤ ਦੇ 9.45 ਵਾਈਮ ਸੀ।

ਇਕਠਾਮਿਠਸ ਟਾਈਮਜ਼

ਦੀ ਇਕਠਾਮਿਠਸ ਟਾਈਮਜ਼, ਸੰਭੇ, 4, 1981 ਪੇਜ 3 ਉੱਤੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਸੰਗੀਤ ਸੇਮੇਲਨ ਬਾਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਬਰਨ ਨੇ ਚਾਰ ਕਲਾਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਥਿਕ ਦਾ ਚਿੰਤਰ ਦੇ ਕੇ ਭੇਖ ਦਿਤਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਨਾਥ ਕਰਨੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਬਾਰੇ ਭੇਜਿਆ।

5 ਜਨਵਰੀ 1981, ਜੰਮਥਾਰ ਠਾਈਂ ਚਿੱਠੀ

ਬਾਡੀ' ਚਬਰਦਸਰ ਚਾਰਸ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਇਕਠਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੋਲੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਕਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਾਨ ਕਰ ਕਦੇ।

ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਲਸੋਂ ਚੀਕੂ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਵਿਚ

ਸਰੋਦ ਵਜਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਬੰਨੀ ਵਿਚ, ਪੂਰਬੇ ਤੋਂ 1500/- ਟੈ ਦਿਤਾ ਸੀ ।
 ਆਪਣੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਚੱਕ
 ਵਰਤਦੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । 1000/- ਦੀ ਥਾਂ 1500/- ਦੇ ਕੇ ਕੁਰਦੇਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ
 ਨੇੜਤਾ ਦਰਸਾਈ ।

ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਠੰਢੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

6 ਜਨਵਰੀ 1981, ਮੰਡਲਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਹੰਸਪਾਲ ਬਾਰੇ

ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਹੰਸਪਾਲ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਪੀ. ਫਲ ਗਿਆ । ਤਾਂ ਪਤਾ
 ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਸਾਲੀ ਬੀਬੀ ਅਜੀਤ ਕੌਰ
 ਵਿਰੋਧਿਤਾ ਤੋਂ 2.1.1981 ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਸ. 'ਵਰਿਆਮ' ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ
 ਘਰ ਮਿਲ ਗਿਆ । ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਖੀਰੀ ਕਿ 30-31 ਜਨਵਰੀ
 ਨੂੰ ਭਰੂਚ ਦਿੱਲੀ ਹੋਈਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਕੁਹਿ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਗਿਆਨੀ
 ਸ਼ੰਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ ।

ਅੱਜ ਫੁਲਕ ਵਿਚ (11.1.1981) ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦਾ ਭਟਕਵੀਆ ਸ. ਕੁਰਮੀਤ
 ਸਿੰਘ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਲੜੀਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਸੰਥ ਦੇ ਮਥਕੂਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
 ਫਿਕਰ ਭੀਤਾ : ਮੈਂ ਸੰਚਾਰ ਸਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਭਰਤਪੁਰ ਫੈਕਟਰੀ
 ਬੰਦਰੀਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਆਖਾ, ਪਰ ਅਜੇ ਬਲੱਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਵਧੀਆਂ
 ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰਤਪੁਰ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲ, ਸਹਾਇਕਾ
 ਬਾਊਂਦੇ ਹਨ ।

7 ਜਨਵਰੀ 1981, ਬੁਧਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਰਕਲਵਾਸ

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਦੇਦ ਕੋਰ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ,
 ਬੀਬੀ ਸਮਾ ਕੌਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ 21.12.80 ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ
 ਅਤੇ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਸਮਾ ਕੌਰ ਜੀ ਨਮਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਹੀ
 ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ) ਵਿਚ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਸੋਂ ਦੇ
 ਹੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਉੱਥੇ ਦਰਸ਼ਨ
 ਦੇਣਗੇ ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਸੇਠ ਰਵਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ, ਅਤੇ ਮਾਰਾ ਜੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨੇੜਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਰ ਵੀ ਮਾਰਾ ਜੀ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ ਜਾਣਗੇ।

ਮਾਰਾ ਜੀ ਦੇ ਮਾਰਾ ਜੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਿਯਾਰ ਖੇਡੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਿਯਾਰੀ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

9 ਜਨਵਰੀ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਭਾਈ ਦਿੱਲੀ

40 ਅਸ਼ੋਕਾ ਰੋਡ ਤੇ ਰੋਟਾਂ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀਡੀ ਰਾਤ 5.30 ਵਜੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਲੋਂ ਦਰਬਨ ਮੇਲੇ ਦੇ'ਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਪਹਾਚੇ। ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਭੀਰਤਨ ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਐਮ. ਪੀ. ਦੇ ਸਨਥਾਰੀ ਨਿਵਾਸ, 40, ਅਸ਼ੋਕ ਰੋਡ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭੀਰਤਨ ਸਰੋਬੰ 4 ਵਜੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾ 6.30 ਤੋਂ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।

ਬੀਡੀ 40, ਅਸ਼ੋਕ ਰੋਡ ਦੇ ਠਾਨ ਨੂੰ ਚ'ਦਨੀਆਂ ਬਨਾਫ਼ਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੇਰੇ, ਪੰਡਾਲ ਬਣਾ, ਬਣਨ ਤੇ ਲਾਘੇ ਨਦੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਾਲ ਬਾਡੀਨ ਵਿਛਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਿਰਜੀ ਲਈ ਹੈ।

ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ - ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਭੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਲਾਕਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਸੰਭਾ ਅਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੈਠੇ ਹਨ : ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਿਯਾਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ, ਬਿਆਨੀ ਜਸਬੰਤ ਸਿੰਘ, ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਲਗਣ ਸਿੰਘ ਭਗਵਾਤਾ, ਸੰਤ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਰ, ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਜਸਬੰਤ ਸਿੰਘ ਬੰਝੂ ਨੈਰੰਗੀ, ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਬਿਆਨੀ ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਨੀਲੀ ਚਸਰਾਹ) ਸਾਥਕਾ ਹੈ'ਤ ਕਰੀਬੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜੈ'ਟਲਮੇਨ, ਐਮ. ਪੀ. ਆਦਿ ਆਏ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ, ਸੁਖਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਰੀਲਾ ਵਾਰਾਥਰਤ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੂਰ ਦਰਾਚ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਹੈ।

ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਕਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਰਦੀਏ, ਯੋਗ ਕ੍ਰਿਥਚੀਅਨ ਕ੍ਰਮੇ'ਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਦੇ' ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੌਦਾਨ ਖਾਸ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਜਿਵੇਂ ਠਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੱਧ ਉੱਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੈ।

ਸ. ਹੰਸਪਾਲ, ਉਸ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸ. ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਬਾਹਰੋਂ

ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ । 3-4 ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੰਘ-
ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਕੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ ।
ਬਰਮਾਨ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸਿੱਖੀ
ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਅੰਤਮ ਬਲੋਕਾਂ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਧਵਨ ਵਿੰਦਰਾ ਜੀ ਦਾ ਪੀ. ਏ. ਹੋਸਪਾਲ ਨਾਲ
ਆਇਆ ਅਣੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਕੋਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਜਣ
ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹ ਹਨ ਸ. ਚਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਅਦਬ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝੁਕਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰ ਅੱਜ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਹੀ
ਰੂਪ ਕੀਰੇ ਆ ਕੇਏ ਹਨ । ਭਾਇਓ ਗਿਆਨੀ ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ।
ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਸਟਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ
ਸਿੱਧ ਦੀ ਝਾਨ ਮੁਰਾਬਕ ਆਇਆ ਹੈ, ਪੜਨੀ ਸਮੇਤ । ਉਸ ਨੇ ਬਾਣੀਦਾ ਭੋਟਾ
ਬਚਨੀ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ, ਝਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੋਟਾ ਖੁੰਝੀ ਹੈ । ਉਹ ਵੀ ਨੱਭੇ
ਦੀ ਬੈਠ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪੰਟਾ ਤੇ ਰਖ ਸਟੀਲ ਮਟਰਿਆ ਦਾ ਸਿਮਰਨਾ ਚੋਰਨ
ਛੱਡ ਪਿਆ ਹੈ ।

7.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਝੰਡ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ 20 ਕੁ ਮਿੰਟ ਲਈ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ । ਉਸਨੇ ਸਰਬ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ
ਕਰਦਿਆਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ
ਬੈਠਾਨ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ-ਸੁਨਾਏ, ਉਸਾਰੀ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬਾਬਰਾਨੀ ਤੋਂ ਦਿਲਾਵਾ
ਸੰਗੀਤ ਰਬ ਨੂੰ ਖਿਲੀ ਬਲ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਚੱਲਿਆ ।

ਕਥਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ

ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ । ਕਥਨ ਦਾ ਭੰਤ ਵਿਚ
ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਆਂਢੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਾਡੇ
ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ :... ਸੰਜੇ ਗਾਥੀ ਜੀ ਦੇ ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਪਰ੍ਹੇ ਦੁਆਰਾ
ਹੀ ਹੋਸਪਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਕਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਾਖਿਆਤ
ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ
ਵਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਰੀ ਬਹਿ ਕੇ
ਬਚੁਰਗੀ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਟੋੜ ਦੱਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਧਵਨ ਦਾ ਵੀ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਾਲਾ ਝੰਡ ਹੈ । ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਛੇ
ਦਾਝੇ ਦੀ ਪੁੱਛ, ਸ. ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਪੁੱਛ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਨੂੰ
ਸੰਭਾਲਣਾ । ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਟਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਗੱਲ
ਅਜਿਹੀ ਬਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਠਾਂਢੇ ਅਤੇ ਪੀੜ
ਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

8-10 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਕੁਝਨ ਸਮੇਂਪਰ ਉਪਰੰਤ ਗਿਆਨੀ ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਸ. ਭਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਆਦਿ ਨੇ ਕੱਚੇ ਕੱਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਉੱਠ ਦੀ ਮਾਣ ਪਹਿਣਾਅ ਕੇ ਮਾਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 40, ਅਥੋਰ ਰੋੜ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਲਪਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛੱਕਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਾਚੁਟਿਆ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰੇਸਿਆ ਗਿਆ। ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਨ ਦਾਣੇ ਪਿਤਾਭ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਡਰਾ ਲਗਾ ਰਈਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਭਵਾਲੀਅਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਹੀ ਖਾਣਾ ਦੁਆਰਾ ਏਥੇ ਚਲ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਬੰਧਤ ਨੇ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਰ ਗਹਿਣੇ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਗਵਾਲੀਅਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ

ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੱਭ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਭਰਮਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਵਤ ਸਮਾਨ ਗਿਆਰ ਬਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ. ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੀਏ ਦੀ ਬਾਰ ਵੀ ਠਾਠ ਛਾਟੀ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ 5 ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਵੈਸਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਠਾਠ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਬੰਧ ਅਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਛੱਡੀ ਗਿਆਰ ਹੋਣ ਲਈ ਗਈ ਅਜੇ ਨਾ ਆਈ, ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਿਆਰ 12.30 ਭਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਛੱਡੀ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ : ਚਲੋ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀ (ਮਨਚੇਦਾ), ਛੱਡੀ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਰਖੋ। ਛੱਡੀ ਹੋਸਪਾਟ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਹਾਥਰ ਸੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਚੇਦਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਐਨ ਕੁਰਨ ਲਭਿਆ, ਜੇਠ ਰਰਠੇਰ ਸਿੰਘ ਪੜਠੀ ਕੀਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੋਰ ਆਪ ਅਤੇ ਅਪਣੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਹੱਥੀਂ ਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਥਰ ਹੋਈ। ਇਸ ਪਰਵਾਚ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਦਿਹਾੜਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਹੋਣ, ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਠਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਬੀਆਂ ਤੋਂ ਹਾਰ ਪਰਤ ਕੇ, ਆਪ ਕਲੇ ਪਹਿਨ, ਠਾਲ ਘੱਟੇ ਸੰਵਤ ਨੂੰ ਦੇਈ ਜਾਦੇ ਹਨ। ਠਮਸਕਾਰ ਉਪਰੰਤ ਪੁਰਬੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਇਆ ਬੋਠਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਬਰਨ ਚਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਦੰਡੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀ ਮੋਹਿਲ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਭਾਰ ਕੇ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਕੁਕਮ ਭੀਤਾ : ਹੁਣ ਇਹੋ ਕਾਰ ਚਲੇਗੀ । ਜੇ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਬਰਨੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਪਰ ਸੇਵਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਵਿਚ ਪੈ ਆਏ । ਕੁਝ ਸਮਝਣ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕਿਆ ।

ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਕਾਰ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਨਿਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦਾ ਲਕੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸਾਂ । ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਸਨ । ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਕਾਰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਸੀ । ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਪੁੱਜਣ ਕਰਕੇ ਸੀ ।

ਕੁਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਭੀਤਾ : ਭੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਏਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਅਰਥਾਤ ਚੱਲਣ ਦੀ ਥੋੜੀ ਹੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਜੋੜ ਲਵੇ, ਵੇਖੋ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਾਫ਼ ਡਿਊਟੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ । ਯਕੀਨ ਬੋਲੀ ਬਦਲਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਸਮਝਣ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੀ ਹੈ, ਉਂਜ਼ ਭੱਲ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਾਂ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਵਾਹਿਆ (ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀਅਤ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ) ਪਰ ਉਹ ਪਛਾ ਨਹੀਂ ਡੱਕਾ ਕਿਹੜੀ ਸੜਕ ਪੈ ਰਹੀ ।

ਪਿਆਰੇ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਿਰਨੈਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਮਥਰਾ ਰੋਡ ਤੇ ਪਿਆ ਮੇਰੇ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਭੱਲ ਕਰਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਡੂੰ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਖੁੱਟੇ ਤੇ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਪਿੱਛ ਤੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਦਲ ਲਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਨੂੰ ਆਨੰਦ ਆ ਗਿਆ । ਮਸਰੀ ਕਥ ਕਈ । ਸੁਖ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਾ ਰਹੀ । ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਪੱਤ ਬੋਲਿਆ ਸਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਭੱਲ ਵੀ ਕਹਿ ਬੈਠਾ ਸਾਂ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਹ ਤਕੜੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਡੇ ਮੇਰੇ ਕਥਨ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਾ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬੱਧਾ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੀਏ ।... ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਮਝ, ਸਹਿਜਾਦਿਤ ਦੀ ਰਿਰਧਾ ਬੀਤੀ ਸੀ ।

ਮੈਂ ਆਪਿਆ : ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਥਪਨ ਵਿਚ ਚਿਤਰੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਨਿਰਨੈਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰਾਈਵਰ : ਅਜੇ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵਾਂਗਾ ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁੜੀ ਹਜ਼ੀ ਭੱਡੀ ਐਂਬੀਸ਼ਨਰ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਹੇਠ ਡਰਾਏ ਬਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਚੰਦਾ ਤੇ ਯਕੀਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ

ਇਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਹੁਕਮਾਂ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, 'ਸਤਿਬਚਨ ਜੀ'।

ਸੁੱਚੇ ਬਸਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸੇ ਗੱਤੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਜਲ ਵਾਲਾ ਭਰਤਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸੀ ਸਭੋਂ ਨਾਲ, ਪਿੰਛੇ ਡਿੱਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਲਾ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵੀ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਮਗਰ ਦੇ ਗੱਤੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਨ। ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਤੀ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਮਕਸੀਡੀਡ ਭਾਰ। ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਨੀ, ਧਰਤੀ ਹੈ ਹੁੱਥ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਤਿੱਖਣ ਦੁਪਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਗੱਤੀਆਂ ਦੀ ਡਿਧਰੇ ਉੱਥੇ ਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਾਰ ਬਦਲੀ

ਅਸੀਂ ਆਲੇ ਸਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ 'ਪਲਵਲ' ਲੰਘ ਰੁਝੇ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਮਿਲੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਭਗਵਾਨਾ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਬਹਿਣ ਲੱਗਾ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ 'ਪਲਵਲ' ਪਾਰ ਬਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਥਾ ਰੋਂ, ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਦੇਧਰ ਮੁੰਡ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰਦਾ।

ਗੱਤੀਆਂ ਪਲਾਹ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਬਦਲੇ ਗਏ। ਹਰੀ ਐਂਬੈਸਡਰ 'ਡੈਂਸ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਭਾਕੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਪੈਣਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਫੌਲ ਆਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਲ ਬੰਧੇ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਘਲੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਹੱਥੀਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਸਨ।

ਗੱਤੀਆਂ ਬਦਲਾਇਆ ਨੂੰ 2.15 ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਕੁਝ ਵੇਰੋਂ ਤੋਂ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਗੱਤੀ ਵਿਚ ਸਭੋਂ ਤੋਂ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਖਰਾਨਦੀ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਲਾਗਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਕਤ ਛਾਟੀਵਰ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਠੱਪੀ ਗੱਤੀ ਜਿਥੇ ਹੁਣੇ ਠਾਲ ਗੱਤੀ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਿਛਾਥ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ 'ਜਲ ਵਰਤਣਾ' ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਾਥ ਕਰਕੇ ਪਿਛਾਥ ਵਾਲੀ ਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਥ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁੱਚੇ ਜਲ ਨਾਲ ਹੋਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਰਕਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਬੀਡੀਆਂ ਜੇਥਾ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਪਾਥ ਦੇਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਿੱਖ ਪਿਛਾਥ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਸਭਨਾ ਕੋਲ ਹੀ ਉਹ ਬੀਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਪਈਆਂ।

ਚੰਦਲ ਘਾਟੀ ਵਿਚ

ਸੂਰਜ ਟੁੱਫਣ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਗੱਤੀ ਚੰਦਲ ਘਾਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਚਰੀ।

ਦਿਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਬਦਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਗਾਥੇ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਬ ਗਾਥੀ ਅਤੇ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ।

ਚੰਬਲ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਹੀ, ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਕੋ, ਕਿਸੇ ਭਰਾਲਹੀਏ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟਿਕੜੀ ਹੋਈ ਕਾਰ ਖੜੋਤੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਪਿਛੇ ਮੁੜਵਾਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਵਲ ਘਰ ਵੱਲ ਬਦਲ ਲਈ ਨੱਥਰ ਨੱਟ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਵਾਨੀਅਰ ਵਿਖੇ

ਅਤੇ 6.30 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਅਸੀਂ ਭਵਾਨੀਅਰ ਦੀ ਜੁਹ ਵਿਚ ਅੱਪੜ ਗਏ। ਰੇਲੂ ਨਾਮ ਦੇ ਭਾਰਮ ਪਾਸ (ਪ੍ਰਾਪਰ ਭਵਾਨੀਅਰ ਤੋਂ ਉਰ੍ਹਾ) ਫਰੀਬ ਦੇ ਦਰਜਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸੁਆਫਤ ਹਾਰ ਲਈ ਖੜੋਤੇ ਸਨ। ਕੱਤੀ ਕੁਸ਼ੀ ਤਾਂ ਜੰਝਾਰਿਆਂ ਵੀ ਕੁੱਜ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਤੀਓਂ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਸੂਬਾ ਰਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਵਾਨੀਅਰ ਵੀ ਅਠਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਸਿੰਘਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਦਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਾਏ।

48 ਫਿਟਰ 105.20 ਰੁ: ਪੈਦਾ ਭੀਡਲ ਪ੍ਰਘਾ ਅਸੀਂ ਭਵਾਨੀਅਰ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹਾਰ ਵਿਚ 8-10 ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੰਝਾਰੇ ਛੱਡੇ, ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਅੱਗੇ ਡੱਢਿਆ।

ਭਵਾਨੀਅਰ ਪਹੁੰਚ, ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ, ਅੱਗੇ ਗਈ ਭੀਡੀ ਹੋਵ ਕਾਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ 'ਓ' ਹੀ ਕੱਤੀਓਂ ਉਰ੍ਹੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਚੁੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਜੰਝਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਝਾਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਸੁਆਫਤ ਕੀਤਾ।

ਪੰ: ਕੁਸ਼ੀ ਛੱਡਰ

ਘਰ ਕਰ ਨੂੰ ਕੁਝੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਮਰਾਟ ਪੰ: ਕੁਸ਼ੀ ਛੱਡਰ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਆਫਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਾਰ ਸੁਣਨ ਯਤਨਾਏ ਵਿਚੋਂ ਉਥੇਚ ਨਾਲ ਭਵਾਨੀਅਰ ਆਏ ਹਨ। ਪੰ: ਕੁਸ਼ੀ ਛੱਡਰ ਅਤੇ ਉਸਰਾਏ ਅੱਲਾ ਕੰਧਾ (ਰਬਲਾ ਸਮਰਾਟ) ਨੇ ਕੱਢ ਬਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਹਿਰਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਹਿਲਾ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਛੱਡ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੀ ਉਸਰਾਏ ਬਲਾਇਤ ਖਾਂ ਨਾਲ ਨਿਤਰਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਵੀ ਛੱਡਰ ਜੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਦਧਈ ਗਈ। ਇਹ ਇਕ ਦਾਰ ਉਸਰਾਏ ਅਜਾਦ ਅਲੀ ਹੁਰਾ ਅੱਸੀ ਵਿਦਸਥਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਛੱਡੇ ਖੁਸ਼ਪਹਾਰ ਪਹਿਨਾਏ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਕੁਸ਼ੀ ਛੱਡਰ ਦੇ ਛੱਡੇ ਉੱਨ ਦੀ ਮਾਲਾ ਪਾ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਹੁਣ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਬਾਹਿਰ ਹੁਸੈਨ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਬੈਂਕਰ ਜੀ ਦੀ ਮਿਲਣ ਇੱਛਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੀ ਦੂਰੋਂ ਸਿਤਾਰ ਸੁਣਨ ਹਿਤ ਆਏ ਹਨ।

ਸੂਬਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਏਥੇ ਘਰ ਬੱਲਬ-ਲਤੀਆਂ ਨਾਠ ਜਲਮਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਡਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਚਰਨੀ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਤੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਥੇ ਵਰਸਨ ਕਰਨ ਬਹਾਉਣ। ਸੂਬਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਿਥੇ ਦੂਜੀ ਛੱਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। (ਹੇਠਲੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੀ) ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜੈਜਾਰੋ ਛਤਦੀਆਂ, ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਈਆਂ, ਚਰਨੀ ਆ ਡਿੱਛੀਆਂ।

ਸੱਚੇ ਪਾਰਸਾਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਾ ਕੇ, ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਵਿਖੇ ਪਧਾਰੇ ਜਿਥੇ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਭੰਟਾ ਯਥਾ ਕੀ ਆਏ ਹਿਰਦੇ ਗੁਰੂ ਚਰਸਨਾਂ ਨਾਠ ਠਾਥੇ।

ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਠ ਵੈਨ

ਮੈਂ ਸੰਤ ਭਿਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ, ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਛੰਟੇ ਭਾਵੀ ਦੇ ਘਰ ਵੈਨਾ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਤੇ ਨੂੰਹ ਹਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰੀ ਸੰਤ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ) ਬੀਬੀ ਵਿੰਦਰਜੀਤ ਨਾਠ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਕਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਸੇਠਾਂ ਵੇ ਘਰ ਵੈਨ ਖਰਬਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸਰੋਦ), ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਸਿਤਾਰ) ਅਤੇ ਮਿਥਰਾ ਕੰਧੂ (ਰਾਜਕ-ਸਾਜਨ) ਜੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤਕ ਆ ਸਕਣ, ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾਈਅਰ ਆ ਜਾਣ।

ਗਵਾਲੀਅਰ ਰਾਜੀ ਵੀਰਾਂ-ਭੰਟਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਾ ਭਾਵਾ ਚਾਉ ਹੈ। ਚਰਸਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਿਲਾਸੇ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

10 ਜਨਵਰੀ 1981, ਘਨੀਵਾਰ

ਗਵਾਲੀਅਰ

ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ

ਸਵੇਰੇ ਅਯਾ ਦੀ ਚਾਰ ਚਾ ਬੀਰਤਨ, ਨਿਰਾਲ ਸਥਾਨ ਤੋਂ 6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਮੁਰਾਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਨਚਦੀਗੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਰਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜੀ ਸਿੰਘ 4 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀ ਕਈ। ਸੰਤ ਕਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਤਰੇ ਮੈਂ ਵੀ

6.40 ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। 7.20 ਤੇ ਚੰਦਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਪਈ। ਸੰਗਰ ਦਾ ਰਾਖਾ ਵੀ ਠਾ ਠੱਕਾ।

ਫੇਰੋ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਜਲਪਾਨ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ-ਘੁੱਠਾ ਦੇ ਤੋਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਹਾਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੇਖ ਕੇ, 8.30 ਵਜੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਪੁਰਬਾ ਨਾਲ ਪੈਰੀਆਂ ਉਤਰ ਗਏ।

ਸੰਗੀਤ ਬਣਾਵਟਾਂ ਠਾਠ

8.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਉਪਰਲੇ ਭਾਗੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਰਬਾਂ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਲਕੁਰਾ ਅਤੇ ਘੁੱਠੇ ਨੇ ਤਬਲੇ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਫਿਰ, ਲੰਕਲ ਬਲਕਾਰ ਵੀ ਆ ਗਏ। 15 ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਦੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਨੇ ਸੋਲੇ ਤਬਲਾ ਵਾਦਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਨਕਸ਼ਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਕਸ਼ਾਗਤੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ। 9 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ਨਾਮੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਡਾਇਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਰਾਗ ਟੋਡੀ ਦਾ ਆਰਾਧ ਹੈ ਬੰਦਸ਼, ਪਰ ਸੁਰਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਘਟ ਕੇ ਲਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫੇਰੋ ਕਦੇ ਕੇਸੁਰਾਪਣ ਵੀ ਲਗਦਾ। 9.30 ਸਵੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਦਾਪ ਨਾਂ ਦੇ ਬਿਚਿਆਰਬੀ ਨੇ ਸੋਲੇ ਤਬਲਾ ਵਜਾਇਆ। ਜਤਨ ਸੋਹਣੇ ਪਰ ਢੁੱਕਣਾ ਭੱਠੀਆਂ ਰਖਵਾ ਸੀ। 9.30 ਵਜੇ ਇਸ ਘਰੇਲੀ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਨੇ ਬੈਠਕੀ ਕੀਤੀ। ਜੀ ਬਿਚਿਆਰਬੀ ਤਾਂ 12-14 ਕਰ ਰਨ ਪਰ ਤਬਲੇ ਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ ਵੇਂ ਹਨ। ਬੱਚੇ-ਬੱਚੇ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖਾਇਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰਤਰ ਪੋਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

"ਕਿੰਨੇ ਤਬਲੇ ਵਾਜੀਏ ਹਨ?"

"ਜੀ ਵਾਰ, ਪਰ ਨਾਲ ਇਕ ਹਰਮੀਨੀਅਮ ਵੀ ਵਾਜੀਦਾ ਹੈ।"

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮ ਰਾਜ ਆ ਕੇ ਫੇਰੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਫਿਰ ਜੇ. ਡੀ. ਚੰਕਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਬੈਠਕੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਕਾਨਿਜ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਪੱਖੋਂ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਪੱਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਲਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਾਇਕ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ ਕੀਦਲ ਕਵਾਣੀਅਤ ਵੈਕ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਿਆਂ?

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਫਿਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ: ਜਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕਾਨਿਜ ਐਡਿਟੀਓਰਿਡ (ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ) ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਇਨ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਫੇਰੋ ਫੇਰੋ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇ ਤਬਲਾਵਾਦਕ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਬ ਕੁਦਾਰਨ ਲਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਰਲ 400/- ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਖੁਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਇਹ ਕੋਲ ਹਰ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਚਾਕੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਸੁਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਚੋਰਵੀ ਨਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਅਤੇ ਘੁੱਲਾ ਨੇ ਨਾਲ ਤਰਲਾ ਵਝ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਤਰਬਾਣਾ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 11 ਮਾਰਗ, 16 ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਬੀਤੀਆਂ, ਰਹਬਕਾਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਾਲ ਪੈਦਾ ਬੀਤੀ ਕਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਨੂੰ ਨਹੁੰ ਟੁਟਕਾਰਦਿਆਂ ਦਿੱਛਰ ਸੁਰ ਤੇ ਖਲੋਟਾ। 11 ਵਜੇ ਗਏ ਤੇ ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਬੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਨਤੀ

ਫਿਰ ਸੰਤ ਬੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਸਮਰਾ (ਭਾ: ਭੋਰਾ ਥਾਪਾ ਨਾਨਕ, ਤਿਲ੍ਹਾ ਕੁਰਚਾਸਪੁਰ) ਦਾ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਨਤੀ ਬਰਨ ਲੱਗਾ: ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਦੇਵੇ ਨੇੜੇ ਹੀ, ਮੇਂ ਆਪਣੀ ਛੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਛੋਟੇਵੀ ਦਾ ਐਸੀ ਸਵਿਡੀ ਵਿਚ ਬਤਲ ਬੀਤਾ ਡਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੀ ਭਵਾਹੀ ਖੁਣੇ, ਭਾਤਲ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਇਕ ਡ੍ਰਿਪਾ ਇਹ ਭਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ, ਮੇਨੂੰ ਸੁਕਰ ਹੈ 4 ਮਹੀਨੇ ਭੈਂ। ਭਰੂਤ ਇਲਾਜ ਜੀਤੇ, ਧਨ ਉਜਾੜਿਆ ਪਰ ਮਰਚ ਬੜਾ ਭਾਇਆ ਜੂੰ ਜੂੰ ਢਵਾ ਗੀ। ਡ੍ਰਿਪਾ ਭਰੇ, ਬਚਾਓ ਇਸ ਪਰੇਮਾਨੀ ਤੋਂ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਮੇਹਰ ਭਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਸੰਤ ਕੁਰਦੈਵ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ ਬਲ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਆਵੀ ਦੇਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਟ ਲਈ ਉਠ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨਾਨ ਬਰਨ ਲੱਗੇ, ਅਸਾਂ ਵੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਛਕਟ ਛਕਾਟ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸੰਤ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਫਿਰਖਾਲ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ ਨਗਰ ਵੀ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਭਵਾਲੀਅਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਬਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਬਾ ਜੀ ਦਾ ਕੁਸ਼ਮ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਬਾਅਦ ਹੈ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ

2 ਵਜੇ ਸੰਤ ਡਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਗਨ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਛੋਂਟੇ (ਦੁਮੀ) ਸਮੁਹਿਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਸਭੇਦ ਕਪਤਿਆਂ ਵਿਚ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਚਨ ਕਰ ਕੇ, “ਕੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ। ਕੁਰ ਬਾ ਸਭਦੁ ਮੰਝੁ ਮਨਿ ਮਾਨੁ।” ਅਨੁਸਾਰ ਭਿਵਲੀਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਫਿਰ ਸੁਰਜੀਤ ਧੁੰਪ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚ ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਗ ਦੁਰਗਾ ਵਿਚ ‘ਕੁਰ ਜੇਯਾ ਨਾਹੀ ਕੋ ਦੇਵ’ ਲਘਵ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਨਤੀ

ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਸੱਜਣ ਨੇ, ਜੋ ਕਿ ਥਾਪਾ

ਨੈਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਹਿਸ਼ਤਾ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਰਮਾਇਆ : ਭੈਰ-ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਲ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਈ ਸੋਧਣਾ ਤੇ ਕਰਨਾ ਸ਼ਬਦ ਭੋਲ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦੁਸਰੀ ਬੇਸ਼ਬ ਤਾਂ ਚਰਚ ਕਰਦੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੁਣ, ਲਗਭਗ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਵਾਲੀ ਭੇਟ ਬਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਕੁਹਾਡੇ ਫਲ ਭਰਾਅ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਕੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਣਨੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਂ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਣਾ, ਪਤਾ ਕਰਾਣਾ। ਉਂਜ ਉਹ ਆਦਮੀ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਡੀਆ ਉਤਰ ਡਟੇ। ਅਤੇ ਸੁਧਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਪੰ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਰਸਤ ਕਰਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਿਰਥ ਆਧੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੱਜਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੇਂ 6 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਵਾਜ਼ਾ।

ਬੈਠਿਆਂ ਭਾਣ ਮੇਰ

ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮੀਂ 6 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ, ਆਪ ਦਾ ਸਬੋਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਖਜਾਨਦਾਰ ਪੁਰਖਾ, ਸੁਧਾ ਰਭਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮੇਂ ਪੰਡਿਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਹਰੂਰ ਨੂੰ ਇਕ ਟੈਂਪੂ ਤੇ ਬੜੇ ਆਉਂਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰੂਣ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਥਾਰ ਕੁਝਕਾ ਲਈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਆਏ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਟੈਂਪੂਓਂ ਉਤਰ, 'ਬਾਈ-ਬਾਈ' ਬਰਨੀ' ਹੋਥੇ ਨਾਇਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੌਥੇ ਬਰਦਾ ਨਾਲ ਹਥ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪਿਆਬ ਦੇ ਕੇ ਭੇਰੇ ਡਰਿਆ।

ਬਾਪਸ ਭੌਭੀ ਬਿਚ ਬੈਠ ਮੇਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆ ਹੈ? ਉਂਜ ਮੇਰਾ ਜੀ ਬਿਹੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਚੌਥੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ, ਹੁੰਦਾ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੇਰ ਦੇ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ।

ਏਥੋਂ ਅਸੀਂ, ਸੁਧਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸਭਰ ਕਰਕੇ ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤਾਲਾਬ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁਖੀ ਕੈਮਰਾ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਬੰਕਦਾਰ ਮਛਲੀਆਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੈਮਰੇ ਦੁਆਰਾ ਯਾਦੀ ਬਿਚ ਪਕਰ ਰਖਣਾ ਬੜਾ ਆਨੰਦਦਾਇਕ ਸੀ। ਪਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਲਾ ਤਾਲਾਬ ਤੀ ਸੁੱਕਾ ਤੋਇਆ ਮਿਲਿਆ। ਨਿਰਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਪਲ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤਾਲਾਬ ਦੀ ਇਕ ਟੁੱਕਰੋਂ ਲਲ-ਰੰਡਾਰ ਬਾਇਮ ਕਰ ਕੇ ਮੱਛੀਆਂ, ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਤ ਪੁਰਖਾ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ

ਵੁਲਤੀਆਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ, ਮੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਈਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਨਾ ਆਈਆਂ
ਤੋਂ ਰੰਗਦਾਰ ਮਸਾਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਬਿਘਾਈਆਂ । ਸੋ ਏਥੋਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਪੰ: ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ ਦੇ ਘਰ

ਪੰ: ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੀ ਸਤਰ ਤੇ ਕਾਫ਼ ਖਲ੍ਹਿਆਰ, ਸੂਝਾ
ਜੀ ਦੀ ਅਕਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਦੇ ਜਿਹੇ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘ ਕੇ ਪੰ: ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ ਦੇ
ਘਰ ਪੁੱਜੇ । ੩੩ ਸਾਲ ਦਾ ਬਹੁਰੰਗ ਬਲਾਕਾਰ, ਪਾਠਸ਼ੁ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਘਰ ਆਇਆਂ ਵੇਖ ਕਦਰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ । “ਆਹਾ, ਹਾਹਾ, ਫਾਹ ਕਿਆ ਅੱਛਾ
ਭੀਆ ਆਪ ਜੇ, ਆਪ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚਲੇ ਆਏ । ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ।” ਆਦਿ ਬਹੁਤ
ਬਹਿੰਦਾ ਬਹੁਰੰਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗਾ । ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਭਤਰੇ ਘਰ
ਆਏ ਤਾਂ ਸਭ ਨਾਲ ਜਾਣਵਾਲੀ ਕਰਵਾਈ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਕਰਦੇ । ਪੰ: ਜੀ ਪਹਿਤਾ ਹੀ ਇਕ
ਸ਼ਾਖਰਪੇਸ਼ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਢਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ
ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਦ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਰਤਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ : ਕੁਝ ਫੁਕ ਫੁਕ ਕਰ ਕੁਰੂ ਜਾਈਏ ਮਹਾਰਾਜ, ਚਾਹ, ਭਾਡੀ, ਦੁੱਧ । ਸਥਿਤੀ
ਸਮਝਾਈ ਕਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਲ ਲਿਆ ਧਰੇ ਅਤੇ ਇਕ ਠਾਠੀਅਲ ਫੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਨਕਦੀ ਵੀ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਵਲ ਨੇ ਕੰ ਚਲੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕਾਠ (ਪੰ: ਜੀ ਦੇ ਲਤਕੇ) ਨੇ
ਦਿੱਛਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟੀ ਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰੂਰ ਛੱਡੇ । ਕੰਮਰੇ ਦੀ ਵਰਛਾਂ
ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਹੋਈ । ਦੀ ਚਿੱਠਰ ਹੋ ਗਈ । ਤਦ ਭਰ ਜਿਸੇ ਦੂਜੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ
ਕੂਹੇ ਤਕ ਕਾਠ ਆ ਗਈ ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕਾਠ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਮੰਡਪ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਸੱਤ ਟਕ
ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ । ਪੰਡਿਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ ਜੀ ਨੇ ਉੱਚੇਰਿਆਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸੰਗੀਤ
ਸੰਮੇਲਨ ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ
ਕੋਵਲ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ੍ਰੀ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਸਿਰਾਧ, ਉਸਤਾਦ ਅੱਛਾ ਰੱਖਾ ਦੇ ਰਬਲੇ
ਨਾਲ ਵਜਦੀ ਸੀ ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਓਪਲ ਏਅਰ ਮੰਡਪ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਿਰ
ਪੁੱਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਨੇ ਅਜੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

‘ਸਰੋਦ’ ਦੀ ਕਾਬਜ਼ੁਬਾਨੀ

ਦੁਪੀਆ ਪੰਡਾਲ, ਸੁਧਰਾ ਮੰਚ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਕੁਝ-ਆਕਾਰੀ ਬਣਾ ਦੇਵੀ ਸਰਜਰਤੀ
ਦੀ ਰਸਵੀਰ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਡਿਤ ਸੰਕਰ ਰਾਓ ਜੀ ਦੀ ਰੰਗੀਨ ਬੈਠ । ਨਾਲ
ਵੱਤਾ ਮੰਚ ਬਣਾ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ, ਇਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਮੰਚ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ

ਜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡਰ ਸ਼ਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਰਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਿਤਾਰਵਾਦਕ ਪੰ: ਰਾਓ ਓਕਰ ਕਣਾ ਮੰਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕਣਾਕਾਰਾ ਉੱਤੇ ਹੀ ਰੋਬਨੀ ਪਏ। ਖੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਨੇ ਆਗਿਆ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਪੰ: ਰਾਓ ਓਕਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਚ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਰੋਬਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਏਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਬੋਲੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਘਰ

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸੂਝਾ ਚੜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਖ਼ੈਰਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨਾਲ ਅਪਣੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹੋਰ ਇਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਚਿਰਧ ਸ੍ਰੀ ਬੋਲੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਚਨ ਦੇਣ ਦਿਤ ਪਯਾਏ। ਸੂਝਾ ਜੀ ਦਾ ਆਕ੍ਰਮਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਭੀਤਾ ਜਾਏ।

ਘਰ ਵਿਖਾ, ਬੱਚੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਸ੍ਰੀ ਬੋਲੀ ਰਾਮ ਜੀ (ਉਮਰ 92 ਸਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਬੇ) ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਰਸੀ ਤੇ ਸ਼ਰਭਰ ਹੋਏ, ਸੁੱਚੀ ਬੱਦਲ ਵਿਖੀ ਉੱਤੇ। ਥਾਲ, ਬੱਚੇ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਆ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਬਹੁਤ ਸ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੁਣਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਉੱਚਿਆ ਕੰਠ ਕੇ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਪੁੱਛੀ। ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 101/- ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਥਾਥਾ ਜੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਜ਼ਰ ਕੇਰਨ ਲੱਭੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਭਲਾਭ ਭਰਦੇ ਹੋਣ। "ਸੰਗਤ ਕਿਹੇ ਹੈ?" ਬਹੁਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਕੁਝ ਬੜੇ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਸਿ ਅਤੇ ਪਰਮੇਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਸੀ ਸਿ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਆਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਚਰ ਚਿਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੇਖਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ 5-7 ਮਿੰਟ ਕਾਅਰ ਉੱਠਣ ਲਭੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬੋਲੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੱਲੇ ਤੇ ਲਮਲੇਦਾਰ ਪਸ਼ਾਬੀ ਤੇ ਕਲ ਵਿਚ ਖੁੰਝਾ ਖਿੱਟਾ ਬੰਨ੍ਹਾ ਸੀ, ਬੋਲੇ: ਇਹ ਕੀ? ਏਨੇ ਮਿੰਟਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਪੋਣਾ ਘੰਟਾ ਬਹੁਤ ਚਰਚਨ ਦਿਓ।

ਉਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸੂਝਾ ਜੀ ਦਾ ਕੰਠਾ ਲੜਕਾ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਰੂਟਰ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਬਜੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਦੀਪਕ ਜਲਾਣਾ ਹੈ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾਏ।

ਜਿਸ ਸਭਾ ਨੇ ਬਾਮੀ 6 ਵਜੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆ ਰਾਤ ਕੇ 8 ਵਜ ਕਦੇ।

ਸਭਾ ਭਰਨ ਵਿਚ ਸਰਸਵਤੀ ਖ਼ੁਸ਼ਨ

ਵਿਭਾਨ ਮੰਡਪ, ਟਿਕਟਾਂ ਤੇ ਦੁੱਤੀ 2-2.50 ਹਰਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉੱਚਾ ਮੰਚ,

ਥੈਨਣ ਨੂੰ ਦਰੀਆਂ ਕਈਏ । ਦਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਹੋਏ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਦੇਵੀ ਸਰਸਵਤੀ
 ਤੇ ਪੰ: ਸ਼ੰਕਰ ਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਮੁਰਤੀ । ਢਾਦਕਾਂ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਅਤੇ ਪੰ: ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਇ ਸ਼ੰਕਰ ਲਈ ਉੱਚਾ ਮੰਚ, ਕੋਲ ਰਹੀਆਂ ਢਾਢਾ । ਰੋਸ਼ਨੀ
 ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਆਮਦ ਅਤੇ ਪੰ: ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਇ ਨੇ ਹਾਰ
 ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਥੈਨਣ ਦੀ ਥੈਨਣੀ ਕੀਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ
 ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੈਠਾਇਆ ।

ਵਿਰ ਸੰਮੇਲਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਣਾਇਆ
 ਅਨਾਉਂ-ਸਮੇਂ-ਟ ਨਾਲ ਥੈਨਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਆਪ ਦੀਪਕ ਜਲਾਉਣ । ਇਕ
 ਸਿੰਘ ਏਸੀ ਘਿਉ ਦਾ ਫਿਲਾਸ ਏ ਹਾਜ਼ਰ ਖੜੋਤਾ ਸੀ । ਪੰ: ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ
 ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਨੇ ਤੀਲੀ ਥਾਲ ਕੇ ਦਿੱਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 3-4 ਬੱਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੱਰ
 ਜਗਾਈ । ਦੇਵੀ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਸੱਤ ਸੁਭਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ਼ੱਰ ਲਗਾਈਆਂ ਨੇ ਸਰਸਵਤੀ ਮੰਚਣ
 ਬਾਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ । ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਮਘਰ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇ ਕਈ ਰਾਗ-ਤਾਣਾਂ ਵਿਚ
 ਕੁੰਚਿਤ ਮੰਚਲਾਚਰਨ ਕੀਤਾ ।

ਪਹਿਲੀ ਆਏਟਮ ਉਸਤਾਦ ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ ਦਾ ਸੋਲੇ ਰਬਲਾ-ਵਾਦਨ ਹੀ ਸੀ ।
 ਬਰਵਾਂ, ਤਬਤੇ ਜੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ ਮੁਸਰਰਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਮੰਚ ਉੱਪਰ ਆ ਬੈਠਾ । ਤਬਲਾ ਸ਼ੁਰੂ
 ਹੋ ਗਿਆ । ਵਿਚ ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ' ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਥਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਨੀਉਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹਾਸਲ
 ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ।

ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਉਹ ਰਬਲਾ ਬਜਾਇਆ ਕਿ ਛੱਡ ਹੋਰਨ ਰਬਲਾ
 ਵਿੱਜ ਵੀ ਬੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪੰ: ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ

ਵਿਰ ਪੰ: ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ । ਉਹਨਾਂ ਪਰਦਾ ਉੱਠਾਇਆ ਹੀ
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਦਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਵਿਰ ਸਿਰਾਭ
 ਸੁਰ ਅਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ । ਉਪ੍ਰੰਤ ਵਿਰ ਆਗਿਆ ਲਈ ਬਜਾਣ ਦੀ ਅਤੇ 9 ਤੋਂ 11
 ਵਜੇ ਤਕ ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਬਤੇ ਢੋਰ ਅਤੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰ-ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਤੇ ਦਾਦ ਭਿੰਦੇ ਰਹੇ । ਰਿਹਾਈਆਂ,
 ਖਾਸ ਕਰ ਫੁਕਤੇ ਅਤੇ ਮਨੋਰਮ ਸੁਰ ਲਗਾਉ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ
 ਏ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਪੰ: ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੁਰਾਂ ਇਕ ਖਾਸੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਵਸਾਹਟ ਅਤੇ ਹੋਲਾ
 ਸੁਟਿਆ ਤਾਂ ਵਿਅੰਜਨਤਾ ਨਾਲ ਰਾਏ । ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅੰਬੀਯਾਦ ਵਾਲੀ ਖਮੋਲੀ
 ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਲਾਵੇ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੱਕ ਡਿਆਦਾ ਸੁਭਾਵਨ
 ਹੋਣ । ਪਰ ਇਸ ਪੰਡਾਲ ਜੋਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਵਜਾਣ ਵਿਚ ਰੋਈ

ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ, ਜੈਥ, ਭਾਠਾ, ਮੁਰਬੀਆਂ ਆਦਿ ਠਾਠ ਅੰਨ ਸਿਖਰ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਮਧਿਆਤਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਪੰਛਿਤ ਬਰੀ ਸੰਕਰ ਦੇ ਵਾਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਪੰਛਿਤ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ : ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ। ਮੇਰਾ ਸੰਗਤਿਅ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੁਝੇ ਸੁਨਾ। ਆਪ ਜੀ ਕੀ ਆਗੀਰਵਾਸ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਉਠਣਾ ਦੱਸ ਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰ: ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਆਪ ਨੇ 11 ਮਾਰਚ ਬਹੁਤ ਅੱਡੀ ਰਕਹ ਕਜਾਈ। ਮੈਂ ਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਈ ਆਏ ਬੱਚੇ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਪੌਣੇ ਪੰਦਰਹ ਮਾਰਚਾ ਸੁਨਵਾਉਂ।

ਉਸਵਾਦ ਅੱਲਾ ਵੱਖਾ ਦੇ ਲਲਕੇ ਰਾਖਿਰ ਹੁਸੈਨ ਕੋਂ ਪਛਾ ਲੱਭਾ ਕਿ ਪੰ: ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਉੱਧਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਰੀ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਭੇਰੇ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ।

11 ਜਨਵਰੀ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਭਵਾਨੀਖਰ-ਆਗਰਾ-ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਸਥਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ ਸੂਬਾ ਚਰਨ ਸਿੰਘ-ਭਗਵਾ ਦੇ ਪਰਾਂ ਦੇ ਲਾਏ ਹੀ ਸੀ, ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਯੀਰਤਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਤਕਸੀ ਰੋਟਕ ਸੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਏ-ਭੰਗ 7 ਵਜੇ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਥੇ ਚਰਨ ਵਾਠਾ ਦੇਨਾ ਹੀ ਬੰਮ ਸੀ ਜੁ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਚੀਨ ਚਿਆਲ ਹੋਏ ਕੇਵਲ ਪੰ: ਰਵੀ ਸੰਕਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਣਨ ਆਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਅਜਾ ਜਾਂਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਦਰ ਕੋਂ ਉਠ ਭੇਰੇ ਜਾ, 7.30 ਭਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਗਰੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਗਿਰਿਆ : ਮੈਂ ਸ: ਜੈਥ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਰ ਤੇ ਕਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵਾਂ। ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦਾ ਲੰਗਰ ਕਾਫੀ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਸੀ। ਕਲਾਹ ਪ੍ਰਥਾਦ, ਪੂਰੀਆਂ, ਛੱਲੇ, ਸਬਜ਼ੀ ਆਦਿ। ਸੂਬਾ ਜੋ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਹਰਨੈਕ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਲੰਗਰ ਫੁਕ ਕੇ ਖਰੋਂ ਕਰੀ ਗਈ। ਅਜੀਂ ਤੀ ਮਜਾ 8.30 ਵਜੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਗਰੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਸ਼ੁਰੂ।

ਆਗਰੇ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਆਗਰੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਬੀ. ਐਸ. ਏ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਹੁਰਾਂ ਵਲ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਹੇਠ ਦੇ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਹੋ ਪਏ। ਅਸੀਂ ਥਾਕੀ ਕੇ (ਰਾਤੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਵਕ) ਸ. ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਰ ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਲਈ। 10 ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਦੀ ਆਗਰੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰੇ।

ਅੱਜ ਰਾਹ ਵਿਚ ਥਕੀ ਰਕਤੀ ਚੈਕਿੰਗ ਸੀ। ਦਿੱਲੀਓਂ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਰੋਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਸਾਡੇ ਜਾਇਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੇ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕੁਝ ਡਟਾਓ ਸੀ।

ਬਾਹਰਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਵੇਦੇ ਵਿਛਾਵੀ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਹਿਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀਓਂ ਸੈਤ ਫਤਨ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੁਕਾ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਲਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਇਕ ਚਰਨ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਧਰੀ, ਦੂਜਾ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰਖੇ ਸਭੀਪਰਾਂ ਤੇ ਰਖ, ਕੈਸਾ ਨੂੰ ਕਰਮ ਪਾਏ ਦੀ ਹਵਾ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ : ਦੇਖੋ ਕੂਰੇ ਬੈਠ ਹੀ ਪਿਛੇ ਰਖਕੇ ਰੋ ਪੈਰ ਰਖ ਕੇ ਖਲੀਵੇ, ਬਰਸ ਬਰਾ ਰੰਗਾ ਹੀ।

ਅੱਛੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਤੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਯਸਟੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਭਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਭਰ ਚੇਰਨ ਪੇਟੀਆਂ ਲਿਆਰਾ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਭਾਰ ਪੂਰਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਦਸ ਭਣਾਵੀ ਹੈ। ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਨਾਭ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹਦੀ ਟੰਡ ਇਸ ਆਰਨ ਪਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੈਠੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਚੇਰਸੀਏ (ਬੇਸਰੀਕਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ) ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ। ਜੇ ਫੌਜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਿਖਾਣੀ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ 35-A ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਧਾ ਲਭਕਿਆਂ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਭਕਿਆਂ ਦੀ ਭਾਈ ਲਈ ਵੇਰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ, ਇਕ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਠੇ ਤੋੜਨ ਕੇ ਭਾਰਨ ਨੂੰ ਪਤਲਾਨਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਭਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਟਰੰਕ 'ਚੋਂ ਕਥਾਇਆ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਲੋਡ ਉਪਰ ਲੈ ਕੇ ਚਿਰਾਜ ਕਰੇ।

ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਉਨਟ ਤਕ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਇਹੋ ਵੱਡਾ ਟਰੰਕ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੈਂਚਾ ਹੈ

ਆਲੋਚੀਆਂ ਦੇ ਕੱਲਾਂ ਨੇਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੀ. ਐਸ. ਏ. ਫੈਕਟਰੀ ਕਾਨਪੁਰ ਰੋਡ ਤੇ ਠਕਰ ਠਕਰ ਦਿਖੇ ਗਏ, ਸਾਨੂੰ ਦੇਖੋਂ ਦਾ 'ਅਲ ਉਜਾੜਾ' ਨਾਂ ਦਾ ਦੈਨਿਕ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਡੀ ਬੀਮੀ 4.15 ਵਜੇ ਚਲੀ ਤੇ 5.05 ਵਜੇ ਮੈਰੀਨਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੁੱਟੀ ਡਾਈ ਇਕ ਬੱਸ ਦੀ ਸ਼ਬਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਲਾਡਲੀ ਸੰਤ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾਕੂਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। 500/- ਨਕਦ, ਘੜੀ, ਕੰਢਲ, ਕਲ ਦੇ ਸਪੱਤੇ। ਕੱਲ ਕੀ ਰੋਜ਼ ਉਹੋ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ।

ਭੈ ਡਾਕੂ ਸਥਰਨ ਮੈਰੀਨਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਸ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਦੁਹਾਂ ਨੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਜਾ ਘੋਰਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਲਾਪਾ ਫੌੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਜਦੋਂ ਛੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋਥਾਂ, ਅੱਗ-ਪਿੱਛਾ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਫਰੋਲਣ ਲੜ ਪਏ। ਬੀਡੀਬੇਸ ਤਾਂ ਅਟੱਕੇ ਹੀ ਨੇ ਛਏ। ਮਕਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸੇ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੁੱਟ ਕੇ ਗੇਰ ਹੋ ਗਏ।

ਬੈਂਚਸ ਸਥਾਈਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰੀਪੋਰਟ ਲਿਖਾ ਕੇ ਆਲੋਚੀਆਂ ਉਤਾਰਾ ਬੀਡੀ। ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਬੰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਤੀਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 20.22 ਵਜੇ ਬੰਦੀ ਨਾਮਾਹੀ ਮਿਲ ਪਿਆ, ਉਸ ਨੇ 5/- ਦੇ ਕੇ ਮੰਗਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਬੀਡੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਥੂਰੀ ਲਾਡਲੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸੇ ਪੇਸੇ ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਬਾਂਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਠ ਰੱਖਣੇ ਸਨ? ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਕਰਤਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੇਸੇ ਲਿਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ : ਜੇ ਲਿਆਇਆ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪੁਲੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਨਾ ਬਰਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਚੀਨ ਦਿਆਲ। ਪਰ ਜਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਸ ਵਿਚ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ

ਅਸੀਂ 1.30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸ. ਜੇਫ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ 5.30 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ, ਸੰਤ ਜਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੱਥਰ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਕੋਠੀ ਅਤੇ ਮੇਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜੇਫ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਕਠਾਮਿਕ ਟਾਈਮਜ਼, ਬੰਬਈ

ਅੱਜ ਦੇ ਇਕਠਾਮਿਕ ਟਾਈਮਜ਼, ਬੰਬਈ, ਜਨਵਰੀ 11, 1981 ਵਿਚ ਪੇਜ 3 ਤੇ

ਖੋਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸ਼ਰਨ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਾਕ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿਖਾਏ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਡਾਢੇ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

THE NAMDHARI 'ELAN' TO MUSICAL RENAISSANCE

Meeting Sadguru Jagjit Singh ji Maharaj, the spiritual head of the Namdhari Sikhs, was an unforgettable experience. The opportunity to be in his company came my way many times during my weeklong visit to Aurangabad to attend the mammoth sangat sammelan organised by him in the third week of December.

His Holiness is now 60. (He looks rather old for his age, though.) A marvellous personality in immediately white attire and natural flowing beard, he seemed to me to be the living symbol of his faith in the sikh guru pranpara, and the Holy Granth. He is tall and lanky and his expression grave: but when he welcomes you, there is a benign smile—the kind of expression that is at once eloquent of humility inspired by an intense to serve his community—and the humanity at large.

Q : Your Holiness, history books refer to the crucial role played by the Sikhs in India's freedom struggle. But to us, in this part of this country, not much is known about the Namdhari Sikhs.

A : Sadguru Ram Singh was the pioneer of the Namdhari national movement. Following in the footsteps of the great Ranjit Singh, he and his followers challenged the imperial might of the British rulers. Many of them suffered martyrdom, while others underwent incarceration and even deportation. Do you know our entire community observed a total boycott of the Britishers till our motherland became free in 1947?

Q : How, then, did your martial community get so deeply involved in music ?

A: We are not "martial" in the strict sense of the term, though we are second to none in bravery, courage and fortitude when it comes to fighting for a national cause. Namdhari Sikhs, also known as Kukas, are mostly engaged in animal husbandry and farming, though there are many who have excelled in the fields of engineering, science, medicine and the humanities.

As for our involvement in music, it may surprise you to know that the first guru of the Sikhs, Nanak Devji, was a blue-blooded musician and the Holy Book, the Adi Granth (Granth Sahib) is the only religious book in which all the hymns, which we call Gurbani, are set to raga music. There is a rare picture of Guru Nanak with Bhai Mardana sitting by his side, playing the rabab. The morning prayers in the numerous gurdwaras, scattered in remote hamlets and towns, begin with the notes of the raga Ase, while the kirtans at vesper-time are set to ragas like Yaman. We are true followers of Gurbani and our love of music comes from the Holy Granth. As many as six gurus of the parampara have inspired us to keep the singing tradition of Gurbani alive. It is a step forward to reach the goal of life—it is a ladder into God.

Q : Is your parampara a father-son hierarchy ?

A : Not necessarily, though I succeeded my father, Sadguru Pratap Singh ji Maharaj, in 1959.

I would be grateful to know about your revered "guru".

Sadguru Pratap Singh ji Maharaj was not only a valiant freedom-fighter but a noted performing musician, scholar and composer. His mastery over the dhrupad and dhamar styles of traditional singing was matched by his command of instrumental and percussion music. He was

held in high esteem by musical celebrities of his time and they always came to offer their musical seva at the spirit-tule centre at Bhaini Sahib, in Ludhiana district of Punjab.

Q. Your Holiness, your spiritual mission itself takes much of your time. How, then, are you able to manage the stupendous task of propagation of music among the people ?

A. Well, I owe so much to my father and guru. The compelling urge to perpetuate his musical mission makes it possible for me to do my bit in that direction also. A dedicated band of young Namdharis render me their valuable assistance in organising periodical sangat sammelans in different parts of the country since 1973. The earlier six sammelans were held in Delhi, Bombay and Lucknow.

Q. When sammelans are mostly held with exorbitant admission rates, your events, with their free admission, represent a landmark in the chequered history of traditional music.

A. The aim is to promote and propagate traditional music and bring it to the doorstep of the common man. Free admission is truly Indian tradition. It is like prasad offered in temples and free music is a spiritual prasad to the seeker.

Q. How do you manage the heavy financial commitments involved in such mammoth sammelans ?

A. Namdhari Sikhs number a little over a million. They are all a dedicated lot and equally involved in the propagation of traditional music. We have branches of the Namdhari Sangat in several places in India and abroad and they respond to the Sangat's call with the spontaneity of ardent devotees.

Q. What are other aspects of your musical mission ?

A. To encourage young talent, the Sangat sends selected

boys for professional grooming under great contemporary masters. There are several such gifted boys like Gurdev, Kiran Pal, Sukhvinder and Avtar having training from Amjad Ali, Vilayat Khan, Ravi Shankar, Kishan Maharaj, Shiv Kumar Sharma and others. Another batch of boys, like Baljit, receives guidance from me and other senior Namdhari like Bir Singh ji, my younger brother, and Harbhajan, in dhrupad-dhamar and also percussion music. The Sangat meets all expenses in this regard.

Q. Will you please tell me about the Sangat's work in other fields, if any, under your stewardship ?

A. In the field of social work, the Sangat organises mass marriages on a strictly economic basis. The community leads, others in the promotion of animal husbandry. Crossbreeding is strictly prohibited. Children are also encouraged to take to sports. By the way, Dilip Singh, my nephew and son of Bir Singh Ji, recently won the mini-national championship in the All-India Nehru Junior Hockey Tournaments.

It might also interest you to know, incidentally, that Namdhari Sikhs are strict vegetarians and testotallers. They preach what they practice.

Q. Your sangat sammelans do not seem to feature women artistes. How come ?...

A. The tenets of the parampara do not permit participation by women artistes. In other respects, as you will have seen, the sammelan is open to all artistes irrespective of caste, religion and discipline.

**12 ਜਨਵਰੀ 1981, ਸੋਮਵਾਰ
ਠੀਕੀ ਚਿੱਠੀ**

ਯੋਜ ਠੰਢੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ।

ਬੋਝ ਦੀ ਇਤਫਾਹ ਮੁਤਾਬਕ, ਸਵੇਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਮਾਸਾਫਾ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਹੋ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਛਿਆ ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਤੋਂ

6-30 ਵਜੇ ਸਰੋਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਰਾਤੀਂ 6 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਹ, ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤਕ ਰਿਹਾ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕੇ 300/- ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਲਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਉਸ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਨੂੰ ਵੀ ਵ੍ਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਜੁ ਡਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਆਡਰੇ ਵਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਅੰ ਮ੍ਰਿਤੁ ਦੇਵੇ ਦੇ ਹੀ ਬਰੇਲੀ ਨੂੰ ਰਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ। ਮਾਘੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਮੁਕਤਸਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਬਾਇਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਕਤਸਰ ਨੂੰ ਮੁਹਾਰਾ ਮੁੜ ਪੈਣ।

ਲੋਹਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਜਨਮ ਪਰਬ ਹੈ। ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਧੁਮਦਮ ਨਾਲ ਮਨਾਵੇਗੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਲਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਰੋਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ, ਰਾਣੀ ਖੜਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਖੁਲਾ ਦੁਆਰਾ ਆਰੰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰੋਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਰਸਵਤੀ ਗਾਠਡਨ, ਸਰੋਦਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰੋਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਰੋਟਰਾਂ ਨਾਟੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਕ੍ਰਮਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਰਾਤ ਦਾ ਕਵੀ ਚਰਚਾਰ ਬਰੋਰ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਕਰਵਾਵਾਂ। ਪਰ ਕਾਹੜੋਂ ਬੁਲਾਏ ਕੀਤੀਆਂ 'ਚੋਂ' ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਆਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਲਗਭਗ ਪੀਟੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇੰਜ ਹੀ ਲਾਲਚ ਦਾ ਡਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

- ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਰ ਕੂਕਾ ਹੈ।
- ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠਗਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਰਭਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਥੀਨਾ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।
- ਘਰ ਘਰ ਲੋਹਤੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਚੌਲਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਦੀ।
- ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਕੁਟਕੇ ਵਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਹੋਣ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਨਾ ਸਕਾ। ਕਲਾ ਰਤਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੋਟੇ 9 ਵਜੇ ਘੱਸ ਫੜ ਲਈ ਤੇ ਕੋਠੀ ਪੁਜਾ ਰੋਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਬਠਾਰਸ ਨੂੰ ਭੇਜ

ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰਲੀ ਫੱਰੀ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਟੈਲੀਵੇਡ ਕਰਨ ਹਿਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਚੋਣ ਬਨਾਰਸ ਠਾਣ ਮੇਲਿਆ ਗਿਆ । ਪੰ: ਗਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਠਾਣ ਸੰਪਰਕ ਸੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਕਰ, ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰ, ਕਰਾਣੀਅਲ ਦਿਓ ਪੰਡਿਤ ਰਵੀ ਬੰਕਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕੋਲਬਾਰ ਸਹਿਜ ਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਪੰ: ਰਵੀ ਬੰਕਰ ਠਾਣ ਮੇਲ, ਉਸਤਾਦ ਅੱਠਾ ਰੱਖਾ ਦੇ ਸੋਢ ਵਾਦਨ ਦੀ ਬਰਕਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਿਆ : ਪੰਡਿਤ (ਰਵੀ ਬੰਕਰ) ਜੀ ਇਸ ਬਾਰ ਅੱਡੇ ਮਿਲੇ ਐਂਗ ਉਨੇਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਵਜਾਇਆ । ਏਥੇ ਗਿਆਨ ਹੈ ਨ, ਹਮਲੇ ਕੀ ਪੋਟੇ ਪੰਦਰਾ ਮਾਰਨੇਂ ਕੀ ਬਾਤ ਕੀ, ਕਿ ਯਾਦੇ ਕੱਚੇ ਕਜਾਨੇ ਹੈਂ ।...

ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰ: ਗਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਿੱਛੀ (ਸੁਖਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ 18.1.81 ਤਕ ਦਿੱਤੀ ਫੋਨਟ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤਾਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬੰਬਈ ਜਾਇਆਂ ਨਾਲ ਟਿਆ ਜਾਇ ।

‘ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ’ ਨਾਲ ਚੋਣ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਵਾ ਰਵੀਂ ਵੈਂਟ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ । ਅਛੇ ਬਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਇਲਕੁਥਾ ਦੀਆਂ ਤਰਥਾਂ ਵਜਾ ਰਿਹਾ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਡੋਕਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਨ : ਸ: ਸੁਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੇਦਾ, ਕ੍ਰੀ ਕਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਚ, ਕ੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸੋਨ ਕਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ, ਸੂਫਾ ਰੋਬਮ ਸਿੰਘ ਕੋਨੇਤਾ, ਚਾਟੀ ਸਮੇਤ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਥਾਣੀ ਨਗਰ, ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਰ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਆਉ ਕੱਚੇ । ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਚਿੰਦਰ ਪੱਪੂ ਅਤੇ ਗਾਇੰਦਰ-ਗਾਮਿੰਦਰ ਦੇਵੇਂ ਕੱਚੇ ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਅਰੰਭੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਸਟ ਕਲੀਓ ਤੇ ਹੀ ਜੀ ਤੇ ਆਪ ਇਕ ਕੂਸਲੇ ਜਿਓ ਜ਼ੋਰਲ ਦੀ ਬੁੱਝਲ ਮਾਓ ਦੇਵੇ ਹੀ ਵੈਂਟ ਕਦੇ । ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਤਰਕਬਲੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ । 9.30 ਵਜੇ ਰਾਤ ਤਕ ਇਹ ਆਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ । ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਇਚ ਦਸ ਵਜੇਂ-ਹੀ ਸੁਖ ਅਸਟ (ਬਿਰਾਜੇ) ਹੋਏ ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਤੋਂ ਉਠਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ : ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਵੱਧ ਸਰੋਰੇ ਮਾਘੀ ਮੋਢੇ ਤੇ ਮੁਕਰਜਰ ਚਲਛਨ ਦੇਏ ਸਨ ? ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਂਜ ਇਕ ਬਹੁਰ ਹੀ ਭਰੂਣੀ ਕਾਰਟ ਕਰਕੀ ਕਬੋਲੀ ਜਾਣਾ ਜੀ । ਮਾਘੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਹੋਰ ਸਰੋਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਘੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਠਾਕਰ ਭਾਬੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੀ ਵੱਡੀ ਲਝਕੀ ਠਾਣ ਸੋਧੇਧ ਸੋਝਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਆਕ੍ਰਹਿ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਮਿਲਣ ਕਦੇ ਸਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਢ ਤੋਂ ਮਾਲਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਕੇ ਅਤੇ 17-18 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਲੋਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਭਾਈਦੀ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਦਰਬਨਾ-ਦੇਵਲੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਕੁਭ ਵਿਓਬ ਮੁੱਚਿਆਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਕੋਰਡ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤਲੇਮ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਉਸਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਅਯਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨੂੰ ਪਾਠੀ

ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਰੀਦ (85-86) ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਆਏ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ 9.1.81 ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ, ਖਾਸ ਕਰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਦੇ ਪਾਠੀ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਬੱਲੂ ਜਾਂ ਪਰਸੋਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸੇਠ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੈਦਰਾਬਾਦੀ ਦੇ ਘਰ ਪਰਚਾਰ ਵਰੋਂ ਕੁਝ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਭਾਇਦ ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਚੌਥੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਾਸਤ ਅਰੰਭ ਅਰੰਭਾਬਾਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

ਇਹਨਾਂ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ।

14 ਜਨਵਰੀ 1981, ਰੁਧਵਾਰ ਸੰਧਵਾਂ (ਫਰਾਦਾ)

ਆਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ

9.1.81 ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਭਵਾਲੀਖਰ ਵਲ ਜਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਕੁੜੀ ਹਰੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸ. ਸੁਭਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਚੰਨਬੱਥਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬੱਝਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਕੁਰਸੇਬ ਸਿੰਘ ਭਾਤਤ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦਿਲਾਵੇਂ ਵਿਚ 5 ਤੋਂ 8 ਜਨਵਰੀ ਤਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪ ਖੇਡੀਯਾਈ ਦਾ ਚਾਰੰਭਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡੀਯਾਈ ਵੀ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਰਾਵਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਾਂ।

ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਰੰਤ ਹਾਰ ਲਈ ਕਿ 14.1.81 ਨੂੰ ਸੰਧਵਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਸ. ਕੁਰਸੇਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ, ਆਪਣੇ ਸਕੂਲੇ ਪਿੰਡ ਕੰਠ ਅਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਠ ਨੂੰ ਆਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਚੰਤਰ (ਬੱਲੂ) ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਰੇ (ਯਾਦਵਿੰਦਰ) ਦਾ ਜਨਮ ਲੁਆਕਤ ਕਰ ਕੇ ਆਈ ਹੈ।

ਸ. ਕੁਰਸੇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਦਿੱਲੀਓਂ 6 ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਦਾ ਚੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਚੱਲਾ ਦੁਆਰਾ ਮੈਂ 5 ਵਜੇ ਭਾਖੀ ਬਹਿਰਾਮ (ਜਲੰਧਰ) ਕੰਠ ਪਿੰਡ ਸੰਧਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਚੱਲ ਦੁਆਰਾ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਡੀਯਾਈ ਵੇਖ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲੀ ਦੀ ਫਸਲ ਤਸੱਲੀ ਬਾਸ਼ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੇਡੀਯਾਈ

ਅਰਥਾਤ ਹਾੜੀ J3 ਕਰੋੜ ਟਨ ਦੀ ਸੈਰਾਵਟ ਦੱਸੀ ਹੈ।

ਬਹਿਰਾਮ-ਮਾਹਲਪੁਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਸੰਧਵਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੰਹੜ-ਬਜ਼ੋ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਥੀਥੀ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸ. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਹਿਮੇ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬੰਨਕੁਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ 200 ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਫਾਟਮ ਨੂੰ 1974 ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋੜਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਮੇਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ, ਤੀਜੀ ਸਥਾਈ ਬਣ, ਪੱਟੇ ਤੇ ਵਜੇ ਠਾਡੀਂ ਅਜੀਂ ਬਹਿਮੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ।

ਰਹਿਮੇ ਵਿਖੇ ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ

ਪਿੰਡ ਰਹਿਮੇ ਨੂੰ, ਨਵਾਂ ਬਹਿਰ-ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬੰਟਦੀ ਸਤਕ ਬਹਿਰਾਮ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਜੇਕੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਮਿਲਦੀ-ਮਿਲਦੀ ਦਿਹ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਹਿਮੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸ. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬੁਝਾਰਿਆਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖੇਡੇ ਲਏ। ਵੇਸੇ ਘਰ ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਹਨ।

ਠਾਡੀਂ ਮਿੰਨੀ ਟੋਪ ਲਿਫਾਰਫਾਰ ਰਖ ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ (40) ਨਾਲ ਛੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਰਸਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੇਡੀ ਵੇਖ ਉਹ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਸਨੂਦੀ ਖਾਧ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਲੀਆਂ ਕਸਣਾਂ, ਬਹੁਤ ਉੱਡਮ ਲੋਡੀ ਦੇ ਖੇਡ ਵੇਖ ਕੇ ਅਜ਼ਬਜ਼ਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜੋ ਆਮ ਭਾਰਮਿਤ ਵੇਖੀ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਕਸਣਾਂ, ਖਾਣ-ਅਜੋੜ ਸਥਾਈਆਂ ਤਕ ਕੇ ਠਿਠਾਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਹ ਵੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਟਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡੀ ਬਰਬਾਦ ਤੇ ਪ੍ਰੀਚਰਵੇਲਨ (ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ) ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਖਾਣਾ-ਬਾਣਾ, ਠੱਕਾਂ ਦੇ ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੇਥਣ।

ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੀ ਕੁਹਾਨੀ ਠਾਕਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਇਲਾਕੇ (ਜੀਵਨ ਨਗਰ) ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਮ ਨਮਾਧਾਰੀ ਬੋਦਿਤ ਹਨ। ਵਧੀਆ ਖੇਡੀ ਅਤੇ ਠਾਠਚਾਰ ਚਿੰਦਕੀ ਲੋਕ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ, ਮਿਜੀ ਚਿੰਦਕੀ ਨੂੰ ਉਚਿਆਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਧਵਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਿੰਘ (ਠਾਮਧਾਰੀ) ਨੇ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਠਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਪਿੰਡ

ਲੁਆਈ' ਦੇ ਅੰਸੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਨਿਬੜੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਘਿਰਤੀ ਕੁਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ। ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਛੱਡੇ ਤਾਂ ਕੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਥੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1974 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤਾਂ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮੌਹ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਸੀ ਜਿਨ ਦੇਈ ਦੂਰ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਵਾਈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇਕੜ ਦੇ ਵਾਹਮ ਹੈ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਸਥਾਨੀਆਂ ਤਾਂ ਸਟਾਥੋਮੀ ਦੇ ਖੇਤ ਹੀ ਬੀਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹੋਟਲਾਂ ਨੂੰ ਪੰਦਾਵਾਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗ ਸੈਠਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅੱਠੇ ਜਿਥੇ ਯਾਦ ਬੀਤਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਹੀ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੀ ਮਿਲਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਭਾਰਨ ਹੀ ਦੱਸਿਆ। ਤਿਉਂਕਿ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਸੰਧਵਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਥਰਮ ਅੱਥੇ-ਪਿਥੇ ਹੋਏ, ਮੇਰੇ ਬੱਸ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਤਕ, ਬੈਠ ਹੀ ਪਰ੍ਹਾ ਪਲੇਡੇ ਹੋਣ, ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਮਾਰਰ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ।

ਅਸੀਂ ਫਾਰੀ 11.30 ਤਕ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸ. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੱਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਹ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਵੀ ਸਾਧ ਸੇਵੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹੁਕੀ ਦੇ ਮਾਨਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਰਸਿੱਖੀ ਉਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹਨ ਤੇ ਕਾਥੰਕਾਰ ਵਰਗੇ ਕ੍ਰਿਸਤੀ। ਭਲਨ ਵੈਵਭੀ ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੰ. ਕੰਪਾਲ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਵਿਚਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਕਲੇ ਚਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਪਿੰਡ ਰਹਿਮੇ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਕੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੋਂ ਵੁੱਟੀ ਭੈ ਲਈ।

19 ਜਨਵਰੀ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਬੈਲਾਂ ਨਿੱਥੀਆਂ ਨਿੱਥੀਆਂ

ਪਰਸੋਂ ਫਾਰੀ ਪਰਨੀ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ 19.1.81 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀ 5 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਰਸਗੋਲ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੋਥੁ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸਰੋਦ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਤਾਰ ਹਕਮਜਨ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੋਦਰਥਾਦ ਲਈ ਕੋਠੀ ਚੜ੍ਹਾਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਕਮਜਨ ਸਿੱਖ ਕੋਠੁ ਡੇਢੀ ਜਾਹਿਬੋਂ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੋ ਖਿੱਚੀ ਕਿ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ
ਰਿੰਕ ਰੋਡ, ਰਾਜੌਰੀ ਗਰਾਊਂਡ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ।
ਸੇਠ ਤਰਭੋਭ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾ ਇਹ ਕੋਠੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਰਵਾਰ ਦੋਥੇ ਨਿਰਾ ਕਰੇਗਾ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ

ਸ਼ਾਮੀਂ 6.30 ਵਜੇ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਰਾਜ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਗਿਆ। ਸੇਠ
ਤਰਭੋਭ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾ ਦੀ ਕੋਠੀ ਚੌਨ ਆ ਗਿਆ : ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ 6.15 ਦੇ
ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਸਥਿਤ ਮੰਦਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ।

ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਮਾ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਚੰਟਕ ਸਿੰਘ, ਦੁਹਰਾ
ਅਟੋਖ ਸਿੰਘ ਬਾਈਲੋਂਡ, ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਾਈਲੋਂਡ, ਸੇਠ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਸੰਟ
(ਬਾਈਲੋਂਡ), ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਈਲੋਂਡ, ਮਾ. ਖਾਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਟੀਆਂ ਕੁਰਾ (ਸੰਗਰੂਰ) ਵੀ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ 6.35 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਦਫਤਰ ਪਹੁੰਚੇ
ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਿਰਾਜ ਹਾਲ ਤੋਂ ਦਫਤਰੀ ਸਾਮਾਨ, ਫਰਨੀਚਰ ਆਦਿ ਇਕਦਮ
ਬਾਹਰ ਖੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਹਾਲ ਕਰਮ ਛਲੀਫੀਆ ਨਾਲ ਸਵਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਸਵੀਚ ਕਮਰਰ ਦੁਆਰਾ ਜਗਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗੇ
ਕੁਝ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਰਤਕਾਰ ਲਈ ਖਾਨੀ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਉੜੀਆਂ ਉਪਰ ਬਣੇ
ਰਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਚੌਕੀ ਛੱਡੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ
ਸਨ। ਕਮਰੇਊਂ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਹੜ੍ਹੀ ਸੰਦਕ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ
ਕੋਠੀਆਂ ਛੋਟੀ ਕੁਝ ਸਬਜ਼ੀ-ਫਲੀ ਕਟ-ਕਟਾ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

7.35 ਸ਼ਾਮੀਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਆਏ। ਇਥੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਿਰਤਕਾਰ ਖੁੰਘਰੂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਅਤੇ ਜਾਹਿਦੇ ਜਾਗ ਸੁਰ ਖੀਤੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।
ਹਾਲ ਕੋਠੀਆਂ ਨਾਲ ਜਲਮਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਰੀਬ 100 ਲੱਖੀਤਾ 'ਕੁਰ ਵਰਮਨ' ਦੇਖ
ਨਿਹਾਣ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੰ: ਚੂਰਫਾ ਲਾਲ

ਨਿਰਤਕਾਰ ਪੰ: ਚੂਰਫਾ ਲਾਲ ਕੱਢਕ ਕਾਢੇ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ
ਨੂੰ 3-7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਇਹ ਸਾਰਾਂ ਦੀ (ਸਾਰੰਗੀ,
ਹਰਮੋਨੀਅਮ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਡੰਬ, ਛੋਟੇ ਆਦਿ) ਧੁਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਿਆਨੇ ਕੱਢ ਦਾ ਚੌਰਾ
ਨਿਕੋਹ, 30-40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ 'ਛੋਲਾ' ਅਸਮਾਨੀ ਰੰਗੀ, ਚਮਕਦੇ ਰੇਸ਼ਮੀ
ਕਾਦਰੀਂ ਭੁੰਗੇ ਤੇ ਕਾਢੇ ਪਜ਼ਾਮੇ ਅਤੇ ਡਿਟੀਂ ਬੱਚੇ ਖੁੰਘਰੂਆਂ ਨਾਲ ਨੁਮਕ ਨੁਮਕ
ਕਰਦਾ, ਠੱਕ ਫ਼ਾਫ਼ਾ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਦਰ ਨਮਸਕਾਰ

ਥਰ, ਵਰਸੀ ਮੰਚ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਆਰਾਧਨਾ ਹਿਰ ਰਾਵ ਰਰਪੁਰ ਨਿਰ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ
ਕਰਨ ਲੱਗਾ ।

‘ਅੰਬੇ’ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇਲ ਥਰਾ ਕੇ ਬਲਾਕਾਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ
ਨਾਲ ਤਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ । ਠਾਕੁਰ ਲਾਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਆ ਛਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਬੈਠ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠਾਇਆ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੋਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਬੈਠੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।

ਨਿਤਕਾਰ ਨੇ ਉਠਾਨਾ, ਪਰਤਾ ਲਈ ਪੈਰ ਪਟਕਟੇ ਬੁਝੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ,
ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੀ ਛੁਟ-ਛੁਟ, ਲਚਕਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤੁਕਾਉ, ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ
ਹੱਥ ਉੱਕਲਾਂ ਮੁਥ ਸੁਰਤੀਆਂ ਸਿਰਜਣ ਲਗੀਆਂ । ਦਰਸਕ ਇਕ ਟਕ ਨਿਰਤਕਾਰ
ਕਲ ਕੇਖ ਕੇਖ ਮੁਕਤ ਹੋਏ, ਉਹਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਥੁਆਏ ਰਹੇ । ਬਲਾਕਾਰ
ਪਹਿਲਾਂ ਛਕਾਨੀ ਨਿਰਤ ਬੈਠਾ ਨੂੰ ਲੇਖ ਬੱਧ ਕਰਦਾ, ਸੁਟਾਂਦਾ, ਫਿਰ ਪੈਰਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਕਾਈਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲਾਪਾਰਪੁ ਹੋਣ ਥਰ ਕੇ ਮੁਥ ਵਿਲਚਸਪੀ ਲੈ, ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਸਰੋਦ ਕੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਲ ਤਕ ਬਲਾਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਥੀਆਂ ਬਿਆਨਦੇ ਰਹੇ । ਚੈਰ
ਮੁਖੀ ਕੁਰਗਾ ਨਾਲ ਮੁੰਦਰਾਂ ਆਖੇ ਲਛਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦਾ, ਨੱਚਦਾ ਉਹੀ ਬਖ਼ੁ
ਬਈ ਵੁਆਟਣੀਆਂ ਲੈ, ਸਮ ਉੱਤੇ ਸਨਮੁਖ ਆ ਖਲੋਂਦਾ ।

ਬਲਾਕਾਰ ਵੇਝੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਥੀ ਨਾਲ ਰਕ-ਕ-ਤਰ ਹੀ ਗਿਆ ਉਹਦਾ
ਸਾਥੀ ਠਕਲਾ ਵਾਝਰ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਸੀ ਨਾਰਾਇਣ ਬੈਠਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਤੀ ਦੇ ਰਿਹਾ
ਸੀ ਕਿ ਨਿਰਤਕਾਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਡਾਂ ਦੀ ਬਣ ਗਈ । ਅਜਿਹੇ ਮੇਥੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ
ਹਰਭਜਨ-ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਲੋਭ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ । ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਆਸੇ
ਨਾਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਪੇਂਟੇ 9 ਵਜੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਸਾਜਨ ਮਿਥਰਾ ਵੀ ਮੰਚਾ ਟੇਕ ਕੇ
ਬੈਠ ਆ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣ ਲੱਗੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਲਾਕਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮੋਲੀਆਂ : ਬਜ਼ਤ ਅੱਛਾ ਹੈ । 16 ਮਾਤਰਾਂ ਵਿਚ 16 ਹੀ ਵੁਆਟਣੀਆਂ
ਕਿਆ ਕੇ ਬਲਾਕਾਰ ਨੇ ਹੋਂਦ ਹੀ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ।

ਪੰ: ਕੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨੇ ਭਾਵ ਨਿਰਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੂਰਦਾਸ ਦਾ ਇਕ
ਭਜਨ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਅਤੇ ਭਕਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸਾਮਰਥ ਦਰਸਨ ਕਰਵਾ ਗਿਆ ।

9 ਵਜੇ ਤਾਂ ਪਠਨ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੀ ਚਾਰੀ ਆ ਗਈ । ਰਾਤੀਂ 9.10 ਤੇ ਨਿਰਤ
ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ । ਸਾਰੇ ਬਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚਾਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਸਰੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਏਥੇ ਹੀ ਰਾਵਲ ਸਟੂਡੀਓ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਵਲ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਬੈਠ,
ਚੈਕਬਾ ਮਾਰ, ਕੋਟੀ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨ ਦੱਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਣ ਤੱਕ ਦਰਸਕ ਦੇ ਸੌਂ ਦੀ
ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਏ । ਕਈਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਖਰਾਬੇ ਹਿਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ; ਕਈਆਂ
ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਹਿਰ ਡਰਲਾ ਗਿਆ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ

ਪਰਵਾਰਕ ਸੁਖ ਸਾਂਝ ਪ੍ਰੀਤੀ ।

5-7 ਮਿੰਟ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਉਨ ਕੇ ਉਪਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਰਦੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਰ ਆਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ।

ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਠਾਣ ਕਥਕ

ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਵਿਚਲੇ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਚੋਬੀ
ਤੇ ਆਖਰੀ ਫਰੇ ਇਕ ਕਮਰਾ ਡਸਟ ਕਲਾਸ ਡਬਨੀਚਰ ਨਾਲ ਸੁਸਜਿਤ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚ
ਬੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਰੰਗੀਨ ਟੀ. ਵੀ. ਫਰਾ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਦੋਬੇ ਹੀ ਇਕ ਕੀਮਤੀ
ਚੋਹਦਾਰ ਵਿਛੇ ਦੀਵਾਨ ਉੱਤੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਈਲਨ ਰੜਾਈ ਵਿਚ
ਸਿਮਟੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਦੋਬੇ ਹੀ ਬਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ
ਦੁੱਧ ਕਰਕੀ ਆਇ ਮੰਡਵਾਏ ਗਏ ਸਨ । ਅਤੇ ਸਮੇਤ ਰਾਜਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਹੋਰਾਂ ਦੇ
ਅਸੀਂ ਸਭ ਫਰਾਟ ਲੱਭੇ । ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਉੱਤੇ ਲੱਟੇ ਲੱਟੇ ਹੀ ਬਚਨ
ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਨਹੇ । ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਠਾਣ ਉੱਤੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਕਦਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ ।
ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਰ ਵਿਚ ਨਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਖਿੱਤੀ : ਇਕ ਡਰਮਾਇਜ਼ ਬਿਰਜੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਾਈ ਸੀ ਪੰਢਰਾਂ ਮਾਡਰ ਯਾਰ ਵਿਚ ਨਿਰ ਕਰਨ ਵੀ । ਉਸ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਯਾਰ ਦੇ ਕਥਕ ਮੈਂ ਖੁਦ ਸੁਰ ਅਤੇ ਲੈ ਕੱਢ ਕਰਾਂ । ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਰ ਦੇ ਕੈਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਯਾਰ ਦਾ ਹੀ
ਕਿਕਰ ਹੈ ।...ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੁਸੀਂ ਵੀ ਯਾਰ ਵਿਚ ਨਿਰਤ ਕਰਾਂ । ਇਕੋ
ਕੱਛ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ 15 ਮਾਡਰਾਂ ਪੰਢਰਾਂ ਸੈਫਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣੀਆਂ
ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਥਕ ਦੁਰਗਾ ਠਾਣ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦੀ ਨਿਰ
ਕਰਨ ਦੀ ਕੱਛ ਮੰਨੀ ।

ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਡਗਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਠਾਣ, ਪਾਸ ਹੀ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਪੈਰਾਨ ਹੋਏ । ਦੋਨੀ ਨੇਜੇ ਕੇ ਦੇਨਾ ਦੂਰ ਕਿ ਮਜਾ ਅੱਜ ਪਤਾ
ਲੱਗਾ ਹੈ ।

ਕੁਰ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪਿਆਰ - ਬਚਨ ਕਰ ਕੇ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਠਾਣ ਨੂੰ
ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ।

ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ, ਜਿਸ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ 1500/- ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਸਾਰੇ ਕਥਕ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਕੀਤੇ ।

ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਸਦਰਨ ਸਿੰਘ ਚੈਟੀਆ ਸੰਤ ਨਗਰ
ਤੇ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਬੀਅਪਰੋਟਿਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਾਸਤੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚੋਟੇ ਵਾਲਾ ਬੈਠੇਰ ਛਪਵਾਏ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਲ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਸੁਣਾਨ ਲਈ ਕਿਹਾ : ਕੁ ਕਾਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਮਾੜੀ ਬਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ 50 ਮੱਤਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ ।

ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਰਸੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਾਨਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਮਾੜੀ ਬਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਦਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਇਮਦਾਦੀ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਦੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਇਸ ਪਤੇ ਤੇ ਖੁਆਣ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੀ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਚੀ ਬਰ ਲੈਣ ਦਿਓ । ਮੈਂ 4-5 ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਬੱਝਰੀ ਪੁੱਠੀ ਝੁਆ ਦਿੱਤੀ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕਾਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਜੇ ਲੋਕ ਲੰਦੀ ਬਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹੜਾ ਦੇਝ ਭਰਤੀ ਦਾ ਬਰਤਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕਰੀਏ । ਜੇ ਬਰਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਸੁਆਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਿੰਡ, ਨਗਰ, ਬਹਿਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬਰਾਬੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਪਰਵਾਰ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਕੀ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਾਰੇ ਸੰਚਿਆ ਹੈ ? ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਸਿਫਾਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ।

ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਕ ਆਪਣੀ ਬਲਗੀਧਰ ਜਨਮ ਰਿਵਾਜ ਤੇ ਡਿਪੀ ਕਦੀ ਫਰਿਤਾ ਹਥਾਵਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾ ਵਿਕਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ।

ਅੱਠ ਉਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਡੇ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਮਰਾ ਖਾਣੀ ਫਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ : ਹੁਣ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਣਾਪ ਹੋਣੀ ਹੈ; ਕਵੀ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਠਾਂ ਠੈ ਜਾਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾ ਹੀ ਭਏ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਹੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬੀ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ 6.10 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਅਤੇ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਨਾਲ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਲਈ ਫਲਾਈ ਬਰਨਕੇ । ਭੁਭ ਦਿਨ ਬੈਂਕਲੋਰ ਰਹਿ ਕੇ 28-29 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਚੰਬਦੀ ਜਾਣਕੇ । ਇਥੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੰਨਸੀਆ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਸਗੋਵਾਦਕ ਨੂੰ ਪੋਣੀਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਾਰਗ ਸੁਣਾਣ ਸਮਝਾਣਕੇ । 29 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ।

ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ. ਜਗਦੀਬ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ 'ਵਰਿਆਮ' ਵਲੋਂ ਛਪਵਾਏ ਕਦੇ, ਲੇਖ ਤੇ ਮਲੋਰ ਕੋਟਲਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਛਪੀ ਹੈ । ਬਹੀਦੀ ਸਾਕੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਰਭਰ ਜਲੰਧਰੋਂ ਛਪਦੇ ਸਭ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਛਾਪੀਆਂ ।

21 ਜਨਵਰੀ 1981, ਚੁਧਵਾਰ

ਠਾਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਕਿ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 3-4-5 ਵਰਗੀ ਨੂੰ ਸੁਆਠ ਸੰਤ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਕਰਾਂ।

24 ਜਨਵਰੀ 1981, ਬਠੀਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਭਿਆਨੀ ਜਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋ, ਅਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਲਕੜੇ, ਮਨਜੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਸੰਤ ਜਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਰਬੀ ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਧੀ ਦਾ ਮਾਪ ਬੈਠ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੱਸ ਭਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲੂ ਸ. ਰਮਣੀਯ ਸਿੰਘ ਟੋਲੀਵੀਰਨ ਸੈਂਟਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਨਾਭ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ।

28 ਜਨਵਰੀ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਜਿਲਾ

ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਨਕਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸੁ ਭਿਆਨੀ ਹੁਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਾ ਹੈਂਡ ਕਰੀਬੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਫ਼ਿਰਕਤਾ ਪਰਚਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਕਾ ਹੈਂਡ ਕਰੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੇਚ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਨਕਲ ਵੇਚੇ ਉਭਾਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

Bhupinder Singh
Ex-Member of Parliament
(Rajya Sabha)

Phone : 373723
224, North Avenue
New Delhi.
Dt. 16.11.80

ਪਰਮ ਸੁਹਿਰਦ, ਸ੍ਰੀ 100, ਸਤਿਗੁਰਦੇਵ ਬਾਬਾ ਜੀਓ, ਆਸ ਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਸਦਕਾ ਆਪ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਪੈਵੇਂਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ। ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਯਾਦ ਲਈ ਹਾਥਦਿਰ ਪੇਨਵਾਦ। ਮੇਰੀ ਅਤਿ ਵਿਖਰੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਨੇ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਅਤੇ ਸੇਠ ਰਮਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਵਾਰਾ ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ, ਸਤਾਰਦਰ ਕੀਤੀ ਹੈ-ਤੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਦੇ ਨਿਯੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੈਂ ਲਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ

ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ। ਧਿਰ ਤੋਂ ਮੋਢੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਵੇਲੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
 ਆ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਾਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਂ ਕਦ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ।
 ਆਪ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰ ਪੂਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲਾਂ
 ਨਾਭੇਂ ਕਦਰੇ ਬਿਹਤਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੋਸਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ
 ਕਿਸੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਨ ਆਪ ਦਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ
 ਲੈ ਜਾਣਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੋਹਰ ਰਖੀ ਤਾਂ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰੀ
 ਭਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ
 ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕਸਮੇ ਦਫ਼ਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਠਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।
 ਹੋਸਪਾਲ ਜੀ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਆਪਣੇ ਹਮਦਰਦ ਭੈ ਮਿਲੇ ਸੁਭਾਅ ਕਰ ਕੇ ਉਪਰੋਂ
 ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਛਾਤਾਰ ਹੀ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ
 ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ
 ਰਖੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸੀ ਵੇਲੇ ਉਸ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲਗਾ ਕੇ
 ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਲਈ ਸਾਰੇ
 ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਜੋ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ।

ਆਪ ਦਾ ਰਿਣੀ
 ਦਰਬਨ ਅਭਿਲਾਖੀ
 ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

29 ਜਨਵਰੀ 1981, ਚੀਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਚਿੱਠੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਦੀਓਂ ਕੱਲ ਰਾਤੀਂ 7 ਵਜੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚ
 ਕੀਤੀ ਸਨ।

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 6-30 ਵਜੇ ਕਮੇਲ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ
 ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਚਰਚਨ ਹੋਏ। ਹਾਲ ਸਰੋਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਸਤਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਾ ਨਾਲ
 ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਬੀਰਤਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਦਾਣਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰ
 ਰਹੇ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਹਰਤਨਜਨ ਸਿੰਘ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਦ ਵਾਣੇ ਵੀ
 ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ

7 ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਯੋਭਾਨ ਗੀਤਾ ਕਿਆ ਸੀ ਅੱਜ
 10 ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੱਥ ਦੇ ਦੋਦਾਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। 12 ਵਜੇ ਸ. ਰਮਣੀਕ
 ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ ਤੋਕ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ. ਰਮਣੀਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮਾਯੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ,

ਇਸ ਵੇਲੇ 80 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ । 6 ਮਹੀਨੇ ਸਰੀਰੋਂ ਚਿਲੇ ਰਹਿ ਕੇ 20 ਜਨਵਰੀ 1981 ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ । 12 ਵਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨਮਿਤ ਚੌਕ ਪਾਇਆ ਜਾਏਗਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ 'ਚੋਂ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰੋਜ਼ਨਾ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਆਪ ਛਕਣ ਲਗ ਪਏ ।

ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੈਖੀ

ਮੈਂ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੈਖੀ ਦੀ ਕਾਫ਼ ਤੇ ਕੋਠੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਰੋਡ਼ ਆਇਆ । ਹੁਣ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਨੰਦ ਭਾਰਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਆਨੰਦ ਭਾਰਜਾਂ ਲਈ ਬੜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਾਵਾਂ, ਦਿਹਾਨਾਂ ਦੇ ਢਾਢਾ ਬਾਕਾ ਬਨ੍ਹਾਈਆਂ ਸਿੰਘ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਨਾਰਨ ਰਿਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪਰ ਵਾਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਨਾ, ਦੀਬਰਨ ਬਿੰਤਨ ਕਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸੰਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਸਰ ਵਿਛਾਇਆ ਕੁਰੰਗ ਵੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਏਥੇ ਕਿਹੜੇ ਰਿਬੀ ਨੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੈਖੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਲਾ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਾਧੂਆਂ ਵਰਗੀ ਸੀ, ਆਪ ਦਾ ਬਹਿਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੱਪ ਵੀ ਠੰਡ ਹੋਰਤੇ ਹਨ । 500 ਭਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸੱਪਾਂ 'ਚੋਂ 3-4 ਭਿਸਮਾਂ ਹੀ ਅੰਤ ਬਹਿਰੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਲੜਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਪਰ ਪੈਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ । ਉਹ ਵੀ ਜਦ . ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਲੋਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭੰਡਵਾਂ ਭੱਲ ਜਾਵੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਇਕ ਦਿਨ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਕ ਨੁੱਕਰੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ, ਇਕ ਪੰਜ ਵੱਟਾ ਨਾਕ ਭੰਡਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ । ਇਕ ਕੀਰਤੀ ਭੁਕ ਕੇ ਲੰਘੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ : ਏਥੇ ਬੰਦੀ ਥਾਣ ਹੈ । ਜਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸੱਪ । ਵਾਹ ਵਿਚ ਸੰਕਤ ਨੂੰ ਅਸਾਡੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੱਚ ਕੇ, ਇਕ ਚਾਕਤਾ ਉਠਾ ਰਿਹਾ । ਸੱਪ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵਿਚ ਵਫ਼ ਕਿਆ । ਇਹ ਸਿੱਖ ਭਾਖਾਰੀ ਵਿਚ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਛੱਡ ਆਇਆ ।

ਸੰਤ ਸੈਖੀ ਵੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ ਆਨੰਦ ਭਾਰਜ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੀਰੇ ਹੋਏ । ਕਦੇ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਓਥੇ ਸਦਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਅਸੀਂ 7-30 ਸਵੇਰੇ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਛਕ ਕੇ ਕੋਠੀ ਆਏ ਤਾਂ 3 ਵਜੇ ਗਏ ਸਨ । ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਭਾਨਟਨ ਕੀਰੀਏ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰੀਆ, ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਕ ਇੰਤਦਾਰ ਵਿਚ

ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਬੀਜ ਨਾਨ ਵਿਨੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਉਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਭਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਬੈਂਕੋਂਕ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੁੱਟ ਕਰਵਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਂਕ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਸੀ : ਦੀਨ ਦਿਆਣ ਮੇਰੇ ਮਾਸੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾ (ਬੋਲ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ) ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲਤਕੀਆਂ ਬਾਦੀ ਯੋਗ ਹਨ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਜਾਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਦੇ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਗੱਲ ਪਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਰੋਦ ਨੂੰ ਸੁਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਭੇਜ ਕੁਝ ਕੇ ਭੇਜ ਆਇਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮਾਣਭੋਰ ਦਾ ਭੇਜ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਿਹੀਦਰ ਉਠਾਇਆ ਤੇ ਪੱਛ ਕੀਤੀ : ਅੱਜ ਉਹ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ? ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਖੀਰ ਬਣੀ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਭੇਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਥ ਬੈਂਦਾ।

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਭੋਲਾ ਨੂੰ ਬਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ : ਕਿ ਇਕ ਜੱਟ ਨੇ ਪੰਡਰ ਤੇ ਮੁੱਠਾ ਦੀ ਭੰਟੀ ਬਰਜ ਬੱਧੀ ਸੀ। ਜੱਟ ਨੇ ਭੇਜ ਦੀ ਖੀਰ ਚੰਟਮ ਕਰ ਕੇ, ਸਿਵੇਂ ਸੁਪਨਾ ਸੁਣਾਈਵਾ ਹੈ, ਦੱਸ ਕੇ ਦੇਹਾ ਨੂੰ ਝੁੱਖਣ ਭਾਣੇ ਹੀ ਭੇਜਿਆ।

ਵਿਧਲੇ ਹੋ ਅੰਦਰ ਆਰਾਮ ਹਿਤ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਅਰਜ਼ ਕਰਨ' ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਆਪ ਇਹ ਬਹਿ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਬਲੇ ਗਏ : 'ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਿਟੇ ਭੱਟੇ ਜੰਮੇ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਉੱਠਾਕਾ ਤਾਂ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।' ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿੱਤਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੇ ਕਿਰਪਾ

ਪੰ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਤਕੇ ਜਲਮੰਦਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਲਗਵਾਇਆ, ਹੁਣ ਅਕਸਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ (ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼ ਬੈਂਕ) ਵਿਚ ਲਗਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਭਿੱਲਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਜੁਆਹਰੇ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੱਸ ਕੇ ਪਰਸੇ ਇਸ ਠਾਠ ਲਤਕੀ ਦੇ ਥੋਰੇ ਥੋਰੇ ਹੀ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਬਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 12 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 12 ਮਾਰਚ 81 ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਰੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇਣਗੇ, ਕਿਸੇ ਦਬਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੰਤੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। 3 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿਚ, ਕੰਝਟਪੁਰ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਕਾ ਹੈ। 4-5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ

ਮੈਂ 9 ਵਜੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਉਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰਿਉਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖੇ, ਕਿਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਉਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਬੰਬਈ ਗਿਆਂ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੇਲਸੀਆ ਰੇ ਪੰ: ਬਿਦ ਕ੍ਰਮਾਰ ਸੰਤੂਰ ਵਾਦਕ, ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਪੰ: ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਬੰਗੀ ਵਾਦਕ ਦੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੋਟੀਆਂ 15 ਮਾਰਦਾ ਸਿਖਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੌਠੇ ਆ ਜਾਇਓ ਤਾਂ ਸੁਣਾਗੇ, ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ।

ਹੇਠਲੇ ਕੌਠੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ ਆਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਵਲ ਕੁਝ ਮਿਣੇ ਠਹਿਰੇ। ਬੈਠੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦਿਲਾਵਾ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਰ ਆ ਜਾਹਿਓ ਦੀ ਲੋੜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪਰਮ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਜਾਂਚੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ।

ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲੇ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਡਬ ਤੋਂ 10.15 ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪ ਉਪਰਲੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕਾਠੀਫੋਰ ਵਿਚ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਮਾ: ਨਿਤਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਤਾਰੇ, ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਭੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੁਪਰਨੀ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰਲਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਸ ਵਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਵਰਲਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਬਜ਼ੁਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਘਰ ਆਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਘਰੇ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਕਿਹ ਸ੍ਰੀ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਠ ਜੀ, ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ 'ਲਖਨਵੀ ਅਰੋ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੂਲਾ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ-ਅਤੇ ਖੰਡਿਰ ਜੀ ਨੂੰ ਜੁੜ੍ਹ (ਬੰਬਈ) ਵਿਖੇ ਹਰੇ ਰਾਮ ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉੱਥਣਾ ਭਾਰੇ ਭੌਲ ਸੁਣਾਣਾ ਬਾਧੇ ਸਨ। ਸੇਠ ਰਚਨਕ ਸਿੰਘ ਚੁਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੋਰੇ ਨਾਲ ਭੱਲ ਕਾਰ ਸੁਣਾਈ। ਉਸ ਦਾ ਤੌਰ ਦਿਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਿਕ ਰਾਂ ਆਪਣੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਕਰਤੋਂ ਰਿਹਾਰੀ ਚੰਡ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਆਪਣੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਾਫਲਾ ਦੇ ਤੋਂ ਗਿੱਲ ਹਰਾਰ ਰੁਪੇਆ ਚਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ੁਲਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਦੇਬਾਂ ਵਿਚ, 125 ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਰੀਆ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਵਾਰਾ-ਵਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਥਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਠ ਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ-ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸਨਰ ਕਮਰੇ ਦੀ ਵਾਜਬ

ਬੀਮਰ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਵੀ।

ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੀ ਥਾਂ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜਕਾਂ ਜ਼ੁਰੂ ਦੇ ਏਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਟਿਕੇ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉੱਚਤਾ-ਸੁੱਚਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਛੱਲਰ ਰਚਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 'ਹਰੇ ਰਾਮਾ ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ' ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਏਕ ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਏਸ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਹਾਰਦਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਅੱਜ ਹੀ, ਹੁਣੇ, ਸਕੱਤਰ ਰਣਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਬੈਂਕਟੋਰ ਵਲੋਂ ਆਏ, ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰਾ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੰਬਦੀਓਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਭੋਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 10.30 ਵਜੇ ਫੇਰ ਇਬਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਰਮਸਾਲਾ ਰਮੇਸ਼ ਲਗਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੋ ਬਾਵੀਂ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ (ਭਾਵਿਤ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਮੰਗੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਚਰਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ) 11.30 ਵਜੇ ਹਰਮਸਾਲਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਉਥੇ, ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਭੋਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਫਰਪੁਰ ਹੈ। ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਡੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਉੱਠ-ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਅਤੇ ਜੈਕਾਰੇ ਨਾਲ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸੇਠ ਰਣਲੱਕ ਸਿੰਘ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਕਕੇ ਸੰਹਣ ਸਿੰਘ-ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮਨਚੰਦਾ, ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਆਏ।

ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਡੇ ਦੀ ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਦੇ ਭੇਰ ਤੇ ਪ੍ਰ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਜੋ ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਾਈ ਸਨ) ਨੇ 10 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਫਲਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਉਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏ। ਸੰਖੇਪ :

ਭਿਰਖੇ ਹੋਠ ਸਭ ਜੋਰ ਦਿਬਨੇ

ਇਕ ਰੁਤੇ ਇਕ ਬੋਲਣ ਮਿਠੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ : ਇਕ ਬੰਡਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ, ਦੂਜੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ। ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਖ਼ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਸਿਖਾਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ

ਕੀਮਤੀ ਹਨ। ਕੀਮਤੀ ਦੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਭਰੂ ਅਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵੁਕਾਉ
ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਕਾਸ਼ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ
ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ
ਸਰਵੋਪਰ ਤੇ ਖਿੜੇ ਮੋਢੇ ਮੰਨਦੇ ਆਏ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਣੁ ਨ ਬਸੈ।

ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਖੁ ਜਮੁ ਨਸੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਹੀ ਜਮਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਨੱਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ
ਕਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਦੁੱਖ ਨੱਸਦਾ ਹੈ।

‘ਘਟਿ ਘਟਿ ਮੈ ਹਰਿ ਕੂ ਬਸੈ’ ਰੰਗ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ
‘ਹਰਿ ਸ੍ਰੀ ਨਹੀ’ ਦਿਸਦਾ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਕੱਲ ਤੇ ਅਭਾਹ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮਾਭ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੱਖ ਹਨ।

ਜਿੰਨੇ ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਵਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਅਭੀਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਕਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਹ ਸੰਤ ਲਾਭ
ਸਿੱਖ ਲਏ ਹਨ ਉਥੇ ਅਜੀਂ ਵੀ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਦਰ ਮਿਲੇ। ‘ਆਉ, ਬੈਠ,
ਆਦਰ ਸੁਭ ਕੇਉ’ ਵਾਲੀ ਕੱਲ ਹੀ ਜਾਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਨੰਕਾਂ ਖਿਜਾਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁੱਖ,
ਭੀਰਬਾ, ਬਖੀਲੀ ਦੀ ਸਿੱਲ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾਏ, ਧਰਮ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮੁਸਲ ਪੈਦਾ
ਕਰੀਏ।

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੇਖੇ ਆਏ ਹਨ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵੰਡਨਾ ਨਾਮ
ਸਿਮਰਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ। ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨ। ਇਹੋ
ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੱਖ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਨਸਰਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪੂਰੇ
12 ਵਜੇ ਸਿੱਖ ਰਤਾਤ ਪ੍ਰਭਾਤ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੈ ਆਏ। ਸੰਤ ਦਸਵੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਗੁੰਬੀ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੋਚਾ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।
ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਰੇਸ਼ ਸ. ਕਮਟੀਕ ਸਿੰਘ, ਸੰਬੰਧਤ ਮਿੱਠਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ
ਮੋਕੇ-ਰੇ-ਉਪਸਾਹਿਰ ਸਨ, ਭੋਟਾ ਪੁਰਾ ਲੈ ਆਏ। ਅੱਜ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰੰਗਦਾਰ ਪੱਕਾ
ਵਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀਦਾਰੇ ਸਨ।

12.30 ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਮਟੀਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੰਕਤੀ ਲੁਹਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ

ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਊਹ ਤੇ ਜਿੱਧੇ ਪੇਰ ਵਲ ਕੇ ਆਪ ਦਸਤਾਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ।

ਇਕ ਬੇਨਤੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੇ ਉਠਦੇ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਪਰਲੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਬਲੇ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ, ਇਕ ਲਾਲ ਸੰਧੂਰੀ ਦਸਤਾਰਾ ਵਾਲੇ, ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ, ਦਰਮਿਆਨੀ ਉਮਰ ਦੇ, ਦਾੜੀ ਵਲੋਂ ਸਭਾ ਚੰਟੇ, ਪਰ ਪਕੜੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਇਕ ਸੱਜਣ (ਪਿਛੋਂ ਪਤਾ ਛੱਡਿਆ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨਾ ਰਾਮ ਸੀ) ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਿਲੇ । ਰੋਹਤਕ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਦੋ ਮੰਜੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਬਨੂਦੀਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੱਧ ਸੀ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੀ ਮੰਜੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਕਰੀਬ ਨਿਵਾਸ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰੋਹਤਕ ਬਹਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ । ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਜਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਹੋਵੇ । ਬਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਪਰਵਾਨ ਹੋਈ । ਸੰਤ ਭਰਜੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਪਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਪਧਾਰੇ ਤਾਂ ਅੱਥੇ ਬਾਵੀਲੀਭ ਦਾ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਲਾਭਾ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ, ਦਿਹਣਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਥਮ ਕੰਡੀ, ਪੁੱਤਰੀ ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਮੇਲਬੰਧਨ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਾਲੀ ਧੀ ਅਤੇ ਬਾਵੀਲੀਭ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਧੀ (ਨਿਰਮਲਾ ਦੇਵੀ)-ਕੁਆਵੀ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਤਨ ਪਾਹਵਾ) ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਰਧਨਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਸਨ ।

ਸਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਥੇਥੇ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰਾ ਉਤੇ ਬਿਰਪਾ ਕੀਤੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਛੇ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਭੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮੇਰਾ ਜੀ ਤਾਂ ਬਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰਾ ਸਮਾਂ ਵੇਹਾਡੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਪਰ ਦਰਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੜਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ । ਹਾਂ, ਥੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕੱਠ ਲੱਜੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ : ਥੱਲ੍ਹ ਅਸਾਂ ਡਿਕਾਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਖਿਰਿਆ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੇਟਰੋਲ ਮੁਖਾ ਬੈਠੀ ਕਾਢ ਨਾਲ ਅਜੇ ਨਿਤਾੜ ਦਿਕਾਨੇ ਬਹਿ ਗਏ । ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਾਇ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਕੱਠ ਸੀ । ਬਸ ਆਪ ਜੀ ਕੱਠ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਅੱਜ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਾਹ ਕੱਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਦੀ ਕੱਠ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਥੀਥੀ ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ : ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ

ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬਹੁਰ ਸ਼ਾਹੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵਕਰ ਅਜੇ ਬਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ।

ਸੁਦੇਬ ਕੁਮਾਰੀ : ਜਾਂਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗਹ ਲੈ ਕੇ ਬੰਗਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਹੀ ਰਹੋਗੇ । ਬਹੁਰ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਕੌਲ ਨੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਹਾ ਮੇਰੇ ਰਾਹੋਂ ਵੱਖਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਉਚੇਚਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਕੌਲਨ ਨਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੇਰੀ ਬਰਮ ਪਤਨੀ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਥ ਬਰਦਾਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬੱਚੇ ਵਿਆਜਾਂ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਕੇ, ਸੇਵਕ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਉਂ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ?

ਸਤਿਕੁਰੂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਇਕੋ ਦਵਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ । ਮਾਸ ਬਰਥ ਛੱਡਣ ਜੋ ਖਾਢੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ । ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਮਾਝਾ ਭਜਨ ਤੇ ਭਗੋਰੀਆਂ ਦੀ ਵੇਚ ਕੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਜਿਸੇ ਕੌਲ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ।

“ਜਾਂਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਝਾ ਵੇਰੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੱਟੇ ਹਨ ।...ਮੇਰੇ ਇਸ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸੁ ਅਜੇ ਮਝਾ 12 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਚਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ।” ਵਿਰੋਂ ਇਕ ਗੰਧੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਬਾਇਦ ਸੁਦੇਬ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਬੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਭਰੋਸ ਦੇਣਗੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਭਿਖੇ । ਜੇ ਉਹ ਰਹਿਣ ਸੇ ਮੰਨੇ, ਸਭ ਡਾਂਡ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਵਿਰ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਥ ਬੀਤੀ : ਮੇਰੇ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਹੈ । ਹਰ ਕੁਝ ਸੁਖੀ ਤਾਂ । ਸਿਰਫ਼ ਫਰਾ ਕੁਝ ਅੰਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਓਹੀ ਹੈ । ਮਨ ਇਹ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਇਕ ਸ਼ਬਦ ‘ਰਸ਼ੋਨੀ’ ਹੈ । ਜੇ ਉਹ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੌਲ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਬੀਮਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਲਾਭਦੇ ਹਨ । ਭੱਭ ਤਾਂ ਵੈਨ-ਸੁਵੈਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਮਨ ਨਾਲ ਫਾਰੰਕਾਰ ਕਰੋ । ਸਾਡੀ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਭਲਨ ਭਗੋਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਝਾ ਹੈ, ਦੋਰ ਅਤੇ ਰਸ਼ੋਨੀ ਨਾਲ ਚੋਹੀ । ਸਭ ਨੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਬਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ । ਲਿਖਿਆ ਹੈ : ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਰੈ ਠਾਂਕੁਰ ਕਾਹੇ ਮਨ ਭਉ ਕਰਿਆ ।

ਨਾਹ ਨਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਤੀ-ਜੀਵ੍ਹਿਤਿਆਂ ਪਾਸ 10 ਮਿੰਟ ਡੱਬ ਹੀ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕਾਥ ਦੁਆਰਾ ਹੀ, ਕੋਨੋਚਿ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਸਿੱਧਿਆ ਹੀ ਭੋਹਰਾਦੂਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਗਏ । ਉਸਰਾਚ ਵਲਾਇਤ ਆ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਨਾਭ ਹੋ ਆਏ ਹੋਣਗੇ ।

ਪਟਵਾਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਕਵਾਸ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ 26-27 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤਾਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੀ ਦੱਬਾਰਾ ਛੱਡ ਆਇਆ ਕਿ ਪਟਵਾਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਮਿਤ ਭੋਗ ਦਾ ਇਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਕੱਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਠਹੀਂ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਦੱਸਿਆ : ਕਿ ਪਟਵਾਰੀ (ਲੇਖਕ ਦਾ ਮਿੱਤਰ) ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ...

ਪਟਵਾਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਤਰੇ ਮਨਸ਼ਿਓਰ ਸਿੰਘ ਵਲ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੰਡ-ਬੰਡਾਈ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਦੀ ਕੰਢੇ ਲਿਖਾਈ ਹੋਲ ਅਜਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਨਾਸ਼ਰੀ ਮੁੱਲ ਛੇ ਲਟੀ ।

30 ਜਨਵਰੀ 1981, ਸੁਰਕਵਾਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਕਸੰਡ ਪੰਚਮੀ

ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਕਟ ਵਲੋਂ, 30 ਤੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਤ ਪੂਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸ੍ਰੀ ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਦੁਪਹਿਰੇ 12 ਵਜੇ ਮੈਂ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ, ਇਸ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ, ਜੋ ਬੰਬਲ ਬੋਲੂ ਹੋਂ ਅੱਜ ਤਕ ਬਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਹਿਮਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਰਿਆਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੱਥੋਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਲਾਉਣ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁੱਜ ਉਠੀਆਂ । ਸਾਡੀ ਬਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਵਾਜ਼ ਕੁੰਜਣੀ ਹੀ ਸੀ, ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਪੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵੇਦਾਰ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹਿਰ ਸੰਤ ਜੋਊਟ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਉਪਰੰਤ, ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਥੋਂ ਦਾ ਜਾਦੂ-ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਰਿਹਾ । 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸੰਪਾਦਕ ਮਹੰਤ ਆਗਿਆ ਸਿੰਘ ਸਨਖਰਾਰਾ, 'ਭਗਿਆਮ' ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਵੀ ਰਬੀਰਚੰਦ ਕੁਲੀ ਲਲੀਧਰੋ', ਤੇ ਸੁਭਾ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵਾਡੀਅਰ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਕਟ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਹੀ ।

ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਮੇਖਵਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਦੇਸ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਏਨੀ ਮੁਕਸੂਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਾਈ ਘੋਟੇ ਸਮੇਂ ਬੀਤਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗੇ ।

5.30 ਥਾਮ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ. ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਨਾਉਂ 'ਸਮੇਂ' ਥਾਅਦ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ । 6.30 ਤੋਂ ਨਵ-ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਿੰਡੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਾਦਪੂਰਣ ਭਰਦ ਪੜ੍ਹੇ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਢੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਤਾਰ ਹਰੇਕਸਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਡਿਰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਹੀ ਬੇਬਦੀਓਂ ਆਈ ਜਨਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਤੋਂ ਲੰਘੇ ਹਨ ।

31 ਜਨਵਰੀ, 1981 ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਠਾਓ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰੀ ਵਕੀਲ ਚੰਦ ਕੁਲੀ 6.15 ਸਵੇਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਆਸਾ ਵੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਭੁੰਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ । ਸਵੇਰ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਉਠਦੀਆਂ-ਬਹਿੰਦੀਆਂ । 90' X 90' ਫੁਟ ਦਾ ਪੰਡਾਡ ਤਾਂ ਸੰਕਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਵੀ 100 X 100 ਮੀਟਰ ਤਕ ਵਰਤਨਾਰਥੀ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰਤਨ ਬਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਨਰ-ਨਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਅਥਾਹ ਸਰਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹੰਗੇਰ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਪੰਛੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਠਕਾ ਚਿਠਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕਰ-ਸਹਿਧੇਲ ਨਾਲ ਮਧੁਬ-ਮੋਹਣੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਲ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੇਭਾਵੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ । ਭੱਠੁ ਆਪ ਜੀ ਕਿਸੇ ਚਕੁਰੀ ਭਾਰਨ ਭੋਧਾਧੁਣੀਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਛਾ ਵਿੱਛਾ ਠਕਥਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਦੇਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਨੰਦ ਦੀ ਭੰਗ ਹੀ ਵਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਡੀ ਦੀ ਚੰਦਰ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਚੱਗੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਰੋਲਮੀ ਵਸਤਾਰ ਸਜਾਈ, ਅਚਕਲ ਪਹਿਨੀ, ਕੱਚਿਆਂ ਤੇ ਕਰਮ ਸਟੈਚ ਵੱਚਰ ਢਿੱਠੀ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਭਵਾਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਨਾਲ ਸਹਿਧੇਗੀ ਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਤੋਂ ਬੇਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਲਿਖੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਗਿਰਦ ਸਨ : ਸੇਠ ਡਰਫੋਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦਰ ਕੁਲੀਓ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਰੰਗਾ, ਸੰਤ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਫੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ 'ਨਿਰੀਖਿਅਕ', ਸੰਤ ਰਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਕੁਲਚਾਧ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ, ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ

ਏਨੇ ਸੀ, ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਠ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ, ਸੇਠ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਲਫਮਣ ਸਿੰਘ ਫਗਵਾਰਾ, ਸੂਬਾ ਗੋਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਂ ਦਿਲਾਵਾ ਸੰਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' । ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧੂ ਸਰਦਾਰ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦ ਸਨ ।

7.10 ਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਹਿਤ ਗੁਣਕੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ।

ਆਨੰਦ ਭਾਰਜ

ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਭਾਰਜ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਣਿਆ ਹੈ । ਪਤਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਹਵਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਆਹ ਧੰਨ ਜੋੜੇ ਭਰਤੀਯ ਨਾਲ ਬੈਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਪੰਡਾਣ ਦੇ ਅੰਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲੇ-ਹਰਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਵੇਦੀ ਤੇ ਹਥਨਕੇਤ ਬੀ ਇਕ ਚੰਡਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਇਹ ਸਭ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਸਮਾਨ ਹੇਠ ਹੈ ।

7.20, ਪੰਡਾਣ ਦੇ ਪਰਦੇ ਵੇਦੀ-ਅੰਡਪ ਹਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਕ੍ਰਮ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਤੇ ਸੰਤ ਸੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਪੁਰਾ ਹਨ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਛੇਟੇਰੇਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਚਾਡੀ' ਪੰਸਪਾਲ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ (ਆਕ੍ਰ), ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਰਕੀਟੈਕਟ, ਸੰਤ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸਤਨਾਮ ਬੀਰ ਸੁਪਡਨੀ ਸ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ ਧੰਨ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

7.50 ਉ ਸਰਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ 16 ਜੋੜੇ ਵਿਆਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ' ਚਾਰ ਵਿਆਹ ਗੰਡੀਰ ਭਲਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵਿਆਹ-ਬਾਰਤ ਵੱਢੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਪੰਡਾ ਲੱਗਾ । ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਫੌਸਦੇ ਤਾਂ ਭੰਨ ਚੌੜਾ ਲਗਦਾ । ਕੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੀਰ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਵਿਆਹ ਪਰਵਾਨ ਬੀਰੋਂ ਜਾਏ ਹਨ ਪਰ ਗ਼ਲਤ ਵਧਾਏ ਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਸੂਤਾਪਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਣ ਰੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਘਰਤ ਕੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਣ ਹੱਥ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਜੋ ਗ਼ਲਤ ਕੱਲ ਕੋਈ ਨਾ ਬਰੇ ਤਾਂ ।

8 ਬੰਜਣ ਵਿਚ 5 ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੱਟਕੁਝਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਲਈ ਵੱਟਕੁਝੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ । 3 ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਲਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਦੋ ਬੰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੇਰੇ ਹੋਏ ।

ਬੁਢ ਮਹੰਤਸਪੁਰਣ

— ਸੰਤ ਸੂਰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ 'ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ' ਦੇ ਸਿਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ, ਕੁਰੂ ਆਗਿਆ ਅਧੀਨ, ਸੂਬਾ ਛੱਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੀਤੀ ।

— ਇਕ ਮਾਈ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਭਲੇ ਵਿਚ ਛਾਣੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਵੀ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਜਨ ਤੇ ਭਗੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਝਾ ਅਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਵਾਹ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬੀਤੀ ।

— ਸੰਤ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਨਭਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ, ਕੁਰੂ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਬਾ ਛੱਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਜਾਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਬਾਹ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਆਦਿ ਦਾ ਰਿਆਜ ਦੱਸਿਆ ।

— ਇਕ ਸਿੰਘ ਹਰਦੀਪ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰਡ ਛਪਵਾਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਾਚਾੜਕੀ ਪ੍ਰਭਟ ਬੀਤੀ । ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੱਲ੍ਹ ਤੇ ਪਾਉਣ ਭਈ ਬਚਨ ਬੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ : ਜੇ ਕੁਹਾਡੀ ਇਸ ਵਿਚ ਬੇਇੱਛਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਵੀ ਤਾਂ ਹੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਬਾਰਡ ਛਪਵਾਣ ਤੇ ਵੰਡਣੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਨੰਦ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ।

— ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚੰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਾ ਛੱਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਿੱਠੀ ਵਾਰਡਿਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ — ਇਕ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਪੁਰਾ, ਦੂਜੇ, ਭਗਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਰਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਬੇਰਿੰਦਪੁਰੀ ।

— ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਆਹ - ਬਾਰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਵੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਜੱਥਾ ਕੁਝਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਹਰਦੀਪ ਬੌਰ ਬੰਡਾ ਸੀ । ਇਸ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਕਿ ਬੇਮਰਿਆਦਗੀ ਵਾਲੇ ਫੇਸਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਖਾ ਕਰਨ । ਜੇ, ਹੁਣ, ਵਿਆਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਅਭੇਦਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਜਿੱਥ ਹੋਵੇਗੀ ।

— ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰਡ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੰਗੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 5000/- ਭੰਨ ਛਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਮਲ ਬੀਤਾ ਗਿਆ ।

— ਇਹ ਵਿਆਹ ਮੋਰੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਨ : ਸੰਤ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਮੋਰੀ ਮਾਲਰੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਤੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਸੰਤ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਤੇ ਪੰ. ਬੇਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ।

— ਸੰਤ ਬਲਬੇਰ ਸਿੰਘ ਚਾਝਾ, ਸੰਘੀ ਬਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ।

— ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੂਬ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਈਆਂ ।

— ਹਾਜ਼ਰੀ 4000 ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਾਖਈ ਸੀ ।

8.10 ਵਜੇ ਚੈਕ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ।

— ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਗ਼ੈਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਉਤਾਰੀ । ਇਕ ਬੀਬੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਫੋਟੋ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ । ਉਸ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ । ਇਹ ਉਸ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ । ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਤੋਂ ਭਜਨ ਖੁੰਫ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ।

— ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜੌਕ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਪੁਰਾ ਤੇ ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਕਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਬਾਰੇ ਬੁਝ ਕਿੱਸੇਵਾਰੀਆਂ ਟਾਈਆਂ ।

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 81 ਦਾ 'ਵਰਿਆਮ' ਭੇਟਾ ਬੀਤਾ । ਛੇਤੀ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੌਲ ਫਾਲ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ।

8.30 ਵਜੇ ਦੇ ਚੈਕ ਕਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਮਿਤ, 20 ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੰਤ ਪੁਰਖੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ ।

ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸਨਖਤਰਾ ਨੇ ਘੋਲਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸੰਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸਰ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਤਾਬਗੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬੱਘਤ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਉਣਗੇ ।

ਨਿਕਟ ਫਵਿੱਖ ਵਿਚ ਏਨਾ ਵਿਥੋਂ ਤੇ ਉਮਾਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ । ਹੱਲੇ ਜੈਸਾ ਥਾੜਾਵਰਣ ਸੀ । ਚੈਕ ਪੈਣ ਉਪਰੰਤ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਜੈਤੋ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਰਨਾ ਵਿਚ ਆਏ । ਇਕ ਰੁਪਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਟਾ ਪਛਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

ਗੁਰੂ ਧਾ ਲੰਗਰ, ਜਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੀ ਨਵੇਂ ਰਾਹੁ ਮਿਲੇਗਾ ।

ਦਿਸ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬੋਡਮਿੰਟਨ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਰੋਬਨ ਲਾਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਛਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਹੋਰ 15 ਮਿੰਟ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਰ ਕੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਰੰਭ ਪਹੁੰਚ ਕਏ ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੋਜੈਸੀ ਵਾਲੇ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੱਟੇ ਲਤਕੇ ਸ. ਸੰਰੱਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੋਜੈਸੇਰ ਵਲੋਂ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬੋਡਮਿੰਟਨ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 6.2.81 ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਠਾਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਖਿਡਾਰੀ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ । ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਬਸੰਤ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝ ਕਰ ਗੁਜਰਨ ਦੀ ਰੀਝ ਹੈ ।

ਬੀਬੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਿਮਲਾ

ਬੇਠੀ ਆਇਆ ਇਕ ਨਿਕਤੋ ਜਿਹੀ ਮਿਲਟੀ ਠਾਕਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨੱਟ ਕਰਵਾਈਆਂ :

ਇਸ ਵਾਰ ਠਾਕਰ ਜੀ 28.1.91 ਨੂੰ ਬਿਮਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਬਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਦੋਥੇ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੀਬੀ ਹੈ, ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੁ ਪਿਛਲੇ 45 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੋਧ (ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਪਰਮ ਸੁਚਾ ਢੰਗ) ਰਖਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਵੀ ਵਿਚ ਵਿਕੇਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਛਾ ਨੰਦ ਕੌਰ ਪਿੰਡ ਮੰਡਰ, ਬੇਗਿਆ (ਬਿ. ਜਲੰਧਰ) ਦੇ ਭਾਗੇ ਦੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਬਿਮਲੇ ਆ ਗਏ।

ਬੀਬੀ ਸ. ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਵਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰ ਭੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਪਤੀ ਦਾ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੈਰ ਆਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸ (ਫਲੋਰ ਨਗਰੀਕ) ਰਹੀ। ਐਸਾ ਨਾਮ ਦਾ ਬੰਕ ਤੇ ਸਾਧ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੁੜ ਭਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠੀ। ਬੀਬੀ ਹਰਜੀਤ ਬਿਮਲੇ ਆ ਕੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸੁਟ ਕਈ।

ਬੀਬੀ ਨੇ ਬਿਮਲੇ ਵਰਗੇ ਠੰਢੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੋਧ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਉਣੀ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਜਲ ਨਿਆਉਣ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰੋੜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭੀੜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੋਰ ਬੀਬੀ ਲਈ ਸੁੱਚਾ ਜਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਅਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਬੈਠੀ ਗਈ। ਚੀਨ ਦਿਆਲ, ਕੁਝ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਚੁੱਕੀ ਬਿਮਲੇ ਵਿਚ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਵਚਨ ਭੀੜਾ : ਬੀਬੀ ਸੋਧ ਨਾ ਭੱਭਟੀ, ਭੈਣੀ ਸਾਧਵ ਆ ਜਾਣਾ, ਕੁਹਾਣੀ ਸੇਵਾ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਬੀਬੀ ਜੀ ਪਾਸ ਦੋ ਬੱਚਰੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁੱਟ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦ ਚੋੜਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਚੀਟਾਇਰਤ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਹਨ। ਬੜੇ ਉਤਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇ ਸਰਦਿਸ਼ ਗੋਰੀ ਅਤੇ ਦੋਥੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰ ਲਝਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਕੌਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸ. ਸੰਗੋਖ ਸਿੰਘ ਬਿਮਲੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਬਰਸਨ ਕੀਰਿਆਂ ਹਨ ਮਨ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਚੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ

ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ 1980 ਦੇ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਛ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਜੁ ਟੂਰ ਮਾਤਰ ਇੰਜ ਹਨ : 15 ਅਗਸਤ 1980 - ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨੀਛੇ ਪੀਛੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਪੀਛੇ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਵਾਈਏ ।

— ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਭੰਮ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਕਿਹਾ : ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਅਜਿਹਾ ਬੀਬਾ ਰਹਿਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ । ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ ।

— ਜਿੰਜਰ (ਲੇਬਰੇਟਰ ਨਸਲ ਦਾ) ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਤਾ ਬੜੇ ਕੋਝੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ ਕੋਲਾ ਹੀ ਕਈ ਕਈ ਕੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਲੱਟ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਬੱਟਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਡਫਰਕਿਆ (ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਿੰਡ ਜੁ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਹੈ) ਵਾਲੇ ਥਾਏ ਗੱਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੁਝ ਘਰ ਵਿਚ ਕਹਾਰੀ ।

— ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ, ਵਿੱਭੀਆ ਲੀਡ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਆਗਾਈ ਦਾ ਬਿਨ, 15 ਅਗਸਤ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ।

— 16 ਅਗਸਤ 1980, ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ ਦੇ ਘੜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ । ਇਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਡਿਤ ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਾਕਿਰਦ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਜਵੇਦਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ।

— 20 ਅਗਸਤ 1980 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੀਵਨ ਨਗਰ ਤਾਨਾਬ ਪਾਸ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜੁੰਦਰ ਖਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ।

— 25.8.1980, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਲਾਸੀਆ, ਸੈਂਡਰਸਨ ਅਤੇ ਰੋਲਰ ਕਾਇਸ ਥਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ।

— ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡਰਮਾਇਆ : ਡਕਤ ਪ੍ਰਥਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡਲਵਾਲਾ ਐਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਦਾਲਿਆ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਆਪ ਜਤਨ ਕਰੀਏ । ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਸਵੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਬਾਟਮਜ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪੋਗੇਂਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

— 29.8.80, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਲਾਮੀ ? ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਜੈਨੇਵਾ ਵਿਚ ਵੁੱਲ ਘੜੀ ਪਾਸ ਖਰੋਚੇ ਤਾਂ ਚੁਕਮ ਕੋਇਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੁੱਲ ਘੜੀਆਂ ਮਸਤਾਨ ਗਾਥ, ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਅਤੇ ਤੇਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ।

— 30.8.80 ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੀ ਜਲਮਨ ਤੋਂ ਰਿਸਪ ਰੋਲ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਮੀ ਦਸਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਨਿਕਲਟ ਕਰ ਕੇ

ਦਾੜੀ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਈ, ਠਹੀਰਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਚੋਰ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੱਟਾ ਵਾਲ ਦਾੜੀ ਵਿਚ 45 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਆਇਆ।

— 31.8.80, ਦਿਸਪ ਰੋਡ ਜਲਮਲ ਯਤਨ ਹੋਲ ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੁੰਨ ਹਾਉਸ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਆਪਾ ਵੀ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁੰਨ ਹਾਉਸ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਚ ਅਗੇ ਪਰਚੁਰੋ ਖਾਈਏ। (ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੇ ਅਯਤ ਜਾਰੀ ਹੈ।)

— 4.9.80, ਲੈਂਡਰਿੰਗਟਨ, ਕੈਂਟਕੀ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ 7.30 ਵਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮੀ (ਕੁਲਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੰਤ ਨਗਰ) ਤੇ ਬੰਦੀ ਹੋਰ ਮੁੰਡਾ ਬੰਡੀਯਤ ਸੇਲਿੰਗ (ਕਪੜੇ ਵਾਲੀ ਥੋੜੀ ਚਲਾਟ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ) ਲਈ ਭੇਜੀਏ।

— 8.9.80, ਬੈਨਕੋਬਰ (ਬੰਨੋਤਾ) ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਪਾਏ ਕਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : ਨੈਕਟੋਰ ਆਸ਼ੂ ਤੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਕੀ ਲਾਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਹੋਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੂਟੇ ਤੈਨ ਪਲ ਇਹ ਨਹੀਂ।

— ਬਦਨ ਪਾਉਂਦ ਲਈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਵਾਪਸ ਪੁਲ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਟਾਕਰ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰ ਜਲਮ ਰੋ ਬੈਠਲੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ : ਉਥੇ ਜਾਓ ਸਿੰਘਾ ਦੇ ਵੀ ਘਰ ਹੋਣ, ਟਾਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੰਮ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 3-4 ਅੰਟੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਹੈ।

— 14.9.1980, ਦੂ. ਕੇ. ਸਾਊਕਾਲ ਸ. ਮੋੜਾ ਸਿੰਘ ਅਫਰੀਕਾ ਵਾਲੇ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਆਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੋਰੀ (ਠਾਕਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਵਾਂਦਿਆਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : ਬਹੁਤ ਵਸਟ ਕਲਾਸ ਫੈਂਟੇਗੁਡੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨਾਲੀ ਤੇ ਜਲਮਲ ਵਿਚ ਖਿੱਚੀਆਂ, ਮੋਰੀਆਂ ਭਜਵੀਟਾਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਮੋੜਾ ਸਿੰਘ ਹੁਕਾ ਨੂੰ ਵਖਾਈਆਂ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਰਈਆ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਫੇਟੇ ਖਿਚੀਆਂ ਹੋਣ।

— 29.9.80, ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਮੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਾ ਕੀਤੀਓ ਕੰਮਤਾ ਇੰਲੀਓ ਲੈ ਕੇ ਕਾਫ਼ਾ ਕੀਤਾ ਸਿੰਘ ਭਵਰਕਾ ਆਇ ਬਜ਼ੁਰਕਾ ਦੇ ਬਚਨ ਹੀਕਾਰਤ ਕਰੋ।

— 21.12.80, ਐਲੰਗਾਥਾ ਵਿਖੇ, ਇਹ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾੜਾ ਉੱਚਾ ਕੱਲ ਹੁਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਆਪਣੇ ਵੀ ਇਕ ਐਸਾ ਖਤਾ ਹੁਕਾ ਬਣਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਬਚਨ, ਬੜੇ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਭਾਇਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਮ ਨਾਲ ਮੰਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਵਾਏ।

ਬੁਝਨਾ ਗੁੰਗਾਰਡ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਕਈਬ ਸਿੰਘ ਬਰਿਆਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਣ,

ਨਾਥਰ ਜੀ ਨਾਲ ਪਰਚੇ ਰਹੇ । ਏਧਰੋਂ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਘਰੇ ਬਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋਲੀਆਂ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਨ, ਹਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ।

ਜਦੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਯਹਾ ਰੁੱਪ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਪੁਰਖੇ ਨੂੰ ਨਿਕਲਣਿਆਂ ਵੇਖਿਆ । ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਹਿਜ ਤਾਂ ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜੇ । ਆਪ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬੇ ਯਹਾ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਉਡੀਕ ਭਰੇ ਸਨ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਘਲਿਆ ਗਿਆ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਏ ? ਉਸ ਨੇ ਆਟ ਆਖਿਆ : ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ (ਕੁਹਾਰਾ) ਵੀ ਉਸੇ ਭਰ੍ਹਾਂ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਵਿਰ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠਿਲ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕੁਨੀ ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਤੇ ਬਾਬੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਰਨ ਭੀਤਾ - ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਅਜੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਭੱਥੀ ਹੈ । ਜਦ ਰਬ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਵੈਂਕੋਬ ਤੋਂ ਆਯਾ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਆਪ ਵੇ ਨਾਂ ਬੋਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਸੁਣ ਲਵੋ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸੁਣਨ ਜਾਣੇ ਦਿਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ : ਸੋਨ ਜੀ ਨੂੰ ਰਹਿ ਦਿਓ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣ । ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਲ ਕਰ ਲੈਣ ।

ਵਿਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਮੈਂ ਅਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ।

ਦੋਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਜੁਗਾ ਕੁਹਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ । ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇ ਵੱਡੇ ਠਡਕੇ ਠਾਕੁਰ ਸਮਸੇਰ ਸਿੰਘ ਨਮਰਤਾ ਅਤੇ ਕੰਮਲਤਾ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਚਾਖਲ ਹੋ ਗਏ । ਮੈਂਕਾ ਏਕ ਕੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ । ਇਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੁੱਪ ਸਨ । ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ । ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ । ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਲ ਤਿਆਰੀ ਹੋਣ ਲਗੀ ।

ਵਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਭੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆ ਕੇ, ਖੱਬੇ ਕੰਨ ਪਾਕ ਕੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਗੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਮੀਂ ਰੋਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਵੱਲ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ 'ਹਾਂ' ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਜਾਂ 'ਨਾਹ' । ਪਰ ਫੈਰੀ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਐਉਂ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੋਲੀ ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਸਮੇਂ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ

ਤੀਤਾ ਲੋਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਮੇਰਾ ਥਿਰੇ 1.30 ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹੋਲੀ ਗੀਤਾਰਤ ਹੋਣ ਲਗੀ ।

ਹਕਮੋਨੀਅਮ ਕੁਝਾ ਚਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲਾ ਦਿਲਕੁਝਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ । ਪਿੰਗੀ ਨੇ ਤਬਲਾ ਵਜਾ ਲਿਆ ਤੇ ਹੋਲੀ ਦੀ ਗਾਈ ਜਾਣ ਲਗੀ... ਰੇਰਵੀ, ਸੁਕਲ ਬਿਲਾਵਲ, ਮਾਲੋਵੀਆ ਬਿਲਾਵਲ ਆਦਿ ਕਈ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਲੀਆਂ ਹੋ ਵਿਰ ਮੁਖ ਟੇਕ ਤੇ... ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਸੰਜੋਕ !

ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ

ਇਹ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਤਿਹਰ ਬੀਤਾ , ਪਰਸੋਂ ਦਿੱਲੀਓਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਚਲਿਆ । ਰਾਤ ਦਾ ਬਿਲਰਾਮ ਹੁੜਕੀ ਵਿਖੇ ਬੀਤਾ । ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤਬ ਤੇਹਰਾਦੂਨ ਅੱਪਏ । ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ 'ਲਾਲ' (ਸੰਰੇਖ ਸਿੰਘ, ਸੋਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਲਤਕਾ) ਦੀ ਸਰੋਦ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਤਾਰ ਵੀ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਣ ਹਿਰ ਭੱਭੀ ਭੇਜੀ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੇਨੂੰ ਹੀ ਦਿਲਕੁਝਾ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਬਜਾਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ।

ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਲੀਆਂ ਸੁਣਾਨਗੇ ਪਰ ਉਹ ਰੇਰਵੀ ਦੀ ਹੋਲੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਘੁਸ ਕਰ ਗਏ । ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਹੋਲੀਆਂ ਸੁਣਾਨ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਤਾਰ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਸੀ...

ਠਾਕੁਰ ਬਮਬੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

2.00 ਵਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਵੇਰੇ ਹੀ 2.20 ਹੋ ਗਏ । ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਭੁੱਟੀ ਬੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਠਾਕੁਰ ਬਮਬੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਰਮ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕੱਲ ਚਰਨ ਲਈ ਮੰਗ ਲਿਆ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੇਨੂੰ ਚੁੱਸਿਆ : ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਰੱਡੀ ਭਰਵੀਂ ਵੀ ਬਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਕੁਆਰਾ ਬਰੋਲੀ ਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਸਾਥੋਂ (ਠਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ) ਦੂਰ ਦੂਰ ਸਨ । ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿੱਝੇ ਨਿਆਓਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਰੋਲੀ ਕਏ ਅਤੇ ਸਾਥੋਂ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਆਏ ।

ਇਸ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ । ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗੱਲ ਬਰਨੀ ਸੀ, ਸੁ ਬੀਤੀ ।

ਮਜ਼ਕੂਰੀ ਦੇ ਬਾਬਦ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਰੋਲ ਬਾਗ ਜਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ, ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਜਾਣਾ ਸੀ । ਬਾਦੀਪੁਰੋਂ ਲੰਘਦੇ ਸ. ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਦਰਲਨ

ਦੇਣੇ ਸਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਠਾਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਭੋਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ ਦਰਬਨ ਦੀ ਭਾਖ ਠਾਣ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਦਿਲਜੋਈ ਦੇ ਸਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖੇ : ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਰੇਕ ਠਾਣ ਦੇ ਕੇ ਮਿਟ ਖਲੋ ਕੇ ਵੱਖਲੀ ਭੱਠਵਾਡ ਕਰਾਂ ਪਰ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇੰਨੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮਰਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀ ਪੂਰਾ ਠਾਠੀ ਉਤਰਦਾ ਪਿਆ।

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਰਬਨ

ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਮੇਨੂੰ 5 ਵਜੇ ਲਊਦੇ ਵੇਲੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਵੱਲਾਂ ਨਾਠ ਚਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਮੱਥ ਉਤੇ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਨਾ ਰਸਮ ਨਗਰ ਦੇ ਬੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਵੱਲ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਬੰਦੋਏ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਭੇਦਗੀ ਬਿੰਦੂ ਬਣੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੌਵ ਪਾਇਆ, ਪਿਆਰ ਕਿਰਨਾਂ ਭੇਜਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭਟ ਚੰਦ੍ਰ ਸ਼ਾਨ ਬੰਨਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਬਿੰਟੇਆਂ ਬੰਦਗਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਵਾਲਾ ਵਾਂ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਕੁਹਿ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

5.30 ਭੇ ਨਿਭਨੇਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉੱਥ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਮੱਥ ਉਤੇ ਹੀ 'ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਰਤਿ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਵੈ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਠ ਖਲੋਤੀ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਰਮ ਸਿੰਘ ਫਿੱਡਰ ਪੁਨਿਸ਼ ਕਮਿਸਨਰ ਤਾਂ ਦਰਬਨ ਬਰਨ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਬੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ ਕਿਸਾਰ ਹਨ। ਅੰਦਰੋਂ ਮੂੰਹ ਪੱਥ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ ਕੈਬਨਿਟ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਪਰਵਾਨ ਨਾਠ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਥਾਨਕ ਬਰਜਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਚਾਨਣੀਆਂ ਉੱਥੋਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਵੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਚਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਗਤ ਇਕ ਚਿਰ ਹੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ। ਪੰਡਿਤ ਕੁੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਬਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਪਰੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ ਬਾਰਲ ਉਤਰ ਆਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਲੰਮੇ ਦੂਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਬਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਡਾਲ ਬੰਨ ਆ ਖਲੋਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਕਾਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੁਰ ਗਏ।

ਬਰਸਾਤ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਰ ਮੀਂਹ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋਸ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡਾਲ ਪਾਣੀਓਂ ਪਾਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਬਾਬੀ ਦਰਬਾਰ

ਰਾਤੀਂ 8 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤਕ ਮੋਰੀ ਮੱਥ ਸਥੱਤਰੀ ਅਧੀਨ ਕਈ ਚਰਚਾਰ ਹੋਇਆ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਰਚਤੀ ਸੀ। ਕਈ ਜਨ ਸਨ : 1. ਸ. ਕੁਰਚੇਬ ਸਿੰਘ

ਬੋਇਲ, 2. ਸ. ਅਮਰੀਕਾ ਸਿੰਘ ਕਮਲ, 3. ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚਮਨ, 4. ਸ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ, 5. ਸ. ਦੀਬਰ ਸਿੰਘ ਮੋਮਨ, 6. ਸ੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਤੁਲੀ, 7. ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ, 8. ਸ੍ਰੀ ਦੀਪਕ ਜੈਤੋਈ, 9. ਸ. ਕੁਰਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਮਲਾ, 10. ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਉੱਮੀਦ, 11. ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੀਰਾ, 12. ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਵਰ, 13. ਸ. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਨਜਾਣ, 14. ਸ੍ਰੀ ਸੁਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਮਨ, 15. ਦਮਨ ਪੰਜਾਬੀ, 16. ਸ. ਸੰਸਾਰ ਸਿੰਘ ਫ਼ਰੀਬ, 17. ਸ. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚਰਨ, 18. ਪਲਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਮਲ, 19. ਸੰਤ ਮਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਭਾਈ, 20. ਸੰਤ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਲਮੇਸ਼ ਨਗਰ, 21. ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਮਨ, 22. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ।

ਸਭ ਕਵੀਆਂ ਲਈ ਉਦਾਰ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੋਢਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਵੀਸੀਧ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਸਪਾਲ M. P., ਸ. ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸ. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸ. ਬਾਬੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸੋਢਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਉਦਾਰਤਾ ਵਰਤੀ।

1 ਦਰਵਾਜ਼ੀ 1981, ਖੰਡਵਾਰ ਠਾਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਡੀ ਨਗਰ

ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਡੀ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਘਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੱਭੀ ਹੋਈ ਭਸਾਵੀਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਭਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਚਾਮਾਚ ਸ. ਕਲਕੀਰ ਸਿੰਘ ਥਿਲੀ ਦੀ ਲੋਭ ਸੀ। ਖੰਡਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ 300/- ਮਹੀਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ ਪੁਸ਼ਟਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਡਿੱਮੇਵਾਰ ਹਾਂ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਟਕਾਂ ਦਾ ਸਟਾਕ ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਦਰੱਖਤ ਕਲਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਲੁਕਾ ਹੀ ਕਲਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਈ 100/- ਦਸਵੰਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਾਇਮ ਹੈ।

“ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਹਾਦਸੇ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਢੇਬਾਢੇ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪਵੇ, ਅਰਬਾਰ ਉਹਦਾ ਰਾਹ ਲਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਲਾਭ ਕਮਾਂਦਾ ਹੀ, ਕਮਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਿਟ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ 700/- ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।”

ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਿਦਵੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਲੋਧਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਕੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਭਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨਿਰਟੀ ਮਿੱਤਰ ਸੰਤ

ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਟਲਪੁਰ (ਤਹਿ: ਦੁਨੀਆ, ਜ਼ਿ: ਲਾਹੌਰ) ਦੇ ਲੜਕੇ ਹਨ।
ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੰਦੀ ਦੀ
ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਤੌਰ ਵੱਡੇ।

2 ਵਰਵਰੀ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਠਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪੰਧ ਸਾਥੀ

ਚਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਸਿਰਤਾਜ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 'ਵਰਲਡ ਕਾਨਫਰੰਸ
ਆਨ ਯੂਨਿਟੀ ਆਫ ਮੈਨ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਬਲੈਂਡ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੱਤਰ ਪਹੁੰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ।
ਪਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਜੁਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਨਿਬਧਿਰ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਕ ਨੇ ਉਦਾਹਾਰਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ
ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਮੈਂ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਾਂ।

ਜੁ ਅੱਜ ਬਣਾਇਕ ਮੇਲ ਹੈ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂ ਸਟੇਜਨ
ਨਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਰਮਲਾਦੀਪ ਸਟੇਜਨ ਤੋਂ ਬਣੇ ਤੇ ਆਈ ਹੋਣ
ਤੇ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਭਲ ਮੰਡੀ (ਹਿਮਾਚਲ) ਤੋਂ
ਫੌਜ ਆਇਆ ਕਿ 5 ਡਿਲੀ ਕੁਮ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ
ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਅੱਗੇ ਇਹ ਘਿਉ ਸੰਤ ਕੁਲਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।
ਫਿਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਘਿਉ ਸੰਤ ਮੰਡੀ ਨੂੰ 31.1.81 ਨੂੰ
ਪੁਰਾ ਚਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹੁਕਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਰਤ ਭਬਲਾ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ
500/- ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਨੇ
ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਅੱਜ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਨੂੰ ਇਹ
ਮੰਡੀਓਂ ਫੌਜ ਖਬਰਿਆ ਕਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲਾ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਵਾਲਾ ਦਿਲਵਰਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਸਰਰ ਲੋਕ, ਰਾਤ ਰੋਕ,
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਪੱਤਰ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ
ਸਿੰਘ ਬਲੈਂਡ ਨੂੰ 'ਨਾਰਾਇਣਾ' (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ) ਤੋਂ ਲਈ ਆਉਣ। ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਹ
ਦੇਵੇਂ ਸੰਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲਈ ਚੰਡੀ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ।

ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਤੋਂ 10 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਦਕ 'ਵਰਿਆਮ'
ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਰਨੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੋਰ ਦੀ ਸਾਡੇ ਚਾਲੇ ਤੱਕੇ ਵਿਚ ਆ ਚੜ੍ਹੇ। ਨਾਮਧਾਰੀ
ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, 'ਜਿਥੇ ਜਾਈਓ ਕੁਲਮੁਖ ਦਾ ਮੇਲ ਤੇ ਸਾਧ ਦੀ ਸੰਗਤ

ਹੋਵੇ' — ਕੱਲ ਬਣ ਲਈ ।

ਸਦਾ ਧਾਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭੁਭਦ

ਕੌਠੀ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਨੇ ਇਕ ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਬੋਲੇ ਕੀਤੀ : ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਲਸਾ ਕੁ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ) ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਰੀਰ ਰਿਆਕਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਕੁ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿਫਾਰੀ ਸੋਚਕ ਸੀ, ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਸੰਤ ਜੀ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਚਨ ਕਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਵਿੱਦਗੀ ਭਰ ਕੰਮ ਆਵੇ ।

' ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ! ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਦਿਆਂ ਵਰਗਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰੂਪ ਰਸਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ । ਜੋ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਕਿਨੇ ਸਾਂਝੇ ਖਾਂਦੇ ਖੇਖਦੇ ਤੇ ਮੰਨਦਾ, ਤੇਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬਾਦ ਸਦਾ ਹੀ ਧਾਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਤੀਂ 6.30 ਵਜੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣੀਓਂ ਉਤਰ ਗਏ । ਉਹ ਕੋਈ ਟੈਕਸੀ ਭਰ ਕੇ ਜਾਂ ਚੱਲ ਲੈ ਕੇ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਗੇ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਬਾਇਦ ਰਾਤ ਮੰਡੀਓਂ ਆ ਜਾਣ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਦੇ ਸਕੂਲੇ ਘਰ ਸੰਤ ਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਓਡਟਪੁਰ (ਸਰਸਾ) ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਭੱਭਣਾ ਹੈ ।

ਅਸੀਂ ਰਾਤੀਂ 8.30 ਵਜੇ ਜਲੰਧਰ ਜਾ ਉਤਰੇ ਜਿਥੇ ਰਾਤੀਂ ਜਥਾਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀਓਂ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਭੋਭ ਸੁਖਾਵਾਂ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ ।

4 ਵਰਕਣੀ 1981, ਬੁਧਵਾਰ

ਬਟਾਲਾ-ਸਾਕਰਪੁਰ

ਭੀਖੀਆਂ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ

ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਦਾ ਬਟਾਲੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਾਂ, ਸਾਕਰਪੁਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਥਰ ਵੇਟਕੂਵਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਘਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪਰਤੇਗਾ ।

ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਭਣ ਸੁਹੇਲੇ ਸ, ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ-ਬੀਬੀ ਹਰਚਰਨ ਕੌਰ ਉਪਨਾਮ ਬੰਸੋਂ ਕੇ ਘਰ ਕੀਤਾ । ਨਾਚਤੇ ਸਮੇਂ ਬੀਬੀ ਬੰਸੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 8 ਜਨਵਰੀ 1981 ਨੂੰ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸ. ਰਕਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲੇ-ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ) ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ । ਪਰ ਦੇਖੋ ਇਕ ਮਸਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਸ. ਰਕਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੀਤੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜੋ ਦੇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਰਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਤਨਾਬੇ ਬਾਰਟ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਘੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ।

ਸ. ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕਰਹਿਰੀ ਵਿਚ ਖਰਚਾ ਵਾਪਸ ਛੋਟਾ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਦੁਆਈ ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਅਭ ਖਲੋਤੀ : ਕਰਹਿਰੀ ਗੱਲ ਫਿਰੀ ਤਾਂ ਖਤਮ । ਮੇਰਾ ਕੀ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੀ । ਕਰਹਿਰੀ ਨਹੀਂ । ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਖੋਕਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਇਹ ਮਰਗੀ ਹੋ ਗਈ । ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਲ ਲੜਕੀ ਕੁਸ਼ਲਰਨ ਬੋਰ ਤੋੜੇ ਜਾਣ ਤੇ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲਕੇ ਤੇ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇਟੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਏ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਜਾਵਾਂਗੇ ।

ਇਸ ਫੇਸਲੇ ਦੀ ਸੂਹ ਸਿਤ ਰਟਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਗਦਾ ਦੀ ਪੜਨੀ, ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰੀ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਫੇਸਲੇ ਦੇ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕੋਰਿਬ ਬਥਨ ਲਗੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗਾਹੀ ਭੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਦਿਨ ਸਬੋਰੋਂ ਸਿਤ ਲਗਾਏ ਆ ਗਏ । ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰੀ ਨੇ ਵੈਦਨਾ ਪੁਛਾਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿੱਧੇ ਹੀ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ । ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰਵੇਂ ਸਮਝ ਆ ਗਏ ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਭੀਤੀ, ਭੱਠ ਪੇਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭੱਲ ਬੈਠਾਲ ਲਿਆ । ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਈ ।

ਭੱਠ ਪੇਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ (ਬੀਬੀ ਪਿਆਰ ਬੋਰ ਤੇ ਬਲੀ ਸਿੰਘ) ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਾ ਟੇਕਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਲ ਛੁੱਟ ਦੀ ਟੋਰਗੀ ਵੀ ਸੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਜਲ ਪਾਣੀ ਫਕਟ ਵੀ ਬੈਠਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਕੋ ਸੋਹ ਉਠਾ ਕੇ ਬਾਬੀ ਦੀ ਟੋਰਗੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਘੱਲ ਦਿੱਤੀ ।

ਇੰਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭੀਤੀ, ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪਰਵਾਰਕ ਕਲਹ ਵੇਰਵੇਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ।

ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰ ਭੀ ਭੇਜ ਪਿਆ ।

ਮੇਲਾ ਜੰਮੂ ਵਾਲੇ ਕਰਨ

ਬੀਬੀ ਬੰਸੇ ਦੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਬਹਾਈ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਕੋਲ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਦੇ ਘਰ ਮੈਨੂੰ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋਇਆ । ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜੰਮੂ ਵਾਲੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਿਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਉਠਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਖਰਚ ਇਹੋ ਕਰਿਆ
ਕਰਨਗੇ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਇਹੋ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੇ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਜੰਮੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ
15000/- ਉਭਰਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਬੋਝ
ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਇਆ ਅਨੁਸਾਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮੁਥਰੇ ਵਾਂਗ ਉਠਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ
ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੇਲਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫਰਪੁਰ ਜਾਣਗੇ ਨਾਲ ਮਨਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਪਰ ਵੇਖੋ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਠਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਪੂਰਕ ਕਸ਼ਿਤ ਪੰਛਮੀ ਬੜੀ ਧੂਮਦਮ ਨਾਲ ਮਨਾਏਗੀ।

5 ਫਰਵਰੀ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਸਨੇਹ ਪਾਤਰ ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਘਰ
ਪਰਿਵਾਰਕ ਨੈਤਕਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣਦਿਆਂ, ਵਡੇਰੇ ਵੱਖ, ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੀ
ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੀਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ (ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ) ਜੀ
ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ।

ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਸ਼ਾਹਰੀ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਤੇ
ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬੀਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈ
ਲਿਆ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਬੰਨਾ ਬੰਨ ਬੀਬਾ ਜੀ ਵਰਗਾ, ਨਸਬ ਪਿਰਾ ਵਰਗੇ, ਭੈ ਸੁਭਾਵੀ
ਭਾਇਰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ।

ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਬੀਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਠੀਕ ਰਹੀ
ਐਡਜਸਟ (ਅਨੁਕੂਲ) ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਅਦਭੁਤਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਉਹਦਾਮ ਵੱਲੋਂ ਸੁਭਾਵੀ, ਹੁਕਮਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ
ਆਇਆਵਾਹਤਾ ਤੇ ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਪਕਟ ਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ
ਬੜੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਹੁਰੇ ਘਰੋਂ ਹੌਸਲੇ ਹੌਸਲੇ ਘਰ ਆਏ। ਉਹ
ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ ਕੋਰ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਆਪਣੇ ਥਾਂ-ਥੇ ਕੁਆਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ
ਵੱਖੋਂ ਦੇ ਬੰਨੇ ਪਾਸ ਕਰੁਣ ਦੀ ਧੀਮੀ-ਸੁਆਰੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਟੋਪ-ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਢੀਂਦਾ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੈਂ 12 ਵਜੇ ਤਕ, ਦਿਲਚ ਅਮਨ ਦੇਵਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕ, ਆਪਣੇ
ਦੂਜੇ ਚਾਮਾਚ ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ-ਅਵਿਨਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕੱਚਾ ਰੋਡ
ਵਾਲੀ ਗੈਸ ਫਲੋ ਕੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡ ਆਇਆ। ਮੰਗਲ ਸੀ, ਸੁਰਸਿੰਘ ਵਾਲਾ
(ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)।

7 ਫਰਵਰੀ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਟੇ ਪੁੱਤਰੀ ਅਵਿਨਾਸ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਜਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ 'ਤੇ ਰਾਣੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਘਰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀਂ 5.30 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦੀ ਤੇ ਬਦਸ਼ਾਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਭਾਵੇਂ ਹਾੜੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਨੇ ਆਸ ਬਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਚੰਗੇ ਹਾੜੀ ਤੋਂ ਲਾਭਾਨਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਖੂ ਤੋਂ ਜ਼ੀਫੇ ਬਣ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਧਾਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵੀ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ-ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ-ਗੁਮਾਚੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕਣਕ ਵਜੇਂ ਮਾਲਮਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਐਸੀ ਆਸ ਹੈ।

9 ਫਰਵਰੀ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ

ਅੱਜ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬ। ਇਸ ਵਿਚ ਚੰਦ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਕਬਾ, ਖੀਰਠ, ਭੰਗ ਪਾਠ, ਦੀਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬਣੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਸ਼ ਆਉਣਗੇ। ਲੱਖਰ ਫਰਟਗੇ ਭੇ ਫਕਾਣਗੇ।

ਭੈਣ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਵਿਚ ਦਿਨ ਖਾਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਪਸਥਿਤੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੇਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਖਮੰਤਰੀ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਵੇਗਾ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਰਿਆਮ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਤਹਿਰੀਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇਗੀ। 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਅੱਜ ਇਕ ਲੇਖ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨੌਹੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ : ਬਸੰਤ, ਕੁਝੀ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅੰਦੋਲਨ। 'ਨਵੀਂ ਯਮਨਾ' ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੀਜੇ ਜੁਆਰੇ, ਸ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ ਦੀ ਭ੍ਰੰਗ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਇਕ ਥਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ।

10 ਫਰਵਰੀ 1981, ਮੰਡਲਦਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਸਤੇ ਸਾਢੇ ਵਿਆਹ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੀ ਲੁਪਤਨੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਕੌਨ੍ਹ ਰਾਤ ਦੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੈਤ ਨਗਰੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 4-5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ। 5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਬਾਰਜ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਈ ਵੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਤਕ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਜੋੜੇ ਗੁਰੂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਹੋਣ। 32 ਜੋੜੇ ਵਿਆਹਾਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਨ ਪਰ ਲਮੇ ਸਿਰ 24 ਜੋੜੇ ਹੀ ਪੁੱਜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਬਾਰਜ ਹਰ੍ਹਗੋਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ। ਜੋ ਸਮੇਂ ਉਹ ਲੋਟ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਕ-ਦੋ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ ਅੱਜੇ ਵੀ ਨਿਕਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸੇ ਬਰ ਕੇ ਲੁਪਤੀਆਂ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬਦਲ ਜਾਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 6 ਫਰਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਹਾਥਰ ਹੋ ਕੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਫਮਦਮੇ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਬਰਵਾ ਲਏ।

11 ਫਰਵਰੀ 1981, ਬੁਧਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਐਮ. ਪੀ. ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਮਿਆਦ ਨਾਭ ਗਿਆ। ਭੈਣੀ ਸਾਧਮਣੇ ਡਿਨ ਮੇਟਰ ਸਾਈਕਲ ਖਰੋ ਵੇਖ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੋਸਪਾਲ ਘਰ ਹੈ। ਭੈਣ ਕੁਮ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮਾਈ ਤਾਂ ਹੋਸਪਾਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਕੁਟਕੇ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਪਸ਼ੂਦੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਈ। ਟੇ. ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ J-C ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਲੀਨੀ ਦੇ ਲਿਆਏ ਹੋਏ ਗਾਡਰਾਂ ਤੇ ਬਸਰਬਰ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕੁੱਲਬਾਰ ਦੋਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹੋਸਪਾਲ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ 9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹਰ੍ਹਗੋਂ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਬਸੰਤ ਮੇਲੇ ਤੇ ਮੁਖਅਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੀਮਾਨਦਾਰਾਨਾ ਕੁਰਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਭੌਲੀ ਪਾਈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੁਰਾਂ ਅੰਦੋਲਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹ ਫਰਰਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਉਸ ਬਲ ਉਸਾਰੂ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਕਾ ਰਦੱਬਰ ਬੋਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰੁਝੇਰਿਆਂ ਲਈ ਕਾਫਲ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਤਕਰੀਰ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਨਰੁੰਮੇਂ ਠਾਭ ਕੀਤੀ। ਹੋਸਪਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰਾਹੀਫ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੀ

ਤਾਈਦ ਕੀਤੀ ।

ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਡੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਟਿਕ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਆ ਸਕਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਢੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਮ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਹੁਣ ਦੀਨ ਦਿਆਲ 15 ਵਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ । 16 ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਰੋਲੀ ਹੈ । ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ, ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਕਿਟਰੀ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ ।

13 ਵਰਵਰੀ 1981, ਬੀੜਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਕੌੜ ਆਏ 'ਲੋਕ ਰੋਲ' ਸ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਲ ਦੇ ਸਪਰਾਹਿਤ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵੇਰਵਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀ ਦਾ ਇਕ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸੰਤ ਬਰਸਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ

802 ਨੰ: ਭਲਾ ਵਿਚ ਸਟਰ ਕਰਦੇ ਸੇ' ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਲਾਬ ਬਿੰਪੇਰੀਅਮ, ਨਾਜਪਤ ਵਾਇ ਮਾਰਕਿਟ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾ ਕਿ ਭਲਾ ਵਿਚ ਸ. ਬਰਸਨ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਰਤ ਸੰਤ ਦੀਸ਼ਬ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਹੋਠਲੀ ਬੰਨੀ, ਵਥਾਫ਼ਸਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਛੋਂ (ਵਿਲਾਥਾ ਮੰਡੀ) ਵਿਚ ਆਏ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ । ਇਹ ਆਪਣੇ ਲਭਣੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਡੀਓ ਰੋਪੋਅੰਡਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟਸ ਲੈਣ ਆਏ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਭੀਡ (9.2.81) ਮੇਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਡੀਕਤ ਵਾਲੇ ਭਦਵੇਂ ਰਾ ਅਨੰਦ ਕਾਥਨ ਹੋਇਆ । 'ਵੇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਕਰਮਾਤ ਵੇਖੀ' ਬਰਸਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਬੱਲੇ : 'ਮੇਲੇ ਭਰਜਾਈ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਧ ਸੀ, ਨੂੰ ਦੇ ਭਿਲਦੀਆਂ ਮੱਥਾ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਛੀ ਛਿਆ । ਸਿੱਧ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ ਉਹ ਭੇਰੋਂਸ ਹੋ ਗਈ । ਫੁਰ ਕੇ ਵੇਦ ਨੂੰ ਕਖਾਈ । ਉਸ ਟੀਕਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹਿ ਦਿੱਤਾ : ਮੇਰੇ ਵਸ ਚਾ ਕੋਲ ਨਹੀਂ । ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਛੀ ਜਾਓ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਲ ਕੀਤੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾ : ਕਾਰ ਤੇ ਪਾਓ, ਬਟਾਈ ਛੀ ਜਾਓ । ਹਰਦਾਸ ਮਲ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵਖਾਓ ।

ਡਾ: ਹਰਦਾਸ ਨੇ ਦਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਕਖਾਈ ਦੀ ਕੱਲ ਕੀਤੀ । ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਭਲਾ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੂਪਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ : ਸਾਨੂੰ ਇਹਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾ ਆਏ, ਹੱਸ ਘਾਬ । ਅਸੀਂ ਕਾਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਮਰਾਣੇ ਲੈ ਕਦੇ ਤਾਕਿ ਅੱਡੇ ਟੋਕਸੀ ਕਰ ਕੇ ਚੰਡੀਕਤ ਲੈ ਜਾਈਏ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਟੋਕਸੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰੜ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੋ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਤਨ ਲਿਆ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਉਖੋੜ ਲਈਆਂ ।

ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਇਕ ਝਲਮਲਾ ਸੀ, ਥਾਕੀ ਸਹਾਣੀ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜਾਤੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪਰਚਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਫੁੱਲ ਗਏ।

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਥਲ

ਦੇਖੋ ਬੱਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਬੈਥਲ, ਮਿਸਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਘੋੜ ਸਿੰਧ ਥੇੜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀ। ਕੁਝ ਬੈਥਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਰਜਾਪ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹਰਿਆਣਾ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਡਰਾਈਵਰ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਜਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਲ-ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਹੀ ਵਰਜਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ, 10 ਦਸੰਬਰ 1980 ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੈਥਲ ਵਿਖੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸਨ। ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਡੇਰ-ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਨਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੋਰਥੋਟਲੇ ਗਏ, ਫੇਰ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਬਸੰਤ ਮੰਦੀ ਤੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਿਰ-ਪੁੰਡਰ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਵਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਠੇਕਰੀ ਵਿਚ ਮਰਿਆਦਾ ਤੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਥਖਸੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ।

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇੰਮਪੋਰੀਅਲ ਤੇ ਗਿਆ, ਦਿੱਪੋਰੀਅਲ ਮਾਲਿਕ ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 26.1.81 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੈਥਲੀ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਬਰਸਨ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੈਥਲੀ ਦੀ ਵਰਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸੀ। ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਤਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਦਵਾਰ ਵੀ ਮੇਨਟੇਨ (ਸੰਭਾਲੇਗਾ) ਕਰੇਗਾ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਉਸੇ ਚਲੇਟ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਨ ਪਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਹੀ ਬਿਨੈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਸੀ ਰਾਕ' ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਰੇਦਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਇਕ ਸੂਟ ਦਾ ਖਰਚਾ 1600/- ਰਾਤ ਦਾ, ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮਦ ਸੀ, ਉਡੀਕ ਸੀ। ਪਰ ਭਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤਕ ਦਰਬਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਕਿਤੇ ਥਾਮੀ 6.15 ਵਜੇ ਆਏ ਪਰ ਮੈਂ ਦਰਬਨ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਫੈ ਸਕਿਆ।

14 ਫਰਵਰੀ 1981, ਥਲੀਵਾਰ ਠਲੀ ਦਿੱਲੀ

ਕਿਸਾਨ ਰੇਲੀ ਵਿਚ ਡਾਕ

ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਗੀਤੜਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦੇ ਘਰ ਸਾਹਵੰ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਕੀਰਤਨਗਾਰ ਸ੍ਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਜੱਥਾ। 7 ਵਜੇ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ I/c ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਲੋਨੀ, ਸੰਤ ਰਹਚੋਕ ਸਿੰਘ ਆਰੇ ਵਾਲਾ, ਸੰਤ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਲੋਨੀ, ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾ ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਨਗਰ, ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰਾ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਇਕ ਦੋ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਾ ਕੇ ਭਰਮਾਇਆ ਕਿ ਉਹ 16.2.81 ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਰੇਲੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ।

ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮਾਣੀਯ ਉਹੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 15-16 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਿਸਾਨ ਰੇਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਭਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਰੂਪ ਨੂੰ ਖਾਸ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨ, ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 15-16 ਫਰਵਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਖਰਚੇ ਜੁਟਾਏ ਨਵੀਂ ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਾਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਕੋਸ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਧੀਆ ਯੋਨਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

ਫੇਰ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਭਾ ਨਾਲ ਆਪ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਲਪਾਨ ਕਰ ਕੇ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾ ਭੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਕਏ।

ਬੀਬਾ ਜੀ ਦਾ ਭਾਕਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ

ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਾਠ ਭੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ, ਬੀਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਕਾ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰ ਦਿਨ ਹੈ ਕੇ ਸੰਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਹਨ। ਠਾਠ ਜੀ ਦੋਭੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰੋਂ ਆਏ ਹਨ।

ਕੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਬਿਖੇ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ 10 30 ਵਜੇ ਦਿਨੋਂ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਪਤਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰ ਕੇ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਥੇ ਸੰਤ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਗਮਈ, ਬਾਈਲੈਂਡ, ਵਾਲੇ ਅਪਣੀ ਸੁਪਰਨੀ ਨਾਲ ਆਏ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਠੰਟ ਧਰ ਕੇ ਮੱਕਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਚੰਗਮਈ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਰਕਮ ਰੋਟਾ ਧਰੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੋਕਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਸੀ।

ਇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ

ਮੈਂਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇਕ ਲਿਖਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ' ਦਾ ਸਿਕਰ ਬੀਰਾ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੋਂ ਦੁਨੀ ਚੋਟ ਹੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਆਏ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਬੀਰਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਦੇ ਇਕ ਸਥੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸਟੈਟ ਬਾਪੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਤੋਂ ਅਰਥ ਲਿਖਵਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਚੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੀਰਾ : ਦੋਸੈਂ, ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਬਾਸ ਦੁਬਾਸੀਨ ਨੂੰ ਚਸਮ ਕੁੰਭ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਾਪਸ ਧਰਨਾ ਹੈ, ਬੰਟ ਕਰੇ ? ਉੱਡਰ ਸੀ : ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਹੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਾਯਾ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਸ ਪਏ ਤੇ ਸਬੰਤਰ ਰਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਝੁਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਕਈ ਹੁਰਾਂ ਚਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਲਈ ਹੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ 'ਮੇਰੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ' ਦਾ ਚਿਰਰ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਬੋਝਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰਖੇ

ਨਮਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗਮਈ (ਬਾਈਲੈਂਡ) ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਰਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਤਕੇ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹੀ ਮੁੰਨਣੀਂ ਧਟੇਟ ਲਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣ। ਦੋਵੇਂ ਤਾਂ "ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਕੇ ਕੂਕਣੇ ਕਬਹੂਕਿ ਸੁਣੇ ਪੁਛਾਰ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਅਲਚ ਗੀਤੀ : ਰਗੀਓ ਨਿਵਾਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਮੇਝਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪਏਗਾ। ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਇਸ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਇਕ ਘਟਨਾ ਸੁਣਾਈ :

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ (ਮਨਭੰਦਾ) ਨੇ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗਰੁਪ ਜਾਂ ਬੀ ਗਰੁਪ ਦੀਆਂ ਸਥਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਹਨਾਂ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ, "ਹੈ ਨਹੀਂ।" ਆਖਕੇ। ਇਸ ਨੇ

ਬੈਥਾ ਚਿਰ ਮਕਰੰ ਦੇਰ ਜਾ ਬਿਹਾ : ਜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿਓ । ਟਿਕਟ ਦਾਤਾ
 ਭਿੰਨਕ ਕੇ ਪਿਆ : ਤੈਨੂੰ ਹੁ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹੋ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਨੇ 10 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਦਿਰ ਜਾ
 ਅਰਥ ਕੁਝਾਹੀ । ਟਿਕਟ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਅਗਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਵੁਆ
 ਕੇ ਮਾਰੀਆ : ਠੀ ਫਾਈ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਰਦਾ ਤਾਂ । ਫਕਮ ਤਾਂ ਉਹਨਾ ਠੰਟੀ ਹੋ
 ਸੀ ਪਰ ਟਿਕਟਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈਆਂ । ਇੰਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ । ਕਰੋ ਤਾਂ
 ਬਹੁਣਾ ਹੀ ਲਏ ਵਿਰ ਰਖ ਠੇਂਦਾ ਹਾਂ ਦਾਤੀ ।

ਤੇ 11 ਵਜੇ ਨੂੰ ਇਲਾਨ ਪਾਨ ਲਈ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਸਾਥੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਦਾਸਿਆ

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਠਾਕਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਠਾਕੁਰ ਦਾਸਿਆ :
 26.8.80 ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਬ੍ਰੇਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੈਟਰ ਡੇ (ਪਸ਼ੂ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਸੀ)
 ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਵਿਚ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ
 ਉਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਮੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ । ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ
 ਗਏ ਤਾਂ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲਲਕਾਰੀਆਂ ਅਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ
 ਘਰ (ਹੋਮ ਬਰਡ) ਠਹਿਰੇ । ਇਨ ਜਗਤ ਦਾ ਬ੍ਰੇਮਨ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 150 ਕਿਲੋਮੀਟਰ
 ਦਾ ਫਾਸਤਾ ਸੀ । ਬ੍ਰੇਮਨ ਤੋਂ ਥਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸੌਰੇ ਪਾਰਸ਼ਾਹ ਦੀ
 ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨੈਕਟੇਟ ਆਤੁ ਡਾਢੇ, ਫਿਰ ਫਿਕ ਸੇਢੇ ਡਾਢਿਆ ਤੇ ਕਵਿਰਾ ਦੀ
 ਇਕ ਵੁਕ ਬਦੀ :

ਪਹਿਲਾਂ ਆਤੁਆਂ ਨਾਲ ਸੀ ਪਾਵੀ ਆਤੀ
 ਪਿੱਛੋਂ ਥਾਰ ਸੇਢੀਆਂ ਦੇ ਬਣ ਚੰਨੇ ।

ਥਾਕੁਰ ਦੁਪਹਿਰੇ

1.30 ਤਕ ਬਿਰਾਜ ਕੇ ਉਠੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਅੰਜ ਦਾ ਡੀਜਾ
 ਇਲਾਨਾ ਕੀਤਾ । ਫਿਰ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਮੰਗਣ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਸੀਸੌਬ ਵਾਲਿਆਂ
 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ । ਪਿੱਛੋਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਅੰਦਰ ਬਣਾ
 ਗਿਆ । ਪੰਚਰਾ ਮਿਣਾ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਨ ਜੀ ਦਾ ਠਕਰਾ ਖੇਡ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ।
 ਉਸ ਨੇ ਵਿਲੇਜ ਕਰ ਕੁਝਾਏ ਕਈ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਸਵਰਨ
 ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਹੀ ਸ. ਕੁਰਦੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਲਣਮਣ ਸਿੰਘ
 ਫਗਵਾੜਾ ਨੂੰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਠਈ ਆਖਿਆ । ਪੰਜ ਹੁ ਮਿੰਟ
 ਪਿੱਛੋਂ ਸ. ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ 'ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਅੰਦਰ ਠੱਕ ਗਿਆ । ਇਹ ਉੱਚੀ
 ਉੱਚੀ ਨਿਰੰਗਾਰੀਆ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕੋਲ ਕਰ ਜ਼ਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਇਹ ਕੋਲ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ
 ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਬੁਹਿੰਦੇ ਬਾਹਰ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਰੂ ਦਰਬਨਾਂ ਦੀ
 ਠਲਬਥਾਰ ਸੀ ।

ਜਦੋਂ ਹੋਰ 10 ਮਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ

ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤਾਂ ਜਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਰਾਂਤੋਂ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਦਰਬਨ ਪਿਆਸੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵੀ ਸਨ : ਥਾਬੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ, ਸ. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਪੀਤਮ ਨਗਰ-ਸਮੇਤ ਪਰਨੀ, ਬੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਦੀਵਰ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਕੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਕਵੀ ਪਤਨੀ।

2.45 ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਹੋਸਪਾਲ ਦੀ ਗੱਡੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬੱਤੀ ਛਾਪੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਈ। ਦੂਜੀ ਗੱਡੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਰਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਪੂਰੇ, ਸਕੱਤਰ ਬਲਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਣੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਛਾਪੀ ਨਗਰ ਵਿਚ

3.15 ਵਜੇ ਛਾਪੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਫੈਨਸੀ ਸਟੌਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸੰਤ ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਨੇ ਅਰਦਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਚਰਨ ਪ੍ਰਭਾਏ। ਪੰਜ ਵੁ ਮਿੰਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੇਵਕ ਇਸ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਅਟਕੇ।

3.30 ਵਜੇ ਤਕ ਸ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਬੰਦਾਏ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਐਨਬਾਂ ਦੇ ਵਰੋਮ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਘਰ 533/8, ਜੈਨ ਮੰਦਰ ਛਾਈ, ਚਮ ਸਟਰੀਟ, ਛਾਪੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਈ। ਏਥੇ ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਫੌਗ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਜਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਬੋਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਚਿੱਲੀ ਦਾ ਚੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ : 'ਹਰਿ ਕੁਣ ਗਾਇ ਮਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿ ਪਿਆਰ', ਸ. ਵਿਰਦੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਭਕਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਸਨ।

ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੰਡ ਦੇ ਬਲੰਬ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਗੇ। ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਫੈਨੀ ਛਾਈ ਬੰਮਿਆਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦੁਆਲੇ ਕੁਝ ਚਾਹਾਂ ਹਨ। ਏਥੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਤਿਸ਼ਿਲਪ ਇਕੱਠਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ 2.2.81 ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋ ਕੇ ਸਨ। ਬਲੰਬਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਪਰਵਾਰ ਸੰਬਰ ਵਲ, ਕਸਰਤ, ਫਿਸਰਤ, ਮਾਇਆ ਠੀ ਕੇ ਰਾਜਰ ਹੋ ਕੇ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਗਰ ਵਿਖੇ

ਭੋਂਗ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਗਰ ਚਲਨ ਪਾਏ। ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬੈਂਡਮਿੰਟਨ ਟ੍ਰਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵਖਾਈ। ਇਹ ਸੋਧ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਬਸੂਰਤ, ਉੱਚੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਟ੍ਰਾਂਡੀ ਬੈਂਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਭਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਦੀਅਦ ਮੋਈ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਇਹ 1981 ਦੇ ਸਾਲ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਿਆ।

3 ਤੋਂ 6 ਦਰਵਰੀ 1981 ਵਿਚ ਬੈਂਡਮਿੰਟਨ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ, ਤਾਨਜ਼ਾਨੀਆ ਇੰਨਡੋਰ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੌਂ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇੰਡਨ ਜਾਟ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਏਕੇ ਪੁਰੀ ਦੀ ਪੁਰੀ ਖੇਡੀ।

ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਖਿਡਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਟ੍ਰਾਂਡੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ 3000/- ਦਾ ਬਾਡ ਭਰ ਕੇ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ੨੯ ਤਕ ਉਹ ਹਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਹ ਟ੍ਰਾਂਡੀ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਲਮੇਗਾ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇਸ ਅਰੀਂ ਸਲ ਪਾਟ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਭਾਗ ਭਰਾ ਕੇ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਚਿੱਲੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਬੈਂਡਮਿੰਟਨ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹੈ।

ਮੋਢੇ ਬੈਂਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਆਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਮਨਧੀਰ ਨੂੰ ਕਹੀ, ਉਸ ਭਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਤਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਬਣਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਭਿਜਦਾ ਦਿਖਾਇਆ।

ਮੁਖ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ

6.15 ਤਕ ਵਾਪਸ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ (ਸੋਧ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ) ਘੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਰ ਨਾਰ ਕੁਰੂ ਦਰਸਨ। ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ। ਭਾਵਾ ਕਟੋਰਾ ਸਿੰਘ ਪਖਰੂਨ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ : ਕਰ ਕੀ ਨ ਭਾਗ ਕੀ। ਭਾਰ ਕਹੂੰ ਮੈਂ ਅਭ ਕੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁਣੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਸਮਾਂ ਦਿਓ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਕੁਰੰਤ ਸੋਧ ਜੀ ਦੇ ਘਰੇ ਵਿਚ ਪਖਰੂਨ ਨੂੰ ਡੇ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਵਿਰ ਸੋਧ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਖੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਪੇਂਸਿਰਿਆਂ ਬਚਨ ਹੋਏ।

15 ਦਰਵਰੀ 1981, ਕੰਡਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਬਣਾ ਜਾਵਾਂ ?

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 4 ਬਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 7.30 ਤਕ

ਕੁਰੂ ਬੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਇੰਨੀ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ, ਰਮੇਸ਼ ਠਗਰ ਦੀ ਨਮਧਾਰੀ ਭਾਲੇਨੀ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ। ਭੋਕ ਪੈਣ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋੜ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੈਂ 10.15 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਫਾਈਡਰ ਦੇ ਦੋਰੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਇਕਦਮ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਆਲਮ ਸੀ। ਮਾਫਾ ਜੀ ਬੂਹੇ ਬੈਠ ਉਡੀਕਦੇ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ। ਜਦੋਂ ਖੁਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਲਿਆਏ ਵਿਰੋਂ ਆਏ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿਨ ਖੁਹਾ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆ ਹੈ? "ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਜੀ!" ਸਕੱਤਰ ਬੋਲਿਆ। 'ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ?' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਸਦੇ ਹਸਦੇ ਕਿਹਾ: ਮਾਫਾ ਚੰਦ ਫੇਰ ਜੀ ਬੁਪ ਬੀਰੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ।

ਵਿਰਾਪਾ ਬਰੇ, ਅਲੱਭ ਪ੍ਰੇਸ਼ਰ ਹੈ

ਏਨੇ ਵਿਚ ਨੂੰ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੰਨਵ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ, ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਇਬ ਨੂੰ, ਸ. ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਣ ਲਗੇ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਚ ਬੀਤੀ: ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਜੀ, ਅਲੱਭ ਪ੍ਰੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਕਿਲਪਾ ਕਰੋ, ਚੁੱਪ ਹੋਵੋ। "ਫੇਰ ਦੱਸੋ"।" ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਹੋਏ। ਫੇਰ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ: ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖ ਦਿਓ।

ਇਸੇ ਮੌਕੇ ਸਾਹਪੁਰੀਏ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁੰਤੀ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਵਰਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਿੰਡਰਪੁਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਹਿਤ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆ ਗਏ। ਸਤਨਾਂ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਬਾਨ ਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਹਾਬਕ ਬੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਮਾਫਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ।

ਬੀਬਾ ਜੀ ਦਾ ਲੜਕਾ

ਮੈਂ ਅੱਜ ਬੀਬਾ ਜੀ-ਜਗਰਾਥ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਵੇਖਣ ਮਾਫਾ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮਾਫਾ ਜੀ ਦੇ ਬਿਸਰਰੇ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ, ਕੁਲਾਬੀ, ਕੋਰਾ ਕੋਰਾ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਧੀਰ ਕੰਭੀਰ। ਬੜਾ ਬਹਿਰਿਆ ਮੇਰੇ ਵਲ ਝੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਇਬ ਉਹਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਮੇਰੀ ਚਿੰਟੀ ਦਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸੀ।

ਕੁਰੂ ਕੇ ਵਰਸ਼ਨ

1.00 ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਅਛੱਪਲੇ ਸਿਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਦਰ

ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਚੋਣੇ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਣ ਸਿੰਘ
 ਭੰਬਰ ਤੇ ਸੰਤ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਖਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਬਨਾਨਾ ਲਈ ਮੇਰੇ ਬੰਦਰ
 ਦੇ ਪਰਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਹਟੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਭੈ ਕਢੇ।
 ਕਾਰੀਭੋਰ ਵਿਚ ਬੀਬਾ ਜੀ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ
 ਦੇ ਮਕਰ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਰ ਆ ਕੇ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ :
 ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ! ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨ ਤਰਿਆ ਬਰ। ਬੀਬਾ ਜੀ
 ਬਾਹਰ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ, ਦੋਵੇਂ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ। ਅਤੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਬਾ
 ਸਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਸਲਖਾਨੇ ਨੂੰ ਹੋ ਪਏ।

ਅੱਜਕਲ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੀ ਲੰਗਰ-ਸੇਵਾ ਤੇ ਛਾਡਿਆ
 ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਲਾਗਰੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਇਹ ਭਰਮ ਵੀ ਤਸਦੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਵਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਪ
 ਸਿੰਘ ਸਿਮਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ, ਦਿੱਲੀਓਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾਏ
 ਸਮੇਂ, ਉਹ ਟੁੱਕ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਰਦਆਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੰਦੇਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਮੋਨੀ ਅਤੇ ਕੁਰਦਆਰਾ ਲੋਕਲ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰੋਪਾਉ,
 ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਮਝਰੀ ਸੀ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾ ਕੇ ਰੋਲ ਤੋਂ ਲਾਹੁਣਾ ਇਉਂ ਭੁੱਲ
 ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਵਿਦ ਉਸੇ ਦੀ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਸੀ। ਪਰਾ ਲੰਗਰ ਤੇ ਵੀ ਉਸ
 ਆਪਣਾ ਟੁੱਕ ਨਹੀਂ ਚੁੱਟਾਇਆ।

ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਗਿਆ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਮ ਨਾਲ ਸੰਤ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਸਵਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ
 ਅਰਥ 3000/- ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦਿੱਸ ਸਮੇਂ ਫਿਰਕ 2500/-
 ਹੀ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਪੰਜੇ ਕੰਲ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਭੋਲਾ

ਪਿਛਲੇ ਚਿਨੀ (6.2.81) ਛਾਪੀ ਨਕਲ ਦੇ ਸ. ਰਹੱਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੇ
 ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਨਾਰ ਭੋਲ ਵਾਢੇ
 ਜਮਨਾ ਪੁਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਅੱਜ ਭੋਲ ਪੈਣਾ
 ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ 2.20 ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ
 ਐਮ. ਪੀ., ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ
 ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਪੀ ਨਕਲ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸ. ਚਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਖੀ
 ਸਾਬਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਘਰ ਚੜ੍ਹਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਰਪਾ ਬੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਸਤਿਕਾਰ ਧਰ ਸ. ਸੈਖੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਛਾਪੀ
 ਨਗਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਦਿ ਦੇਚ ਕੁੱਟ ਕੇ ਬਾਦੀਪੁਰ ਬੱਸ
 ਡੀਪੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਥਰ ਕੇ ਆ ਲੱਛ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤਾਂ। ਦੋਬੇ ਰਿਹਾ ਮੈਨੂੰ
 ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਤੇ ਨਾਜ਼ਾਕੀਆਂ ਦੇ ਮੋਕਿਆਂ ਵਿਆਹ ਬਾਈਆਂ ਦਾ ਪਰਾ

ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਪਤਾ ਹੋਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ : ਹਾਂ ਮਰਹਲੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਨਰਦ ਬੇਟਾ ਧਰ ਧਰ ਤੇ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦੇ ਥਾਲ ਨਾਲ ਨਰਦ ਮਾਇਆ ਰਖ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੇ।

ਦੇਵਾਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ-ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਭੋਗ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਉੜੇ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣੇ ਯਾਦ ਨਾ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਹਿਆਨੀ ਨੱਟ ਬਰਦਾਸ਼ੀ।

ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਮੰਝੀ ਗਿਆ, ਸ. ਭੋਰ ਸਿੰਘ ਰਸਰਾਹੀ ਹੱਥੀ, ਮਨਾਲੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਸਿੰਘ ਥਾਸਤੇ 4000/- ਵਖਲਸ਼ ਦੇ ਭੋਰ ਤੇ ਭੋਰਿਆ ਨਾਮਿ ਉਹ ਲੁੱਤੀ ਦੇ ਬਾਰਜ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੋ ਸਿੰਘ ਲਾਹੜਾ ਦਾ ਰਸਨੀਬ ਪਰ ਅਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਨਾਲੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬੰਨੀ ਦਾ ਸੰਰਖਿਆ ਹੈ।

ਭੋਲ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਲੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਾਰੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਸਟ ਤੇ ਚੈਨਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਲਈ ਉੱਠ ਖਲੋਤੀ। ਬੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇਖੇ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਲਕਾ ਨੇ, ਪੂਰ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ, ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਭੋਲ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਪੂਰਬੇ ਤੇ ਸਬੰਦਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨ ਚੌਰਾਸ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਰਤਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਿਹਾ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਦੀਹਾ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਦੀਹਾ ਸੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਭੀਤੀ। ਭੀ ਨਾਲੇ ਦੀਹਾ ਨੂੰ ਬਚਨ ਭੀਤੀ ਕਿ ਅਕੀਂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੀ ਪਹਿਨਿਆ ਕਰਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਲ ਬੈਠਾਣ ਦਾ ਮਾਣ ਵਖਸ਼ਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਐਰਥਾਲ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਪੁਰਕਾ ਦੁਆਰਾ ਭਜਨ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ ਫੋਟੋ ਲਲਖੇ ਨੂੰ ਖੀ ਭਜਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

4.35 ਰਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਰ ਸਾਡੇ ਬੰਨੀ ਪ੍ਰਸਾ ਰੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਮਹਿ ਨ ਮੁਕਤਿ ਕਿਨ ਪਾਈ

ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ, ਕਿਸੇ ਚਲਦੀ ਭੱਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਓਦਾ ਨੂੰ ਸੁਸੰਖਿਅਤ ਕੀਤਾ : ਮੁਕਤੀ ਮਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, 'ਮਹਿ ਨ ਮੁਕਤਿ ਕਿਨੁ ਪਾਈ?' 'ਹਰਖ ਸੰਗ ਜਾਨੈ ਨਹੀਂ ਬੀਰੀ ਮੀਤ ਸਮਾਨ' ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, 'ਭਰੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਰੇ ਜਾਨ।' ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜੋ ਵੀਦੇ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀਦਾ ਮੁਕਤ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਲ

ਦਧਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਉ: ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਟ ਟ੍ਰਬਲ

ਉਸਤਾਦ ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਨ । ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸੌਰ
ਰਹਸੇਮ ਸਿੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਹਾਰਟ ਟ੍ਰਬਲ
(ਇਲ ਦੀ ਤਰਫੀਦ) ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਘੋਰਾ : ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਕੁਸੀ
ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਨ ਬਰ ਦਿਓ ਜਿ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਸਤੇ ਵਰਠੀ
ਬੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਵਧੀ ਹੋਈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਟ੍ਰੇਵਿਕ ਯਾਰੇ ਡਿਫਰ ਬਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਡਰਮਾਇਆ :
ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਬਚ ਬਚਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾ ਲਓ ਪਰ ਦੁਜਿਆਂ ਧਾਰੇ ਕੁਸੀਂ ਕੀ
ਕਹਿ ਜਾਂ ਕਹ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ 3 ਸੀਟਰ ਗੱਡੀ (300 ਮਰਜੀਡੇਰ ਬੈਂਨਰ)
ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਉਂ ਹਾਵਸੇ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਕੁਰਮੁਖ (ਭਰਾਈਵਰ) ਦੀ ਬੇਧਿਆਨੀ
ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਹੀਣਤਾ ਕਾਰਨ । ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਜੋ ਚੰਗੇ ਹਾਵਸਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੇ ।

ਪੰਜ ਲੱਖੀ ਸਾਡੀ ਹੀ ਬਚਾਨੀ ਥਾਵ

ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ
ਦੱਸਿਆ : ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖੀ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕੱਠ ਜੀ । ਦਸ ਕੁੰਬੀ 'ਚੋਂ ਚੰਡੀ ਦੀ
ਵਾਰ, ਉਕੁੰਡੀ, ਕਸਤਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ, ਜਪੁ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਸਥਾਵ ਚੰਡੀ ਸਨ ।

ਅਤੇ, ਅੱਜ ਇਕ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ
ਜਿਸ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਸ. ਮੁਨਝਾ ਸਿੰਘ ਵੱਖੀ ਸਨ, 'ਕਵੀ' ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ
ਕੁਝ ਕੁਰਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ।

ਨਿੱਚੇ ' ਹੁੰਦੇ ਖੇਡੀਆਂ ਖੇਡਾਂ,
ਕੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਚਰਾਈਆਂ ਚੋਡਾਂ,
ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਵੀ ਸੀ ਖੇਡਾਂ...
ਨਿੱਤ ਲੱਖੀਂ ਕਰਨ ਮੈਨੂੰ ਖੇਡਾਂ
ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹੋ ਰਿਹਾ
ਦਿਸ ਲੋਕਨ ਦੀ ਅਜਲ ਘਰਾਹ ।

ਅੱਜ 5 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਇਰਲਾਏ ਹੁਸੈਨ ਸਿਤਾਰੀਏ ਨੂੰ ਬੈਠੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜੀ,
ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ।

ਬੋਲਾ ਜਿਹਾ ਸੁਖ

5-4 ਮਿੰਟ ਬੈਠਣ ਕਾਲੇ ਵਿਚ, ਮੱਜੇ ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੇ, ਲੱਕ ਸਿੰਘਾ ਕਰ ਤਿਆਰ

ਖਰ ਤਿਆਰ ਹੋ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਜੰਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨਾਲ
ਵਿਹਾਰੀ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟ ਪਏ। ਸਬੰਤਰ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ
ਸਤਿਕ੍ਰਮ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ
ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੋਏ।

ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਮੀ

ਬੰਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਤਰਕ ਸ. ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ
ਬੀਬੀ ਰਤਨਾ, ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਬਜਨ,
ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਾਲਟਨ ਗੰਜ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ, ਸ. ਦੇਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਪਤੀਤਾ ਮਹੰਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਥਾਸ, ਸਪੁੱਤਰੀ
ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਸੰਤ ਜੰਗਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਿੱਟੀ
ਜੋਧਪੁਰ ਆਇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੀ ਸਰੀਰ ਦਿਕੌਤਰ ਹੋਏ।

ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੇ 5.45 ਤੇ ਬਾਗੀਝੇਰ ਦੇ ਦੁਆਰ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ
ਏ ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਬੀਰਾ ਤੇ ਬੇਟਾਵਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ, ਇਕ ਇਕ ਏ ਏ ਕਰਦੇ ਹਰੇਕ
ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਜੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪਧਾਣੇ। ਨੇ ਅਰਥ ਕਰ ਕੇ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਭਜਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਮੇ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ
ਪਿੰਡ (ਖਿੱਟੀ ਬਿਲ੍ਹਾ ਸਭੰਧਰ) ਦੇ ਦੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਥੋੜੇ ਕੁਸੰਗਰ ਦਾ ਸਿਫਾਰ ਹੋ ਗਏ
ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਣ।

ਬੀਬੀ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਬੀ

6 ਵਜਦੇ ਨੂੰ ਬੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਬੰਦ, ਬੀ ਅੱਲਾਉਦੀਨ ਇਸਰਾਜ ਚਾਚਕ ਅਤੇ
ਸਭਾਰ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਰਬਨਾ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਤੇ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ
ਭਾਣਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸ. ਕਿਰਨਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੇਕੂਰ, ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੰਗੀ, ਬਲਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਤਾਰ ਸਹਿਨਾਈ ਆਇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾ
ਬੈਠਣ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ, ਜਿਥੇ ਪੂਰਬਾ ਤੇ ਰਬਨਾ ਤੇ ਆਸਣ ਵਿਡਾ
ਰਖਿਆ ਸੀ।

ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਵਰਾਤੇ ਵਿਚ ਸੇਠ ਕ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਅਤੇ
ਨਿੱਜੀ ਸਬੰਤਰ ਰਸਮੇਸ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਾਲਟਨ ਗੰਜ ਵਲੋਂ ਬੇਟਾ
ਹੋਈ ਟਿਊਬ ਟਾਰਚ ਨੂੰ ਵੇਖ ਪਰਖ ਕਰੇ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਬਲਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਉਹ 20 ਕੁ ਮਿੰਟ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੁਣਾਏ। ਸਾਡੇ ਸੁਰ ਚੁੱਥਿਆ
6.30 ਹੋ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਥਾਤ ਫਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਚਾਲਾ ਮੰਜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਇਕ ਠਾਹਮੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਥਾਂ ਅਰਥ ਸਿੰਘ ਅਥੇ ਦਾ ਨ੍ਰਿਤ ਵੇਖਿਆ ਜਾ

ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਣਾਤ ਤਬਲਾ ਤੇ ਖਲਜੀਤ ਨਕਸ਼ਾ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 7-30 ਤਕ ਅੰਬੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਲਾਉਦੀਨ ਨੂੰ ਅਸਰਾਜ ਵਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।

ਅਸਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਰਾਗ ਧੌੜ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਉਠੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਬਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕਾਰ ਮਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ, ਬਣੇ ਕਦੇ ਸੁੰਦਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਹਿਲਾਕੇ ਪੁੰਨਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਖਸ਼ਦੇ। ਜਵਾਨ ਅਸਰਾਜ ਭਾਟ ਨੇ ਆਰੇਭ ਵਿਚ ਉਠ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ : ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਵਜਾਇਆ ਭਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸਾਂਵਲੇ ਰੰਗ 'ਤੇ ਇਕਹਿਰੇ ਬਦਨ ਦੇ ਮਾਇਕ ਅਸਰਾਜੀਏ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਫਲਕਦਾਰ ਵਜਾਇਆ ਕਿ ਰਬੀਅਤ ਬਸਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਬਣਾਤ ਦਾ ਤਬਲਾ ਵੀ ਕੱਲਾਂ ਬਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਤ ਉਰੇ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡੇ, ਬੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੇਸਪਾਲ ਵੀ ਇਸ ਮਹਿਫਲ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣ ਗਏ।

8 ਵਜੇ ਅੰਲਾਉਦੀਨ ਦੇ ਬਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਅਰਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਫਿਰਾਫਾ ਫਰਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬਣਾਤ ਦੀ ਤਬਲਾ ਵਜਾਇਆ। 11 ਮਾਤਰਾਂ ਤੇ ਭਾਬੇਸ਼ਰੀ ਦਾ ਅਵਰਨਣ ਕੀਤਾ, ਚੰਨ ਸੁਖੰਨੀਆਂ ਤਿਹਾਈਆਂ ਦੀ ਭਤੀ ਲੜਾ ਦਿੱਤੀ, ਅੰਲਾਉਦੀਨ ਤੇ ਬਣਾਤ ਅਭਿਮਤ ਅਰਸ਼ ਚਹਿ ਲਏ ਤੇ ਮਾਤਰਾਂ ਦੇ ਫੌਜਰ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹੇ। ਬਣਾਤ ਤੇਰ ਹੋ ਹੋ ਪੈਂਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਠਕੁੰਮੇ ਨਾਲ ਵਜਾਣ ਲਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਖਦੇ।

9.15 ਵਾਤੀ ਸੋਭ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸੀਕ੍ਹਾਂ, ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਇਆ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬਠਾਬਾਰ ਪਿਛੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਰਰਬਕਾਰੀ ਜਾਗੀ ਰਹੀ। ਕੰਠੇ ਚਿਰ ਪਿਛੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ, ਬਠਾਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ-ਬਖਨ ਵਟਾਇਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ : ਅੱਜ ਅਸਰਾਜ ਪਹਿਲਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਢੰਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜਾਇਆ ਹੈ।

ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀ

ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਕੁਵੈਂਟਰੀ (ਫਿੰਗਲੇਂਡ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ), (ਹੱਸ ਕੇ) ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ (ਪਿਤਾ) ਤੇ ਹਰਬਲਨ ਸਿੰਘ (ਭੱਟਾ ਲਤਕਾ) ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਸਰਰ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ : ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ ! ਅਸੀਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਆਏ ਸਨ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ : ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ, ਕੁਸੀਂ ਧੰਨ ਹੋ ਜੂ ਇਨ ਰਾਤ ਸਭਰ ਬਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭੈਣੀ ਚੱਦ ਜਾਏ ਹਾਂ।

ਦੋਨੋਂ ਚਿਥ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੱਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਠਾਠ ਕੁਝ ਬਖਨ ਸਖੇ ਕਰ ਕਿਹਾ : ਇਹਨਾਂ (ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ) ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਵਖਾਣਾ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦ ਕੀਤੀ।

ਛੇਤਾ ਕਾਰਾ 24 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਦੇ ਇਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਓ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਕੁਰ ਆਏ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕੋ ਕਿੱਤੇ ਕਜੇ ਤਕ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਸਿਆ ਕਿ ਦੁਹਾ ਦਸੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ 200/- 200/- ਰੁਪਏ ਪੂਰਬੇ ਤੋਂ ਦਿਵਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ। ਦੋਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰ ਹੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਰਹੇ।

16 ਫਰਵਰੀ 1981, ਬਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਇੰਦਰਾ ਕਿਸਾਨ ਫੋਲੀ

ਚਮੇੜ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਅੱਜ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ 4.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਬ ਦਾ ਭੀਰਤਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਏ ਰਾਭ ਹਰਿਆਣੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਆਏ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਿਸਾਨ ਫੋਲੀ ਫੋਟੋ ਕਲੱਬ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਵੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਵੇਰ ਨਾਭ 11 ਵਜੇ ਕਿਸਾਨ ਫੋਲੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਣ ਗਿਆ। ਵੇਦਿਕਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਇਥੇ ਹੋਏ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਟੁੱਟ ਹੀ ਪਏ ਹੋਣ।

ਸਿਰਫੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹਾਲਾਤ ਨਿਬਰਤੀ ਲਈ ਉਠਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਪਿੱਛੋਂ ਗਏ ਉਹ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਨ ਸਕੇ। ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤਕ ਖੱਬੇ ਖੱਬੇ ਨਾਲ ਟੀ, ਵੀ, ਤੇ ਲਾਕ੍ਰਿਡ ਸਪੀਕਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ।

ਬੋਠੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾ ਬੋਠ ਵਿਖੇ

ਸ੍ਰੀ ਤਾਂ ਇਕ ਜਾਇਦਾ ਦੇ ਕੇ 12 ਵਜੇ ਨੂੰ ਬੋਠੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾ ਹੋਣ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਰਾਮ ਭਰਮਾ ਰਹੇ ਸਨ। 1.00 ਵਜਿਆਂ ਤਾਂ ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜੇਠ ਭਰਲੇਬ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਬਰਬਲ ਕਰਨ ਆਏ। 10 ਮਿੰਟ ਦਰਸ਼ਨ ਪਲਾ ਕਾਪਸ ਪਰਤੇ।

ਸ਼ਿਭੇ ਚਿਤ ਪਿੱਛੋਂ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਸੋਦਕਾਂ ਦੇ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਭਾਰ ਮਾਰ ਕੇ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬੋਠੇ : ਸੁਣਿਐ 'ਵਾਜੇ' ਵਾਣੇ ਆਏ ਨੇ। ਇੰਜ ਆਪ ਨੇ ਜਾਣਕੇ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। 'ਵਾਜੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੰਤ ਨਭਰਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦਾ ਭਰੀਜਾ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਦਫ਼ਲ ਬੀਤੇ, ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਯਰ ਬਾਰ ਦੀ ਸੁਖ ਮੰਗਲ ਪੁਛੀ।

ਜਦੋਂ 2.00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਸਟਨ ਫੌਜ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਬਰੈਲ ਬਾਗ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਖੜੋਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਇਆਂ ਵੇਖ ਸਤ ਨੈ ਸਾਦਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੱਲ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾਈ ਸੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਬਾਇਦ ਕੋਈ ਐਸੀ ਹੀ ਕੱਲ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਏਥੇ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਰਣੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਪਖਤੂਨ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਰ ਡੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਲਗਿਆਂ ਬਾਬੇ ਪਖਤੂਨ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਥਾਪੀ ਦਿੱਤੀ, 'ਵਿਰ ਪੁਰਖੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਿਹਾ'। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ 'ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ 100/- ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਖਤੂਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਡਾਸਟਨ ਦਿੱਲੀ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੇਹਨ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ 'ਬੁਢਾ ਗਲੱਨੀ' ਦਸਾਣ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਉਸ ਅੱਛੇ ਜਿਫ਼ਾਤਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਉਸਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ 'ਮਾਰਡਡ' ਦੇਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਇਹ ਪੱਤਰ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਯਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ

ਏਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਸਟਨ ਫੌਜ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਿਵਾਸ 12 A, ਬਰੈਲ ਬਾਗ, ਅਜ਼ਮਲ ਖਾ ਹੋਲ ਵਿਚਲੇ ਮਹਾਨ ਤੇ ਪਧਾਰੇ। ਨਾਲ ਸਨ ਮਾਰਾ ਜੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸਬੰਤਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਵੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਇਹ ਘਰ ਸ. ਰਖੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦੂਜੀ ਪਟਵਾਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਰਖ ਸ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੀ।

ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਪੁਰਖ ਮੈਂਬਰ ਵੱਢੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦ ਕੁਝ ਕੁ ਖਾਤਿਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਹੱਥ ਜੋਤੀ ਖੜੋਤੀਆਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੰਦ ਲਲੀ ਵਿਚ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਅਸਲ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਬੀਬੀਆਂ ਕੁੱਲ-ਹਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਕਲੇ ਪਾਣ ਲਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ : ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਉਹਦੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੀ, ਪੈਣਾ ਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ।

ਬਣੀ ਮਾਯੂਸੀ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਵੇਖਦੀਆਂ ਉਹ ਬੁੱਧ ਸਨ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਵਿਰ ਸਾਡੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਤਿਆਗ ਤੇ ਚੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੋਟੀ ਬੀਬੀ ਨੇ ਚੋਰ ਵੱਡੀ ਬੀਬੀ ਨੇ 'ਸੱਤਿ ਬਚਨ' ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਵਾਈ।

ਕਲੇ ਤੋਂ ਹਾਰ ਲਾਧ ਕੇ ਅਸਣ ਪਾਸ ਰਖਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਪੁਛਿਆ : ਇਹ ਖੂਹ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ?

"ਨਹੀਂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੁਝਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗਦੀਆਂ ਨੇ।"

"ਇਹ ਵੀ ਵਾਸਤੇ ਕਲਤੀ ਹੋਈ ਦੇ ਕਿ ਕੁਸੀਂ ਸਾਥੋਂ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ।"

"ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਨੂੰ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਨੇੜੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।" ਭਰੋਂ ਹੋਏ ਫਲੇ ਤੇ ਚਿੰਜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਮਲਿਕਾ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਸ਼ਾਰਤਨ ਤੇ ਟੁਕਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਨ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਦੁਰਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ, ਜਦੋਂ ਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪੀੜੀ ਭੰਬ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤੀਂ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਾਸ ਜਾਣੋਂ ਸੰਕੋਚ ਬਰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸੰਤ ਕਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਥੰਭ ਦੇ ਪੀੜੇ ਪਟ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਖਦੇ।

ਬੀਬੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ : ਆਪ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਿਨ ਫਿਨ ਫੁੱਲਟਹਾਰ ਹਾਂ, ਕੁਸੀਂ ਸਦਾ ਆਖਿੰਦੇ ਹੋ।

ਦਰਸਨ ਕੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਲਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ 15 ਰੁ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀ ਸੁੱਚੇ ਮੇਵੇ, ਅੰਡੀ ਦੀ ਚੱਚਰ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਲੱਭਾ ਤੇ ਨਾਲ 100/- ਰੁਪਏ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਮੰਗਾ ਦੇਵਿਆ। ਘਰ ਬਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਮੰਗਾ ਦੇਵਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਕੰਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੁੰਚਿਆਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਫਾਵਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵੇਰ ਕਦੇ ਸੱਚ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਦਿਆ ਜੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹ ਮੁਕਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ। ਸੇਠ ਕੁਰਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੋਰਬੀ ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਚੈਠਾ ਸਿਵੇਂ ਫੁੱਫ ਜਾਇ ਮਿੱਧੇ ਚਾਹ ਦਾ। ਆਪ ਖਟਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਖਲੋਰੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੈਵਲ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਫਿਰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ 4-5 ਮਿੰਟ 'ਬੋਲਿਆਂ' ਅਰਜ਼ ਕਰਨ। ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਰਹੇ।

ਦਾਅਲ ਗੱਲੀ ਆਈ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੇਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਆਪਣੇ ਵਿਰਾਤ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਆਪ ਕਰੋਲ ਥਾਕ ਵਾਲੇ ਘਰੋਂ ਹੀ ਨਿਰਲੇਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਕਿਸਾਨ ਹੇਠੀ ਬਾਏ

ਬੰਨ੍ਹੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਹੇਠੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ 10 ਟਰੱਕ ਭਰਿਆ ਟਿੱਬੇ ਤੋਂ 5-6 ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਕਿਸਾਨ ਹੇਠੀ ਦਾ ਇਕੱਠ 20 ਕੁ ਲੱਖ ਸੀ। ਨਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬੰਨ੍ਹੇ ਰਾਹੇ ਹੀ ਮਿਲ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੀ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋਏ।

ਜਦੋਂ 3.15 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੋਢ ਤਿਰਲੋਂਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਏ। ਅਟਲ ਬੀਤੀ : ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਲਈ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ। ਮਨੋਰਥ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਸਿੰਘ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸਕਣ।

ਸਾਡੀ ਰਾਤ ਹੀ ਲੰਗਰ ਦਾ ਕਿਲਸਿਲਾ ਕਾਫੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿ ਆਏ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਨ ਆਏ। ਸੇਵਕ ਮੁਖੀ ਸੇਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਧੂਦਾਸ, ਬੀਬੀ ਕੁਰਮੀਤ ਫੌਰ ਤੇ ਕੁਤੀਆਂ, ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਢੀਛਾ, ਬੀਬੀ ਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਢੇਵੇਂ, ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੀ ਹੋਏ। ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀ ਵਹਿਵਿਸ਼ਤ ਲੱਮੀ ਹੀ।

ਸ. ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਅਤੇ ਸ. ਬਣਦੇਵ ਸਿੰਘ 1-C ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਾ' ਸਿਰ ਪੁਛਾਣ ਲਈ ਕੁੱਝੇ ਰਹੇ, ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਆ ਗਿਆ। ਵੇਲੇ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਥਾ ਵਿਚ 3.45 ਬਾਜੀ' ਸੈਤ ਦਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁੰਬੀ ਦਾ ਹੋਂਦੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। 4 ਵਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਂ ਦਰਬਨ ਖਿੱਤੇ। ਸੰਗਤ ਬੜਾ ਭੱਧ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਠੀ। ਬਗਾਵਟ ਅੱਜ ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਡੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਫੈਲੀ ਥਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਅਨੇਕਾਂ ਚਿਹਾਰਿਆਂ ਤੇ ਬਲਕਦੀ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮਸਾਥਾ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਬਰਨ ਵਾਲੇ ਅਖ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ। ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਸਾ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੀ ਤਕੜੀ ਹੋਟਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਬਕਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਠਹਿਰਾਉ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਰ੍ਹੀ ਕੇ ਦੱਸੀ : ਰਾਖਰੁ ਰਾਖਸ਼ਾਹ ਦਇਆਲਾ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਕੋਠੇ। ਜਿਥੇ' ਕੁਸੀ' ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਰਕ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ। 'ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਕੋਠੇ ਫੇਰੇ ਜਨ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਕੋਠੇ' ਸਿੰਘ ਇਸ ਰਕ੍ਹਾਂ ਯਸ੍ਰਿਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

5.15 ਹਰ ਬਕਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੱਠੀ ਸਿਹੀ ਆਖੀਰਬਾਦ ਦੇ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ।

ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਗਲਾਸ

ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਜ਼ਾਰ ਸਾਡੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਵੇਖਿਆ। ਇਹ ਸੱਤ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ (75) ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹ ਅੱਜ 12.45 ਵਜੇ ਇਕੱਠ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਥਰੀ ਦੀ ਬਕਾਇਤ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਿਛਾ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ਼ ਬਦੇ ਢਿਲਕ ਸਾਂਝਾ, ਬਦੇ ਬਦੇ ਮਰਨਾਉਂ ਹੋਣ ਤਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਸਵਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਅੱਜ ਹੀ ਮੁੱਕਾ। ਸਦੇਹੋ ਸਜਕਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਖ਼ਬਰਾਂ ਖ਼ੁਦ ਕੀ ਹੈ ?

ਅੱਜ ਸੱਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਜੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖ਼ਬਰਨਾਮਾ ਹੈ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਅੱਜ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸਾਡੇ ਰੁਪਏ 40/- ਰਹਿ ਗਏ। ਭਰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਮ ਚੇਟ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕੌੜ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੌਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪਰਾ ਲਹੀਂ ਕੀ ਬਣੇ ? ਕਿ ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ 140/- ਹੋ ਗਏ।

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ

ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨਾਗਰੀ ਥੀਥੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਭਵੀ ਜੀ, ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ (ਸ. ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਾ: ਕੀ:) ਆਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਾਸਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਲੰਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇ, ਸੀ 'ਭਾਗੀ' ਦੇਸੇ ਘਰੋਂ ਹਸਦ ਗਿਆ ਕੀ ਲੰਗਰ ਕੀਤਾ।

ਭੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਚਾਅ ਮੱਤੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਭੈਣੇ ਲੜਕੀ ਰਾਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਮਾਈ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਪੋਥਰੀ ਨਾਲ਼ ਅਨੰਬ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਗਿਆ : ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਕੱਥਾ ਹੈ, ਅਪ ਨੇ ਹੀ ਵਿਆਹੁਣਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਅੱਜ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ (81) ਸਾਡੀ ਮਿਲੇ। ਸੰਗੀਤ ਮਹਿਫ਼ਲਾਂ ਦੇ ਬੰਦੀਨ। ਮੈਂ ਗਿਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਾਨਦਾਰ ਸਮਾਜਮ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਭਰਪੂਰ ਸੰਗੀਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਸਿਆ ਚਿਥੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਅਕਤੂਬਰ, ਨਵੰਬਰ ਤੇ ਦਸੰਬਰ 1980 ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਮਾਰ ਰਹੇ। ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਚਿਆ ਜਾ ਕੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਠੀਕ ਨਾਕ

ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਚਾਅ ਦਿਖਾ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਮੁੜ ਕੇ 6.30 ਵਜੇ ਕੋਠੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਰਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਆਏ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਗਿਅ 15 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਆਏ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਬੀਤਾ : ਦਿਲਵਰਾ ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਸੁਰ ਕਰ ਰਾਕ ਮਾਲਕੋਂਸ ਵਿਚ। ਅਤੇ ਇਹ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਰਬਕਾਰੀ ਸਿਖਾਟ ਲਗ ਪਏ ਜਿਵੇਂ ਬੱਤਖ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਤਾਧ ਵਿਚ ਵਾਸ਼ ਤਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਦੋਨੇ ਇਹ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਰੰਗੀ, ਸਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਪੂ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਬਿਰਨਪਾਲ ਨੂੰ ਠੇਕਾ ਲਗਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ। ਅੰਦਰੋਂ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਆਦਿ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਵੀ ਆ ਬੈਠੇ। ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰ. ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੋਬਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਸਾਥਕਾ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਕੁਰਪੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਹਿਲਾ ਭੰਡੀਓ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਜਿਸਟਰ ਭੇਟਾ ਬਰਨ ਲਈ ਲਿਆਇਆ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਕੁਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ 'ਭੈ' ਹੈ।

8.15 ਹੋਏ ਭਾਤ ਦੇ ਤਾਂ ਠਾਕੁਰ ਵਿਸੇਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁੱਖਸਾਦ ਜਾਣੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੇ ਹੋਰ ਪਰਵਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ।

9 ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਚਾਕ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਮੁਸਰਰਾਂਦਿਆਂ ਬਹਿ ਗਏ : ਸੰਗੀਤ ਚਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਿਲਣ ਗਿਲਟ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੁੰਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੋਂ ਝੱਟ ਰੁਕਾਵੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਸੀਵਨ ਨਗਰ ਪਹਾੜਨਕੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਚੌਕੇਗਾ।

17 ਫਰਵਰੀ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਠਾਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਸਰੰਘ ਨਾਲ 11 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਭੰਡੀਓ ਆਠ (ਚਲਾਇਆ) ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਾਸਡਰੀ ਗਾਇਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੁਰੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ 11.30 ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਨਾਉਂਸੀਟ (ਐਲਾਨ) ਹੋਈ : ਅੱਥ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾ ਸਰੋਦ ਚਾਵਨ ਹੋਗਾ। ਉਹ ਸਿੰਦ੍ਰਾਦਨੀ ਵਜਾਏਗਾ। ਮੇਰੀ ਦਿਲਬਸਪੀ ਉੱਤਸਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਭੰਡੀਓ ਨੇ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 12 ਵਜੇ ਤਕ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਇਆ। ਰਾਬੋਂ ਭੰਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕੁਛ ਭਤਬਤ ਰਹੀ ਪਰ ਕੁਰਦੇਵ ਦਾ ਸਰੋਦ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ।

18 ਵਰਗੀ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਠੀਕੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਲੰਧਰ

ਸਵੇਰ ਦੇ 6.30 ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਬਸ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਗਿਆ ਜਿਥੇ 7.30 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਮਿਲ ਗਈ। 2.30 ਵਜੇ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹਨੀ ਤੋਂ ਦਸਮ ਕੁੰਬ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਇਕ ਕੋਢ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸਦਾਸ਼ੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਕਪੂਰਬਲਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ।

ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੇਅਰ ਕੈਮਰੇ ਤੇ ਫਲੈਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂਕਿ ਮੈਂ ਬੁਣ ਦਿਨ ਬੇ-ਕੈਮਰਾ ਨ ਚਲਾਂ। ਮੇਰਾ ਕੋਮਰਾ ਅਪਾਰਚਰ ਮੀਟਰ ਠੀਕ ਹੋਣ ਗਿਆ, ਅਸੇ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਹਰਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਕੈਮਰਾ ਤੇ ਫਲੈਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਉ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਖਾਈ ਸਮਝਾਈ।

ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ 8 ਵਜੇ ਰਾਤ ਜਲੰਧਰ ਆ ਗਿਆ। ਜਲੰਧਰ ਸਿੰਘ ਦਫਤਰ ਸਮੇਟ ਮਸਾਂ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਰਸੰਤ ਮਨਾਹ ਵਿਚ 6000/- ਉਗਰਾਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੂਬ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਰਸੰਤ ਮਨਾਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਕੰਝੜ, ਜਥੇਦਾਰ ਨੰਗ ਸਿੰਘ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਨੇ। ਠੇਥੇਦਾਰ ਭਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਤਨ ਰਾਮਯਾਗ ਰਹੇ। ਬੱਧਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਲਈ ਲੰਡੀ'ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਜਲੰਧਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਥਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨੌਹ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ, ਭਲਵੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ, ਲੰਘ ਡਾਪੇ। ਚੰਦਨਾਂ ਨਵਾਂ ਚਮਨਾ, ਅਜੀਤ, ਜਲਵਾਣੀ, ਵੀਰ ਪ੍ਰਭਾਪ ਆਦਿ ਨੇ ਸੌਹਣਾ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ।

19 ਵਰਗੀ 1981, ਵੀਰਵਾਰ ਕਪੂਰਬਲਾ

ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ, ਰਾਂਡੇਬ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਡਾਕਮੇਸੀ, ਕਪੂਰਬਲਾ ਨੇ ਦਸਮ ਕੁੰਬ ਦਾ ਟੀਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੋਟਾ ਚਾਹਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਿ ਕੁੰਬ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਇਸੇ ਮਹਾਕਮਾ ਤੋਂ 40,000/- ਦਾ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਦਸਮ ਕੁੰਬ ਦੇ ਟੀਕੇ ਦੇ 60,000/- ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਅਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਕੁੰਬ ਦੇ ਪਲਾਚੇਲੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਇਹ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੈਂ ਸ. ਜਲੰਧਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ 9.30 ਵਜੇ ਨੂੰ ਭਹਿਰ ਕਪੂਰਬਲੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਮਹੱਤਾ ਕਸਾਬਾ ਵਿਚ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਰਕਾ । ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਮੇਰੇ ਭੈਣੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੂਰੀ (ਲੜਕਾ) ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਸੀ । ਸੂਰੀ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਘੋਂਠਿਆ । 20 ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਉਡੀਕ ਕੀ, ਸਰਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬੀਬੀ ਉਸਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੀ, ਨਾਲ ਕਪੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ, ਦਾਸ ਕੁੰਬ ਦਾ ਖੇਤਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਦੋਵੇਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਨਕਰ ਵਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ । 10.30 ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬਪੁਰਬਲੇ ਸਾਂ ।

ਮੈਂ ਸਫ਼ਰ ਬਰਦਿਆਂ ਰਾਤ 7 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਟੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

20 ਵਰਗਰੀ 1981, ਸੁਰੇਸ਼ਵਾਰ

ਮਸਤਾਨ ਕਤਰ

ਹਕੀਮ ਦਾ ਇਹਾਡਾ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਮਸਤਾਨ ਕਤਰ ਹੋ ਸਨ । ਦਰਬਨ ਕਟਨ ਦੀ ਕਰਬ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੇਦ ਨਾਲ 11.30 ਵਜੇ ਮਸਤਾਨ ਕਤਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ । ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਨੇ 'ਬਚਨੀ' (ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ) ਤੋਂ 38,000/- ਦਾ, ਉਸ ਦਾ, 22 ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਸਵੇ ਚੰਕੀ, ਡਕਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਤੇ ਮਲਕੇ ਦੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ । ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਰੀਓ ਡਕਾਈ ਦੇ ਕੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਡੀਫ਼ਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਡਕੇਗਾ । ਸੰਤ ਨਕਰ ਵਿਚ ਮਸਤਾਨ ਕਤਰ ਸਤਰ ਤੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਭੰਨੇ ਦਾ ਪਲਾਟ ਕਾਮ ਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ : ਕੁਸ਼ੀ ਇਕ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਸ਼ੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਸਤਿਕੁਰੂ ਕੁਹਾਡਾ ਕਿੱਥੀ ਵਿਚ ਯੋਗ ਕਾ ਘਰ ਕਣਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕੱਠ ਦੇ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਮੇਰਾ ਘਰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਣਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕੱਠ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਲ ਦਾ ਇਹਾਡਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਵੀ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਚਾਰ ਚੁਕੇਰੇ ਦੀਵਾਰ ਕਣਾਈ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਸਤਾਨ ਕਤਰ, ਭੰਨੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੂਜੀ ਭੱਠੀ ਇਕ ਜਾਲੀ ਵਾਲੇ ਚਰਬਾਓ ਵਿਚਦੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇਰਾਂ ਦੇ ਕਾਧਰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ, ਅੱਖਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ । ਜੇਦੀ 5-7 ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਥਮ ਡਕਣ ਲਈ ਦੂਜੇ, ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ।

ਨਹਿਰੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ

12 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਨਹਿਰਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਕੂਸ (ਆਈ) (ਹਰਿਆਣਾ) ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਨੀਰਾਮ ਮੁੰਢ ਇਕ ਜ਼ੋਪ ਤੇ ਆ ਕਦੇ । ਦਰਬਨ ਕਟਨ ਦੇ ਦਿੱਖੁਕ ਸਨ । ਮਸਤਾਨ ਕਤਰ ਭੰਨੀ ਮੁਹਰਲੇ ਨਾਲ ਵਿਚ ਸਦਾਂ ਕਿਛਾਈਆਂ ਕਈਆਂ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸੁੱਚੀ ਚੰਦਰ ਦੀ ਬੁੱਧਲ ਮਾਰੀ, ਦਿਛੇ ਹੋਏ ਆਸਟ ਤੇ

ਆ-ਥਿਰਾਜੇ : ਸ੍ਰੀ ਨਹਿਰਾ ਨੇ 5/- ਦਾ ਠੰਟ ਲਖ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਮੁੰਚ ਨੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਹੀ ਮੁਥਾਰਕ ਆਖ ਕੇ ਕੱਠ-ਥਾਰ ਦਾ ਮੁੰਚ ਬੈਠਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਨਹਿਰਾ : ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਤਾਂ 'ਚੋਂ ਅੱਢਲ ਨੰਬਰ ਕੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ । 264 ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਇਕ ਸਪੇਸ਼ਲ ਟਰੇਨ ਭਰ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਘੱਲੇ । ਘੱਟੋ ਘੱਟ 40 ਬੈਠਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਟਰੱਕ ਸੀ । ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਦੋ-ਢਾਢ ਵੱਝੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ । ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਢਾਚ ਪਾਇਆ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਿਲਟੀ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ : ਢਰਧਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮਨੋਰਥ ਸੀ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਚਿਰੰਗਟੇ ਬੰਸ਼ਿਤ ਰਾਹ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਮਸਾਂ ਅੱਜ ਸੰਜੋਗ ਬਣਿਆ ਹੈ । ਕਦੇ ਆਪ ਜੀ ਏਥ ਨਹੀਂ ਸਾਊ ਹੁੰਦੇ, ਵਧੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ । ਅੱਜ ਸਬੰਧ ਰੰਗਾ ਬਣ ਗਿਆ ।

10 ਵ੍ਰ ਮਿੰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ, ਜਲ ਪਾਣੀ ਪੁੱਛ, ਆਪ ਕੱਠੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਕੱਠੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਥਾਂਵੇਂ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਲੱਗੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ । ਹਾਏਰ ਸਨ, ਸ਼ੈਤ ਕੁਲਾਕਨ ਸਿੱਖ ਰਾਣੀਆਂ, ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੰਤਰ, ਚੋਟੇ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਲਾਗਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ।

ਨਾਲ ਚੇ ਇਹਾਡੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਖੁਭ ਸਿੱਖ ਹੋਠਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਥਿਫੀਆਂ ਸਨ। 'ਓ, ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਮਝਾਨਾਂ ਦੀ ਡਾਕੋਂ ਚਰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਵਿਖਾਭ ਸਿੰਘ ਮੁਠੱਠਾ ਦੀ ਕਿਰਤਕਛਾ

ਉਸ ਇਹਾਡੇ ਦੇ ਕੁਥਾਰੇ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾ ਮਿਲੀ । ਏਥੇ ਸੰਗ ਇਆਲ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਹੋਈ ਕੱਲ ਥਾਰ ਚੇਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਚੰਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕੁਝ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਕ ਵੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਹੋ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਖ ਭੱਥਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਲੋਂ ਡੁੱਪਢਿਆ ਕੇਥ ਕੈ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸਾਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੁਝਾ ਲਿਆ । ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭੱਥਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ : ਇਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 8-10 ਦੇਕਤ ਛਮੀਨ, ਸੰਗ ਨਕਾਰ, ਨਹਿਰ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਦੇ ਦਿਓ । ਮੈਨੂੰ ਰੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਅੱਜ ਉਸ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਤੇ ਬਰਾਨਪੁਣਾ ਨ ਦੇਖੀ । ਛਮੀਨ ਪੱਧਰੀ ਹੋ ਜਾਇਕੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੱਸਮੀ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੱਕਣ ਲੱਗ ਪਏਗਾ ਇਕ ਪੱਕਾ ਮੱਥਾ ਤੇਰੀ ਛਮੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਵਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਕਰੀਬ ਜੱਦ ਸਾਂ ਜਿਸ ਪਾਸ ਏਥੇ ਮਰਲਾ ਛਮੀਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ 16 ਕਿੱਲਿਆਂ (ਦੇਕਤਾਂ) ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ । ਉਸੇ ਛਮੀਨ ਦੀ ਅਮਦਨ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 6 ਦੇਕਤ ਛਮੀਨ ਮਸਤਾਨ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਲੈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ, ਲੀਲਾ ਕਪੜਾ ਸਾਰੇ

ਪਰਵਾਹ ਨੂੰ ਚੁਕੂ ਘਰੇਂ ਮਿਲ ਜਾਵਾ ਹੈ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਖੇਤ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਵਧੀਆ ਮਕਾਨ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਜਿੰਨਾ ਬੋਟ ਸੁਖੀ ਹੈ।

ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਹੁਕਮ ਠੱਗੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੱਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਸੱਜਣ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੂਫਾ ਦਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੀ ਏ ਆਖੇ ਲੱਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੁਆਇਆ ਅੰਧਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਓਦੋਂ ਵੀ ਅੱਧਾ ਪੀਪਾ ਘਿਉਂਦਾ, ਆਕੂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਕਣ ਹਿਰ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ।

ਮਸਤਾਨ ਗੜ੍ਹ ਦਾ ਖਰਚਾ

ਏਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨੇਜ਼ਾਮਨ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਮਸਤਾਨ ਗੜ੍ਹ ਦਾ ਮੁਨੀਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਸਤਾਨ ਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਖਰਚ ਤਾਂ ਚੁਕੂ ਭਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂਰ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਖਰਚ ਵਰਚ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਇਹੋ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਲ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਧੌੜਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਠੇ ਵਿਚ

2.30 ਵਜੇ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਸਤਾਨ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਭੇਰੇ ਜਾਵਾਂ ਅਰਥਾਤ ਫੰਡੀ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ। ਏਥੇ ਮੈਨੂੰ ਜੀਪ ਉਡਾਈ ਪਈ ਸੀ। ਫੰਡੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 4-5 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਜੀਪ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਧੌੜਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਠੇ ਵਿਚ ਚਲ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦੇ ਭਲਬਲਾਰ ਉਡਾਏ ਪਏ ਸਨ, ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਮੰਜੇ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ।

ਬੋਟਲੀ (ਸਰਜਾ) ਦੇ 15 ਰੁ ਸਿੱਧ ਤੇ ਦੋਨੇ ਰੁ ਸਿੱਧ ਹੀ ਪਿੰਡ ਹਾਰਨੀਆਂ ਦੇ ਉਡੀਕਦੇ ਪਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬੋਟਲੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ 40 ਘਰ ਹਨ ਬੋਟਲੀ ਵਿਚ, ਹੋਰ ਘਰ, ਹੋਰ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਇਕ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਤਾਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਹੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ: ਆਪਣੇ ਭੰਬਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਜ਼ਦਾਰ ਬੱਪਣਿਆਂ ਅਤੇ ਰੰਬਿਆਂ ਬਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕੋ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਲ ਰੱਖੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦਿਓ। ਦੂਜੇ ਦੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ।

ਵੇਰ ਹਾਰਨੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧ ਬਰਨੀ ਹੋਏ ਤਾਂ, ਪਾਸ ਆ ਬੈਠੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਕੂ ਵੀ ਸ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਤੀ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ ਠੀਕ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿੱਛਾ ਦਿੱਤੇ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਕੇ ਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੱਗ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਏਥੇ

ਸਮਿਤਲਾ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਬਾਡੀ ਬਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਹੈ ।

ਮਿਰਚਾ ਪੁਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ

20 ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੇਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਲਾਗਰੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ, ਪਿੰਡ ਮਿਰਚਾਪੁਰ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ । ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਚੰ ਮਿੰਟ ਵੱਧ ਹੀ ਲਗਾਏ । ਫਿਰ ਸ੍ਰ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਡਾ. ਜੀਮਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾਂ ਦੀ ਜੀਪ ਤੇ ਅੱਗੇ ਆਪ ਬੈਠ, ਕੋਲ ਠਾਕਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾਲ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਾਦੀਵਰੀ ਨਾਲ ਚਲੇ, ਪਿੱਛੇ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮਿਮ ਸਿੰਘ, ਪੁਰਖਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ) ਰਹਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਜੰਗਲਿਸਟ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ । ਨਾਲੀ ਦਾ ਪੁਲ ਲੰਘਾਇਆ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੇਖੇ ਪੁਲ ਦੁਆਲੇ ਮਿਟੀ ਪਾਣ ਤੇ ਚਾਚ ਨੂੰ ਠੀਕ ਬਣਾਨ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਟਰੈਕਟਰ ਬੇ ਆਦਮੀ ਢੇਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਮਿਰਚਾ ਪੁਰ ਸੰਤ ਜੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੁ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਹਨ ਦੇ ਘਰ ਕਈ ਮੋੜ ਘੋੜ ਕੱਟ ਕੇ ਜੀਪ ਜਾ ਖਲੋਤੀ । ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸਫ਼ੇਦ ਚੰਦ੍ਰਆ ਵੇਈ ਵਾਲ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਲਿਆ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਜਗਹ ਬਣਾਈ ਗਈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘ ਬੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ । ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਉੱਠ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਜਿਮਰਨ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕਈ ।

ਨਿਭਨੇਮ 20 ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦੀਆਂ (4 30 ਸ਼ਾਮੀ) ਕੋਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਿ ਗਰੰਥ ਤੋਂ ਵੱਖ ਦੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ।

ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਜਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕੁਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨੇ ਠੀਕ ਰਵਾਂ ਦੇ ਕਸਰਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁਝ ਕੇ ਰੰਗਦਾਰ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਪਹਿਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਠੀਕ ਸਨ ਉਹਨਾਂ, ਘਰੀਂ ਬਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਕਲਾ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਨਿਬਚਿਤ ਹੋਣ ਕਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

ਛੋਟੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ

ਭੰਗ ਪੈਣ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਇਥੇ ਹੀ ਜਲ ਪਾਣੀ ਡਰਿਆ । 5.00 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਵਾਧਸੀ ਜੀਪ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਠਾਕ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਚਾਕੀਕਰ ਮਹੰਤ ਬੈਠਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਬਰਨ ਪਾਏ । ਮਹੰਤ ਇਸ ਸਮੇਂ 101 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੋਧੀ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਿਰਚਾਪੁਰ ਪ੍ਰਚਾਦ ਬਣਾ ਕੇ, ਭੰਗ ਦੇ ਮੌਕੇ ਰਵ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਫਿਰ ਦੇੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਠ ਆਇਆ ਤੇ ਘਰ ਆਕੇ ਮੀਜਾ ਫਿਕਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੀ ਉਤੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਮਹੰਤ ਪਰਨੀ ਮਾਤਾ ਸੁਆਚਰ ਵਿਚ ਬੱਲ ਉਠੀ : ਆਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੇਨੀ ਦੇਰ ਨਾ ਛਾਇਆ ਕਰੋ । ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਐ ਦੀਦੇ ਠਾਰਿਆਂ । ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ।

ਮੰਜਾ ਇਕਹਿਰੇ ਕੇਬਲ ਠਾਣ ਸ਼ਬੰਧਰ ਸੀ । ਮਾਈ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੱਕੌਰੀ ਸੀ । ਏਥੇ 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਟੁੰਡੀਆਂ ਛੱਡਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ । ਦੇਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ 5/- 5/- ਤੇ ਇਕ ਫ਼ਤਵੀ ਤੋੜ ਕਿਲੋ ਦੀ ਏਜੀ ਘਿਉ ਦੀ ਮੋਢਾ ਟੋਕੀ ।

ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁੱਛਿਆ : ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ? "101 ਸਾਲ ਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ।" ਤੇ ਜਦੋਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਕਿੰਗ ਵਾਣਾ ਮਸਤ ਮੋਢਾ 'ਭਾਰਾ' ਮਿਲਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਪੁੱਛੀ । ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਜੀ ਬੰਨਣ ਸਿੱਖ ਹਾਂ' ਦੀ ਜਾਣ ਛੋਟਾ ਹਾਂ । ਪਰ ਅਜੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਦੁੱਝੇ ਲਾਏ ਚਿਰਦੇ ਹਨ ।

ਏਸੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਪਛੋਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਉਹ ਜਾਂਚੀ ਬਾਰ ਰੰਗਦਾਰ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਰੋਵਰ ਛਾਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਸੰਤ ਬੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ

ਭਰਾਈਬਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੋਵੇ : ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਲਾ ਵਿਚ ਜੀਪ ਨੇ ਸੰਤ ਬੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ ਛਾਡਿਆ । ਸੰਤ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ । ਪਛਾਵਾ ਦੇ ਜਾਰੇ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਘਰੇਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ । ਇਹ ਸੰਤ ਬੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਈ ਬਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਪਾਸਿਸਰਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂਦੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਵਿਚ, ਵੈਲ ਦੀ ਕੰਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਰ ਇਕ ਸੰਤ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ।

ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ

ਚੰਗਾਰਾ ਨਾਲੀ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਜੁਨੇਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਕਿ ਪੰ. ਦੁਰਗਾ ਨਾਠ ਭਫਕ ਦੀ ਬਾਨਟਰੇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ 17 3.51 ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਤੀ ਨੋਟ ਕਰ ਕੇ ਰਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ।

ਨਾਲੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਜਿੱਥਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਾਬਾ ਪਾਸਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਮਸਰਾਨ ਕੜੂ ਚਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਭਰਾਈਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕੱਤੀ ਪਾਸ ਪਛੋਰਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਪੋਂ ਉਤਰ ਉਹਦੇ ਪਾਸ ਕਰੇ । ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਮਿੱਟੀ ਕਿਥੋਂ ਪਾਉਣੀ ਹੈ

ਸਮਝਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸਕਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਉਤੀਰਦੇ ਮਿਲੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਉਤਰ ਕੇ ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਮਸਤਾਨ ਕਾਫ਼ੂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਬਰਨ ਚਲੇ ਗਏ ।

6.00 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਘਾਹ ਉਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਵਾਜਾ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਟਕਾ ਲਈ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਰੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਘੁੱਲੇ ਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਹ ਸੁੱਧ ਬਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਮ ਚੰਦਰ ਉਪਰ ਲਈ ਦੇਖੇ ਘਾਹ ਕਿਤੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ । ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬਾ ਜੀ ਆਏ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਲਿਆਏ । ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ, ਸੁਹਟੇ ਮੂੰਹ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ, ਪਿਆਰਾ-ਪਿਆਰਾ ਲੱਥਣਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਡਰ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ । ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਿਆਰੇ ਦੁਹਰੇ ਨਾਲ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਲਾਡ ਭਰੀਆਂ ਕੀਲਾਂ ਬਰਨ ਲੱਗੀ ।...ਘੁੱਲੇ ਨੇ ਬਲੇਕ ਕਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਡਲਤੀਆਂ ਨੰਟ ਬਰਨ ਲੱਗੇ ।

ਯਾਦਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਕੱਲ ਚੇਤੇ ਆਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹਿਣ ਲੱਗੇ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਂਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕੱਲ ਹੈ । ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਹੱਥ ਕੁਟਕਾ ਵਧਾ ਕੇ ਮੈਂ ਭਿਠਾ, ਜਿਥੇ ਮਰਦੀ ਹੈ ਸੁੱਧ ਸੁਣ ਲਓ । ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿਹਣਾ ਪਾਠ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਵੀ ਲਲ-ਮਾਫ਼ਰ ਦੀ ਕਲਤੀ ਭੈਂ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਰਨ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਏਨਾ ਸੁੱਧ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਯਾਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਬਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਅਥੀ ਵਾਹ ਕਿਥ ਪਾਠ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸੁੱਧ ਬਰਵਾਈ ਜਾਂਦੇ । ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨੰਟ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਡਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹੋਰ ਘੱਟ ਤੇ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਕੱਲੀ ਵੀ ਨਾ । ਬੰਦਾ ਝੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਬਰਨਾ ਹੈ, ਬਰ ਕੇ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਦੋਵੇਂ ਵੈਠਿਆਂ ਹੀ ਨੰਬਰਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਫ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜੋ ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕ੍ਰਿਡ ਦਾ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸੀ। ਖੱਠੇ ਦੇ ਕੱਲ ਉਹਦਾ ਘਰ ਬਾਰ ਸੀ । ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬੱਲ ਬਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਫੁਰ ਗਿਆ ।

ਮੈਂ 7 ਵਜੇ ਬਾਮੀਂ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੱਟੀ ਤਾਂ ਸਕੱਤਰ ਰੁਕਮੇ ਸਿੰਘ ਹੋਂ ਪੜਾ ਲੱਗਾ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਹ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਲੰਗਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾ

ਐਲਨਬਾਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਹੈ।

21 ਫਰਵਰੀ 1981, ਖੇਤਵਾਰ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਦੇਹੇ 5.30 ਵਜੇ ਦੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਪੁਰਖਾ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਯਕੀ ਨਾਲ ਐਲਨਬਾਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਰੰਭ ਊਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਗਏ। ਐਲਨਬਾਦ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਵੀ ਸੰਤ ਸੰਪਤ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ ਦੇ ਘਰ ਫੁਰਕਿਆ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ

ਸੰ 10.15 ਤੇ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ ਮਿਲੇ ਜੋ ਪਿਛਲੇ 6 ਵੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦਾ ਮੁਟਸੀਪੁਟਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਵਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਛੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ 20 ਆਦਮੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਨ। ਵੰਗਨਾ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਡੇਢ ਕੁਇੰਟਲ ਆਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 10,000/- ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸਹਿਰਾਂ ਚਾਬਨ ਡਿਅੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 3000/- ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਭਈਆਂ ਆਦਿ ਭਾਖਿਆਂ ਨੂੰ ਰਨਖਾਧ ਕਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 27-28 ਭਈਏ ਨੰਗਰ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮੇ-ਵਾਦੀਆਂ ਤੇ ਹਨ ਕੋਈ ਰਨਖਾਧ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਟ੍ਰੇਡਰਾਂ, ਟ੍ਰਾਫੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਬੜਾ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ 3000/- ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿਲ ਭਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਸਭ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉੱਤੇ 5,00,000/- ਖਰਚਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਲ ਦਾ।

ਆਮਦਨ ਪੈਂਕੌਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਚਾਰਾ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਾਰਾ ਅੰਕੂਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ 5000/- ਹੀ ਹੱਥ ਲੱਭੇ। 5000/- ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਕਾਣ 'ਚ' ਤੇ 5000/- ਭੇਰੀਆਂ ਦਾ ਠੰਗਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਣਕ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਜਾਂ ਉਚਰਾਹੀ ਕੁਆਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਚ ਐਰਜ਼ਾਂ 15 ਦੇਖਣ ਕਣਕ ਬੀਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਜਰਕਾ ਬਰਨੀ ਉਪਜ ਦਾ।

ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਂਦਾ ਹੈ ਸੰਤ ਅਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਥੀਰਾ। ਮਾਲ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਸੰਤ ਜੈ ਸਿੰਘ ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਲਗਕਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਨਾਥੂਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਹਨ। ਹਰ ਖਰਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਦੂਰੀ ਨਾਲ, ਹਰ ਆਮਦਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ। ਏਸੇ ਭਰ੍ਹਾਂ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਦੇ ਵੀ ਸਰਵਮੁਖੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਹੀ ਹਨ।

ਬੋਝੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਮੋਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਠਾਕਾਲਿਟ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ

ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਸਤਾਨ ਭੜ ਵਿਚ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ 100 ਕਰੁੱਆਂ, ਸਾਹੀਬਾਨ ਤੇ ਹਰਿਆਣਵੀ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੇਵਲ 20 ਕਰੁੱਆਂ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੁੱਧ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਤਕ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਦੁੱਧ ਪ੍ਰਦਾਨਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਜਲਾ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਰਿਖਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਿਉ ਜਾਂ ਮੱਖਣ ਲੱਗਰ ਵਿਚ ਵਧਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਰ ਚਾ ਐਠ, ਪੀ.

12 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਮਸਤਾਨ ਭੜ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚੰਡ ਦਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਐਠ, ਪੀ. ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਕ-ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਰਾਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਏਥੇ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪਾਠ ਸੁੱਧੀ ਲਈ ਸੰਤ ਬਲਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਫੀਵਾਤੇ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰੱਜ ਭਾਈ ਬਕਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਸਤਾਨ ਭੜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

1.30 ਵਜੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਸਤਾਨ ਭੜ ਆ ਗਏ। ਅਛੇ ਅਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਵੂਜੇ ਇਹਾਣੇ ਦੇਕ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਸੁਭੇ ਹੋਏ ਦਰਬਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਗਏ। ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਅਰਬ ਬੀਨੀ : ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਾਂਝੇ ਉਰੇ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕੁਝਤੀਆਂ ਤੇ ਵੱਢੇ ਜਿਹੇ ਉੱਠ ਖਲੰਡੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁਣ ਟੀਕੇ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹਦਾ, ਅੱਥੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਹੁਤ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਲਕੜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਕੁਝ ਉਰੇ ਉੱਠਣ ਉੱਠਣ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੰਪਣ ਕਰ ਕੇ ਮਾਂਝੇ ਤੇ ਲਕਾਓ। ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਾਰੀਆਂ ਛਾਉਣ ਤੋਂ ਮੱਥਾ ਪਹੁੰਚਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੂੰਹ ਵੀ ਸਾਡਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫੇਰੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਅਣਕਾ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਦਰਬਨ ਬਰਨ ਆਏ।

‘ਬੋਲਟਾਸ’ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ

ਦੋਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ‘ਬੋਲਟਾਸ ਦਰਮ’ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਆਏ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬੋਠੀ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦਿਬਾਲੇ ਬੈਠਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਟਿੱਬੇ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਉਰੇ ਸਪ੍ਰਿੰਕਲਰ (ਫੁਹਾਰੇ) ਦੁਆਰਾ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। 100 ਏਕੜ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਉਰੇ 36,400/- ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ। 8 ਐਚ. ਪੀ. ਦੇ ਇੰਜਨ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 7000/- ਇਕ ਮੋਨੋਬਲਾਕ ਇੰਜਨ ਤੇ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ। 20,000/- ਦੀ ਭਿੰਘੀ ਪਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਰਿਆਰ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਚਾਈ ਘੰਟਿਆਂ

ਵਿਚ, ਇਕ ਏਕਲ ਵਿਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤਕ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਥੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਹ ਮੁਖੀ, ਦੂਜਾ ਅਧੀਨ। ਫਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਸਾਹਦੇਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁੱਛਾਂ ਦਾ ਹਰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਬੜੇ ਕਹੁ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿੱਜਾਈ ਦਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਣ ਤੇ ਲਭ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌੜ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੇ. ਐਮ. ਟਾਂਡਰੀ ਸੇਲਜ ਮੰਨੇਜਰ 'ਵੋਲਟਾਜ'

ਦੂਜਾ, ਪੀ. ਡੀ. ਚੰਪਲ

ਟਾਟਾ ਵਾਇਆ ਦੀ ਅਨਕੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ 'ਵੋਲਟਾਜ' ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬਣੀ ਹਲੀਮੀ ਤੇ ਰੱਤਪਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਅੰਤ ਉਹੇ ਕਿਹਾ : ਅਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਵੇਚਣ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਏ ਹਾਂ।

ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੰਡ ਸਕਾਰਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ, ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂਰ, ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਸਾਰੀ ਭੱਲ ਬਾਤ ਦਾ ਚਿੰਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ 1,00,000 ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਇੰਝੇ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਉਹੇ ਸਿੱਜਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਸਤਿਕਰੂ ਨੇ ਬਮਾਦ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਪ੍ਰਿੰਕਲ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਨਵਾਂ ਐਸਟੀਮੇਟ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਜਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੰਦਵਾਲਾ, ਸਰਸਾ, ਇਹਨਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਠਾਠ ਠੰ ਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਭੋਂ 2.30 ਵਜੇ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਕਾਮ ਹੋਈ, ਆਏ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਨ ਕੁਹ ਤੇ ਉੱਠ ਪਏ।

2 ਵਜੇ ਦੇ ਵਾਕੈਸਟ ਡੀਅਰਟਮੈਂਟ (ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ) ਦੇ ਡੀ ਪ੍ਰੀਨਿਸ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮਹਿਕਮਾ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ

ਹੁਣ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਬੇਖਾ ਵਨ-ਰਾਜਿਤ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਨੰਦਨ ਭਾਣ ਭੂਪ ਵਨ-ਰਾਜਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਇਸ ਵਾਰ ਕੁਹਾਡੀ ਇਥੇ ਕਿਸਮ ਸਵੈਦਿਆਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤੇ ਸਭੋਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਖਾਣੀ ਚਾਵਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ-ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਰੀਆਂ ਜਾਣ।

ਇਸ ਥੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅਰਤ ਕੀਤੀ : ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ 40,000 ਪੈਓ (ਪਨੀਰੀ) ਸਭੈਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਵਾ ਦਿਓ। ਸਾਰੇ ਇਹ ਸਦਕ ਕਰੋ।

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡਾ ਵਿਚ ਭਵੇ

ਹੋਏ ਅਜੀਂ ਪੈਸੇ ਲਈ ਆਈਏ ਤੇ ਫੇਰ ਸਭੇਏ ਭੇਜੀ ਜਾਈਏ । ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸਤਿਬਚਨ ਜੀ' ਕਿਹਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਖਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ।

ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਐਲਨਾਬਾਦ

ਸੰਤ ਰਹਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਇਕ ਸਿੰਘ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ (60) ਡੇ ਕੇ ਆਇਆ । ਇਹ ਸਿੰਘ ਕੁਟ ਐਲਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਮੰਨ੍ਹੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਕਸੀ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਰਮਾਨ ਸਾਤਗੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਪਿੱਛੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਰਸਿਓਂ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਲਿਆਉਂਦਾ (ਉਦੋਂ ਸੜਕਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ) ਤੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰੋਂ ਜਰਸੇ ਬੁੱਢ ਡਿਜ਼ਾਵਾ । ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸੜਕਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ । ਭਈ ਖਾਰ ਚਾਈਆਂ ਲਿਜਾਣਾ ਜਾਂ ਲਿਆਉਣਾ । ਸਭ ਭੜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਉਥੇ 'ਵਡੇ ਥਾਥਾ ਜੀ' ਸਨ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਫੜ ਰਕ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਾਈਕਲ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰੀ ਜੰਮਾਂ ਟਿਕੇ ਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ।

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਹੈ । ਇਸਦੇਆਂ ਤਿੰਨ ਲੜਖੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਹਨ । ਅਜਕਲ੍ਹ ਇਹਦੇ ਬੱਚੇ ਟਰੈਕਟਰ ਭਰਾਈਵਲੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਸੰਤ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਿਓਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਵਚਨ ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਕਲਵਾਂਝੇ ਕੀਤੇ । ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕਿਆ ਸਿਵਾਂ ਕਿਸ ਕੱਛੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੁਡਿਆ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ।

ਬੰਤੂ ਸਮਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਾਸਨ ਨਾਲ ਇਕੱਠ ਲਈ, ਕੌਲ ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਈ ।

ਸੇਵਕਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀਨ ਦਿਆਲ 3.30 ਦੇ ਜਾਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਮਨਾਂ ਹੀ ਵੈਂ ਕਜੇ ਕਰਾ ਕੁ ਆਰਾਮ ਲਈ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕੇ ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਧਾਈਆਂ ।

ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਰਰ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦੁਹਤਰੇ ਦੇ ਚੀਦਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂਚ ਦਰਜਨ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਈਆਂ । ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਲਈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਕੁਠਾਬੀ-ਗੁਲਾਬੀ ਪੁਲਾਪ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਉਤੇ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ । ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਟਵਈਆ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ, ਥਾਥਾ ਜੀ ਚਿਰੰਨ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਝਕਦੇ । ਪ੍ਰਸੰਨਹਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਰਕਟ ਵਾਲੇ ਨੂੰ

ਆਨੰਦਿਤ ਕਰਦੇ । ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁਪਾਸਿਓਂ ਤੀ ਦਰਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ।

4 ਵਜੇ ਤਾਂ ਬੀਬਾ ਜੀ, ਜਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਕੌਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਫੀਅਟ ਕਾਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ 'ਪਨਿਹਾਰੀ' ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾ

5 ਵਜੇ ਇਸ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਕੰਤਰ ਦਾ, ਤਰਾਦੀਦਰ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਉਪਰਲੀ ਫੱਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਪਤਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਡਾਕ ਨਾਲ ਚਾਸਟਾ ਲਾ ਕੇ । ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵਿਡੀ ਹੋਈ ਥੋਂ-ਥੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਰਹੇ ਸਨ । ਪ੍ਰਭੂ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਵਾਸਲੇ ਤੇ ਸਕੰਤਰ ਵੀ ਇਹੋ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਕੁਲਦਾਸ ਸਿੰਘ ਕੁਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਲਿਓਂ ਵਿਹੜੀ ਟਾਂਬੀ ਵਿੱਸਵੀ ਮੱਥੀ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਦੂਜਾ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਭਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਹੋ ਕਾਰਜ ਚਰਾ ਪੈਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ : ਅੱਜ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਿਵੇਂ ? ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਰਾਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਲਗਾ ਸੀ । ਉਸ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਆਪ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕੋ ਤਾਂ ਹੀ ਆਨੰਦ ਹੈ । ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਪਏ ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ : ਕੋਠੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਤਸੱਫੀ ਹੋ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵੂਹੋ ਬਾਰੀਆਂ ਭੰਗ ਚੰਡਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ । ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਿਸਾਥਾ ਕੀਤਾ : ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ ਭੰਗ ਚੰਡਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਅੰਗੂਠਾ ਟੁਟਕਾਰਾਇਆ 'ਬੋਸਿਆ : ਅਜੇ ਬਸਣ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਇਕ ਇਕ ਰੂਹਾ ਹੀ ਕਰ ਲਈਏ ਪਰ ਕੌਣ ਕਟੀ ਨਹੀਂ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਚ ਦੀ ਜੁ ਮੈਂ ਕੈਸੇਟ ਲਿਆਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੁਣਾਈ । ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਪਤੀ ਸੀ : ਭਾਰ ਵਲੋਂ ਇਹਨੂੰ ਹੋਰ ਡਰਕਾਈ ਦੀ ਬਹੁਰਤ ਹੈ ।

ਠਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੋਠਾ

5.30 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਕੋਠੀ ਸਾਧਵੇਂ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਘਾਹ ਜ਼ਿਰੇ ਦੌੜ ਦਿਆਲ ਜੀ ਦੀ ਹੜ੍ਹਰੀ ਵਿਚ ਸੰਕਤ ਜੁਰ ਕੋਠੀ ਤੇ ਠਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਲਦਾਸ ਹੋ ਗਈ । ਇਸ ਬੋਠੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸੌ ਨੌਰ ਨਾਰ ਸਿਮਰਨ ਮਗਨ ਸਨ । ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਰੀ ਵਾਇਓਂ, ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾ ਤੋਂ ਸਨ ।

6.30 ਵਜੇ ਪੁਰਬੋ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਣ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਲਬਾਨ ਹੋ ਗਈ ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰੀ ਚਾਲਾ ਨੌ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਤਾਇਆ

ਕੁਹਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਭੋਲੇ ਸਮੇਂ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਠੰਟ ਘਰਵਾਓ।

ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸੱਜਣ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ : ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਇਹ ਕਾਕਾ ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬੜਾ ਬਰਦਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਛਟਾਕ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾ ਪੱਕਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਅੱਕੇ ਪਕਾਣ ਉਪਰੋਤ ਜਦੋਂ ਘੋਰਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੰਡਾ ਕਰ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਪਿਆਰੇ ਲਹਿਣ ਲਈ ਥਿਹਾ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਕੇ ਚਮੀਨ ਦੇ ਮੁਖਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਇਆ।

ਸੰਤ ਮਟਾਰਗਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਵਿਚ ਭੰਗੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਰੇਮ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਕਪੜੇ ਸੁਕਣੇ ਪੈ ਸਕਣ।

ਸੰਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਕਿੱਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਭੋਰੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਖਾਣਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ : ਭੈਰੋਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ 'ਉਹਨਾਂ' ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਘਰ ਉਹਨਾਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ : ਦਮਿ ਦਿਆਲ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਕਿਵੇਂ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਬੰਧਤ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਰੱਬ ਰਚਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਮਠਕ ਵਾਰਮ ਵਾਲੇ ਸ. ਸੰਹਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਭੈਰੋਂ ਘਰ ਬਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੀ ਜਾਵਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾ। ਅਹਿ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ ਨਗਰ) ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੁਰਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਲੈ, ਵਿਚ ਵੀ ਛਤ ਛਤਾ ਕੇ ਆਏ ਦੀ ਹੋਏ ਨੇ।

22 ਫਰਵਰੀ 1981, ਐਤਵਾਰ ਪਨਿਹਾਰੀ-ਸਰਸਾ

ਪਨਿਹਾਰੀ ਜਾਣਾ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝਾਜਵਾ 8.30 ਸਵੇਰੇ ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ ਕੱਸ ਲੈ ਕੇ, ਸਰਸਿਓਂ ਬਦਲ, 10.30 ਵਜੇ ਪਨਿਹਾਰੀ (ਸਰਸਾ) ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਜੇ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਵੈਦ ਭੰਡੀ ਵਾਲੀ, ਸਵੈਦ ਮਕਸੀਡੀਫ਼ ਕਾਰ ਜਿਥੇ ਠਰਦੀ ਆਉਂਦੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰੁਕੀ, ਤਾਂ ਚੀਕਾ ਚੋਠਾ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, "ਖਲੋਂ ਕੇ ਜਾਂ ਕੁਰਦੇ ਭਿਰਦੇ ਅਘਬਾਰ ਨਹੀਂ ਪਸੁਨੇ ਚਹੀਓ" ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਸਠੇਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਸਥਾਰ ਸਾਥੋਂ ਲੈ ਲਏ ਅਤੇ ਛੱਡੀ ਅਗਾਂਹ ਸਰਕ ਗਈ। ਫਰਾ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਏ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਕੰਤਰ ਲਕਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਬਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਹੜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ।

ਮਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਫਸਤੇ ਉੱਤੇ ਤੋੜ ਵਰਲਾਏ ਰੁੱਖ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਜੇ ਹੱਥ ਬਣਿਆ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਆ ਗਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਲੇ । ਇਹ ਬੀਬਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬੋਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਹੈ । ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਏਵੇਂ ਜੋਠ ਹਨ ।

ਮਿੱਠੀ ਇਮਲੀ ਦੇ ਬੂਟੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥਨਾਠ ਘਰ ਬੈ, ਪ੍ਰਭਾਚ ਛਕ ਬੈ, ਭਾਹਣ ਫੇਸ ਹਰੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਲ ਆਏ ਅਤੇ ਇਮਲੀ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਵਰਾਇਆ ਭਰਮਾਇਆ : ਇਹ ਮਿੱਠੀ ਇਮਲੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ । ਵਾਈਲੈਂਡ ਤੋਂ 35/-, 35/- ਦੇ ਬੂਟੇ ਹਵਾਈ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਏ ਤੇ ਇਹ ਬੈਂਗਲੌਰ ਵਾਹਮ ਵਿਚ ਲਾਏ ਸਨ । ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਲ ਹੈ । ਫਲਾਂ ਦੀ ਵੇਖੋ ਕਿੰਨਾ ਮਿੱਠਾ ਹੈ ।

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ : ਅਜੇ ਬੈਂਗਲੌਰ ਵਾਹਮ ਦਾ ਸੌਦਾ ਖਰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਸੌਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਜੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਏਨੀ ਵਧੀਆ ਇਮਲੀ ਦੇ ਬੂਟੇ, ਸਿਆਮ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾਏ ਸਨ । ਇਹ ਵਿਰਟ ਵੀ ਲਭ ਪਿਆ । ਲਭ ਵੀ ਲ ਖਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ । ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅਸੀਂ ਵਿਰਾਪ ਭੀਤੀ ਕਿ ਅਜ ਫਲ ਵੀ ਵਾਹਮ ਨਹੀਂ ਵਿਕ ਸਕਿਆ । ਦੱਸੀ, ਇਮਲੀ ਮਿੱਠੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

"ਸਰਮੁਖ ਅਸਲੋਂ ਮਿੱਠੀ ਹੈ ।"

ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੇਸ ਸੁਰਾ ਬੈ, ਦੂਜੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਚਿਰਾਜ ਕਏ ।

ਸਮਾਂ ਸਬੋਰ ਦਾ

ਸੰਤ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਲਿਆਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਜ ਸਬੋਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਫੀਰਤਨ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਮਸਤਾਨ ਫਲੂਂ ਭੰਬੂਰ ਆ ਕੇ ਸੁਣਿਆ । ਫੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਫੀਰਤਨ ਸੀ । ਜਬੋਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਥਾ ਫੀਰਤਨਘਰ ਸੀ । ਵਾਰ ਉਪਰੰਤ ਏਸੇ ਘਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਫੌਲ ਪਿਆ । ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਹੋਰ ਫੌਲ ਸੀ । ਇਹ ਸ. ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰਤ ਸੰਤ ਭੂਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸੀ । ਰੀਜੇ ਪਾਠ ਦਾ ਫੌਲ ਸ. ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਿਆ । ਉਰੋਤਿੱਤੀ ਇਹਨਾਂ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਫੌਲ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਪਨਿਹਾਰੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਜੰਗਲਾਰ ਵਾਹਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ 10,000 ਰੁਪਾ (ਪਨੀਰੀ) ਸਰੀਦੇ ਦਾ ਵਿਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਬੀਬਾ ਜੀ ਦਾ ਘਰ

ਬੀਬਾ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਆਪਣੇ ਦੋ ਤੋਰ ਜੋਠਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ।

ਏਥੇ 64 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਰਥਾਤ 2.50 ਮੁਰੱਬੇ ਕਰੀਬ। ਅੱਜਕਲ ਮਕਾਨ ਉਪਰ ਬੁਥਾਰੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਏਕੜ ਦਾ ਵਾਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਲ ਕੇ, ਉੱਤਰ ਦੀ ਤਰਫ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਕੱਚੇ ਕਮਰੇ ਹਨ। ਟਰੇਸਟਰ, ਕੰਢਾਈਨ ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਾਗਾ ਸੰਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਵਧੀਆ ਤੇ ਪੱਕੇ ਹਨ। ਬੀਥਾ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਰੱਖ ਰਖਾਵ ਉੱਚੇਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਕਮਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਟੱਟੀ ਗੁਲਖਾਨੇ ਜੁੜਵੇ ਹਨ।

ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਬੀਥਾ ਜੀ ਦਾ ਏਥੇ ਵਧੇਰਾ ਜੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਬੀਥਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ, ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸੁਕ੍ਰਿਹਟੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਅਕਤ ਹਨ। ਉਹ ਅੱਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਮਿੱਲੇ ਹਨ। ਸਿਠਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਕੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਘਰੇ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਭੈਣਭਾਓ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਲਣ-ਭਿਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 1.00 ਵਜੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਇਲਾਨਾ ਆਇ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ (ਸੈਰ ਤਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੰਤਰ, ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਠਾਕਰਾ ਦਾ ਸੇਵਕ, ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਰੀ) ਬੀਥਾ ਜੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬੀਠ ਵਿਚ, ਸਿਰਫ਼ੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 70,000/- ਦੀ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੇਠ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਬੈਠ 10 ਮਿੰਟ ਘੰਟੇ 2 ਵਜੇ ਸਰਸੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਸਰਸੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ

ਏਥੇ, ਸਰਸੇ ਵਿਚ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵੱਡੀ ਜਿਟਰੀ ਵਿਚ ਜਰੇਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ, ਬੈਠਣਪੁਰ ਆਦਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। 2.00 ਵਜੇ ਲਗਭਗ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਿਰਨੈਮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 2.35 ਵਜੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਭੂਪ ਚਾਪ ਉਠ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਚੰਦੇਦੇਵਰ ਆਸਣ ਉੱਤੇ ਆ ਸੁਬੋਝਾ ਹੋਏ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਵਾਹੀ ਵਾਹੀ ਉਠ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਭੋਟਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਟੋਪ ਖੀਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੰਨੀ ਪੈਣ ਲੱਗਾ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਅੰਤਰਾਲ ਚਿਹੜਾ, ਚੌਕਿਰਦੇ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਕਲੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅੱਧਾ ਠਰਾ ਉਸਰਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੈੜੀਆਂ ਵੀ ਮੁਢੇਮਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਚਿਹੜਾ ਤਾੜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਪਰ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤੀ ਲੱਕੜੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। 3.00 ਵਜੇ

ਪ੍ਰਥਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਸਮਝਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਇਹ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਖੋਟਾ) ਚਾਣੀਆਂ ਵਾਸੀ ਮੰਦੇ ਤੇ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਲਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ । ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਖੰਭੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਅੱਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਉਪਾਅ ਚੁੱਸੋ । ਗੁਰਮ ਹੋਇਆ : ਗੁਰਦੇਵ ਸੇਠ ਸੰਤ ਨਗਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਟੋਮ ਲਵੋ, ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ।

ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੂੰ, ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸੰਤ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬੰਡਟਪੁਰ, ਆਸਰਾ ਦੇ ਕੇ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੌਰ ਕੇ ਲੈ ਆਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬੁਖਾਰ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਧੜ ਦਾ ਅਰੋਰ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ । ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ।

ਦਰਮਿਆਨੀ ਉਪਰ ਦੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ : ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਲਛਾਤਾਰ ਦੁਖੀ ਬਣਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਜਿਥੇ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਕੀਤਾ, ਕੁਝ ਉੱਥੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬਣਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਮਨੋ ਦਫਾ ਰੋਖ ਇਕ ਮਾਲਾ ਭਜਨ ਅਤੇ ਇਕ ਭਰੋੜੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੱਖ ਲੋ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਉੱਥੇ ਨਿਰਿਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਦੱਸਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 3.10 ਵਜੇ ਇਕ ਪ੍ਰਚਨ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਚਿੱਠਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ : ਜਬ ਲਕ ਨਹੀ ਖਾਨਸਾ ਨਿਆਰਾ । ਤਬ ਲਾਗ ਰੇਖ ਚੀਓ ਮੈਂ ਸਾਠਾ । ਗੁਰੂ ਕੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਿਆਰੇਪਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾਪਣ ਕਾਇਮ ਰਖੋ । ਭਜਨ ਕੇਦਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਸ ਬਰੋ । ਗਲਤ ਰੀਸਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਬਰੋ । ਕੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਬੀਆਂ ਅਤੇ ਭੰਬਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਢਿਆ ਬਰੋ । ਵੇਸ਼ ਕੂੜਾ ਨਾ ਪਹਿਰਨ ਲਈ ਕਸੂਰ ਕੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ।

“ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜੁ ਖਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਾ ਕਰਨ । ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਉਥੇ ਨਾ ਆਉਣ । ਸਿੱਖੀ ਕਿਸੇ ਲਾਭਰ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਮੰਨਣ ਦੀ ਹੈ ।

“ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਛੇ ਤੇ ਦੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਓ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਣੇ ਦਾ ਜਾਗਣਾ, ਸਬੋਧ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ । ਸਿੱਖੀ ਇਹ ਹੈ । ਬੜੇ ਵੀ ਕੱਲ ਮੁਕਾਓ ।

“ਦੂਸਰਾ, ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਪ, ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਗੇਰਾ ਲਈ ਨਾ ਟੂਟਾ ਟੰਮਣ ਨ ਧਾਕੇ ਰਵੀਰ ਦੀ ਬਕਰੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਬਕਰੀਆਂ ਦੀ ਬਕਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਹੈ ।” ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਕੁੜ, ਪ੍ਰੇਤ, ਟੂਟੇ ਟੰਮਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ।

ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸਜਸੇ ਦੇ ਬੁਛ ਨਾਧਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰਤ ਪ੍ਰੇਤ, ਮਝੀ ਮਸਾਟ ਤੇ

ਟੂਟੇ ਟੀਮਟ ਦੀ ਪੁੱਠੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਵਰ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਝਾਨਾ ਬਣਾਇਆ । ਬੜਾ ਖੁਸ਼ਟਾ ਵੀ ਉਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ :

ਕਿਰ ਸ. ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਡਣਪੁਰ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਸਿੰਧ ਭੇਂਕ ਦੀ ਇਕ ਪਾਸ ਬੁਕ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਤਸਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕੌਣ ਰਖੇ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਤ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ : ਉਕਰਾਹੀ ਝਰਤ ਸਿੰਘ (ਮਿਣਗੁਮਰੀ ਵਾਲਾ) ਬਰੇ ਤੇ ਉਕਰਾਹੀ ਬਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇ । ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ।

ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਈ ਮੋੜ ਘੇਰ ਵੀਤੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭ ਬੁਕ ਸੁਣ ਲਭ ਕੇ ਵੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ : ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਰਦੇ ਚਲੇ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਵਾਰੇ ਵੀ ਇਹੋ ਭੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਵਰਤ ਕੇ ਚਲਣ । ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਇਸ ਭੱਲੇਂ ਘਮਰੇਤ ਪਾਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਅਸੰਭ ਸਬਦ ਕੋਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੇਕਿਆ ਨਹੀਂ ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੋਲ ਚਾਲ ਸਰਸੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ।

ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਮਸਤਾਨ ਘੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕੀਤਾ ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਤੇ ਮਸਾਂ 6 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਕੱਢੇ ਦੁਆਦ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲੀਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ । ਮੇਰੀ ਬਤਰੀ ਉਪਮੋਰ ਕਰਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਾਚੀ ਤੇ ਗਈ ਹੈ । ਉਥੇ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਹੈ ਇਹਦੀ ਭੰਟੀ ਭੰਟ ਅਵਿਨਾਸ ਦਿੱਲੀਓਂ ਪਰਤ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ।

23 ਫਰਵਰੀ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ)

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ—ਸੁਖਚੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋਲੇ 3.30 ਵਜੇ ਹੀ ਲਾਉਂਡ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹਕਮੇਨੀਅਮ ਅਤੇ ਤਬਲਾ ਵਾਜਾਚਰਣ ਦਿਵ ਛਾ ਗਏ । ਅਜਾ ਦੀ ਦਾਰ ਦਾ ਗੀਰਤਨ ਸੰਤ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋਵਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 4 ਵਜੇ ਚਰਘਨ ਦਿੱਤੇ । ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਚਰਘਨ ਕਰਨ ਤੇ ਗੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਆ ਗਿਆ ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਿਰਦ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਧ੍ਰ. ਪੀ. ਵਾਲੇ) ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦ, ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮਾਜ ਸ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਆਦਿ ਥੋਠੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸਨ।

ਵਾਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪੱਟੇ ਸੱਤ ਰਜੇ ਪਿਆ। ਤਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਡੰਗ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਪੂਰਬੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ॥ ਪਾਠ ਦੇ ਡੰਗ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ :

। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

। „ „ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ

। „ „ ਮਾਤਾ ਰੂਪਿੰਦਰ ਬੇਰ ਜੀ ਨਮਿਤ

। „ „ ਭਾਈ ਵਹੀਰ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ

। ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ

। „ „ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ

। „ „ ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ

। „ „ ਸੰਤ ਸੰਹਟ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ

। „ „ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭੰਧਰ ਨਮਿਤ

। „ „ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਦੋਹ ਅਭੰਗਤਾ ਲਈ

ਅਤੇ ਫਿਰ, ਏਸੇ ਮੌਕੇ ਹੀ ਵੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭੀਆਂ ਦੀ ਛਿਟਕੀ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਟੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਟਾਈ ਨੇ ਸੁਣਾਏ। ਸਭੀਆਂ ਦੀ ਬੀਮਭ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੇਂ ਉਠ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਨਾਨ ਪਿੰਡ ਭੰਗੂਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਚਲਨ ਪਾਉਣ ਚਲੇ ਗਏ।

ਏਧਰ ਅੱਜ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਘਰ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦਾ ਭੰਗੂਰ ਸੀ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਤੇ ਏਸੀ ਖਿਚ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਚ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਫਰਿਆ।

ਦਿਨ ਬੰਦਲਵਾਦੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਖੁਟਿਆ-ਖੁਟਿਆ ਹੈ।

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕੋਂਦਰੀ ਮੰਗੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ 24-25 ਦਰਬਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ। ਦੋਥੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਾਈਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਲਾਗੇ ਦੂਤ ਤਾ: ਸੁਰਦ ਭਾਰ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ 25.2.81 ਤਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ ਹੈ। ਸੋਠ ਰਚਲੋਕ ਸਿੰਘ

ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨਾਲ ਬਕਰ ਭੰਘ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਸਤਾਨ ਕਸ਼ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣਗੇ, ਫ਼ੌਨ ਦੁਆਰਾ।

ਇੰਜ ਹੀ ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮਿ: ਮੋਈ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਆਗਮਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਟ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰਲੇ ਮਹਾਨ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰਥੇ ਜਾਣਗੇ।

1.30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਗਰ ਬਸ ਸਟਾਪ ਤੇ ਜਾਂ ਕਿ ਏਥੇ ਖਲੋਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ 4 ਵਜੇ ਰਣਦਾੜੇ (ਫਿਲ੍ਹਾ ਸਰਸਾ) ਜਾਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੋਫਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰੀਂ ਚਰਨ ਪਾਣਗੇ।

24 ਵਰਵਰੀ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ

ਰਾਤੀਂ ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ, ਸੰਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਸੁਹ ਲੱਗੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਅੰਗਰਸਰੀਆਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ (ਸ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਸ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਘਰ) ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਚਰਸਨ ਦੇ ਸਵਖਰੇ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਰੁਹ ਪੈਣਗੇ। ਇਕ ਡਾ ਉਹ ਲੱਥੇ ਵੇਲੇ ਮਸਤਾਨ ਕਤ੍ਰੇ ਆਈ, ਦੂਜਾ ਉਹਦਾ ਲਭਕਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਅੱਜ ਬੱਝ ਆਕੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਖਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਫੀਦੀ ਮਥਰ ਨਾ ਚਿੱਠੀ ਹੋਣ ਬਾਰਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭੰਰ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਲਈ 7.30 ਵਜੇ ਸੰਤ ਨਗਰ ਬਸ ਸਟਾਪ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਏਥੇ ਸੰਤ ਹਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬੀਬਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 28.2.81 ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-ਅਣੋਖ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਤਨੀ ਗੁਜਰ ਗਈ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਭੰਗ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਏਥੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨੂੰ ਰੁਹ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਲ ਮੁੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਸੰਤ ਅਣੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਮਿਲੇ। ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭੰਗ ਦੇ ਮੇਥੇ, ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਉਣਗੇ।

ਮੈਂ 9 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਸ ਰੜ ਲਈ।

ਸਾਨੀ-ਭਰਜਾਈ ਲੁਧਰ ਗਈ

5 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕੋਟੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਜ਼ਕਿਰਨ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ

ਮਥਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੋਰ ਫ਼ੌਜਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਸਾਲੀ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਭੰਗਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪਿਛਾਥ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਕਲੀਫ਼ ਦਾ ਦਿਲਾਸ਼ ਕਰਵਾਏ ਭਾਰਤ ਆਈ ਸੀ। ਪਰਮੋਂ ਪਿਛਾਥ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਸਿਧਾਰ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਦੁਖਦ ਮੌਤ ਦੀ ਮਥਰ ਪਾ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਕੇ. ਰੋਂ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਯਾਤਰਨ ਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

25 ਫ਼ਰਵਰੀ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਇਹ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨੇੜੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਸੁ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਬੱਡਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ 5.30 ਵਜੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕੀਰਤਨ ਬਰਨ ਵਾਣੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਨਾਥੀਨ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਜ਼ੰਨੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਬਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। 7 ਵਜੇ ਤਕ ਸੰਤ ਪੁਰਖੇ ਦੁਖਾਧਾ ਚੀਕਾਨ ਦੀ ਅਰਚਾਸ ਹੋ ਗਈ।

ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ

10.30 ਵਜੇ ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਸਪੈਕਲ ਕਣਕਾਵੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹੋ ਕੁਝ ਆਸਟ ਉੱਤੇ ਕੁਲਾਖੀ ਨਾਈਲਨ ਰਚਾਈ ਲੱਕ ਤਕ ਚੁੱਕਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਡਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਪੁਰਖਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘਦੇ ਬੱਚੇ : ਮੋਹਨ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਬਲਜੀਤ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਵਿਥੇਸ ਧਾਰਤਾ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਬੱਤੀ ਬਲੀ ਗਈ।

ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਕੀਨੀਆ ਨਾਲ

10.30 ਤੇ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈੱਟ ਡਿਨੀਅਲ ਐਰਪ ਮੋਦੀ ਦੇ ਅਤਿ ਨਿਬਟ-ਵਰਤੀ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਬੰਸੀ), ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ 'ਬੰਸੀ' ਹੀ ਸੱਦਦੇ ਹਨ। ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਗਰੈੱਟ ਸ੍ਰੀ ਐਰਪ ਮੋਦੀ ਨੂੰ

ਬੰਬਦੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਅ, ਉਡੇਰੀ ਆੜਿਆ ਲੇ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰ ਕੇ ਬਰਨ ਬਿਣਾਸ ਕਰ ਦਿਸ ਨੇ ਫਿਰ ਬੰਬਦੀ ਜਾ ਕੇ ਬਾਮ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਮੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦਰਬਨ ਦੇਖ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਨਤਾ ਪੁਰਦਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪਣੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੰਜੋਡੇ'ਟ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਾਂ। ਸੰਢਦਾ ਸਾਂ ਵਾਪਸ ਬੀਨੀਆ ਜਾ ਕੇ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਫੌਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੌਨੀ ਦੇ ਬੈਨ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਬਾਮੀ' ਮੇਰੇ ਦਫਤਰੀ' ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋ-ਹਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਵੀ ਫੌਨ ਕੀਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਬੀਨੀਅਲ ਔਰਪ ਮੰਦੀ ਪ੍ਰੰਜੋਡੇ'ਟ ਬੀਨੀਆ ਨਾਲ ਦਿਸ ਦੇ (ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ) ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਦੇ ਰਹੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪ੍ਰੰਜੋਡੇ'ਟ ਦੇ ਦਿਸ ਢੁੱਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਲੱਭ ਕਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੰਮ (ਬੀਨੀਆ) ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਮੰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਜੈ-ਜੈ ਵੀ ਪ੍ਰੰਜੋਡੇ'ਟ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਨੌਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਅਸਤਤਾ (ਕੁਰੰਚਾ) ਦੀ ਸਿਰ ਖੁਰਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ : ਕੱਲ੍ਹ ਬੰਬਦੀ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਅੱਧਾ ਚਿਨ ਵਿਹਲਾ ਹੋਏਕਾ। ਜੇਠ ਜੀ ਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਝ ਮਿਲ ਸਕੇ ਤਾਂ ਫੌਨ ਕਰਨਾ, ਅਜੀ' ਮਿਲਣ ਦੀ ਬੇਸਿਲ ਕਰਾਵੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਜੇਠ ਤੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ।

ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ : ਜੀ, 27 ਮਾਰਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਜਾਇ। ਉਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਧੀ ਦੀ ਬੀਮੈਪਕਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ' ਬੋਲੇ : ਗੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੋਹਰ ਲਾਈ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਚਕੂਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨੈਰਰ ਮਿਲਾਵੇ ਤੇ ਆਖਿਆ : ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਕੰਠਿਆ' ਦੀ ਭਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੰਸੀ ਤੇ ਗੁਰਚੈਨ ਨੇ।

10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਜੇ' ਪਿਆਰ ਸਨੌਹ ਲੈ ਕੇ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇਠ ਜੀ ਤੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਪ੍ਰਕਰ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਂਟਵੇ' ਯੋਟਵੇ' ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਸਨ।

ਸੱਯੀਤ ਬਰਦਾ

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਚ ਨਾਲ ਸ.

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤਾਨ ਬਹਿਨਾਈ ਵਾਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਤੜਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਆ ਗਏ । ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਤਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ । ਮੈਂ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਲਾਈਬਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ : ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਪ ਅਜਿਹੇ ਚੱਕਰ ਕਿਵੇਂ ਕਿਟ-ਮਿਸ਼ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਮਾਤਰਾ ਘਟਾਈ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਕੋ ਜਿੰਨੇ ਵਧਣੇ ਥਾਅਦ । ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ : ਪਾਇਲਟ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਟਾਇਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਟਾਇਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਫੁਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਇੰਜ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੀ ਸੁਧਤਾ ਦੀ ਕਰਮਾਨ ਹੈ ਇਹ ।

ਇਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦ ਬੀਤੀ : ਸੀਂ ਹੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੇ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਤੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ 11.30 ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਰਾ ਜੀ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਬੈਠ ਪਧਾਰੇ । ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰੋ ਕੋਠੀ ਮਾਸ ਭੋਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਅਵਸਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ।

ਹੰਸਪਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ

ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਚਰਤਰ ਫੈਰਿਆ ਮੈਂ ਹੰਸਪਾਲਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਖੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਸਭਾਪਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਘਰ ਭਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗੇ ਭਮੇਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਭਾ. ਸੁਚਾਣ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਿੰਗ ਮੇਰੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੁਭਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜੇ ਜਲਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਐ. 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕੁਜਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਬੈਠ ਕਲਪਣ ਦੇ ਭਾਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ।

ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਮਨਚੰਦਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁੀ ਅੰਬ. ਅੰਸ. ਭੰਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਸ. ਜਲਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੰਗੀ, ਭਿਜਵਾਰ ਦੀ ਰਤਪਰਤਾ ਰਿਖਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਭਾਯਾ ਕਰੇ ।

ਭਾ. ਸੁਚਾਣ ਵਲੋਂ ਸੁਆਗਤ ਸਤਿਕੁਰ

ਮੈਨੂੰ ਚੌਂਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਭਾ. ਸੁਚਾਣ ਥਾਈਏਂ'ਡ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਲੀ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਕੋਠੀ ਆ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਮ ਲਾਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪੁਰਦਕ ਮਿਲਿਆ । ਭਾ. ਸੁਚਾਣ ਵਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਦਰਲਤ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਭਾ. ਸੁਚਾਣ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਨਮਰਤਾ ਪੁਰਦਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ।

ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਦੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਸਟੇਟਸ (ਪਦਵੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਚੋਖਾ ਫੌਰਤ ਬਲੰਬ ਵਿਚ

ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ। ਉੱਚਾ ਤੇ ਡੀਲਡਾ ਕਾਉਚ ਲੇ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤੀਤਾਮ (ਪ੍ਰਧਾਨਕੀ) ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਰਖਣਾ, ਉਪਰ ਵਿਰੋਧ ਬਸਰਾ ਦਾ ਆਸਟ ਵਿਛਵਾਇਆ ਰੀਝ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤੀਤਾਮ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਂ ਬਿਠਾਇਆ। ਸੱਜੇ ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਸ੍ਰੀ ਰੇਨ ਹਾਰਟ ਕੂਕੇ (ਮੈਕਸੀਕਨ) ਤੇ ਖੱਬੇ ਭਾ: ਸੁਚਾਣ ਆਪ ਬੈਠਿਆ। ਵਰਲਡ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਸਥਿਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾ: ਸੁਚਾਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਰਾਦਾਦ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ (ਭਾਖਵਾਹੀ) ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਭਾਂਡੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਧ ਬੜ੍ਹ ਕੇ ਬੰਮ ਬਰਦੇ ਹੋ ਸੰਸਾਰ ਬਾਕਾਹਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਆਪ ਉੱਘਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਣਾ ਸੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਰਰਲੰਡ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ, ਸਿੱਧਿਆਂ ਹੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।

“ਖੁਸ਼ੀਆਂ” ਹੀ ਲੈਣ ਆਏ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਸੰਨੂੰ 3.00 ਵਜੇ ਦੇ ਬਰੀਬ ਦੁਪਹਿਰੀਂ ਵਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਬੈਠਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਨਾਲ ਆਏ ਸ. ਸੁਭੱਖਣ ਸਿੰਘ ਸੂਰ, ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਆਜੀ ਤੇ ਸ. ਚੁਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਜਵਾ ਨੂੰ ਆ ਵਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਵੇਰੇ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਣ ਦੀ ਵੇਖਸੀ ਚਸਦਿਆ ਸਤਿਕੁਰੂ ਭਾ: ਸੁਚਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਟਿੱਠ ਕੇ ਵਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪੁੱਛਿਆ: ਚਾੱਜੋਂ ਕੱਦੀ ਕੰਮ ਕੀ ਮੇਰੇ ਗੋਬਰਾ? ਸੰਧੂ ਸਾਹਿਬ ਕੱਢੇ: ਨਹੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣ ਹੀ ਆਏ ਹਾਂ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕੰਦਨ ਸਿੰਘ ਭਰਦਿਤਾ (ਹਿੰਮਤ ਪੁਰੀਏ) ਯਾਦ ਆਏ: ਉਹ ਵਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਧੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਕੱਦੀ ਬਹੁਤ ਪੰਜੇ ਘਾ ਕੇ, ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕੇ, ਕੱਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਹੀਏ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਤਲਬਗਾਰ ਹੋ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਕੱਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਆਏ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਇਹ ਸੁਹਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅੱਡੀ ਦੀ ਚੌਦਰ ਦਾ ਅੱਧਕਦੰਜਾ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਦਿੱਜ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰ ਮੁਸਕਰਾਏ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਹੋ ਪਏ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਕਾਟ ਮਾਤਰਾ

4.45 ਤੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਵਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ।

6.20 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵਸਨ ਸਿੰਘ ਆ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ : ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੌਰਸੀਆ ਬੰਬਦੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਰਾਤੀਂ 7.30 ਵਜੇ ਘਰ ਆਉਣਗੇ । ਸ਼ਿਵ ਗੁਮਾਰ ਜੀ ਸੰਪਾਦਕ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਆਏ ।

ਦੇਹਰ ਰਿਹਾ ਵਾਰੀ ਆ ਡਈ ਹੋਣੀਆਂ ਦੀ । ਸਤਿਲੁਕੂ ਜੀ 6.50 ਤਕ ਵਿਦਿਧ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਪੰ: ਕੋਪਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ।

7.40 ਤੋਂ ਰਾਤੀਂ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਜਾਨੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਸਤਿਲੁਕੂ ਜੀ ਦੇ ਸੌਂ ਜੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਣ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੁਰਤ ਉਠ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਏ । ਉਥੇ ਦੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤਰਾਦੀਵਰ ਛੱਡੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਖਲੋਤਾ ਸੀ । ਸਤਿਲੁਕੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਨਣ ਨਾਲ ਹੀ ਛੱਡੀ ਕੰਨੀਓਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ।

ਭਾਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਲੁਕੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਟਰਾ ਕਾਫੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਗਏ ਹਨ ।

28 ਵਰਬਨੀ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਠਾਣੀ ਦਿੱਲੀ

ਪੰਛੇ ਆਈ ਮੇਰੀ ਦੂਜੀ ਠਾਣੀ ਅੰਦਰਨਾਬ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ, 5.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਚੌਕਲ ਬੱਸ ਆਂਡੇ ਡਈ ਤੇ ਓਥੇ ਘਰ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ (ਓ: ਰਿਓਚਪੁਰ) ਨੂੰ ਜਾਣ ਡਾਢੀ ਤਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ਾ ਵੇਕ ਮੇਨੂੰ ਠਾਂਦੀਆਂ ਕੁੱਝੀਆਂ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈਆਂ । ਚਿਠ ਘਟਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਜਿੰਦ ਜਿਵੇਂ ਜਾਣ ਹੀ ਟੱਕੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਡਾਢੀ ਬਾਝੀ ਸਮਝਦਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਨੂੰ ਘੱਟਣ ਨੇਪਰੇ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤੇ ਵੇਖਾ ਕੁ ਘਾਟੀ ਮੰਗ ਕੇ ਪੀਤਾ । ਓਈ 2 ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਖੁਬ ਉਲਟੀ ਆਈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਸੋਧੀ ਹੋ ਗਈ । ਠਾਣੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਲਈ ਵਿਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੇਨੂੰ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲਟੇ ਰਿਹੋਂ ਕੰਦ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਭ ਖਿਚ ਚਿਆ ਤੇ ਨਿਰਾ ਵੇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ ।

ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ 11ਵੀਂ ਮੋਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ।

ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਅੱਜ, ਚਰਾ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ. ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਮਿਲਿਆ । ਇਥੋਂ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੜਨੀ ਦਿਹੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਸ. ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਨਭਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸਵਰਭਾਵਸੀ ਪੜਨੀ ਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਉਸ ਨਾਲ ਡਾਢੀ ਦਿਕਸ਼ੁਰ ਸੀ । ਮਰ ਗਈ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਰੋਣਾ ਰੱਪਾ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਹੋ ਕੇ ਅਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ ਪਰ ਭਨ ਨੂੰ ਆਪੋ ਤਾਂ ਬਿਨਸ ਗਿਆ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਵਲ ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ K-17 ਚਾਜ਼ੇਰੀ ਭਾਰਤਨ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋੜ ਨਾਮ ਮਿਸਰਨ ਹੋਵਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਹੈ ।

ਰਾਤੀਂ ਪੜਨੀ ਨਾਲ K-17 ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਠੀ ਦੇ ਕੇ ਛੱਡੇ ਕਰਕੇ ਉਥੇ

ਗਲੀਓ ਵਿਖੇ ਹੋਏ, ਚਾਂਦਨੀਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਹੇਠ 30 ਰੁ ਸਰੋਬ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਟੋਪ ਫੀਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਦੋ ਨੁਰਾਂ, ਜ਼ਬੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਜਬੇਦਾਰ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਘੁਬੀਰ ਨਗਰ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਸ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪੋਠਾ ਘਟਿ ਜ਼ਬੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਘ ਹੁਰਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਛਿੱਲਾ ਦਾਇਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਹਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣ ਉਤੇ ਉਹਦੇ ਭੇ ਅਪਣੇ ਠਈ ਅਜਿਹਾ ਸਾਰਵਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਹੁਤ ਅਨੁਕੂਲ ਤੇ ਕੁਰੂ ਆਇਆ ਵਿਚ ਸੀ।

2 ਮਾਰਚ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਠਵੀਂ ਦਿਨੀਂ

ਅੱਜ ਦੀ ਝਾੜ ਵਿਚ ਫੜਵਾੜੇ ਦਾ ਇਕ ਸਪਤਮਾਹਿਕ 'ਬੋਮੀ ਸੰਦੇਸ਼' ਠਾਮੀ ਪੱਤਰ ਆਇਆ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਸ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਦੀ ਧੂ. ਕੇ. ਵਿਖੇ। 'ਬੋਮੀ ਸੰਦੇਸ਼' ਜਿਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀਖ 28,2.81 ਸੀ. ਉਸ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਕਿਆਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ 'ਸਾਰੇਗ' ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਦਾ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਮਗੜੀਆ ਬਰਾਦਰੀ ਬੰਨੇਂ ਅੰਨੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਬੰਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਕੁੰਹਰਿਆਂ ਉਹਦੇ ਬੰਸਤ ਪੰਚਮੀ ਉਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਤਿਕਰ ਕਰਨਾ ਕਟਦਾ ਹੈ। ਛੱਟੇ ਸਾਦੀਬ ਵਿਚ ਪੱਥੇ ਤੇ ਮਾਛਾ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਉਪਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 166ਵੇਂ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਦੀ ਹਾਡਦਿਕ ਵਧਾਈ। ਪਹਿਲਾਂ, ੧੯ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ ਲਿਖ ਕੇ ਬੰਸਤ ਪੰਚਮੀ ਪ੍ਰੀਟਿੰਗਰ ਅੰਕਰੇਗੀ ਵਿਚ, ਦੂਜੇ ਪੇਜ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਡਸਵੀਰ, ਤੀਜੇ ਤੇ 1981 ਦਾ ਕੀਲੰਡਰ, ਚੌਥੇ ਤੇ ਕੁਰੂ ਕੀਰੀਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਕਟ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੰਕਰੇਗੀ ਵਿਚ ਚਿੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਭਾਪਾਯੋਗ ਉਦਮ ਹੈ।

3 ਮਾਰਚ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਠਵੀਂ ਦਿਨੀਂ

ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਬੰਨੀ ਚੇ ਸ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬਾਬਣਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿ ਅਚਾਨਕ ਫਸੇਂ ਵਿਚ ਠੈਰੋਈ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਫਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਟ ਜਿੰਘ ਸੇਖੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੰਸਦੇ ਹੰਸਥੇ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਤੇ ਰੋਨ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਗੋਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸ. ਸਰਦਟ ਸਿੰਘ ਸੇਖੀ ਪਿਛਲੇ ਤੇਦ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਥ ਦੇ ਢਿੱਲੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਲੰਧਰ ਹੈ । ਅੱਜ ਬਾਮੀ ਨੈਰੰਥੀ ਨੂੰ ਉਭਾਰੀ ਮਾਰਨੀ ਹੈ ।

ਫੁਹਾਬ ਪ੍ਰਣਾਪ ਪੂਰੇ ਵਿਚ ਸੋਝੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਢਿੱਲੀ ਮੰਨੀ ਸੀ । ਉਹਦੀ ਇਕ ਅੱਖ ਦਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ । ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ । ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਫਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਠ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਰਜ਼ੀਨੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

6 ਮਾਰਚ 1981, ਬੁਕਰਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਹੋਸਪਾਲਾਂ ਘਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਕੱਠਣ ਨੇ ਭਾਵਪੂਰਨ ਬਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਥਖਾਨ ਕੀਤਾ ।

ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ, ਅੱਜ ਭੇਡੇ ਵਾਲਾਨ ਹੋਸਪਾਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੋਸਪਾਲ ਦੀ ਥਾਪਨ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਇਕ ਡੀਜ਼ਾਈਨਰ ਨਾਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਣਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੰ: ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਹਿਰੂ-ਓਦ੍ਰਾ ਅਤੇ ਸੋਨੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਇਕ ਸੰਵੇਨਰ ਡਾਪਟ ਕਾਰੇ ਲਲਬਾਤ ਹੋਈ । ਸ. ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਕਲਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕੁਇਧ ਟ੍ਰੇਵਲਜ਼ ਵੀ ਮੇਥੇ ਸ਼ੇ ਸਨ ।

ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਚਾਹਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਮ ਹਿਸਮ ਦੀ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕਾ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ 27.3.81 ਨੂੰ ਓਦ੍ਰਾ ਸੁਆਯਤ ਸਮੇਂ ਚੀਤੀਓ ਬੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਬਾਮੀ ਪੁਸਾ ਕੰਡ ਕੋਠੀ ਗਿਆ ਕੁਰਭ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰਾਤ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਸੰਤ ਬਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਜਲੰਧਰ) ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰੋਂ ਫੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਵੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਰਾਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਢਿੱਲੀ ਘਰੁਚ ਸਰਦੇ ਹਨ ।

7 ਮਾਰਚ 1981, ਬੁਨੀਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਇਨ ਬਕਾ ਬੁੱਧੀਠਾ । ਅੱਜ ਕੱਠ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਜੰਬਨ...

7.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਣਾਪ ਨਿਵਾਸ ਘਰੁਚਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਡਰਸੋਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਪਾਸ ਸੰਤ ਬੇਰ ਸਿੰਘ ਜਾਕੀ (ਸੰਤ ਨਗਰ) ਤੇ ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮੇਰਠ ਚਾਣੇ ਦਾ ਲਲਬਾ ਸ. ਬ੍ਰਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ । ਸੰਤ ਲਲਾਮਟ ਸਿੰਘ ਫਕਵਾਸਾ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਸਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਖਰੋਏ ਸਨ । ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਦਰ ਨੇ ਬੀਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਬਾ ਆਦਿ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ 9.40 ਵਜੇ ਓਥੇ ਘਰੁਚੇ ਸਨ । ਕੱਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਥਿਠੇ ਵਿਚ ਰਾਕੀ ਦਾ ਮੇਰ ਕੇਖ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਓ ਹੀ ਓਰ ਹੋ ਕਈ ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਯਮੋਬ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ।

ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਜਾਗੀ

ਸੰਤ ਸੋਰ ਸਿੰਘ ਜਾਗੀ ਨੇ ਕੱਲਬਾਤ ਦੋਰਾਨ ਦੱਸਿਆ : ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸੀਲੇ ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਮੋਰਠ ਦੁਆਰਾ, ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਾਨਵਾਣਾ ਹਾਊਸ, 129, ਸੇਕਟਰ 9 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸੱਸਟ ਹੈ । ਦੂ ਜਾਗੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਘੋੜੀਆਂ ਘੋੜੇ ਮਿਲਾਣ ਵੀ ਸਮਝ ਵੀ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਟੁਹਾਣੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਸਲਦਾਰ ਸਟੈਨੀਅਨ ਤੋਂ 24000/- ਡਾਲਰਿਕ ਫੀਸ (ਮਿਲਾਣ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ) ਵੀ ਘੋੜੀ ਦੇ ਵੀ ਕੁਝ ਘੋੜੀਆਂ ਮਿਲਾਟੀਆਂ ਸਨ । ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਘੋੜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਵੀ ਨੌਤ ਜਾਪੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਨ ਨਗਰ ਭੇਜਿਆ । ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਯਾਦਮੀ ਹਾਂ, ਬਿਨਾ ਆਗਿਆ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਸ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾ ਅਰਚ ਬੀਤੀ । ਸਰਬ ਨਾਲ ਉਹ ਅੱਜ ਮਾਹਰਾਨਗਰ ਹੀ ਸਨ । ਇਹ ਪਿਛਲੇ 10 ਵੂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯੱਠ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਚ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੱਸਟ ਲਈ ਬਿਹਾ ।

ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਬੀਤਾ : ਮੈਂ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯੁਗੀਯਾ ਭਾਅਮ ਤੇ ਕਰਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਯੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਕੰਮ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾ ਰਨਮਾਹ ਲੈਣੀ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਰਚ । ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਹੋਣੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ, ਪਰ ਕੰਮ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਸ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਲਾਹ ਰਨਮਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚਿਆਂ ਵਾਸੇ ਪੁੱਛਿਆ । ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਬੀਤਾ ਤੇ ਬੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਹਾਣਾ ਭਜਨ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਯਕੀਨ ਰਖੇ ਕੰਮ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਾਂਗਾ । ਸਰਬਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਮਾਹਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵਾਂ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੌਰਬਾਤ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਮਿਲ ਲਓ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਤਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਬਿਕਰ ਬਿਲਕੂਲ ਨਾ ਕਰਨਾ । ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਆਪਾ ਹ੍ਰਿਦਾ ਬੀਤੀ ਹੈ ਅੱਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਰਾ ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਬਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਰਸਪਰ ਚੰਗੇ ਸੇਵੇਧ ਸਨ । ਇਹ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਗਏ । ਹੁਣ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਘੋੜੀਆਂ ਯੁਗੀਯਾ ਭਾਅਮ, ਕੀਰਲ ਰੋਡ, ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਹਨ, ਦੋ ਏਕੇ, ਚਿੱਠੀਓਂ ਲੈਣ ਆਏ ਹਾਂ । 9 ਮਾਰਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੋਰਠ ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਜਾਣਗੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ।

ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ

ਫੁੱਟੇ ਹੋਏ ਲਾਘੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਵਾਹ 8.30 ਵਜੇ ਸੁਣੀ : ਕਦੀ ਦੂਰੀ ਕਿਥੇ ਨੇ ? ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਆਸ਼ਾ ਦੀ ਵਾਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪਏ । ਮੈਂ ਬੈਠਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਆਪ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਘੁਟਿਆ । ਮੈਂ ਜੰਗੀ ਪਾ ਲਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ . ਸਵੇਰੇ ਪੰਛਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਗਮੋਹਣ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੋਰਨ ਮੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰੂਹਾਣਾ ਮਨਧੀਰ ਉਭਰਿਆ : ਡੀਜੀ ਵਾਹੋਂ ਕੁਸ਼ੀਂ ਚੇਰੇ ਆਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਬਰਨ ਦਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ ।

ਇਕ ਬੇਪਛਾਣ ਚੋਟੇ

ਤੇ ਫੋਰ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰੀ ਆ ਗਈ ।

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਵਾਧੇ ਤੇ ਆਸਣ ਬਿਛਕਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ । ਇਕ ਚੋਟੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਲਗੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਚੋਟੇ ਸੰਨ 1930-32 ਦੀ ਦਿਖਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 12-14 ਜਦੋਂ ਕੁਰਤ ਪਛਾਣ ਲਏ । ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ । ਓਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ, ਸੁਭਾ ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿੰਟਕੁਮਰੀ ਵਾਲੇ ਪਛਾਣ ਗਏ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਾਸ ਚੋਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸੰਤ ਜੀ, ਪੂਰਬ, ਰੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਾਵਣਾ, ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਰਜੀਟੋਰਟ ਤੇ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿਮਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲਈ, ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਰੁਪਟ ਵਾਡੀਆਂ ਚੋਟੇ ਵਖਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਛਾਪਟ ਦੀ ਰਜਵੀਚ ਦੱਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਲਮਾਇਆ : ਸਾਡੀਆਂ ਔਵਟਰ (ਬੋਰਡ) ਓਨੀਆਂ ਨਹੀਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਚੇ ਪੰ: ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਖਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਪੰ: ਨਹਿਰੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵੀ ਚਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਬਿਨਾਸ ਚਲਾਇਆਂ ਅਰੁ ਨਾਲ ਚੋਟੇਰ ਬੱਖ ਕੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ।

ਅਚਨ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ

9.45 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਰਤਨੇਸ ਸਿੰਘ ਟੈਲੀਫੋਨ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ । ਫੋਨ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਬੰਦਲੋਰ ਰੋਂ ਸੀ ।

“ਵਾਹਮ ਵਾਲਾ ਫੋਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ?”

... ..

“ਤਾਂ ਵਿਹ ਦਿੱਲੀ ਅੱਜ ਜਿੱਠੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਅੱਡਾ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੈ।”

“ਗੱਲ ਇਹ ਐ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਬੰਬਈ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। ਨਰਿੰਦਰ ਦਾ ਬੰਬਈਓਂ ਵੱਲ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ 12-13 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬਰਿਤਰ ਨੇ ਵੀਧਈ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਪੋਸਟ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜਲਦੀ ਤੋਂ।”

“ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਨਰਿੰਦਰ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰ: 293817 ਹੈ।”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਹਾਂ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੈ।”

“ਕੈਲਟਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਬਿੰਨਾ ਕੁ ਮਿਲੇਗਾ?”

“ਜੇਠ ਜੀ ਦੇ ਸੋਹਣ ਨੂੰ ਨੌਬਰੋਪੋਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ। ਹੋਲੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ।”

“ਬਿੰਨੁ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?”

(ਏਨੇ ਬਿਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਓਂਕਾ ਥੋਥੇ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਉਠਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ)

“ਜਰਿ ਸ੍ਰੀ ਅਥਾਣ!”.....

“ਕਾਹਰੇ ਪੈਠੇ ਮੁੱਛ ਕੇ ਕੇ ਪਾਓ!”.....

“ਮਿਠਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ!”.....

“ਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?”.....

“ਕਮਲ!”.....

“ਬਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੁ ਘਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੰਗਵਾ ਲਿਓ।”

(ਹੁਣ ਓਂਕਾ ਸੋਨੇਜਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ।)

“ਹਰਪਾਲ! ਜਰਿ ਸ੍ਰੀ ਅਥਾਣ!”.....

“ਘਬਰਾਅ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ?”.....

“ਬਧਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛੁੱਟੀ ਦੀਆਂ ਦਿਨੀਂ ਕਿ ਦਾਕਮ ਦਿਕਟ ਢੀਆ?”.....

“ਪੋਪਰਾਂ ਕਾਰੇ ਕੁੰ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।”.....

“ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰੇ ਹੋਏ ਤੇ ਆ ਜਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਰ ਕੇ ਪਰ ਆਈ!”.....

“ਹੁਕਮ ਹੈ ਭਜਨ, ਬਾਈ, ਸੋਧ।”.....

(ਹੁਣ ਏਨੇ ਦਾ ਰਸੀਚਰ ਸੋਹਣੇ ਭੀਬ ਚਾਕਰਾ ਨੇ ਉਠਾ ਲਿਆ)

“ਬਿਲ ਧਰ ਹੈ ਇਥਾਜ ਕਰਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ.....ਮੇਰੇ ਦਰਬਨ ਬਿਨਾ ਬੇ'ਕੋਕ ਜੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੋਬੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ? ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਨ ਆਖਾਂ, ਤੈਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ।”

(ਫੋਨ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ) ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਿਹੜੀ ਤਸਵੀਰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਸਤਿਕੁਰਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਉਹਦਾ ਅਸਲ ?”

ਹੁਲ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ੁਰੂ

10 ਵਜੇ ਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਖੁੱਲਾ, ਸੰਤ ਮੁਖਾਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਰੀਂ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰਾ ਜੀ ਵੀ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਕਿਰਨਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੰਗੀ ਵਾਦਕ ਨੂੰ ਯਾਦ ਗੀਤਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਬੈਠੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰਾ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੇਨੂੰ ਠਾਪਰਬਾਹੀ ਦੱਸੀ : ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਸਦ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛਣ ਵੱਸਣ ਤੋਂ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਕਸਾ) ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਬਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਆਏ। ਹੁਣ ਦੋਬੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਵੇਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੁਰ ਚਲੇ ਹਨ।

ਐਸ ਬੱਲ ਮੁਖਾਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਖੁੱਲਾ ਆਸ਼ਾ ਦੀ ਵਾਰ ਗੰਢਾਰਡਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਡਿਆਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੋਬੇ ਆਏ ਹਨ। ਰਾਡੀ ਮੁਖਾਨ ਸਿੰਘ ਚਸਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਖਿੱਠੇ ਬਿਨ ਲਕ ਸ਼ਾਟ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਡਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਸਤਿਕੁਰਾ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਨਾਲ ਠੇਕਾ ਬਲਜੀਤ ਨੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਬਲਜੀਤ ਪੇਟੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਰਨਾਂ ਦਾ ਠੇਕਾ ਵਜਾ ਕਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਕੁਰਾ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪੁਰੀਆਂ 11 ਮਾਰਨਾਂ ਵਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਰਬਾਰ ਰਰਬਭਾਰੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਪੇਟੇ 11 ਮਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰੀਆਂ 11 ਦਾ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਭੀਮ ਤੇ ਬੈਟਰੋਨ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਆਂਤ ਸੀ।

ਕਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੁਰੀਂ ਵੀ ਬੈਠ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੁਧਾ ਕੀਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ਰਾਬੇ ਦੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਬਾਏ ਪੁੱਛਣ ਆਏ ਸਨ। ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ।

ਕਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਰਕ ਦਿੱਤਾ : ਚਾਢ ਚੱਕਰ ਤਕਣੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਆਉਣ ਤਾਂ ਰਰਬਾਂ ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਦਾ ਨਾਲ ਦਿਵੱਠਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰਾ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ : ਬੱਲ ਭਾਵੇਂ ਦੁਹਾਡੇ ਵਾਲੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੈ ਪਰ ਦੋਬੇ ਤਾਂ ਹਰ ਪੇਟੀਆਂ 11 ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੁਰੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਦੰਤ ਕੇ ਵਖਾਣਾ ਹੈ।

ਕਿਆਨੀ ਜੀ ਹਿਸਾਬੀ ਬਿਰਾਬੀ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਹੇਠਲ ਰਹਿ ਕਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਿਟਨ ਤੇ ਅਸਿਲੀ ਸਾਧਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਰਾ ਥਾਰੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ੋਰ ਪਿਛੇਰ ਕਰਨੀ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦਿਰਾਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਛੱਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਬਬਦ ਨਗੇਰਾ। 10.45 ਨੂੰ ਸ. ਹੁੰਸਪਾਲ ਦੀ ਆ ਛਿਆ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਬਨ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛੱਕਟ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਦਿਦਾ ਹੋ ਗਏ।

ਦੋ ਅਰਜ਼ਾਂ ਮੋਹੀਆਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ :

1. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬੰਬੰਤ ਬੂ. ਕੇ. ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਨਾਮਦਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋਥ ਭਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣਮ ਹੋਇਆ : ਸਲਾਹਤਰੇ ਨੂੰ ਸੀਵਨ ਨਗਰ ਲਿਖੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਬ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸਪਰਾਹਬ ਪਰਚਿਆ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੰਬੰਤ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਭੇਜੇ।

2. ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਾਯਾ (ਯੂ. ਕੇ.) ਨੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਦਰਿਆਫਤ ਕਰ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਾ ਕਿ ਕਦੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਸਮਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਯਾ ਦੇ 'ਛੁੱਟੇਠਾਣ' ਦਾ ਚਿਠਰ ਕਰਵਿਆ ਆਇਆ ਕੀਤੀ : ਉਹ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਦੋਥੇ (ਭਾਬਰ) ਆ ਸਾਥੇ ਚੈਰ ਹੀ ਲੱਭ ਬਣੇਗੀ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਕਵਿੰਟਰੀ ਵੇਖੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਮੁੰਡਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਭਗੜਾ

ਮੈਂ 12 ਵਜੇ ਉਪਰਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸ. ਬੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਗੇਰਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਪਾਸ ਅਣਕਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕ ਕੇ ਸੁੱਚੇ ਕੁਰਸੇ-ਬਡਹਿਓ ਤੇ ਬਸਰਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਨਾਲ ਸੰਤ ਜਗਰਾਥ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਿਰਪਾ ਬੀਰੀ ਆਪਣੇ ਕੁਤਮਾਂ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ : ਕਸਮੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ ਬੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਗੇਰਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਾਈ ਹਨ। ਤੇ ਜੁਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਹਨ। ਸਵੇਰੇ ਜੋ ਇਕ ਭਾਰਾ ਜਿਹਾ ਸਰੀਰ (ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ) ਕੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਚੰਦਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਾਮਦਾਰੀ ਕੁਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ 17 ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਖਟਪਟੀ ਕਾਫੀ ਕਥ ਗਈ ਹੈ। ਬੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਨਗੇਰਾ) ਦੀ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ (ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ) ਤੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ (ਚੰਟੀਆ, ਸੰਤ ਨਗਰ) ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਨਾਡੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਾਟ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਝ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਾਖਲ ਚਿੱਤਾ। ਹੁਣ 4-5 ਦਿਨ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਕਥ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸੋਚ

ਲਈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਬੁਲਾਇਆ ਜੀ ਪਰ ਸਬੰਧ ਅਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਥਸੇਸ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਫੇਰੀ ਹੀ ਦਰੁਸਤ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ, ਮਿਲਾਏ।

ਸਿੰਘ ਉਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਿਰਦ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਸੇ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੈਠਿਆ। ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਤੇ ਜ਼ਰਬਾਤੀ ਰੋਹ ਦਸਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਜਿਵੇਂ ਰਗ਼ਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋਗੇ, ਜਿਥੇ ਬਹਿਗੇ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਸ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ : ਭਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਫਿਰ ਜੇਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀ ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਆਣਾ, ਜਗ਼ਾਣਾ ਤੇ ਨਾਲ ਫਿਜ਼ਾਣਾ ਚਾਹਦੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਲੇਖੀ ਚੌਤੀ ਵਾਰਡਾ ਦੱਸੀ।

ਚਰਚਨ ਬਰਨ ਵਾਲੇ

1.45 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇਵਲਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੈਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸ. ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਲਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਸੈਤ ਹਰਚਰਨ ਨਾਲ ਖਲੋਤੇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਾਨਾ ਨੇ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਬੈਠਕੀ ਭੀਰੀ ਵਿ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਿਕ ਮਿੱਠਰ ਭੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਰਚਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ. ਭੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਨ ਭੀਰਾ : ਮਾਸ ਬਰਾਬ ਨ ਖਾਓ ਪੀਓ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਬਰਾਬ ਫੱਭ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਮਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗਾ। ਉਸਦੀ ਬਾਲੀ ਫਿਫਟੀ ਤੇ ਬਾਲੀ ਪੌੜ ਵੇਖ ਕੇ ਭਲਮਾਇਆ : ਬਾਲੀ-ਨੀਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੈਠੁਣੀ। 'ਸਤਿ ਚਰਨ ਜੀ !' ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਪੂਰਬਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਚਰਨ ਦੇ ਦੋਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਹੁਣ ਕੋਠ ਖਲੋਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਿਠੋਦ ਨਾਲ ਕਿਹਾ : ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਰੋਵੇ ਆਖੇ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸੀ।

ਮਾਈਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਬਾਮ ਨਗਰ ਦੀ ਇਕ ਮਾਈ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਚ ਭੀਤੀ : ਜੀ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਦਮੇ ਨਾਲ ਭਰੂਤ ਰੋਕ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਆਪ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਭੀਤਾ ਕਿ ਬਾਈਲੈਂਡ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਇਸ ਮਾਈ ਨੂੰ ਦਿਖਾ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸ. ਲੁਠਰਾਠ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚ

ਇਬਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿਆਰ ਖਲੋਤੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਤਾਂ

ਨਾਨਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ : ਸੇਠ ਰਹਲੋਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਿੰਘ ਬਦੀ । ਤੇ ਗੱਡੀ ਹੁਮਕ ਪਈ । ਸਾਡੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਲਗ ਪਈ, ਦੂਜੀ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਪਈ । ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤਿੰਨੋਂ ਗਡੀਆਂ ਮਾਲਵੀਆ ਨਗਰ ਸੰਤ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਾਸ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀਆਂ । ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਬਣੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਸੁਬੋਤਾ ਹੋ ਬੈਠੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਲਗੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ।

ਸ. ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਅਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 36 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਲੜਕੀਆਂ, ਲੜਕਾ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਫੌਜ ਤੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ । ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਭੋਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਫੌਜ ਤੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਨਕ ਅੱਸ ਦਾ ਚਿਨ ਪਰਚਾਨਿਆ ਹੈ ।

ਦੁਹੀਆ ਪੰਡਾਲ । ਭਰਪੂਰ ਸੰਗਤ । ਸੇਠ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ ਦਾ ਮਨੋਹਰ ਦੀਵਾਨ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਘਿਰ ਲੰਮੀਆਂ ਭਟਾਰਾਂ ।

3.35 ਏ ਨਾਵੇਂ ਮਹਲ ਦੇ ਸਫ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਫੌਜ ਪੈਟ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ । ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਪੂਰਵਕ ਉਸਦੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਚਿਮੋਕਾਰੀ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ

ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਉਠ ਸ. ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਛੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਖੀ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਗਏ । ਠਾਕੁਰ ਲਾਮੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਯੁੱਟਰ ਕੀਤਾਸ਼ ਬਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਹੋਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਰਤ ਰਖ ਚਿੱਤੀ : ਜੋ ਕੰਨ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਤਾਂ । ਸ. ਵਿਦੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ ਸਨ, ਸ਼ਰਤ ਪਰਵਾਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਨੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ । ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਕ ਹੀ ਗਏ ।

ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਮਾਮੀ' ਸ਼ਬੰਦਲਾ ਦੇ ਸੈਰਥੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਯਾਦ ਆਈ । ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਖਿਆ, 'ਅਰਨਯ ਇਹ ਯਾਦ ਕਿਥੇ' ? "ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸੈਰਥੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਸਨ ਦੁਹਾਡੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ । ਜਦੋਂ ਠਾਕੁਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਮੀ ਸ਼ਬੰਦਲਾ ਭੜਕਾ ਸੁਜਾਸ਼ ਕਰ, ਸੁੱਕੀ ਲੱਜ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਰਖਦੀ, ਸੈਰਥੇ ਲਿਆ ਰਖਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਜਥੇ ਦੀ ਆਉ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਂਦੀ । ਓਥੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕੋ ਕਾਰ ਕਹਿ ਚਿੱਤਾ ।

ਇਹ 'ਮਾਮੀ ਜੀ' ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸਨ ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1939 ਈ: ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਿਕਲੀ (ਇਸ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਦਾਹ ਪਿਆ) ਠਾਕਰ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁਆਨੀ ਵੇਲੇ ਹੀ ਬਚਪਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਕੋਟਰ ਕੋਣਾਬ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੇ ਉਤਰ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਫੱਤੇ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਇਕ ਨੁਕਰੇ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਸੌਂਦੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਵਖਾਈ ਗਈ ਇਕ ਐਲਬਮ ਵੇਖਾਇਆਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਯਾਦਾਂ ਬਖਾਨੀਆਂ: 'ਉਹ ਵੀ ਭਿਆ ਦਿਨ ਸਨ!' ਆਰੰਭ ਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ।

ਏਥੇ ਹੋਂ ਕੁ ਤਸਦੀਕਾਂ ਵਢੇਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰਸੇ ਰਿਖੇ ਪੰ: ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਾਲ ਵਲੰਹਾਰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਘਰ ਸੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਛੁਟਣ ਛੁਟਣ ਰਹ ਕੇ, ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ ਕੇ 4.45 ਹੋ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੱਢੀ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਭਗੋਏ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਣਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਵੇਲਾ, ਸ. ਭਲਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਠਗੜੇ ਬੈਠਾਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਸੰਤ ਜਲੰਧਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਸਪਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰੰਤਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਬੈਠ ਗਏ।

ਨੇੜੇ ਵਿਖਾਂ ਲਾਡ ਭਗੋਏ ਤੋਂ

ਕੁਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸੱਚੇ ਪਾਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਭਰਾ ਕੇ ਸ. ਭਲਮੀਰ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਣਾਂ ਨੂੰ ਭਗੋਏ ਵਾਲੀ ਕੱਢ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਹਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਠੀਕ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਣ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕਰੂਰ ਸੁਟਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸ. ਕੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਭਲਮੀਰ ਸਿੰਘ ਹੁਣਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸ. ਭਲਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਲਾਡ ਭਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਿਆ ਬਰ ਇਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਨੇ ਚੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ: ਭੱਠ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹੀ ਭੱਠ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੁਸੀਂ ਕੀ ਘੜੀ ਮੁੱਤੀ ਪਿੱਛਾ ਵਰੋਲਣਾ ਜਾਰੀ ਨ ਰਖੋ। ਜਦੋਂ ਭੱਠ ਮੁਕਾਈ ਹੋਏ ਓਥੇ ਕਰੂਰ ਕੁਝ ਭੱਠਣਾ ਤੇ ਕਰੂਰ ਕੁਝ ਸੁਟਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਓਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਧਰੀ ਰੋਭ ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਕੱਢਾਂ ਨੂੰ ਕਰੂਰਾਂ ਦਿਠ ਨਹੀਂ ਠਾਏ।

ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਚਿੱਤੀ: ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਰੂਰ ਘਰ ਲਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਲਾਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਠਾਕੁਰ

(ਸਮਝੇਰ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਾਏ ਥੋੜੇ ਆ ਕੇ ਚੈਠ ਕਰੋ ਤੇ ਰਹਿਓ ਨੇ : ਜੇ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਛੱਡ ਵਿਕਤਰੋਂ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੀ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਭੋਲੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਬਨ ਦਿਓ । ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਬਲ੍ਹੇ ਜੀ (ਵਿਛੋਬਰ ਸਿੰਘ) ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ, ਸਭ ਜਰ ਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੁਸ਼ੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ ਜੁ ਕਦੇ ਸਾਨੂੰ ਭਫਟਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ, ਹੁਣ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ : ਗੱਲ ਮੁਕਾਓ । ਇਲੈਂ ਛੱਡ ਦਿਓ । ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਭੁੱਲ ਜਾਓ । ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਕੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਭੀਤਾ : ਚੰਗਾ ਇਹੋ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ (ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਹੁ, 'ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਬਹੀਸ਼ੇ, ਕਰਾਕੇ ।'

ਇਸ ਮੇਰੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਚੰਧਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਸ਼ਗੀਰ ਨਹਿਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਵਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਖਿਆ : ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਫੇਰ 'ਲੜਾਕਾ', ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਲਈਓ । ਮੈਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਵਾਏ । ਲੜਾਈ ਤੇ ਵਖਾੜ ਅਜੇ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ।

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਜੇ ਉਹ (ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ) ਵਾਧਾ ਪਾਵਾ ਬਰਨ, ਕਾਗੜੀ ਭਾਰਵਾਈ ਆਦਿ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ? "ਕਾਗੜੀ ਭਾਰਵਾਈ ਕੁਸ਼ੀਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਰਖੇ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕੁਹਾਣਾ ਚੰਡਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਜਦ ਭਕ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਅਕਤੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੈ ।" ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ ।

ਤੇ 5.15 ਭਕ ਅਜੀਂ ਕੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਚੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁਕੀ

ਦੋਵੇਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਡੀ ਸੰਗਤ ਦਰਬਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਡੀਕਦੀ ਸੀ । ਬਠਨੀ ਹੋਥ ਲੁਆ, ਹਰ ਜਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਰਖਵਾਏ ਸ਼ਬਦ ਆਖ, ਅਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਕਾਇਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਇੰਤਕਾਰ ਸਮੇਂ, ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗੇ ।

ਆਠ ਇੰਡੀਆ ਚੋੜੀਓ ਇੰਨੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੁਨੀਲ ਕੰਸ ਨੂੰ ਨਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭਰਾਈਰਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਲੀ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ । ਉਹ ਮਿਲਵਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਸਰੋਬ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ । ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਾਇਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਜੀ, ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਭਫਟਾ ਵਾਦਕ ਅਦਰੀਫ਼ ਮਾਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ

ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਲਪਾਨ ਕਰ 6.30 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਲੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਆਲਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮਿੱਠੀਆਂ ਸੁਰਾਂ, ਬੋਲ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬੰਦਬਾਂ ਦਾ ਭਾਇਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ।

ਇਹ ਆਯੋਜਨ ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਨਾਮਯਾਤੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ, ਸੰਗੀਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹਦਾਨਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਸੁਨੀਲ ਬੋਸ ਤਾਂ ਆਏ ਹੀ, ਉਸਤਾਦ ਮੁਨੱਵਰ ਅਲੀ ਸੀ, ਪੰ. ਦੁਰਗਾ ਨਾਲ ਕੰਥਕ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਆਣੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆਣ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਲੀ ਨੇ 7.45 ਘੰਟੇ ਤਕ ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ ਟੈਜ ਤਰਾਰ ਕੀਤਾ। ਕੇ ਸਰੋਤੋ ਆਨੰਦਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਉਸਨੇ ਚੋਲ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਦਬ ਭਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਮੰਗੇ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਲੀ ਤੇਰੇ ਤੱਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਬੰਦਬਾਂ ਸਿਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਕਦੇ ਹਰਮਨੀਅਮ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿੱਥੇ ਵਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠਾਂ ਉੱਚੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। 8 ਵਜੇ ਪੂਰੀਆ ਮੁਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿਪਣੀ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਬਹੁਤ ਇੰਮਪ੍ਰੈਸ਼ਨੇਟ (ਭਿਹਤਰੀ) ਹੈ।

ਵਿਚ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਮਨੀਅਮ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ ਲੈ ਕੇ “ਮਥੁਰਾ ਮੰਡਲ ਕੇ ਵਿਖੇ” ਭਾਉਣ ਲਗੇ। ਬਲਜੀਤ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਗੱਥਿਆਂ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਨ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿਹਾਈਆਂ ਭੀੜ ਰਹੀਆਂ। ਪਰ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ‘ਸਮ’ ਤੇ ਡੀਥ ਨ ਆ ਸਕਿਆ। ਸਮੁੱਚੇ ਡੋਰ ਤੇ ਵਿਕਟ ਮਾਰਨਾ ਵਿਚ ਭਾਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਡੰਡ ਪੈਨ ਪੈਨ ਕਰ ਉੱਠੇ। ਵਿਚ ਸਚੋਂ ਬਲਜੀਤ ਨੇ ਨ ਭੀੜ ਡਿਹਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਮ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮੁਕਾਇਆ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਬੋਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੋਟੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬੱਲ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਡਾਈ ਦੇ ਕੇ ਬੱਲ ਸੁਟਾਏ। ਉਸਤਾਦ ਮੁਨੱਵਰ ਅਲੀ ਦੇ ਭਹਿਣ ਤੇ ਚੁਥਾਰਾ ਬੱਥਰ ਲਿਆ ਕੇ ਵਖਾਇਆ। ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਰੋਡੀਓ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇਲਕੁਥਾ ਤੇ ਹਸੂਰ ਪਾਸੋਂ ਡਰਬਕਾਰੀ ਸੁਟਨ ਦੀ ਡਰਮਾਵਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸੰਤ ਗੰਭਾ ਸਿੰਘ (ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮਿਸਰਰੀ ਅੰਜਕੱਤ ਦੀ ਸੂਰਾ ਜੀ) ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਇਲਕੁਥਾ ਦੀਆਂ ਡਰਬਾਂ ਲਿਥਾ ਨਾਲ ਸੁਰ ਕਰ ਕੇ ਵਜਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ।

9 ਵਜੇ ਚਾਰ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਲਕੁਥਾ ਦੀਆਂ ਡਰਬਾਂ ਡੀਰ ਡੀਰ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੀਆਂ ਵਜਾ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮਿਸਰਰਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਉਸਤਾਦ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਸਭ ਲੋਕ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ : ਨ ਕਦੇ ਐਸਾ ਸਾਜ਼ ਡਿੱਠਾ, ਨ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਨ ਹੀ ਟੀਅ ਤੇ ਐਸਾ ਬੇਟਰੋਲ ! ਸੁਨੀਲ ਬੋਸ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ : ਮੈਨੇ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਮੇਂ ਲਿਖਨਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਰੁ ਗਿਆ ਲਿਖੁੰਗਾ। ਆਪ ਕੇ ਲਿਖਨਾ ਹਮਾਰੇ ਕਸ ਕੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਉਸਤਾਦ ਮੁਨੱਵਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਆਖਿਆ : ਨਿਹਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੇ। ਐਸਾ ਕਦੇ ਵੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪੰ. ਦੁਰਗਾ ਨਾਲ ਸਦਬੈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਲੀ ਤਾਂ ਤਲਾ ਮੁਰਥ ਕੀ ਸੀ। ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਥਰਨ

ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਕੀ ਰਾ' ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਝ ਫਕਟ ਫਕਟ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਹਰਚੰਸ ਸਿੰਘ-ਖਰਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਆਸ, ਆਸ, ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਕੀ ਆਸ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ । ਸੰਤ ਖਰਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੋਰਦਾਰ ਤਬਲੇ ਤੋਂ ਕਲਾਕਾਰ ਅਥ ਅਥ ਕਰ ਉਠੇ । ਉਸਦੀ ਟੈਅਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਵਾਇਲ ਨੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਸਲਾਹਿਆ ।

ਵਿਰ ਜਦੋਂ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੋ ਰੱਬੇ ਮਿਠਾਈ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਲਾਜੀਏ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਆਪ ਕੀ ਦੁਆ ਸੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਨੇ ਯਾਹਿਆ ਥਾ ਮੁਥੇ ਮਿਲ ਗਇਆ ਹੈ । ਯੇਹ ਆਪ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਠਾਇਆ ਥਾ । ਵਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸੁਣਾਇਆ ।

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਰਾਤ ਦੇ 9.45 ਹੋ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰਲੀ ਭਰੇ ਕੁਝ ਫਕਟ ਫਕਟ ਤੇ ਬਿਰਾਜਨ ਲਈ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ।

ਸਾਡੇ ਬੰਨਾਂਓਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਬੋਰ ਜੀ, ਸ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਐ. ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੈਣਾ ਭਰਾ ਸ. ਅਵਰਾਥ ਸਿੰਘ (ਭਬਠਾ) ਅਤੇ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਗੀ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਟੇਈ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆ ਗਏ ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਬਕਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਹੀਬ ਭਾਈ (0.15 ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਥਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭਵਰਠਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ) ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ।

8 ਮਾਰਚ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮੇਲਾ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਫੋਰ ਦਾ

ਅੱਜ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਫੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ. ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਟੈਂਟ ਹਾਊਸ, ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਫੁੱਗ ਪੈਦਾ ਸੀ । ਇਸੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਬੀਰਤਨ K-17 ਰਾਜੇਰੀ ਡਾਕਟਰਨ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੰਦਰ, ਬਿਲਾਨ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਪੌਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਸੰਤ ਹਰਚੰਸ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਖਰਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ । ਸੰਤ ਭਿਆਨ ਸਿੰਘ-ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸੇਠ ਤਰਚੇਥ ਸਿੰਘ, ਸੰਠ ਸਪੁੱਤਰੀ, ਸੂਬਾ ਭੀਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਠਤਰੇ ਸਿ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਝਾ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਫੋਦਾ, ਸੰਤ ਰਕਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਤੇ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਸਭਿਕਾਥੇ ਸੱਜਣਾ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਸੀ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਫਰਪੂਰ ਭਿਟਤੀ ਵਿਚ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸੀ । ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 6.45 ਘਨੇ ਹੋ ਗਈ ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਇਕਥਾ ਲਿਖਿ ਦੇ ਨੜਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਾ ਭੰਡਾ ਸਿੰਘ ਧੂਰਾਂ ਘਹਿਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ।

ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਰੱਬ ਜੋਤ ਕੇ ਭੋਨਤੀ ਗੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੁਹਰੇ ਕਿ ਉਹਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੰਝ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਉਹਦੀ ਵੀ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਹੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 100/- ਭੰਨ ਤੇ ਹੋਏ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਭੋਹੇ ਬੂਝੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਤੇ ਅਵੱਗਿਆ ਖਿਆ ਕੀਤੀ।

ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭੋਨੀ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਦਰਬਾਨ

ਸ੍ਰੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਾਜਨ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ, ਮੋਠੇ ਘਰੋਂ ਗੁਰਬਚਨ ਬੋਰ ਤੇ ਮੈਂ 9 ਵਜੇ ਭੋਨੀ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭੈ ਗੁਰੂ ਹੋਰ ਸੰਜਣਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਹੋਏ। ਭੋਲ ਸਨ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੱਢਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਟਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ, ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਜੰਮੂ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ, ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਡੀ., ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਬੋਰ (ਦਾ ਪਤੀ), ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਲ੍ਹਾ, ਸ੍ਰੀ ਬਿਰਨਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੰਗੀ, ਡਾਕਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਚੇਦ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਤੇ ਉਹਦੇ ਭਰੋ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਭਵਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਧੇ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਘਾਹ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ ਵਖਾਏ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਈਆਂ ਦੀ ਫੈਸ਼ਟ ਰਹਵਾਈ। ਭਥਲੇ ਵਲੋਂ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੰਗ ਖਿੰਨੀ ਰਖਿਆ।

ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਤਾਰਬ ਤੇ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਮਾਝਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਨੰਦਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਭਾ ਦੇ ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਸੂਬਾ ਭੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੜਕਾ ਸ. ਬੰਸੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਨਗਰ ਵੀ ਆ ਕਏ। ਪ੍ਰਗੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬੰਸੀਰ ਸਿੰਘ ਪਰਸਪਰ ਹੁਕਮ ਬਣਨ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਦੇ ਛੰਟੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਬੱਝਾ ਜਿਹਾ ਨਾਚ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਦਾ ਸਾਕਿਰਦ ਬਣਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ; ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਸੀਆਂ ਵਖਾਈਆਂ।

ਮਨਜੀਤ ਬੋਰ ਨਮਿਤ ਭੋਰ

11 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਲਾਨਾ ਪਾਣੀ ਭਰ, ਪ੍ਰਭਾਦ ਪਾਣੀ ਫਕ, ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਾਤ ਚਾਹੁਣਕੇ। ਮੈਂ ਰਾਜੋਈ ਚਾਰਡਨ ਆ ਗਿਆ। ਘਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ 'ਵਰਿਆਮ' ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪਟੀ

ਮਿਲ ਪਏ ।

ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੇਟ ਕਾਰਨ ਅੱਧ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਕ ਵਾਲੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਕੱਕੜ ਨੇ ਹਰਿ ਜਸ ਕਰਦਿਆਂ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕੀਤਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ । ਰੰਸਪਾਰਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਸੰਦਰ, ਵਿਭਾਲ ਪੰਡਾਲ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ । ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਵੱਡ ਪਈਆਂ । ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਕੱਕੜ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ "ਜੇ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਯੋ । ਭਰਨਾ ਫੂਝ ਰਹਣ ਥਿਯੁ ਨਾਹੀ ।" ਦੀ ਟੋਕ ਨਾਲ ਕੀਟਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਅਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ।

4.10 ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਗਿਆਨੀ ਚੰਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਨੱਖਣ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਦਰ ਦੇ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾਇਆ । 4.15 ਤੇ ਭੋਗ ਦੇ ਬਲੰਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ । ਏਸੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਸਪਾਲ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਮੈਂਬਰ, ਬਸਰਵ, ਬਰਤਨ, ਧਿਸਰਵਾ ਤੇ ਮ. ਗਿਆ ਆਦਿ ਲੋਕੋਂ ਗੁਰੂ ਬਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ । ਫਿਰ ਯਕਸਕਾਨ ਜਾ ਬੈਠੇ ।

ਪੰਜ ਭੋਗ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁੱਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਏ ਰਏ । ਭੋਗ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਭਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ । 4.40 ਤਕ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨਮਿਤ ਪਾਏ ਭੰਗਾਂ ਦੀ ਅਲਦਾਸ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਰਨ ਦਿੱਤਾ । ਭੋਗ-ਨਿਰੰਤਰ ਚਿਹ ਹੈ :

"ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬੁਝਾ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੱਸੀਆਂ ।

"ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਾਮਿਲਤ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਗੁਰਰਨ ਦੇ ਭਾਏ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਿਆ । ਨਗਮੰਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਗੁਰਰਨ ਦਾ ਫੈਨ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਰਕੜਾ ਮਨ ਕਰ ਕੇ ਸਚਮੇ ਨੂੰ ਜਚਿਆ ।

"ਕੁਝ ਪਰਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਲੋ ਜੋ "ਜਨਮਹਿ ਤੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਏ । ਸੰਹਿਲੜੇ ਅਗਿਆਨੀ ਕਾਏ ।" ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਸਮ ਚਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣੇ ।

"ਹਾਕੀ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਨੀਲੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਜਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਵੈਚ ਦਰਦੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਬੜੀ ਜ਼ਰਅੰਤ

ਦੀ ਕੁੱਝ ਸੀ ।

“ਅੰਤਰਾ ਹੱਥੇ ਦੇ ਮੇਠੇ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਦਾਖਲੇ ੩ ਚੇਤਰ ਫ਼ਕ ਚਕੁਰ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਤਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਾਗ ਪਰੰਪਰਾ ਬੰਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ।

“ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬੰਧਿਤ ਧਿਆਵੈ । ਯਤਿਆ ਅਨਪਤਿਆ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਵੈ ।” ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਬੁਝ ਛੱਕ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਧੰਗਤਾ ਨੂੰ ਬਦਰ ਧੰਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕੋਮ ਧੰਗਤਾ ਹੀ ਐਸੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਥਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ।

“ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਗਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਲੀਏ ਜੋ ਸਤਿਕੁਰੂਆਂ ਨੇ ਪਾਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ‘ਫ਼ਕ ਸੁਖੀ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ’ ਹੋਈਏ ।”

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਬਰ ਕੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਗਿਆਨੀ ਚੰਡ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹੰਸਪਾਛ ਅੰਮ. ਪੀ. ਦੇ ਘਰ ਬਣੇ, ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਲੁਗੀਏ ਬਚਨ ਬਿਰਾਜ ਹੋਏ । ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੇਠ ਰਣਜੋਤ ਸਿੰਘ ਹੁਗੋਂ ਵੀ ਨਾਲ ਸਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 5.15 ਘੰਟੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ, ਕਿਦਾਂ ਕਰ, ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਅੱਠਾ ਘੰਟਾ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਰਹਿ ਪਾਏ । ਮੈਨੂੰ ਬੰਨੀ ਆਇਆ ? ਕੜੇ ਹੀ ਦਰਬਾਨ ਹੋਏ । ਦੇਖੋ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿਚ, ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਚਾ ਪਰਵਾਰ ਚਰਚਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5-6 ਮਿੰਟ, ਖਲੋ ਖਲੋਤੇ ਹੀ ਦਰਬਾਨ ਦੇ ਕੇ ਜਲ ਪਾਨ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਬੁਰ ਪਏ ।

ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਨਿਜੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ

ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਪਿਛੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਪੰਜੀਆਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸੇਠ ਰਣਜੋਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਜੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਹਾਚੇ ।

ਬੰਨੀ 20-25 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸਰੋਤ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਤੇ ਪੇਟ ਪਰਨੇ ਲੰਮੇ ਪਰੇ ਫੋਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਸੰਵੀਨਤ ਪਤ੍ਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਸ ਨੇ ਹਥੂਰ ਦੇ ਭੱਟ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਸੇਠ ਜੀ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਕਲੀਚੇ ਤੇ ਹੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਸਨ । ਇਹ ਸੰਤ ਰਸਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ । ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਗਿਆਨਣ ਨੂੰ ਲਿਆਓ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੂੰ ਸੇਠ ਸਪੁੱਰਤ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਾਸ ਆ ਬੈਠਾ ।

ਬਾਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਰ ਗਿਆਨਣ ਕੈਂਕੜ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਖੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਚ ਕਰਨੀ ਸੀ । ਕੁੱਝ ਬਾਤ ਚਲਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਤਲਾਬ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ, ਸੇਠ ਪੂਰਬਾ ਦੀ ਆ ਗਿਆ ।

ਕੁੱਝ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ 9 ਵਜ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰ ਆਇਆ ਦਰਬਾਨ-

ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਲਈ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ। 9.30 ਥਾੜੀਂ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ 'ਵਰਿਆਮ' ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਪਹੁੰਚਾ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਗਰ ਨੂੰ

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਗਰ ਦੀ ਸੂਬਾ ਭੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੇਤਰੀ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਥਾੜੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦੂਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਲਈ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹੀ ਭਾਰੀਥ ਬਖਸ਼ਣ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦੇਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਨ ਬੀਰਾ : ਦੂਟ ਹੱਥੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੇ। ਕੁਸੀਂ ਦੀ ਏਥੇ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ-ਕਾਰਜ ਕਰੋ।

ਸੂਬਾ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਡਲ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਅੱਜ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੂਬਾ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡਾਨਟਨ ਕੰਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਕਿਸੇ ਚੋਟਦਾਰ ਨੇ ਬਡਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਇਸ ਬੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦੇਣ ਸੁੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਡਲ ਇਹਾਡੇ ਦੀ ਠੀਕ ਭਾਰੀਥ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ।

ਸੂਬਾ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਪਠਮ-ਬਿਰਥਾਸੀ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਲਨਡਾ (ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਆਈਆਂ) ਸੰਭਾਲਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਝਾਵੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾਭਿਤਾਥ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੇਠ ਭਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਸ਼ਠਾ

ਥਾੜੀ ਥਾੜੀ ਕੁਵੇਲੇ ਅਸੀਂ, ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂ. ਥੀ. ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ (ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ), ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਤੇ ਸ. ਰੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਜੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕੁਰਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਬਲਿੰਸ (ਯਾਨੰਦ) ਬੋਸਟ ਹਾਊਸ, ਜੋ ਕਿ ਸੇਠ ਭਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਥਾੜੀ ਫੇਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬੋਸਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਨਾ ਦੋ ਖੋਟਿਆਂ ਲਈ ਕਰਾਏ ਬਝਾਏ ਹਨ।' ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਬਰਾਥ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਰਾਕਰਣ ਪੂਰਣ ਸਾਰਵਿਥ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਰਾਏ ਤੇ ਲੰ ਕੇ ਜੰਦ ਨੂੰ ਮਾਸ ਬਰਾਥ ਦੀ ਚੱਟੀ ਦੇਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੰਕ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਟੀ ਕਰੋ, ਸਾਡੇ ਕਾਰਣ ਡਪਦਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਲਿੰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਪਰਚਾ ਭਰਨਾ ਪਰਚਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਖਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਧੇ ਦੋਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕਾਹਲ ਕੋਟ ਆਵੇਗਾ ?
ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ : ਕਾਹਲ ਆਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵੇ । ਫੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ
ਖਾਂਦੀ ਪੀਂਦੀ ਹੈ ? ਜੇ ਇਸ ਕੋਲੋਂ ਸਾਡਾ ਫੈਸਟ ਹਾਊਸ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਪਿਆ ਹੋਵੇ ।

14 ਮਾਰਚ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਜੰਮੂ

8.31 ਨੂੰ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਰਸਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ
ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਮ' ਨੂੰ 13-14-15 ਮਾਰਚ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਸ਼ਦ
ਦੇ ਜੰਮੂ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ।
ਅਸੀਂ 13 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਮਨ ਬਣਾਇਆ । ਮੈਂ ਕੰਢੂ
ਚਾਡੀ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਅੱਜ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਸ ਦੁਆਰਾ
8.30 ਵਜੇ ਚਾਡੀ ਜੰਮੂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

ਸੰਤ ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਭੇਰੇ ਲਾਏ । ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦਾ
ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਚੋਟ ਵਾਤਾ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਅਜੇ ਚਿੱਠੀ ਹੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਦੇ
ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ।

ਪਤਾ ਛੱਲਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਨੂ ਇਸ ਡਰਤਾ
ਪ੍ਰਭਾਵਭਾਤੀ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ । ਅੱਜ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਵੇਗਾ । ਖੁੱਲ੍ਹਾ
ਵਿਸ਼ਲਾਸ ਕੰਢੂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਲੱਭੀ'ਚੀ ਸੀ ।

ਸ. ਗੁਰਚੇਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਭ ਲੈ ਕੇ ਚਾਡੀ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ.
ਧਰਮਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ । ਜਲ ਯਾਤੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਨੌਜਵਾਨ ਓਅੰਗਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਸਨ ।

ਸਾਡੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਮਿੱਤਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਵੀ
ਮਿਲੇ । ਪਰ ਅੱਜ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਹੀ ਨਾ ਸੁਆਣ ਦੇ ਜਰਨਾ ਵਿਚ ਮਸ਼ਰੂਫ਼ ਸਨ ।

15 ਮਾਰਚ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਜੰਮੂ

ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ

ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਚੇਤਾ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਰਤੋਂ
ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ, ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਤੇ ਸੰਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ (ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਗਤ ਦਾ ਭੈਲੋਗੇਟ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ)
ਨੂੰ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਵਿਦਮਾਨ ਸਾਂ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤ ਦੇ
ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਗਦ ਕੁਰੂ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਬੰਧੀ, ਜੇਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਦਿ
ਲੋਕ ਭਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

11

ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਤਾਲ ਦੇ ਚੋਟ ਅੱਢੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਲੱਭੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਚਿੱਤਰ ਸੀ। ਹਕਾਰਾਂ ਨਰ ਨਾਰਾਂ ਇਸ ਭਰਪੂਰ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਹੋਂ-ਕਿਆ।

ਸਾਡੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਵਿਅਸ ਮੁਨੀ ਬਲੀ ਕਤਕਰੀਂ ਆਦਾਰ ਨਾਨ ਸਾਰੇ ਜਗਦਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਮੰਤਰੇਸ਼ਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੁੰਗਰੇ ਬਣੇ, ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਸੁਆਦ ਅਤੇ ਸਮਰਿਥੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੋ, ਭਾਰਤ ਅੰਜ ਵੀ 'ਸੋਨੇ ਦੀ ਵਿਤੀਆਂ' ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬ ਆਪਣੀ ਕਰੀਬੀ ਵਿਥੋਂ ਵੀ ਏਨਾ ਧਨ ਮੰਦਰਾਂ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਝਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘੰਟ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਧਨ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਂਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਲ ਮੁਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਮਤਰਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਤਰਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਵਰਤਿਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਤੇ ਮਤਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਫੇਸਰੀ' ਦੇ ਛਾਛਾ ਸਫ਼ਤ ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ 'ਨਮਰ ਨਿਵੇਦਨ' ਨਹੀਂ, ਜੋਰ ਚਿੱਤਾ : ਅੰਜ ਸਵਾਛਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਫ਼ਤ ਵਿਚ ਨਾਸਤਕਵਾਦ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸਤਤ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅੰਜ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਹੋਂ-ਕਿਆ ਵਿਚਾਰ-ਰੀਝਟੀ ਦੇ ਠਾਢਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤਕਰੀਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਉੱਠ ਕੇ ਝੁਰ ਪਏ। ਇਹ ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਅਯੋਧਿਆ ਪੀਠ ਦੇ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪੀਠ ਦਾ ਨੇੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਰਿਆਂ ਪਥਰਿਕ ਵਿਥੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਝਰਧਾਨੂ ਇਕੱਠ ਵੀ ਉੱਠ ਕੇ ਝੁਰ ਪਿਆ।

ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਠਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਮੁਨਾਸਬ ਛਾ ਸੁਝਨਾ ਦੇ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਮੰਜ ਮੇਠਾ ਹੀ ਬੋਖਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਲੰਡ ਸਮਝਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚੁਠਾ ਲੰਟ।

12.45 ਬੁਪਹਿਰੇ ਸਮਾਜਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਦਰਬਨੀ ਪ੍ਰਗਨਿਧਰਾ ਹੀ ਗੀਤੀ।

ਦੋਵੇਂ ਉੱਠ ਕੇ ਅਸੀਂ-ਮੈਂ ਅਤੇ ਵਰਿਆਮ-ਸ੍ਰੀ ਮਾਣਿਓ ਹੁਸੈਨ ਸਕੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੇਖਕ ਸਰਾ, ਸ. ਹਲਤਜਨ ਸਿੰਘ ਸਾਤਰ, ਬੋਧੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬੋਰ, ਇੰਦਰਾਜ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੂੰ ਆਮਰੋੜ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਬਣੇ ਕਦੇ।

16 ਮਾਰਚ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਬਟਾਲਾ

ਜੇਮੂ ਤੋਂ 7.30 ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਜਲਦੀਥ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਟਾਲੇ

ਤਕ ਦੀ ਬਸ ਠੀ ਲਈ। ਬਣਾਏ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

12 ਵਜੇ ਤਕ ਬਾਜਵਾ ਫੋਟੋਰ, ਸਿਨੇਮਾ ਰੋਡ, ਬਣਾਣਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਬੰਧ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਜਵਾ ਮੇਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਉਸ ਦੇ ਸਟੂਡੀਓ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਸੇ ਦੁਆਰਾ ਬਿੱਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੁਸਕਾਨਾ ਫ਼ਰੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਹੈ।

ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਬਿਜਲੀਵਾਲ ਦੇ ਸ. ਬਿਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੇਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ। ਬਾਜਵੇ ਨੇ ਬਿਵ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ। ਫੱਲ ਬਾਰ ਫੋਰਮ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਭਾਇਆ ਠਾਠ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1923 ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਬਿਜਲੀਵਾਲ ਵਿਖੇ ਬਦਲਾਇਆ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿੰਘ ਕਪੜਿਆਂ ਵਰ੍ਹੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਪਰ ਨਿਸਚੇ ਵਰ੍ਹੇ ਉਹਦੀ ਆਸਥਾ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ੍ਰੰਗ ਬਣ ਪੈਂਦੇ।

ਏਥੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੇਮੁਆਨ ਦੇ ਬਰਥਨ ਹੋਏ ਜਿਸ ਦੀ ਦਸਤਾਬਤ ਬਹੁ ਹਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੇਤਾ ਬਦਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗੀ ਦਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਆਪਣੀ ਚੰਨ ਨਾਲ ਬਾਜਵਾ ਤੋਂ ਵੱਧੀ ਵੱਡੇ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗੀ ਬਣਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਮੰਨੇ ਦੇ ਚੀਟੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹਨ।

ਭਾਖੀ 6 ਵਜੇ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਲੰਧਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੁੱਝੀਆਂ-ਸੱਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜੀ-ਗੁਪਤ ਨਾਲ ਨਿਵਾਸ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਰਾਤੀਂ ਬਾਘਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬੈਠਿਆਣਾ ਦੇ ਘਰ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਕੋਈ ਉਹ ਇਕ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅੱਜ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' (ਓਰੀਐਂਟਲ) ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨੌਹੀ ਦੇ ਕੁਝਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਪੇਪਰ ਤੇ ਚਰਚਾ ਸੀ।

17 ਮਾਰਚ 1981, ਮੰਗਲਾਗਰ ਜਲੰਧਰ

ਅੱਜ ਪਿੱਛੇ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇ ਮਿਤਰ ਚਾਚੇ ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ-ਬੀਬੀ ਚੰਨਣ ਕੋਠ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ 'ਬਰਿਆਮ' ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਪਰਚਿਆ ਤਾਂ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਠਾਠ ਮੁਲਾਖਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਠਾਨੂੰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਰਸ਼ਨ (ਦਰੀਬ ਸ. ਆਡਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਨੇੜੇ) ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਮੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੈ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ। ਮੰਦਰ-ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਇਹ ਸਵਾਰ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੱਲ ਥਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੌਂਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੋਚਕ ਦੇ ਯਾਨੀ ਹਾਲ, ਨਰੀਂ ਦਿੱਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਚਾਹ ਤਕ ਆਪਣੀ ਢੋਲੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਿੰਦੁ-ਜ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਬੀਮਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕੋਟ ਬਾਦਲ ਖਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

19 ਮਾਰਚ 1981, ਚੀਰਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਚੋਗ ਖਰਾਦੀਆਂ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਛੱਟੇ ਸਾਲੇ ਸ. ਬੇਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਆਪਣੇ ਲੜਕੀ ਵੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ 3.30 ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਜਾਇਆਂ ਨੂੰ ਲਊਂਦੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਚੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜਲ ਪਾਣੀ ਭਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਲਦਨਾਂ ਨਾਲੀ ਪੰ. ਗੰਧਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ। ਪਰਵਾਨਗੀ ਉਪਰੰਤ ਅੰਦਰ ਵੀਣੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਛਟੇ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਹਰੇ ਘਾਹ ਕੀਰਿਆ ਵਿਚ 5-6 ਕਰੁੱਪ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਾਈਂ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਲਾਅ ਦੀ ਬਰਫ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਰੁੱਪ ਵੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸੈਂਡ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਹਯਮਨੀਅਮ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਬੰਦੀ ਗੀਤ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਉੱਤੇ ਇਕ ਆਸਣ ਚਿਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਡਾਕਾ ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ (66) ਜੁ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹਰਿਮੰਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਚਿਲਕੁਥਾ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਸਰਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਖਾਰੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬੰਨਾ ਉੱਤੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਰਵਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਠਾਗਰੀ, ਸੰਤ ਜਸਦੇਤ ਸਿੰਘ ਕਕਾ (ਨੋਕੇਰੀ), ਇਹ ਨਿਭਟੀ ਸੇਵਕ ਕੀਲੇ-ਕੀਲੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਰੁੱਪ ਕੋਭ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਤਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵਿਚ ਹਨ।

ਅਜਕਲ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ) ਬਕਵਾੜਾ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂ ਬਹਿਰ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਰੇਖਮ ਸਿੰਘ (ਪੰਦੀ) ਸਵੀਡਨ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਕਰਨਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਫਰੂਪ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਸ ਤੇ ਇਕਲਵਾਂਭੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ 4.15 ਤੇ ਕੋਠੀ ਵਿਚਲੇ ਚਮੜੇਓਂ ਨਿਕਲ, ਬਾਹਰ ਆਏ —
ਇਕਦਮ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ। ਖੱਟਰ ਦੇ ਬਸਤਰ, ਚਰਨੀਂ ਬਾਟੇ ਦੇ ਤਸਮਿਆਂ
ਕਟੇ ਖਾਕੀ ਬੂਟ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਖਰਿਆਂ ਭੱਲ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ
ਦੂਜੇ ਟੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਪਾਸ ਆਏ।

ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ : ਅਜੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਰਕ ਰੋਗਣਾ ਹੈ ? ਆ ਜਾ ਸਰ ਬੁਫ ਫੱਤ ਕੇ, ਫਿਰ ਦੂਣ ਦੀ
ਸ਼ਕਤ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਇਹ ਇਸ ਉਮਰੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ
ਲਈ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਰਾ ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਹੀ ਜੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ
'ਸੱਤ ਸੱਤ' ਕਥ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕਿਰਨ ਪਾਠ ਹੁਰਾਂ ਬਾਏ

ਮੇਰੀ ਤੇ ਵਪਿੰਦਰ ਦੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਭੀੜੇ ਨੇ :
'ਸੁਚਨਾਰ' ਕੋਠ ਕਥ ਰਿਹਾ ਹਾਂ (ਮੇਰੀ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ, ਯਾਦ
ਨਾਲ, ਇਸ ਵੇਲ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ) ਕਿਰਨਪਾਠ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਾਰੰਗੀ)
ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਰਨ ਪਾਠ ਨੇ ਸਿਰਪੇਟਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹਨਾਂ
ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭੇਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਚਲੋ, ਭੇਰੂਆਂ ਵਿਚ ਚਲੋ ਜਾਓ।

"ਉਥੇ ਕਿਵੇਂ ਚਹਾਕੇ ਜੀ ?"

"ਜਿਥੇ ਭੇਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।" ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੀ
ਚਿੱਠੀਓਂ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਜਾ) ਚਲੇ ਕਥੇ। "ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਦੀ ਨਹੀਂ।" ਕਹਿ
ਤਾਂ ਚਿੱਠਾ ਕਿਰਨ ਪਾਠ ਨੇ ਪਰ ਸੁਧਾ ਬੂਠ ਭੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੰਠ ਪੇਡਿਤ ਜੀ
ਖਲੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਕੰਠ ਕੁਝਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਹੁੰਚ ਦੱਸੀ। ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ
ਵੀਰਾਨ 'ਚ' ਉਠ ਕੇ ਫਰਲਾ (ਪਿਲਾਥ) ਭੰਡਣ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਵੀ ਦੱਸ ਪੁੰਡ ਕੇ ਜਾਓ
ਨੇ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ। ਇਹ ਕੇਖ ਨਉ ਦਿੱਲੀਓਂ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ ਚਿੱਲੀ
ਆਉਣ ਲਗੇ ਕੰਠ ਡਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਪਾਠ ਦੇ ਪਿਤਾ
ਸਰਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਯੂ. ਕੇ.) ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਨੇੜਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਠ ਕੁਝਾ ਕੇ
ਮੁੰਡਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਓਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰੁਪ ਵਾਠੇ
ਦੀ ਕੰਠ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ, ਸਮਝਦਾ ਅਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਸੁਚਨਾਂ ਅਰਥ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ 16.3.81 ਦੀ ਬਜਾਇ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ
ਰਾਤੀਂ ਉਸਰਾਚ ਅਜਲਦ ਅਲੀ ਦਾ ਗਲਤੀ ਆਭੋਟਰੀਅਲ ਵਿਚ ਸਰੋਚ ਵਾਚਨ
ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਠਾ ਕੇਖ ਕੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸਪਾਠ ਨੂੰ

ਪ੍ਰੰਤੂ : ਕਦੀ ਹੁਰੀਂ ਨਹੀਂ ਆਏ ? “ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ। ਅਕਲੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਿੱਠੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਰਫ਼ ‘ਸੁਚਨਾਬ’ ਹੁੰਦੇ ਮੇਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। [7.3.81] ਨੂੰ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੱਬਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਨਿਤ, ਕਾਇਨ, ਵਾਣਨ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਰਮਾਦਤੀ ਦੀਪ ਜਗਾ ਕੇ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਰੋਟ ਵਾਦਨ, ਰਾਜਨ ਸਾਜਨ ਦਾ ਕਾਇਨ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਦਾ ਨਿਤ ਸੀ।

20 ਵੂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕੈਮ ਵਾਲਿਆਂ ਟੈਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਗਾ ਕੇ ਅੱਡ ਉਤੇ ਸੰਗੀਤ ਗਰੁੱਪ ਵਲ ਆਏ ਅਤੇ ਕੋਲ ਗੰਧਾਰ ਵਾਲੀ ਬਸੰਤ ਵਿਚ ਹੱਥੀ ਸਿਖਾਟ ਲਈ ਬਲਜੀਤ, ਸੁਖਦੇਵ, ਮੋਹਣ ਆਦਿ ਕੋਰਿਆਂ ਕੱਲ ਬੈਠ ਗਏ।

ਅਸੀਂ ਕੋਠੀਓਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਉਸਾਰੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤੇ ਫੇਸੀ ?

ਫਾਕਾ ਵੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੈਟੀ ਸਾਇਡ ਦੀਆਂ ਦਰਬਨੀਖ ਵਾਢਾਂ ਵਖਾਦਾ ਸਿਮਤੀ ਮੰਦਰ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਪਲੀਆਂ ਡੱਡਾਂ ਤੇ ਚੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਗੁੰਬਦ ਉਸਰੇ ਖੜੇ ਸਨ, ਚਾਵੇਂ ਅਜੇ ਤਿਆਰੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਬੁਢਾਰੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਪੂਰ ਉਪਲੀ ਡੱਡੇ 1੫, 1੬ ਵੱਟ ਉੱਚਾ ਚੌਹਾਂ ਗੰਬਦਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪਲੈਟ ਡਾਕਮ ਵੀ ਜਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਬਮਰਿਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਆਕੁਤ ਡਾਕੁਤ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵੀ ਕਮਰੇ ਉਸਰ ਰਹੇ ਹਨ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਟੋਟੀਆਂ ਕੁਸਲਖਾਨੇ।

3 ਵਜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੇਠੂ ਨੰਕਲ ਵੀ ਮਿਲ ਪਏ। ਬਾਅਦ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਜਕਲ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਮਿਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ’ ਦੇ।

ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀਂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਰ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ : ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਰਾਰੰਭ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਝੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਦੇ ਇਸ ਉਦਮ ਵੀ ਬਠਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਵੀ ਸੁਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਦੋਨ ਦਿਆਲ ਕੀ ਨੇ 1੨00/- ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਟ ਤਹੀਂ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੋਂ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ।

ਹੱਲੇ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਰਕਸ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ।

20 ਮਾਰਚ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਡੈਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਲਾ

ਅੱਜ ਹੱਲੇ ਮਧੋਲੇ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਹੀ ਹੱਲੇ

ਮਹਾਂਭੇ ਦੇ ਡੇਰ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚੰਕ 23.3.81 ਨੂੰ ਪਏਗਾ।

ਇਹ ਹੋਣਾ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ, ਸੰਤ ਨਕਰ (ਸਰਸਾ) ਦੇ ਸੰਤ ਸੁਰੰਟ ਸਿੰਘ ਵਰਨ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੈਤਰੇ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ : ਖਰਚ ਸਾਡਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਜੀ ਕਰਦਾ ਜੇ ਹੋਣਾ ਕਰੇ। ਹੋਣਾ ਕਰਵਾਣ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਸਨ ਪਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਨਕਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ, ਸੰਤ ਸੁਰੰਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀ ਅਲਜ਼ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ। ਹੋਣਾ ਮਹੱਲਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ 3.30 ਤੋਂ 6.30 ਤਕ। ਸੰਕਤ ਨਾਲ ਹਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ। ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਰਾਰ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ :

1. ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ।
2. ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸਵੇਰੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਵੇ।
3. ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚੰਗਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਲੁਹਾ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।
4. ਅੱਜ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮੋਰੇ, 10 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤਕ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਰਾਤ,

ਸੰਤ ਜੰਧਾ ਸਿੰਘ 12 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤਕ, 1 ਤੋਂ 2 ਤਕ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਿਮਰਨ ਤੇ ਕੀਰਤਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਭੰਡ :

ਕੁਰ ਉਪਚੋੜ

ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਸਵੇਰੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਹੋਏ ਦੀ ਵੰਣਬ ਚਾਪਣ—ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੰਗਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਉਰਾਏ ਆਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਹ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜੇ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ...ਪੁਰੀ ਕੰਢ ਪਵੇ ਸੰਸਾਰ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਮੰਗਿਆ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਢ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਨਾਲ ਕੰਢ ਛੱਡੀ ਕੁਹਾਣੇ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ। — ਭਾਖਰਾਂ ਦੀ ਸਚਿਅਤਾ ਬਾਹਰ ਜਾਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦਾ ਅਨਾਚਲ ਭਾਰਤ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਹਾ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਦਾਚਾਰ ਛੱਟਾਈ ਕਾਪੀਏ। ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੰਸਟ-ਫੇਡਟਾ ਫੁਰਾ ਘੱਟ ਕਰ ਕੇ ਚਲਨ ਚਾਣੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰਸ਼ਨ

ਮੇਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ ਲਮਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੇਨੂ ਠੰਕਲੀਏ

(ਜਿ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਫਰਵਾਵਾ। ਨਾਲ ਸਨ ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ (ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਭਣੇਵਾਂ), ਸ. ਬੇਹਰ ਸਿੰਘ ਘਮਰਾਹੀ (ਮੋਰਾ ਦੁਆਰਾ) ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਥੱਲੇ ਲਥੇ ਸਨ। ਹੁੰਤਰ ਤੋਂ ਸ. ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਹੁਰੀਂ ਵੀ ਆਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਾਹ ਕਿਤੇ ਤੇ ਵਿਛੀ ਸਫ਼ ਉਪਰ ਆਸਟ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਦੀ ਸਫ਼ ਤੇ ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨਾਵਾਲੀਆ, ਹੁਣੇ ਮੋਰਠ ਤੋਂ ਆਏ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਫਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਜੀ' ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੋਝਿਫਰੀ ਵਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਣੇ ਉਸ ਘੋੜੇ ਦੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਖਲੋਤੇ ਸਨ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਲੋ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ - ਇਹ ਘੋੜਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 2000 ਏਕੜ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਘੋੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਭਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰੋਲਾ ਢਿੱਡਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਅਸੀਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਰਬਾਣ ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰਮ ਵਾਸਤੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਰਮਾਇਆ : ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਥੱਲੇ ਥੱਲੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਮਿੰਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖਰਚਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਚਾਲਕ (ਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੂਨ ਭਿਆ ਹੈ—ਭੇਖਰ) ਨੇ ਸਟੈਡੀਅਮ (ਲਗ ਘੋੜਾ) ਚੋਰਚਿਆ ਬਲਦੇਵ ਦੀ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਭੀਤਾ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਭਰਿ ਗਿਆ ਬਲਦੇਵ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਾਲਿਸ (ਭਿਆਨ) ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਏ

ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਏ ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਏਨੀ ਉਮਰ (82) ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਫੇਸ ਜਿਤੀ ਹੈ। ਸ. ਬਾਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦਾਤੀ ਬਾਲਸ਼ਬਾਨੀ ਰਹੀਏ ਵਾਂਗ ਤੇ ਟੋਚੀ, ਉੱਚੀ, ਫੈਸਮੀ ਪਲ ਬੈਨੀ, ਰਣ ਕੇ ਫੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤੋਂਗ

ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰੀ ਕਿਰਤੋਂਗਤਾ ਪਰਛਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਸੱਚੇ ਪਾਰਸ਼ਾਦ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਿਰਧਾ ਭੀਰੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਾ ਦੇ ਕੇ। ਦਰਬਨ ਤਾਂ ਸਦੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਹ ਸਮੇਂ ਫਰ ਲਏ ਸਨ, ਫੱਜ ਭਿਆ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਡੇ ਫੀਮਿਊਨਿਸਟ ਆਰੂ ਕਾਮਰੇਡ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਬ ਦਾ ਸੁਨੇਜਾ ਦੀ ਇੱਤਾ ਕਿ ਉਹ 22 ਮਾਰਚ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਚੇਰਨ ਪੁਰਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਲਟਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਜੇਬ ਹੋਗੀਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਜੱਜਣ ਹਨ । ਮੈਂ ਹੋਏ ਬਾਰਨ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਣਾ । ਜਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਸਿੱਖ ਓਥੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਲਈ ਬੇਜ ਦਿਆਂ । ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਸਰੇ ਬਣੇ ਠਕਦ ਨਵਾਂ ਰੋਜ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਬੀੜੀ, ਘਾਦ ਕਰ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂ ਕਿਨੂੰ ਤੇ ਕਦੋਂ ਵੇਜਣਾ ਹੈ ।

ਹੁਣ ਬਹੁਰੀ ਦਿਹਾਰਾ ਦਾਣੇ ਸਿੱਖ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ।

ਸਵੇਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਖਾਹ ਤੋ ਆ ਕਏ ਹਨ । ਉਹ ਮੇਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਮੁੜੇ ਹਨ । ਬਾਇਦ ਸ. ਸਮ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਆਏ ਹਨ ।

ਸੋਢਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ

ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਇਆਂ ਅਜੇ ਅੱਧਾ ਬੰਟਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਕੱਤਰ ਡਰਲੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ । ਫੋਟੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੇਖਣ ਲਈ (ਜੋ ਬਕਾਇਆ ਹਿਸਾ ਕਲਤੀ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਹੋ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ) ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ ।

1.30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਬਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੰਨੀ ਦੇ ਨਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹੇਠ ਅਸੀਂ ਜੁੜ ਬੈਠੇ । ਖੇਤਾਂ ਵਿਚਲੇ ਇਬਨਾਨ ਸਥਾਨ ਦੇ ਲਾਡੀ ਹੀ ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠ ਸਫਾ ਵਿਛ ਕਈਆਂ । ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਇਆ ਤੋਂ ਸੁਆਗਤ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਥੇ ਬੈਠ ਕਏ, ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਸਕੱਤਰ, ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਮੈਂ ।

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਟੀਕਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਚਾਇ ਦਿੱਤੀ, ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਇਹ ਟੀਕਾ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਖੇਰਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸੁਆਲ ਉਸਦੇ 60000/- ਮਾਂਗੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਇ ਤੇ ਦਸਮ ਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਮਾਨਤਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਪਾਠਕ, ਪਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਾਰਸ ਹਾਂ ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਦਲੀਲ ਸਿੰਘ 'ਨਿਰੀਖਿਅਕ' ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀਲ ਹੁੱਜਰ ਤੋਂ ਫੋਟੀ ਹੀ ਖਰੀਦੇ ਦਾ ਖਰੀਦਣਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ । ਅਗਲੀ ਸਾਰੀ ਦਿਉਂਤਰੀਦੀ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਲੀ ਸੀ ।

‘ਨਿਰੀਖਿਅਕ’ ਦੀਆਂ 7-8 ਰਾਖੀਆਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਜਦੋਂ 2.00 ਵਜੇ ਛਟੇ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਦਿਆਂ ‘ਨਿਰੀਖਿਅਕ’ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਤੇ ਡਾਢੀ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਸੀ।

ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਜ਼ੁਲੀ ਵਾਲਾ

ਪੂਰਬੇ ਨੇ ਤਦੋਂ ਆਖੇ ਛੇਨਰੀ ਕੀਤੀ : ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਜ਼ੁਲੀ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਕੁਝ ਬਕਤ ਨਹੀਂ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤੇ ਲੇਣ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਿਉਂਤੀ ਕਿਚ ਥਾਹ ਬੰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿੰਘ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਤਲਬ ਕਾਲੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਭਰੀ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਜ਼ੁਲੀ ਵਾਲੇ (90) ਬੰਨ ਜਾ ਕੇ ਕੂਕੇ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ 20/- 20/- ਦੇ ਨੋਟ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਯਦ ਗਏ ਹੋਇਆ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੰਨਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅੰਗ ਸਾਡਾ ਪਰਵਾਰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਇਹ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉੱਤਰ ਮੇਰੇ ਬੰਨ ਤਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ।

ਸ਼ਾਮ ਵਾ ਦੀਵਾਨ

ਵੇਰੋਂ ਭਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸਥਾਨ ਵਲ ਖੁਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਭਾਬ ‘ਓ’ ਡਾਕੀ ਦਾ ਸੀਕਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ਰ, ਮੇਰੇ ਕਲ ਬੱਝ, ਡਲਾਇਆ - ‘ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ !’ ਸਿੰਨ੍ਹੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੰਗ ਲਈਆਂ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਅਯਲੇ ਹਲ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਰ ਪਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਸਭ ਅੱਡਾ ਤੇ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਮੇਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਸੀ।

ਪਹਿਲੋਂ ਭਾਬ ਫਿਰ ਓ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤਕ ਨਿਤਨੇਮ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਏ। ਸੰ. 2.30 ਵਜੇ ਪੁੱਜਾ। ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਚਾਨਣੀਆਂ ਕੱਜਿਆ, ਹੋਠ ਸੰਗਤ, ਪ੍ਰਬੰਧਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਨਾਮ ਨਿਮਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਥ ਤੇ ਸੁਬੋਝਤ ਸਨ। ਚਾਗੀ ਸਿੱਖ ਮੱਥ ਉੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸਨ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਬੈਠੇ ਜੋ ਉਠ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾ ਬੀਬਾ ਜੀ ਆ ਬੈਠੇ। ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੱਖ ਹੋਰਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲਗਤ ਜਾ ਮੰਗੇ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਡਾਕਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਲਾਬ ਚੋਂ ਕੁਲਾਬ ਵਟਿਆ ਹੋਵੇ।

ਸੰ. ਕੱਲ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਦਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ : ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ

ਦੇਖ ਹੋ ਗਈ। ਸੰਤ ਬੋਲੇ - ਖੁਸ਼ੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਾਜਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਕੇ ਉਲਟਣ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਵੀ ਓਨਾ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਵੇਰ ਬਹਿਣ ਲਗੇ : ਦੁਹਾਨੂੰ ਕੌਣ ਦੱਸੇ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਿਆ ਹੈ।

ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲੇ ਨਰ ਨਾਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮੁਨਾਸਬ ਵਾਈਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇ ਨਿਕੇ-ਨਿਕੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਸੰਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੱਖ ਚੰਦ੍ਰਾਸ ਸੀ, ਸਾਵੇਂਡ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹੰਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਲਘਵ ਭੇਜਿਆ : ਅਪਨੇ ਨਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਚੋਰੀ।

ਲਘਵ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਣੀਕ ਨੇੜੇ ਫੀਤਾ ਅਤੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਸਵੀਦ ਰਪਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪੈਨਵਾਖ ! ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੀ ਭਾਖਾਭਾ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਚੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗ ਗਲਤ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰ ਦੂਜੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਫ਼ਸਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਦੇਖੋ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਧਾਏ ਲਘਵੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਚਿਲਕਾ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਬਣਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਸੰਤ ਖਰਾਨ ਸਿੱਖ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੱਖ ਖ਼ਜ਼ਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੱਖ ਸਿਫਾਰ ਅਲੀ ਸੇਠ ਸਿੱਖ ਗੁਰਾਂ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਸਾਚ ਉਠਾ ਲਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਕਸੇਰ ਵਿਚ ਟੈਕ ਲਈ :

ਇਸ ਮਨ ਕਉ ਕਸੇਰ ਕੀ ਲਗੈ ਨ ਸੋਇ।

ਇਹ ਮਨ ਜਲਿਆ ਦੂਸੈ ਦੇਇ।

ਸੰਤ ਚੰਦ੍ਰਾਸ, ਸੰਤ ਰਾਮਾ ਸਿੱਖ, ਮੋਹਣ ਸਿੱਖ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਖ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਤੋਂ ਵੰਧਰ ਫਿਰਲਪਾਲ ਸਿੱਖ, ਸੂਰਜੀਤ ਸਿੱਖ ਸਾਹੰਗੀ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਕੁਲਾਣ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲੋਂਦਾਈ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸ. ਜਿਤਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਬੱਲ੍ਹਾ

ਇਕ ਸੰਸਦ ਦੀਵਾਨ ਵਿਖੇ, ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ, ਜਾਣ ਲਗਾ। ਨਾਲ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੱਖ ਚੰਗੂਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਦੂਸੀਂ ਸ, ਖਥਕ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੇ। ਦੁਹਾਡੇ ਦੇਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੱਖ ਭੇਜਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹਦਾ ਲਘਵਾ ਹੈ ਜਿਤਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਬੱਲ੍ਹਾ। ਅਜ ਕਲ ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰਦਾਰ ਸਣੇ ਓਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪੂਰਬੋ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਮੈਨੂੰ ਕੋਠੀ ਦੇ ਘਾਹ ਕਿੱਰੇ ਵਿਚ ਘੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਦੋ ਸਵਾਂ ਫਿਰ ਗਈਆਂ। ਸੁਆਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਉਦਯੀ, ਸੁਧਾ ਮੇਲਾ ਸਿੱਖ ਜਥੇਦਾਰ,

ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰ ਤਲਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਪੁਰਖਾ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰਜੀ ਰਭੇ ਵੀ ਆ ਗਏ । 4.40 ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆ ਦਰਬਨ ਦਿਏ । ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ, ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌਲਾ, ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ, ਨਮਾਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਨਪੁਰੀਏ ਵੀ ਏਥੇ ਆ ਗਏ ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀ ਕੌਲ ਹੋਣੀ ਹੋਵੇ ! ਪਰ ਸੁਆਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਬੋਲੇ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਾਸ਼ ਕੁੰਝ ਆਪ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਰਖ ਛਡਿਆ ਹੈ । ਆਰੰਭ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਰੀਤਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਨੌਰੀ (ਸ. ਸਦਰਨ ਸਿੰਘ ਲਾਹੜੀ) ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੁਚੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮਾਇਕ ਆਪ ਤੇ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਭਲਤ ਜਾਪਾਂ ਨੀਕ ਕਰਾਂ । ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਸਮ ਕੁੰਝ ਜੀ ਦੇ ਭਲ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ । ਅਗੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਚਾਹੇ ਲਿਖਵਾਂ ਲਓ ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬੋਲੇ : ਫੇਰ ਕੌਲ ਮੁਥੀ । ਅੱਧ ਇਸ ਟੀਸ਼ੇ ਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਅੱਧ ਭੋਜ ਦਿਓ । ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੌਲ ਕੁਸੀਂ ਲਪਕਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਸੀਂ ਸਾਡੇ-ਸਾਡੇ ਬੀਰੀ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੁਖ ਕੌਲ ਇਹੋ ਬਰਨੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ । ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ 5 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਚਲੀ । ਸੁਆਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਸੁਖਾਵਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਰਾਤ ਫਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਰਜਾਮੰਝ ਹੋ ਗਏ ।

ਅੱਜ ਬੰਦਲਵਾਦੀ ਭਾਈ ਹੈ । ਰਾਤ ਤਕ ਭਰਤਾ ਮੀਂਹ ਬਰਸ ਗਿਆ ।...ਸੈਕਰ ਪਲੈਪਲ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਚੋਟੀ ਨਾਹਿਥ ਹੀਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁਖ ਸੁਵਿਧਾ ਹੈ ।

ਹੌਲਾ ਬਰਵਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਜਲ

ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਹੌਲਾ ਬਰਵਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਕੁਰਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਚਿਕਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਤ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਹਥੀ' ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ । ਉਸ ਦਸਿਆ : ਹੌਲਾ ਬਰਵਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸੁਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋਂ ਵਰਨਾ (ਸ਼ਿਖੁਪੁਰ) ਦੇ ਅਜ ਫਲ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਹਿਠਾ ਲੋਕਸਾਂ) ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਬਲਗਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨ । ਤੀਜਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਠਤਕਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ । ਸੰਤ ਸੁਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋਇਆ 8-10 ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕਰੇ ਹਨ ।

'ਸਾਡੇ ਚਿੰਹਦਿਆਂ ਵਿਹਣਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਖੋਰੇ ਵਧਦਾ ਸੀ । ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾੜਾ ਜਾਣਕੇ ਛੱਟਾ ਲਾਧ ਲਿਜਾਈਆਂ, ਖੋਰੇ ਖੋਹ ਖਤਨੇ । ਇਕ ਢਲੇ ਮਾਟਸ ਤੇ ਕਰੀਬ ਰਾਮੇ ਵਾਕ ਇਸ ਦੁੱਧ ਰਹ ਰਹਿਣਾ । ਇਹ ਮਿੰਨਤ ਸਮਾਜਤ ਕਰ ਕੇ ਜੋਤ ਜਮਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ।

ਸਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਗੋਦਨ ਨਗਰ ਚਮੀਨ ਖਲੀਦਟ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸੁਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ 18-20 ਪੈਂਡੀਆਂ ਦੀ ਰਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਮਾ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ । ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹਨ । 3 ਮੁਰੱਬੇ ਚਮੀਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ । ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਾਥੇ ਰਹਾ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰ ਤੇ ਸਾਧੂ ਤੇ ਭਜਨੀਯ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਘਰ ਵੀ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੈਂਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਸੰਤ ਸੁਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ : ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀਓਂ ਨਜ਼ਾਤ ਦਿਵਾਈ ਹੈ । ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਾਂ । ਇਸ ਹੋਲੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ 4,00 000/- ਖਰਚ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੋ ਹੁਕਮ ਹੋਏ । ਇਕ ਇਹ ਕਿ ਮਿੱਠਾ ਦਾ ਰਾਹ ਸਿਮਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਫ਼ੇ ਲਗਾ ਦਿਓ ਜਾਣ, ਤਾਕਿ ਨੌਕੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੀਓਂ ਬਖਸ਼ ਨ ਪਵੇ । ਦੂਜਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਬੇ ਵਿਦੁੱਖਾ ਜਗਦੀਆਂ ਛਹਿਣ, ਪਰ ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਲਬਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸਨੀ ਹੋਵੇ ਜੁ ਹੋਣੀ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ 'ਸਤਿਬਚਨ' ਕਹਿ ਕੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਰਵਾਈ ਬਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੀ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪੂਰਬੀ ਥਾਂ ਵਾਲੀ ਪਾਸੇ ਚਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਅਰਸਨ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਖੇਤ ਖਰੀਦ ਲਵੇ ਗਏ ਹਨ । ਉਹੀ ਰਾਹ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੇਖੇ ਹੀ ਸਫ਼ੇ ਲਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਅੱਜ ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ 5 ਵਜੇ ਸਮੀ ਧੂ. ਪੀ. ਫਾਨਮ ਤੋਂ ਉਥੇ ਹੋਲੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਰਾਤੀਂ ਕਾਫੀ ਚੋਰ ਰਕਮ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਲ੍ਹੇ ਦੇ ਘਰ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ।

ਅੱਜ ਦਿਨੇ ਦੇ ਜਥੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ : (1) ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਭੜੋਲਿਆ ਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਥਾ, (2) ਜਥੇਦਾਰ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਥਾ ।

ਅੱਜ ਰਾਤੀਂ ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨਕੋੜਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇਗਾ ।

21 ਮਾਰਚ 1981, ਘਨੀਵਾਰ
ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਲਾ

ਸਬੋਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਕੀਰਤਨ

ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਭਿੱਲੀਆਂ ਸਭਾ, ਤਿਲਕਟੇ ਵਿਹੜੇ, ਰਾਤ ਹੋਈ ਤਕੜੀ ਬਰਜਾਤ ਦੀ ਸੁਚਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ 6 ਵਜੇ ਹੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ। ਇਕ ਏਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਚਿੱਟੇ ਚਿੱਟੇ ਘਸਤਰਾਂ ਵਿਚ, ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੈਲੀਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ। ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਮੇਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਸੁਰੁਆਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਬੰਗੀ ਵਾਦਨ ਸੀ। ਸਾਬੰਗੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਕੁੰਜਰਿਤ ਹਨ।

ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੰਤਲ ਵਿਚ ਅੱਜ ਹਨ : ਸੰਤ ਅੰਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬ, ਸੁਭਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਸੰਤ ਰਵਜੇਮ ਸਿੰਘ ਸਫ਼ੀਰ, ਪੰ. ਭੈਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਆਮ। ਸ. ਭਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ।

ਗੀਤ ਛੱਪਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਪਰਸੋਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਾਠ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭੰਗ ਪਈ ਜਾਂਦੀ ਹਨ। ਪਾਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ, ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖਣਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਹਨ।

ਸਵੇਰ 6 ਵੀ ਵਾਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ 6.40 ਤੇ।

ਭਿਰਭੇਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰਹੋਕ ਲਈ

ਅਜ ਬੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਰਤ ਤੇ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪੰਗਤਾਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੀਚੀਆਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਵੱਡੇ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੀ ਭੱਜ ਨੱਠ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲੱਕੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਗਤਾਂ ਲਗਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਵੇਦ ਸਵੰਦਰ ਪਹਿਨੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਰਟ ਦੀ ਵਿੰਡਰਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਰਦਾਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਹੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਮੁਖ ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਸੁਖ-ਸੁਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਉਪਰ ਰੱਜਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰਿਹਾਵਣ

ਦਾ, ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਦਾ, ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਵਰਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਛਕਣ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਜੋਂ ਬੱਚੇ ਜੋ ਨਿਹਾਲ.....

ਅਜ ਬਾਹਰ ਦਿਨ ਟੰਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਵਾਂ ਚੌੜ। ਅਤੇ ਬੱਦਲਵਾਈ।.....

ਮੇਰੀ ਲਭਕੀ, ਜੋ ਕੁਲੂ ਦੇ ਹਵਾਈ ਖੱਬੇ ਦੇ ਬਹਿਰ ਗੁੱਤਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੁਲਵੰਤ ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਯਮਗਾਹੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਇਕ ਸਬੰਧ ਸਰੋਟਰ ਬੂਟ ਕੇ ਬਿਆਈ ਹੈ, ਪੂਰਬੋ ਦੁਆਰਾ ਅਰਥ ਬਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਇਆ ਹੈ। ਪੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਵੰਡਦੀ ਵਿਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦਾ ਕੱਦੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ।

ਫਾਮਰੋਡ ਸੋਹਣੇ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਾਮਰੋਡ ਸੋਹਣੇ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੋਰਨ ਪੁਰੇ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਮਿੱਥਾ ਚਕੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਮਾ ਓਥੇ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੁਰਾਣੀ ਕੰਠੀਓ ਪ੍ਰਥਾਥ ਛਕ ਕੇ ਨਵੀਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਬਰਨ ਹਿਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਕੰਠੇ ਛੰਘਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਬਹਿਣ ਲਭੇ, ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ : ਕੱਲ੍ਹ ਮਹਾਤਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ।

ਕੇ ਕਿਰ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਬਰਵਾਣ ਕੇ ਭਾ; ਜੋਸ਼ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਹਿਰ ਜਾਣ ਲਈ ਜਲਦੀਯ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਮ' ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਯਾਦ ਬਰਵਾਇਆ ਬਿ 5000/- ਡਕ ਨਾਲ ਭੇਜਣਾ ਹਦੂਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੱਲ ਕਰ ਕੇ, ਅਰਾਮ ਤੋਂ ਵਾਅਦਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਸਮੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਕੰਠੀ ਦੀਆਂ ਪੇਡੀਆਂ ਚਕੂ ਕਰੇ।

ਖਰੀਦ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ

ਅੱਜ ਸੁਆਮੀ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਟੀਕੇ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਭੁਭ ਰਕਮ ਤੇ ਕਲਨ ਤੇ ਚੋਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਸੱਤ ਰਸਮੇਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਕੱਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। 40-50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਸੱਤ ਉਦਾਸੀ ਲਈ ਜੁਟਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਵ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੈਦ ਆਦਿ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਅੱਜ ਆਏ। ਅਤੇ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕੂਦਰਤੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਸੰਤ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਅਜ ਪਹੁੰਚੇ : ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕੂਦਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਪਰਨੀ, ਲਭਕੀ ਕੌਂਤੀ, ਜੁਆਤਰਾ ਬਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਵੀ (ਪੁੱਤਰ) ਦੇ ਬੱਚੇ। ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਇਕ

ਚਿਰੰਕਟਾ ਹਿਰੁ ਸ. ਕੁਰਦੇਰ ਸਿੰਘ।

ਇਸ ਹੱਲੇ ਤੇ ਘਟਨੇ ਦੀ ਸੰਭਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸਦਫਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਾ ਹੀ ਜਾਣੂੰ ਹਾਂ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਭਰ 5 ਬਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ, ਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਖਰੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਭਰ ਠਾਲ ਬਥਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਰਥਾਤ 'ਬੱਜ ਕੇ' ਕੁਰੂ ਦਰਬਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ।

ਬੰਬਈ ਦੀ ਸੰਭਰ ਦੇ ਮੁਲੀ ਬੀ ਮਿੱਠੂ ਸਨੌਹ ਪੁਰਟ ਮਿਲੇ। ਠੰਢੇਦਾਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਚਰ ਸਿੰਘ ਕੁਠਾਈ, ਸੰਭਰ ਹੋਰ ਵੀ ਆਈ ਹੈ।

ਸੰਤ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਦਰ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਡੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਭਰਾਈਦਰ ਸੰਤ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਿਆ। ਵੱਖ ਕੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤ ਹੋਈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਠਾਠਦਾਰ ਭਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਕਮਰੇ, ਸੁੰਦਰ ਬਰਨੀਚਰ, ਭਾਈਨਿੰਗ ਟੇਬਲ ਆਦਿ। ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕੜੀ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੱਚਿਆ :

ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਈ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਉਹ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਹੀ ਮੁਸਤਾਫ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸਥਿਤ ਹੋ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਘੱਟਿਆ ਬੱਧੀ ਕਲਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ 1963-64 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਵਧਾਇਤ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

"ਬੀ. ਏ. ਪੜ੍ਹੇ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਮੰਗ ਨ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਲਈ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਹਾਜ ਚੜ੍ਹਾਣੇ ਆਇਆ, ਆਪਣੀ ਟਿਕਟ ਬਦਾ ਕੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਆ ਗਿਆ।

"ਇਸ ਨੇ ਭਾਹਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਕਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਬੀ ਸੇਵਾ ਬੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪੁਣ ਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੈਮ ਕਰਨ ਵਜਰੇ ਭਰਾਈਵਿੰਗ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਚਿਹੀ।

ਸਿਮਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ

ਸਿਮਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤਿੰਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਬੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਲਵਾਨ ਜੀ ਭੜੋਲਿਆ ਵਾਲੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡਲ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰੇਤ ਸਿੰਘ ਗੁਲਿਆਰਪੁਰ, ਤੇ ਸੂਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਗਾਧਰੀ ਵਾਲਿਆ ਨੇ ਚੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਕੇ ਸੰਭਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ' ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਮਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ

ਪਹੁੰਚਾ । ਅਖਰ ਜਨਸਮੂਹ ਜਿਵੇਂ ਕੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਲਈ ਉਪਲਾਭ ਆਇਆ ਸੀ । ਹਾਜ਼ਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਹਾਈ ਸੀ । ਨਿਰਨੋਮ ਉਪਰੰਤ ਗੋਰਗਨ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਬੰਧ ਗੁਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਥੱਲ ਚੁਕੇ :

ਨਾਥ ਕਣੂਅ ਠ ਜਾਨਉ ।

ਮਨ ਆਇਆ ਕੇ ਹਾਥ ਥਿਕਾਨਉ ।

ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਕਿਰ ਇਸ ਪਿਛੇ ਭਰਵੀਂ ਆਰਾਜ਼ ਨੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ । ਪਿਛੋਂ ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ ਸੀ : ਪਿਛ ਦੇਖਣ ਕੀ ਆਸ ਨੈਣਾਂ ਮਤ ਫੁਹਾਓ ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਬੜਾ ਬਣਿਆ ਪਰ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੂਹੜੇ ਹੋਏ ਬਦਲ, ਠੰਢੀ ਯਮ ਵਰਗੀ ਹਵਾ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਥੱਲੇ ਤੇ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਰਿਮਰਿਮ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਉੱਡਾ ਹੀ ਖਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਉਪਸਥਿਤ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਨਿੱਕ ਹੈ ਆਰਾਮ ਸੀ ਪਰ ਅਨੁੱਤੇ ਨੇ ਥੋੜਾ ਬਿਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ । ਦੂਜੇ ਥੋੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀਆਂ ਕੀ ਰੀਸਾਂ ਕਿ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਜਿਥੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਹਦੀ ਕੁਝਲ ਵਿਚ ਸਾਂ ।
4.20 ਟਕ ਸ਼ਬਦ ਗੋਰਗਨ ਦੀ ਅਗਵਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਲੋਕਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ । ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਾਡੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਆ ਸੁਣੇ । ਜਥੇਦਾਰ ਵਿੱਚਰ ਸਿੰਘ ਜਿੱਲ ਠੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਘਨੂਪੁਰੀਏ ਦਾ ਬੀਬਾਨ ਵੀ ਏਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ।

ਸਕੰਡਰ ਨੇ ਰਾਡੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਜੱਸ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 2500/- ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ । ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ।

22 ਮਾਰਚ, ਐਤਵਾਰ 1981

ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਲਾ

ਹੋਲਾ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਗਿਆ

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵੱਖ-ਵੱਖਾ ਕੂਲਦਾ ਰਿਹਾ । ਹੋਲਾ ਠੰਡਾ ਹੀ ਰਿਹਾ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਫੱਤੇ ਕਠੇ ਮਸ਼ਾਨਾਂ ਨੇ ਮੌਲਾ ਵੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ । ਰਾਡੀ ਥੱਲਾ ਕਿਰ ਨਿਮਲ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਣਮਾ ਛੋਂ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਦਾ ਚੰਨ ਚਮਕਿਆ ਵੀ ਪਰ ਬਦਲਦਾਈ ਨੇ ਕਿਰ ਚੰਨ ਢਕ ਲਿਆ । ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਆਰੰਭ ਨਾਲ ਹੀ ਕਣੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ।

ਤਾਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਬੰਟੇ ਪਿਛੋਂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਇਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ । ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਰੂ ਚਰਬਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ । ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ, ਬਾਘੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਸਜਣਾ ਦੇ ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਲਈ ਝਾਂਚੇ ਹਨ । ਜੋ ਆਗਿਆ ਮਿਲਣ ਤੇ ਬਾਪਸ ਵੀ ਬੀਤੇ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਨੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਹਨ ਕਿ ਰਿਲ ਧਰਨ ਨੂੰ ਬਾਂ ਨਹੀਂ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਮੰਚ ਤੇ, ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ ਸਫੈਦ, ਸੁੰਦਰ ਚੰਦੇਦੇ ਹੇਠ ਸੁਰੋਬਤ ਹਨ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਵਿਚਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਸੀ : ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੋਵੇਂ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਹ ਥੇ ਨੈਰੰਬੀਓਂ ਆਏ ਸੂਝਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਕੁਰਬੰਨ ਸਿੰਘ, ਚੌਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਝਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹਰਥੇ, ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾੜਾ, ਸੰਤ ਬਤਰ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ, ਸ. ਅਖਾਲ ਸਿੰਘ ਬੀੜ, ਸੰਤ ਚਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ, ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਦੋਕ, ਨੰਬੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਲਖਨਵੀ, ਸ. ਸੁਖਖਣ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਚੌਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਦੇ ਬੰਦੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਰੂਥਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਚ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਰ ਲਹਿਨਾਈ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਨਾਠ ਅਨੰਦ ਸਿਰਸ ਲਹੇ ਸਨ । ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਸੁਹਜ ਭਰੇ ਭੀਰਤਨ ਦਾ 7 ਵਜੇ ਭੰਗ ਪੈ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੂੰ 15-20 ਮਿੰਟ ਲਈ ਤਖ਼ਲੀਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ । ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੋਰ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚਰ ਭਾਵ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ, ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਬਿਕੂਲ ਵਾਜਿਆ । ਭੈਣੀ ਤਰੇਏ ਜੁਗ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ । ਅਜੀਂ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨਈਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ । ਇਥੇ ਅਜੀਂ ਕੁਰਸਿਯੀ ਦਾ ਸਭਕ ਛੋਟ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ।

ਫਿਰ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਤਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ :

—8 ਵਜੇ ਭੈਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ ।

—8 ਵਜੇ ਹੀ ਬੰਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਬੰਬੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

—10 ਵਜੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦੇ ਸਵੇਦਾਰ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁੱਲ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਘਨੂਪੁਰ ਵਾਲੇ ।

—ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

—ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬੱਕਰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਅਤੇ ਪੰ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ ਸਿਮਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ, ਚਾਤੀ 8 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤਕ ਕਈ ਦਰਬਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ।

—ਚਾਤੀ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸੂਝਾ ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਰਡੀਨ, ਉਪ੍ਰੰਤ ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੱਕ ਟਮਬਰੀ ਵਾਲੇ ਭੀਰਤਨ ਕਰਨਗੇ ।

ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲਾ

ਤਤੀ ਜਿਹੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਜੱਜ ਪ੍ਰੋ. ਨਰਿੰਦਰ ਨਰੂਣਾ ਮਗਾਂ 9.30 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ, ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁਕਾਬਲੇ 2 ਘੰਟੇ ਲੈਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। 10 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਸਿਮਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਏ। ਹਿੱਤ 10 ਏ ਮਿੰਟ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਪੂਰਬਾ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਏ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਣੀ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰੀ ਅਤੇ ਜੱਜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਨਰੂਣਾ ਅਤੇ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਨੇ ਪੁਰੀ ਬੀਤੀ।

ਮਾਤਾ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਤੇ ਦਿਖੀ ਨਾਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਨਾਵਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੀ ਲੰਡਰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨਿਬਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

(1) ਆਧੂ ਕਰੁੱਪ ਬਿਰੋਂ 8 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ ਦੇ 9 ਭਾਇਕ। ਜੈਤ ਨਗਰ, ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਮਿਰਜਾਪੁਰ, ਭਾਈ ਮਗਾਂ ਸਿੰਘ, ਭੰਬਿਓਪੁਰ, ਦਿਆਲ ਤਰੰਗ, ਸਰਸਾ ਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬੱਚੇ। ਤਬਲਾ : 3 ਜਦੋਂ। ਦਿਆਲ ਤਰੰਗ, ਖਾਪੜ ਖੇੜੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ। ਨ੍ਰਿਤ : ਦਿਓ ਅਲੋਲਾ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ।

(2) ਆਧੂ ਕਰੁੱਪ 11 ਤੋਂ 15 ਸਾਲ। 15 ਜਦੋਂ। ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਮੁਹੱਬਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਰਸਾ, ਮਸਰਾਨਗੜ੍ਹ, ਮੰਡੀ, ਭੈਂਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ। ਤਬਲਾ : 4 ਜਦੋਂ। ਦਿੱਲੀ, ਮੰਡੀ, ਸੈਫ ਨਗਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਗਰ ਤੋਂ। ਨ੍ਰਿਤ : ਦਿਓ ਬੱਚਾ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰੋਂ।

(3) ਆਧੂ ਕਰੁੱਪ 15 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ। ਭਾਇਕ 5, ਜੈਤ ਨਗਰ, ਭੈਂਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਖੇਪੜ ਖੇੜੀ ਤੋਂ। ਤਬਲਾ : 5 ਜਦੋਂ, ਗੁਜਿਆਰਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ, ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ, ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ। ਭਾਇਕ : 3 ਜਦੋਂ, ਦਿੱਲੀ, ਖਾਪੜ ਖੇੜੀ ਤੇ ਲੰਡਨ ਯੂ. ਏ. ਤੋਂ।

ਸਭ ਭਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਰਾਗ ਹੀ ਭੰਢੇ। ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣਨ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਰੁੱਪ 'ਚੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੈਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਭੈਂਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਜਾਣਿਆ। ਨਗਰ ਵਿਹਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਲੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਲਾਇਆ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 1.00 ਵਜੇ ਤਕ ਖਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯਸੋਵ, ਮਹਿੰਦਰਾ ਭਾਇਜ ਪਟਿਆਲਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਣੀਥਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ 'ਚੋਂ ਆਏ।

ਭਾਈਚਾਰੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ

ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੌਮਲ ਗੰਧਾਰ ਵਾਲੀ ਘਸ਼ੇਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੁਟਕਾਈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਰਚਨਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ ਸਭਨਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਵਿਆਂ : ਸਾਜਨਾ ਸੰਤ ਆਉ ਮੇਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੰਤਲ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਰੀਰ ਹਨ : ਚੌਰ ਬਰਦਿਆਂ ਸੇਠ ਭਰਏਕ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਬੈਂਕੋਕ ਤੋਂ ਸੇਠ ਅਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਰਹਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਯੂ. ਬੇ. ਵਿਚੋਂ ਸ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ, ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰੀਹਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਯੂ. ਕੇ. ਆਦਿ। ਨੇਰੋਬੀ, ਅਬਰੀਬਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਸੰਤ ਕੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਆਦਿ, ਹੋਦਕਾਦ ਤੋਂ ਸੇਠ ਕਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਘੱਲ ਕਹਿਮਾ ਕਹਿਮਾ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹੋਈ ਦਾ ਸੀ — ਆਇ ਗਈ ਸਭ ਖੇਤਰ ਹੋਰੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਤਾਲ ਮੇਲ 'ਏ ਨਹੀਂ' ਵਰਗਾ ਹੈ। ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਭੰਡਵੇਦਾਂ, ਅਰਗ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਖਸ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੇਖਣ ਆਏ ਸੰਜਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦੋਹੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਦੀਹਾ ਆਟਿ ਬਲਕੁ ਹਰਿ ਲਾਧਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਬਿਹਤਰੀ ਮੁੰਦਰੀ ਸੁਰ ਕੁੰਧੀ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰੰਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਲਿਧੀ ਆ ਕੁੰਧੀ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੰਡ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਏਸੇ ਨਮਿਤ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਧੁਰ, ਪੂਰੀ, ਲੰਮਾ ਪਖੜ, ਨਕੰਬਰਾ ਸੁਰ ਕੰਦਾਏ — ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਹੀ 3-4 ਸਿੱਖ ਮਸਤਾਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਬਿਆਊ ਬਿਆਊ ਵਾਲ ਰਸ ਕਿੰਨੀ 'ਬਾਹਰਾ' ਸੁਟ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਦੇ ਤੰਗੀ ਕਰਕੇ ਉਠਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਦੀਵਾਨ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਕਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲਣੀ

ਸ੍ਰ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌੜਾ-ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਕੋਈ 6 ਵਜੇ ਹੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਹਾ ਤਾਂ: ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿਆ। ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ: 15 ਸਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਦੇ। ਮੈਂ ਹੀਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਕਿਉਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਤੋਂਤਿਤੀ। ਸੱਚ ਆਈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਤ ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਬਾਦੀਂ ਦੀ ਲਿਖਿਆ। ਉੱਤਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਵਾਬੀ, ਜਵਾਬ ਦੇਧਰੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਕਥਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਘਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਰਾਮ ਪੁਤ (ਯੂ. ਪੀ.) ਮੇਨ ਰੋਡ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਰਿੰਨ-ਦਾਰ ਦਿਨ ਰੋਂ ਹਰ ਛੱਡੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇਖੇ ਦੀ ਆ ਮਿਲੇਗਾ।

ਰਿੰਨ ਦਿਨ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਤਰੀ ਉਡੀਕ ਬਾਅਦ ਅੰਤ ਆਪਣੇ ਤਾਏ ਦੇ ਪੁੱਤ ਬਰਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਓਸੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੇਚਿਤਰੀ ਸੁਸੀ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰਵਾਨ ਹਾਂ ਹੋਈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਕੁਝ ਕੰਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਅਰਬਾਤ ਬਜਨ ਦੱਸ ਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਆਏ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਮਨ ਬਾਗ਼ੀ ਬਾਗ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੌਝਾ ਚਿਰ ਹੀ ਘਰ ਆਣ ਕੇ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਏ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਏ ਕਿ ਪੁਰਬਲੇ ਬਰਮਾਂ ਕਿਨਾ ਇਹ ਸੰਜੋਭ ਕਿਧੇਂ ?

“ਸਾਥਾ ਦਿਨ ਦੇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਿ ਰਾਤੀ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਅਸਲੇਂ ਲਾਭੇ ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਯਤੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਂ — ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਨਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕੇ ਵੇਚਾਂ ਮਿਲਣ ਵਾ ਵੇਭ ਨ ਹੁੰਦਾ।”

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ. ਫੌਲੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਕੁਹਿ ਸਵਾਮਿਨ ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅਜ ਹੁਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਬੂਹੇ ਦੇ ਫੌਲੇ ਦੀ 30-40 ਨੀਲਧਾਰੀਏ ਸਤੀਰਾਂ ਵਾਂ ਜਥਾ ਲੇਖਿਆ ਹੈ, ਜੁ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰੇਗਾ।

ਮੈਂ ਫੌਲੀ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰੇਓਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ (6.20 ਵਜੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਰਮਾਲੀ ਪੁਰੀਆ ਸ. ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਕੀਨਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ।

ਇਕ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਬੱਚਾ

ਘਣੇ ਖਣੀਰਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਬਲਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਨ ਵਾਂ ਨਸ਼ਕਾਂ ਬਲਦੀਏ ਸਿੰਘ ਬੁਲਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਬੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਲੜਕੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਇਹ ਬਾਹਲੀ ਬੰਟਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਦਸਤਾਬ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਆਪਣੀ ਰਾਈਮ ਨ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵਿਵਾ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਭਾਲਦੇ ਵਿਭਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਰ ਵਿਚ ਉਠਣ ਬੋਠਣ, ਬੋਲਣ ਵਾਲਣ ਦੀ ਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਹੀ।

ਲੜਕੇ ਕੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਲਭ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਚੈਟ ਜੁ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਾਕ ਦਿਵਾਣ ਵਿਚ ਉਸਦੀ (ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ) ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਛਾਬੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ

ਬਾਮ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਥਾਬਲੇ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਸਕੌਰਰ ਮੈਂ ਅਧਿ ਘੰਟੇ ਲਈ ਭਾਗ

ਲਿਆ ਫੇਰ 8 ਵਜੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਲਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸਟੇਜ ਸਕੈੱਟਰ ਸਾਂ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਇਹ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸੱਤ ਬਿੰਬਨ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਇਆ। 20 ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸੀ :

1. ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਰਸ ਦਿਖਾਏ ਆਣ।
2. ਏਕਰਾ ਤੇ ਅਲ ਦਾ ਪ੍ਰਜਾਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਬਕੀਰ ਚੰਦ ਤੁਲੀ, ਕੋਹਿਨੂਰ ਜਲੰਧਰੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਹੇ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਾਕੀਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ : ਸਰਬ ਸ੍ਰੀ ਸ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲੋਂ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ, ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ, ਮਾ: ਹਰਸਾ ਸਿੰਘ, ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਚੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਕਤਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਰਾਸਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਮਨ ਗਵਿੰਦਾ ਭੇ ਪੰਜਿਆ ਬੰਦ ਵੀ ਘੋੜਾ।

ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਚੈਨ ਕੇ ਸੁਣਿਆ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਪੂਰ। ਇਨਾਮ ਬਰਾਮ ਵੀ ਪੁਲੇ ਦਿਨ ਮਿਲੇ।

10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਏਸੇ ਥਾਂ ਹੋਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।

23 ਮਾਰਚ 1981, ਸੋਮਵਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਲਾ, ਅੰਡਮ ਦਿਨ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸੁਕੀਰਨਲ

ਫੌਲੂ ਪੈਟਾ ਵੁ ਦਿਨ ਚੰਡਾ ਪ੍ਰਪੰਨਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਕੂਟਰ, ਟ੍ਰਕ, ਟ੍ਰਾਲੀਆ, ਟਾਟਾ, ਕੱਜਾਂ, ਚਾਰਟਰ ਬਸਾਂ ਸਿੰਗਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਹੋਲਾ ਮੇਲਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਜਿਥਰ ਵੇਖੀਏ ਸਟੈਂਦਪੌਂਡ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਕਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਵਾਕ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਤੇ ਅਭਵਾਈ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਖੋਰਡਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੀਰਤਨਕਾਰ ਬਾਗੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਬਿਆਨ ਸਿੰਘ ਚੀਰੋਂਕੇ ਤੇ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਭੋਲਵਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲਚੁਬਾ, ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਰ ਸ਼ਹਿਨਾਈ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਬਰਾਂ ਵਜਦੇ ਵਜ਼ੀਰਿਆਂ ਸੰਗੀਤ ਸੋਧ ਕਾਦਿਮ ਰਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ, ਪਰ ਝਾਸਲੇ ਤੇ, ਹੜਨ ਰੇ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਵੇਦੀ ਦੇ ਤੱਥੇ ਬਣ ਕੇ ਉਪਰੋਂ ਸਦੇਖ ਖਦਰ ਨਾਲ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਜੱਤੇ ਬੈਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਘਤ ਏਨੀ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੀਲਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁੰਦੀ ਪਾਸੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਡਿਟਤੀ ਵਿਚ ਨਗਰਾ ਲੈ ਚਹੀ ਹੈ। ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਕੁੰਜਾਇਲ ਨਹੀਂ।

7 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਬਸਾਹ ਪ੍ਰਬਾਦ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਕੁੰਬ ਜੀ ਅਤੇ ਪਾਲਿਕੀ ਲੈਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। 7.15 ਤੇ ਚਾਰ ਦਾ ਭੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਮਾ ਨੇ ਚਰਾ ਰਿਆਰੀ ਦਾ ਵਕਤ ਵੇਖ, 'ਨਿਰੀਖਿਅਕ', 'ਵਡਿਆਮ' ਤੇ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਹੋਲੇ ਮੇਲੇ ਕਿਥੇ ?

8 ਵਜੇ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਇਨਅ ਜੇਕੂਆਂ ਨੂੰ ਇਨਅਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਹਿਰਿਸਤ ਅਲੇ ਚੱਲ ਗੇ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਡਾਘਲਦੀ, ਸ. ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਪੀ. ਭਾਰਮ, ਸੁਥਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਰਾ, ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੋਲਾ ਬੈਲਰ, ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਦਰਜਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਜੋੜ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆ ਬਿਨੇ ਕੀਤੀ : ਅਗਲਾ ਹੋਲਾ ਧੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਭਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ। ਡਾਘਲਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਾਰਮ ਤੇ ਜਾ ਗੱਲੇ ਵਿਖੇ। ਬੇਨਤੀ ਪਰਵਾਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜੋੜਾਂ ਭੁੰਜ ਦਿੱਤੇ।

ਭੋਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਬੋਰ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ, ਡਾਨਟਨ ਫੋਜ, ਹੋਦਰਾਡਾਥ ਆਦਿ ਧਰਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਦ ਦਰਜਨ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਬ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੀਨ ਵਿਆਲ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਤੇ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਬੇ ਸੇ ਨਿਹਾਲ ਦੀਆਂ ਭੁੰਜਾਂ।

ਹੋਲੇ ਦੀ ਨਿਰਵਿਘਨਤਾ ਨਮਸਕਾਰ

8.10 ਵਜੇ ਅਨੰਦ ਬਾਹਜ ਦੇ ਜੋੜੇ ਹਵਨ ਦੁਆਲੇ ਉਠ ਖੜੇ ਤੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਉਥਾਫਨ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ-ਜੋੜੇ ਨਾਵਾਂ ਲਈ ਉੱਠੇ। 8.30 ਤੇ ਭੋਰਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਗੇ।

ਦੋਸੇ ਵੌਰਾਨ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਲਗਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਕਰੀਏ, ਸਰੋ ਪਰਵਾਰਾਂ ਪਰਾਰਾਂ, ਬਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭੋਟਾ ਹਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਬੋਰ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆਏ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਰਾਰ ਸੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਚ ਸੀ ਬਾਦਮਾਂ ਦੀ ਭਰੀ, ਉਪਰ ਦਿਭ ਕਪੜੇ ਦਾ ਥਾਨ ਤੇ 5000/- ਨਕਦ ਰਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਵੇਂਸੀ ਕਾਲਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਂ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਾਰ ਬਨੁਰਾਈ, ਇਹ ਭਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਸਥਾਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹਿਰ ਠਿਆਏ। ਭਾਰਵਰ ਜੀ ਚਰਨੀਂ ਹੋਰ ਲਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਦੋਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਧ ਸੰਨਤ ਆ ਆ ਗੁਰੂ ਬਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਸਰੋਦ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੋਰਦੇ, ਭੋਡਿਆਂ ਤੇ ਹਰੀ ਕਿਨਾਰੀ ਵਾਲੀ ਬਰਮ ਚਾਦਰ ਵਲੋਂਟੀ, ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬੋਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ

ਦੇ ਚਾਨਣ ਇਕ ਇਕ ਦੋ ਦੋ ਖ਼ਬਰ ਸਭ ਠਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਕੇ ਨਿਰਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

8.45 ਤਕ 82 ਆਦਿ ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਅਤੇ ਇਕ ਦਸਮ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ । ਹਰਾਇਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਬਕਾ ਸੋਚਕ ਨੇ ਬੜਾ ਥੰਗ ਅਤੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ।

ਪੂਰੇ 9 ਵਜੇ, ਸੰਤ ਅੰਗਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਹੁੱਲੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ । ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਫੈਰਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ :

27 ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਨਮਿਤ

1	ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾਨਕ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨਮਿਤ
9	ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨਮਿਤ
5	ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ
1	ਭਾਈ ਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੱਖ ਨਮਿਤ
1	ਸੰਤ ਦਸੋਂਹਾ ਸਿੱਖ ਅਸਤਾਨੇ ਨਮਿਤ
2	ਬੇਹ ਅਭੋਗਰਾ ਨਮਿਤ
75	ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ ਵਾਇਆ ਵਲੋਂ

36 ਸੰਭੇ ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ

ਦਿਨਾਮੀ ਦਾ ਬੋਰਥਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨਾਮ ਭਗਸੀਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ।

ਭਾਗਣਾ : ਆਧੁ ਕਰੰਪ 15 ਤੋਂ 20 ਸਾਥ

ਨੰ: 1. ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਪਿੰਡੀ, ਫੈਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਨੰ: 2. ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸੁੱਖੀ, ਫੈਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਨੰ: 3. ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੱਖ, ਜਲੰਧਰ

ਬਾਦਨ

ਨੰ: 1. ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੱਖ ਖਾਪਲ ਖੇਤੀ, ਚਿਤਰੂਕਾ

ਨੰ: 2. ਸ੍ਰੀ ਭਿਰਨਪਾਲ ਸਿੱਖ ਯੂ. ਐ., ਸੰਧੂਰ

ਨੰ: 3. ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੱਖ ਦਿੱਲੀ, ਸਾਰੰਗੀ

ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪਰਦਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭੋਗ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਉਦੋਂ ਉਦੋਂ ਦੀ ਤਾਂ ਬੱਠ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰਨੀ ਹੋਈ ।

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੀ

ਦੋਵੇਂ ਭਰੋ ਪੂਰੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਚਾਚੀ ਕੱਟੇ ਤੇ ਪੌਥਲੀ ਵਾਲੇ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਚੜ੍ਹ ਸਿੱਖ ਪਿੰਡ ਮਾਜਰੀ ਚੋਰਾ

ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਵਿਆ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਇਹ ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਰਨੀ ਕਰਤੂਤ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸੰਗ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਕੋਰਟ ਆਨਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ। ਇਕ ਲੰਮੇ ਰੁਪੇ ਦੀ ਆਨਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰ

ਉਥੇ ਹਥ ਨ ਅਪਣੇ ਥੂਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਰਾਹ।

ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੀ ਹੋਏ ਕਥਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਬਾਹ।

ਦਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਸਿੰਘ, ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਦਰਸਨ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਏ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੋ ਐ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਨ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤਵਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਚੀਵਾਨ ਸਥਾਨ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਏਥੋਂ ਦੇ ਉਰਸਾਹ ਉਮਾਹ ਭਰੇ ਖਾਰਾਬਾਣ ਵਿਚ ਸੁੰਨਤਾ ਕਰਤਣ ਲਗੀ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾਨ ਨਗੀ।

ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ

ਗਿਰਏ ਗਿਰਾਏ, ਰਾਹ ਕੇ ਆਏ ਓਏ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਮੰਡਰੀ ਵਿੰਦਰਾ ਆਂਧੀ ਲਈ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਯਰ ਹਿਰ ਮਸਰੂਭ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ, ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਮ' ਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛਾਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭੋਰੇ ਲੈ ਗਏ। ਹੰਸਪਾਲ ਪਰਵਾਹ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦਿੰਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲਾ ਨਵੀਂ ਭੈਣੀ ਦਾ ਭਮਰਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਉਹ ਬਾਰਡ ਕਖਾਇਆ ਜੁ 27.3.81 ਵਾਲੇ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਮਿਠਿਆ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਾਥੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਡ ਲਏ।

ਹੰਸਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮਸਨ ਪ੍ਰੇਸ ਵਾਲਾ ਦਿਹਾੜਾ ਦਾ ਸੰਵੀਨਰ ਛਾਪਣੀਂ ਵੱਜ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਸ ਵਾਲਾ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।

ਅਸਾਂ ਵੀ 2.00 ਵਜੇ ਵਾਲੀ ਬੀਜ ਚਿੱਠੀ ਵਾਸਤੇ ਫੜ ਲਈ। ਮੇਰੀ ਦੁਹਤੀ ਸ਼ਬਨਮ ਸਪੁੱਰੀ ਯਸਰਾਹੀ ਮੇਰੇ ਠਾਲ ਸੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਸਰੋਦ ਦੀ ਭੈਣ ਭਜਨੀ। ਤਦ ਤਦ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਕਹੁਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾ ਕੁੰਗੀ ਸੀ।

ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਣਿ ਆਈ

ਕਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਹ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹੋਠੇ ਦੇ ਸਮਾਯਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਆਂ ਪਰ ਕਹੁੰਦੇ ਨਾਮ ਮਿਲੇ ਨਹੀਂ ਜੁ ਬੱਚੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ

ਉਹ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ ।

ਆਮ ਪ੍ਰਬੰਧ : ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੜਵਾੜਾ

ਆਓ ਭਰਤ : ਸੰਤ ਬਿੰਦਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸਰਬਨ ਬੀਰ ਦੀ ਜੋਤੀ

ਸਭ ਪਾਸੇ ਖਾਸ : ਸੰਤ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਖਲ ਸੰਤ ਨਗਰ

ਭੋਰਾ ਇਨਚਾਰਜ : ਸੰਤ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਰਾਇਸਰੀ) ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਹੋਟੀ : ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਠਾਥ

ਦੁਆਬੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਭਰਪੂਰ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ।

ਬੰਬੁਆਂ ਦੇ ਹਿੰਮੇਵਾਰ : ਸੰਤ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਢੰਡਾ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)

ਪੰਡਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ : ਸੰਤ ਕਲਮੀਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਹੋਏ ਤੇ ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਚੱਡਰ, ਗੋਰਾਇਆ

ਲੰਕਾਰ : ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ - ਗੁਰਦਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਵਿੱਤਾ

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ ਭੜੀ - ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮੁਠੱਭੇ

ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੜਵਾੜਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ 150 ਚੁਆਨ ਵਾਹੀਓ ਦੇ ਨਿੱਤਰੇ ਹਨ । ਇਹ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹਰ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ ।

25 ਮਾਰਚ 1981. ਬੁੱਧਵਾਰ

ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਬੁੱਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ

ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਵੀ, ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ ਘਰੇਂ ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ ਸੁਖਮੀਰ ਸਿੰਘ
ਭੋਜ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਭਾਏ ਪਤਾ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਪਰ 10.00 ਵਜੇ ਤਕ
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ । 10.30 ਵਜੇ ਧਰਮਸਾਥਾ ਕਮੇਡ ਲਗਦਾ ਪਤਾ
ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਬੰਤਰ ਗਤਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਏ ।
ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਵ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਾ ਸਹੁਰਾ ਸੰਤ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ
ਜੋਤਬੀ (ਸੰਤ ਨਗਰ) ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਕੁ ਖੋਲ ਕੀਤੀ : ਸਬੰਤਰ ਸੰਤ
ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ (ਹਿਰਨਵਾਦ) ਨੇ ਵਜੀਰ ਪੁਰ ਬੋਰਟਰੀ
ਚਾਲੂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਓਥੇ ਦੋ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੀਤੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਾਂ ।
ਪਾਠਾਂ ਵਾ ਭੋਰ ਕਲ ਸਵੇਰੇ ਪਵੇਗਾ, ਘਸਾ ਢੀ ਵਾਰ ਪਿਛੋਂ । ਅੱਜ ਚਾਰ ਰਕ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰੂਰ ਅਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ ।

3.30 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੁਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰੋਂ ਗੱਲ-ਗੱਲ ਆਇਆ । ਉਸ ਗਿਹਾ :
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ 11 ਵਜੇ ਦੇ ਕੋਠੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ 4.00 ਵਜੇ ਲਉਦੇ
ਥੋਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਥਾ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਏਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਠਿਰਠੇਮ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ
ਕੀਰਤਨ । ਉਹਨੂੰ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ ।

ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਰੂ ਜੀ ਦੇ

ਮੈਂ 4.30 ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਠਾਕਰਾਂ (ਠਾਕੁਰ ਬਾਸੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਤੇ ਪੂਰਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੂਬਾ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੋਰ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਅਜੇ ਬੈਠੀ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਸੰਗਤ ਧਰਮਸਾਲਾ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਖਾਸੀ ਰੋਟਕ ਹੋ ਗਈ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਲ ਨਾ ਆ ਸਕਣ ਦਾ ਬਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਆਵਾਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ। ਪ੍ਰੋਫ਼ਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਏਧਰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੋਭ ਹੋਰੀਂ ਵੀ ਫਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ ਸਹੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਰੋਡ ਤੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਬੰਬਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਬਣੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਬਰ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਝਨ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਣੀ।

ਪੂਰਬੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਓ ਚਲੇ ਹੋਏ 10 ਵਜੇ ਓਲੀ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਾਂ।

ਅੱਜ ਸੰਭ ਕਰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੰਡਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਬਾਬਦ ਕਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਡ ਕੇ ਦਿਸ ਬਾਬਦ ਪਕੂਨ ਦਾ ਕਾਇਦਾ ਆਪ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਕਾ ਓ ਦੱਸਿਆ :

ਸੰਭੀ ਅੰਦਰ ਸੰਭੀਆ

ਮਨੋਰਥ ਸੀ, ਕੁਝਾਂ ਕੂਹਰੀਆਂ ਨ ਪੜੀਆਂ ਜਾਣ, ਸਗੋਂ ਬਾਬੀ ਬੀ ਅੱਧੀ ਕੁਝ ਦੁਹਰੀ ਪੜੀ ਜਾਵੇ।

ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਬੰਗਰਕਾ

5.20 ਬਾਮੀਂ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਦੇ ਪਾਬਕ ਮੇਧਾਨ ਵਿਚ ਪਯਾਰੇ। ਏਥੇ ਕੁੰਮਟੀ ਲਸਤਰ ਚਲ ਓ ਮੇਧਰਾਂ ਨੇ ਬੰਗਰੇ ਦੇ ਕਰਤਬ ਚਿਖਾਏ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਲਸਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਚੋਰ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਬਕ ਵਿਚ ਬੰਨੀ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਸੁਚੇਤਰ ਰਹੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਆਣੇ-ਦੁਆਣੇ ਅਖਾਤੇ ਵਾਯ ਬੈਠ ਗਈ। ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਕੋਲ ਬੱਪਕੇ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਗਏ। ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਦੁਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਕੁਰਦਿਆਰਾਂ ਸਿੰਘ ਸਤਾ ਵਲੋਂ ਆਪ, ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਤੇ ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਹਿਣ ਉਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੇ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਏ। ਫਰਕਦੀ ਸਿੰਘ ਪਲੱਚੇ ਬਾਜੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਯਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦਿਹ ਦੋਲ ਦੇ ਟਾਲ ਤੇ ਅਲੋਕਾਂ ਜੋੜਿਆਂ ਨੇ ਕੱਤਰੇ ਦੇ ਕਰਤਬ ਦਿਖਾਏ।
ਠਰ-ਠਾਰ ਦੁਆਲੇ ਖੜੋਤੇ ਬਹੁ ਉਤਸ਼ਾਹ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਕੱਤਰੇ ਬਾਗੀ ਦਾ ਇਹ
ਬਰਿਤਰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਮੁੱਕਣ
ਤੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਨੇ ਮਿੰਨਤ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ।
ਸੀਟੀਆਂ, ਮਲਟੀਆਂ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤਬ ਬੜੀ ਖੇਡਤਾ ਠਾਲ ਦੋ-ਦੋ ਮਿੰਟ
ਦਖਾਏ ਗਏ।

ਗ਼ੈਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਜੁ ਕੱਤਰਾਬਾਜ਼ ਸਨ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਖ਼ਤਰ ਕਰਤਬ ਦਖਾਏ ਰਹੇ। ਇਸ ਕੱਤਰਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨਾਮ-
ਧਾਰੀਆਂ ਵੀ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਸ. ਤਰਦੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ
ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ।

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਦਿਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਖੀ ਕਰਤਬਕਾਰ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ
ਕੇ, ਲੰਮੇ ਪਈ ਇਕ ਜੁਆਨ ਦੇ ਇਕ ਤੇ ਰਖਿਆ ਫੇਲਾ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਰਖਿਆ,
ਤੀਜੇ ਦੇ ਬਾਜੂ ਤੇ ਰਖਿਆ, ਚੌਥੇ ਦੀ ਹੱਟ ਉੱਤੇ ਰਖਿਆ ਫੇਲਾ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੌਕ
ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਰਤਬ ਦੇਖ ਕੇ, ਸੀਟੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਈ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੰਨ ਵਿਚ ਬਹਿਆ। ਬਾਇਚ ਗਿਲੇ ਟਿੱਕ (ਜੁਗਰ) ਥਾਰੇ ਕੁਝ
ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਹੋਸ ਨੇ ਬਹਿਣ ਟੰਗਾ : ਸੱਚੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਣ ਦੱਸੇ ?

ਅੰਤ ਉੱਥੇ ਇਕ ਟੋਕਰਾ ਫਲ, ਇਕ ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਕੁੰਮਣੀ ਸਜਣ
ਥਣ ਵਾਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੰਠੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰੇ 6.00 ਵਜੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਪਰ
ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਨੇ ਵੇਲੇ 6.20 ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਕੰਠੀ ਆਉਂਦਿਆਂ 6.40 ਹੋ ਗਏ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼ ਬੈਂਕ ਦਾ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਕੁਪਤਾ ਪਰਦਾਸ ਸਮੇਤ, ਫਰਲਨਾਂ ਵਾਸਰੇ ਬੈਠਾ ਸੀ।
ਸ੍ਰੀ ਕੁਪਤਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੁੰਨਹਾਰ ਸਨ। ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਸੈਂਠ ਤਰਲੰਕ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਵਾਹ ਹੋ ਗਏ। 20 ਮਿੰਟ ਲਗ
ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ।

ਫਿਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਕੁਝ ਫਰਟ ਫਰਟ ਪਿਤ ਉਪਰ ਲੰਬਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ
ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਬੀਵਾਨ ਬਿਚ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦਾ ਇਕ ਦਿਆਲਤੀ ਸੇਠ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ
ਆਪਣੀ ਸੁਪਤਨੀ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਸ. ਕਦੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਸੇਠ
ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜੋਗਤ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੈਂ: ਫ਼ਦਲ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਥਾਂ

7 30 ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਥਾਂ ਦੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਬਹਿਣਾਈ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦਿਲਰੁਥਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡੇ ਦਾ ਭਾਈ) ਦਿਲਰੁਥਾ ਏ ਕੇ ਥੋਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੀਤ ਬਲਦੇਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ, ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸਰਵੰਤ, ਦੀ ਆਈ ਹੋਏ ਸਨ। 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕਿਰਪਾ ਫੀਰੀ ਤੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਫ਼ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (11) ਨੂੰ, ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੋਰ ਤੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਲਰੁਥਾ ਤੇ ਭੋਰੀ ਅਧਰੰਗੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਇਹ ਦਿਲਰੁਥਾ ਵੀ ਇਹਿਅਸਕ ਹੈ। ਮੇਂਠਵੀ ਫ਼ਦਲ ਹੁਸੈਨ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ, ਜੱਦੋਂ ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰੋਂ ਆ ਕੇ ਪਿੰਡਲ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਨੌਹ ਯਾਦ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਓਥੋਂ ਫ਼ਦਲ ਹੁਸੈਨ ਜੀ ਦੀ ਠੋਤਰ ਜਿਓਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰਾ ਨੌਂਵੇਂ ਫ਼ਤਿਹ ਬਹਿਆ ਚੰਦਿਆ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਕੀਮੀ ਰਸ ਨਾਲ਼ ਲਥਰੇਰ ਕੁੰਹਵਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਬਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਹ 'ਮੀਮ', ਐਂਹ 'ਹੇ', ਇਹ ਇਹ 'ਮੀਮ' ਅਤੇ ਆਹ 'ਦਾਣ', ਮੁਹੰਮਦ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਹੈ ? ਏਹ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਮਾਧੁਰਤ ਦੇ ਸੇਅਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਪਰਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗਾ ਕਿ ਚਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਭੱਖ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਿਹ ਫ਼ਦਲ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਠਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿਚ 'ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਥਣੇ ਸਾਹ ਹੀ ਵਰਤੋਂ' ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਰਯੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਂਠਵੀ ਫ਼ਦਲ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਇਹ ਬੇਅਰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਸ ਵਾਰੇ ਆਪਣੀ ਬੈਠਕਾੜ ਦਾ ਅੰਤ ਕੀਤਾ :

ਪਰੋਬਾਨੀਆਂ ਮੇਰੀ ਉਂਤ ਸੇ ਨ ਬਹਿਣਾ, ਸੁਣੋਂਗੇ ਤੋਂ ਵੁਹ ਭੀ ਪਰੇਸਾ ਹੋਂਗੇ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੜ੍ਹਾ

ਏਥੇ ਉਸਤਾਦ ਪ੍ਰੇਮ ਚੜ੍ਹਾ ਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆ ਕਦੇ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਚਿਤ ਸੁਣਨ ਚਾਲਾ ਇਕ ਸਪੀਕਰ ਆਪਣੀ ਬੈਠੀ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਤੇ ਫਿਟ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਬੜਾ ਕਹੀਆ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਏਥੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਪੂ ਤੇ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੱਖੀ ਵੀ ਸਹਿਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ।

ਫਿਰ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਵੇਂ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ 5-7 ਮਿੰਟ ਦਿਲਰੁਥਾ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ : ਮੈਂ ਇਸ (ਠਾਕੁਰ ਜੀ) ਨੂੰ ਏਥੇ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਹੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਾਹਵੇਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਬਟਿਸ

ਕਰਵਾਵਾ। ਹੋਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਰਿਆਜ਼ ਕਰਵਾਵੇਗਾ। ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ
ਦੁਰਾਂ ਤਬਲੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਰਾਦਾਇਕ ਗੀਤੀ ਕਿ ਜੋ ਉਹ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਦਿਹਨਾਂ
ਦਾ 'ਮੂਰ' (ਹਉਂ) ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ।

੪.10 ਵਜੇ ਰਾਤੀ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਤੋਂ ਨੰਦ ਨੰਦਨ, ਬਲਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਬਣਾ ਸਾਥ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਤਾਕਿ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਮੁੰਡਾ ਠੇਕ-
ਤਾਲ ਵਿਚ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰਦੀਆਂ ਸੁਰੀਲੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਤੇ ਸਰਬਲਾਂ
ਕਹਿ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਮੋਹ ਲਏ। ਸਬੰਧ ਰੇਖੇ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥਜਾ ਠਾਕਰੀ ਅਤੇ
ਅਜਰਕਲ ਭੁਬਈ ਵਿਚ ਘਾਈ ਕਰਨ ਛੇ ਸੇਤ ਸੰਤਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ
ਕੌਰ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਬੱਚੇ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਬਲਾਕਾਰ ਹਨ। ਵੱਡਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ
ਸਾਸਨ ਮਿਸਰਾ ਬੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਾਗਿਰਦ ਹੈ ਤੇ ਜੰਹਣਾ ਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਤਬਲੇ ਤੇ ਬੰਟਰੋਂਟ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ
ਉਸਤਾਦ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ
ਸਾਗਿਰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੀ ਗਿਰਫਾ ਨਾਲ ਤਬਲਾ ਬੰਦਮਣੀ ਪੰ: ਬਿਬਨ
ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਰਸ ਦਾ ਸਾਗਿਰਦ ਹੈ। ਭੀਕਾ ਦਿਹ ਸੁਰਿੰਦਰ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਸਾ
II ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ
ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸਤਾਦ ਅੰਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਦਾ ਸਾਗਿਰਦ ਹੈ।
ਇਹ ਵੀ ਸਬੰਧੀਆਂ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾਈ ਹੈ। ਦਿਹਨਾਂ ਸਭ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
ਗਿਰਫਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਰ ਛਿੱਕੇ ਬੰਦਾਂ ਦੀ ਵੰਦਜ ਸੁਹਣੇ ਸੁਰ ਤਾਲ ਤੇ
ਤਾਨਾਂ ਸਰਬਲਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕਾਢੀ:

ਸਵਾਈ: ਕਾਨ੍ਹਾ ਹੋ ਨੰਦ ਨੰਦਨ

ਪਰਮ ਨਿਰੰਜਨ, ਹੈ ਦੁੱਖ ਭੰਜਨ।

ਅੰਗਰਾ: ਵੰਨ ਬਨੀ ਮੋਰੀਅਨ ਕੀ ਮਾਝਾ

ਸੰਗਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਸ ਕਾਣਾ।

ਗੀਤਾਂ ਮਨਮੋਹਣੀ ਭਬਕਾਗੀ ਵੀਆਂ

੪.20 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਬਲਜੀਤ ਦਾ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਬਲਜੀਤ
ਨੂੰ ਮਾਠਕੋਂਸ ਵਿਚ ਸੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖੇਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੰਝੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪ ਨੇ
ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ, ਬਿਰ ਜਾ ਕੇ, ਉਸਤਾਦ ਪ੍ਰੇਮ ਕਲਰ ਦੇ ਤਬਲੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਤਾਲ
ਲਗਵਾ ਕੇ ਤਰਬ ਵਾਦਨ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਏ ਛੇ
ਬਮਤਕਾਰ ਨੇ ਕੁਈ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਬਰਜਤਾ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਭੁਬਕੀਆਂ ਕੁਆ
ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਅੱਜ ਦੂ ਨਹੀਂ ਚੀਤ ਵੱਖੀ ਉਹ ਰਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਕੂਟਕੀ ਦਜ਼ਫਾ
ਸੀ, ਲੋਯ ਮਾਰਰਾ ਅਤੇ ਮਾਰਰਾ ਨਾਲ ਤਾਲ ਤਾਲ ਖੁਸ਼ਟਾਵੇ ਲਈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ

‘ਨਾ ਧੀ ਧਿੰਨਾ’ ਦੇ ਰਲਦਿਆਂ, ਇਕ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਇਕ ਚੁਟਕੀ, ਦੂਜੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਦੋ, ਫਿਰ ਤਿੰਨ, ਫਿਰ ਚਾਰ, ਪੰਜਵੇਂ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੰਜ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 8 ਚੱਕਰਾਂ ਤਕ ਚੁਟਕੀਆਂ ਛਦੀਆਂ। ਸੁਆਦਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤਰਬਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਉਸਰਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁਸਕਰਾਏ ਬੈਠੇ : ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰਾ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ‘ਢਲਾਟਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।’ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਚੁਟਕੀਆਂ ਵਜ਼ਾਇਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ‘ਜਥਾਨੀ ਪੰਜ ਦੀ ਡਿਟਕੀ ਨੂੰ, ਅਨੇਕ ਝੋਆਂ ਵਿਚ ਤਰਬਾ ਨਾਲ ਚੰਡ ਕੇ ਵਜ਼ਾਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਿਆ : ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਜੱਥੇ-ਟ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰਬਾ ਵਿਚ ਮਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਂਦਾ ਵਧਾਂਦਾ ਸਾਂ, ਫਿਰ ਬੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਵਾਸਤੇ ਢਬਾਨੀ ਮਾਰਕਾਂ ਡਿਟ ਕੇ ਦੱਸੀਆਂ, ਉਂਦੇ ਪੰਜ ਮਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਕਟਾ ਕੇ 5-6, 5-7, 5-8, 5-9 ਤੇ 5-10 ਆਦਿ ਵਧਾਈਆਂ ਛਦੀਆਂ।

9.00 ਵਜੇ ਤਾਂ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਢਾਕਲਾ ਨੇ ਆਣ ਆਖਿਆ ਮੰਗੀ, ਜੋ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਆਇਆ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਰਚਣ ਚਰਣ ਆ ਸਕੇ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਚਿਹ ਪ੍ਰਗਟਾ ਮਿੰਡਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੇ ਇਹਦਾ ਸਕੂਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਹਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਆਏ। ਚਰਨੀਂ ਹੋਥ ਲਾ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ, ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਸੇ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਹਿ ਗਏ। ਉਦ ਤਕਲੀ ਤੇ ਸਾਥ ਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਭੈਤੀ ਹੀ ਤਕਲਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਲਤ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ। 9.30 ਡਫ ਡਰਵਕਾਰੀ ਵਿਚ ਛਦੀ ਛਦੀ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਜੀਆਂ। ਅੰਤ ਉੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਲਤ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਆਪ ਨਾਲ ਤੋਂ ਰਕਲਾ ਵਜ਼ਾਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕਮ ਤੋਂ ਸੰਝਲ ਸੰਝਲ ਕਰ ਹੀ ਚਲਣੇ ਹੋਂ।

ਫਿਰ ਉਸਰਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰਦੀ ਵਿਚ ਸ. ਸਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਿਲਕੁਥਾ ਕੇ ਸੁਰਾਂ ਭਰਨ ਲਏ, ਚਰ ਨਾਲ। ਇਸ ਬੋਲੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਥਾਲੀ ਨਗਰ ਆਪਣੇ ਭੰਟੇ ਕਤਰੇ ਸ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਭੰਪਲੇ ਅੰਦਰ ਆ ਵਭੇ।

ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਭਾਅਦ ਸਭਾ ਵਿਸਰਜਿਰ ਹੋ ਛਦੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੁਲਮੇਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਅਨੰਦ ਪੁੱਛੀ। ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਕੂਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ।

ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਥਾਲੀ ਨਗਰ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਥਾਲੀ ਨਗਰ) ਵੀ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਥਾਲੀ ਮਨਕੰਦਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਹੈ। ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, ਉਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲੈਣ ਕਾਰੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਦਸਾਵਾ, ਇਸ ਥਾਲੀ ਜਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕਪੂਰ ਜੀ ਦੀ ਮਨੋਵਾਸਨਾ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਕੂਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਹਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਕਹੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਉਹਨਾਂ ਮੇਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਅਜ ਦਰਸਨ ਬਹੁਤ ਸੁਦਰ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਰਣਜੀਤ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਰਸਨ ਹੋਣਗੇ, ਪਿਆਰ ਮਿਲੇਗਾ । ਆਨੰਦ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮਨੋਰਾਜ ਪੂਰਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਪਰਤ ਆਏ । ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਬੈਠਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਾਂ ਬੰਦ ਹੀ ਸੀ । ਰਣਜੀਤ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਸਲਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਸੇ : ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਆ ਕੇ । ਉਸਨੇ ਤੁਰਤ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾ ਕੀਤੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਗੋਬੀ ਜਸਮੀਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਕਲਕਤੇ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਦਰਸਨ ਦਿਓ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ, ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਿਜੀ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕਲਕਤੇ ਜਾਣ ਵਾਰੇ ਨੋਟ ਬਰਵਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ । ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਪ੍ਰਭਤ ਕੀਰੀਆਂ ਕੱਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਹਰਾਅ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਅਤੇ ਤੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਬਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ । ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰਦਿਆ ਸ੍ਰੀ ਬਪੂਰ ਨੇ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ : ਦੀਨ ਚਿਆਨ, ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਬੰਬਈ ਦਰਸਨ ਦਿਓਗੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸਮਾਂ ਅਵਸ਼ ਨਿਕਾਲਣਾ । ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਈ ਵੱਡਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਲਾਦਿਆ ਜਾਇਗਾ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਾਲ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਛੇ ਸੌ ਬੰਬਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਬੈਠ ਸਕੇ । ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਭਾਗ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਇਹ ਕੱਲ ਵੀ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੋਟ ਬਰਵਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ । ਬਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਬੈਠੇ : ਇਸ ਘੜੀ ਮੈਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਟੂਰ ਤੇ ਹਾਂ, ਬੰਬਈ ਪਰਵਾਦਿਆਂ ਹੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾਂਗਾ । ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬੰਬਈ ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਫ਼ਰੂਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਰਮਾਇਆ : ਰਣਜੀਤ ਬਹੁਤ ਵਿਚ ਤੋਂ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਬਈ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ (ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੇ ਫ਼ਰੂਰ ਮਿਲਾਂ । ਕਿਤੇ ਓਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ । ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਆਪ ਹੀ ਚਲੇ ਆਏ । ਹੁਣ 27 ਮਾਰਚ ਤਕ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੀਂ ! ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਬੰਬਈ ਨੂੰ ਉਡ ਜਾਣਾ । ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ : ਜੀ ਮੇਰੀ ਇਟਲੀ ਦੇ ਬਹਿਰ ਮਿਲਾਨ ਵਿਚ ਤਿਸੇਂ ਨਾਲ ਅੰਕੌਲਮੈਂਟ (ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ) ਹੈ । ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੈ, ਮੇਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਓ ।

ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀਸਲ ਕਰ ਕੇ, ਪਲੀਂ ਰਕ ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਪਰਵਾਨ ਬਖ਼ ਜ਼ਿਆ ।

ਘੜੀ ਦੀਆਂ ਸੁਈਆਂ 10 ਤੇ ਜਾਂ ਕੇ ਜੁਤ ਕਈਆਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੱਧੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਏਧਰ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਿਲਕ ਰਾਜ ਬਪੂਰ, ਜੋ ਕਿ ਕਪੜਾ ਮਿਲਾਂ

ਦੀਆਂ ਧਾੜਾ ਬਣਾਠ ਢਾਡੀਆਂ ਮਥੀਨਾਂ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹਨ ਤੇ ਇਟਲੀ ਦੀ ਕੁਏਬਰੋਬਨ (ਮਿਲ ਵਰਗੇ) ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚੰਘੀ ਜਿੱਧੀ ਖੰਟੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਛਡਣ ਲਈ ਰਸ਼ੀਰੀ ਛਾਡਠ, ਠਕੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਘਰ ਤਕ ਆ ਗਏ। ਫਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਕੁਝ ਕੁਟਕੁਟਾਂਢੇ ਆ ਭਰੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਬਿਸਰਤ ਤੇ ਸ਼ਲਾਘੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ, 10 ਮਿੰਟ ਲਈ ਚਾਕ ਮਾਈਕੋਂਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ 'ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਸਰ ਨ ਜਾਈ' ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੈਵਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੁਰੰਧਰ ਛਣਾਢਾਢ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ 11 ਵਜੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਫਾਰ ਟੁਟਕਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਚਾਕ ਠਕੀਂ ਸਿਖਿਆ, ਕੋਈ ਫਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਅੱਜ ਅੰਦਰੋਂ ਫਾਰਾ ਕੁੱਟ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਮਿਸਰ ਬੀਤੀ ਹੈ।

ਕੋਈ 15-20 ਮਿੰਟ ਮੈਨੂੰ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਸਹੁਰਾ ਜੁਆਈ ਛਣਾਟਪਲੇਜ, ਆਪਣੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ 8.00 ਬੇਘਰੀ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਛੋਟਕੇ।

26 ਮਾਰਚ 1981, ਵੀਰਬਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਥਾਈ ਨੂੰ ਭਾਗ

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਢਾ ਵੀਰਬਨ ਸੰਤ ਲਾਗ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਥਾਈ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਾਨੂ ਹੋਟ ਢਾਡੀ ਫੈਕਟਰੀ, 'ਪ੍ਰਭਾਤ ਭਾਰਪੇਬੋਬਨ' B-23/4 ਵਲੋਰਪੁਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵੀਹੀਏ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਥੇ ਵਲੋਂ ਛੋਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਰੋਜਾਂ ਸਿੰਘ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੰਸਥ ਭਾਗ ਛੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਵਿਛਾਣ ਛਰਾਢ੍ਰਿ'ਭ ਵਲੋਂ ਵਿਚ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਠਾਮਧਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਣੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੁਣੇ ਫੁੱਕ ਪੈਏ ਸਨ। ਸੰਤ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਨਿਮਾਣਾ, 'ਭਰੀਥਾਛਾ' (ਸਰਸਾ), ਸੰਤ ਕੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਲ (ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸਰਸਾ) ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਸੰਤ ਨਾਲ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਸਭਰ ਸਿੰਘ ਬੋਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਪਾਠ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਸਨ। ਹਵਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋਰਾਂ ਜਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਤੇ ਸੁਪਰਨੀ ਕੁਰਬਾਨ ਬੋਰ ਮਾਂ ਹੀ 5.45 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਵੀਰ ਬਿਆਲ ਜੀ ਸਫੈਦ ਅੰਤੀ ਦੀ ਚੰਦਰ ਠਾਠ ਮੱਢੇ ਦੱਜੀ, ਖੰਦਰ ਬਸਰਰ ਪਹਿਨੀ, ਛਟਕੇ, ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਛਰਾਢ੍ਰਿ'ਭ ਵਲੋਂ ਇਸਰਰੀ ਪੁਰਬਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸ੍ਰੀ। ਵੀਰਬਨ ਹੋਲੇ ਦੇ ਦੇਰ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਲਕੱਰਿਓਂ ਆਇਆ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਜੋ ਆਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਵੀਰਬਨ ਠਾਢ, ਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਜੋ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੁੱਟਣ।

ਫੇਕਟਰੀ ਮਾਲਿਕ ਸ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਕੋਰਰ ਰਜਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰਵਾਰ ਖੜੋਤੇ ਸਨ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਵਜ਼ੀਰਪੁਰ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਚੰ ਬਸਾ ਬਮੋਬ ਨਗਰ ਤੇ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

6.20 ਤੇ ਸੰਤ ਪੂਰਬਾ ਨੇ ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਡੱਡ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਡੱਡ ਪੈਂਟੇ ਖੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। 6.50 ਤਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਹੋ ਗਈ।

ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਇਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਹਿਤ ਸਵੇਰੇ 27.3.81 ਨੂੰ 5 ਵਜੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਭਿਅਨ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਛੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ।

ਦੋਵੇਂ, ਪਹਿਲੀ ਤਲ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ : ਬਤਾਹ ਪ੍ਰਥਾਦ ਦੇਸੀ ਪਿਓ ਦਾ, ਪ੍ਰਥਾਦਾ, ਦਾਸਾ, ਸਬਰੀਆ, ਚਾਪਰਾ। ਬੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਉਪਰੰਤੀ ਛੋਟੇ ਜਾ ਕੇ ਹਲਕਾ ਜਲਪਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੇ ਭੱਜਨ ਪਾਣ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ ਵੱਲੋਂ ਪੰਗਤਾਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਸ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ-ਅਥਰਾਬ ਸਿੰਘ (ਕੋਟਾ) ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਕੋਠੀ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੰਬਾਰਾ 11.45 ਵਜੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕੋਠੀ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰਿਓਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਥੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਜਾਂ ਹਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਪ ਪੌਣਾ ਘਟਾ ਰਹੇ।

ਦੋਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਭਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵਾਨੀਅਰ ਮਿਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਕੁਝ ਭਾਰੀ ਮਖਰ ਮੁਢੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ (48), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ ਠਾਣ ਲਗਵਾਂ ਸੀ 20.3.1981 ਨੂੰ ਰਾਤੀ 10.15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਿਲ ਦੀ ਰਕਤੀੜ (ਹਾਰਟ ਫੇਲ) ਠਾਣ ਸਦੀਵੀ ਨੀਂਦ ਸੋਂ ਗਏ ਹਨ। ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਲੜਕੇ, ਇਕ ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

12.30 ਤਕ ਸੰਤ ਜਥਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਆਮਚ ਕੌਲ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਪੂਰਾ ਠਾਣ ਸੇਠ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਤੇ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫੈਂਕੋਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ।

ਕੌਲ, ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਬੀਰਤਨ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਠਾਣ ਕੌਲ ਬਾਰ ਬਹਿਦਿਆਂ ਤਰ ਫਲਕ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਮੰਟੇ ਮੰਟੇ ਹੜ੍ਹ ਵਕਈ ਵੇਖੇ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਸ. ਸੇਠੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਕੀ ਕਹਾ ਹੋਰ ਸਭ ਬੁਝ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਆਟ ਹੈ। ਇਹ

ਬੰਧੀ ਰੜਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੌਢ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ ਇਹੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਘਾਟਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਭੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਦੇ ਨ ?

ਆਗਾਮੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾ

ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਛੱਲਥਾਰ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਤਾ ਲਗਾ :

- 28.3.1981 : ਚੰਡਰ ਬੇਹ (ਨਿਰਦਾਣਾ) ਜਿ: ਸਰਸਾ ਤੋਂ ਅਤੇ) ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਦੇ ਘਰ। ਏਥੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਹੋ ਚੀਵਾਨ।
- 29.3.81 : ਆਜ਼ਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵੀ ਪਿੰਡ ਬੇਹ ਵਿਖੇ, ਚੰਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਪਿੱਪਲ ਬੇਹ ਵਿਖੇ ਹਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ।
- 30.3.81 : ਆਜ਼ਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਜ ਸੰਤ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ, ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ ਵਿਖੇ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਜ ਸੰਤ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਿਠਾਸ ਪੁਰੀ। ਨਿਰਨੇਮ ਸੰਤ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ।
- 31.3.81 : ਵਾਰ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਜ ਹੈ ਆਨੰਦ ਬਾਰਜ ਸ. ਬੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ ਹੈ ਨਾਮ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀਵਾਨ ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭਰਾ ਵਿਖੇ। ਰਾਤੀਂ ਮਸਤਾਨ ਕੜ੍ਹ।
- 1.4.81 : ਵਾਰ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਜ ਸ. ਖੁਖਰਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਖੁਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆਂ ਵਿਖੇ।
ਚੰਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੰਤ ਬਲਰੇਜ ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ, ਭਾਲੀ ਤਾ ਕੋਠਾ (ਜਿ: ਵਰੋਧ ਕੋਟ) ਵਿਖੇ ਹਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ।
- 2.4.81 : ਵਾਰ ਅਤੇ ਚੰਡਰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ।
ਸਿਆਹਣ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਕਰ ਰੱਖਣ ਜਾਣਾ, ਹਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ।
- 3.4.81 : ਸੰਤ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਨਵੀਂ ਭਿਮਲਾਪੁਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਰ ਅਤੇ ਚੰਡਰ, ਨਿਰਨੇਮ ਸ੍ਰੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ।
- 4.4.81 : ਵਾਰ ਹੈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਜ ਪਿੰਡ ਧੌਲਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ) ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ।
- 5.4.81 : ਸ੍ਰੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ।
- 6.4.81 : ਚੰਡਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਸੰਤ ਰਗਬੇਵ ਸਿੰਘ ਮੰਗੀ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ, ਹਾਰ ਨੂੰ ਜੰਮੂ।
- 7.4.81 : ਜੰਮੂ

8.4.81 ਤੋਂ 11.4.81 ਤਕ : ਦੋਹਾ ਹਿਲਾ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ

12 ਤੋਂ 13.4.81 : ਦੋਹਾ ਹਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

14 ਤੋਂ 15.3.81 : ਵੈਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

16.4.81 :

17.4.81 : ਠਹੀਂ ਦਿੱਲੀ

18.4.81 : ਕਦਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋੜ

19.4.81 : ਠਹੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਫੋਰ 25.4.81 ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਥਨ ਨਗਰ ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬੋਲਾ

ਅੰਸ 2,30 ਤੋਂ 3,30 ਤਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਮੇਥ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਦਾਤਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ, ਉਪ੍ਰੰਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੁਗ ਅਪਣੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਭੀਰਤਨ ਬੀੜਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਲਚਦ ਪਤ੍ਰ ਬਹੇ ਸਨ : ਭਾਈ ਪਿਆਰਿਆ ਚਰਚਨ ਹਰਿ ਬੋਖਣ ਕੇ.....ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦੀ ਠੀਕ ਆਰੋਭਕ ਸੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਹਿੰ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ।

ਮਿੰ ਵਿਚ ਸਾਮੀਂ 5.30 ਵਜੇ ਬੈਠੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਬੱਧ ਪਰਨੇ ਪਈ ਹੋਏ ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (11) ਤੋਂ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ । ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (17) ਵੀ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਲਈ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਸ. ਜਾਕੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮਲੋਟ' ਵੀ ਇਸ ਮੇਥੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਪੁੱਜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਪੰਪੂ ਸੁਬਿੰਦਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਠੰਗਾ ਸਮਝਾਇਆ-ਜਿਖਾਇਆ । ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਸਤਿਪਾਠ ਸਿੰਘ ਬੰਸਰੀ ਤੋਂ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਯੇਵੀਆਂ ਮਾਰਚਾਂ ਬਾਰੇ ਜੁ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਜਿਖਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਬੁਨਾਂ ਸੁਣੀਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੇਖਣ ਪੈਣੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਤਰਾ ਹੀ ਧਾਰ ਸਨ ।

ਇਕ ਬੰਨ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਸ. ਸੁਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਥੱਕੁ ਸਵੇਰ ਵਾਸਤੇ 60 ਸਗੀਰ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਸ ਤੇ ਕੀਕਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਚਰਿਆਣਤ ਕੀਤਾ ।

ਦੋਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ-ਤਰਤਲਤ ਸਿੰਘ ਆ ਕਏ । ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠਾਕੁਰ ਕੂਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਵਿਕਿਆਨ ਭਵਨ ਵਿਚ ਬਠ ਰਹੇ ਮੰਗੀਤ ਪ੍ਰੋਫਰਮ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਡੇਪਣੇ ਜਿਹੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਕਏ । ਪਤਾ ਠੰਗਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ।

ਜੁਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਣੀ ਡਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਆਏ ਤਾਂ ਬੋਖਿਆ ਕਿ ਕਾਗੀਤਰ ਦੇ ਦਰਾ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਤਿੰਨ ਚਾਚ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖਲੋਤੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਹ ਪਰਵਾਰ ਬਾਈਲੋਂਤ ਦੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਛਾਣ ਕੇ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਬੰਨ ਗਿਆਨਣ

ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਹਾਡੇ ਦੋ ਅੱਖਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਨੇ ?

“ਕਿਉਂ ਜੀ ?”

“ਇਹ ਬਾਕੀ ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨ ?”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।”

9 ਵਜੇ ਟਾਈਮ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਮਨਚੰਦੇ
ਦਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸੂਬਾ ਦਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇਰੋਬੀ

ਪਰ ਸਦੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਰੋਖਿਆ ਤਾਂ ਕੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਨੇਰੋਬੀ ਦੇ ਸੂਬਾ
ਦਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਇੰਕਲੇਡ ਦੇ ਸ. ਪਤਕ ਸਿੰਘ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਹੁਣੇ
ਛੁਟੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚੋਂ’ ਆਏ ਸਨ। ਸਰੋਰ ਦੇ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ. ਗੁਰਚੰਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ
ਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰੀ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਪਾਸ ਖਲੋਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ :
ਫੇਰਦ ਆਓ। ਕਿਹਾ ਸੂਬਾ ਜੀ ਕੁਹਾਡੇ ਸੈਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਲਿਆਈਏ। ਸੂਬਾ ਜੀ
ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਚੰ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬੈਠੀ ਹੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ
ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਆਖਿਓ ਨੇ : ਆ ਕਾਓ, ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ ਕੁਸੀਂ ਵੀ, ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ।

ਮੈਂ ਹੌਸਿਆ : ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਭਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ੇ ਹੋਰੀ
ਭੋਜ ਕੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਾਸ ਆ ਕਦੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪੰਡੀਆ ਤੋਂ ਉਤਾਰਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਸਦੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਅਭਾਨਕ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਥੀ
ਅਲੰਪ ਹੀ ਰਹਿ ਸਨ, ਓਦੋਂ ਪੰ: ਰਾਮ ਸ਼ਿਵਨ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ
ਬੁਢਾਵੀ ਕਈ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਕਰਰ (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੁਪੀਆ) ਦੀ ਸਾਡਾਨਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋ
ਛੇਦ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਿੱਤਾ ਕਾਫੀ ਨਾਲ ਵੀ ਰਹਿ ਬਾਤ
ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਮੈਂ 9.40 ਵਜੇ ਘਰੇ ਲਾਟ ਕਦੀ ਉੱਠ ਕੁਰਿਆ।

27 ਮਾਰਚ 1986 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਠਾਕੋਂ ਚਿੱਠੀ

ਆਸਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦੇ ਬੀਰਤਲ ਸਮੇਂ

ਕੁਮੇਲ ਨਗਰ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਥਾਨ। ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿਲਾਵੇ ਵਿਚੋਂ ਆਈਆਂ
ਭਰਪੂਰ ਸੰਕਰਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੀ ਦੋ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਨਾਠ ਅਗਵਾਈ
ਦਿੱਤੇ ਦਰਬਾਨ। ਆਸਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦਾ ਹੀਰੋ ਕੁਲਸਾਏ ਕੀਰਤਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
ਨਿਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾ ਮੰਡਲ : ਚੇਲਕਰਦਾਰ ਸੂਬਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ

ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੈਂਟ ਬਰਤਾਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘੀ, ਸੈਂਟ ਤਰਕਮ ਸਿੰਘ ਸਕੌਰਰ, ਸ. ਕੁਰਦੇਨ ਸਿੰਘ
 ਠੇਰੇਬੀ, ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬੀ ਨਗਰ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ.,
 ਬੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਸ. ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਮਾ ਪ੍ਰ. ਕੇ., ਸੇਂਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 ਪੂਰਬਾ, ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇਰੋਬੀ, ਸੈਂਟ ਕੁਰਦੇਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 ਮਨਚੇਦਾ, ਬੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਂਟ ਵਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਥੰਡੇਕ, ਸੇਂਟ ਹਰਜਨ
 ਸਿੰਘ ਬਾਨਾ ਨੇਰੋਬੀ, ਗਿਆਨੀ ਨਸਦੇਤ ਸਿੰਘ, ਠੇਰੇਦਾਬ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ,
 ਸੈਂਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬੀ ਨਗਰ, ਸੇਂਟ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਪੰਨਰ, ਬੀ ਮਨਪੀਰ ਸਿੰਘ
 ਸੰਧੂ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ, ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ', ਬੀ ਕੁਰਦੇਨ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ,
 ਬੀ ਬਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਭ ਬਹਿਨਾਈ, ਸ. ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ, ਸੂਬਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਰਵਾਲੀਅਰ, ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੰਸੀ, ਸੂਬਾ ਭੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ।

ਕੀਰਤਨਕਾਰ : ਬੀ ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਧ, ਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 (ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ), ਸੇਂਟ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਲਬੇਦਾਬ, ਬੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਟੀਆ,
 ਬੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ।

ਸਭ ਪਾਸੇ ਸਫੈਦ ਬਸਰ ਪਹਿਨੀਂ ਏਵਡੇ।

ਕੁਰੂ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਗਾਈ ਜਾਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤਮਈ ਅਨੰਦ।

ਪ੍ਰਬੰਧ : ਸ. ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੰਡਾ।

ਐਲਾਨ : ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਗਿਆਨ ਭਵਨ ਵਿਚ ਨਿਯਮਿਤ।
 ਬੱਸਾਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ। ਸੰਗਤ 4 ਵਜੇ ਨਹਿੱਦੇ ਵੇਲੇ ਗਿਆਰ ਰਹੇ। ਸਫੈਦ ਬਸਰ ਅਤੇ
 ਗਲੇ ਮਾਫਾ ਸਭਸ ਲਵੀਂ ਚੜ੍ਹੀ।

ਸਮੇਂ ਅਨੁਕੂਲ ਕੁਰ ਕਥਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ : ਵਿਰੋ ਕੰਨ। ਲੰਬ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਾਸਤੇ 10-12 ਡੱਬ
 ਰੁਪਏ ਪੂਰੀ ਸੀਟ ਘੱਟੋ ਘੱਟ। ਪਰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਿਨਾ ਖਰਚੇ ਰਾਜ ਸਭਾ
 ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ। ਵੱਡੇ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਬਦੇ ਕਿਸੇ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ?
 ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਹੈ ਜੇ ਸੇਂਟ ਪਈ ਤਾਂ ਕਿਰੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹੈ ? ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਹੈ ਧਨ ਦਾ
 ਉਜਾੜਾ ਕਿਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹਨ ਚਿੰਤਿਆਂ, ਇਹ ਘਟਦਾ
 ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਵਿਛਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ...ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸਫੈਦ ਰਾਪੀਡਿਆਂ
 ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਭਵਨ ਵਿਚ ਜਾਏ। ਰੱਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਿਦਤੀ ਵਿਚ। ਭਜਨ ਕਰਨਾ,
 ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ।

ਉਗਰਾਹੀ : ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਕਦੇ ਰੇ 1000/-, 1000/- ਵਿੱਚੋਂ ਕਦੇ।
 ਠੇਰੇਦਾਬ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 2000/- ਦੀ ਮੰਗ, ਕੁਰਤ ਹਾਝਰ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
 ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ 1000/- ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ। ਮਨਪੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮੇਰੇ ਦੱਤ
 ਪੁੱਤਰ) ਨੇ ਉਤਸਾਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 100/- ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ "ਕਿੰਨੇ ਨੇ ?" (ਇਕਾਰੇ
 ਠਾਢ) 100/- "50/- ਢੁੱਕ ਤੇ 50/- ਰਾਖੀ ਹਨ।" (ਕੁਰ ਬਾਪੀ ਇਤੀ
 ਕੇਤ ਜੋਉ।)

ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਨਗਰ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰ: 1, ਰਕਮਾਂ ਦਸ਼ਨ ਤੇ
ਨੋਟ ਬਰਨ ਵਾਲੇ। ਅਨਾਉਸਮੈਂਟ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਬੱਤਰ।

ਪੁਰਕਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ 50,000/- ਰੁਪਏ ਅਰ ਵਡੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ : ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੀ

ਦਿਕ ਹਰਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿਓ

ਇਹ ਫੱਲ ਹੋਗੀ ਜੋ ਚੰਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਬਡੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ

7.30 ਤਕ ਸਭ ਕੰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ।

ਸੇ 9.30 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਫੋਨੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ
ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਨਗਰ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੰਡਾ ਤੇ ਸ. ਗਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਨਿਕਲੇ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਰਕਮ ਕਾਰੇ ਛੱਡਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਆਏ
ਹਨ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 50,000/- ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਰਥ ਹੀ ਬਲਨੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ, ਮਾਹੁੰਬਾਲੀਆ
ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ
ਸੰਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲਸਨਾਂ ਦੀ ਮੁਤਲਾਈ ਸੀ। ਡੇਵੇਦਾਸ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਪਤਨੀ,
ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦਲਸਨ ਯਾਤਰ ਸਨ। ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਦਲੋਰ ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਭਾਲਕਾ ਉਥੇ ਹੋਰ ਤੇ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਘੜੀ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ 10 ਵਜੇ ਦਾ ਦਿਕਾਰਾ ਕਰਨ ਲਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਆਰਾਮ ਕਮਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਵਾਧੇ ਤੇ ਸਭਾਂ
ਵਿਸ਼ ਕਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਕ ਬਡੀ ਪੁਰਾਣੀ ਫੋਨੀ ਜੂ 1930 ਦੇ ਲਾਭ ਢਾਕ ਦੀ
ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਚਿਰਾ ਤੇਂ ਫੋਨਿਸ਼ ਬੀਡੀ ਜਾ ਰਹੀ
ਹੈ। ਇਸੇ ਵਜਰੇ ਹੀ ਅੱਜ ਦੀਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ
ਫੋਂ ਕੇ ਸੰਗਨੀਫਾਈਇੰਗ ਕਲਾਸ (ਫੋਇਓਂ ਵੱਡਾ ਬਣਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ) ਨਾਲ
ਭਿਰਵਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁਖ ਹੋਣ ਲਿਖੇ
ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਪੁਰਕਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਬੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕੁਲਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਸੇਠ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਕ, ਸੰਤ ਭਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਸ. ਹੰਸਪਾਲ,
ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਪੁਰਕ, ਸ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਮਟ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੱਲ੍ਹਦਾਈ, ਸੰਤ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੱਥਲਪੁਰ, ਸੰਤ ਭਾਭ ਸਿੰਘ ਚੇਦਰਾਬਾਗੀ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ
ਕਲਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਲੋਕ।

ਖਾਕਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਬੀਡੀ

ਏਥੇ ਬੋਠਿਆਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਿਕ ਸੰਜਣ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਾਗ ਦੇ ਸ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਘਸ਼ਟਿਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਸਰਨਾਂ ਵਿਚ ਖਲੋਤਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ : ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਦਸਾ ਸਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਦਮ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਠਾਨ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਰਾਧਿਆ। ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਅੱਜ ਇਹ ਐਮ. ਏ. ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੱਲ ਰਾ' ਸਿੱਖ ਦੀ ਸੁਣ ਲਈ ਪਰ ਥੱਲੇ ਕੁਝ ਨਾ। ਜਦੋਂ 10.35 ਹੋਏ, ਦੋਰੇ ਉਠੇ। ਟੇਰੀ ਪੱਕ, ਕੋਟ ਪੇਂਟ ਧਾਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਤੇ। ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ : ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੁਣੇ ਜਿੱਥੀ ਕਰੋਗਾ ਕਿ ਐਮ.ਏ. ਪੜ੍ਹ ਕੇ ?

“ਜੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਜਿੱਥੀ ਕੀ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਾਲਿਜ ਫਰ ਕੇ ਬਦਲ ਲਈ।”

“ਇਹ ਕਿਆਨੀ ਚੈਲ ਸਿੱਖ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਾਲਿਜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਰਾ' ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ?”

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਐਮ. ਏ. ਫਰ ਕੇ ਬਦਲ ਲਵਾਂਗਾ ਸੀ।

“ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ?”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਦੀ ਆਡਿਆ ਹੋਵੇਗੀ।” ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ।

10 ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਕਾਰੀਫ਼ਤ ਵਿਚ ਮੁੜ ਆਇਆ ਰਾ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਕਾਜ਼ਬ ਪੱਤਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਡੋਲੀ ਨਾਲ ਏਧਰ ਓਧਰ ਜਾਏ ਆਉਂਦੇ ਲੱਖਰ ਪਏ। ਅੰਤ, ਅਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਖੀੜਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੇਡ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਲ ਪਹਾਚੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲੱਘ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀਨਤਾ ਕਰ ਲਈ। ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਡਰਫਾ ਲਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨੇੜਰ ਮਿਲਾਏ ਤੇ ਛਰਮਾਇਆ : ਇਹ ਚੰਚੇ (ਨਿਵੇਂ ਨਾਕੂਰ ਕੇ ਕਲਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਾਕਿਤਦ ਬੈਠਾਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਡਕਣੇ ਚਾ ਵੇਲ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿਕਾਰੇ ਆਏ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥਨਾਨ ਫਰਨ ਕਾਏ ਸਨ ॥ ਵਜੇ ਕਿ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਰਾਤੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦਿੰਦਰਾ ਕਾਧੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਕਏ। ਜਿਥੇ ਦਿਬਾਨ ਦਿਹਾੜੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਸੁੰਦਰ ਪੰਤਾਲ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪ ਏਕ ਡਰਕਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਾਕੇ ਸ਼ਿਆ ਅਜੇ ਦਿੰਦਰਾ ਜੀ ਆਏ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤਦ ਰਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਕਿਆਨੀ ਚੈਲ ਸਿੰਘ (ਕ੍ਰਿਪ ਮੰਤਰੀ ਚਾਰਡ ਸਰਕਾਰ) ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਆਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ

ਵਿਕਾਰ ਭੀ ਠੱਲੀ ।

ਪੰ: ਰਾਮ ਜਿਥਨ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਬਾਪੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ । ਇਸ ਵਿਕੱਠ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ । ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤਿਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਚੋਲੀ ਦਸਤਾਰ, ਦੇਸ਼ ਦਾ ਝੰਡਾ, ਦੋ ਪ੍ਰਾਣ ਪੱਤਰ, ਇਕ ਹਾਰ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ।

ਸੋਠ ਭਰਤੱਥ ਸਿੱਖ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਸ. ਯੋਸਾਫਤ ਹੋਰੀ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਰਹੇ । ਹੋਰ ਵੀ ਜੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ਼ਾਰਾਈ ਹੈ ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੀਰੋਰ ਐਂਡ ਆਡਟਰ ਇੰਡੀਪੈਂਡੇਂਸ

ਸੋਠ ਜੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀਨਾ ਹੋਇਆ ਸਾਂ ਕਿ 'ਨਾਮਧਾਰੀ, ਬੀਰੋਰ ਐਂਡ ਆਡਟਰ (ਨਾਮਧਾਰੀ, ਆਜਾਦੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਪਿਛੋਂ)' ਨਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਦਾਂ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਭਰਤਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਆ ਗਈ । ਸੋਠ ਜੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ 5000 ਕਾਪੀ ਛਪਵਾਈ ਹੈ । ਅੱਜ ਸੰਸਥਾ ਵੇਲੇ ਕੁਝ 1000 ਕਾਪੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ । ਪੰਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਤਮ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਿਲਦ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਲਿਹਨਾਂ ਵਿਖੇ ।

ਅੱਜ 2 ਵਜੇ ਉਪਰਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੰਗੀ ਕੁ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੂਹਿਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਨਿਰਮਲੇ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਸੂ ਖੁਟਦਿਆਂ ਕੋਖ ਪੜਾ ਨਹੀਂ ਵਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਸੇਵਕ ਬਣਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਟੇਮਿਨ 'ਸੀ' ਦੀ ਚੋਟੀ ਪੀਣ ਵੇਲੇ ਲਿਆਵੇ । ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਰਲਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੀਣਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹਲ ਜਾ ਕੇ ਵਿਟੇਮਿਨ ਸੀ ਪੀ ਆਵਾਂ ।

ਸੋਠ ਮੰਗਲ ਸਿੱਖ ਦੀ ਫੋਟ

ਸੋਠ ਮੰਗਲ ਸਿੱਖ ਏਡੀਕਸ਼ਨ ਦੀ ਫੋਟੀ ਭੇਟ ਦਰਸਨ ਕੌਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਲਚਾਰ ਸਾਹਤੀ ਪਹਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੱਥ ਸੋਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਖਤੀ ਭੀਤੀ : ਮੇਰੇ ਘਰ ਸਭਦਰਸੀਕ, ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਬੀਰੋਰ ਜਾ ਲਈ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ? ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਦੀ ਜਾਂ, ਹੁਣ ਫੋਟ ਆਈ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਰਲਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ, ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਬਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ।

3 ਵਜੇ ਸਾਨੂੰ ਅਤੇ 5 ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਰੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਝਿਆਣੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗੁਰੂਤਾ ਜੱਥਾ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੱਖ ਮਦਾਬ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ । ਸੋਠ ਦਿਖਾਲ ਸਿੱਖ ਬਲਵਾਤਾ ਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅਨੌਰੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਤੇ ਕੇ ਪੁੱਜੇ । ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਏ । ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਚਿਰਧ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੱਖ ਜੀ ਤਸਰੀਫ਼ ਲੈ ਆਏ ।

ਬੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗਿਰਦਾਂ ਨੇ ਠਾਮ ਜ਼ਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਗੀਰਤਨ ਬੀਤਾ : ਮਾਟੀ ਕਾ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਥਰ ਹੈ : ਜੰਮੂ ਦੇ ਸਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੰਸਰੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਹੋ ਸਾਹ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਬਥਰ : ਘੋਰੀ ਹੋਇ ਪਰੀ...ਤੇ ਗੰਜਾ ਬਥਰ : ਸਭ ਦੇਖੀਐ ਅਨਭੇ ਕਾ ਦਾਰਾ।

ਵਿਗਿਆਨ ਭਵਨ ਵਿਚ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਓ', 'ਨਿਰੀਖਿਆਓ' ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਿਓ ਲਿਆਂਦੀ ਬੱਸ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਭਵਨ ਪੁੱਜੇ। ਇਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਇਆ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਫ਼ੇਦ ਰੰਗ ਦਾ ਡੱਡ-ਆਕਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ ਭਵਨ ਦਾ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਉਤਰੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰਿਕ ਭਾਣੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਚਮਕਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁਖੜੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਰ ਅਗੇ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਹਾਲ ਅੱਜ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸਫ਼ੇਦ ਹੀ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਲਕੜੀ ਅਤੇ ਮਟਮੱਲਿਆਂ ਛਲੀਓਆਂ ਨਾਲ ਸਜੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਛਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਢਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੰਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਥੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਰੌਲੀਆਂ (ਭਤਾਰਾਂ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਗ੍ਰਹਿਣੀਆਂ ਲਈ ਡੱਡ ਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਸਤੀਆਂ ਸਨ, ਥਾਥੀ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਬਥਰਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਆਏ ਮੁਖੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਡੂ. ਡੀ., ਬਾਈਲੈਂਡ ਅਮਰੀਕਾ, ਜਰਮਨੀ, ਚੈਨੇਡਾ, ਬੀਨੀਆ ਅਫਰੀਕਾ, ਕੁਝਦੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਪੱਟੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਖਾਸੇ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਰੌਲੀਆਂ (ਭਤਾਰਾਂ) ਵਧਾਏ ਸਨ।

ਭਾਵਿਸ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ 6.15 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਫੇਰੀ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਭੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਡਿ: ਰੈਣ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ।

ਵਿਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 20 ਮਿੰਟ ਲਈ ਚਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੱਥੀ ਦੀ ਰਖਤਾ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਚਿਲਕੂਥਾ ਵਾਦਨ ਕੀਤਾ।

ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ

6.25 ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗ੍ਰੀਮਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਥੀ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਸੇਠ ਜੀ, ਹੋਜਪਾਲ ਜੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਚਿਰੀ ਖਿਰੀ ਭਾਵਿਸ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਢੇਅਰ ਤੇ ਆ ਸਜੇ। ਸਫ਼ੇਦ ਸਾਹਤੀ, ਖਿਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਫ਼ ਚਿਹਰਾ, ਅੱਜ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸਨ। ਥਾਥਰੋਂ ਆਏ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਕ ਖਾਸੇ ਕਰ ਕੇ, ਜਿਥਰੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬੰਘਣਾ ਸੀ।

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਭਾਵਿਸ ਤੇ ਇਸ ਪਰਜਾਰ ਸੀਟਾਂ ਤਕਪੂਰ ਸਨ, ਖੱਬਿਓਂ :

1. ਦੋਧਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਕਸ਼ਾਵਿਨ ਤੇ ਪੇਟਰੋਲੀਅਮ

2. ਗਿਆਨੀ ਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬੇਦਰੀ ਕ੍ਰਿਸ ਮੰਤਰੀ
3. ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬ੍ਰਿਮਰੀ ਦਿੰਦਰਾ ਛਾਪੀ
6. ਸੇਠ ਰਿਠਲੋਕ ਸਿੰਘ
7. ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ
8. ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠੇ ਸੇਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਹੈ
ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ।

ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਕੀਤਾ । ਉਪਰੰਤ ਯੂ. ਐ. ਵਲੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਚੀਹਲ, ਬਾਈਠੈਂਡ ਵਲੋਂ ਬਾਈ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੇਠ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਬੀਨੀਆ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੂਬਾ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬੈਨੀਠਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮਸਤਾਨਾ ਬੇਗਮ ਸਿੰਘ, ਜਲਮਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਛਮਰਾ ਤੇ ਕੁਝਦੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਰਾ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਡਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ।

ਮੰਚ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਸਭ ਦੂਰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸੁਆਗਤ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ । ਇਕ ਇਕ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤ੍ਹੇਦ ਵੁੱਡਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਸਥਿਤ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਵੀ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ । ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਧੀਆ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਭਰੀ ਬੋਲ, ਬੀਬਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬੋਰ ਨੇ ਵੀ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਇਆ । ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਚੰਦਰ ਪੰ: ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ । ਉਥੋਂ ਮਾਟਯੋਗ ਦਿਸਤਰੀਆਂ ਇਕ ਮਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੂਜੀ ਪੀ ਦੇ ਕੁੱਲ । ਇਕ ਸਰਬ ਸੁੰਦਰ, ਸਰਬ ਕੁਟ ਸੰਪੰਨ ਹਰਮ ਮੁੱਖੀ ਦੀ ਅੰਤ ਦੂਜੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਟ ਪੰ: ਜਵਾਹਰ ਨਾਲ ਨਹਿਰੂ ਚੰਦੀ ਦੇ ਰਾਸ ਨਿਤਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਾ ਦੇਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਪ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਇਆ । ਅਰੁਣਾਚਲ ਸਾਰੇ ਸੁਆਗਤਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ।

ਮੈਨੂੰ 1966 ਦਾ ਇੱਕੀ ਰੋਲਾ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਰਾਏ ਅਖਤੋਰ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਬੋਈ ਨਜ਼ੀ ਸੀ । ਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕਾਮੀ ਅਰਵਿੰਦਾ ਨੰਦ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਉਸ ਭਰਤੀ ਦੱਸ ਦਸਾ ਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਕ ਟਿਠ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਰਾਜਸੀ ਸਿਖਰ ਨਾਲ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਦੇ ਮੁਕਰੀਮਾਨ ਸੀ । ਜਦੋਂ

ਸਤਿਕ੍ਰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾ ਦਰਸਿਆਨ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਆਯਤ ਦੀਆਂ ਰਾਹੀਆਂ ਭੈਣੀਆਂ, ਵਿਦਵੇ ਲਈ ਜਾਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਸੀ।

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਮੁਢਲੇ ਬੁਥਦ ਕਹੇ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਰੰਭ, ਪਰੰਪਰਾ, ਕਾਰਜ ਤੇ ਵਿਰ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ, ਸੰਨੇ ਕਾਫੀ ਦੀ ਖਾਦ ਤੇ ਵਿਦਵਾ ਭਾਈ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੁਰੱਖਿਅਤ। ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਮੰਨੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਹਣੀ ਟਰ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ 15 ਲੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੱਸ ਕੇ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਧੰਨਾ ਭਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਰ ਚੋਧਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਇਟ ਤੇ ਪੇਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਉਹ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹਲਕੇ ਸਰਸਾ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਬੱਤੀ ਭਾਬਾਵ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ। ਸਤਿਕ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਉਸ ਤੇ ਮਹਾਨ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਭਨੇ ਵਿਚ ਘਲੇ ਕੇ ਜਿਤਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਸੰਨੇ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਉਸਦਾ ਭਟ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾ ਜੀ ਦੇ ਸਲਾਹੇ ਵਿਆਂ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਤਾਂ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਏਸੀ ਕੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਉਪਜ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਨਸਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭਤ ਮਿਹਨਤੀ ਹਨ। ਸਰਸੇ ਦੀ ਚੌਰ ਕਾਬਤ ਚੌਰ ਚਾਨਿਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਹ ਅੱਜ 50-50 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਪੈਦਾ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਤਿਕ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਆਪ ਕਟਾਵੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਵਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੀਟ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਵੀ ਕੀਲਤਾ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਦੂਣ ਤੱਕ 7.00 ਵਜੇ ਕਦੇ ਸਨ ਰਾਤ ਦੇ। ਸੋਠ ਰਹੱਲੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੀਰਤੀ ਯੋਧ ਆਵਟਰ' ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਿਦਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀਲੀਓ ਭਰਨ ਲਈ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਅਤੇ ਵਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਈਰ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆਏ ਬੈਠੇ : ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਣ ਵਿਦਵਾ ਭਾਈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਦੇਖੇ ਸੁਆਯਤ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥਾਕਸ਼ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਘਲੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜੋ ਰਾਜਸੀ ਭੋਰ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਜਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਿਥੇ ਇਹ ਨਹਿਰੂ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਹਿਰ ਚਿੰਤਕ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਇਹੋ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਕੇ ਮਾਯਕ ਤੇ ਰੋਸ਼ੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਅੱਜ ਸੁਖ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ

ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਦੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਘਾਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀਆਂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੀਟ ਦੇ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਡਿਊ (ਬਕਾਇਆ) ਮਾਣ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਾਫ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਡੀਜ਼ਰਚ (ਅਧਿਕਾਰੀ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਧ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਵਿਰ ਸੇਠ ਤਿਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੁਣ 10 ਮਿੰਟ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਕਬੀਰ ਕੀਤੀ। ਨੌਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਤੇ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਡਿਕਰ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਨ ਸਤਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ।

ਹਾਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਦੇ ਡਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕਦਮ ਸੱਠਾਣਾ। ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਵੱਲ। ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਬਾਜਰ ਹੋਏ ਪਰਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵੇਦ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ 8 ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਮਹਾਨ ਤੇ ਮਹਾਨਤਮ ਵਿਅਕਤੀ! ਸੰਜੇ ਪਾਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਪੰ: ਜਵਾਹਰ ਨਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਬੈਠੇ। ਪੱਥੇ ਪਾਸੇ ਸਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਭੂਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁਸੱਕਰ ਬਰਿਖਾਮ। ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਬੰਡੀਨ ਡਜਵੀਰ। ਸਾਹਮਣੇ 1500 ਨਾਮਧਾਰੀ, ਬੈਠੀਆਂ ਰਕ ਡਰਪੁਰ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਚੈਨ ਸਿੰਘ 7.15 ਤੇ ਚਾਹੀਂ ਬੈਠੇ :

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ,

ਸਤਿਕਾਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੈਨਵਾਚ ਚੰਦ ਤੇ ਜੀ ਭਰ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾ ਹੈ ਅੱਜ। ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਤੇ 'ਲਕ' ਕੇ ਅੱਜ ਰਕ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਕਤਾਂ ਬਾਗਰਸ ਦਾ ਡਰਪੁਰ ਸਾਥ ਫਿੱਤੀਆਂ ਲਗੀਆਂ। ਇਹ ਬੈਠੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ। ਆਸ਼ਾ, ਵਿਸ਼ਵ, ਉਪਾਸਨਾ ਹੀ ਇਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਬਾਗਰਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਰਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ। ਆਨੰਦ ਮਹਿਧਾਰਾ ਦਾ ਸਮਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਬਤਨੀ ਹੋਣ ਰਕ ਦੀਆਂ ਮੁਖ ਮੁਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਹਿਸਟਰੀ ਦੁਹਰਾ ਦਿਤੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਬਰਤਣਾ ਤੇ ਅਸਹਿਯੋਗ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਨਾਲ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਗਰਸ ਦੀ ਨਾਲ ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਗਰਸ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਰਕਬੀਰ ਕੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗ਼ਲਤ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਕਚੁਰੀਆ ਸੇਵਕ (ਅਰਥਾਤ ਕਤਾਰਵੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਰਵਾਸਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਵੁਪਰ ਹੋਣ ਰਕ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਅੱਧੀ ਚੱਲ ਕਚੁਰ ਹੀ ਅਪਰਸੰਗਕ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਉਤ ਫ਼ਿਆਨੇ ਜੀ ਡਿਠਾ : ਇਹ ਸੁਆਗਤ ਹਾਰਦਿਕ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ।
 ਦੇਸ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਵਲ ਖੜਨ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਜਕ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਮਜ਼ਹਬੀ ਫਿਰੋਧਾਂ
 ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾ ਥਰ ਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਚਾਰਕ ਅੱਗੇ ਆਵੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਪਰਚਾਰ
 ਕਰਨ। ਇਹ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਕਹਿੰਦੇ
 ਹਨ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਤੇ ਢਾਹਰੇਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੰਤ ਉਤੇ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 ਹੋਸਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

7.25 ਸਮ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇੰਦਰਾ ਭਾਈ
 ਜੀ ਨੂੰ ਥੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ 41000/- ਦਾ ਚੈੱਕ ਭੇਟ
 ਕੀਤਾ। ਉਪ੍ਰੰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਬੈਠੇ :

ਮਾਣ ਜੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਏਨਾ ਜਾਨਦਾਰ
 ਸੁਆਗਤ ਸਮਾਰੋਹ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਸਭ ਲੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਹੈ,
 ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਹੀ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗਰਸ ਦਾ ਚਰਚਾਤਰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ।
 ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਪੰ: ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਬੁਝ ਦੱਸਿਆ। ਅਜ ਵੀ
 ਅਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਠਠ ਭਰੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੈ,
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦਸਤਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਵਕਫ਼ਿਆਂ
 ਆਦਿ ਦਾ ਭਾਈਗਾਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

(ਅਤੇ ਅਵਸੇਸ ਹੈ ਕਿ ਅੱਛੇ ਮੇਰੀ ਰੈਸ਼ੇਟ ਚੜ੍ਹਦੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ) ਵੀਰੀ ਜੀ ਨੇ
 ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਉਸ ਵਿਚ ਦਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਭਰਤੀ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਪਾਸੇ ਲਧਾਉਣਾ ਆਦਿ
 ਦਾ ਫਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਡਰਾ ਮੱਤ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ
 ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਰਕਬੀਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ
 ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ।

7.50 ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਈਕ ਤੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਆਏ
 ਬੋਥੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਅੰਤ ਉਤੇ ਥੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨੰਗੋਂ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ
 ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਨੰਗੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ
 ਮਿਲਾਇਆ।

ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਘੱਟ 8 ਵਜੇ ਸਤਾ ਵਿਸਰਜਤ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਕਤਿਆਂ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹ
 ਇਕੱਠ ਸੁਨਿਯੋਜਿਤ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਯੋਗੀ ਸੀ। ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਜ਼ਿੰਨਾ ਬੋਲੇ

ਮੁਬਤ ਮਨ ਬੰਦੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਵਾਨ ਘਰੰਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਉਚੇਚ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਬੋਲਿਆ ਚੌਧਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਮਿਆਨਾ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਹਰਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸੁਫਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ।

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਸਨ । 'ਨਾਮਧਾਰੀ' ਪਿਛਰੇਰੀਅਲ (ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਲਾ) ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀਮਤ 10/- ਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵੇਡਿਆ ਗਿਆ । ਇਹ ਪੁਸਤਿਕਾ ਭਾਵੇਂ ਅਸਲੋਂ ਬੰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਭਾਰਨ, ਦੇਖੇ ਸਿਰ ਤੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਸਕੀ ।

ਚੌਂਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਕਿਅਨ ਭਵਨ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਰਾਇਆ 9300/- ਹੈ । ਅਜ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਤੇ ਸੇਠ ਰਬਰੇਕ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ।

ਬੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਬੋਠ ਵਿਖੇ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ 'ਚਾਹੀ' 9 ਵਜੇ ਬੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰਭਾਵ ਭੀੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਮਰਿਓਂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜ ਦੇ ਸਮਾਜਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲ ਦਿੱਤੀ । "ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਿਆ", ਮੈਂ ਕਿਹਾ । "ਬੋਠੀ ਜਿਹੀ ਬਸਰ ਰਹਿ ਗਈ ।" ਬਹਿਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਨੂੰ ਦੂਰੇ ਦੂਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਲੀ ਜਿਹੀ ਚੌਂਸਿਆ : ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੇ ਬੋਠੀ ਜੀ (ਠਾਕੁਰ ਸਮਝੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਲਭ ਵਿਸ਼ਵਨ ਸਿੰਘ) ਨਹੀਂ ਆਏ ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਤੇ ਪੁਤ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਭਲੀ ਵਿਚ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਣਡੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ।

ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਬੋਠੀ ਗੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਸੰਕਰ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਲਾ ਕਰਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਤਿਪਾਣੀ 'ਤੇ ਖੜੇ ਕੇ, 'ਬੋਠੀ ਸਾਹਿਬ', ਲੁਧਿਆਣਿਓਂ ਤੇ ਬਕਵਾੜੇ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁਝੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ।

28 ਮਾਰਚ 1981, ਬਠੀਵਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਿਸੀਬਰ ਪ੍ਰੋਫਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜ 3 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਗਏ ।

ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਨ ਫਰਕੇ ਅਸਲੋਂ ਦਿਹਲਾ ਸਾਂ । ਭਾ: ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਗਿਆ । ਭਾਰਤੀ ਅਸਥਾਰ

ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਕਲ ਵਿਗਿਆਨ
ਭਵਨ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਥੋਂੀ ਕੀਤੀ : ਕੱਢੂ ਬਹੁਤ ਬਧੀਆ ਪ੍ਰਫਰਾਮ
ਰਿਹਾ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਖੁਸ਼ ਕੇ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਬੋਲੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਵੀ
ਢੰਗਾ ਰਿਹਾ। ਸੇਠ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਜੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨੇਤਾ
ਜੀ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਛਾਯਾਂ ਤੇ ਨਮਕ ਹੀ ਟਿੱਕਿਆ। ਉਂਜ ਸਾਰਾ
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਕ ਚਾਬਤੇ ਵਿਚ, ਸੁਖੰਫ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਕੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਿਸਕਾ ਨਾਉਂ" ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ
ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ? ਡਾਕਟਰ ਕੁਹਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ
ਦਾ ਚਿੱਠਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵੇਧਰਲੀਆਂ ਉਧਰਲੀਆਂ ਕੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲਣਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ : ਦੂਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਲਕੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਕਾਹਨੂੰ
ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ।

ਮੇਰਾ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਸੀ : ਕੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲਾ ਸੀਮੀਨਾਰ ਭਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ? ਭਾਰਤੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ : ਬੇ ਬਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਾਰੇ। ਇਕ ਵਿਸਤਾਰੀ ਡਾ.
ਮਹਿੰਦਰ ਬੌਰ ਬਿੱਲ ਦਾ।

ਉਸ ਨੇ ਡਾ. 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਿਸਕਾ ਨਾਉਂ' ਤੇ ਕੀਲਿਆ ਵੀ ਲਿਖਾਇਆ। ਪਰ
ਦੂਜਾ ਸੱਜਣ ਡਾ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਯੋਜਕ ਨੂੰ ਭਰਾ ਦਿੱਤਾ : ਕਾਹਨੂੰ
ਭਲਾ ਨੂੰ ਸਹੰਤਦੇ ਹੈ। ਕਾਲੀਆਂ ਡੀਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਲ ਪੇ ਸਾਣਕੇ। ਕੁਹਾਨੂੰ ਭਲਾਣਾ
ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੱਲ ਮੁਸ਼ਕ ਹੀ ਕਦੀ।

ਭੋਵ ਘੰਟਾ ਝੰਡ, ਕੱਲਬਾਰ ਕਰ ਘਰ ਆ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਦੇ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਤੇ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਰਲਡ' ਵਿਚ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਇੰਦਰਾ ਸੁਆਗਤ
ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। 'ਨਵਭਾਰਤ' ਵੀ ਮੁਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੇਪਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ
ਰਸਵੀਰ ਵੀ ਸੀ।

from - National Herald, Saturday, 26.3.81

PM's praise for Namdharis

By Our Staff Reporter

NEW DELHI, March 27—The Prime Minister Mrs. Indira Gandhi today called upon people to follow certain principles in life and work with a sense of discipline.

Speaking at a reception given in her honour by the Namdhari Darbar here today, Mrs. Gandhi compared human life with a river. A river exists only when there are two banks on each side of it, if the banks were not there to

hold the waters, the river would lose its existence, she said. Similarly human life has to be guided by disciplining it.

She appreciated the way of life led by the Namdharis. Their strife for self-sufficiency and the principles followed by them in all walks of life was a source of inspiration for all. The Namdharis had been for long opposed to dowry system and were frugal in their day-to-day life, she added.

Mrs. Gandhi recalled that her father Pandit Nehru had written to her in his famous letters about the Namdharis way of living. "My father had mentioned in one of his letters how the Namdharis used to run their postal service during the British days", Mrs Gandhi said. She said her association with the Namdharis could be traced back to her childhood.

Mrs. Gandhi eulogised the ideals of the Namdhari Gurus and their crusade against the British. Their fight for independence was important in the history of the country.

During the three difficult years after 1977, she said, people came to her out of love when she was no longer "They did not come to take anything from me during those days, but they came to give me something—their best wishes", She added : "That was the greatest experience of my life" Mrs. Gandhi said.

Mrs. Gandhi said ordinary people are very great, they have love and affection in their hearts. She thanked Satguru Jagjit Singh for his support during those days. She had come to the reception to seek blessings of the Satguru for those ideals which will lead the nation on to the path of prosperity.

Earlier, Mrs. Gandhi released a photo album "Namdharis Before and After Independence". The Namdhari Darbar also presented a cheque of Rs. 41,000.00

to the Prime Minister for the Sanjay Memorial Fund

Among other who spoke on the occasion were Union Home Minister, Giani Zail Singh, the Minister of State for Petroleum, Chaudhary Dalbir Singh, Chief Minister of Punjab, Mr. Darbara Singh. Mr. H. S. Hanspal, M. P., Satguru Jagjit Singh and Seth Tarlok Singh Chawla.

from : Hindustan Times

PM stress on discipline

NEW DELHI, March 27 — Prime Minister Indira Gandhi today stressed the need for discipline and self-reliance which she said were essential for the upliftment of the people and the development of the country.

Speaking at a reception given in her honour by the Namdhari Darbar at Vigyan Bhawan, Mrs. Gandhi asked people to emulate the Namdharis in eliminating social evils dowry and emancipating women.

29 ਮਾਰਚ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਠਾਥੀ ਚਿੱਠੀ

9 ਵੂ ਵਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਡਿਘਾਣਾ ਸੀ। ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਵਡੇਰਾ ਪਤਾਰਾ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਬੋਬੋ ਰਫ਼ਪਾਲ ਕੌਰ, ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਪਈ ਸੀ। ਸ. ਵਲੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੱਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਭਟਪਣ ਗਿਆ : ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ 8-10 ਬੰਦਿਆਂ ਨਈਂ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਰਮਾਂ ਵਲੋਂ, ਏ ਜੀ ਬਰਦਾ ਹੈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਜਾਣ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਚਾਰ ਮਿਲੇ ਏ ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਾ ਹੋਵੇ। ਏ ਕੁ ਵਧੀਆ ਫਰਨੀਚਰ ਮੋਬਰ, ਦੋ ਕੁ ਗਿਲ ਮੋਬਰ। ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਕਾਰੋ ਮਿੱਠੇ ਸਰ ਕੁੜ ਲਿਖਵਾਓ, ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਉੱਤਮ ਗਿਲ ਦਾ ਖਿਆਲਤੀ ਹੈ।

ਸ. ਖਰਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਤਾ

ਲੱਕਾ ਕਿ ਧੂ. ਕੇ. ਦੀ ਸੰਘਤ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ਕਾਰ ਭੇਜੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਹੱਥੀ' ।

ਭਮਰੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖੇ ਉਚੇਚਾ ਬੁਲਵਾਇਆ ਹੈ । ਉਹਦੇ ਜਠਮਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਜਸਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਬਾਦੀਆਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਫਿਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਲੜਕੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਾਦੀ ਰੋਅ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਸਾਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ।

ਸੂਝਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਥੀ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚਲੇ ਆਏ । ਭਮਰੇ ਨੂੰ ਲਫਟ ਸਿੰਘ ਵਗਵਾਤਾ ਆਪਣੀ ਕੱਤੀ 'ਤੇ ਠਹੀ' ਲਿਜਾ ਸਕੇ । ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਕੋਲ੍ਹ ਕੋ'ਗਲੋਰ ਦਾ ਨਿਰੰਪੋਖੀ ਹਮਪਤਾਣ ਵੇਖਣ ਜਾਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਨੀਅਲ ਰਾਜਦੂਤ ਦੇ ਭਿਨਰ ਖਾਣਾ ਹੈ ।

30 ਮਾਰਚ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਠਕੀ' ਚਿੱਠੀ

ਭਮਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ 8.45 'ਤੇ ਬਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਰਾ, ਸ. ਕੇ. ਅੱਜ ਭਮਰਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕੱਠਾਬਾਤ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਪਏ । ਕੋਝੇ ਵਿਚ ਪਿੱਛੋਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਅੰਮ. ਪੀ. ਮੋਰੇ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 27 ਮਾਰਚ ਵਾਲੇ ਰਾਮਰਾਭ ਫੈਕਚਰ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਭੀੜ ਵਧਾਵੀਆਂ ਮਿਲ ਚਹੀਆਂ ਹਨ ।

ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਲੀਚ ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੇਰ ਭਾਵਟਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਲੰਮੇ ਵੱਕਾਂ ਦੇ ਮਲੀਚ ਤੇ ਹੱਥੀਆਂ ਦੇ ਵੱਕੀ, ਉਹਦਾ ਪਤਾ ਕੀਚ-ਕੀਚ ਉਹਦੇ ਪਾਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਜਾਂ ਭਮਰਾ, ਹੰਸਪਾਲ ਅਤੇ ਸਿੰ 1-6 ਬੀ. ਪ੍ਰਸਾ ਵੱਡ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੇਠ ਫਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਪੇਟ ਦੀ ਥਾਪ੍ਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਾਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੇਠ ਜੀ ਬਿਸਰਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਸੰਤ ਕੁਲਚਾਰ ਸਿੰਘ ਬਮਬਰਾ ਤੇ ਸ. ਫਰੀਰ ਸਿੰਘ 'ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ' ਨਾਲ ਕੱਠਾਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਬੈਠ ਸਨ । ਸੇਠ ਕੁਝੀ ਛੱਡਿਆ ਨੂੰ ਚੱਲ ਕਦੇ ਸਨ : ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਿਰਪਾ ਖੀਡੀ । ਉਹ ਮੋਰੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਫ਼ੋਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਫ਼ੋਨ ਸੰਤ ਕੁਲਚਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਸੀ । ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੇਠ ਜੀ ਰਾਤੀਂ ਥਕੂਰ ਮਾਲੀ ਰਾਤਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਚਰੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੁ ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇਵੇ । ਸੇਠ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ 3-4 ਵਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਜ ਉਥੇ ਰਹ ਜੀਵਨ ਨਜ਼ਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਕੇ, ਸੁ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਬੰਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।

ਸੇਠ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਦਰਦਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਪੈਂਟਾਂ ਵਲ ਵੱਧ ਗਈਆਂ, ਨਾ ਬੈਠਾ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਲੰਮੇ ਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਅਤ੍ਰਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਿਬਲੀ।

ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਤੇ ਜ਼ਮਰਾ ਜਾਂ ਹਰੀ ਨਕਸ਼ ਸ. ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਦੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮਨਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਬੜਾ ਚਿਰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਖਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂ K-17 ਰਾਜੇਗੀ ਕਾਰਡਨ ਆਏ ਤਾਂ ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਪਏ ਸਨ। ਪਰਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰ ਵਾਲੀ ਬੁਖਾਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਸੋ ਅੱਜ ਬੈਂਗਲੌਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਰਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬੱਖਸ਼ ਹੈ ਬਰਸਾਤ ਨਾਲ ਦਿਨ ਬੇ-ਸੁਆਦਾ ਰਿਹਾ।

1 ਅਪਰੈਲ 1981, ਬੁਧਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਿਮਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ

ਸਵੇਰੇ 8.30 ਵਜੇ, ਮੈਂ K-17 ਰਾਜੇਗੀ ਕਾਰਡਨ ਵਿਖੇ ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਮਕਰ ਲੰਟ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਿਆਂ ਵਿ ਸੁਰਬਸਨ ਘਨਵਰੀ ਨਾਲ ਬੱਝ ਰਾਤੀਂ ਬੁਖਾਰ ਲੱਭ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਠੀਕ ਹਾਂ। ਦੇਖੋ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨ੍ਹਾਹਾਂ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਵਲੰਗਾ ਨੇ ਸਿਮਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਦੀ ਚਾਰਤਾ ਦੱਸੀ : ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਜੋ ਪਲੈਨਿੰਗ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਚਰਮਿਆਨ ਵਿਚ ਖਾਂਡੇ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣੇ ਸਨ ਤੇ ਛੱਤ ਲਈ ਦੂ ਵੀਹ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਸੇਠ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰਨ ਕੰਨ ਝਾਲੇ ਸਿਮਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਸਨ।

‘ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਨੌਰੋਬੀਓਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਫ਼ਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਰੋਕਨੀਸ (ਟੁੱਟੇ ਚੰਨ) ਕਮਰੋਰ ਵਾਉਂ-ਭੋਭਨ (ਬੁਨਿਆਦ) ਦੀ ਨਿਰਮਾਣੀ ਹੈ। 27½ ਟਨ ਭਾਰ ਮਾਡੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ‘ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਖਲਵੇਂ? ਸੇਠ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ (ਵਲੰਗਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਤੇ ਮਾਭਾ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਆਖਣ ਕਿ ਹੇਠਾਂ 10-10 ਫੁਟ ਡੂੰਘੀ ਚੌੜੀ ਤੇ ਸਿਟੋਂ-ਸੀਮਿਟ ਮਿਲੀ ਜਾਣੀਹਾਰ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਛੋਲ (ਸਿੱਖਿਆ ਕੰਮ) ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ।

‘ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੀਹਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਵਖਾਣ ਲਈ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸੰਬੰਧਰ ਧਿਰਾਂ ਨਾਹਾਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲਮੀ ਗਿਆਨ ਮੈਨੂੰ ਧੁਰ ਰੱਖ ਉਤਰਨ ‘ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਜਿਸੇ ਵੀ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਖੁਦ ਥਹੀਂ ਰੜ ਕੇ ਦਾਉਂ-ਡੋਸਨ ਦਾ ਉਚਾਲਾ ਪੁੱਟਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਬੱਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਜਾਲ, ਨਾ ਬੈਕਰੀਟ। ਮੈਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਤੇਜ਼ ਦੀ ਕੁਸਰਾਈ ਕੀਤੀ। ਦੀਨ ਦਿਆਲ

ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਆ ਕੇ ਹਥੀਖਤ ਦੇਖੀ, ਸੇਖੰਧਤ ਪਿਛਾਂ ਨੂੰ ਪੌਣਿਆ। ਫਿਰ ਬੰਮਲਿਆ, ਹੇਠਾਂ ਜਿੰਨੀ ਪੁਟਾ ਕੇ ਦੇਖੀ, ਓਥੇ ਦੀ ਕੁਝ ਠਕੜੀ ਸੀ। ਭੱਲ ਕੀ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਖਰਬਨਾਕ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਡਰਿਆ-ਘਬਰਿਆ ਨਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੁਲਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੰਮੁਲੇ ਪਾਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਜਵੀਹ ਘੋਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਹਾਲ ਸਪਾਟ ਹੀ ਰਹੇ, ਉਪਰ ਛੱਤ ‘ਤੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠ ਸਕੇ, ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਲੱਗ ਸਕਣ।

ਮੈਂ ਠੇਰੇਈ ਤਾਂ ਹੀ ਇਕ ਇੰਜਨੀਅਰ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਰ ਤੇ ਵਕਫਾਬੇ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਜਵੀਹ ਬਣਾਣ ਨਈਂ ਆਖਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਸੋਚ ਨ ਸਕਿਆ। ਅੰਤ ਮੈਂ ਬਾਰ ਦਾ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ਼ਾਅ, ਆਪ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਬਾਜ਼ੂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਸਟੀਲ ਦੇ ਬਲੈ ਡੈਂ ਪ੍ਰੈਰਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ, ਇਕ ਪਲੇਨਿੰਗ ਬਰ ਹੀ ਬਣੀ। ਇੰਜਨੀਅਰ ਕੀ ਮੰਗੀ ਤਜਵੀਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਰਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਓਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੈਂ ਵਿਰ ਬੰਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੇ ਕੁਟ ਕੈਂਚੀਆਂ ਖਲੋਗੀਆਂ ਹਨ।

ਸ. ਕੁਰਬੈਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਿਆ : ਇਸ ਵਾਰ 10,000 ਦਾ ਵੱਢੀ ਸੀਮਿੰਟ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਿਰ ਠੰਕ ਦਿਤਾ।

ਭਾਬੇ ਸ. ਕੁਰਬੈਨ ਸਿੰਘ ਰਾਡੀਂ ਹੀ ਕੁਆਰ ਰਹਿਤ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਸਰੋਸ ਇਕਨਾਠ ਕੀਤੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਤਾ ਜਮਾ ਆਨੰਭ ਪੂਰਵਕ ਹੀ ਗੱਠਬਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪੜਨੀ ਲਫਪਾਲ ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਬੋਤਾ ਜਮਾ ਕੇਲ ਆਉਣੀਂ ਵਰਜ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸੋਸ਼ਨ ਦੀ ਸਫ਼ਾਕੁਝਾ

ਅਜ ਮੇਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮਿੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਖੁਰਬੀਚੀ ਤੇ ਵਿਜੈ ਗਰਗ 10 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਘਰ ਆ ਕਏ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਕੁਝ ਸੈਂਟਰ ਓਡੀਸ਼ਕ ਦੇ ਮੁੰਤਾਹਿਮ ਹਨ। ਮੈਂ ਦਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਨਵਜੁਬ ਪ੍ਰੇਸ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 27.3.81 ਦੇ ਦਿੱਚਰਾ ਸੁਆਯਤਰ ਸਮਾਥੰਗ ਦਾ ਬਿਬਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਦਿਨ ਕੁਝਾਭਾ ਉਹ ਦਿਬੰਠ ਅਚਕੂਤ, ਲਾਜਾਨੀ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸ਼ਾਲੀ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਰਕੂਰ ਚਾਕਤੇ ਦਾ ਪਤਾ ਇਸ ਤੋਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਪਾ ਜੀ ਕਾਡੀ ਪ੍ਰਭਾਵਨ ਸਨ।

ਮੈਂ ਅਜ ਸ. ਕੁਰਬਾਅਲ ਸਿੰਘ ਲੋਰ ਦੀ ਕਾਢਿ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਬਾਰੇ ਦਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਛੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਕੱਤਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਹਰੀ ਵੀਤੀ ਲੋਕੋ ਡਾਧੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੋਸ਼ ਠਾਕ

ਖੁਰਬੀਚੀ ਦੁਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਮੀਂ 4 ਕੁ ਵਜੇ ਸੀ, ਪੀ, ਆਈ, ਦੇ ਦਫਤਰ ਅਜੇ

ਭਵਨ ਵਿਚ ਡਾਮਰੋਡ ਸੌਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ (੩੬) ਕੁਰਾ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੰਡਸ਼ਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤਾਂ ਹੋਂਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਰਾ ਐਸਟੀਮੇਟ (ਚੇਤਨ ਪੁਰੋ ਹਿ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ) ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ 20,000/- ਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਵਧੀ ਹੋਈ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੌਚਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਥੋਂ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਹੀ ਲੱਭ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੱਥ 2500/- ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਨਕਾਰ ਤੇ ਮਹਾਨ ਦੇਵ ਭਗਤ ਸ. ਸੌਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ “ਸੋਵੀਅਤ ਏਸ” ਬਣੇ “ਨਹਿਰੂ ਦਿਨਾਮ” ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸੋ ਰਕਮ ਦਿਨਾਮ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਕੱਤਰ ਕਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਚੇਤਨ ਪੁਰੋ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦ ਵਧੀਆ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ‘ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਦੁਆਰਾ’ ਛਟਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕੁਰੂ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਰ

ਜ਼ਾਮੀਂ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ ਨਾਲ ‘ਜ਼ਿਆਲੀ ਸਨਜ਼’ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਜੀਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਬਚੇਨ ਕਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਕੁੰਨਥਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ‘ਟੋਡ ਹਿੰਦੂ ਜੀਵਨਮੋਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ :

ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਜੱਸਣ ਗਿਆ ਜੁ ਬੱਚ ਤਿੰਨ ਸਿਫ਼ਲਣਾ ਕੁਰ ਕੇ ਟੱਟੀ ਜਾਵਾ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸਿਗਰਟ ਲਾਈ, ਵਿਆਹ ਵਾਲਿਆਂ ਗਿਆ : ਕੁਝ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰ ਜੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੱਸਣ ਨੇ ਗਿਆ : ਮੇਰੇ ਮਨ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕੀ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਟੱਟੀ ਕਿਥੋਂ ਉਤਰਦੀ ? ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਮਨ ਤੇ ਬਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਥਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਟੱਟੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆ ਕਦੀ, ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ ਵੀ ਹਾਜ਼ਤ ਲਈ ਸਿਫ਼ਲਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਸਿਗਰਟ ਦਾ ਖਰਚ ਅਜਲੋਂ ਹੀ ਮੁੱਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਰੂ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ, ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਅਸਰ ਪਿਆ।

ਕੁਆਚੀ ਕਾਰ ਲੱਭੀ

ਇਸੇ ਹਿੰਦੂ ਜੱਸਣ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਬਹੁਤ ਡਿਸਰ ਲਗਾ। ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਜਿਸ ਕੁਰੂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗਿਆ ਰੋਹੀ ਸਿਗਰਟ ਛੁਟ ਕਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਅੱਡੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਮਨ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ਮਣੇ ਲਿਆ, ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ : ਰੋਹੋ ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਤੂੰ ਹੀ ਰਖਿਅਕ ਹੈਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਾਰ, ਲਭਾ ਦੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਹੋ ਗਿਆ ਦੇ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬੈਠ ਹੋਏ ਸੁਣ ਲਈ ।

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਕਾਢ ਮਿਲ ਗਈ । ਤੇਰੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੀ
ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਅਜ "ਈਵਨਿੰਗ ਨਿਊਜ਼" ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪਰਚੇ ਨੇ 27.3.81 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇਕ ਚੋਟੀ ਤੇ ਘਬਰਾਨਾ ਦਿੱਤੀ ।

2 ਅਪਰੈਲ 1981, ਬੀਰਯਾਰ

ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਸ. ਗੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਬੀਤੀ ਹਾਠ ਭਾਵੇਂ ਕੀਨੀਆ ਰਾਜਦੂਤ ਦੇ ਬੁਝਾਵੇ ਤੇ ਡਿਨਰ
ਖਾਣ ਲਈ ਪਰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਸਕੇ, ਤਕੀਅਤ ਨਾ-ਸਾਹ ਸੀ । ਹਾਠੀ' ਤੇ ਸਵੇਰੇ
ਬੁਖਾਰ ਨੇ ਵੱਟ ਕੱਢੀ ਰਹੇ । ਪਰ ਅਜ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪਤਾ ਬਰਨ ਰਹੇ
ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਹਾਠ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ।

ਬਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ, ਗੁਰਚੈਨ
ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਚੱਜਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁਖਾਰਿਆ
ਪਿਆ ਹਾਂ । ਉਹ ਹੁਣ ਫਿਰ ਬਰਨਗੇ । ਕੰਨ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ।

from : Evening News

Simple living, high thinking

By Rakesh Bhandari

NEW DELHI, April 1 — The marriages are simple. There is no dowry, no reception and no procession. The entire cost is Rs. 13 only.

This is how Namdharis perform their marriages. First to evolve non-co-operation and the use of Swadeshi as political weapons, Namdharis are a body of puritanical Sikhs adhering strictly to the teachings of Guru Nanak.

The Namdharis believe only in the existing gurus, unlike other Sikhs, who believe in Guru Granth Sahib.

These Sikhs lead austere lives and wear simplest of khaddar. They are strict vegetarians and abstain from drinking.

Namdharis came into existence way back in 1857 under the leadership of Satguru Ram Singh. They started a movement against the British from Sri Bhaini Sahib in Ludhiana, Punjab.

They boycotted British goods, government schools, law courts, and postal services. They clashed with the British authorities several times. Several Namdharis were then killed and their leader was exiled to Burma. They continued their struggle for liberation with greater zeal.

The Namdharis maintain two centres. A well-knit community of farmers, artisans, contractor and cattle breeders and businessmen, Namdharis are now in many parts of the world.

The Namdharis recently hosted a reception in honour of Mrs. Indira Gandhi. A photo album of Namdharis before and after Independence was also released on the occasion.

3 ਅਪਰੈਲ 1981, ਸੁਬਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ਼ਾਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼

ਮਸਤਾਨਾ ਫੌਜ਼ਮ ਸਿੰਘ ਬੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਘਰ ਆਏ ।। ਬਜੇ । ਫੌਜ਼ਾ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੱਢ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ K-17 ਦੇ ਸੁਟਿਆ ਹੈ ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੌਲਭਾਟ ਦੇਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਅਛੀਰਾ ਦੇ ਬੈਨੇਡਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਓਥੇ ਦੀ ਜਿਟੀਰਨ ਡਿਪ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਲਕਾ ਦਾ ਵਡਾਦਾਰ ਚਹਿਣ ਲਈ ਸਹੁੰ ਚੁਕਣ ਲਈ ਰਿਹਾ ਤਿਆ । ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਹੁੰ ਚੁਕਣੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਜੱਜ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਹੁੰ ਦੇ ਬੈਠ ਨ ਦੁਹਰਾਏ, ਫੌਜ਼ ਪੁੱਟੀ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਰਸਮ ਲਈ ਦੋ ਜੱਜ ਚਾਹੁਰ ਸਨ । ਇਕ ਮਰਚ ਦੂਜਾ ਔਰਤ ।

ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਮੈਨੂੰ ਔਰਤ ਜੱਜ ਨੇ ਪੁਛਿਆ : ਤੂੰ ਸਹੁੰ ਦੇ ਬੈਠ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਸੈਂ ਬੋਲਦਾ, ਤੂੰ ਸਹੁੰ ਨਹੀਂ ਨ ਚੁਕੀ ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਨਾ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਇਹ ਸੁਰੀਧ ਚੁਕਦਾ ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਪਾਸ ਖੇਡਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੇਡੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਚੁਰਕ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਲਕਾ ਦੀ ਕੁਲਾਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਦੇ ਹੋ ਰਾ :

ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਤੂੰ ਬੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

"ਇਹ ਕੁਸੀਂ ਜਾਣੋ, ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਾਸਬੋਰਡ ਹੈ, ਕੁਸੀਂ ਇਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ

ਕਿਉਂ ਨ ਕਰੋ ! ਮੈਨੂੰ ਯੂਨਿਅਡ ਕੌਰਮਿਟਿ ਤਾਂ ਪਲਾਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਕੁਸੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਤਰ ਦੇਸ਼ ਠੀਕਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਿਆਇਆ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ।

ਲੌਡੀ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਤੇਰੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਚੇ ਕੁੱਝ ਠੀਕੀ ਹੈ ।

"ਉਹਦੀ ਮਰਗੀ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਛਾ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।"

ਜੱਜ : ਜੇ ਉਹ ਦੋਬੇ ਰਹਿ ਪਏ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਦੋਬੇ ਬੁੱਟੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਕਿਹਾ ?

ਮਸਤਾਨਾ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ : ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਰਾਫ਼ਾ ਨਹੀਂ । ਖਿਆ ਬਰਨਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾਨੂੰ ਕੁਹਾਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰ ਤੇ ਕੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜੋਚੇਕੇ ।

ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।

ਧਰਮ ਤੇ ਵਿਦੁ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਮਬਰਾ

ਮਸਤਾਨਾ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਰ ਚੌਂਸਿਆ : ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵੇਰ ਇਮਰਾਨ ਹੀ ਗਿਆ । ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅਮ ਸਲਾਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭੱਫ਼ੂ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਭੱਫ਼ੂ ਮਾਰ ਦਵਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਪਸ਼ਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਵਾਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਭੱਫ਼ੂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

"ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨ ਦਵਾਈ ਪਾਈ ਹੈ ਨਾ ਭੱਫ਼ੂ ਮਾਰੇ । ਮੈਨੂੰ ਮੁਸਰਮ ਵੱਸ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਮੇਰੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੀ ਭੱਫ਼ੂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਮਾਰੀਂ । 'ਮੈਂ' ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਸਨ । ਇਹ ਕਿਹਾ ਆ ਗਏ !"

"ਪਰ ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ : ਮੈਂ ਸੱਚ ਬੋਲਾਂਗਾ ।

"ਮੈਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਾਡਾ ਰਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜੀਅ ਘਾਤ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸੇ ਲਈ ਭੱਫ਼ੂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਉਲਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

"ਅਤੇ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ !"

ਸੋਰ ਕਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ । ਇਹ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ । 'ਨਵ ਭਾਰਤ' ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼ ਫੋਰਸ ਦੀ 25 ਵੀਂ ਬਾਬਾ ਚੰਦਤਕ ਵਿਚ ਉਦਘਾਟਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ।

4 ਅਪਰੈਲ 1981, ਬਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ. ਫਲੋਰਾ ਨਾਲ

ਸ. ਗੁਰਚੰਨ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰਨ ਮੇਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ

ਘਰ K-17 ਗਿਆ। ਉਹ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਪਤਨੀ ਰਤਪਾਲ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਣ ਹੀ ਚਾਣੇ ਸਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਸਪਾਲ ਦੀ ਫੋਨੀ ਆ ਗਏ।

ਮੈਂ ਜਾਂ ਹੋਸਪਾਲ ਦੇ ਹਾਲ ਝਲੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੀ ਜਾਣ ਦੀ ਭੱਲ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕਹਿਕੇ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਏਥੇ ਆਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਠੀ ਬਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਦੁੱਠਾ ਪਰਵਾਨ ਨਾਬਤਾ ਬਰਨ ਬੈਠਾ। ਬੁਰਥੇਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਸੰਤਰਾ ਆਣ ਦਾ ਮਨ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਡਾਕੇ ਛੋਟੀ ਜਾਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸਾਂ ਪਰ ਬਲੇਰਾ ਜੀ ਨੇ ਖਿਆਰ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਬਹਾ ਲਿਆ।

ਬੱਲ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਲੱਥ ਗਈ

ਸੰਤਰੇ ਦੀਆਂ ਵਾਡੀਆਂ ਸਾਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਬੱਲੀਂ ਵਾਡੀਂ ਬਹੁਤ ਝੁੰਘੇ ਲੱਥ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਮੇਰੇ ਨਾਨਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਛਹਿਣਾ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਕਾਮੇ ਪੁਰਾ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਿ: ਜਲੰਧਰ) 106 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਏ ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਗੁਬਰੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਪਰਯੰਤ ਵੱਡੀ ਸੋਧ ਰੱਖੀ। ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀ ਪਥਾ ਦੇ ਖਾਈ। ਬਿਰਤੀ ਬੋ ਅਜਿਹੇ ਧਨੀ ਹਿ ਅਲਮ ਨਿਲਮ ਦੀਆਂ ਭੱਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਚਾਰ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਰਟਕ ਸਮਾਧੀ ਚੁਕਦੀ। ਅਭਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਫਿਕਰੇ ਕੇਧੇ। ਉਹ ਇਥੋਂ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਚੰਸ ਸਮੇਂ ਵੀਰਟਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ-ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਸਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪ ਪਰਤਾਇਆ।

“ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਓਏਂ ਸਰੀਰੋਂ ਬਚਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਮੈਨੂੰ ਭਜਨ ਦੇ ਇਓ ?

“ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ।”

“ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹੜਾ ਦੇ, ਬਿਨਾ ਰੇਭੇ ਤੂੰ ?”

“ਕੁਸੀਂ ਸੰਤ ਕਠਾਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਓ।”

“ਮੈਂ, ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ।”

“ਪਰ ਬਿਰਤੀ ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਖਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਰਿਬੀ ਹੋਣ। ਏਰ ਦੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ 3-4 ਢੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਮਾਧੀ ਪੱਥ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ। ਵੇਧਲ ਇਹ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਕੱਲ ਕਹਿਣੀ : ਭਜਨ ਲੰਟਾ ਦੇਂ ਤਾਂ ਤੈਰੇ ਕੋਲੋਂ। ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

“ਨਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਕੂਬ ਸੀ। ਜਿਸ ਮੰਜੇ ਤੇ

ਏ ਬਿਰਾਜਣਾ ਜਾਂ ਨਿਰਨੋਮ (ਬਜਨ) ਕਰਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੱਟੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ।
 ਬਿਸਤਰ ਦੇ ਬਸਤਰ ਆਪ ਹੀ ਸੁਕਦੇ ਪਾ ਦੇਣੇ ਤੇ ਮੰਜਾ ਕਿਸੇ ਮੁਨਾਸਬ ਥਾਂ ਟੇਚਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

“ਮੁਥਾਸੇ (ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ) ਗੰਗੇ ਸਨ । ਉਦੋਂ ਕੋਈ 96 ਥੁ ਸਾਲ
 ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ । ਅਜਕਲਕੱਲ ਭੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ,
 ਚੂਹੇ ਨਾਲ (ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ) ਭਾਈ ਮੁਹੱਬਤ ਰਖਦੇ ।

“ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਭੇ (ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ), ਆ ਅਜ ਤੇਨੂੰ
 ਉਹ ਭੱਲ ਦੱਸਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ । ਏਥੇ ਹੀ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ
 ਸਮਾਧੀ ਲੀਨ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵਾਂ ।
 ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਪ੍ਰਥਮ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਡਿੱਠੇ । ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ
 ਦੇ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬੱਲਣ ਵਾਂਗ ਰੁਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਰਾਨੀ
 ਬਿਰਨਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਲਲ ਉੱਤੇ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ । ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗਤਵਾਲੀ
 ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਰੁਕੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਮੈਂ ਚੌਰਿਆ
 ਅਥੇ ਬਧ ਕੇ ਸੁਆਯਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਦੇ ਪਉੜਿਆਂ ਸਹਿਜਯਾ ਨਾਲ ਜਲ
 ਉਪਰ ਕੁਰ ਪਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਡਿਲਟ ਕੁਝਣ ਦੀ ਬੰਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

“ਕੌਰ ਜਾ, ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਹੋਏ । ਰਹਿਣ ਲਭੇ : ਦੋਸ ਭਾਈ, ਕੀ ਭੱਲ ਹੈ, ਕਿਥੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ?

“ਮੈਂ ਅਰਤ ਕੀਤੀ : ਭਾਈਓ ਨਿਵਾਜ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਓ !

“ਭੀੜ ਹੈ, ਚਲੋ ਚਲਦੇ ਹਾਂ !” ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੁਝੇ । ਮੈਂ
 ਘਰ ਭੈ ਆਏ । ਉਹ ਮੰਜਾ ਲਿਆ ਭਾਹਿਆ, ਉਹੋ ਬਸਤਰ ਵਿਛਾਏ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ
 ਵਿਛਾਯਾ ਸਾਂ । ਗਤਵਾਲੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਚੱਦਰ ਉਪਰ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀ ।

“ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਕਏ, ਇਕ ਥੋੜੇ ਤੇ ਦੂਜੀ ਅਰਥ ਧਰਕੇ । ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ
 ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਚਰਨ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਆ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਉਤਾਰ ਕੀਤਾ
 ਫਿਰ ਨ ਹੋਣ ਚਰਨ ਦਿੱਸੇ, ਨਾ ਉਪਰ ਕੁਰ ਮੂਰਤ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਉ ਅਈਪ
 ਹੋ ਕੁਝੇ ਸਨ ।”

ਗੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਧਰਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਇਹ ਭੱਲ 1958 ਦੀ ਹੈ । ਇਹਨੀਂ ਇਨੀਂ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਅਭਹੀਯਾ ਰਿਚ ਚਰਧਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਹ ਆਪ ਜੀ
 ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੌਰਾ ਸੀ । ਪਹਿਲੀ ਯਾਰ 1953 ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਵੀਂਵੀਓਂ ਮੁਥਾਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਏਧਰ ਨਾਨਾ ਜੀ
 ਵੈਕਟਰੀਓਂ ਵੱਧਲੇ ਹੋ ਓਸੇ ਸਭਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਰੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਵੱਲ
 ਜਾ ਪਲ੍ਹਾਹੀ, ਪਰ ਨਾਨਾ ਕਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਧਿਆਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਵੈਰਨ ਖੱਬੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ।
 ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਓ । ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਬੈਠੋ ਵਿਰ ਨਾਲ । ਸਿਧੇ ਚਲਦੇ ਹੀ ਕੁਝਾਤੇ ਘਰ ਆ ।

ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਖਾਹਿਆ। ਕੌਪੜੇ ਵਿਛਾਏ।
ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਚੰਦਰ ਕਬਾੜੇ ਉਪਰ ਵਿਛਾਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ
ਓ ਉਥੋਂ ਬੈਠੇ ਜਿਵੇਂ ਓ ਦਿਨ ਘਰਲਾ ਫੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਨਾਨਾ ਜੀ
ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਨ ਦਬਾਏ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਥਾਥਾ ਜੀ ਰਜਨ ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੇ ਲਓ।

"ਭੂੰ ਏਟਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੇ ਲੇ"ਦਾ ਹਾਂ।"

"ਨਹੀ", ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ।"

"ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਭਜਨ ਲੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ।"

ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਵੇਰ ਬੋਲੇ : ਅਖੀਰਲੇ ਸਾਲੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਈ।
ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਪੰਥ ਪਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੀ ਸਨ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ
ਕਹਿ ਬਹਾ ਤੇ ਰੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਆਯਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੋਨਤੀ ਬੀਤੀ :
ਹੁਣ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਓ।
ਭਿਹ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਖਰਵਾਨ ਕਰਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਦਿਹ ਜੋ ਕੁਝ
ਬਰਏ ਹਨ, ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਸਭਨਾਂ
ਨੂੰ ਇੰਜ ਸਾਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ 'ਦਿਹ ਕੁਰੂ ਚੇਲੇ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਏ ਕੁਰੇ ਆ
ਬਰੇ ਹਨ।

ਅੱਗੇ ਕੱਲ ਭੰਗਿਆ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਭਿਹਾ : ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਿਨੀਂ
ਵਿਚ ਥਾਹ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਮੁਥਾਸੀ ਭਿਆ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਬਣੁਆ ਟੱਟਲਦੇ
ਵਿਭਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ 5-10 ਲੰਬੇਕ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹ ਲੈ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਣੁਆ ਲੰਬ ਮੇਰੀ ਸਰਬੀਂ ਪਸੁੰਦੇ ਦੀ ਇਕ ਵੱਟੇ ਕਥ ਤੋਂ ਕਥਾਈ। ਬਹਿਣ
ਲਗੇ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਵਿਹੋ ਖਰਾਨਾ ਹੈ।

ਲੰਬਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਨਾਨੇ ਦਾ ਕੁਹਤੇ ਨਾਭ ਚੰਘਾ ਮਾਨਸਿਕ ਲਗਾਊ
ਜੀ ਤੇ ਉਹ ਇਸਦੇ ਉਥੇ ਮਿਹਰਾਂ ਦੀ ਕਰਕਾ ਕਰਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਬਹੁਤ ਕੁਰੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਡੀਆਂ ਜੰਬਨ ਦਾ ਭਿਆਨ, ਮਾਲਿਕ
ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਚ ਕੁਦਰਤੀ ਦਿਲਾਸ ਦੀ ਲਾਭ, ਥਾਕਥਾਨੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ
ਕਲਾ, ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਤਮ ਗਿਅਮ ਦੇ ਹਨ ਜੋ, ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਜਾਣਕਿਆਂ
ਹੋਇਆਂ ਉਹ ਅਧਿਆਤਮ ਅਤੇ ਯੋਗ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।
ਇਹੀ ਹੀ ਵਜਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਭ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ
ਉਹਦੀ ਰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖ, ਕੇਵਲ ਤੇ
ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਫੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਸੁੰ-ਰਿਆਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੰਸਪਾਲ ਕੋ ਖਏ ਓ ਟੇਬਲ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਹੋਏ, ਅਜੋਂ ਓਥੋਂ ਹੀ ਰਹਿ ਕਦੇ ਸਾਂ,
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫਕਟ ਟਕਾਣ ਚਾਲੇ ਬਦੋਂ ਚਲੇ ਕਦੇ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਕੀ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ
ਹੁਰਾਂ ਨਾਭ ਸੁਰ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੀਈ ਕਾਹਲ ਥਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਨਾ ਜੀ

ਏ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਸਮੇਰਾਈ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੀਰਸ਼ ਹੈ 'ਅੱਖੀਂ ਭਾਭੇ' ਕਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰੀਏ ਤੇ ਪਰ ਇਹ ਹੈਨ ਸੱਚੀਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਪਰਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲੇ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਵੇਰ । ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਘਟਨਾ 'ਚੋਂ' ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ :

“ਇਕ ਵਾਰ ਦੀ ਫ਼ੌਂਟ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਇਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੋ ਜਣੇ, ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੀ ਕੁਝਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦੀ ਛੋਟੀ ਦੀਵਾਰ ਉਤਰੀ ਸਹਿਜ ਭਾ ਭਾਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਪ੍ਰੋਢ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਹਾਂ ਨਾਨਾ ਜੀ ਫੋਨ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਕਰਤੂਤਾਈ ਇਸ਼ਕਰੀ ਛਾਂਹ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੱਟੀ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਚੁੱਕੀ ਜਾਈ, ਓਸੇ ਥਾਂ, ਨਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ, ਦੋ ਵਹੁਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ । ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਿਕ ਕਰਵਾ ਲਏ ਜੱਟ ਨੇ ਕੀ ਵੇਖ ਲਿਆ ।

“ਚੰਟ ਉੱਥੇ ਚੰਦਰ ਨੇ ਕੀ ਆ ਕੇ, ਥੀਥੀ ਨੂੰ ਕੁੱਸੇ ਰਾਹੀਂ ਹੱਟ ਲੱਕਾ ਕੂੰ ਕਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਭੀਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸੀ ? ਕੱਠ ਕਹਾਈ ਵੇਖ ਥੀਥੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਥੀਥਾ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦਸਾਂ, ਕੱਠ ਹੈ ਯੀ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਦਸਾਂ ਤਾਂ ਕੂੰ ਕੁਰਾ ਮੰਨੇਗਾ ? ਕੁਝ ਠੰਢਾ ਹੈ ਕੇ ਜੱਟ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਨਹੀਂ ਕੁਰਾ ਮੰਨਦਾ, ਦਸ । ਥੀਥੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੂੰ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਮਾਣ ਦਿਹਾ ਏ, ਇਕ ਰੋਹੀ ਮਾਂ ਲਕੜੀ ਦੇ, ਦੂਜੀ ਰੋਹੀ ਚੰਟ ਹੈ ।

“ਕੁੱਸਾ ਤਾਂ ਜੱਟ ਨੂੰ ਆ ਲਿਆ ਪਰ ਕਹਿਣਾ ਲੱਗਾ : ਕਿਥੋਂ ਜਾਣਾ ? ਮੇਰੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਵੀ ਉਰਸੁਕ : ਹੱਟੀਆਂ ਲਿਆਈ ਥੀਥੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਨਾਲ ਕੁਰ ਪਓ । ਮਰਥ ਕੋਪੜੇ ਪਹਿਨ ਆਇਆ । ਜਾਏ ਕੁਰ ਪਏ । ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਥੀਥੀ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਲਓ ਚੰਡਾ ਰਖਿਓ । ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਮਾਵੇਂਦ ਜਾਇਆ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਖਰੋਕਾ, ਔਹ ਬਲਦ ਵਫ਼ਾ, ਮੈਂ ਹੱਟੀ ਖਾ ਲਵਾਂ । ਮੈਂ ਜੱਥ ਦੀਆਂ ਨਕੋਲਾਂ ਵਫ਼ਾ ਲਵਾਈ । ਆਚਾਨਕ ਇਕ ਬੈਠ ਮੇਰੇ ਤੇ ਚਮਕਾ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਖਰੇ ਹੱਥ ਪੈਣ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਡਿੱਖਾ ਸਿੱਧੇ ਫਿਰ ਜਾਵੇਗਾ । ਪੈਟ ਯਾਟੇਗਾ । ਕੱਚਾ ਮੇਰਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਕਾਹਰ ਆ ਡਿੱਕੇਗਾ । ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਖਤੀ ਉਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇਗਾ । 16 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੱਚਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਦਿਆਰੁਣ ਆਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਕੱਠ ਯੀ ਕਲਾਏ ਪਿੰਡ ਵਧਾਈ ਔਰਤ ਦੀ ਘਰ ਧੀ ਬਣ ਕੇ ਜੀਆਂਗੀ । ਮੇਰੇ ਮਾਪੇ ਆਪ ਮੇਰੀ ਮੰਗਣੀ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨ ਆਉਣਗੇ ।

“ਅਤੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਖੋਟਾ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਕਿਆ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਡਿੱਠਾ । ਫਿਰ ਅੱਗਲੇ ਚਿਨ, ਓਸੇ, ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਘਰ ਜੰਮੀ ਕੁੜੀ ਵਿਚ ਦੋਸੇ ਥੀਥੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਤਾ । ਸਿਰਫ਼ ਜੱਥੇ ਇਹ ਦਿਆਰੇ ਕਦੇ, ਇਸ ਜਨਮ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।”

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੱਖ ਨੇੜੋਈ ਇਸ ਘੜੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੇਸ਼ਬਰ

ਹੀ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਭੁਆਏ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਧੋਰ ਰੱਖਿਆ ਸਾਥੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਕੋਰਕ ਅੱਖੀਂ ਤਿੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਸਵੈ-ਅਨੁਕਰ ਸੁਣਾਇਆ :

“ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕੱਠ ਹੈ। ਇਕ ਚਾਰ ਮੈਂ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਧਿਆਨ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਪਰ ਬਾਹਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਕ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਰਿਉਂ, ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜੀਟ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁਸਰਾ ਸੁਖਮ ਸਰੀਰ, ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਹਿਮ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਵਾਰ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਟੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ, ਜਹਾਜ਼ ਅੰਦਰਲੇ ਸਭ ਭੇਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਹਰੇਕ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰ-ਮਾਰ, ਕੋਈ ਕੀ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਜਾਂ ਕੀ ਕਰਦਾ-ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਭੈ ਸਦਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਜਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਚੱਲੇ ਵਿਚ ਢਾਅਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਕਰਨੀ-ਸੋਚਣੀ ਢੋਲਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਾਂ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਵੀ। ਉਹ ਹੋਰਨ ਸਨ ਕਿ ਭੁੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵੀ ਲਿਆ।

“ਅਜਿਹੀ ਚਮਤਕਾਤੀ ਅਵਸਥਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਠੰਢਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਜ਼ਮੇਂ ਜਾਂ ਸਥਾਵਾਂ, ਸਿਰਤੀ ਚੇ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਭੱਠ ਹੈ। ਅਸਚਰਜ ਅਸੀਂ ਆਪ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।”

ਏਨਾ ਕੁਝ ਸ. ਵਲੰਠਾ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮੰਨਣ ਤੇ ਜੀ ਪਿਆ ਕਰੋ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪ ਇਸ ਮਾਨਕ ਦਾ ਪਾਠੀ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਏ

12.30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਚੰਨੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਹਰੀ ਪ੍ਰਗਾਪ ਨਿਵਾਸ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਚੀਨ ਦਿਆਲ ਜੋ 12 ਵਜੇ ਦੇ ਚਿੱਠੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸਨਾਨ ਬਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਭਰ, ਜਦੋਂ ਗਨਿਆਰਾ ਪਾਰ ਬਰ ਆਰਾਮ ਘਰੇ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਕਿ ਸੰਤ ਬਲਸੋਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਲਨਾ ਦਾ ਮੋਹਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁੱਥੀਆਂ, ਚਰਚੀ ਸੀਵੀਆਂ ਜਗਾਵਾਂ ਕੱਜੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਪਹਿਲੀ ਸਨ ਆਪ। ਮੱਟੇ ਰੇਲਮ ਦਾ ਬਾਦਮੀ ਕੁਰਤਾ ਅਤੇ ਰੇਖ ਕਣਹਿਰਾ : ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਬੀਰੀ ਗਈ ਸਮਝ, ਮੈਂ ਦੋ ਭੱਲਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ, ਕਾਮਰੋਡ ਸੌਂਦਰ ਸਿੰਘ ਜੈਬ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤਕਯਤਾ ਦੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਬੀਰਾ : ਇਨੇ-ਰਿੰਨ ਠੇਰੇ ਕਾਫ਼ੇ ਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ। ਹਰਸੋਮ ਕਦੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਚੇਹ (ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸੇਵਾਠ ਲਈ ਹੈ — ਕਦੀ)।

ਦੂਜੀ ਕੱਲ ਰਾਮਚੰਡ ਮੁਰਸ਼ੀਦੀ ਦੀ : ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਦਰ, ਤੱਖਰਾ (ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਪਿੰਡ) ਦਾ ਰਾਮਚੰਡ ਸੁਰਜੀਤ ਮੁਰਸ਼ੀਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਿੱਧਿਆਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਡਾਕ ਨਾ ਲਓ, ਰਾਜਸੀ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਫੂਟੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਕਦੇ ਉਸ ਡਰਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ ਚਲੇਗੀ।... ਉਸ ਨੇ ਦੁਪਿਆਣੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੁਲਾਹ ਕਰਵਾਣ ਦੇ ਜਰਨ ਤੇ ਦਿੰਦਰਾ ਕਾਧੀ ਨੂੰ 41000/- ਦਾ ਚੈੱਕ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। (ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਚੈੱਕ ਭੇਟ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਚੈੱਕ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਜੋਂ ਸੀ। — ਡੇਖੋ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਲਿਆ ਕੀਤੀ : ਨੀਕ ਹੈ। ਮੁਰਸ਼ੀਦੀ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦਾ ਖ਼ਤ ਲਿਖ ਦਿਓ।
ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਾਅ ਕਰਨ ਮਿਤ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸਿਆਹਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਮੈਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਰਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 24.01 ਨੂੰ ਨਗਰ ਸਿਆਹਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਭਵਾਸ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਆਹਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਸਭਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਭੰਡ' ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸ. ਦਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਏ। ਸਾਹ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਸ ਸਭਾ ਦਾ ਪੰਗਿਆ ਹੋਣਾ ਬਾਰੇ ਮੁੜਕਲ ਦੱਸਿਆ। ਨਗਰ-ਵੰਡਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿੰਮੇ ਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਉਹ ਸਭਾ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਂਕੀ ਬਣੇਗੀ ਇੰਨੀ ਜਾਣਗੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਤ ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਚਰਨ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ :

1. ਸੌਂਕੀ 125 ਪੈਂਡ (ਦਰਨ)
2. ਇਕ ਸੂਤੀ ਕਪੜਾ
3. ਇਕ ਵਿਦੇਹੀ ਕਪੜੇ ਦਾ ਪੀਸ
4. ਮਿਥਰੀ : ੩, ਜ਼ੀ.
5. ਭੰਟੀ ਇਲਾਇਚੀ 500 ਕੁੱਖ
6. ਦੋ ਪੀਸ ਟੈਰੀਗਟ ਵਿਦੇਹੀ
7. ਇਕ ਤੰਬੀਆ
8. ਇਕ ਦਸਰਾਰ
9. ਭੰਟੇ ਦਾ ਕਪੜਾ ਕਣਹਿਰਿਆਂ ਦੁਆਰੇ
10. ਇਕ ਖੰਦਰ ਦਾ ਪਰਨਾ
11. ਇਕ ਜੋਧੀ ਘੜੀ, ਨਾਮ Anex

ਇਹਨਾਂ ਸੇਵਾ ਨੇ ਨਾਮਫ਼ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਜਨ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ

ਰਬ ਸੇਰਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਚਿਵੇਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਿਨਿ ਕੀਤਾ ।

ਹੋਰ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੰਦਰੇ ਉਤਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਵਾਧਰੇ ਦੀ ਰੋਡਿੰਗ ਪਾਸ ਖਲੋਤੇ ਕਿ: ਜਸਦੇਰ ਸਿੰਘ ਠਾਠ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਦੀ ਇਕ ਨੁੱਕਰੇ ਸ: ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਫ਼ਾਨ (ਪਤਨੀ) ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਪੁੱਤਰੀ) ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ, ਸ. ਵਲੋਰਾਂ ਨੇ ਚੀਸਿਆ: ਦਰਬਨ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ: ਆਰਾਮ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਖਲੋ ਹਾਂ। ਤਦ ਨੂੰ ਵ੍ਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਲਾ ਨੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਿਆ ਦਿੱਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕਨਾਨ ਪਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਰਵੇ ਤਾਂ ਨਿਜੀ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੇਰ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ਹਨ, ਕੁਹਾਏ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ।

ਵਿਰ ਸੰਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮਾਸੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਠਾਕੁਰ ਲਾਜੋਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਖਲੋ ਗਏ ਹਨ।

3.30 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ, ਸ੍ਰੀ ਨਿਰਵੇਰ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਪੀ. ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਾਈਸ ਮਿਲਦ, ਸ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸਰਜੀਤ ਨਗਰ, ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵੀਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਤੇ ਉਹਥੇ ਲਤਵੀ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨੂਚਾਣ, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ, ਉਸ ਦੇ ਚੰਦੇ ਲਤਵੀ, ਸੰਤ ਜੱਥਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਫਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਨਾ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸੀਰਾ, ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੰਗੋਰੀ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੰਗੋਰੀ (ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ), ਸੰਤ ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਫਲੀ, ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਬੰਡਾਪੁਰੀ), ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਉੱਤਮ ਨਗਰ ਆਦਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਬਨ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਪੁੱਛਏ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇ ਸ. ਕੁਰਚੇਨ ਸਿੰਘ ਕੁੰਠਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਚੋ ਗਏ।

ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਚੰਨਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੱਥਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਲਤਵੀ ਨੂੰ ਪੁਰਬਾ ਅੰਦਰ ਭੇਜੋ।

ਮੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ

ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਣ ਵੀ ਏਥੇ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ: ਮੇਰੀ ਪਰਠੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਲਈ ਖੜੀ ਵਿਆਕੁਲ ਸੀ। ਸਿਆਮਣਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਗਿਆਨਣ ਮਹਿੰਦਰ ਕੋਰ ਠਾਠ ਕੁਰੂ ਦਰਬਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਬੀਬੀ ਗਿਆਨਣ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਪੇ ਕਈ।

ਉਹ ਅੰਦਰ ਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਆਬ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਆਖੇ
ਇਕ ਜਾਵੇ। ਸੱਚੇ :

“ਅਜੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁੱਖ ਕਰੋਏ ਨਾਲ ਦੇਧਰ ਚਿਧਰ ਭਟਕ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਲੱਥ ਨਾਲ ਦਿਸਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ
ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਭੀਤੀ। ਇਹ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਥਦੀ ਵਿਰੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂ ? ਜੇ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਨੂੰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁੱਛਿਆ :
ਦੱਸੋ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ? ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ : ਭਰੋਸੇ ਨਿਰਾਸ਼, ਬਾਦੀਏਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਸੀ, ਅਜੇ ਤਕ ਟਿਕਟ ਠਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਭੀਤੀ : ਈਨ
ਦਿਆਲ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ : ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ
ਨੇ ? “ਏ ਕੁਈਆ, ਏ ਮੁੰਡੇ।” ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨ ਭੀਤੀ :
ਕਰ ਦਿਆਗੇ ਚਿੰਤਰਾਮ, ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰੋ।

“ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਰੋਤੇ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੱਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਬਾਹਰ
ਆ ਕਏ।”

ਮਾਡਰਾ ਤੇ ਬੁਟਕੀਆਂ (ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ)

6.15 ਵਜੇ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਅਖਰੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਚੁੱਕ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਭਾਗ
ਸਿੱਖਦੇ ਬੱਚੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ ਪੰਥ, 15 ਮਿੰਟਾਂ ਤਕ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ
ਵੀ ਆ ਕਏ। ਰਾਜਨ ਕੁਰਾਂ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਨਵੀਂ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਡਿੱਠ ਤਾਲ ਦਾ ਟੋਕਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਬਲਜੀਤ ਨੇ ਤਾਰ ਬਹਿਨਾਈ
ਮੇਥੋਂ ਲਾ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਡਰਾ ਬੰਦ ਕੇ ਬੁਟਕੀਆਂ ਬਜਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ
ਚਿੱਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਡਰਾ ਨੂੰ ਠਲਮੇ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਊਟਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ।
ਮਾਡਰਾ ਦਾ ਚਲਣ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ :

ਸਥਾਈ :	1	2	3	4	5				
	1	2	3	4	5				
ਬਹੁਰ : 1.	1	2	3	4	5	6			
	1	2	3	4	5	6			
2.	1	2	3	4	5	6	7		
	1	2	3	4	5	6	7		
3.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ਘਟਰ :	1	2	3	4	5	6			
	1	2	3	4	5	6			

ਸਥਾਈ : 1 2 3 4 5
 1 2 3 4 5

ਬੰਨ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸੇ ਕੁਮ ਨਾਲ ਮਾਤਰਾ ਕਾਉਂਟ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਲਕੁਬਾ ਉਠਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤਰਬਕਾਰੀ ਨਾਲ ਰਸ-ਸਿਰਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਠਾਕੁਰ ਸਮਝੋਟ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ

ਜਿੰਨਾ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਤਰਬਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਹਨ, ਆਉਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਾਂ। ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਦੇ ਪਾਸ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਨਾਲ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਸਮਝੋਟ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਹੋਈ ਵਾਰਡਾ ਚੱਲੀ। ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ 27.3.81 ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ (ਇੰਡਰਾ ਜੀ) ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜੇ ਅਜ ਰਾਜੀ ਕੋਟਰ ਕੈਨਾਸ ਗਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਚੰਡੀਨ ਬਾਪਵਾ ਗਰਮ ਕੁੱਲਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅੰਦਰ ਵਾਡੀ ਕੁਲਕੁਲੇਰਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਝੀਆਂ। ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਏ, ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੀ ਕੁਲ ਮਨ ਵਿਚ ਲਈ ਵਿਰਧੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਥਾਂ ਸਾਫ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਿਆ ਮਿਥਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੋਲੇ : ਵੱਡੇ ਕੁਸੀ ਹੈ। ਕੁਸੀ ਸਤਿਕਾਰੂ ਹੈ। ਕੁਹਾਣੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲਾ ਕਿਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਂ ਵਾਂ ਵਰਤਾਉ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਪਿਛੇ ਜਿੰਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਗਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਸਾਂ ਪਰ ਸੈਠਾਂ ਦੇ ਭਰਾਵੀਂਬਰ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਸੇਠ ਜੀ ਵਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨ ਜਾਣ ਦਿਆਂ, ਦੁਜੀ ਘਟਨਾ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰਿਭਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਗੱਲੀ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਯਾਹ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ : ਕੁਹਾਣੀ ਕੋਈ ਲੱਤ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਭਰਮ ਵੀ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਲਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਭ ਕੁਸ਼ਲ ਵਾਰ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣਗੇ। ਤੇ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅਜ ਹਰਨੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਲਈ ਪਸਪਧਾਰਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਵੰਨ ਤੇ ਕੋਰਥਾਰ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕੇ ਸੇਠ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਵਲੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਵਾਈ ਹੈ। ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਟਾਵਾ ਕਦੀ ਪਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੇ ਸੋਨ ਜੀ ਤੇ ਹੋਸਪਾਲ ਨੂੰ ਪੰਕੀ ਖੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਬਤਾ ਠੀਕ ਰਖਣ।

ਬੋਝੀਆਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦੇ ਖਾਨੇ ਪਿਛੋਂ, ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਤਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਸੁਹਰਤ ਦਾ ਚੰਗੀ ਫੋਟੋਕ੍ਰਾਫ਼ਰ ਦੁ ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ ਨਈਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਈਡਾਂ ਵਖਾਣ ਲਈ ਲੋਕੇ ਆਇਆ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਅਜ ਕੁਰਸਤ ਹੋਵੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਲਾਈਡਾਂ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੈਮਲੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਵੇਖਣ ਆਉਣਗੇ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਬੋਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੋਝੀ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਅੱਠੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਬੋਝੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ (ਵਿਲਮ ਦਿਖਾਣ ਵਾਲਾ) ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਕਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਰਨੀਂ ਹੱਥ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਚਰਸਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਗਤੀ ਸਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਿਧ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਡਾਂ (ਚਖਾਈਆਂ) : ਕਿੰਦਰ, ਚਰਨ, ਕਾਮਿਆਤ, ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਤ੍ਰੀ, ਸਿਰ, ਕਬਰ ਸੇਰ, ਟੈਂਦੂਏ, ਮਲਕਾਫਿ, ਬੋਝੇ, ਸੰਘ ਅਤੇ ਨਾਲ ਪੰਛਮੀ ਦਾ ਮੋਲਾ ਆਦਿ, ਲੰਦਾਖ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿੰਦਰੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੂ ਚੋ-ਚੋ ਲੱਖ ਕੁਪਣੀ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਚਾਚ-ਭਾਚ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ, ਦਿਲਾਸ ਦੇ ਭਰੀਏ ਆਦਿ।

ਅਤੇ ਉਥੇ 'ਭਨਾਰਸ' ਨਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕ ਦਿਖਾਈ ਜੂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਨਾਰਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਨਾਰੀ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੋਟੋ ਬੈਠੇ ਸੂਝਾ ਚਰਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ 'ਚਲੋਗਾਂ, ਨੰਗੀ ਚਾਇਆ ਤੋਂ ਰਾਜੇਸ਼ ਬੋਝੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਭਲਮਾਇਆ : ਕੁਸੀਂ ਚਾਈਨਾਤ ਨਾਵੀਫ ਦੇ ਫੋਟੋਗਾਰ ਤੋਂ, ਕਿਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਪਿਰ ਵੀ ਜਾਓ। ਕੁਹਾਡੀਆਂ ਸੀਟਾਂ (ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀਆਂ) ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਮਰਚਾ ਇਹ ਬਰਨਗੇ।

ਬੋਝੀ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਕਦੇ ਬਾਹਰ (ਵਿਦੇਸ਼) ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਹੀ ਵੇਖਣ-ਸੰਗਠਣ ਨੂੰ ਦੇਨਾ ਕੁਝ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੁਰੂਰ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਚੋਰੇ ਰਖਾਂਗਾ। ਅਤੇ ਕਸੇ ਅਚਬ ਨਾਲ, ਹੱਥ ਜੋਰ, ਚਰਨਾਂ ਢਲ ਕੁਝ ਉਸ ਆਪਣੀ ਗੀਤਾਂ ਸਮੇਟੀ।

ਡਾ: ਐਚ. ਐਸ. ਕੁਬਰਾ

ਦੇਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਸਲੀਰ ਬਾਲਾ ਤਾ: ਕੁਬਰਾ (ਐਚ ਐਸ.)- ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਬਾਨਾ, ਸਾਈ-ਸਾਹ ਹੋਇਆ, ਕਤੇ ਨਯਰੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਟ-ਪਈਸ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਚੀਪੋਰਟ ਕੀਤਾ, ਸੋਫ

(ਤਰਲੱਥ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਉੱਤੇ ਹਰਟ-ਅਟੈਕ ਦਾ ਧੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਗਹਿਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ। ਕੁਸ਼ੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਰਖਿਆਬ ਹੁੰਦੇ ਜੇ। ਮੈਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸਭ ਭਰ੍ਹਾਈਆਂ ਦੇ, ਕਿੰਨ ਟੀਕੇ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ, ਤਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਪੁਰਾਚ ਸੁਣੀ ਗਈ, ਸੋਨ ਜੀ ਬਚ ਰਹੇ।

ਸਾਡੀ ਕੋਲਥਾਤ ਈਸ ਦਸਾ ਕੇ ਗਏ ਲਗਾ : ਮੇਰੀ ਕਵਰਨਮੈਂਟ (ਵਹੂਟੀ) ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦੇਣਾ, ਜੇ ਆਪ ਨੇ ਪਰਲਾਦ ਨ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਰਲਾਦ ਲੈ ਕੇ ਹੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਿਕੇ ਕਾਕੜੀ ਬਾਦਾਮਾਂ ਦਾ ਡੱਬਾ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬੁੱਕ ਭਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਡਾ: ਲੂਬਰਾ ਹੌਸ-ਹੌਸ ਕੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਹੌਸ ਕੇ ਅਰਕ ਬੀਤੀ : ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼। ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬੁੱਕ ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੇਬੇ ਬਲਜੋਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਗੁਰਾ ਸਿਖਾਂਦੇ ਸ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਵੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੁਸਕਰਾਇਆਂ ਛਰਮਾਇਆ : ਡਾ: ਲੂਬਰਾ ਬਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਇਕਲੀਤੀ ਪੜਨੀ ਬੜੀ ਅਭਿਵੀ ਹੈ ਤੇ ਏਧਰ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕੋ ਪੜਨੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰਦੇਵ-ਹਰਭਜਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰ ਕੇ, ਅਜੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਹੀ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹਿਟ ਲਗੇ : ਦਿੱਕ-ਦਿੱਕ, ਓ ਦਿੱਕ, ਤਿੰਨ ਦਿੱਕ,

ਪਾਣੀ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ 9.30 ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦੇ ਮੁਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਬੰਤਰ ਰੁਕਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਆਂਦੀ ਉੱਥੇ ਬਾਦੂ ਰਖ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਲੋਤਾ ਵਰਤ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਕੰਤਰ ਫੀਲਿਆ : ਸੌਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਵਿਰਸਾਭ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੌਸਥੇ-ਹੌਸਥੇ ਦੋਰਾਇਆ, ਜੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਓਹ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵਾ ਹੈ 'ਨਾਈਟ ਬਲੱਥ' ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਰੂਟ (ਸਕੰਤਰ) ਆਪ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ (ਬਾਜਵੇਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰੂ ਮਾ. ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਜਾਗੀ ਕੋਲਥਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾਏ।

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੋਟ ਕਰੋ

ਰੁਦ ਰੁਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਲ ਕੋਤ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਨੰਪਾਲ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਵਿਗਾਹ ਹਿੰਦੂ ਬਾਗਰਸ (12 ਤੋਂ 16 ਅਪਰੈਲ) ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੇਬੇ 'ਕੋ ਸੇਵਕ' ਸਮਾਜ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਸੀਮੇਲਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋ ਸੰਕਰਪਨ ਦੀ ਦਿਕਰਰਤਾ ਹੈ। ਰਾਮਨਾਥ ਗਾਠੀਆ ਦਲੋਂ ਕੋਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਟਪਟ ਜਕਦੀਭ ਸਿੰਘ 'ਦਰਿਆਮ' ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ

ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਤਿੰਨ ਸ੍ਰ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਵਰਿਆਮ' ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ । ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਢੰਗੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਾਮ ਦੁੱਟੇ : 1. ਸ੍ਰੀ ਠਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ 'ਠਿਰੀਖਿਅਕ', ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨਪੁਰੀ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਲਪਾਲ ਐਮ. ਐ. (ਕੇਵਲ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ) । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਗੇ ।

ਵਧੇਰੇ ਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬਿਨਾ ਕਾਊਂਟ ਕੇ ਮਾਰਗ ਠਾਲ ਦੁਟਕੀਆਂ ਵਜਾ ਕੇ ਨਦੀਂ ਕਾਢ ਦਲਸਾਈ । ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।

ਸਿਨਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਫੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਮੇਰੇ ਆਇਆਂ, ਸ੍ਰੀ (ਤਰਲੰਕ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਵੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਝਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਿੰਦਰ ਫੋਰ ਹੁਸ਼ਟ ਲਗ ਪਈ । ਮੈਂ ਫੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਭੀੜ ਨਹੀਂ । ਅਥਾਹ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਚਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਡਿਆਰ ਰਖਣਾ ਬਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਭਲਾ ਕਾਣੀ ਇਹੋ ਭੱਲ ਮਨਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ।

ਸ. ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਲੀਕਾ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਚਿਤ ਬੋਲਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ 8 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ । ਟਿਕਟ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਰੋ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭੀੜ ਵੱਧ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਹਿਤ ਅਸੀਂ (ਸੂਬਾ ਜੀ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ) ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਕਲੀ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਓਥੋਂ ਕੈਂਸਲਰ ਤੇ ਵਿਚ ਵੀਕਲੀ ਤੇ ਵੇਖੋ ਨੇੜੇਵੀਂ ।

ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਕਸ਼

ਇਹਨਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਪਰੋਂ ਅਭੀ ਭੁਭਾਦਿਆਂ ਦਾਸਿਆ : ਅਜ ਗਲ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਰਾਭ ਭਈ ਰਾਜਸਾਧਨ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗ ਮਲਕ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਰੰਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੋਡ ਜੋੜ ਵੀ ਚਿੱਠੀ

ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਵਿਖੋਂ 1.4.81 ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਹੋਈ ਕਾਮਰੋਡ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੋੜ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ । ਮੈਂ ਜਿਉਂ ਵੀ ਰਿਉਂ ਨਕਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :

ਸੋਚਾ ਵਿਚ :

ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਵਾਲੀ

ਡੈਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝਿਆਣਾ,

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 2,

1.4.81

ਸਰਬ ਸਤਿਕਾਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ,

ਮੈਨੂੰ ਯੋਗ ਸਥਦ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਾਂ। ਕੁਸ਼ਾਂ
22 ਫਰਵਰੀ 1981 ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਸਤਰ ਦੁਆਰਾ' ਚੇਤਨਪੁਰਾ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ
ਆਪਣਾ ਉਚੇਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸ: ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ
ਨਿਵਾਜਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹੱਥੀਂ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੱਚੀ ਰਸਮ ਰਾਨ ਦੱਸੀ
ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸਤਰ ਦੁਆਰਾ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾਕੂਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਇਦ ਕੁਸ਼ਾਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੇ ਭਾਰਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਢੇਰ
ਵਿਚ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਨਿੱਕੀ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।
ਮੈਂ ਕੁਹਾਡੀ ਇਸ ਦੂਰ ਦਰਸ਼ਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇ-ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਨਦੀ ਹਾਰਡਿਕ ਧੰਨਵਾਦ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਬਹੁਲ ਕਰੋ।

ਕੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ
ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼
15 Kotla Marg
New Delhi-2

5 ਅਪਰੈਲ 1981, ਐਡਵਾਈ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੁਪਰਨੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (71) ਤੇ ਭੈਣ 'ਕੁਰਦੁਆਰਾ
ਸੰਤ ਨਕਾਰ' ਮਾਝਲ ਟਾਉਨ ਗਿਆ। ਦੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ
ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਵੇਂ ਸਾਥਨਾ
ਸਮਾਗਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। 5 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾ ਸਾਥਾ
ਬਰਫੀ ਰਾਤੀ 8.30 ਵਜੇ JK-17 ਰਾਜੇਰੀ ਆਰਡਨ ਗਿਆ।

ਹਾਲਤ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਟੀ, ਵੀ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੀ ਬਾਝੋਬਰੀ ਤੇ
ਪੀਲੇ ਸ਼ੂਟਿੰਗਾਂ ਬ੍ਰੀ ਹੋਸਪਾਲ ਅਤੇ ਸ: ਕੁਰਦੇਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੰਠਬਾਡ ਹੋਈ।
ਵਿਥਾ ਠਾਕੁਰ ਸਮੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਘਰ ਜਾਏ ਮਨਾਣ ਕਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ
ਆਚਰਣ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਬਹਿਣ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮਹਾਨਰਾ ਵਧਦੀ
ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਰਵੱਦਬ ਨਾਲ ਆਖਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁਝ-ਲਿਥਤ੍ਰਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਡੱਲੋਂ 'ਕਿਉਂ' ਆਪਣੇ ਕੰਠੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੁੱਸਣ ਦਾ ਮੋਕਾ
ਮੁਹਈਆ ਕਰਨ।

6 ਅਪਰੈਲ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

3 ਕੁ ਵਜੇ ਕਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਚੈਠਿਆਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਨਚਰੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਨੀ

ਪਈ : ਆਓ, ਵੇਖੋ, ਅਸੂ ਬੁੱਢਾ ਚੱਲਿਆ ਜੇ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਿਰ ਜੋਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ-ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਬਾਬਾ ਸੁੱਧਾ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ
ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚਲੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹੁਣ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੋਦਿਆਂ ਤੇ ਸਮਝਾਨ ਦੂਮੀ
ਚਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਸੁੱਧਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਵਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ :

ਸੰਤ ਸੁੱਧਾ ਸਿੰਘ (85-90)-ਬੀਬੀ ਧਰਮ ਕੌਰ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸੰਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ
ਬਾਬਾ ਵਾਲਾ :

ਸਪੁੱਤਰ : 1. ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (56)-ਸਰਾਜ ਖਾਲਾ-ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਪੁੰਗਾ
ਉਪਕਰ ਦੇ ਵੱਢੇ : ਮਨਹਰ ਸਿੰਘ (32)-ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜਾਨਨਵਾਲ
ਪੁਰਬੋਤਮ ਸਿੰਘ (22) ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (18)
ਲੜਕੀਆਂ : ਦਰਸਨ ਕੌਰ (28)-ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਤੇਵਾਲ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ (25)-ਜਲੰਧਰ ਸਿੰਘ ਸੁਭਾਸ਼
ਨਗਰ। ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ (20)

2. ਸੰਤ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ (90) ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਪੁੱਤਰੀ ਮਥੇ: ਇੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ

ਲੜਕੇ : ਹਰਨੇਲ ਸਿੰਘ (28)-ਕੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੰਨਵ
ਅੰਬਰਾਲ ਸਿੰਘ (24), ਬੀਰ ਸਿੰਘ (18)
ਕੁਰਮੀਰ ਸਿੰਘ (16)

ਲੜਕੀਆਂ : ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ (26)-ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਖੀ
ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ (22)-ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੰਨਵ

ਸਪੁੱਤਰੀਆਂ : 3. ਬੀਬੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਏਵਾਲ

4. ਬੀਬੀ-ਪ੍ਰਭਾਸ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਜਾਵੇਰ ਸਿੰਘ ਠੰਡੇਦਾਰ

7 ਅਪਰੈਲ, 1981 ਮੰਗਲਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਿੰਸਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਵਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸ
ਕੁਰਬੇਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ, ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ, ਸਵਖਤੇ ਹੀ ਬੰਬਦੀ ਲਈ ਹਵਾਈ ਉਡਾਰੀ
ਮਾਰ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਥੋਂ ਬੰਗਲੌਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਰ ਨਿਰੋਬੀ ਲਈ ਉਡਣਗੇ।

10 ਅਪਰੈਲ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਦੇਰੇ ਸਦੇਰੇ ਹੀ ਘਰ ਦੀ ਟੱਲੀ ਖੜਕੀ। ਚੁੱਕਾ ਖੁਸ਼ਿਆ : ਸ. ਜਰਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੋਏ। ਉਹ ਜਲੰਧਰ, ਰਾਜੀ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ ਸੀ, ਸਦੇਰੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ।

ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੀ, ਜਦੋਂ ਜੱਥੇ ਖਾਰਬਾਰ ਜੰਮੂ ਸਨ, ਓਥੇ ਗਿਆ ਸੀ।
ਤੇ 7.4.81 ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੱਚੇ ਖਾਤਬਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮਾਣ ਕਮਾਇਆ ।

ਅਤੇ ਅੱਜ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਪੰ. ਬੱਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਸੰਤ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਚਾਨਪੁਰੀ 9 10 ਸਦੇਰੇ ਨੇਪਾਲ ਵਾਸਤੇ ਭੱਜੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ । ਏਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੰਦ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਦਰਦ ਉਠ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਜਿਲਾ ਕੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਦਾ ਦੋਰਾ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 7.4 81 ਤਕ ਸਾਡੇ ਸ੍ਰੀ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਘੁੰਬ ਡਾਢੇ ।

11 ਅਪਰੈਲ 1981, ਘਨੀਦਾਫ ਠਾਥੀ ਦਿੱਲੀ

ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬਾਬਰ ਅੱਜ ਰਣਸੀਲ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਣ ਕੇ ਉਹਦੀ ਬਾਈ, ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਥਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਬੀਤੀ ।

ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਫ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕੋਈ ਪਾਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰਚਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਮੰਗ ਮੰਗੇਵਾ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਹੀਰੀ ਆਰਥਕ ਹੋਰ ਤੇ ਉਚੇਰੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਿਆਹ ਬਰਨ ਵਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਂਦੇ । ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਵਿਆਹ ਕਰੋ ਫੇਰ ਭਾਥੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਥੀ, ਭਾਥੀ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੋਲੇ ਸਮੇਂ ਦੋਹਾ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਸੱਦ ਘੱਲਿਆ । ਸੈਫ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭੱਭਾ ਨਗਰ ਆਇਆ । ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਰਧਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੋਲੇ ਤੇ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਪਿਛੋਂ ਕਰੀਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ।

ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ (ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ) ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦਿਲਾਕੋ ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਾਈ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨਕਾਰ ਬੀਤਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਭਾਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ।

ਅਤੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਕਾਅ ਦੇਣਾ ਪਿਆ । ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੈਫ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਉਸਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਮਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿਹਾ : ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮੈਂ ਹਾਂ । ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਲੀਥੀਂ ਹੈ । ਜੋ ਕੁਝ ਕੀ ਕੁਹਾਥੇ ਇਹ ਵਿਚ ਹੈ, ਥੱਲੇ । ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਵਿਆਹ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਕੁਹਾਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ।

12 ਅਪਰੇਲ 1981, ਖੇਤਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ

ਅੱਜ ਦਿਨੇ 11.45 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ-ਭੀਲਕਸ ਰੋਡ ਵੱਲ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬਸੀ ਭੀਲ। ਭਾਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਕ ਪਹੰਚੇ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੜਾ ਬਠਿਨ ਸੀ। ਪਰ ਚੰਗੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਸੀਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਲਗਭਗ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ-ਕਰਨਾਲ-ਅੰਬਾਲਾ-ਲੁਧਿਆਣਾ-ਜਲੰਧਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ-ਜੰਮੂ-ਕੁਰਗਸਪੁਰ-ਬਟਾਲਾ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਦਿ ਦਾ ਚੱਕਰ ਮਾਰਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਥੀ ਵਰਗੇ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅੰਨ ਓੜਾਓ ਮਿਲੇ ਸਭਨੀਂ ਥਾਈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਨ ਅੰਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ। ਸਟੋਰਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹਰ ਪਈਆਂ ਅਣ-ਬੱਜੀਆਂ ਥੋਰੀਆਂ ਕੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠਕਾਧ ਹੋਈਆਂ ਵੇਖੀਆਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਬੋਧਿਆਨੀ ਜਾਂ ਕੱਜਣ ਲਈ ਪਲਾਸਟਿਕ ਬੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਭਾਡੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਟੁੱਟਵੀਂ ਭਲਾਤ, ਹਨੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲਭੇ ਮਾਰ ਭਾਵੇਂ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗ ਬਣਵਾਂ-ਬਖਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਹੀਸਲਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਵਿੱਛ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਕ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਚੂਰ ਵਿੱਸਹਦੇ ਤਬ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੇ, ਪੱਕਦੇ ਵੀ ਠਲੀਕ ਜਾਂ ਪੱਥੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਿੜੇ-ਭਿੜੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾੜੀਆਂ ਦੀ ਮਰਾਓ ਠਾਲ ਕਣਕ ਕਟ ਕੇ ਭਰੀਆਂ ਥੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜੇ ਭਰਪੂਰ ਵਾਧੀ ਲਈ ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਭਰ ਵੀ ਖੇਤੀ ਵੇਖਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਨ ਓੜਾਓ ਦੀ ਅਿਅਮਤਾਂ ਵੱਲੀ ਬਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਛਕਦੀ।

ਸਵੇਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਾਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਰਮੀ ਤੇ ਓੜਨੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਇਕ ਵਿਚਾਲ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਭੀਲਕਸ ਰੋਡ ਵਾਣਾ ਮਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਅੰਤ ਸੂਰਜ ਵੀ ਚਾਰ ਕੇ ਕੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਚੰਨੀ ਅਲ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਕਿਸਤਾਰ ਹੀ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਂ ਅਰ

ਮੈਂ ਚਾਹੀਂ ਪੌਣੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਬਟਾਲਾ ਰੋਡ, ਹਿੰਦ ਕਲਮਅੀਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 17 ਨੰ: ਕੋਠੀ, ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਰ ਅਹੁੰਦਿਆ। ਦੇਵੇ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਵਿਟੇ ਹੋਏ ਘੱਲਕ ਤੇ ਬੈਠੇ ਦਰਬਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਲੀਓ ਉੱਤੇ, ਹੇਠਾਂ ਥੀ ਮਾਰਾ ਚੰਦ ਕੋਰ ਜੀ, ਦਿਹਨਾਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬੀਬੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਤਾਰ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਰ੍ਹਾਂ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਸ਼ੇਰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰ ਕਰੀ ਨੀਂਦ ਪੂਰੀ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਭਾਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਥੱਖ ਆਉਣ ਦੀ ਆੜਿਆ ਮਿਲ
ਕਈ। ਨਮਸਕਾਰ ਉਪਰੰਤ ਦੇਖਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦਾ ਸੁਟਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹੀ
ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਲੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਢੱਕ ਬਟੀਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ,
ਵਿਚੋਂ ਲੈਨਚ ਕੱਢ ਕੇ, ਕੋਮਲ ਸਪਰਸ਼ ਅਤੇ ਨਰਮ ਬਰੂਚ ਜਾਂ ਕੁਮਾਲ ਠਾਣ ਸਾੜ
ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ. ਦੋਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੱਸਪਾਲ ਜਗਮਨੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ
ਕੀਤੀ। “ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਏਂ” ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ। “ਹਾਂ ਜੀ, ਉਹ ਘਰ ਵੀ
ਬਰਨ ਪੁਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏਂ!”

ਗੋਲ ਬੈਂਕੋਕ ਦੀ

ਸੱਚੇ ਪਾਰਸਾਹ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਬੈਂਕੋਕ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ
ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋਧ ਪਿਆਰਾ
ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਦਵਾਰਾਸਤਾਂ
ਬਿੱਭੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ
ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰਗਰਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਤੇ ਸੇਠੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਭ ਨੂੰ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਥੋਂ ਗੋਲਾਂ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੀਆਂ

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦੋ ਬਚਨ ਉਹਨਾਂ
ਪਾਸ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸੇ : ਇਕ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ
ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੀ ਭਾਨੂ ਸਿੰਘ
ਨਾਭਾ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ (ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਲਾਵੀ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ) ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਤੇ
ਵਿਦਵਾਨ ਜਾਣ ਉਸਦੇ ਬਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਾਣ ਦੀ ਆੜਿਆ ਕੀਤੀ।

ਕੂਜੇ : ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਬਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਤੇ
ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮੇਠੇ ਤੇ
ਆਉਣਾ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸਹਿਜੇ ਹੀ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ
ਗਿਣਤੀ ਬਧ ਜਾਏਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਕੁਝਕੁ ਛੋਟੀ ਮੁਬਰਕਤ ਪੇਸ਼
ਨ ਆਵੇ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ ਆਪ ਚਿੱਤਾ ਨ ਕਰੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਕ ਛੋਲ ਸੱਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਥੋਲੀ ਨਿਰਮਲੇ ਵਾਤੇ
ਏਰੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ
ਅਤੇ ਸੰਤ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ (ਥੁੰ ਮਹੰਤ ਨਿਰਮਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਆਖਾਤਾ) ਦੀ ਕੀਭੀਓ
ਏਂਟੋਕੁਲੀ ਕਰੋ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਜੇ ਮਧੁਰ ਸੰਬੰਧ

ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੋ ਉਹ ਬਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ !

ਬਲਦੀ ਫੌਜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੇ ਛੱਟੇ ਠਸ਼ੂਰ (ਉਦੈ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਬਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ : ਉਹ ਬੀ. ਏ. ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਨਾਮ ਹੀ ਮਾਰਾ ਜੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਇਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਬੀ. ਏ. ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗੀ। ਚਲੋ, ਇਹ ਕੱਲ ਚੀ ਨੌਕੀ ਹੋਈ। ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਸ ਕੱਲ ਤੇ ਰਸੋਲੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ 'ਵਰਿਆਮ' ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਕਿਹਾ : ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੱਲ ਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਭਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਸੀ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਵੀ ਕਟਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਫੌਲ ਕਿਉਂ ਲਿਆ।

15 ਮਿੰਟ ਦੇ ਨਿੱਠਵੇਂ ਦਰਬਾਨਾਂ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਸੱਚੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਡੀਕਦਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚਰਨੀਂ ਹੱਥ ਨਾ ਤਾਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਲੋਂ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਫੌਦੀ ਮਨੀਵੇਦਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਬਲਦਾ) ਤੇ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਐੱਫ ਸਨਸ ਜਥੇਦਾਰ) ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾਨ ਹਿਰ ਕਪੜੇ ਵਿਚ ਕਢੇ। ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨਕਾਰ ਬਣਾਏ ਦੇ ਆਰਡਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ 10 ਰੋ' 11 ਵਜੇ ਤਕ ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਿਰ ਹਕੂਰ ਨੇ ਖੁਦ ਰਚਕਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਸ. ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ, ਇਸ ਖਰ ਦਾ ਚੁਆਰਾ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ, ਸ. ਰਹੱਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮਠਾੜ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਖਰ ਦੀ ਬੈਟੀ ਦਾ ਪਰੀ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਕੰਮੂ ਵੀ ਵਹਿੰਦੀ ਸੰਗੀਤ ਬੰਦਾ ਵਿਚ ਰਾਹੀਆਂ ਲਾਟ ਆ ਕਢੇ।

13 ਅਪਰੈਲ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਵੇਸਾਖੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਰਾਤੀ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ. ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀ. ਓ. ਦੇ ਵਲੋਂ ਵਿਚ ਆ ਟਿਕੇ। ਸੀ. ਓ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੰਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਂ 5.45 ਵਜੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅੰਦਰੂਨ ਸੁਲਤਾਨਦਿੱਤ ਬੋਟ, ਪਹੁੰਚ ਕਢੇ। ਸੰਤ ਬਲਿਆਟ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਰ ਸਾਹਬੋਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਦੇ ਟੁਕ ਪਲੇਤੋਂ ਸਨ। ਬਾਇਦ, ਇਹ ਚੌਰੇ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਸਨ।

ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਬਾਖ਼ਰੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ 5-6 ਘੜੇਕ ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਬਾਖ਼ੀ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸਾ ਮਾਰਾ ਬੰਦ ਕੋਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਰਮੀਰ ਬੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਸੁਬੰਭਤ ਸਨ। ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਹਜ਼ੂਰੀਏ ਜੇਕਰਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਬੀਬ ਬੇਦੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੀਤਪਾਲ ਬਲਾਸਿਕ ਫੋਟੋਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਬਾਪੀ

ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀ, ਸੰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਠਿਰਾਲਾ ਆਦਿ ਅਨ-ਪਰਮੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹਿਤ ਚਲਦੀਆਂ ਦਰਬਨਾਰਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਜਾਰੀ ਸਨ।

ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ : ਸੰਤ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾ), ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਖੁੱਟਾ (ਬਾਜ਼ੇ ਨਾਣ), ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ (ਤਬਲਾ), ਸ. ਚੂਟਾ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸੰਤ ਬੇਰ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾ) ਸਨ। ਸੰਗਤ ਠਾਠ ਹਾਠ ਨਕੇ ਨਕ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਦਿਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੀਵਾਨ ਸੰਪੂਰਨ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਵਲ ਹੀ ਮੁਰਵੱਜੇ ਸੀ।

ਸਮਾਪਤੀ 7.15 ਉਪਰੰਤ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ 3 ਵਜੇ ਭਾਖਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਸਨ : ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੂਬਾ ਬੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯਮਨਾ ਨਗਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਕੱਠੜ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਮਾਈਯ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਬੋਰ ਬੀਰਾ ਫਿ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਜੱਫੇ ਬਣਾਏ ਲਿਖਿਆਂ ਨਮਸਕਾਰੀ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਡਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਇਆ ਬਰੇ। ਆਪਣੇ ਹਿਯਾਤਾਂ ਦੇ ਜੰਬਰਾਂ ਵਲ ਪੰਜ ਟਾ-ਟਾ ਨ ਜੱਫੇ ਭੰਭ ਬੀਠੇ ਜਾਣੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕੁੱਜੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਰਾਪ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭੋਸਬ 'ਬਰ' (ਸਰਾਪ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ) ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਉਣ ਦੀ ਹੋਂਦੀ ਬਾਹੀਬੀ ਹੈ।

ਬੀਰਾ ਵਿਚ ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਉਤਰੇ ਕੁਝਾਰੇ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇ, ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਕੋਂਤਕਾਭ ਬਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਘਰ ਆਏ, ਜਿਥੇ ਆਖੇ ਦੀ ਅਖੰਤ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਵੰਗ ਪਾਏ।

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀ. ਓ.

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਘਰ ਅਜਾਂ ਫਾਹ ਵੈਲਾ ਬੀਰਾ, ਠਾਠ ਠਾਠ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਰਹੀ। ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਚੱਸਿਆ :

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਥੋਂ ਵਿਥੋਂ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰੀ ਬਣਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਰਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮਸੀਨੀਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਹਰ ਆਏ ਕਈ ਵਾਸਤੇ ਮਾਸ ਬਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਸੀ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੋਰਲ ਭਰ ਫਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਚੁਆਨ ਸਾਂ ਅਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਫੰਜਲਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਕਾਇਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜੇ ਕੁਝ ਪਤਿਆ ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਨੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬਰਾਬ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ।

ਪਰ 1974 ਵਿਚ ਪੂਰਬਲੇ ਜਾਏ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਡੇਰਿਓਂ ਨਸੀਬ ਹੋਏ। ਉਂਜ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰੀ ਬਹੀਦਾਂ ਦੇ ਮੋਲਿਆਂ ਸਮੇਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਨਮਸਕਾਰੀਆਂ ਵਲ ਦਿਲਚਸਪੀ

ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ-ਸੁਣਦਾ ਸਾਂ। ਪਰ 1974 ਦੀ ਚੀਵਾਲੀ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਹੀ ਪਲਟ ਦਿੱਤੀ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਮੈਂ ਓਥੋਂ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. ਡੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਦੀ ਪਦਵੀ ਹੋ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਲਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

“ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਨਹੀਂ ਓ, ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਤਾਂ ਖੁਏ ਦਿਲ ਵਤਰਦੇ ਹੋਵੇਗੇ?”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਕੁੱਝ ਹੋ ਬੰਤਲ ਤਾਂ ਹੋਚ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ।”

“ਅਜੇ ਕੋਠਾ ਪੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ?”

“ਨਹੀਂ ਜੀ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹਨ।”

“ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਾਸ ਕਰ ਛਲਤ ਫੈਸਲੇ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਚਿੰਦੜੀ ਭਰ ਚੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ, ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਭੱਠਾਂ ਕਦੇ ਨਿੱਤ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੁਹਾਡਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਟੀਕ ਨਹੀਂ। ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਬਕਲਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਮਾਸ ਬਰਾਬ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਆਪ ਭਾਂਹ ਕਣ ਲਓ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰੂਪਾ ਬਿਲਟੀ ਨਾਲ ਅੱਜੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨ ਹੋਣ।”

“ਮੈਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਕੋਲ ਕੁਹਾਡੀ ਭਾਂਹ ਵਤਲ ਲਈ ਹੀ ਬੀਡੀ ਹੈ।”

“ਓਹਾ ਜੀ, ਕਿਹਾ ਆਪ ਭਾ ਹੁਕਮ ਪਰਵਾਨ ਹੈ।”

ਅੱਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਫ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਬੰਨ ਵਿਚ ਭਰਨ ਦਸਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੀ ਭਈ ਭਿਰਪਾ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬੁਟ ਗਿਆ। ਏਥੋਂ ਕੁਝ ਭਿ ਚਾਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੇ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੇ।

ਮੇਰਾ ਮੰਗੇਵਾ ਖੁਸ਼ਿਆਂ ਬਣ ਜੀ। ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਚਿਆਚ ਦਾ ਮਸਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਬ ਕੀਤੀ: ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ-ਧਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਸੇਧੇਵਾਂ ਦੀ ਹੋ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਿਆਂ ਬਣ...

ਅਸੀਂ ਕੋਲ ਪੁਰੀ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਰਮਾਇਆ: ਕੁਸੀਂ ਕਰਵਾ ਲਓ। ਅਕੋਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਨ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਸੇ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ।

ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ, ਸਰਦਾਰਨੀ ਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੌਰ ਸਪੁਰਹੀ ਸ: ਸਿੱਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਨਾਨਾ ਸ. ਕੌਸਟ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਲਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪੱਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਮੁਸਾਫਰੇ ਕਰਵਾਏ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਐਮ. ਏ. ਏ. ਹੀ। ਹੁਣ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਕਰਨਾ ਚਾਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ, ਨੇਦੇਬ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਹੀ, ਵਿਸ਼ਾ ਕੁਟੀਏ, ਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਆਗਿਆ ਨ ਦੇਵੇ!

ਖੀਬੀ ਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਭਰਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਪਾਣੀ ਡਰਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੋਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰ ਹੋ ਲੜਕੀਆਂ ਤੋਂ ਹਨ। ਫਾਨਬੀਰ ਕੋਰ 'ਤੇ ਸਾਲ ਦੀ ਤੇ ਸਮਨ ਪ੍ਰੀਤ ਬੋਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ। ਸਾਡੀ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਲੜਕੇ ਦੀ ਹੈ, ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ।

ਦੇ ਘਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ।

ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ 3 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਤਕ ਸਾਥ ਸੰਗਤ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੇਨੂੰ ਨੰਧਲ, ਸ. ਸੁਖਬਾਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡੱਬ ਜਲਦੇਉਂ ਵਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਬਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਮਹਿਤਾ ਸਪੀਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਚਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਅਰਥਾਸ ਕਾਅਦ 10 ਮਿੰਟ ਲਈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨੀ ਮਿਲਟ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਉਪਰਲੇ ਬੁਥੇ ਤੇ ਪਧਾਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਬੜਾ ਉੱਤੇ ਸੀ। 'ਦੇਵੀ ਸਿਸੂ ਉਡਾਓ !' ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਵੀ ਦਿੱਲੀਓਂ ਆਏ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਇਕ ਵਿਰੋਧ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਂਚੇਕ ਚਰਚਨਾਂ ਲਈ ਬੰਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਕਰ ਮਨਚੰਦਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ।

5.00 ਲਊਏ ਪਹਿਰ ਮੁਕਾਬਲਾਈ ਗੀਰਤਨ ਦੀ ਪੂਰਬੀ ਕੁਆਰਾ ਅਰਥਾਸ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬੁਥੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਕੋਝੇ ਚਿਰ ਕਾਅਦ ਮੇਰੀ ਤਾਲ ਗੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੁਲਾਂ ਭਾਣੀ

ਸਾਂ ਮੈਂ ਬੁਥੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ। ਭੇਦ ਬੁਹਿਆ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਬੜਾ ਸਾਰੇ ਨਰ-ਨਾਰ ਹੋਏ ਜੋਸ਼ੀ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਭੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਧ ਪਹਿਰੂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਂਚੇ ਪਾਸੇ ਸਕੱਤਰ ਤਲਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਧਲਦਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ, ਭਰਵੀਂ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਫਰੇਮ ਵਾਲੀ ਐਨਕ ਲਗਾਈ ਮੁਸਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਾਣੀ ਇਸਤਰੀ ਬੋਲੀ-ਸ਼ੀ। 'ਨਿਰਬੰਧਕ' ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਜੈ-ਟਲਮੇਨ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਐਨ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੇਭ ਬੋਧੀ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਈ : ਇਹ ਹਨ ਬੁਰਬ ਨਾਲ ਬਿੱਤਰ

ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ ਵੂਲਾਂ ਵਾਲੀ ਜੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ), ਇਹ ਹਨ ਕਣਕ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਬਦ
 ਚਿੱਤਰ ਦਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੀਵਨ ਤੇ ਏਧਰ ਹਨ ਫੋਟੋਗਰਾਫੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ
 ਚਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਬੇਦੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਤੇ
 ਮੇਰੇ ਕਣ ਕਰ ਫਰਮਾਇਆ : ਇਹ ਹੈ ਬਣਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚਿੱਤਰ ਉਘਾੜਨ ਵਾਲਾ
 ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ। ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਖਿਲ ਉਠੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
 ਪੋਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋਂਦ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਵੂਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਇਕ
 ਫੋਟੋ ਪੁਸਤਕ ਫੋਟ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਲਗਦੀ ਸੀ।
 ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਾਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਫੋਟੋ ਲਈ। ਇਕ ਹੋਰ ਐਲਬਮ 'ਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਘੋੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿਖਾਇਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀਬੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ : ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੇਖਕ,
 ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ੰਮ ਕਰਨ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਂਗਣ ਤੇ ਆਦਾਰਤ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ
 ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਨਫਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ
 ਆਪਣੀ ਐਨਕ 'ਚੋਂ ਹੀ ਕੋਖਣ ਦਾ ਸ਼ਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਹਾਡੀ ਬਣਾਈ
 ਹੋਈ ਇਹ ਘੋੜੀ ਨਾ ਢੇਸੀ ਹੋ ਓਨਾ ਭੀ ਬਣਾਇਤੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿੱਤਰਾਬ
 ਸ. ਸੰਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਫਰਸ਼ੀਰ ਬਣਾਈ ਸੀ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠਲੀ ਘੋੜੀ ਡੀਕ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕਈ ਵਾਰ
 ਆਪ ਸੰਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਖਿਡਾਣਾ ਪਿਆ ਓ ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਭਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਚੋ
 ਮਿਠੇ। ਘੋੜੀ ਦੇ ਢੇਸੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਇਹ ਅਮਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਭੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਪਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਬਢਨ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੀਵਨ

ਇਹ ਇਕ ਸਰੀਰੀ ਮਾੜੇ, ਪਰ ਕਣਾ ਨਿਪੁੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ
 ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੈੱਟ ਕੁੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਫੋਟ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ
 ਨੇ ਵੀ ਰੋਖਾ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੈੱਟ ਕੁੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਇਹ ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਭੀ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ
 ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਹਨਤ ਤਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ : ਕਿਹਾ ਹੋ ਕੰਮ ਤੁ ਅਰਬ
 ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਏਥੇ ਫੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਕਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਧੁਰ ਕੀ ਵਾਣੀ' ਦੇ
 ਪੰਨੇ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਜੀਵਤਾ ਦਾ ਜਾਇਤਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ
 ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਨੂੰ 400/- ਲਿਆ ਕੇ ਏਥੇ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ,
 ਕੁਝ ਸੈੱਟ ਪੁਸਤਕਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁੱਪ ਬੇਨੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਬੇਦੀ ਕਣ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ : ਕੁਹਾਨੂੰ ਜਦੋਂ
 ਜਿਸ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਨਿਰਜੀਵੇਬ ਕਹਿਣਾ।

ਏਥੇ ਪੇਂਟਾ ਘੰਟਾ ਇਹਨਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਿਤਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸੱਵਰ
ਚਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਮੰਗਦਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਕੂਲਾਂ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵਖਾਈ ਅਤੇ
ਅਸਲੀ ਨਕਲੀ ਘੋੜੀਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਸਮਝਾਇਆ ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਗਿਲਣੀਆਂ
ਵਿਚ ਲਗ ਕਿਆ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫਰੁਪਾਂ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ
ਦੀਆਂ, ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ ਦਿੱਤੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਭਾਂਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀ,
ਓ. ਏ ਘਰ ਬੰਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਰਲਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ।

ਏ ਸਿੰਘ ਸੁਰਕਵਾਸ

ਸਬੱਤਰ ਸੰਤ ਰਣਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਲੱਠੂ-
ਵਾਲੀਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚਰਦਾ ਠਿਕਾ, 3.4.81 ਨੂੰ ਬੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ !ਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਦਿੱਜ ਹੀ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਵਾਲੇ ਦੂ ਵਡੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਿਛਲੀ
ਉਮਰੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਬੜੀ ਸਿਫਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਹਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ
ਉਹ ਵੀ, 4.4.81 ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਗਏ । ਉਹਾ ਬਿਰਧ ਬਿਅਭਰੀਆਂ ਦੀ ਹਰ
ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।

14 ਅਪਰੈਲ 1981, ਮੰਡਲਵਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਭੋਗ

ਅਜੀ-ਰਮਰਾ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲੇਖਕ-ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣੇ
ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਣ ਹੋ ਗਏ । ਸਾਰੇ ਸਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਛਿਲਾ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਸ਼ਬਦ 'ਮੈਂ ਬਦ੍ਰਿਹੀ
ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਭਰਾਰ' ਖੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਚੀਰਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਰੋਗ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਕੇ
ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਥਾ ਪੰਡਮਾਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਾੜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ
ਆਦਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਚਿਹਾ ਸੀ । ਵਿਚਾਲੇ ਹਾਲ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਕਹਿਰਾਹ ਸੀ
ਹੀ ਬਾਪਰ ਵੀ ਸੰਗਤ ਇਕ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਵੱਜੋਂ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ
ਨਾਲ ਹਵਲ ਵੀ ਹੋ ਹਟਿਆ ਸੀ । ਹਵਲ ਬੁੰਡ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਕਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ
ਸਫੈਚ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਵਲ ਕੇ ਵੇਦੀ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭਾ ਉਤਲੀ
'ਚਿਛਾਈ' ਦੇ ਲਕੜੀਆਂ ਲੜਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਸਰੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਆਰੇ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਦੀ ਬਾਹਰਲੇ ਆਮਟ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਡਾਨ ਹੋ ਗਏ । ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਫੁਰੂ ਮੁਖ ਵੱਟੀਂ ਭਰਾ ਲਏ । ਕਾਨੀਆਂ, ਨੀਲੀਆਂ, ਪੀਲੀਆਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਉਪਜਾਥਿਤ ਸਨ । ਛੋਟੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੋਦ ਦਸਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਹੁਤਾਰ ਵਿਚ ਸਨ । ਫਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਜ, ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂ ਵੱਖ ਅਤੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਇਆ । ਇਸ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਢਾ ਮਿਲੀ ।

7 ਵਜੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਲਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣ ਲਗੀਆਂ । ਪਰਵਾਨਤ ਜੋੜੇ ਅਠਨੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ । ਚੌਂ ਚਰਚਾਂ ਵਿਚ ਬਾਈਆਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ । ਦਰਸ਼ਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਛੱਤਾਂ ਬਣੇਰਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਮਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਉਤਾਵਨਤਾ ਅਤੇ ਉਰਸੁਬਤਾ ਭਰਿਆ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਭਾਜੇਬ ਬੇਦੀ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੌਮਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜਿਵੇਂ ਪਲ-ਪਲ ਨੂੰ ਪਕੜ ਰਹੇ ਸਨ । ਸ੍ਰੀ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਫੰਗਲਨ ਵਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ । 14 ਜੋੜੇ 5-7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ, ਦੋ ਵੇਰ ਪਗੀਆਂ ਲਈਆਂ ਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਲਈ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਏ । 3 ਫਿਰ ਆਦਿ ਕ੍ਰੇਚ ਜੀ ਦੇ ਭੱਕ ਪੈਣੇ ਧੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ।

5 ਪਾਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਨਮਿਤ

1 ਪਾਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

17 ਪਾਠ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ।

ਜੰਮੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਬੁੱਠ ਖਰਬ ਤੇ ਖੇਚਲ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ । ਸੋ ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਆਏ ਮੁਖੀ ਸੱਸਣਾ ਨੇ ਬਾਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਟੀਲ ਦਾ ਵਾਲ ਇਕ ਵਾਲ ਮਿਲ ਦਾ ਕੌਰਿਆ ਭਟਾਇਆ ਖੰਦਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟਾ ਧਰ ਮੰਝਾ ਟੇਕਿਆ । ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਸਤਿਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਬਸਰ ਰਹਿ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਾਜ਼ੀਦਿਆਂ ਪੁਰਿਆਂ : ਉਗਰਾਹੀ ਪ੍ਰਭੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਨ ?

“ਜੀ ਸਾਂਝੇ ਪਾਰਧਾਹ, ਹੋ ਗਈ ਸੀ ।” ਸੰਤ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੰਮੂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ । ਜੰਮੂ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਾਮ ਚਿਕਰ ਯੋਗ ਹਨ । ਸੰਤ ਜਗਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਡਾਕਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰਾ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਕਾਖੀਬ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕੁਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਇਹ ਚਾਰੇ ਮੁਹਾਰਾ ਵਾਲੇ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਅਲੀਬ ਸਿੰਘ । ਮੇਲੇ ਵਿਚ 10 ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਫਿਰਦ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਨ : ਸੰਤ ਰਹਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਿਜੀ ਸਕੌਰਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ, ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫਗਵਾੜਾ, ਸੁਬਾ ਜਵੇਦਾਰ ਮੋਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ, ਸੰਤ ਅਮਰ

ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਮ. ਆਰ ਸਿੰਘ ਬੀੜ, ਸੰਤ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਰੰਪੜ, ਸ. ਹਲਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਜੀਵਨ ਨਕਰ, ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ, ਸ. ਬਰਮ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰੀ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਰੰਦਾ, ਸ਼ੁਥਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਓ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ।

7.20 ਵਜੇ ਇਸ ਸ਼ਾਹ, ਸੁਖਦ ਅਤੇ ਉੱਲਾਸ ਪੁਰਣ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਪੂਰਬਾ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਧਨ

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਟ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਨੰਦ ਭਾਰਜ ਦੇ ਦੂਕੇ ਲੜਕੇ-ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਥਾਂ ਹੋਰ ਬੰਦੀ ਵੀ ਲਾਮ ਨ ਬਰਨ ਦੀ ਹਵਾਇਤ ਕੀਤੀ । ਜਿੱਥੀ ਵਿਚ ਪਰਪੰਥ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਦਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਚਾਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ।

ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਿਆਂ ਸੁ ਗੁਰਦਾਣੀ ਦੇ ਅਦਭ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਬਰਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਆਦਿ ਤੇ ਬਰਦਾ ਰਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਾਫ ਨ ਬੈਟਾ, ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਚਿਹੰ ਲਭਣ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੇਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੁਆਚੀਆਂ ਦੀ ਸੰਕਰ ਨ ਬਰਨ ਸੁ ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਉਠਣ ਲਜਾਏ ਹੋਣ । ਸਦੇਹੋ ਉਠ ਕੇ ਸੱਚ ਸਨਮ ਬਰਦੇ ਭਜਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਬਰਨਾ ਹੀ ਉਠਮ ਭਾਰਜ ਹੈ । ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੈਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭ ਬਦੇ ਨ ਆਇਆ ।

ਵਿਆਹੇ ਕਦੇ ਜੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਚੀਰਵਾਦ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਉਪਰ ਬੁਥਾਰੇ ਤੇ ਬਲੇ ਗਏ ਪਿਛੋਂ ਦੱਸੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਚੇਰਨ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਹਿਤ ਪੀਰਤਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ ।

ਅਥਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਪੁਰੀ ਵੀ ਵਾਸਤਾਨ

ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਸ. ਅਰਥਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਅਜੇ ਕਣ ਸੁਰਤ (ਬੁਜਰਾਤ) ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਥਾਰੇ ਵਿਚ ਮੰਥਾ ਟੇਕਣ ਗਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਦੇ ਸੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਸਕੰਤਰ ਤਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਬਥੇ । ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ । ਉਥਾਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਅਰਜਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਸੀ ਅਸੀਂ ਪਹਿਰੇਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੱਸ ਅੰਦਰ ਭੱਭ ਕਈ ।

ਅਰਥਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਵਲਾ ਚੇਰਨਾ, ਖੁਲ੍ਹੀ, ਲੰਮੀ, ਪਤਲੀਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਪੱਕ ਟੇਲੀ ਸੀ । ਉਸ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਤੀ ਨਮਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਅਰਜ ਕੀਤੀ : ਈਨ ਰਿਆਲ ਜੀ, ਆਪ ਹੁਣ ਸੁਰਤ ਦਰਸਨ ਦਿਓ । ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਏ ਸੁਰਤ ਦੀ ਸੰਕਤ ਨੂੰ

ਦਰਬਨ ਬੀਰਿਆਂ। ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।

ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਸਹ ਸੁਣ, ਪਰਵਾਨ ਕਰ, ਸਕੱਤਰ ਰਹਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਰਤ ਦਾ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਨੋਟ ਕਰਵਾਇਆ।

ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਰਮਾਇਆ : ਅਵਤਾਰ, ਹੁਣ ਕਰ ਸਿੱਧੀ ਦਸਤਾਰ। ਬਥੇਰਾ ਚਿਰ ਦੂਜੀ ਪੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਉ। ਸਿੰਘ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਕੱਲ ਸੁਣ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ : ਸਾਂਝੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਭੰਜ, ਦਸਤਾਰ ਹੁਣ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਕ ਸਿੱਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਸੱਚ ਲਿਆ ਜੇ ਸਤਿਕੁਰ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਬੁੱਝ ਲਈ। ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਬਚਨ ਬੀਰਾ : ਕੱਲ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਕੱਲ ਮਨ ਭੰਗੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਉ (ਬਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕ ਸਿੱਧੀ ਕਰਦਿਆਂ) ਇਸੇ ਨੂੰ ਸੰਜੋਓ ਖਾਂਬੇ ਮੇਲ ਕੇ, ਕੱਲ ਕਰ ਗਈ। ਤੇ ਸਿੰਘ ਕੁਰਤ ਸਿੱਧੀ ਦਸਤਾਰ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਕਾਕ-ਕਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੂਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ। ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਬੱਝ ਗਿਆ।

ਵੱਟੇ ਲੰਟ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ਼ਾ ਬੀਰਾ ਤਾਂ ਅਸਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲਗਾ : ਹੱਥ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿਹ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੀ ਲੰਟ ਹੈ? ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ, ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਆਪ ਬੀਰਤੀ ਸਿੱਧੀ ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਿਸ ਵੱਟੇ ਕੁਰਾਵਾਂ। ਤੇ ਕੁਰਾ ਦੇ ਮੰਟ ਦੇ ਕੁਝ ਭਾਅਦ ਹੀ ਬੈਠਾ ਬੱਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਟੇ ਲਾਧ ਕਢੇ, ਪਰ ਭੰਜਣੀ ਚਲੂਰ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਪਰੇ ਵੱਟੇ ਸਟੁਡੀਓ ਵਿਚ ਲਗੀਂ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮੈਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ : ਬੜੀ ਕੁਰਾਂ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈਂ ਗੰਗ, ਧੰਨ ਦੇਂ ਕੁੰ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ : ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਫ਼ਿਰਕਾਤਾ ਪਰਬਤ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਮੈਂ 1966 ਦਾ ਸੂਰਤ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਉਥੇ ਵੱਟੀ ਜਿਹੀ ਕਰਕਸ਼ਾਪ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪੁਜਾ ਸਥਾਨ ਨ ਵੱਖ ਕੇ, ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਸਦੇ ਨਾਮਦਾਰੀ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਸਪੋਰਟ੍ਸ ਕ੍ਰਿਕਟ ਸਿੰਘ) ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਵੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਕ ਪਾਸ ਦਾ ਐ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਨਾਮ ਕੁਲ ਗਿਐ, ਉਦਮ ਕਰ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਧਰਮਾਣਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਲਈ।

“ਬਹੁਤੀ ਰਕਮ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਈ, ਮੇਰੇ ਕੀ ਜਿੰਨੇ ਸਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਹੋਰ ਕੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ” ਰਕਮ ਉਕਰਾਹ ਕੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰਪੁਰਾਂ ਵੇਲੇ ਯਾ ਕਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਉੱਚਮ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਕੁਰਪੁਰ ਮਨਾਣ ਦਾ ਇਕ ਸਥਾਨ ਮੁਹਈਆ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਸਤਿਕੁਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 1970 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੂਰਤ ਦਰਬਨ

ਭਿੱਤੋਂ। ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਘਰ ਚਰਨ ਪੁਆਏ। ਮੈਂ ਦੀ ਫਰੀਬ ਜਿਹੀ ਚਰਚਾਪ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਭਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਠਾਲ ਮੰਦਾ ਜੋੜ ਬੰਮ ਬੀਤਾ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀਤ ਸਮੇਠਨ ਬੈਠੀ ਇਥੇ ਹੋਇਆ (1978) ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ, ਬੈਠੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਤਰਤਾ ਜਿਹਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭੇਜਣ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨਾ ਲਈ। ਸੋਢੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥਾਪਰੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

“ਵੈਸਾਖੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਐਤਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਿਆ। ਅੰਤ ਉਥੇ ਬਾਰਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

“ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਬੂ ਜਟੇ ਮੇਰੇ ਠਾਲ ਖਹਿਬਤ ਪਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ‘ਕੁਰੀਤ’ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਈ। ਮੈਂ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਖਰਾਨਬੀ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਕੱਠਾ ਉਹ ਪੰਚਰਾ ਜਟੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਭਟਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੰਜਾ ਦੀ ਕਰੇ, ਕੋਈ ਪੰਜਾਹ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। ਪਰ ਅਜੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਚੰਦਾ ਪੰਚਰਾ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਨੇ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਓ। ਕੋਈ ਕੱਠਾਤ ਬਾਦ ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਮੰਨ ਕਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਫਿਰਪਾ ਨਾਲ।

“ਫੇਜ਼ੇ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 10,000/- ਦਾ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਭੇ ਪਹਿਲਾ ਵੀ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

“ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਨ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਐਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਬਣਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਦੇਵ, ਅਜੀਂ ਹੋਰ ਵਾਂ ਬਣਾ ਕਥਾਰੀ ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ ਫਿਰ ਭਾਰੀ ਨਾਭ ਵੰਮ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।”

ਸੈਂਡ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੱਠ ਜਾਹੀ ਰਖਵਿਆ, ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਖਰਾਨਬੀਪੁਟਾ ਭੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਮੇਰੇ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਕਾਫ਼ੀ ਐਥੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਪਈਨ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹਿਸਾਬ ਠੀ ਕੇ ਬੁਠਿਆ ਕਰੀਏ। ਰਕਮ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹਿਸਾਬ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਜਟਾ ਭਿਖਦਾ ਤੇ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੀਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਭ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਖਾਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 327/- ਬਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਪਿਆ ਕਿ ਦੇਨੀ ਰਕਮ ਕਿਧਰੋਂ ਕਿ ਧਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਸੀਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਟੀਆ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

“ਪਰ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਖਰਾਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੁੱਝ ਹੀ ਲਾਜ ਰੱਖ। ਜਦੋਂ ਠੇਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੋ ਹਿਸਾਬ ਵੇਰ ਉਪਜ਼ਰ ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1488/- ਮੇਰੇ ਵਧਦੇ ਹਨ। 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ ਦੇ 11 ਵਜੇ ਤਕ ਵੇਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਲਿਖ ਦੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਇਹ ਰਖਮ ਸਾਡੀ ਕੁਝ ਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨ ਕੁਝ ਠੰਡਾ ਹੀ ਨ ਕੁਝ ਢੇਂਡਾ। ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਦਮਲ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਖਲੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ : ਜੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾਣ ਬਣਾਉਣੇ, ਸਥਾਈ ਧਰੋਣੇ ਤਾਂ ਦਮਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਹਨੇਰੀ ਕੁਲਾਉਣੇ ਤਾਂ ਦਮਲ ਦਿਆਂਗਾ।

“ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਉਕਰਾਰੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ 1981 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਰੋਕ ਚੁਕਾਦਰ ਸੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤਦੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਇਕ ਭਾਟੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ (ਜਿਥੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਦਾ) ਕੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਂ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੀ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ। ਤਬਲੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਪੁਰਾਣ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ : ਭੇਖੀ ਤੋਂ ਪਖੰਡੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਰੋਭਾਗੀ, ਭਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਆਦਿ ਗਿਣਦਿਆਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਅਗ਼ਾਮੀ ਬਕਤੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਬਢੇਬਦੀ ‘ਮਾਈਕ’ (ਬਾਉਣ ਸਪੀਕਰ ਵਿਚ ਬੰਨਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ) ਭੱਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਮੈਂ ‘ਮਾਈਕ’ ਨੇ ਕੇ ਉਸ ਬਕਤੀ ਦੇ ਕਾਮੀਏ ਉਥੇਤਨੇ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਿਛੋਂ ਸ. ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਵੀ ਉੱਠ ਪਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਭੋਂ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਵੀ ਵੇਲਿਆ। ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪਖੇਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਕਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਪੱਕ ਕੇ ਬਿਠਾਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਡੀਆਂ ਮੰਗਣ ਲਗ ਪਏ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿੰਨੇ ਬੰਡਕਾ। ਅਸੀਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਡਸਲੀ ਠਾਲ ਕੈਣੇ ਰਹੇ।

“ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸ. ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕਦੇ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਖਾਂ ਕੋਲਾ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਖੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਉਹ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹਾਨੇ ਮਾਰੇ ਹੀ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਹਬੋਂ ਬਿਲਮ ਵਾਂਗ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੀ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕ੍ਰਿਤਕਰਾ ਪਰਕਟ ਕਰਨ ਹੀ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਪੱਕ ਦੀ ਰਕਬੀਲੀ ਤੇ ਕੁਹਾਡੇ ਦੁਆਵਾਂ ਵੱਟੇ ਉਤਾਰੀ ਜਾਣੀ ਸਭ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਹਨ।”

ਕਿ: ਮੁਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਿਓ

ਇਸ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਿਦਾ ਲੈ ਮੈਂ ਤੇ ਸ. ਖਤਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਸੰਤ ਜੁਲਖਣ ਸਿੰਘ ਗੰਗਵ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਚੋਸੀ ਖਿਓ ਦੀ ਪੀਪੀ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਰਖਰ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ ‘ਗਿਆਨ ਐਮ੍ਰਿਤ’ ਨੂੰ ਦੇਣ ਗਏ।

ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥ੍ਰਿਲ ਪਤਨੀ ਨੇ ਘਿਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਈ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਪ੍ਰੇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹਨ।

ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ਼

ਮੈਂ ਅਤੇ ਭਰਮਾ ਸੰਤ ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਨੇ ਜਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਰਮੇ ਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਜਲਿਆਂਵਾਲੇ ਕੋਲੀ ਕਾਫ਼ ਦੇ ਇਕ ਕੰਧ-ਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਭਰਮਾ ਬੈਲ ਪਿਆ : 'ਏਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਛਾਤੀ ਛਾਪਦੇ ਨਹੀਂ' ਵੇਖਿਆ, ਸਭੋਂ ਹਰਫ਼ਤੇ ਹੋਏ ਭੱਜਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਮਿਲੀ ਬਜ਼ਦੀਆਂ ਕੋਲੀਆਂ ਨਾਭ ਛੱਟਣ ਹੋਏ ਜਾਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਭੱਜ ਰਹੇ, ਸਾਡੇ ਝਰੀਦ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਹਸਦੇ-ਹਸਦੇ ਡੋਪਾਂ ਅਤੇ ਉਡੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰੱਸੇ ਆਪ ਝਲ ਪਾਏ, ਏਥੇ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕੋਲੀਆਂ ਖਾਧੇ ਲੋਕ ਵੀ ਬਹੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਦੁਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਸੀ। '...ਜਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਸਭੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੇ ਨਿਖੇੜਾਂ ਚੈਰੇ ਵੀ ਅਨਰਥ ਦੀ ਬਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸਨ : ਸੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਭਰਤਾਂ ਵਾਲ਼ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ'।

ਸਿੱਖ ਅਜ਼ਾਦਿਕ ਘਰ

ਬੰਡਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਅਸੀਂ 'ਰਿੰਨੇ' ਲੜੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੁਆਰ ਤੇ ਛਦੇ (ਉਪਰਲੀ ਛੱਤ) ਸਿੱਖ ਅਜ਼ਾਦਿਕ ਘਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਏ। ਏਥੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਿ ਮਿ: ਮੋਕਾਇਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੇਠ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਅਕਾਡਿਟੀ ਆਫ਼ ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ", ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਕਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਪਰ ਉਹ ਮੋਕਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਚਦਾਸ ਦੀਸਾਈਅਤ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਮਰਚੀ ਨਾਭ ਖੜਨਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁਝ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਕਥਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਹੀ ਮਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੱਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੀ ਅਕਲੀ ਰਾਜਸੀ ਅਗਾਏ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਿਆ। ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪਰਚਾਰਕ ਬਣ ਕੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕੁਰਦਆਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ ਹੋ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਰੈਗ ਬਹਾਦਰ ਤਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਵੀ ਕੁਰੂ ਸਨ। ਉਹ ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕੁਰੂ ਹੀ ਸਨ।

ਦੂਜੀ ਭੱਲ, ਜਿਖ ਅਜਾਇਬਘਰ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੁਰੂ ਜਾਂ ਥਾਥੇ ਦੇ ਹੋਣਾ ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਵੀ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭੱਲ ਉੱਤੇ ਹੀ ਇਤਥਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਿ: ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚੌਕਰ ਕੱਢ ਕੇ ਨਖਧਾਰੀ ਪਰਖਾਣਾ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇਵੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਸ ਵਲ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਗਰਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਨਾਲ 'ਮਧਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ' ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਉਹ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਕਚਨ ਸਦਕਾ ਪਰਮਜ਼ਾਲਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ।

ਅੱਥੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬੁੱਟ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਸ ਦੇ 'ਚੰਡ ਪਾਲਸੀਏ' ਤੇ 'ਸਿੰਘ ਸਭਦੀਏ' ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਭੱਫੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ 12000 ਭਾਲਰ ਮਹੀਨਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਲਈ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਛੱਡੇ ਹਨ। ਅੱਥੇ ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਦੇ ਮੁਖ ਏਜੰਟ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵੱਢੇ ਲਭ ਕਢੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਟੋਟੇ ਕਚਨ ਹਿਤ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਉਂਤ ਨੂੰ ਅਸ ਦੇ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਭਾਭਭ ਕੁਝ ਸਿਖ ਆਲਾਪਾਰ ਹਨ।

ਉਥੇ, ਪਰਮਜ਼ਾਲਾ, ਵਿਖੇ ਮੈਂ ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਥ ਦੀ ਮੋਚੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਵੇਖੇ ਜੋ ਕਿ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਤਾ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਰਾਗੀਆਂ, ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਏ ਆਂਦ ਲਈ ਲਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਭਿਆਇਕਾਂ ਹੋਰ ਠ ਲਓ

ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਲਗਿਆ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਤਾ (ਤੁੱਕ ਚਿੱਠਰ) ਮਿਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਹੌਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਕਸਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ : ਆਖ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ (ਸਤਿਕੁਰ) ਨੂੰ। ਕਹੋ ਕਿ ਹੁਣ ਹੋਰ ਠ ਆਡਮਾਇਕਾ ਲਓ, ਮੈਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਭਾਥਾ ਘੋਧਾ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਭੱਲ ਮੁੱਖ ਮੋਢੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ : ਕੁੰ ਵੀ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ! ਉਹਨੂੰ ਚਿਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ, ਆਪਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਕੁਰੂ ਸੁਟੋਗਾ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਕੁਰਨ ਲਗਿਆ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਹ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਵਾਤੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਿਕਲ ਮੈਨੂੰ ਤਸਦਾ-ਹਸਦਾ ਆਣ ਮਿਲਿਆ : ਗੋਲ

ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਿੱਸਿਆ ਹੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਤਾਂ।
ਬਸ ਹੁਣ ਨਿਰਭਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਲਾ ਵੁਣ ਜਿਝਾ।

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਸ ਦੇਖ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ।

ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ

ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਇੰਡੀਆ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀ. ਓ. ਨੂੰ
ਮਥਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਟਵਦੀਏ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਇਕ
ਜੱਟਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਮਰਣਾਉਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਹੁਣੇ ਮਜ਼ੀਠੇ ਜਾ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਥਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਵੇਸਾਖੀਆਂ
ਪਥਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ : ਪੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਭਾਮਰਾ, ਭੰਗਰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਧਟਾਣਾ ਚੱਡ ਤੇ ਕੋਠੀ ਨੰ: 17 ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਤਾਂ ਸੰਤ
ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਜ਼ੀਠੇ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹੋ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਭਿਰਾਜੋਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਮਾ 11.30
ਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਤ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬੀਬੀ ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਪੋਤਰੀ
ਦਿੱਪੀ ਹਥੋਂ ਪ੍ਰਥਾਦ ਭਫ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ। ਭਾਮਰੇ ਦਾ
ਚਰਬਨ ਭਰਵੇਂ ਆਗਿਆ ਚੱਟ ਰੇ ਮਨ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੰਗਰੇ
ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੁਮਸਰ
ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਗਈ।

ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕ੍ਰਸ਼ਣ ਮਹਿਰਾ ਨਾਲ ਕੌਠਾਬਾਡ

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਹਿਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਭੀਰਾ : ਕੱਲ੍ਹ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਬ੍ਰਿਜ ਕ੍ਰਸ਼ਣ ਮਹਿਰਾ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ।
ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ ਭਜੋਈ ਸਭਾਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ
ਸਹੀ ਥਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਦਿਵਾਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ
ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ : ਜਗਤ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਮਿਲ ਗਈ
ਹੈ, ਉਸੇ ਤੇ ਗੁਫਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ, ਜਗਤ ਦੇਸ ਵਾਸਤੇ
ਕੀਮਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਲ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਗਤ ਦੇਸ ਲਈ ਮਹਿੰਗ ਮੁੱਲੀ
ਹੈ ਕਿ ਦੇਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲਹੀਦਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਝੁਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਢੀਆਂ ਕੁਝਾਨੀਆਂ ਸਦਕਾ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ ਸੁਰੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਉਹ ਲਹੀਦੀਆਂ ਨ ਪਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਨ ਨਿਕਲਦਾ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ ਕਿੰਨਾ ਸ਼ਾਤ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ
ਕਿਸ ਪੁੱਛਣਾ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜ ਕ੍ਰਸ਼ਣ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ : ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ
ਸਰਕਾਰ ਬਣੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਪਾਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਥਾਂ ਦੇ ਦੇਣ,

ਜਿੰਨੀ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਚੁੱਕੀਏ ਪਰ ਜਦੋਂ 'ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ' ਬਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੋਟ
 ਬਰਦੇ ਹਾਂ ਉਦੋਂ ਮਹਿੰਗਾ-ਸਸਤ ਦੱਸਿਆ ਜਾਇ ਤੇ ਬੈਂਕੀ ਵਾਂਗੋ ਕੁਝਾਰਾ ਕਰਨਾ
 ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਏ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਭੱਲੇ ਸੰਗ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
 ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਰੁਹਾਨੂੰ ਕਦੀ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਭੱਲ ਦਾ
 ਕੁੱਸਾ ਵੀ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਭੱਲ ਹੈ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ !

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਭਰਮਾਇਆ : ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕ੍ਰਿਸ ਕ੍ਰਾਸਟ ਨੇ ਦਿਓ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ
 ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕੀ ਨਾ ਕਰਨ।

ਅਸੀਂ 12.30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਚਲ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜੀ ਬਾਏ ਪਾਸੇ ਲਗਾ ਕਿ ਆਪ 2.30 ਵਜੇ ਤਕ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਾਸਤੇ ਚਲਣਗੇ। ਦੇਖੋ
 ਇਸਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥ ਜਥੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਰ ਘਰ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ।
 ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਬੈਂਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੋਫ਼ਰਸਰ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਦੇ ਵਾਂਗੋ
 ਅਰੋ-ਸ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ ਨਿਵਾਜ਼ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫ਼ਰਸਰ
 ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ।

15 ਅਪਰੈਲ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਫੰਡ ਅਰਾਣੀਆਂ (ਸਫ਼ੋਂਧਰ)

ਮੈਂ ਫੰਡ ਫਾਡ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਫੰਡ ਅਰਾਣੀਆਂ ਚਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਆ
 ਠਹਿਰਿਆ। ਅੱਜ ਲਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਾਸੀ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪਰਚਾਨਾ
 (ਮੇਰੀ ਪਰਨੀ ਦੇ ਵਡੇ ਭਾਈ) ਦੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਈ ਨੇ ਆ ਰਿਹਾ।
 ਉਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੇਰੇ ਠਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈਣੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੰਦੇਸ਼
 ਵਾਹਕ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਹੀ ਚੋਸਣ ਲਈ ਬਿਧਾ।

ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਵਾਹਕ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਡੱਫ਼-ਡੱਫ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਹਠਕੀ ਜਿਹੀ
 ਚਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ, ਛੋਟਕਾਂ ਜਿਹਾ ਦਿਲ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਸਕਰਾਵਾ ਧੋਇਆ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਆ
 ਖਲੋਤਾ। ਇਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਸੁਹਣਾ ਪਿਆ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ
 ਸਿੰਘ ਫਰਕਾਣਾ ਦੇ ਪੋਤਰੇ, ਸੰਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਤਕੇ ਅਰੀਫ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ
 ਕਿ ਅਜ ਸਵੇਰੇ 7.30 ਵਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੋਂ ਰਕਥਾਡੇ ਆਏ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰੀ
 ਜਥੇ ਸਮੇਤ। ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਾਸੀ ਕਮਲ ਬੋਰ ਸਪੁਤਨੀ ਸ. ਹੋਮ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਐ.
 ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਲੋਕਰ ਫਰਿਆ। ਖੁਫ਼ ਸਮਾ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜ਼ ਆਰਾਮ
 ਸੰਤ ਲਫਮਟ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰਕੇ ਆਪ ਭੋਲੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਠਲੀ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੀ ਕਾਕਾ ਫਰਕਾਣੇ ਨੂੰ ਉੱਭ ਗਿਆ।

16 ਅਪਰੈਲ 1981, ਵੀਰਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗੋਹਲ

7 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਕੇਂਦਰ ਅਠਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਲਬੇ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਰਾਜੇਰੀ ਕਾਰਡਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ ਸ਼ਾਮੀਂ 6.30 ਵਜੇ ਸ. ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਦੇ ਨੂੰਹ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਮਨਰਾਜ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਰਾਜ ਕੋ ਘਰ ਸੀ. ਥੀ. 85. C ਜਨਰਾ ਵਲੋਂਟੇਜ ਹਰੀ ਨਗਰ (ਘੰਟਾ ਘਰ) ਵਿਖੇ ਸ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਾਮਰੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮੈਨੂੰ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕੁੜਕੀ (43) ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸ. ਬਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਹਲ ਮਿਲਿਆ। ਇਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਥਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ 9.11.80 ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਵਾਤੇ ਵਿਸ਼ਵਕਲਾ ਇਕਾਸ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਆਏ, ਉਦੋਂ ਢੇਸੀਆਂ ਬਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਗਏ। ਨਿਰਨੈਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਰਬੇ ਬਚਨ ਤਾਂ ਬੰਦੀ ਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਦਸਤਾਰ ਉਤੇ 5/-ਰੁਪ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਵਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਟੋਕ ਸਿੰਘ ਕੋ ਘਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਚਿੰਨਈਂਡ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਕੂ. ਕੇ. ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸਨੂੰ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

—ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਯਾਦ ਹੋਰ ਸੁਣਾਈ: ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਚੁੰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਈ ਕਿਤੇ ਕਈ ਕਿਤੇ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਜਾਬ ਮੀਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਖੜੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਰੋਬ ਕਢਹਿਰਾ ਪਾਇਆ ਕਰ। ਕਦੇ ਵੀ ਇਸਰੋਂ ਬਿਨਾ ਨ ਰਹੀਂ। 'ਸਤਿ ਬਚਨ ਜੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਵੇਜੇ ਚਿਨ ਤੋਂ ਉ ਰੋਬ ਕਢਹਿਰੇ ਸਿਵਾ ਨਦੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਫਟ ਨ ਕਢੇ, ਮੈਂ ਨੇਮ ਨਾਲ ਪਹਿਨਰਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ 22ਆਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂ।

"ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ, ਜਦੋਂ 18 ਬੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਂ, ਸਾਡੇ ਛੋਟੇ ਕੁੜਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਝਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਈ ਕੇ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਛੋ ਕੇ ਘਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਸੋਚਿਆ ਪੁਰਬਲੇ ਹੀ ਜਾਕੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਈਸੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਰੋਗਿਆ ਰਿਹਾ।

"ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਢਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰਮ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤਣ ਲਗਾ ਤਾਂ

ਵਿਰ ਚੰਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਹੋਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਕੀਦ ਵੀ ਕਿ ਦੇਰ ਨ ਠਾਹੀਂ । ਮੈਂ ਖਿਆ ਮੰਗੀ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਢਹਿਰਾ ਸਿਵਾ ਕੇ ਪਾ ਲਏ । ਹੁਣ ਕਦੇ ਝੁਲ ਕੇ ਦੀ ਅਵੇਂਗਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ।

“ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਵਿਰ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਥਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਹੋਏ । ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਤੇਰੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੁੱਠ ਬਲਾਈ ਹੈ । ਬੜੀ ਨਿਰਦਈ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਣ ਘਾਤਕ ਹੈ । ਤੇਰੇ ਤੇ ਵਾਰ ਤਾਂ ਹੋ ਗੀ ਜਾਏਗਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਬਚਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਘਬਰਾਈਂ ਨਾ ।

“ਬੇਤੇ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਗੋਲਾਬਾਰ ਯਕਨੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵਧਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਉਲੰਥੇ ਨਿਕਲਦੇ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਹ ਪਟੌਰ ਫਰਦੀ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਆ ਵੱਜੀ । ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ । ਘਰ ਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਪਛਤੀ । ਫਿਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਘਰ ਦੇ ਭਾਰਨ ਪੁਰਖ, ਪਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਨਿਰਬਲ ਸਾਂ । ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਝੋਰ ਦੱਸਿਆ ।”

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਘਟਨਾ ਚੇਤੇ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਛਾਹਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨੌਹੀ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਇਕੱਠ ਸੀ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੇਵੇ ਦਰਬਨ ਦੇਣੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਾਲ ਕੁਝਕਿਓਂ ਤਾਂ ਦਰਬਨ ਫਰਨ ਲਈ ਕੁਰਿਆ, ਪਰ ਕੁਰਾਈਂ ਜਾਣੀ ਅਣਕੁਰਿਆ, ਬੀਬੀ ਬੀਮ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ । ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਛਾਹਪੁਰ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਪਰ ਮੇਰਾ ਬੰਮ ਰਾਣੀ ਅਜੁਰੇ ਹੋਏ ਹੀ ਹੋਇਆ । ਮੈਂ ਬੜਾ ਪਛਤਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਦੇਨਾ ਫਰਤ ਹੀ ਲਗਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਹੀ ਕਰ ਆਉਂਦਾ । ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ।

“ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਉਰੇ ਕੁਰਾਇਆ ਤਾਂ ਵਧਵਾਝੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ । ਸਭੰਕ ਬਹੀਂ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਭਾਬਨਾਂ ਨੂੰ ਵਲ ਲਗਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਫਰਵਾਤਿਓਂ ਕੁਰਾਇਆਂ ਦੀ ਰਰਫ ਆ ਰਹੇ ਸਨ । ਬਚਰਾਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਖਲੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਵੀ । ਮੈਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਬਾਧੀ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਸੈਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੈਠੇ । ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਚਿੱਠ ਖਿਝ ਗਿਆ । ਦੇਸੇ ਚਿਨ ਸਤਿਕੁਰੂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਦਸਰਾਰ ਸਿੱਧੀ ਬਰਦਾਈ ਸੀ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਮੰਨਦਾ ਚਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਇਹ ਬਰਾਨਾ ਸੀ ।”

17 ਅਪਰੈਲ 1981, ਚੂਕਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅੱਜ ਆਖਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਬੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਥਾਪ ਨਿਵਾਸ, ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ 10 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ

CYR 174 V ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੋਦਕ ਸਾਮਾਨ ਉਤਾਰ
ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਨ।

ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਬੀੜ ਵਾਲਾ

ਹੋਰ 10 ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰਲੀ ਥੱਤੇ ਡਲਿਆਰੇ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਹੋਏ
ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਸੇਠ ਧਰਮ ਸਿੰਘ-ਬੇਰ ਸਿੰਘ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਮੈਂ ਕੌਣੁ ਬੀੜ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ
ਨਾਲ ਬੇਲਚਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਡਾ ਨਕੀਲ ਭੇਜ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਰਕੇ ਓਥੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਓਥੇ
ਡਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੇ ਗ਼ੈਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਰ ਦੇ ਟੈਕ ਨ ਬੁਝਾਏ ਜਾਣ। ਜਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਡਿਆਰ ਕਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਡਸਣੀਵ ਨ ਹੋਵੇ।
ਕੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੀਡਰ ਘੱਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਏ ਤੇ ਸਟੇ ਜੁੱਗੀਆਂ ਲੰਗਰ ਫੜ ਕੇ
ਚਲੇ ਗਏ।

“ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੇਟਾ ਧਰੀ। ਮੈਂ ਪਰਵਾਨ ਨ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਕਹੇ : ਇਹ ਡਾਂ
ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ (ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ।

“ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਰਮਾ ਹਨ। ਉਹ ਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵੇ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ
ਉਸਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੇ ਭੇਟਾ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ।”

ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭੀਰਾਬਤ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੜਦੇ ਹਿਤ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ। ਮੈਂ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੜ੍ਹ ਦੇ ਪਤਨੀ ਬਰਮੀਰ ਕੌਰ ਜੀ
ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰਹੱਸ ਸਿੰਘ-ਖ਼ਤਾਨ ਸਿੰਘ
ਬਾਗੀਆਂ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਦਾ ਫੇਰ ਕਰਵਾ ਦਿਖਾਇਆ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਵੇ ਕਿਸੇ ਆਰਟਿਸਟ
ਨੇ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਡੀਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ—ਵਾਜੇ ਡਰਲੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ
ਖ਼ਤਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਾਨ ਪੂਰੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਿਹਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬੀਰੇ
ਹੋਏ। ਰੰਗੀਨ ਚਿੱਤਰ ਬੇਰਦਾਰ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਰਵਾ-ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਕਰ ਗਿਆ। ਠਾਕੁਰਾਂ ਚੌਂਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹਦੇ ਸੱਜੇ ਬੰਨੇ ਉਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵੁਆਲੇ ਜੁ ਬੇਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਾਥ ਚਾਹੀਏ ਹਨ। ਹੁਣ
ਆਰਟਿਸਟ ਨੂੰ ਕਹਾਓ। ਬੰਨੇ ਬੰਨੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਮਕਾਸ ਜੀ ਵੀ ਡਸਵੀਰ ਹੋਏ।

ਮੈਂ 12 ਵਜੇ ਕੋਠੀਓਂ ਯਥਾ ਆ ਗਿਆ।

ਥਾਕੁਰ ਸੁੱਧਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੌਜਾ

ਅਜ ਸੰਤ ਜੁਝਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਜ-ਸੰਤ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦੇ ਪਿਤਾ

ਬਾਬਾ ਸੁੱਧਾ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਚੋਗ ਪੈਟਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਹਤੀਆਂ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਟਾਢਾ ਸਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸ. ਬੈਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ 4 ਵਜੇ ਲਉਥੇ ਵੇਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਪੁੱਜਾ। ਫਾਰਾਂ, ਸਕੂਟਰਾਂ, ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੀ ਝਰਮਾਰ ਸੀ। ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਚਾਣ ਅਤੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੰਕਤ ਮਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਚੰਦੋਏ ਵਾਲੇ ਆਸਣ ਤੇ ਸਸੜਰ ਤੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਉਮਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰਣ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਬੋਲ ਚਾਣ ਦੀ ਕੁੰਜ ਸਾਰੇ ਚਾਲ ਵਿਚ ਵਿਆਪਤ ਹੈ। ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ 3.30 ਦੇ ਏਥੇ ਦਰਬਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

4.15 ਵਜੇ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਤੇ ਬਲੰਬ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜੋਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਮਾਇਆ, ਬਸਤਰ, ਬਰਤਨ, ਬਿਸਤਰ ਆਦਿ ਲਿਆ ਭੇਟਾ ਧਰੇ।

ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਖਬਰਾਂ

ਦੋ ਲਠੀਆਂ, ਬੱਥੂ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ. ਕੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਦੀ ਭਰਜਾਈ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਜ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ) ਸਾਹਿਬਾਬਾਦ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਖਣ ਲਈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।

ਹੋਥ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਬੈਠਰੀ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦੋ ਨਿੱਘਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਆਏ। ਸਸੜਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮਰਸ਼ਮ ਹੋ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।

ਬੋਝੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੁਲਬਈਆ ਕੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਥ ਜੋਤ ਖੜੋਰਾਂ। ਇਹਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਮਾਹੁੰਵਾਲ ਹੋਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ। ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਘਰ ਵਿਆਹ ਥਰ ਚੈਟ ਬਾਰੇ। ਇਹ ਲਲਤਾਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ 10/- ਡੈਨ ਲਾ ਕੇ ਥਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਨੌਪਾਲ ਭਿਆ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮੰਡਲ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾ ਹੀ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਸਲੋ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੀਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਿਥੇ ਹੋਂਦਾ ਹੀ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ, ਮਸਾਂ ਹੀ ਪਹਿਰੂ ਬੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਜਰਾਧਾਨਾ ਦਾ ਲਲਬਾ ਸ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕ੍ਰੇਮ ਦੀ ਛੋਟੀ ਐਨਕ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ। ਉਸਦੀ ਲਲਨਾ ਪਾਰ ਚਰੇਮ ਬਣਾਨ ਦੀ ਵੈਕਟਰੀ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹੋ ਐਨਕ ਪਹਿਨ ਚਖੀ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਪੂਰਬੀ ਦੁਆਰਾ 4.30 ਈਵਾਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ।

ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਰਤ ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਆਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਭਿਆ ਮੰਗੀ ਕਿ ਉਹ ਨੀਲੀਆਂ-ਗਲੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਉਸ ਛਲਰੀ ਨਹੀਂ ਬੀਤੀ । ਭਿਆ ਮਿਲ ਗਈ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਤ ਜੁਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਜ ਦੇ ਸਿੱਖੋਂ ਪਹਿਲੀ ਦਸਤਾਰ ਪੋਚ ਪੋਚ ਕਰ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਰਿਸੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਦੇਦ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ।

ਬੈਠੀ 15 ਮਿੰਟ ਵੇਸ਼ੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ । ਫਿਰ ਖਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜੁਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕੇ ਘਰੀਂ ਚਰਨ ਪਾਏ । ਕੇ ਮਿਲਕੇ ਚੋਲਟ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ।

ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਮੈਂ 6.30 ਵਜੇ ਬੈਠੀ ਦਰਸਨਾ ਨੂੰ ਗਿਆ । ਬੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਜ ਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੱਥਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਲੋਟ ਹੋ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੀਓਂ ਬਾਹਰ ਆ ਨਾਸ ਹੇਠ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਸਾਡੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ, ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਏ : ਬੂਸੀਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਏ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਤੁਹਾਡੇ ਆਖਰ ਹਰੁਰ ਆ ਜਾਣਾ । ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਇਕ ਬੈਸੇਟ ਮੰਗਵਾ ਲਈ । ਇਹ ਈਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ । ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਤੁਹਾਡੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਣਾ ।

ਮੈਂਨੂੰ ਬਰਾਂ ਵਖਰਿਆਂ ਕਰਕੇ ਬਹਿਣ ਲਗੇ : ਠਾਕੁਰ (ਭਮਸੇਰ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਫਿਰ ਚੌਹਾਂ ਘਰਾਂ (ਸੇਠ ਜੀ ਤੇ ਹੰਸਪਾਲ) ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ । ਸੇਠ ਦੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਕਲਿਕਾਰ ਮੁਕਾ ਕੇ ਹੀ ਆਵਾਂਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ।

ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਨਾਲ ਕੌਠਿਆ ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਕੈਲਾਸ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲੇ । ਅਸੀਂ ਖੁਫ਼ ਠੇਕ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਜਾਕੇ ਹੋਠੀ ਦੀ ਬੈਸੇਟ ਸੁਟਕੇ ਅਨੇਕਿਤ ਹੋਏ ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ

ਸਾਡੀ ਬਾਪਸੀ ਸਮੇਂ 9.45 ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਰਾਤ ਬਹਿਣਾਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ । ਪੰਪੂ ਸਚਿੰਦਰ ਠਾਕੁਰ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨਾਲ ਭਾਭ ਮਾਰਕਾ ਕਿਣੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਣ ਆਨੰਦ ਲਿਆ । ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੈਸਾ ਤਾਲ-ਮਾਤਰਾ ਭਿਆਤਾ ਹੋਰ ਕੋਣ ਮਿਲੇ । ਤਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਜ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ

ਨੇ ਨਿਰ ਦੇ ਪੈਰ ਕਿਟੇ ਤੇ ਮੁਖ ਸੁਆਦ ਲਿਆ ।

9.25 ਹੋਏ ਤਾਂ ਹੰਸਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਆ ਦੱਸਿਆ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਬੈਰਲੋਰੋਂ ਛੱਡ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੰਬਾਰਾ ਹਿੰਗ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਜਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ 9.30 ਵਜੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਛੁੱਟੀਆਂ । ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲਟਨ ਕੋਜ਼ ਸਮੇਤ ਪਰਨੀ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਆਇਆ । ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਚੋਟਾ ਧਰ-ਧਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੇਠਲੇ ਦਰਤਰ ਚੱਲ ਸੁਟਨ ਤੁਰ ਗਏ ।

ਸਾਡੇ ਪੰਝੀਆਂ ਉਤਰਦਿਆਂ, ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛੱਡ ਤੇ ਡਿਉਟੀ ਲਗਾ ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਵਖ ਲਜਾਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਠਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੇ । ਬੇਸੁਆਈ ਬਲੀ ਸੀ ਪਰ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆ ਮੰਗ ਲੈਣ ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਕਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕਦਾਲੀਅਤ ਜਾਣਗੇ ਜਿਥੇ ਸ. ਰਿਨਲੇਕ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਭੱਜ ਪੈਣਾ ਹੈ ।

19 ਅਪਰੈਲ 1961, ਐਡਵਾਰ ਠਾਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਸੇਠ ਭਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਹਤ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਦਾਲੀਅਤੋਂ ਆਮਦ ਜਾਣਾ ਮੈਂ 10.15 ਵਜੇ 1-6/ਬੀ ਪੂਜਾ ਰੋਡ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇ ਆਏ ਨਹੀਂ ਸਨ ।

ਸੇਠ ਭਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰੇ ਸਾਂਝੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰਸੋਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਫਿਰ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ । ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਰਫ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਿੰਦਰ ਬੈਠ (ਜਿਠਾਈ) ਫੁਟਕ ਪਈ । ਫੁਜਕਣ ਲਗੀ । ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਾਸਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਲੱਭ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਹਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਾਨੂੰ ਮਨ ਕਰਕੇ, ਮੌਤ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਂਜ, ਅਜੇ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੇਠ ਜੀ ਕਾਰੇ ਸੁਭਾਵਕ ਵਿਕਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਅਨਿੰਨ ਝਕਰ ਤਾਂ ਹੋਨ ਹੀ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੇ ਉਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਇਸ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਸੇਠ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੀਤਮ' ਵੇਲੇ ਦੇ ਘਨਿਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ ਹਨ ।

ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਦੇ ਘਾਹ ਕਿਤੇ ਦੀ ਪੁਰਖੀ ਨੁੱਕਰੇ ਸੇਠ ਭਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ । ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸੇਠ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਕੁਝਸੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਸੇਠ ਜੀ ਤਿਆਰ ਬਰ-ਰਿਆਸ ਸਨ । ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਸੇਠ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਕੋਧ ਲਊ, ਨੌਂ ਬਰ ਨੌਂ

ਹਾਂ। ਅੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਰਫ਼ਾ ਸਤਿਕਰੂ ਦੀ।

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਆ ਕਦੇ

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ 11.15 ਵਜੇ ਆ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਨਾਲ ਪੋਝੀਆਂ ਉਤਰਨ ਹੀ ਲਫ਼ਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕਰੂ ਜੀ ਉੱਪਰ ਆ ਕਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਪਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਰ ਰਾ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਨਾ ਲਮਾ ਆਗਰੇ ਅਟਕ ਕਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੰਸਪਾਲ ਭਰਤਪੁਰ ਵੀਕਟਰੀ ਵੇਖਣ ਲੈ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੀ ਜਿਨਿੰਗ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖੁੰਮਣ, ਸੰਤ ਨਿਰੋਜਨ ਸਿੰਘ ਸੀਕ੍ਹਾ, ਸ. ਨਿਲਮਲ ਸਿੰਘ ਇੰਨਠੀਅਰ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਰੀ' ਆਏ। ਸ. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਕਰੂ, ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਵੀ ਦੇਵੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੂ ਸਮੇਰ ਪਰਨੀ ਦੇਵੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਿਰਭਾਵ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨੇੜ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਭੇ, ਇਕ ਸੁਪ੍ਰਸਿਧ ਲੇਖਕ ਅਰੰਭ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਫੰਟੇ ਸਲਾਈਡਾਂ ਨਾਲ ਭੈ ਸਾਣਕੇ ਫ਼ਾਰਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੇਖ ਦੋਆਂ ਸਾਦੀਆਂ ਦੀ, ਬਹਾਣੇ ਨਾਲ, ਚਰਚਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਸ. ਨਿਲਮਲ ਸਿੰਘ ਇੰਨਠੀਅਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ : ਉਹ ਫਿਨਡਾਰਜਰ ਕਦੀ' ਆ ਰਿਹਾ ਏ। (ਇਕ ਦਿਨ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਸਟੁਡੀਓ ਦਿਨਭਾਰਜ ਸੁਖਬੇਬ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਰਾ' 65000/- ਦਾ ਹੀਰੇਕਾ ਤੇ ਦੂਜਾ 15000/- ਦਾ), ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਸ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ, ਬਦਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਵਲ ਤਰਾਵੀ ਆਖਿਆ : ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਮਨੀ ਅਭੇ ਕੁਥਦੀ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਮੀਦ ਹੈ, 10 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਲੈ ਆਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਬਿਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਓਰਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਲਾਈਡਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾਤ ਰਕਾਈਆਂ : ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਕਿਆਤ, ਆਦਿ ਦੋਆਂ ਫੰਟੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਅਸਲੀਂ ਅਜੇਹੇ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਸਲਾਈਡਾਂ (ਕੋਟੇ ਕੇ ਠੰਢੇਟਿਓ ਦੂ ਕਰੋਮ ਕੀਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਦੇ ਸੰਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਠਿਓ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੀਦੀ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨੇਈਅਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸੰਭਾਲਣੇ' ਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇ।

ਕਰਮ ਕਿਹਥੇ ਪੱਕਰ ਦਾ ?

12.30 ਵਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਥਾ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖੇਨਣ

ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਪੋਤਰੇ ਨਾਲ, ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਤੇ ਸੰਤ ਨਿਰੋਜਨ ਸਿੰਘ ਸੀਰਾਂ ਆ ਬੈਠੇ। ਮਨਮੋਦਾ ਮੋਨ-ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ : ਸਲਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੁਸੀਂ ਵੀ ਬੈਠੋ। ਰੁਹਾਬੋਂ ਬੁਢ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ।

ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬੈਠਿਆਂ ਮਗਲਾ ਬੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਘ ਸਿੰਘ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਛਰਬ ਕਿਹੜੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਲਾਇਆ ਜਾਇ। ਸੇਫ਼ ਮਰਮਰ ਦਾ, ਜਾਂ ਹਰੇ, ਨੀਮ ਹਰੇ ਪੱਥਰ ਦਾ? ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸੇਫ਼ ਮਰਮਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਯੁਕਤੀ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਹਰਾ ਤੇ ਨੀਮ ਹਰਾ ਪੱਥਰ ਸਜਰਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਬਿਰ ਹੋਛਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਚਾਹਿ ਚੋਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰ ਲਈ।

“ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸ਼ਿਮ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਰੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਸਮਾਨ ਨਾਏ ਉਸਦੀ ਬੀਮਤ ਬਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਖ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਰਬੇ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭਾਰੀ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਦਿਹ ਗਰੀਬ ਤੇ ਹੰਢਣਸਾਰ ਪੱਥਰ ਹੀ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਵੀ, ਫੇਰ, ਸਾਡੇ ਬਲ ਬੇਪਕੇ, ਕਈ ਠੋਕ ਇਸ ਪਾਸੇ ਬੁਰ ਪੈਣਗੇ। ਸਾਡੀ ਜਾਦਗੀ ਵੀ ਇਸ ਚੰਗੇ ਬਣਦੀ ਹੈ।”

ਮਾਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੀ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਪਰ ਮਿਥੀ ਬਾਇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਰਚਾਨ ਕਰ ਲਈ, ਭਾਈ ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੰਗੀ ਚਾਹਿ ਚੰਸੀ ਕਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰੋਧ ਪਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸਰਬ ਸਿਮਰੀ ਅੰਗੇ ਸਿਰ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਰਬ ਨਾਲ ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਟਾਇਲਾਂ ਵੀ ਹਰੀਆਂ ਤੇ ਨੀਮ ਹਰੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਚਾਅ ਆਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਏ ਕੇ ਉਠ ਆਇਆ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਰਕਮ ਦੇ ਟੁਕ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ, ਇਕ ਦਿੱਲੀਓਂ ਬੰਟਾ ਪੱਥਰ ਏ ਕੇ ਚੁਲਾ ਮਕਰਾਣਾ ਰੋਂ ਸੇਫ਼ ਮਰਮਰ ਏ ਕੇ। ਹਰੇ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬਰਬ 6/- ਅਤੇ 12/- ਦਾ ਹੈ।

ਚਰਬਨ ਪ੍ਰੇਮੀ

ਮੇਰੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਈਲੇਂਡ ਦੇ ਚੋਂ ਸੱਜਣ, ਚੁ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਏ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸੇਠ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੰਮਲ ਤੇ ਸ. ਦਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤੋਬਾਈ ਵਾਲੇ। ਇਹ ਸਰਿਕੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਬਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਫੈਨਟ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਰਬਲਾ

ਛੇ ਏ ਬੈਠੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਸੁਖ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 1.45 ਵਜੇ ਮੇਰਾ ਸੁਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਗਏ। ਛੋਟਣਾ ਅਤੇ 'ਨਵਨੀਤ' ਛੱਡ ਮੈਂ ਚਰਨੀਂ ਠਕਾ ਹੋ ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਲਵਰਤੀ ਵਿਚ ਛੇ ਲਿਆ : ਇਸ ਵਿਥਟ ਹੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਬੀਣ ਜਗਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜੋ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ। ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਮੇਰੀ ਬਰਤ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਸੁੱਚਾ ਕੁਰਹਾ, ਤੇ ਬਟਨ ਜਰਾਬਾਂ ਠਾਲ ਸਲੀਪਰ ਪਹਿਨੀ, ਸੀਸ ਤੇ ਪਰਨਾ ਸਜਾਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਖਲੋ ਕੇ ਹੀ ਦਰਬਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਵਿਧਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਘਰੇ ਦਾ ਇਕ ਬੁਰਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤਾਂ ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੰਖੀ ਦਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਪਤਨੀ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਆ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਤੀ ਦੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖਲੋ ਗਏ। 10 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਰਿੰਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਾਂ।

ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਘਰ ਦੀ, ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰੀਧਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, 5.4.81 ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਤ ਕੂਰੇ ਗਿਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਰਾਗੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਰਹੇ। ਸਦੇ ਵੀ ਕਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ, ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਬਰਦ ਪੜ੍ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਾ ਲਗਾਓ ਤੇ ਦਿਹਨਾ ਠਮਿਰ ਇਕ ਚੰਡ ਆਪ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਰਨ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਠ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ਸਮਾ ਰਹੇ। ਮੈਂ 2.45 ਵਜੇ ਉਪਰੋਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਸੇਠ ਹੁਰਾਂ ਪਾਸ ਸਨ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੈਰੋਰ ਵਿਚ ਖਲੋਤੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਬੈਠ ਠੇਠ-ਠੇਠ ਕੁਰਦੇ ਆਏ। ਨਾਲ ਸਨ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ, ਸੇਠ ਕੰਮਲ, ਸ. ਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤਕਾਈ। ਏਥੇ ਬੈਠੀ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦਰਬਨਾਂ ਚਿਤ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਕਰਕੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਰ ਵੀ ਨਾਲ ਛੇ ਜਾਣ ਲਈ ਖਲੋਤੀ ਸੀ।

ਅਕਲੀ ਚਿੰਟੀ ਛੱਡੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਕੂਰੀ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮੇਸ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ, ਬਾਈਪੁਰ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੂਰੇ ਤਾਂ ਅੰਤਰ ਭਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਆਖਿਆ : ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਉਂ ਰਸਮੇਸ ਸਿੰਘ ਵੱਖਰੀਂ ਲੰਡੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

ਬਾਈਪੁਰ ਸਦਰਕਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ 5.4.81 ਨੂੰ 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਤੇ ਰੰਦੇ ਸੱਭੇ ਉ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਪਰਵਾਹ ਨੇ ਛੋਟਾ ਧਰ-ਧਰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ (60) ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸਾਡੀ ਭੇਟਾ ਧਰ ਅਰਕ ਬੀਰੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। 27.3.81 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਆਓ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਆਪ ਮੰਗਾ ਟੋਕਣ ਲਈ

ਰਖਿਆ ਸੀ ਪੈਂਦਿਓਂ । ਇਹ ਭੇਟਾ ਉਹਨਾਂ ਕਲੋਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮ ਚਰਨ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਮੁੱਦਾ ਅਗੇ ਰਖਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਲਿਆਏ ।
ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਬੇ-ਦਰਸਨੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ।
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਨਮਿਤ ਇਕ ਫੋਗ ਆਪਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ । ਏਥੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਫੋਗ ਰਸੇਮ
ਨਕਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਜਾਏ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ : ਭਜਨ ਲਿਆ
ਹੋਇਐ ਨ ? ਸਿੰਘ ਆਲੇ ਕੰਡੀ ਛਿਕੇ ਕੰਡੀ ਕਰਨ ਲਗਾ : ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ :
ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਭਜਨ ਪੁਛ ਲਓ । ਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰਰਥਾ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ
ਹੋਈ । ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਥੋਂ ਸੀ, ਅਗੇ ਤੋਂ
ਉਸਨੂੰ ਡੇਢਾ ਕਰਦਾਈ ।

ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਸੱਖਰ ਵਾਣਿਆ ?

ਇਕ ਸੱਜਣ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੱਖਰ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਲੜਕੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਸਮੇਤ ਪਰਵਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਕੁਝ
ਭਾਗ ਕੇ ਦੂਜੇ ਕੁਝ ਉਸਦਾ ਘਰ ਸੀ । ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਰ ਚਰਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ
ਬਕਤ ਦੀ ਡੇਰੀ ਸਪਦੀ ਸੀ । ਇਕ ਹੋਰ ਬਿਰਥਾ ਨੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ : ਈਨ
ਚਿਆਰ । ਮੈਂ ਕਰਮਿਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨਿਕਾਰੀ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਕਲ
ਥੇਖਿਆ ਤੇ ਕਰਮਾਇਆ : ਮੈਂ 10-15 ਮਿੰਟ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਾਏ ਸਨ, ਨਹੀਂ
ਤਾਂ ਚਿੰਤਰਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸੰਘਤ ਉਡੀਕਦੀ ਪਈ ਹੈ ।

ਪੰਡੀਆ ਉਤਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ : ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਸੱਖਰ
ਵਾਣਿਆ ? ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ : ਸੱਖਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ । ਮੈਨੂੰ ਏਥੇ ਲਕੜ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਿਆ
ਥਾ । ਇਸ ਇਕ ਲਕੜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਯਾਦ ਹੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ
ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਸੱਖਰ ਵਿਚ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਕੁਰ-
ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਜੋੜੀ ਤੇ ਪੰਡਾ 'ਕੁਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਹਾਇ' ਉੱਕਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਸਨ, ਜਿਸ
ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਕਲੀਏ ਹੋਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇਓਂ
ਜੋੜੀ ਵਿਚਠਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ।

ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਰਾਜ ਉਸ ਅਰਥ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾਏ,
ਜਿਸਨੇ ਕੁਝੇ ਜਿਹੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਇੰਦਰਪੁਰੀ ਦੇ ਗਾਠ ਜਾਫੇ

3.30 ਦੇ ਲਾਗੇ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਖਿਤਾ ਕਰਦੇ, ਸ. ਸ਼ੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟ ਸੈਂਟਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਇੰਦਰਪੁਰੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਥੇ ਸ਼ੰਤਾ ਸਿੰਘ-ਜਥੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇਟੇ ਨਮਿਤ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠ ਦਾ ਛੇਡ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਏਥੇ ਲੰਮੀ ਸੜਕ ਚਾਨਣੀਆਂ ਕਨਾਡਾਂ ਨਾਲ ਪੰਛਾਲ ਵਜੋਂ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੰ: ਛੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖਾਸਣ ਤੇ ਵਿਰਾਜਣ ਤੋਂ 8-10 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਤੇ ਭੋਗ ਦੇ ਬਲੈਂਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਗੇ। ਪੂਰਬਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਛੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਛੇਡ ਪਾਉਣ ਦੀ ਤਿਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੰਤਾ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਦਿਆਂ ਦਾ ਥਾਲ ਰੇ 500/- ਭੇਟਾ ਦਿਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਧ ਬਾਬੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਉਠ ਕੂਚੇ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਿਆ।

ਬਾਬੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ

ਬਾਬੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਡਾ: ਜਸਬੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਵਾਈਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਥ ਕੀਤਾ: ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦੂ ਹੋਥ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਉਹ ਸੰਖੇ ਕਿਉਂ ਤੇ ਜੋ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਭਲਾ ਰੁੱਖ ਗਿਆ, ਅਖੀਂ ਭਰ ਆਈਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਬਸਣ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਆਣੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ: ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੁਖੀ ਹਨ?

—ਨਹੀਂ ਜੀ, ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ।

—ਤਾਂ ਕਿਰ ਸੁਖੀ ਕਿਹੜੇ ਨੇ?

—ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਉਹੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ।

—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਠਗਾ ਕਿਰ ਰਾਹੀਂ ਬਹਿਣਾ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਥ ਕੀਤੀ: ਸਾਨੂੰ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰਾਂ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ: ਕਿਹੜਾ ਸੁਖ? ਏਥੇ ਦਾ ਜਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦਾ? ਘਰ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਜੰਗਲਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਘਰ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਬੈਠੀ: ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਸਾਨੂੰ ਦਰਗਾਹੀ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ੋ।

8-10 ਮਿੰਟ ਏਥੇ ਬੈਠਣਾ, ਚੰਗਾ ਸਮਾਧਾਨ ਦਾ ਹੀ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਫਿਰ ਬਾਬੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਲੇ ਨੂੰ ਠਰਮ ਠਰਮ ਦਾਈਆਂ ਆਪਰੇਚਿਕ ਛੋਟੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਡੇਟ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਨਰਦ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਲ ਰਲਟ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ।

—ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਤਾਂ ਨਾਮਸਾਹੀ ਘਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ: ਇਹ ਥੀਵੇ ਕਿਸ ਦੇ ਹਨ? ਦੂਜੀ ਨੂੰਹ ਵੀ ਕੋਲ ਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨ ਕੀਤਾ:

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਚੰਦਰ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾਇਆ ਜਰੋਂ। ਆਪਣੀ ਕਾਟ ਦੇ ਕਪੜੇ ਵੱਢਦੇ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਸੁਏਲੀ ਰੋਟ ਦਾ ਮਾਟ ਵੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।

‘ਰਤਨ’ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਸੁਆਗਤ

ਦੋਬੋਂ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋੜ ਬੈਠੀ ਆ ਗਏ। ਏਥੇ 5.15 ਲਊਦੇ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟੀ. ਵੀ. ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ‘ਰਤਨ’ ਹੋਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀ ਆ ਲਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਗੁਰੂ ਰਵੀਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ’ ਨਾਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ : ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਨਾਗਾੜ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਰਵੀਦਾਸ ਨੂੰ ‘ਗੁਰੂ’ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ ਦੀ ? ਟਹੁੜੇ ਹੁਰਾਂ ਕਿਰਾਬ ਪਰੀਦਣੋਂ ਦਿਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਮੇਰੀ ਚਾਚ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ‘ਰਤਨ’ (60) ਲਥਦ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਰਸਾਈ ਆਪਣੀ ਬਥਿਰਾ ਸੁਣਾਨ ਲਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਝੇ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਹਦੇ ਹਵੇਂ ਪੁਸਤਕ ਫੜ ਲਈ। ‘ਰਤਨ’ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਿਆ : ਕੂੰ ਬੈਠੇ ਬੈਠ ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੀ ਸੁਣਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਵਥ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਇਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

‘ਰਤਨ’ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬਥਿਰਾ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਭੱਡ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰ-ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਅਧਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜੰਮੂ ਬਾਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬਰਕਾ ਵੀ ਹੋਈ। 20 ਮਿੰਟ ਡਕ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ‘ਰਤਨ’ ਨੇ ਲਿਆ ਲਿਆ। ਭੱਡ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਟੀ. ਵੀ. ਡੀ. ਈਟਾਇਰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੁਠ ਚਿੰਨ੍ਹੀ ਦੇ ਕੁਝ ਲੰਬ ਉਹਦਾ ਸੁਆਗਤ ਬਰਨਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਰਕਮ ਵੀ ਭੇਟਾ ਬਰਨਲੋਂ ਤੇ ਇਕ ਅਭਿਨੰਦਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਫਾਪਣ ਗੀ। ਇਸ ਸਭ ਭਾਸ਼ੇ ਦਾ ਅਗੂ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਬਾਪਣਾ’ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਪ ਵੀ ਇਸ ਸੁਆਗਤ ਬਿਹਾਸੇ ਸਮੇਂ ਬਰਕਨ ਦੇਣ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ‘ਰਤਨ’ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਸਹਿਯੋਗ ਬਾਬੇ ਕੁਝ ਬੈਠ ਕਿਹਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ।

ਸੈਕੁਲਰਵਿਜ਼ਮ ਦਾ ਚਿਕਨ

6.10 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ. ਸੋਢਾ ਸਿੰਘ ਨਮਧਾਰੀ ਦੇਵੀਸੀਰ ਦਾਣੇ, ਸ. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਡਾ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਨਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਅਬਰੋਹ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਸਾਥਕਾ ਆਗੂ, ਉਰਧੂ ‘ਪ੍ਰਤਾਪ’ ਤੇ ਨਿੰਦੀ ‘ਗੋਰ ਅਰਜੁਨ’ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ, ਆਲ ਦਿੱਤੀਆ ਨਿਊਜ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸੋਢਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਸ਼ਾ ਨਰਿੰਦਰ ਆਟ ਪਹੁੰਚੇ।

ਇਹ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਮਰਿਓਂ ਆਏ। ਇਹ ਸਭ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਉਠੇ, ਕੁਝ ਹੋ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਅੰਤਮ ਦੋਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਇਕਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ
 ਤੇ ਅੰਕੜੇ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸੋਕੂਲਰਾਇਜ਼ਮ ਦੇ ਚਿਕਤ
 ਵਿਚ ਛਲੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮੰਚ ਬਣਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ
 ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਸਭ ਪਰਥਾਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਲਣ ਦੀ
 ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸਕੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੱਲ ਨੂੰ ਕੱਟਣੇ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ
 ਰਹੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਤੁਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਕਹਿ
 ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਪਾਸ ਚਮੜੇ
 ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਆਪ ਕੁਝੀਆਂ ਦਾ ਢਾਢਾ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਛਹਿਰੇ
 ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੁੱਢਲਾਨੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਪਾਸ ਹਨ ਪਦਾਰਥ
 ਦੀ ਭਰਮੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਦੂਜਿਆਂ (ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨਾਂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਦੀ ਵਾਂ ਆਪ
 ਲਗੀਓ ਜਨਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਵਜਾ ਦੇਣ, ਆਪੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ
 ਭਿੱਭਟੇਂ ਠੱਲ੍ਹ ਪੇ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ਕੁਝ ਨਾ ਤਾਂ ਠੱਗਾਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਅਵੇਸਲੇ ਵੇਖੀ
 ਕਿਉਂ ਨ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਸੋਚਣ !

ਸ੍ਰੀ ਅਥਰੱਲ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ :
 ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਚੰਕ ਨਹੀਂ
 ਪਾਵੀ। ਜੁਟ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੂੰਹੇ ਆਪਣੇ ਠੰਢਣ ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ
 ਆਵਰਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਡਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ
 ਕੋਈ ਸਫਲਾਈ ਟੈਰ ਤੇ ਅਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇੰਜ ਕਰੋ, ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਥਾ ਤੇ
 ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਬਣਾਵੇ, ਸਭ ਖਤਰੇ ਟਲ
 ਜਾਣਗੇ।

ਦੋਹਾਂ ਆਗੂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਤੇ ਕੇ ਅਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਤਿਕੁਰੂ
 ਜੀ ਨੇ ਕੰਨ ਇਕ ਉਸਾਰੂ ਬਾਨੀ ਲਗੀਓ ਵਧ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 20 ਮਿੰਟ ਡਕ ਸੁਣ-ਸੁਣਾ
 ਕੇ ਉਠਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪਲਕਣ ਕੀਤਾ।

ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਅਮਜਦ ਨਾਲ

ਮੇਰੇ ਭਰਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ, ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਮਾਂ 6.55
 ਬੇ ਆ ਆਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਅਮਾਨ ਅਤੇ ਅਯਾਨ' ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਸਨ।
 ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ
 ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਬੜੀ ਸੁਫੇਦਰਾ ਨਾਲ ਵਿਚਰਣਾ ਚਾਹ ਲੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਂ
 ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ, ਚੇਕਸੀ ਅਤੇ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਗਠਣਾ ਪੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਾਇਦ ਆਪਣੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਚੜਨਾਵਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ
 ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਜੁਟੇ ਕਲਕੱਤਿਓਂ ਆ ਰਹੇ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਸਰੋਵੇਂ ਹੀ
 ਬੁਪਾਲ ਵਾਸਤੇ ਉਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪਰਵਾਰਕ ਸੁਖ-ਅਨੰਦ

ਜਾਣ ਕੇ, ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਗਈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸੁਰੰਦਰ ਵਿਚਰਣ ਤਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ : ਇਹੋ ਉਮਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਸਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਰੁਸਾਂ ਬਤਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਇੰਦਰਾ ਸੁਆਗਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਵੀਨਰ ਟਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 27.3.81 ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਿਤਾ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਮਰਤੀ ਫੁਲਨ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੋਦ ਅਤੇ ਪੰ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਰਬਥਾ ਸੰਗਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਦੋਬਾਰਾ 29.4.81 ਨੂੰ ਦੇਰੇ ਹੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 30.4.81 ਨੂੰ ਬਾਈਲੈਂਡ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦਾ ਆਥੇਸ਼ਨ

7.30 ਵਜੇ ਬਾਮੀਂ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਟਿਰੋਸ ਉੱਤੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾ) ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰਬੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਜੰਮ ਗਈ। ਖਾ-ਪੀ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਰੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠ ਸਿਤਾਰਾ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਚ-ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਤਰਕਾ ਦੀ ਵਾਧੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ। ਸੰਗੀਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਨਾ ਅੱਥਰੇ, ਨਾ ਬੱਥਰੇ, ਨਾ ਡਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਭ : ਸਿਠ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੰਮਲ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਠ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਭਰਾ, ਨਾਲ ਸੀ, ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌੜਾ, ਮਸਤਾਨਾ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ, ਸ. ਮਨਚੰਦਾ, ਪੂਰਬਾ, ਗੁਰਭੋਜ ਸੰਘ ਬਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਬਰ ਅਤੇ ਅੰਬੇ।

ਦੇਰੇ ਬੈਠਣ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਮਸਤਾਨਾ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਤਬਲਾ ਵਾਦਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਲਿਆਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਕੱਝ ਹੀ ਚਲਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਪਰਵਾਰਕ ਜਾਣਗਾਰੀ ਪੁੱਛੀ।

ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਲੀ, ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਕੋਤਾ ਵੀ ਆ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਯੁਠੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਜ, ਸਿਰ ਨਿਵਾਏ, 9 ਵਜੇ ਹੀ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋਥਰੇ ਦਸਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿੱਸਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਆ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਦੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

20 ਅਪਰੈਲ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਨਬੀਂ ਚਿੱਠੀ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂਵਾਲੀ ਘਰ ਮੇਲਾ

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਕੁਰੂ ਕੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹਵਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੋਲ ਨਗਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੁੱਝ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਰਫ਼ੇ ਚਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਲੰਮੇ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਸੁੰਦਰ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ, ਜੋ ਦਾਰ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੰਤ ਹਰਕੰਸ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਈਆਂ ਗੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਣੈਦ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੌਂਹਦੇ ਨਰ-ਨਾਰ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਜੇਤਰ ਸਨ। ਅਟੁਟ ਸ਼ਿੰਖਣਾ ਨਮਾਸ਼ਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਰੀ ਸੀ।

5.40 ਤੇ ਗੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਘਰ ਅੰਦਰੋਂ ਠਾਵੇਂ ਮਹੱਲ ਦੇ ਬਲੌਕਾਂ ਦੀ ਧੁਨ ਉਠੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਛੁਟਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸੇ ਲਮੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਮਾਇਆ, ਬਸਤਰ, ਬਾਦਮਾਂ ਦਾ ਚਾਲ ਝੋਟਾ ਪਰਨ ਆਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ ਪੇਰਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ, ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ, ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਵਡੇ ਡੰਡੇਦਾਰ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉਪਰੰਤ ਕੁਝ ਗਿਆਂ ਨੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਕੁਝ ਅਲਪ ਅਧਾਰ ਗੀਤ। ਆਵੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਪੰਡਰਾਂ ਲੁਆਕੇ ਲੰਗਰ ਭਰਾਵੇਂਦਿਆਂ ਗਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। 6.30 ਵਜੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨਿੱਥੀਆਂ ਨਿੱਥੀਆਂ ਖਸਰਾਂ

—ਪੰਡਿਤ ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਜ ਕਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਵੇਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਈਂ 'ਅਕਵਾਂ ਘਰੀ', ਫੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਈਂ ਗੀਰਤਨ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਿਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਰਸਮੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁੱਝ ਸਵੇਰੇ ਪੰ. ਸੁੰਦਰ ਭਾਭ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਿ: ਨਬੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ 300/- ਦੀ ਮੱਛ ਗੀਤੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਰਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਈ।

—ਇਸੇ ਰਵਾਂ 17.4.81 ਨੂੰ ਬਾਮੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰੇ 300/- ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਓਦਾ ਤੋਂ ਇਕਾ ਦਿੱਤੇ।

ਅੱਜ ਵਾਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ, ਸ਼੍ਰੋ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ (1-6/8 ਪੁਸ਼ਾ ਰੋਡ) ਵਿਖੇ ਆਰਾਮ ਉਪਰੰਤ ਉਸਰਾਦ ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ (ਹੁਣ ਇਹ ਲਾਫ਼ਗੀ ਠਹੀ)। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਨੌਜਵਾਨ ਭੋਜਾਰ ਹੈ।) ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੌਣੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਉਠਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ 8.45 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੱਢ ਬ ਮੁੱਢ ਅੰਦਰੋਂ ਮੁਸਕਰਾਏ-ਮੁਸਕਰਾਏ ਨਿਬਲ ਆਏ ਤੇ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਨ ਲਗੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਠ ਕ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪਤਾ ਬਰਨ ਪਧਾਰੇ। ਏਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਵਾਰੀ ਪੁੱਤਰ) ਨੇ ਆ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਨਾਰਸੋਂ ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਵੇਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਬਤਰ ਗਏ ਤਾਂ ਤਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। 'ਕੋਰ ਸਹੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ ਤਾਂ ਸੋਠ ਡਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੋਰ ਮਿਲਣੀ ਭੇਂਦਾ, ਕੁਲਾਬ ਤੇ ਸਵੈਰ ਕੁੰਰਿਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਲੈ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਹਿਰ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਬੋਤਾ ਬਿਰ ਦੁਹਾ ਨੂੰ ਭੋਲ ਬਿਠਾਲ ਵਿਰ ਆਰਾਮ ਹਿਰ ਭੋਜ ਦਿੱਤਾ।

ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਕੋਤਰ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਥ (ਗੁਰੂ ਭਾ ਮੋਦੀ) ਨਾਲ ਸੇਥੈਧਰ ਕੁਝ ਬਿਰਰ ਕੀਤਾ, ਦਾਲਾ ਢਾਰੇ ਵੀ ਭੱਲ ਚੱਲੀ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਜ ਜੀਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਜੀਤ ਹਰਖਸ ਸਿੰਘ ਢਲੋਰ ਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣਿਓਂ ਸੌਂਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਾਲੀ ਨਗਰ ਨੂੰ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹਾਲ ਭਾਲੇ ਵਿਚ ਆਏ। ਨਮਸਕਾਰ ਬਰ ਕੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਹੁਕਮ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਡਾ ਨੂੰ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਤਿਆਰ ਬਰਵਾਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਲਿਆ ਦੇਰ ਲਗ ਜਾਵੇਗੀ, ਬੁਸੀ' ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੋਏ ਲਕਵਾਭੇ ਜਲਦੀ ਬਨਵਾਣ ਵਿਰ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਖਰਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੇਸਿਆਂ ਢਾਰੇ ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮਨਚੰਦਾ) ਨੂੰ ਬਹਿ ਦਿਆਂ ਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਸਪਰ ਸਮਝ ਲਓ। ਇਰ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਢਾਹਰ ਢਲੀਆਂ ਕਦੀਆਂ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਰੇ ਸਿਹਾ : ਬਰ ਲਵਾਭੇ ਜੀ।...ਅਤੇ ਆਕਿਆ ਲੈ ਕੇ ਢਲੇ ਗਏ।

ਉਸਤਾਦ ਬਲਾਇਰ ਖਾਂ ਨਾਲ

ਬੱਡਾ ਸਮਾ ਵਿਹਲ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਰ ਬਹਿਨਾਈ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਨੂੰ ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਦਾ ਆਉਲ ਕੀਤਾ। ਪੀਲੋ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣਰ ਲਈ। ਕੋਥੀ ਦੁ ਆਪ ਲੈਅ ਬੱਧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜੇ ਦੋ ਚੱਕਰ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ (9.25 A.M.) ਉਸਤਾਦ ਬਲਾਇਰ ਖਾਂ ਆ ਗਏ।

ਬਲਾਇਰ ਖਾਂ ਕਵਾਈਦਾਰ ਸਵੈਦ ਬੁਰਰਾ ਤੇ ਪਜਾਮਾ ਪਹਿਨੀ ਸਨ। ਨਾਲ ਉਨਾਬੀ ਕਪੜਿਆਂ ਤੇ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਬਾਗਿਰਦ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਰਾਰ ਸਮਰਾਟ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਖਾਂ ਸਾਰਿਕ ਕੀ ਅਦਬ ਵਿਚ ਵੁੱਧੇ-ਵੁੱਧੇ ਅਲੋ ਆਏ।

ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਪਰਸਪਰ ਰਬੀਅਰ ਢਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਖਾਂ ਸਾਰਿਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਰਮ ਬਾਗ਼ਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਛਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਰਬਨ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ

ਸਦੇ' ਇਹਨਾਂ ਧੂਰਪ ਦੇ ਟੂਰ ਨੂੰ ਨਿਰਲਣਾ ਹੈ, ਇਕ-ਇਕ ਸਾਥੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣਾ। ਜੇਕਰ ਕਿਤੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਬੰਬਦੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਇਹ ਤਾਰੀਖਾਂ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਪ੍ਰਕਰਮ ਵਿਚ ਬੰਬਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨੋਂ ਚਿਤੋਂ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਥੀਤੋਂ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਲਾਘਾਰਾਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਿਆ : "ਆਜ਼ ਤੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਆਪ ਸੇ ਦੇ ਰੀਨ ਸ਼ਕਾਇਤੋਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਤਾ ਵਾ" ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਸਿੰਘ (ਸੋਨ) ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਾਹ ਘੰਟੇ ਵਜਾਈ ਖਮਾਚ ਦੀ ਟੋਪ ਅਰਸਾ ਭੇਜ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਲੰਡੇਲਾਣ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਦਿਨ ਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਨ ਜੀ ਨੇ ਚੱਸ ਦਿੱਤਾ, ਦੋਹ ਤੋਂ ਕਹੀਂ ਖੋ ਗਈ ਹੈ। ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਭੱਲ ਹੀ ਦਿਨੋਂ ਨੇ ਵੇਨ ਬੋਆ ਕਿ ਵਹ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਢੇ ਬਹੁਤ ਅਣਜੋਸ ਲਗ ਰਹਾ ਵਾ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹੀਂ ਵੈਸੇਟ ਪਰ ਤੀ ਟੋਪ ਨ ਜੀਆ ਐਰ ਮੇਰੀ ਓਰੀਜੀਨਲ ਵੈਸੇਟ ਤੀ ਖੋ ਗਈ। ਅਰਹ ਮਿਹ ਮਿਲੀ ਤੀ ਤੋਂ ਕਥ, ਭੇਦ ਸਾਲ ਵਾਅਦ, ਸਭ ਹਜ਼ੂਰ ਵੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰਨੇ ਵੇ ਵਾ।

ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵੈਸੇਟ ਤੋਂ ਆਪ ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਪਲੀਕੇਟ ਕਾਪੀ ਵਖਟ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਦੱਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੁਰਬ ਉਹ ਅਸਲ ਵੈਸੇਟ ਮੰਗਵਾਈ। ਤਸਵੀਰ ਬਰਵਾਣ ਲਈ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਖਾਣੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਈ ਹੀ ਸੀ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹਾਲ ਖਮਾਚ ਵਾਲੀ ਵੈਸੇਟ ਦੀ ਕ੍ਰਪਲੀਕੇਟ ਕਾਪੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਉੱਤੇ ਮਾਨਿਸ਼ੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਮਰਤਾ ਵਸ ਆਖਿਆ : ਮੇਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੋਸੇ ਕੁਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਉਤੇ ਹੀਰਾ ਹੀ।

ਅਤੇ ਬਲਜੀਤ ਨੂੰ ਰਹਿ ਕੇ ਪੀਲੋਂ ਵਾਲੀ, ਇਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ ਆਦਿ ਬਹਿਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਤਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦੱਸ ਕੇ ਰਾਬਲੇ ਦੇ ਬਣਾਏ ਪੇਂਟੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦੇ ਬੀਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਵਖਾਏ।

ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਵਾਰਾਵਰਣ ਸੀ। ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਾਬ ਹੋਏ 'ਵਾਹ' 'ਵਾਹ' ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਚਰਜਤਾ ਵਿਚ ਜਿਹ ਹਿਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਬਰਬ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ : 3, 4 ਅਤੇ 5 ਮਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਲੈ ਦਿਸਬਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਢੇਦ ਪਾ ਲਿਆ, ਫਸ ਲਭ ਕੁਝ ਪਾ ਲਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਬਰਨਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਆ ਗਿਆ।

ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਫੱਲ ਦੇਖੋ ਮੁਕੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ,

ਨਿਕਲ ਜਾਈਏ, ਹੁਣ ਬੇਦਲ ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਕੋ-ਲਿਆਂ ਕੌਲਬਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਕਰ ਵਲੋਂ 10.35 ਦਿਨ ਦੇ ਹੋ ਗਏ।

ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲਗੇ। ਇਹ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਠਾਕਰ ਜੀ ਵੱਡੇ, ਬੀਬੀ ਕੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਆਏ। ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਨਿਮਲ ਅਤੇ ਘਰੇਲੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਕੌਲਬਾਰ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਪੁਣੀ ਪੁਣਾਈ ਕਈ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਤੋਂ, ਠਾਕਰ ਜੀ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਉਪਰੰਤ ਆਈਆਂ ਰਬਈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਲਕੀ ਜ਼ਿਲਾ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤਾਂ 'ਕਦੇ ਭੋਰਾਦੂਨ ਆਉਣ' ਦਾ ਇਬਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬਾ ਜੀ 5-7 ਮਿੰਟ ਖੜੇ ਖਲੋਤੇ ਹੀ ਬਾਤ ਚੀਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਾਰੇ

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਾਬੂ ਦੇ ਲਾਫੇ ਕੁਝ ਥੋੜੇ ਵੇਖਣੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਸਕੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨਵਾਂ ਦੇਂਦ ਪੀੜ੍ਹ ਲਕਵਾਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ?
 "ਨਹੀਂ, ਘੋਸੀ ਤਾਂ ਬੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਲਮ ਸੀ ਮੈਂ ਫਿੰਨ ਖਰਾਬ ਦੇਂਦ ਕਵਾਬਾ ਦਿਆ। ਪਰ ਭਾਘਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੇ ਵੇਦ ਕਵ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲਿਆ ਨੇ। ਘੋਸ, ਇਹੋ ਨਕਵਾ ਲੈਣੇ ਨੇ।" ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਕੁਝ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨਾਲ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ।

ਠਿਰਠਾ ਕਿਵੇਂ ਫੀਡਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਕ ਕੇ, ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਜਾਇਆ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸਕੰਡਰ ਫਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਸਲਿੱਪਾਂ ਹਿੰਦੀ ਨਿਖਤ ਵਿਚ ਵਖਾੜੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ : ਭਲਾ ਇਹ ਕੀਹਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ?

"ਮੇਰੀ ਜੀ।"

"ਉਹ, ਕੁਸਾਂ ਲਾਗੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਵਾ ਦਿੱਤੀ।" ਹਸਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ "ਫਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਲਦੀਤ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਦੂਰ ਨਿਜਾਣਾ ਸੀ।"

ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵਨ ਨਕਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਇਕ ਪਰਾਣੀ ਗੱਲ ਚੋਤੇ ਕਰਵਾਈ : ਇਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਾਂ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਥਾਥੂ ਸਿੰਘ ਉਕਰਾਹੀਏ ਨੂੰ ਬੋਈ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਸਰਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਾਂਗਰਸੀ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਚੁਕਾਈ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਥਾਥੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਆਇਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਤਿਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਉਸੇ ਘੜੀ, ਜਰਾ

ਕੁ ਤਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਾਕਿਆ ।
ਮੈਂ ਈਘ ਆਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ । ਆਦਿਅ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਹਰ
ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ।

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ । ਠੀਕ ਹੈ ।”

“ਸਰਜੇ ਵਾਲੇ ਤਾਰਟਰ ਨੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ?”

“ਕਿਥੇ ਜੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬੂਝ ਦੀ ਨਾ ਸਹਿਆ । ਇਹ ਤਾਂ ਡਾ: ਕ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ
ਬੋਲੀਆਂ ਲਈਆਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਫੇਦ ਪਿੱਲ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਡਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਬੁਖਾਰ
ਲੱਥ ਗਿਆ । ਰੁੱਖ ਨਕਟ ਲੱਭ ਪਈ । ਹੁਣ ਫਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ।”

“ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਅੱਲ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਕੀ
ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ? ਕੁਰਚ ਬੋਲਿਆ : ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਤੁਸਾਂ ਕੋਈ ਠੀਸ ਕਰਾਹੀ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਬੜਾ ਹਾਸਾ ਮੰਚਿਆ ।

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰੇਕ ਕਲ ਦੀ ਭਹਿ ਤਕ ਸਾਢੇ
ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ !

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਭੇਸ਼ਟ ਟਾਰਟਰ ਤੇ ਪੰਛਰਾਂ ਮਿੱਠੀ ਬੇਸਟਾਂ
ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਥ ਮੈਨੂੰ ਘੱਲੀਆਂ । ਭਾਰਿ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ
ਮੁਠਾਕਣ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਾਂ !

ਪੋਏ ਚੋਂ ਵਜੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ ।

ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵ੍ਰਿਤਰਨ ਲੜਕਾ ਤਾਂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਭੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵ੍ਰਿਸਾਰੀ ਨਾਲ
ਸੰਬੰਧਤ ਭਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਪਈਆਂ । ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁਖ ਵ੍ਰਿਸਰਦੀਆਂ
ਸ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਮਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸੀਕ੍ਰਾ ਤੇ ਸਪਨਾਈ ਇਨ-
ਚਾਰਜ ਸ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ । ਮੈਨੂੰ ਥਕ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੱਸੇ
ਮਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸ, ਨਿਰਮਲ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁਛਦਾ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ : ਵੈਸਲਾ ਮੁਠ
ਕੋਟਾ ਪਥਰ ਅਰਥਾਤ ਸੰਤ ਮਨਮਰ ਦਾ ਹੈ ਗਿਆ ਹੈ : ਸਾਰੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ
ਫਰਥ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਮੁੜ ਸੰਤ ਮਨਮਰ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝਮ
ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਸੋਂ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ।

ਲੜੀਓਂ ਬੋਲੋਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਬੀਬਡਨ

2.45 ਵਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼
ਨਗਰ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਚਰਨ ਆ ਧਰੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੈਠ ਕਏ । ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ
ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੂਰਬਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠ ਕਏ । ਅਗਲੀ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਾਰ
ਵਿਚ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਲਾਜ਼ਰੀ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ,
ਸੰਤ ਸੁਖ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਬੈਠ ਕੇ ਰਲ ਪਏ ।

ਦੇਰੇ' ਚੱਲ 3.15 ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਖੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਵੀ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਜੁਯੋਦਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਛੋਟਾ ਸੋਕੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਪਰਤਿਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਬੋਲਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਸਾਥੋਂ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਯਾਸ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੇ ਨੂੰ, ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੋ ਪਈਆਂ।

ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੇ ਪਹੁੰਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ 'ਚੋਂ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ੀ ਕੀਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਕ ਪਰਮੀ ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਬੇਬ ਨੇ ਵੱਡਾਂ ਦਾ ਹਾਲ (ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋ ਭਾਤ ਕੇ) ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਜੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਦਿੱਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਤ ਕੰਨੀ ਪੂਜਾ ਰੱਤ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਟਿੱਕੀਆਂ ਵਾਲਾ ਫੁੱਤ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ।

ਅਗਲਾ ਘਰ ਸੰਤ ਚਰਨ ਸਿੰਘ 'ਚੋਂ ਵਡੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ, ਇਸ'ਚੋਂ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ 'ਚੋਂ ਬੇਟੇ ਸੰਤ ਬੱਸਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਸੰਤ ਕਿਚਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਬਲਵਿੰਦਰ ਬੇਬ 'ਚੋਂ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕਿਰਤਾਰਥ ਭੀਤਾ। ਫਿਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਪਰਵਰਤ ਕਰਨ ਨਿਤ ਬੇਕਰਸ਼ ਭੀਰਤਨ ਬਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, 'ਚੋਂ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ, ਬੀਬੀ ਵੀਰਾਂ 'ਚੋਂ ਘਰ ਵੀ ਜਾਥੇ ਚਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਭੀਤੀ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਲਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਮਨ ਦਾ ਬੁਆ ਪਰਕਟ ਭੀਤਾ।

ਅੱਗੇ ਰਾਹ ਰੱਕੀ ਖਲੋਤੇ ਸੰਤ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ ਦਾ ਛੱਡਕਾ) ਸੀ, ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਵੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ, ਸਿੰਘ 'ਚੋਂ ਸਾਰੇ ਬਸਤਰ ਹੀ ਭੱਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਟੇਵੀ ਪੱਕੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਬਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਚਿੱਟੀ ਚਿੱਠੀ ਪੰਜ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਵਾਹੀ, ਪਰ ਇਹ ਪਰਵਾਨਗੀ ਨ ਮਿਲੀ : ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿੰਨੇ ਰੁਕ ਬਚਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਕੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ।

ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹੁੰਦਾਲ 'ਚੋਂ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਵੀ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ-ਗਿਆਨ ਕੌਰ 'ਚੋਂ ਘਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸੰਤ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ 'ਚੋਂ ਚੂਹਿ 'ਚੋਂ ਬਾਝ ਵੀ ਜਾਝ ਪਏ।

ਨਵੀਂ ਬਣੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਅਣਤਿਆਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਾਲ ਵਾਲੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੰ: ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ 'ਚੋਂ ਜਥੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਲਈ ਉਚਾ ਮੰਚ ਸੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਸਣ 'ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਰੋਟਾ ਧਰਨ ਲਈ ਉਮਤ ਆਈਆਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਸੂਰਜ 'ਚੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ-ਕਰ ਜਕਿਆਸੂ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਠਿਰਨੀਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਮੇਨੂੰ ਤਾ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰਤ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਸੰਗਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਵੱਟੇ ਬੈਠੇ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਾ: ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਥੱਪੀ ਦਾਹੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੱਟੇ ਸੁਹਾਈ।

4.45 ਹੋਏ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਬਰਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਿਧੀ ਦਸਤਾਰ ਹੇਠ ਦਾਤਾ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਖਿਆ ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੇ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘਰ ਹਨ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅਰਥਾਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕੇ ਕੁਰਿ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਵਲ ਚਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਪਾਵਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਪਧਾਰੇ। ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਬਿਆਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਲੀਂ ਅਤਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਕਹੇ: ਆਪ ਅਗਲ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਡਰਮਾਣ: ਮੇਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਂ ਸੁ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਣਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਚਲਾਕੀਆਂ? ਅੰਤ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਆਪ ਫਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੇ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਜਗਹ ਕਿਸਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਬਾਮੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਕਸ਼ ਅਜ ਰਤ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਨ। ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਕੱਚੀ।

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਸੰਗ ਬਰਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 10-15 ਮਿੰਟ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਠਿਕਾਜਿਆ। ਇਹ ਪਰਵਾਰ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ.ਪੀ. ਕੀ ਭੂਆ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਵੀ ਬਾਡੀ ਹੈ।

ਏਥੋਂ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੇਂਬਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾ ਨਿਵਾਜਿਆ ਇਸਦੀ ਵੀ ਘਰ ਚਰਨ ਪ੍ਰਯਾਣ ਦੀ ਚੰਨੜੀ ਸੀ।

ਕੁਰੇ-ਕੁਰੇ ਜਾਦਿਆਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਢੀ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਦੋਵੇਂ ਭੱਤੀਆਂ ਉਤਮ ਨਗਰ ਵਲ ਹੋ ਪਈਆਂ। ਏਥੇ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੂਟੀਆਂ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ ਭੱਤਾ ਵਧਾਈ।

ਇਸ ਚਾਣ ਧਰਮਸਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਕਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਨੇ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰੋਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦਾ ਇਕੱਠ 21 ਤੋਂ 24 ਮਈ 1981 ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ 25 ਤੋਂ 30 ਮਈ 81 ਤਕ ਡਾਰੀਖਾ ਦੌਲ ਕੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤ ਘੁੰਚਣ ਲਈ ਆਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰ: 1-C/1 ਨਮਸਕਾਰੀ ਬਾਲੀਨੀ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਨੀ ਪਹੁੰਚੇ, ਇਹ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇਖੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਰਦਾ ਦੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਨ ਪਾਉਣ ਤੇ ਉਠਾਵਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੁੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ, ਇਹ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ। ਬਾਰਦਾ ਦੀ ਕਰਤਧਾਰੀ ਪਤਨੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦੁਰ-ਰਿਕਸਾ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਗਾਰਡਨ ਚੌਕ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਰੰਡ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਟੈਕੋਰ ਗਾਰਡਨ ਕੋਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਬੈਠਾ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕਿਰਦਾ ਕਿਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਚੇਰ ਦਾ ਹੀ ਦੁੜਕੀ ਵਿਚ ਸਾਂ, ਦਿਰਾਦਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਵੀ ਦੁੱਥਾਰਾ ਬੰਨੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

21 ਅਪਰੇਲ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੈਵਕਾ ਸਮੇਤ ਸਬੋਰੇ 5 ਵਜੇ ਭੀੜੀ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਗਏ। ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਿਚ ਹੀ ਸੇਵਕ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲ ਪ੍ਰਭਰਾਮ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਕੰਤਰਡ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਭੀੜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਕੀ ਫਾਰਜ ਕਰਮ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨੁਸ਼ਾਨਕ ਤੇ ਹੈ ਕਿ 30.4.81 ਨੂੰ ਕਾਈਲੇਂਡ ਵਾਸਤੇ ਉਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮਾਤਾ ਜਾਨਕੀ ਸਵਰਗਵਾਸ

ਭੀੜੀ ਰਾਤੀਂ 10 ਵਜੇ ਸੰਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਡਾਮੋਕੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਾਤਾ ਜਾਨਕੀ (ਸਰੂਰਾ ਨਾਂ ਬੰਨਣ ਦੇਵੀ), ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਰੇਖ ਸਿੰਘ, ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਕੂਰਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬਾਮੀ 5.45 ਵਜੇ ਇਰਦਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸਵਾਸ ਪੂਰੇ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰਿੰਦਰੀ ਤੇ ਮੋਰ ਦੇ ਬਿਚਾਲੇ ਕਟਕ ਰਹੀ ਸੀ।

9 ਵਜੇ ਸਬੋਰੇ ਪਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੀੜੀ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜਾਨਕੀ (70) ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਹਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੁੱਥੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜਾਨਕੀ ਨੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਰਦਿਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੇ ਸਿਖਿਆ ਸਾਥੀ) ਨੇ ਇਨਕਸ਼ਾਏ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਲਤਕਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਾਕਟਰ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪਿਆਨ ਤੇ ਦਿਲਾਜ ਬਣੀਂ ਗਿਸੇ ਪਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਬੰਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮਾਤਾ ਜਾਨਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਅੱਡੇ-ਚੱਲਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਸੰਤ ਗੁਲਬਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 28.4.81 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਅਤੇ 29.4.81 ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਨੀਮਰ ਭੱਗ ਸਮੇਂ ਦਰਬਾਰ ਦੇਣਗੇ ।

ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ, ਛੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ, ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਬੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਯਾਤਰਾ ਹੋਈ । ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਫਰਕਾ ਜਥਾ ਵਸਵਸਾ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਹੀ ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਹੀ, ਅਸੀਂ ਝੂਠੇ ਮੌਹ ਪਾ ਕੇ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਨਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ, ਨਾ ਯੈ, ਨ ਪਰੀ, ਨ ਪਿਤਾ । ਜਦੋਂ ਸਤ ਨੇ ਏਸੇ ਰਾਹੋਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਹਦੀ ਹਉਂ ਹਉਂ, ਮੈਂ ਮੈਂ ।

ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਦੀ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਸਾਲਾ ਵਿਚ ਚਿਟੀ ਫਦੀ ਲਕੜਾਂ ਦੀ ਭਿਤਾ ਵਿਚ ਬੰਨੇ ਚਿਰ ਪਿਛੇ ਹੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਦੇਹ ਪੁੱਛੇ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਬਣ ਦਿਓਮ ਵਿਚ ਵਿਆਪ ਕਦੀ ।

ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਫ ਨੂੰ

ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੰਤ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮਣ ਪਿਛੇ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ) ਜੋ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਭਾ ਯੀਵਨ ਨਗਰ ਦਾ ਇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਵਾਲੀ, ਪਿਛਲੇ ਕਦੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਏ ਮੇਲਿਆਂ ਸਮੇਂ ਸਾਧ ਸੰਗਰ ਦੇ ਭੰਡੇ ਲਗਵਾਣ ਦੀ ਬੜੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਜ ਬੈਂਕੋਫ ਦੀ ਇਸੇ ਧਰਮ-ਸਾਲਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਰਪਾ ਨਾਭ, ਲਹਾਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਹਦਾ ਜਾਣਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਥੇਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗਮਵੀ ਲਈ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਬੈਂਕੋਫ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਾਸਤੇ ।

23 ਅਪਰੈਲ 1981, ਚੀਰਵਾਰ

ਵੰਤਰ (ਕੁੱਲੂ) ਧਿ: ਪੁ:

ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮੈਂ ਠੰਡੀ ਜਗਹ ਵੰਤਰ (ਕੁੱਲੂ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ) ਆਉਣਾ ਯੋਗ ਲਾਗਾ । ਮੇਰੀ ਪੁਰਤੀ ਕੁਝਦੇਰ ਬੌਧ ਸੁਪਨਨੀ ਸ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਚਲਾਯੋਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚਾ ਛੱਡਣ ਆਉਣਾ ਸੀ । ਸੋ ਕੁੱਲੂ ਸਰੋਰ ਦੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵੀਰ ਸ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਗਈ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਜ ਰਾਹੀਂ 11 ਵਜੇ ਅਪਰਿਆ ਤਾਂ ਕੁਝਦੇਰ ਵੀ ਜੀਆ ਜੰਡ ਸਮੇਤ ਮੇਰੇ ਵਾਲੀਂ ਬਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀਓਂ ਕਲ੍ਹ ਬਾਪੀ 5.40 ਤੇ ਚੌਲਿਆ ਸਾਂ ।

8.45 ਸਰੋਰੇ ਅਸੀਂ ਵੰਤਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਪਤਾ ਲਗਾ ਲੁਆਰਾ ਹਮਰਾਹੀ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਬਿਚਨਿਸ ਟੂਰ ਤੇ ਹੈ ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਬੀਆਂ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁੱਲੂ ਵਾਲੀਂ ਵਿਚ ਸਭ ਪਾਸੇ ਹਰੀਆਂ ਕਚਾਬ ਬਣਕਾ ਨਗਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਹਲਿਆਈ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ

ਭੁੰਡਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ। ਨਿਰ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਠੰਢ ਹੋਣਾ ਨੂੰ ਫੁੰਹਦੀ ਹੈ।

ਭੁੰਡਰ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਜ਼ ਬਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੇਹੋ ਸੁਣਿਆ ਕਿ 5 ਤੋਂ 15 ਮਈ ਦਾ ਪ੍ਰਗਰਮ ਬਣਿਆਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਵਾਰ ਵਿਰ ਕੇਂਸਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

3 ਮਈ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਭੁੰਡਰ (ਹਿ: ਪ੍ਰ:)

ਐਤਵਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਅਤੇ ਜੁਆਰਥੇ ਹਮਰਾਹੀ ਨੇ ਰੁਹਤਾਂਗ ਦਰੇ ਵਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬੀੜਾ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਬੂਟਰ ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਰੁਹੇ। ਭੁੱਲ੍ਹ, ਮਨਾਲੀ, ਬਾਂਗ, ਪਲਤਾਰ, ਆਦਿ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਨਿਰਾਂਤਰ ਇਕਾਤ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਜਿਥੇ "ਕੁਦਰਤ ਦਿਸ਼ੈ, ਕੁਦਰਤਿ ਸੁਣੀਐ", ਬਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਪਰਬਤੀ ਉਚਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਥੇ ਐਉਂ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਥਾਥਾ ਹਿਮਾਲਾ ਦੀ ਠੰਢੀ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ। ਦੁਆਲੇ ਉਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ, ਢੇਲੀਆਂ ਤੇ ਬਰਫ, ਉੱਚੀਆਂ ਚੀਲਾਂ, ਡਿਰਦੇ ਵਰਨੇ, ਸਾਡੇ ਸੁਖਰ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਬੀਬੀ ਯਾਰਰੀ ਥਸ ਤੇ ਕਿਡੇ-ਕਿਡੇ ਮਨੁੱਖ ਯਾਤਰ। ਜਿੱਧਰ ਤੱਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਹੈ ਉੱਚਤਾ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ 'ਚੁਲਥਾ' ਡਬ ਹੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜ਼ੀ ਵਾਹਨਾਂ ਲਈ ਮਮਾਨਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰ ਅਜੇ ਬਰਫ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਹੈ। ਸਤਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ 31 ਹਿ: ਮੀ: ਰੁਹਤਾਂਗ ਤੋਂ ਉੱਕ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੁਕਣਾ ਪਿਆ।

ਕੁਝ ਸਮਾ ਬਰਫਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ, ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਪ੍ਰਥਾਧ ਪਾਣੀ ਫਰ, ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਨਾਲੀ-ਬੰਠੀ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਓਥੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬੰਠੀ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਰਾਰ-ਹਰਾਰ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਬੀੜਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦਾ ਪਰਵਾਰ ਸੁਖਦ ਜੀਵਨ ਬਰੀਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡੀ ਬਾਡੀ ਤੇ ਸਿੰਧਰ ਯਾਰੇਵਾਦ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਬੰਡਾ ਖਿਰ ਬੈਠ ਅਸੀਂ ਭੁੰਡਰ ਮੁੜ ਆਏ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ

ਮੈਨੂੰ ਸੇਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜੋ ਵਿਖਾਈ ਨੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਵਰਿਹੇ ਜੀ :

ਮੈਨੂੰ 20.12.80 ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਘਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿੱਤੋਂ ਹੋਏ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਿਯ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਰਾਤ ਆਪ ਨੇ

ਸਪੇਸ਼ਲ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਸਹਿਆ ਅਤੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਫੱਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸਰਿਕਾਰ ਮਾਣ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।

ਕਦੀ-ਕਦੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਬਹਿ ਬਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਮਰਨ ਸੱਚ ਤੇ ਕੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਤੇ ਹੀ ਪਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਿਆਸਤ ਕੂਠ ਤੇ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੂਠ ਤੇ ਹੀ ਪਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੀਚਾਂ ਦਾ ਇਕ ਥਾਂ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਾਦੀ ਫੱਲਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਬਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਫ਼ਿਕਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਫਰਿਕੇ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ।

ਆਪ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ

(ਸਹੀ)

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ

5 ਮਈ 1981, ਮੰਡਲਵਾਰ

ਭੁਤਰ (ਬੁਲ੍ਹ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਜੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ. ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 30 ਅਪਰੈਲ 1981 ਨੂੰ ਬੈਂਗਲੋਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, 8.5.81 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚੰਦੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। 13 ਨੂੰ ਬੈਂਗਲੋਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਅਤੇ 17-18 ਮਈ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ।

ਦੂਜੀ ਖ਼ਬਰ ਸੀ ਕਿ ਮਈ ਵਿਚ ਠਾਘਾਠੀ ਵਿਦਿਆਰ ਸੰਮੇਲਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ 21 ਤੋਂ 24 ਜੂਨ ਤਕ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਅਤੇ 24 ਤੋਂ 30 ਜੂਨ ਤਕ ਲਬਕਿਆਂ ਦਾ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੀਜਾ ਖ਼ਬਰ ਸੀ : 29.4.81 ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਜ਼ੋ ਸ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐ. ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਮੇਰਾ ਟੋਕਿਆ ਤੇ ਕਹਿਆ : ਅੱਜ ਬੱਝਿਆ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੀਡੀ ਜੋ ਜੋ ਕਿ ਬਿਨਾ ਚੋਸਿਆਂ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਫ਼ਿਕਾ ਬੀਬੀ।...ਹਜ਼ੂਰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਟੈਂਕਰੀ ਵਲ, 5 ਮੀਟਰ ਸਟੇਚ ਟੈਰੀਫਾਟ ਦਾ ਕਪੜਾ, ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਇਰੀਆਂ ਤੇ 500/-ਨਕਦ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

6 ਮਈ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਭੁਤਰ (ਬੁਲ੍ਹ)

ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚੀ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ 8.5.81 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। 9.5.81 ਨੂੰ ਭੇਡੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ 10.5.81 ਨੂੰ ਬੈਂਗਲਾਦੇਸ਼ ਸੰਤ ਜੰਗਾ ਸਿੰਘ ਠਮਿਰ ਰੋਕ ਤੇ ਦਰਬਨ

ਦੇਣਗੇ। 11-12 ਮਈ ਨੂੰ ਜੀਥਨ ਨਗਰ। 17-19 ਮਈ, ਬੰਬਈ 20-22 ਬੈਂਗਲੌਰ, 22 ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ 23 ਤੋਂ ਮੰਡੀ (ਹਿ: ਪ੍ਰ:)।

ਮੈਂ 9.5.81 ਰਕ ਥ੍ਰੀ ਡੇਟੀ ਸਾਂਹਿਬ ਹੀ ਹਾਂ। ਫਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹਰ ਪਲ ਮੁਸਕਲ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਆਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਜੋ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 'ਵਿਭਾਗ' ਨ ਪਏ। ਅੰਦਰੋਂ ਨ ਨਿਕਲੇ। ਰੱਖੇ ਜਿਥੇ ਉਸਦੀ ਰਚਾ ਹੋਵੇ।

8 ਮਈ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਭੁੱਤਰ (ਬੁੱਢਾ)

ਮਿੱਤਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਜਲੰਧਰੋਂ ਆਈ। ਉਸ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਥੱਲਾਂ ਨੌਟ ਫਰਨ ਖੋਲ੍ਹ, ਦੇਖੇ ਉਤਾਰਦਾ ਹਾਂ : 10 ਮਈ ਨੂੰ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਬੰਪਾਰਾਇ ਦਾ ਭੋਗ ਹੈ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਦੀ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਕ ਸਕੂਟਰ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਚਸ਼ਮਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ।

"ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ ਵਿਚ ਮੁੰਹ ਦੇ ਡੇਂਸਰ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ, ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੂਸ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅਜੇ ਸੱਚਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਟਾਟਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 40,000/- ਦਾ ਖਰਚ ਹੈ। ਅਨੰਦ (ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਹੋਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮਾਂ ਕੱਲ ਐਪਰੋਚ ਚਿੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਮੈਂ ਵੇਰ ਅਨੰਦ ਹੋਰੀ ਚੱਲ ਕਰਦੇ ਚਲੇ। ਖਾਲ ਨ ਮਿਲੇ ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ (ਸ਼ਿਬਨ) ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੀ ਕੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ 10,000/- ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਤਿਕ੍ਰਮਾਂ ਵਲੋਂ ਮਨਦੂਰੀ ਮਿਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਪਤ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਅਜੇ ਰੂਸ ਦੀ ਭਾਗ ਵੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੰਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਲਲੀ ਵਾਲੇ ਸਮਰਥ ਕੰਢੇ ਹਨ ਕਰੀਬ ਨਹੀਂ।"

10 ਮਈ 1981, ਐਤਵਾਰ ਭੁੱਤਰ (ਭੁੱਲਾ)

'ਜਗਦੀਸ਼' ਜਲੰਧਰ 'ਚੋਂ ਖਬਰ ਪਈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫੌਜ ਫਰਤ, ਸੁਰੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀ, ਡੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੇਰਾ ਪੰ: ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ 95 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ, ਬਨੀਬਰਵਾਲ 9 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ, ਮਾਰਜਿਟ ਸਕਰੇਅਰ ਤੀ-89 ਨਹੀਂ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੁਰਕਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਜਣ ਨਾਲ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਨਿਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ ਸਨ ਤੇ ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰ ਤੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 10,000/- + 5000/- ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰ ਹਰਚਰਨ ਬਾਜਵਾ ਚੋਟੋਕੁਵਰ ਬਟਾਲੇ

ਤੋਂ ਆ ਪਹੁੰਚਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਅਤੇ ਫੰਟੈਕ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਨਿਕਲਣਗੇ।
 ਮੈਂ ਬਣਾਕਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਵਾਂਗਾ। ਬਾਜ਼ਰਾ ਚੁੰਕਿ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਸਫਰ
 ਕਰਕੇ ਬਣਾਏ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਉਤਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੁ ਅਜਾ ਅਜ ਕੁਝ ਤਕ
 ਪੈਦਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਾਪਸ ਵੀ ਪੈਦਲ ਹੀ ਆਏ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੁਢ ਲਾਭ ਅਤੇ
 ਅਨੰਦ ਲੁਟਿਆ।

12 ਮਈ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਭੁੰਤਰ (ਕੋਠ)

ਕੋਠ ਮੈਂ ਤੇ ਬਾਜ਼ਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੁਰਕੁਆਰਾ ਮਨੀਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਅਜ
 'ਨਗਰ' ਜਾਣ ਲਈ ਬਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਕਿ 9 ਵਜੇ ਇਥੇ ਜੁਆਈ ਹਮਰਾਹੀ ਨੇ
 ਇਕ ਤਾਰ ਵਜਾਇਆ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਵਲੋਂ ਹੈ। ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ
 14 ਮਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ, ਵੇਖਣੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੰਗੀਤ
 ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ। ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਅੰਗ ਵਲੋਂ ਆਏ ਹਨ।

ਗੱਡੀਓਂ ਉਤਰਨ ਸਮੇਂ ਸ. ਵੇਰਵ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਅਖਬਾਰ ਦਸਾਇਆ
 ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਅੰਤਮ ਸਫ਼ ਤੇ ਪੁਆਇਆ ਕਿਸ ਵਿਚ ਡਾ: ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਰਦ
 ਬਾਰੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ ਉਠਾਣ ਦੀ ਯਾਦਨਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲਿਆ ਮੁਰਦਾ ਉਠਾਣ
 ਦੀ ਭੀਸ਼ਣ ਸੀ।

ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕੁੱਕੂ ਤੇ ਦੁਹਰੀਆਂ ਨਾਚ-ਬਾਨਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ
 ਗਿਆ ਭੰਡ, ਨਿਥੇ ਦੁਹਰੇ ਲਾਭ ਸੀ ਦਾ ਕੁੰਮਰ ਤੇ 3.30 ਵੀਂ ਬਸ ਤੇ ਵੇ ਵਾਪਸ
 ਹੋ ਗਿਆ। ਮੰਡੀ ਵਿਚ, ਬਾਜ਼ਰਾ ਫੰਟੈਕ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਭੰਡ,
 ਰਾਤ ਦੀ ਖੋਸ ਨੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁਰਿਆ।

13 ਮਈ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਠਕੀਂ ਦਿੱਡੀ

ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਡੀ ਆਣ ਪਹੁੰਚਾ। ਠੰਢੇ ਠੰਢੇ ਲਗਭਗ 600 ਕਿ: ਮੀਟਰ ਸਫਰ
 ਕਰਨ ਤੇ ਕੋਈ ਡਕਲੀਫ਼ ਨ ਹੋਈ। ਦਿੱਡੀ ਆਇਆ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸ. ਹਰਮੀਤ
 ਸਿੰਘ ਢੰਡਾ 15.5.81 ਵੀਆਂ ਰੇਲਵੇ ਸੀਟਾਂ ਬੁਕ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

14 ਮਈ 1981, ਬੀਰਵਾਰ ਠਕੀਂ ਦਿੱਡੀ

ਅੱਜ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਨਿਕਟੀ, ਇੱਥੇ ਦੇ ਨਾਮਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੂ ਸ.
 ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਯੋਮ. ਪੀ. ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ 'ਗੜੇ ਮੁਰਦੇ ਉਪਾਧਨ'
 ਬਾਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਖਬਰ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਕ
 ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਬਰਾਰਤ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਫੈਨਿਆ ਹੀ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁਖ

ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ : ਹੇਠਲੇ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਦੀ ਇਸ ਮਥਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ :

ਇਹ ਦੀ ਪਰਾ ਲਛਾ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ (15.5.81) ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

15 ਮਈ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਠੀਕੇ ਦਿੱਲੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਨ

ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਕੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਆਜ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਪਾਣੀ ਫੜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 11.00 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਮੈਂ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ 2 ਵਜੇ ਕੋਠੀ ਪੁੱਜਾ । ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਾਇਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਸੰਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨਾਗਰੀ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਤੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਲਦੇ ਕੂਲਰ ਦੀ ਠੰਢ ਵਿਚ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਲੋਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦਿਬਨਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠੇ ਤਾਂ ਸੋਢਾ ਲਈ ਕੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ । ਬਾਹਰ ਕਰਮਚੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਕੰਘੀ, ਸ. ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੰਗਰ ਸੇਵਕ ਦੀ ਦਰਬਾਨ ਦੀ ਦਿੱਤਰਾਓ ਵਿਚ ਸਨ । ਠਾਕੁਰ ਸਮਝੋਰ ਸਿੰਘ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਸ. ਬਹਾਦਰ ਸ. ਭਗੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਰਾ ਲਛਾ ਕਿ ਸੰਤ ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ 1.5.81 ਦੇ ਕਈਏਂਡ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਭਾਕਾ ਵੀ ਨਾਲ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਮੇਰੇ ਛਾਈ ਸਨੌਹ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿਬਨਾਠ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੁਲਾਇਆ । ਆਪ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਰ ਦੀ ਬਜਰਰ ਪਹਿਨ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਭਰਮਾਇਆ : ਕਵੀ ਜੀ, ਕੁਹਾਨੂੰ ਕਬਰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਠੰਢ ਵੀ ਕਰਮੀ ਵਿਚ ਸੌਂਦ ਲਿਆ । ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਬੈਠਦੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਛਾਈ ਚਲਾਂ । ਪਿਛਲੀ ਕਾਰ ਬੈਠਦੀ ਗਿਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਾਢੇ ਤਾਂ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਯਾਦ ਆਏ । ਕੁਸੀਂ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਅਜੇ, ਜੋ ਬਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਲਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਨੌਹ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਪਰਮ ਸੁਖਦਾਈ ਹੀ ਸੀ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤਪੱਟ ਹੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਸ਼ਿਰਭਤਾ ਘਰਕਟ ਕੀਤੀ ।

ਠਾਕੁਰ ਸਮਝੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ, ਹੇਠਾਂ, ਠਾਕੁਰ ਸਮਝੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹਿਤ ਜਾਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬੈਠਣ-ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜਗਾ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰਮਚੀ

ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਵਿਛੋ ਆਸਟ ਉੱਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੇ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਮਤ ਕੋਰ ਨੇ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਰ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸੁਣਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਕੀ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਰ ਦੀ ਮਾਰਸ਼ਲਿਟ ਦੇਖਿਓ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਰੇ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਸੀ । ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾ ਦਾਰੂ ਕਰਵਾਏ ਉਸਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਚਗੁਰ ਹੋਇ ਤਕ ਠੀਕ ਕਰਵਾਈ । ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਮਿਲਦਾਰ ਕੀਤੀ । ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਵੀ ਚਗੁਰ ਸਾਡੇ ਵੱਖ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਮਿਲਦਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਭੋਰ ਹੈ "ਬੈਸਿਟ ਬੋਰਿੰਗ" ਅਜੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥਆਟਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਪੋਸਟ ਵੀ ਨਰੀਏਟ (ਨੌਕਰੀ ਤਿਆਰ) ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ।

"ਉਸਨੇ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਫੜ ਦੇਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ । ਵਡੇ ਭਾਵੇਂ ਤੋਂ ਪਰਾ ਨਕਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਨਾਲਕ ਅਧੀਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਛੁਡਣਾ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੌਲ ਕਹਿਣ ਖੁਣੋਂ ਨ ਰਹਿ ਜਾਇ, ਸੁ ਮੈਂ ਆਪ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ । ਉਸਦਾ ਕਹਿਣ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਾਰੋਬਗਾਰ ਲਹਿਣ ਦੀ । ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਛੱਡ ਦੇਣ । ਉਸਨੂੰ ਚਗੁਰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਭੈਰਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਚਾ ਰਾਮਨ ਹਾਂ । ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਰਕਮ ਮੰਗ ਖੋਲੀ, ਜੋ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਤੇ 50 ਜਾਂ 60 000/- ਰੁਪਿਆ ਵੈੱਥ ਵਿਚ ਲਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

"ਅਕਾਲੇ ਬਿਨ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਜੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਲਮਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਕੰਢੇ ਨੇ ਮੋਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਇਕ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ 300/- ਰਕ ਹੀ ਦਿਆਜ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨ ਉਹਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਾਧੂ ਆਮਦਨ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਯੇਸਾ ਕੋਈ ਬਿਹਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂ, ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ ।

"ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਹਤ ਰਾਖੇ ਕਿ ਉਹਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਬੰਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨੀ । ਅਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨੀਲੀ-ਕਾਲੀ ਲਿਵਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਸੀ । ਵਿਚ ਉਸਦਾ

ਭਿਲਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਅਛੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਤਾਂ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਪੇਸਲ ਇਨਾਮ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੇ ਛੋਟੇ (ਉਦੇ ਸਿੰਘ) ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਮੈਂ ਬਾਕੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਰਕਰਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਇਮਾਫ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਭਾਕ ਵਧੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਮੇਰੇ ਨਾਭ ਸਾਰੀ ਕੱਲ ਚਾਰ ਨਿਥਤ ਨਿਥਤਾ ਕਦੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫ਼ੇ (ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਨ ਕਰਕੇ ਬੇਵਿਕਰ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਕਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਪੁੱਠੀ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣਾ ਸੁਣ ਵੱਡਾ ਖ਼ਾਸਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਾ ਹੋਇਆ ਉਸਤਾਦ ਚਾਜ਼ਿਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਹਿਆਣਾ ਰਾਹੀਂ ਚਿੱਠੀ ਘੱਲ ਗਿਆ। ਅਜਾਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਜ਼ਿਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਉਹਦੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਜੇ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਬਥੇਰਾ ਭਲਾ-ਬੁਰਾ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਯੋਭ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋ ਸਾਡੇ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।”

ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਚਿੱਠੀ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਚਿੱਠੀ ਉਪਰੰਤ ਕਿਹਾ : ਬਲਦੇਵ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਸਿਕਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਹਿ ਚਿੱਠੀ ਬਾਹਰੂੰ ਲਿਖਣੀ ਸੀ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਸਟ ਤੇ ਵੇਨਣ ਲਗਿਆ ਕਿਹਾ ਸੀ : ਅਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੰਮ ਠਾਲ ਮਿਲੀ ਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਬਿਨਾ ਬੰਮੇਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਕਰਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਲਦੇਵ-ਜਵਾ ਬਣਾਇਆ, ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਕੇ ਹਸਾਇਆ ਹੋਈ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ : ਅਜੇ ਅਜਾਂ ਬਿਨਾ ਬੰਮੇਂ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਲੋਂ ਕੋਈ ਕੱਲ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਸਨ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਤੇ ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵੀ ਆ ਬੈਠੇ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਢੋਲ

ਕੋਈ ਦੋ ਵਜੇ ਦੇ ਬਰੀਬ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੋਠ ਠਰਲੇਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੈਂਬੋਕ ਦੀ ਬੰਨ ਦਸਣ ਲਈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਏਠ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਭ ਪਾਸੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਵੇਖ ਖਾਲੀ ਮੁਲ ਗਿਆ, ਹੁਣ 3.15 ਵਜੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਬੰਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਲੈਣਾ। ਹੁਣ ਬੈਂਬੋਕ ਨੂੰ ਕਾਲ ਬੁਕ ਬਰਵਾਓ।

ਠਾਕਰ ਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 3.30 ਵਜੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਏਥੇ, ਹੇਠਲੇ ਹਾਠ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸਭ ਮਾਈ ਭਾਈ ਏਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਗਏ।

ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਤੁਸਲੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨ ਵੇਖ ਸ਼ਬਦ ਬਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਫੜਟੀ ਪਈ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਦਰਬਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਏਥੇ ਬੈਠਾ ਜਲਪਾਨ ਦੀ ਕੋਰਾ।

ਬੋਝਦੀ ਨੂੰ

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆ ਗਏ : ਕਦੀ ਜੀ, ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਆਪਾਂ ਰਾਤੀ 9.30 ਵਜੇ ਓਥਲੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤੇ ਨਰਮੁਦੀਨ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਟਿਕਟ ਟੁਕਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੁਕ ਹੋਈ। 7 ਵਜੇ ਰੁਕ ਜਾਏ ਘਰ ਆ ਜਾਓ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ ਹਾਠ ਘਮੇ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਬਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲੈਣਾ ਉਹਨਾਂ ਭਜਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਹਵੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦੇਣਾ। ਸਾਡਾ ਲੰਗਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੋਈ : ਰਾਤੀ 9 ਵਜੇ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਵੀ ਜਾਓ, ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਹ ਯਤੁਰ ਲਗੇ।

ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਲਕਾਠ ਰਾਜ ਬਪੂਰ ਹਰਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਕਲ ਲਗਣ ਲਗਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਬੋਝਦੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਏਥੇ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਮਹਿਕਮ ਸੁਭੇਗੀ।

ਅਸੀਂ ਬਾਮੀ ਪੋਢੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਨਰਮੁਦੀਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਦਰਬਨ ਬੀਤੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦਿਦਾ ਹੀ ਕਰ ਆਈਏ।

ਏਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਕਾ, ਸਕੰਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੋਢਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਵੇਂਸੀਹ, ਸ. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਬਾਦੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਆਪਣਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਮਕਰਨੇ ਭਲਬੀਰ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾਣ ਆਏ ਸਨ।

ਦਿਲਚਾਵੀ

ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤੀ ਫਤਾਈ : ਦਿਹ ਦਿਲਾਇਓਆਂ ਨੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੇ : ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੈਟੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਹੋ ਚੋਰਾ ਹੀ ਠ ਕੁਲ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਪੁੱਤੀ ਪਿਛੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿਲਚਾਵੀ ਲਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅਜ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਇਕ ਭਖ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ 2000/- ਦੇ ਦਿਓ ਤਾਂ ਬਾਮੀਰ ਹੀ ਦਿਹ ਕੁਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਲਣੀ

ਬਾਹਲੀ ਵਿਚ ਵਲ੍ਹੇਟ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵੱਡੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਜੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਇਸ 'ਦਲਾਉਣ' ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਝਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਟਾਈ' ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ।

ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਵਾਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇਰੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ। ਉਹ ਸੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਕਦੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਫੁੱਟਿਆ। ਸੰਤ ਕੜਕ ਕੇ ਪਏ ਬੀਬੀ ਨੂੰ : 'ਤਿਉਂ, ਉਥੋਂ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਇਆ ਦੇ ਚਰਨ ਆ ਛਾਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਚਨ ਕਰ ਕੇ, ਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਯੋਗ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਅਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਏ।

ਬੋਲੀ ਜਿਹੀ ਬਾਗਿਚਦੀ

ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ ਵਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇਤੀ ਬੀਡਿਆ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਾਲ ਹੀ ਉਥੇ ਲਿਆਈਯਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣੇ ਵਿਚ ਵਿਭ ਅੱਧ ਵਾਰ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਅਫ਼ਪਣੇ ਹੀ ਐਸੇ ਬਾਂ ਤੇ ਲਿਜਾ ਪਛਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਹ ਉਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਵੇਂ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ : ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ (ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ) ਨੇ ਵੱਡਾ ਇਹ ਚਿਰ ਮੇਰੀ ਬਾਗਿਚਦੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡਾ ਸਮਾ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਗੱਲੀ ਲਈ ਚਲੇ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਰਾਤ 9.30 ਵਜੇ ਸਪੇਸਲ ਟ੍ਰੇਨ ਤੇ ਬੰਬਈ ਨੂੰ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਲਿਆ।

ਰਾਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧੂਹੀਂ ਆਮ ਭੰਬੇ ਵਿਚ ਹਰਪਲ ਵੀ ਪਰੇਠਾਨੀ ਫੇਲਦਿਆਂ ਸਫਰ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਬਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਸਾਂ।

17 ਮਈ 1981, ਐਤਵਾਰ ਬੰਬਈ

ਸੁਰਤ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ

ਵਾਤੀ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਰਤ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪਰੇਠਾਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਸਟਾਲਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲੀ ਨੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸਪੀਡ ਵੱਧ ਲਈ ਅਕਾਸ਼ ਤੋੜ ਚਲਣ ਲਗੀ। ਸਕੱਥ

ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਠੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਇਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਤ ਕਰਕੇ ਸਿਖਾਹੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਚੇਨ (ਬੰਜੀਰ) ਬਿਚਕਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਯਾਦੋ-ਯਾਦੋ ਕੰਡੀ ਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹੇ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਭਾਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਨ ਟਿਕਟਾਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੈਸੇ ।

ਬਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ

12.30 ਵਜੇ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਓਥੇ ਸੈਂਟਰਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆਣ ਉਤਰੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਬਪੁਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਬਪੁਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੂਹੂ ਸਥਿਤ 6 ਮੰਜਲੀ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ' ਵਿਖੇ ਬਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਹੀ ਕਾਬਲਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸੀ । ਸ਼੍ਰੀ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਉਂਕੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟਨਰ (ਭਾਈਵਾਲ) ਦੇ ਘਰ ਚਾਦੀ ਵਿਚ ਰਿਖਾਸਤ ਸਨ । ਭਾਈ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਭੱਜ ਨੌਨੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅੱਠੇ ਘਾਟ ਪੀਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਮੇਰੀ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਬਣਜ਼ੀਰ ਪੜਨੀ ਹੀ ਸੀ—ਬੰਦੂ । ਉਹ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਉਚੇਰਾ ਆਪਣਿਆਂ ਬਰਥਾ ਸੀ ।

ਸਵੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਬੀਰਤਨ ਕੀਤਾ : ਅਤੇ ਬਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰਾਮ ਬਪੁਰ, ਪਹਿਲੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਦੂਜੇ ਆਪਣੀ ਪੜਨੀ ਨੂੰ ਬਲਮੀਰ ਨਵੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਣ ਅਤੇ ਆਉਂਦੀ ਵੇਰ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਲੈਂਟ' ਲਈ ਸਵਾਖਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਬਹੁਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । 9.10 ਵਜੇ ਲਗ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਅੱਡੇ ਤੇ ਆਣ ਉਤਰੇ । ਬਪੁਰ ਪਿਤਾ-ਪੁੱਤਰ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ 25 ਮਿੰਟ ਲਗ 'ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ' ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ ਸਨ ।

ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਜੂ ਫੇਰੇ ਮਨਥੀਵਾ ਦੀ ਮੋਟਰ ਬਿਪ (ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼) ਤੋਂ ਲੁਹਾ, ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ, 20 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ, ਖੁਰਾਣਾ ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਖਾਸ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਅਗਲੇ 5-7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਓਥੇ ਸੈਂਕੜਾ ਸਿਖਣੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਕਿਰਨ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਉਂ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਸ. ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਸਿਕ ਤੋਂ ਆ ਗਏ ।

ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਵੀ ਆਉਂਟ ਤੋਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਢੇਵਾਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਸੁਥਾ ਹਰੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਹੋਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਇਸ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰਿਹਾਨ ਹੋਏ : ਸਤਿਕਾਰੂ ਨੇ ਅੱਜ ਇਹ ਘਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭ ਲਿਆ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅਸੀਂ ਅੰਗਤ ਪਿੰਡ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਵੋਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਕੁਰਿਆ, ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ । ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਨਜ਼ਰੋਂ ਕੁਰਿਆ । ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਰਾਤੀਂ 12 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਇਹ ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਆਇਆ ।

ਮਿਲਣੀਆਂ-ਗਿਣਟੀਆਂ

ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਪੰ: ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਰਮਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬੋਰਸੀਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਲੋਕ ਅਜੇ ਵਲਾਇਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਏ।

ਉਸਰਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਦੀ ਬੰਬਈ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਅਜ ਸਰੋਦ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ 10.30 ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਟੀ. ਵੀ. ਆਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਹੁਰੀਂ ਬਸ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਉਸਰਾਦ ਵਲਾਇਤ ਅੰ ਵੀ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਹੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਜ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਮਿਲਣਾ 5.30 ਬਾਮੀਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਇਛਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਬਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਵਲਾਕਾਰ ਬੁਲਾ ਲਏ ਜਾਣ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਪਿਆ।

ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਧਾਮੇ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਦਾ ਪਰਾ ਬਰਨ ਬੰਬਈ ਆਹਟ ਚਲੇ ਗਏ। 10.45 ਤਾਂ ਸ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਨਪੁਰੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਸ. ਪਵਿਤਰ ਸਿੰਘ ਭਾਲਟਨ ਚੰਜ ਨਾਲ ਲਵਦੇ ਲਵਾਏ ਆ ਗਏ। 11.30 ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰਾ, ਧਾਮਾ ਤੇ ਪਥਾਵਜੀ ਨਾਲ ਲੈ ਭੇ ਆ ਗਏ। ਸਤਿਕ੍ਰਾਂ ਨੇ ਦਿਲਰੁਬਾ ਸੁਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਬਿਅਕਰੀ, ਸਣੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਗਏ।

ਮੈਂ ਤਦ ਤਕ ਕੁਝ ਚਰਚੀ ਕੀਤਾ ਨੋਟ ਕਰ ਲਵਾਂ।

ਕੁਝ ਚੌਥ ਗੱਲਾਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਹਾਜ਼ੋਂ ਉਤਰ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਨ ਲਗਾ। ਪੰ: ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਕੁਰਸੀਆ ਦੇ ਬੰਬਈ ਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ ਬਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੈਂਕਲੋਰ ਨੂੰ ਉਭ ਜਾਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਘਰੋਂ ਘਰੋਂ ਪਰਤੀਏ ਬਸਟ ਬਣਾਸ ਟਿਕਟਾਂ ਤੇ। ਸਾਧਾਰਣ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬਰਕੇ ਤਾਂ ਏਰੋ 100/- ਵੱਢੀ ਦਿਤਿਆਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜ ਕਲ ਕੁਟੀਆਂ ਹੋਣ ਬਰਕੇ ਰੇਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਾਢੀ ਹੈ।

ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਲਾ ਛਦੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਤੇ ਏਸੇ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਫੱਤੇ ਟੋਰਿਡ (ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਿਹੜਾ) ਤੇ ਫੇਦੀਂ ਫੱਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਉਠੇ ਤਾਂ ਸ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਨਪੁਰੀ ਨਾਲ ਬਰਨ ਬੀਤਾ : 5 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਾਤੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਗ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿਚ ਸੁਭਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ ਜਗਹ ਖਰੀਦਣੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਕੁ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਥਾਂ ਵਾਲੇ। ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ 50,000/- ਖਿਆਨਾ ਦੇ ਤੇ ਮੇਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਓਸੇ ਥਾਂ ਹੋਵੇ।

ਜਸਬੀਰ ਤੇ ਕਿਲਪਾ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ ! ਮੈਂ 4.6.81 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਟਾਰੋਰ ਰਾਹੀਂ ਭੱਜ ਦਿਆਂਗਾ ਤਾਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆ ਸਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਡਰ ਕੇ ਫਰਕਾਇਆ : ਜਸਬੀਰ ਤੇ ਇਸ ਕਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਟੈ ਕਦੇ ਕਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਕਹਿਣ' ਤਾਂ 'ਕੁਰਮ' ਦੀ ਭੇਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਜੰਤ ਅਰਥ ਸਿਖ (ਨੰਬਰਦਾਰ) ਨੂੰ ਬੈਂਕਲੋਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕੌਲੂ ਭੱਜੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਓਧਰ ਬੈਠੇ ਵੀ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ।

ਇਕ ਕੱਛੀ (ਟੈਕਸੀ ਲਈ 200/- ਸ. ਮਨਰੰਦਾ ਨੇ ਚਿੱਠੀ)। ਛੇ ਥੇ ਗੁਰਦੇਵ-ਹਰਵਜਨ ਸਿੰਘ ਬੰਬਈ ਦੇ ਜਾਣੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੁੱਕੇ ਤੇ ਪਤਾ ਬਰਨ ਵਛੇ ਗਏ। ਮਨਰੰਦ ਸੀ ਸ਼ਾਮੀ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰ ਇਕ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ।

ਸੌਂਢ ਦੀਆਂ ਪੁਡੀਆਂ

ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ : ਇਲਾਇਚੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਸਨ ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਇਲਾਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜੇ। ਸਿਉਂਕਿ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਕੱਲ ਸੁਣੀ ਅਣ-ਸੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੇ ਇਲਾਇਚੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਲਾਚਾਰੀ ਦੱਸੀ। ਮੇਰਾ ਬ੍ਰੀਫਕੇਸ ਵੀ ਪਿਛੇ ਟੇਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਚਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਿਲਣਾ ਚਕੂਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਸਟੈਸ ਨੂੰ ਕੁਝਾਇਆ। ਰਾਦ ਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੀਂਹ ਦੀ ਕੋਢ ਵਿਚ ਜਾ ਕੁਝੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਹੋਸਟੈਸ ਦੇ ਕੰਨਣ ਉਂ 'ਫੋਂਕ' ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ 'ਸੋਂਢ' ਲੈ ਆਈ। ਮੈਂ ਚਿਮਚੀ ਕਰ ਸੌਂਢ ਛੇ ਕੇ ਚੋ ਪੁਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਪਲੀ ਡਿਰਾਬ ਵਿਚ ਅਤਾ ਚਿੱਠੀ। ਕੁਝੀ ਪੁਡੀ ਕੰਨ ਰਖ ਲਈ ਹਿ ਮੰਨਣਯੋ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ। 'ਅਕੁਪਾਈਡ' (ਕਛੜੇ ਕੀਰਾ) ਦਾ ਭਾਰਤ ਰਿਰਾਬ ਵਿਚ ਲਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇਨੇ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੌਂਢ ਦੀ ਪੁਡੀ ਵੇਖ, ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਖਾਧੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਡਰ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਗੇ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਨ ? ਮੈਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝੀ ਪੁਡੀ ਕਥ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਬਮੋਸ਼ ਮਹੱਲ

ਸ੍ਰੀ ਰਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕੁਮੋਸ਼ ਉਦਾਰ ਅਰੋ ਸੇਵਕ-ਮਨ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਏਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ 'ਕਮੋਸ਼ ਮਹੱਲ' ਹੈ। ਇਹ ਹੀ

ਇਸਦੀ ਮਾਲਿਕਿਨ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਫ਼ੌਤ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਤਾਂ ਕਰਾਏਦਾਰਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਖ਼ੁਬਸੂਰਤ ਡਾਈਨਿੰਗ ਹਾਲ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਸੁੰਦਰ ਬਿੰਗਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਘਿਰਿਆ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵੇਹੜਾ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਪੈਦਲ ਚੱਲਿਆਂ ਸਾਗਰ ਕਿਨਾਰਾ, ਬੇਚੇਨ ਲਹਿਰਾਂ, ਪਹਿਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਉਥੇ-ਉਥੇ ਖਲੋਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਪੇਲ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਰ ਚਰਾ ਪਸਿੰਹੀਆਂ ਜੂੜੂ ਬੀਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਬਿਲਤਿਕਾਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਇੰਜ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਆਖਰਲਾ ਜਿਵੇਂ ਅਜੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਫਸਨੀਕ ਹੋਈਏ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸੰਗੀਤ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਤਰਬਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ 12.15 ਅੱਧੀ ਰਾਤੀਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਬੈਥ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਲਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਬਾਦ ਫਰਟ ਲਈ ਚੋਬੀ ਛਰੇ-ਛਰੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ-ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਸਸਰਾ ਸੋਦਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 1.20 ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੀ ਚੁੱਪ ਆਣ ਡੋੜੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਖੁਰਾਣਾ ਖਲੋਤੇ ਸਾਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਡਰਮਾਇਆ : ਹੋਟਲਾ ਟੂ ਰੂਮ ਸੈਂਟ, ਅਟੈਂਚ ਕਾਥ ਓ ਕਿਚਨ 3'00,000/- ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਬੀਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਬਹੁਤ ਸਸਰਾ ਦੇ। ਸੁਖਬੀਰ : ਹਾਂ ਜੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਸਲੋਂ ਸਸਰਾ ਦੇ। ਸਾਡੀ ਬੈਂਡੀ ਜਿੰਨੀ ਥਾਂ ਵੀ, ਅਜਾ ਵੀ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਡਾਰਿਆ ਦੇ। ਫਿਰ ਜੂੜੂ ਕਿਥ ?

ਮੈਂ ਫੇਰਖਾਨੀ ਭੀਡੀ : ਸੈਂਦਾ ਮਾਰ ਵੀ ਆਵੇ ?

“ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਸਿਨਾ ਦੀ ਦੇ ? ਮਾਲਿਕ ਸੇਠ ਨੇ ਬਿਹਾ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਮੇਰੀ ਲਭਾਈ ਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਆਂ। ਬੱਚਿਆਂ (ਸੰਕੁਰ ਸਾਹੰਗੀ ਸਿਖਦਿਆਂ) ਨੂੰ ਬਡੀ ਤੰਗੀ ਦੇ। ਜੇ ਜਗਤ ਲੈ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਬੰਨੇ ਤੇ ਖਾਲੀ ਪਲਾਟ ਹੈ ਜੁ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਮੁਰਾਣੀ ਹੈ ਕਥੇ।” ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਜਾਏ ਜਗਤ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਸੈਂਨ-ਨ-ਸੈਂਡ ਤੇ ਹੋਲੀ ਤੇ ਇਨ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਹੈ। ਹੋਟਲੀ ਸਰਹ ਤੇ ਇਸ ਫਲੈਟ ਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਜੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਮਿੱਟੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ॥

ਮੈਂ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਖੁੰਮਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਚੋਬੀ ਫ਼ੌਤ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ।

ਦੋ ਵਜਦੇ ਮੰਡੀ ਵਾਲਾ ਸੈਂਤ ਚਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਪੰ: ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਸੁਰਿੰਦਰ (ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਦੇ ਸਾਗਿਰਦਾ) ਸਮੇਤ ਆ ਗਿਆ।

ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਇਥੇ ਤੋਰੇ ਕਾਜ਼ ਹੋ

4.30 ਵਜੇ ਕਪੂਰਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਡਾਈਨਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਪੂਰਬਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਤੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸਨ ਪਰ 5.30 ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆਂ ਬੰਬਦੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਵੇਂ ਸੁਥਾ ਹਵੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ

ਸਿੰਘ ਮੰਤੀ (ਬੈਂਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ) ਸਮੇਤ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘੁੰਚ ਰਹੇ । ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬੀਆਂ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਠਾਨੇਸ਼ਾਂ ਘੁੰਚ ਗਿਆ । ਅੱਛੀ ਖਾਸੀ ਹੱਟਕ ਹੋ ਗਈ ।

ਯੀਰਤਨ ਨਿਰਮੋਲਕ ਗੀਰਾ

5.30 ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਨੇ ਰਾਤ ਸੁਹਾ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੋਸੇ ਰਾਤ ਵਿਚ 'ਦੁਪਦੀ ਕੁਪੀਨ ਮਾਕੂ ਦਈ ਜੁ ਮੁਨੀਸਰੋ' ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕਥਿਤ ਰਾਤ ਸੁਹਾ ਵਿਚ ਹੀ ਧਰੁਪਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਰਿਆਂ । ਤਦ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਅਰਦੁਨ ਬੇਜਵਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਫ਼ਿਰਦਾਂ ਨਾਲ ਖਾਵਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੋਰ ਬਲਾਬਾਰ ਵੀ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ । ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਰਤਕੀ ਰੋਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਬੀਰ ਰਬਰ (ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇ ਸਾਥੀ) ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਵਾਇਲਨ ਵਾਦਨ 'ਤੇ ਬਿਲਮ ਜਗਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀਰ ਆਦਿ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੋਜਣ ਵੀ ਆ ਗਏ ।

ਲਬਦ 'ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੀਸੇ ਨਬਰ ਹੈ' ਤੇ ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਹੀ 'ਅਪੁਨੇ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਚੋਰੀ' ਯੀਰਤਨਗਾਰਾਂ ਦੇ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਚਿਲਕਾ ਬੋ, ਵਿਚ-ਵਿਚ ਠਰਥ ਵਾਦਨ ਕੀਤਾ । ਚੁਟੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬਲਾ ਹੋਰਾਂ ਤੇ ਚੰਨ ਵੀ ਉੱਥਰਾ-ਵਿਥਰਾ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਮੋਹ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜੁਆਈ, ਮੇਰੇ ਖਿੱਤਕ ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਅਟਹੱਦ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਰਝਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਬੱਡਾ ਜੁਆਈ ਸੀ ਉਥੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੂੰ ਕੰਬਦੀ ਇਸ ਘਰ ਆਉਣ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੈਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹੀ ਸੀ ।

ਸੰਗੀਤ ਪਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਦਾ ਜਲਵਾ ਵਧਾਣ ਲਈ ਅੱਡ ਉਠੇ ਆਪ ਨਗਮਾ ਲਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਤਬਲਾ ਵਾਦਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦਿੱਤਾ । ਚੁਟੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰਵਾਂ ਆਨੰਦਿਤ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡੀ ਨੇ ਹੋਰਾਂ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕ ਅਟ-ਥਾਹਤੀਆਂ ਬੱਡਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਵਿਰਟ ਤੇ ਮੁਕਸੂਰਤ ਚੰਨਾਂ ਦਾ ਮੁਚਾਹਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

6.30 ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ, ਸ੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ 65-70 ਸਾਲ ਦਾ ਬਦਰਗ ਹੱਥੋਗਾ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਲੇਖ ਗਿਆਤਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਰਬਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੋਲ ਬਥਾਨੀ ਸੁਣਾਏ, ਬੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਗ ਦੇ, ਦਿੱਲੀ ਅੰਗ ਦੇ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਅੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਸਨ ।

ਸੰਘੀਰ ਸਭਾ ਜਾਨੀ ਚੋਈ

ਦੋਵੇਂ ਉਠਦੇ-ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ 7 ਵੱਕਰ ਕਦੇ ਬਥਾ ਦੇ । ਕੁਣ ਬੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਰੇ, ਕੁਣਦਾਰ ਦੁਆਲੇ ਵਾਲੇ ਟੈਰੇਸ ਵਿਚ ਦਰੀਆਂ ਕਠੀਰੇ ਵਿਰ ਕਦੇ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ

ਦੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਣ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੋਵੇਂ ਜੁੜ ਬੈਠੇ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸੇਜਵਾਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਵਾਦਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ । ਸ੍ਰੀ ਭਗੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਥਿਨੇ ਕੀਤੀ : ਹਜ਼ੂਰ ! ਜਬ ਕਰੀ ਆਪ ਯਹਾਂ ਆਵੇ, ਮੁੜੋ ਬਦਮ ਬੱਸੀ ਕੇ ਲੀਏ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਲਵਾਈਏਗਾ ।

7.30 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾ) ਉਸਰਾਦ ਬਣਾਇਰ ਖਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਦਰ ਦੇ ਛੇ ਕੁਟੀ ਜਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਆਗੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਾਇਆ ਤੇ ਸੇਜਵਾਲ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿੱਠ-ਧਾਗੇ-ਤਿੱਠ ਧਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ । 15-20 ਮਿੰਟ ਹੋਭ ਆਨੰਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਵਾਦਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬੇ. ਮਹਾਬੀਰ ਤੋਂ ਬਲਾਪੁਰਣ ਛਾਇਨ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ । ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਬੀਰ ਨੇ ਭੇਦਿਆਂ :

ਬਰੀਏ ਕੁਣ ਛਾਨ ।
ਅਪਨੇ ਦੇਵ ਪਰ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਓ
ਸਿਨ ਬੀਓ ਕੁਣ ਛਾਨ ।

ਬੇ. ਮਹਾਬੀਰ ਨੇ ਚਕ੍ਰਤ ਵਿਚ ਬੋਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ :
ਹੀ ਮੇਰੇ ਕਾਨ ਕਨ੍ਹਈਆ ।
ਵਿਜ ਕੀ ਸਖੀ ਸਭ ਮਿਲ ਆਵੇ
ਢਾਕੇ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਨੰਗ ਲਾਣ ।

ਬੰਦਨ ਬਪਭ ਸੁਰ ਬਿਨਿਆਸ, ਹਲਕੀ ਆਵਾਜ਼ । 8 ਵਜ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਰਮਾਇਓ ਬੀਤੀ : ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰੇ ਅਵਕੁਨ ਚਿਤ ਨ ਧਰੇ । ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਸਥਾਵਰ ਕੁਲ ਜਾਣ ਦੀ ਖਿਆ ਮੰਗੀਆ ਕਿਸ ਹੋਰ ਬੰਦਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ :

ਬਾਬਰੇ ਬੰਤ ਹਮਾਰ...
ਬਰਜਿਓ ਨਹੀ ਮਾਨੇ ।
ਮੇਰ ਪਪੀਹਰਾ ਮਨ ਨਹੀ ਭਾਵਤ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ।

8.40 ਹੋ ਗਏ । ਫਿਰ ਕੁਰਦੈਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਨਤੀ ਬੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਕੁਝ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਅ ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਗ ਕਹਿੰ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਵਖਾਇਆ । ਫਿਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਰਚਕਾਂ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ । ਵਿਦਵਾਨ ਸਰੋਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰੂਪ, ਸੁਰੰਨਚੀਆਂ ਬੰਨੀਆਂ ਦੀ ਰੋਲਨੀ ਵਿਚ ਆਪਾ ਕੁੱਝੀ ਬੰਨੇ ਸਨ । ਸਿਰ ਹਿਲਦੇ, ਕੂਟਕੀਆਂ ਤੇ ਰਾਈਆਂ ਵਜਦੀਆਂ । ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਬਲਾ ਲੰਮੀ ਮੁੱਦਤ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਿਲਕ ਕਾਜ ਕਪੂਰ ਆਨੰਦ ਵਿਭੋਰ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।

9.10 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਬੋਲਾ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਕਿਹਾ : ਮੁਢੇਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਯੋਹ ਮੈਂ ਹੀ ਬਣਾ ਰਹਾ ਹੂੰ। ਬਲਾਇਤ ਖਾਂ ਬੈਠੇ : ਆਪ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮਾਲਿਕ ਹੋ ਆਪ।

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਹਿਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਇੰਦਾ ਬਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ : ਛੱਡ ਦੇ ਕੁਣ। ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਕਰ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਂਡਰਾ ਛਿਣ ਕੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਖੌਂਸਿਆ। ਬੰਜਵਾਲ ਥੀ ਏਕ ਤਿਹਾਈ ਪਕੜ ਲੀ ਹੈ, ਆਪ ਕੋਂ ਸੁਨਾਣਾ ਹੂੰ। ਉਸਤਾਦ ਬਲਾਇਤ ਖਾਂ ਬੈਠੇ : ਜਹਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਏ ਕਦਮ ਪਛਾ ਜਾਤੇ ਹੈ ਵਹਾਂ ਭਹਿਮ ਹੀ ਰਹਿਮ ਹੈ। ਮੁਢੇਂ ਤੋਂ ਐਸਾ, ਸੁਲਾਈ ਕਰ, ਸਾਡਾ ਭੀਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਦਿਆਂ ਨਦਿਆਂ ਮਹਿਮੂਸ ਬਰਤਾ ਹੂੰ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਬਲਾਇਤ ਖਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ : ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਮੀਬ ਹੀ ਐਸੇ ਹੋ, ਜਬ ਢਾਹਿਆ ਹੈ ਦਰਬਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਬ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾਨਾ ਥਾ, ਬਾਹਰਾ ਥਾ ਦਰਬਨ ਪਾਨੇ, ਆਪ ਆ ਜਵੇ।

9.30 ਤੋਂ ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪਰਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਬਲਾਡਾਰਾ ਲਈ ਲੰਕਰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪੂਰਵਕ ਛਕਿਆ। ਕਪੂਰ ਪਰਵਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨਮੋਹ ਸੀ।

60 ਕੁ ਸਰੀਰਾਂ ਢਾ ਢਿਹ ਆਕੰਸ਼ਨ ਸੀ।

ਕੁਰੂ ਕੇ ਖਰਾਨਿਓਂ ਸ੍ਰੀ ਭਗੀਰ ਸੁਹੰਮਏ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਛਕਾਇਆ 200/-, ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ 500/- ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਬੰਜਵਾਲ ਨੂੰ 800/- ਪਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਲਾਡਾਰ ਪਰਮ ਸੈਰੁਲਟ, ਅਰ ਵਾਠੇ ਅਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ !

ਵਿਚਾ ਹੁੰਦੇ ਬਰਦਿਆਂ ਨੂੰ !। ਵਜ ਕਦੇ ਰਾਤ ਏ।

18 ਮਈ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਬੰਡਵੀ

ਰਾਤ ਲੰਕਰ ਪਾਈ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਕੁੰਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। 3.45 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਕੇਸ ਸਨਾਨ ਕੀਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਨੰਗਰ ਪਏ। ਉਹ ਰਾਤੀਂ 1.30 ਵਜੇ ਬਲਕੌਤਿਓਂ ਆਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ, ਮਿਲ ਕੇ ਚਾਅ ਬੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਥਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਕੱਠ ਦੀ ਪੁਰਟਣਾ ਹੋ ਗਈ। ਰਣਜੀਤ ਢਾ ਕਹਿਣ ਸੀ : ਮਨ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੱਢੁ ਸਦੇਰ ਦਾ ਕੀ ਬੰਬਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਹਾਲ ਦੀ ਉਡਾਣ ਬੁਢੇਲੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਦੀ 7 ਘੰਟੇ ਲੇਟ। ਪਰ ਚਲੋਂ ਅੱਜ ਹੀ ਸਹੀ। ਦਰਬਨ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨੂੰ ਵੀ ਰਸੋਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ

4 ਵਜੇ ਉਪਰਲੇ ਦੇਹੜੇ (ਟੋਰਿਡ) ਵਿਚ ਵਿਛਾਈ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦੇਰੀ ਦੀ ਸੰਗਾਵਨਾ ਬਚਾਣ ਲਈ ਆਪ ਅਸਟ ਡੇ ਹਥਗੋਡ ਛੇ ਆਏ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਿਰਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿੰਥੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆ ਰਾਜਰ ਹੋਏ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੌਥੀਆਂ ਗੁਸਲਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਜੰਗਤ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲਵੁਝਾ ਵਾਦਨ ਤੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੰਬਈ ਵਿਚ “ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੋਲਿਆ ਬੰਬਿਆ...” ਵਾਲੀ ਡੱਲ ਸੀ।

6.10 ਤੇ ਪੂਰਬਾ ਵਲੋਂ ਵਾਰ ਦੀ ਅਲਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਉਹ 20 ਮਿੰਟ ਲਈ ਸਰੋਚ ਤੇ ਬੁਝ ਸੁਟਾਵੇ। ਪਿੰਥੀ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਬੈਰਬੀ ਦੀਆਂ ਸੂਰਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਮਚਲ ਪਈਆਂ। ਉਦ ਰੁਕ ਬੰਬਈ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਰ ਖੰਤਰ ਵਿਚੋਂ ਕਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਆ ਬੁਝੇ ਸਨ।

ਉਦੋਰ ਚੈ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਸਾਗਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੌਲੀਭੇ ਦਿੰਨ ਦੀਆਂ ਉਪਹਲੀਆਂ ਡੱਡਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਨਾਰੀਅਲ ਕੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰਿਆਲੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਨੀਲ ਜਲ ਪੰਜਵੀਂ ਡੱਡੇ ਦੀ ਆਨੰਦ ਕਖਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰੇਂ ਆਖਰ ਹੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਪਰੇਂ ਵਿਲਾ ਦੇ ਜਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੀਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿੱਠੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਸੂਰਾਂ, ਦੁਆਲੇ ਸੁੰਗੀ ਹੋਈ ਬੰਬਈ ਮਹਾਨਗਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਲ ਨੂੰ ਚੋਟੀ ਆਉਂਦੀ ਪੇਟ ਚੋਂ ਕੁਮਕੇ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਿਰੇਂ ਜਾਂ ਕੀਡੋਂ ਠੰਘਵੇ ਹਵਾਵੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਇਕ ਨੀਹ ਵਾਹ ਜਾਂਦੀ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਫੋਨ

6.50 ਸਵੇਰ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਫੋਨ ਬਜ਼ਾਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਾ ਫੋਨ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡੇ ਆਗਿਆ ਮੰਡਚੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੰਬਿਆਂ ਦੀ ਹਾਈ ਟੀਮ ਕੋਲਾਪੁਰ (ਮਹਾਬਾਇਰ) ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਟੀਮ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਣ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਫੋਨ ਜੁਲ ਕੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਅੰਤਮ ਡੇਟ ਕਪੂਰ ਪਰਵਾਰ ਵਲੋਂ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੰਬਈ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਦੀਰਾਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅੰਬਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ, ਸੰਤ ਅਜੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਂਕ ਇਮਪਲਾਈ ਅਤੇ ਕਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 9 ਵਜੇ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਕਮਰਿਓਂ ਉਪਰ ਡਾਈਨਿੰਗ ਰੂਮ ਦੇ ਸੰਢੇ ਉੱਤੇ ਆਏ

ਥੋਠੇ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਰਮੇਸ਼ ਦੀ ਅਭਵਾਦੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰੀ ਰਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ, ਬ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਪੂਰ, ਬ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ, ਬ੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼, ਬੀਬੀ ਰੇਣੂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅੰਜੂ (ਧੀਆਂ), ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰੀ ਪੂਰਬਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਰਾਇਆ। ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਮਾਇਆ, ਫਲ ਅਤੇ ਬਾਦਾਮਾਂ ਦਾ ਬਾਝ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਕੱਠੇ ਕੇਠ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਭੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ। ਆਪ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਉਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਡਾਕਟਰ ਡਾਘਰਾਲ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ ਜਿਥੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਢੇ ਸ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਛਿਆਰ ਪਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਆਗੂਹਿ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਡਾਕਟਰ ਸ. ਖੁਰਾਣਾ ਵਲ

ਅੱਜ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਸ. ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਰਾਣਾ ਸਿਠਕ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ 439/2, ਕਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਰੋਡ, ਬੰਬਈ-2 ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰਬਾ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਭ ਛੇ ਕੇ ਟਾਟਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀਅਲ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ, ਜਲਪਾਨ ਦੇਵੀ ਵਰਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਕਰ ਨੂੰ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਰਾਣਾ-ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਘਰ ਆਏ ਫੁਕਿਆ। ਸੱਚ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਸੱਭ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੀਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਬਲਵੇਂਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇਵੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਪੂਰ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੇਵਕ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੁਕਿਆ। ਸ. ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ, ਉਹਦੀ ਮਾਤਾ ਹਰਜਨ ਕੌਰ ਤੇ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੁਕਣ ਉਪਰੰਤ, ਬ੍ਰੀ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜ ਮਹਾਤਮ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਪਧਾਰੇ, ਜਿਥੇ ਅਭਵਾ ਸਮਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲਈ ਚੰ ਸੂਟ ਕਰਾਏ ਤੇ ਛੇ ਰਖੇ ਸਨ।

ਦੋ ਮਸਲੇ ਬੁਢੀ ਡਰਾਂ ਸਵਾਰ

ਅੱਜ ਦੋ ਮਸਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤਾਂ ਬੁਢੀ ਡਰਾਂ ਸਵਾਰ ਰਹੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਸੀ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਨ ਮਿਲਣੀਆਂ। ਬ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਰਹੁੰਆਂ ਨੇ ਗੈਂਡਰੋਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭੌਜ ਨੌਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਿਆ : ਸੀਟਾਂ ਬਾਇਰ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲਣ। ਲਕਸਮਣ-ਗੁਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਵੇਂਦ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਸਫਲ ਨ ਹੋਈ। ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ : ਸਾਡਾ ਜੀ ਠਾਠੀ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣੇ ਬਠੇ ਜਾਣ।

ਅਤੇ ਦੇਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋਈ।

ਦੂਜਾ ਮਸਲਾ ਸੰਭੀਤਕਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢੀ ਚੜ੍ਹਾਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੱਠ ਵੀ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨ ਰਖੋ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਰੁਤ ਆਵੇਗਾ।

19 ਮਈ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਬੰਬਈ

ਅਸੀਂ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ-ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਬਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਥੀਰੀ ਥਾਣੀਂ 1.30 ਵਜੇ ਰਕ ਸੰਗੀਤ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ।

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਹ ਦਾ ਭੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਟੁੰਗਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਫੇਵਲ ਬਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਹੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਾਜ਼ ਮਹਲ ਹੋਟਲ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਪਯਾਰੇ।

ਸ਼ਬੇਰੇ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਫੌਲ ਫਾਮੀਂ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਆਉਣ ਲਗਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਖਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਜੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਹਾਡੀ (ਮੈਨੂੰ ਭਾਈਸਿੰਟਰੀ ਸੀ) ਖਬਰ ਲੈਣ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਐਨ. ਓ. ਸੀ. ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਅਵਤਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਭੀਰਾ।

ਬੁਪਹਿਰੀਂ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਭਰਾਈਵਿੰਡ ਤੇ ਕੁੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਫਾਜ਼ ਮਹਿਲ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਰਾਜਗਾਨੀ ਸੁਣ ਕੇ ਨੰ: 329 ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਜ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵਰਸਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ ਬੰਝ ਦੀ ਆਰਾਮ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਸੁਖ ਮੁੱਚਰਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਫੌਲ ਸਨ: ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਕ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸ. ਮਨਬੰਦਾ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਵਾਲਾ ਨਕਲਮਨ।

ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਸੀਟ ਅੱਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ! ਵੇਟਿੰਗ ਲਿਸਟ ਵਿਚ 135 ਨੰ: ਹੋ ਨਾਮ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਨਮਸਕਾਰ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਮਾਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਪੁੱਗੀ ਤੇ ਸਭ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨ ਆ ਸਕਣ ਦਾ ਖਾਨਨ ਦੱਸਣ ਲਗੇ।

ਨਾਲ ਦੇ 330 ਨੰ: ਸੁਣ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਭੋਰਾ ਸੀ। ਬੱਤੋ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਵੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਅਕਲਾ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਬਣਿਆ: ਸ਼ਾਮੀ 6 ਰੋ 7 ਨਿਰਨੈਮ ਉਪਭੰਤ ਭੀਰਤਨ ਮਾਟੁੰਗਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਯਾਜਾਨਾ ਦਿਖੇ ਰੇਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਕਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਦੇ ਬਾਇਲਨ ਅਤੇ ਚਾਂਦ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇਬੇ ਬਿਤਾਏ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੈਂਕੋਕਰ ਲਈ 20.5.81 ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ

ਜਾਂਦੇ । ਇਸ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਕਨਕਰਮ ਸਨ ।

ਨਵਤੇਜ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਲਦੀ ਫੱਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਕੌਣ ਟਾਟਾ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਚੰਕਈ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਬੁਧਵਾਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਇਥੇ ਡਾਕਟਰ ਹੈ । ਦੋਸ਼ੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸ. ਕੁਰਬਖ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਭੈਣ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਹਿਤ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਖਿੰਨੀ ਤਾਂ ਲਿਖਵਾ ਭੇਜੀ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਵਤੇਜ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਸੀ । ਸੋ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬੁਧਵਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਨਵਤੇਜ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਸੀ ।

ਪਿਛੇ ਜੇਹੇ 'ਵਰਿਆ' ਦੀ ਖਿੰਨੀ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਅਨੰਦ ਸ਼ਕਤੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਲਈ 10,000/- ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਕ ਮਹਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਦੇ ਲੜਕੇ ਤੇ ਸੁਧ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਜਾਹਾਬੂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਮਾਥਰਕੀਰੀ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ 10,000/- ਅੱਜ ਵੀ ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।

ਖੁਰਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆਂ ਬਾਹਰੋਂ ਟੱਲੀ ਪਤਨੀ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਮੁਸਕਰਾਏ : ਬਲਦੇਵ ਹੈ । ਪੁੱਜਾਏ ਠੀਕੇ ਆਇਆ ਹੈ । ਕੁਝ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ । ਤਾਜ ਮਹਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸ. ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ-ਭਾਣੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਠੰਡਰ ਗਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ । ਡਿੱਠੇ ਲਾਗਰੀ ਤੇ ਸ. ਖੁਰਾਣਾ ਠੰਡਰ ਨਮਾਨ ਸਿਰਾ ਤੇ ਉੱਠਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ ।

ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਚਰ ਕੀਤੀ : ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਬਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਵੰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਲਾਪੁਰ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤਿਪਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ !

'ਇਹ ਆਗਿਆ ਬਾਇਦ ਕੌਣ ਦੀ ਨੂੰ ਹੀ ਲਈ ਸੀ । ਇਹ ਕੰਨ ਤਾਂ ਮੁੱਥ ਚੁੰਕੀ ਹੈ । ਕਾਫੇ ਨੂੰ ਬਹਿਣਾ ਸੀ ਉਹ ਘੱਟਤਰ ਨੂੰ ਖੋਰਲ ਨ ਦਿਆ ਕਰੇ । ਤੇਰੇ ਵੀ ਤਾਂ ਵੰਨ ਲਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ।' ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਦਿਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ । ਮੈਂ ਅਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟ ਸੀਟਾਂ ਬੁਕ ਕਰਵਾਏ ਲਈ ਉੱਠ ਆਏ ।

ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਤਾਜ ਦੀ ਲਿਫਟ ਆ ਕੇ ਵੜਨੀ ਸੀ ਕਿ ਸ. ਹਰਗਜਨ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ

ਮਿਲ ਪਏ । ਉਹ ਚੁੱਟੇ-ਚੁੱਟੇ ਬੰਬਦੀ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤਾਜ ਹੱਟਣ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸੁਣ ਸਿੱਧੇ ਤਾਜ ਹੀ ਚਲੇ ਆਏ ।

ਸੰਗੀਤ ਮਹਿਫਲ ਕਪੂਰ ਕੋ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਖੇ

ਪੂਰੇ 8 ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਤਸਰੀਫ਼ ਲੈ ਆਏ । ਸੰਗੀਤ ਮਹਿਫਲ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਮੰਚਲ ਦੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਤਿਆਰ ਕਰ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦੇ ਹੀ ਸੂਰਤ ਕਢੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਭਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਲਕੜਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਕਰਨ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਰ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਵਿਚ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕਢੇ ।

ਰਾਤ ਦੇ 8.15 ਹੋਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਨਿਕੋਹ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਆਪਣੇ ਜਾਗਿਰਦਾਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸ਼ਾਲੀ ਮਨੋਹਰ ਵਾਦਨ ਬਜਾਇਆ । ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਵੀ ਆਨੰਦ ਆਇਆ । ਮਹਿੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਵਜਾਉਤ, ਤੇ ਦਰੁਤ ਲੈਖ ਤੇ ਜੰਮ ਕੇ ਵਜਾਣ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ।

ਇਸ ਮੇਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਠੇ ਬੈਠ ਵਿਚ ਚੰਸਿਆ : ਟਾਟਾ ਸੰਮੇਰੀਅਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨਵਰੋਜ ਦੀ ਬਰਾਨ ਬੰਦ ਚਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਵਾਧੇ ਦਾ ਭਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ । ਡਾਕਟਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਬੰਡਾ ਬੰਨਣਾ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਿਖਾਵਾਂਗੇ । ਪਰ ਨਾਰਮਲ ਬੈਠ ਚਾਣ ਦਿਹੜਾ ਮੁੱਖ ਗਿਆ । ਇਕ ਪਲ ਠਹਿਥ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਮਾਇਆ : ਬਰਾਨ ਦਿਤਿਆਂ ਚਿੰਦਲੀ ਮਿਲ ਕਦੀ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਹੈ ।

9.15 ਭਰ ਵਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਜਿਸੇ ਵਿਲਮੀ ਕਾਟ੍ਰੇਕਟ ਨਈ ਸਨਿਮਰ ਆਗਿਆ ਛੇ ਵਿਚਾ ਹੋਇਆ, ਨਾਲ ਸਨ ਬੈਠ ਪ੍ਰਭਜੰਤ, ਇਕ ਜਾਗਿਰਦਾਰ ਤੇ ਇਕ ਮਿੱਠੇਰ ਬੇਖਬ ।

ਉਪਰੰਤ ਪਿੱਥੀ ਦੀ ਤਬਲਾ ਸੰਗਤ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਦੇ ਵਿਲਕੁਥਾਵਾਂ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋਜਾਵੇਰੀ ਬਿਲਾਵਲ "ਧੰਨ ਅਏ ਦੂਲੰ", ਉਸਤਾਦ ਉਧੇ ਖਾ ਭੰ ਸਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਧਰੁਪਦ ਗੋਰਿਆ । ਦੂਜਾ ਧਰੁਪਦ ਸੀ, "ਬਠਿਨ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਪੀਆ ਬਿਨ ।"

ਫਿਰ ਸਿਤਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਜੀ ਆਈ । ਇਸਨੇ ਪੰ: ਮਹਾਦੇਵ ਬੱਬਕ ਤੋਂ ਸਿਖੀ ਹੋਈ ਇਕ ਬੰਦਸ਼ ਪੇਲ ਬੀਤੀ :

ਸਬਾਈ : ਜਕ ਸੇ ਕਢੇ ਸਿਅਅ ਸੁਧ ਨ ਲਈ ਕੀ ।

ਕਾ ਸੇ ਕਹੂੰ ਦੁਖ ਆਪਨੋਂ ਕਰੀ ਚੀ ।

ਅੰਤਕ : ਹੇ ਰੀ ਬੀਰ; ਹੇ ਰੀ ਧੀਰ, ਜੀਆ ਨ ਧਰਤ ਧੀਰ

ਉਨ ਕੇ ਦਰਸ ਬਿਨ ਠਿੰਚੀਆ ਕਦੀ ਚੀ ।

(ਰਾਗ ਸੰਧੂਰਾ ਤਾਲ ੪੪)

ਦੁਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਰਾਗ ਸੰਧੂਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ :

ਸਥਾਈ : ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਸਜਨੀ

ਸਮ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਨ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ।

ਅੰਤਰਾ : ਬਾਅਦ ਸੁੰਦਰ ਪੀਆ ਪਤੀਆ ਨ ਰੋਜ਼ੀ

ਨਾ ਕਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਠਾਏ ।

ਤੀਸਰੀ ਬੰਦਸ਼ ਪੀਠ ਵਿਚ :

ਸਥਾਈ : ਨਦੀਆ ਕਿਨਾਰੇ ਮੱਛਾ ਭਾਉਂ

ਕਨ੍ਹਈਆ ਆ ਜਾਏਓ ਕੇ ।

ਅੰਤਰਾ : ਉਂਗੇ ਅਟਰੀਆ, ਚੰਦਨ ਕੀ ਵਸੀਆ,

ਚੰਦਾ ਸਾਖੀ, ਮੱਛਾ ਨਾਉਂ । ਕਨ੍ਹਈਆ...

ਫਿਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਿਰਾਫ਼ ਕੀਤੀ, ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਗ
ਕੀਤਿਆ :

ਸਥਾਈ : ਆਵਨ ਬਹਿ ਗਏ, ਅਸਮੁੰ ਨ ਆਏ

ਮਿਲਨੇ ਕੇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ।

ਅੰਤਰਾ : ਲਿਖ ਲਿਖ ਪਤੀਆ ਪੀਆ ਬਲ ਭੇਜੁੰ

ਹਮ ਹਾਏ ਰਮ ਜੀਤੋ ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਲੀਆਂ । ਜੋਗੀਤ ਨਬਰੇਚ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਸਮਾਂ
ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ । 10 30 ਹੋ ਗਏ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਪਰਦੇਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੂਰੇ 9 ਵਜੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਫਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ
ਉਹ ਰਾ ਪੂਰਾ ਛੱਡ ਕੇਤਾ ਚੀਤਣ ਉੱਥੇ ਵੀ ਨ ਆਇਆ । ਪਰ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਨੇ ਕੇ
ਕਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਪਰ 10 ਵਜੇ ਕੇ 32 ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਦਲ ਬਲ
ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । 20 ਮਿੰਟ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪੇਟੀ ਮਾਸਟਰੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣਾ
ਸੀ । ਚਾਂਦ ਨੇ "ਸਜਨਾ ਭਿਨਾ ਘਰ ਸੁਨਾ" ਪੇਟੀ ਤੇ ਵੈਨਾ ਸੁੰਦਰ ਬਜਾਇਆ ਕਿ
ਰਾਤ ਮਹਿਕ ਉਠੀ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬ-ਬਾਬ 'ਬਾਬਾਬ' 'ਵਾਬਾ' ਅਤੇ 'ਬਹੁਰ
ਅਭੇ' ਕਹਿਕੇ ਬਲਾਬਾਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ । ਤਬਲਾ ਬਲਾਬਾਰ
ਰੋਬਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਦ ਮਿਲਦੀ ਲਗੀ ।

ਜੋਗੀਤ ਦੀ ਮਹਿਬਲ ਦਾ ਅੰਤ ਚਾਤੀ 11 ਵਜੇ ਹੋਇਆ ।

ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਬਰਾਬੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ।

20 ਮਈ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਬੰਬਈ

ਆਸਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦਾ ਆਨੰਦ

ਚਾਤੀ 3 ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ 600 ਕਿ: ਮੀ: ਦਾ ਕਾਰ ਸਫਰ ਹਰੇ

ਆ ਪਹੁੰਚੇ । ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਥਾਇਆ । ਬਨਾਨ ਪਾਨ ਹੋਏ ਤੇ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅੱਜ ਛੇਵੀਂ ਫ਼ੌਰੇ ਗੋਪਾਲ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਿਰਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਗਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 5.30 ਵਜੇ ਹੋ ਗਈ ।

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਚੌਥੀ ਫ਼ੌਰੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਪਹੁੰਚੇ । ਮੈਨੂੰ ਬੁਠਾਇਆ । ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਹਰਭਜਨ ਨੇ ਖਰਚਾ ਹੋਰ ਵਧਾਣ ਲਈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਉਹ 20 ਦਿਨ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਲਾਵੇ ਤਾਂ 800/- ਦੇਣਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਥ ਕੀਤੇ : ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਓਨੇ ਵਿਚ ਹੀ 300/- ਹੋਰ ਮੰਗਦਾ ਸੀ । 700/- ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜੇ 100/- ਹੋਰ ਮਿਲਣ ਲਗ ਪਏ ਤਾਂ ਇਸ ਮਹਿੰਗਾਵੀ ਦੇ ਕਰਾਬਰ ਹੀ ਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ 20 ਦਿਨ ਨਾਇਆ ਭਰੇ, 100/- ਹੀ ਸਪਾਲ ਧੁਭਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੋਰ ਓ ਦਿਆ ਕਰਨ ।

ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ

ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦੇ ਜਲਾਹ ਚੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਦੀਆਂ ਕਨਭਰਮ (ਪੱਥੀਆਂ) ਹਨ । 7.00 ਵਜੇ ਡਾਕ ਸਭ ਰਿਆਰ ਹੋ ਗਏ । ਸੰਘਤ ਲਈ ਵੁਧ, ਮੱਠੀਆਂ, ਲੱਭੂ ਆਦਿ ਵਾਧੂ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਫਲ-ਆਧਾਰ ਖੀਡਾ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਪੂਰ ਦੀ ਗਾਥ ਤੇ ਮੁਹਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਪੂਰਬਾ ਤੇ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲਾਖਨਵੀਂ ਬੈਠ ਗਏ । ਐਸ. ਰਣਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਗਾਥ ਵਿਚ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਚ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਭਰੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਏ । ਪਿਆਰੇ ਰਣਜੀਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਰਾ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠ ਗਏ ।

ਫ਼ੌਲ ਭਾਵਨਾ ਦੀ

ਭਾਂਡਾਰਗ੍ਰੰਥ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਰਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ ਕੱਲ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ : ਜੇਕਰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਅਰ ਚਰਥਨ ਦੇਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨ ਜਾਂਦਾ । ਮੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ । ਸਾਡੇ ਮਿੱਠਰ ਦਿਕ ਬੇਂਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਬੰਬਰਾਚਾਰਯ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਦਰਬਨ ਖਰਨ ਦੀ ਫ਼ੌਲ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਸੁ ਮੈਂ ਬਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰੁਰ ਪਿਆ ।

"ਜੇ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ 6,00,00,000/- (ਛੇ ਕਰੋੜ) ਦੀ ਮੋਰੀ ਬੈਂਬ ਲਿਮਟ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਏਸੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਉਹ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਸੀ ।

ਪਰ ਮੇਰਾ ਵੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰੋਂ ਨ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਥਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕਾਕਰਮਤ ਪਰਵਾਨ ਹੋਣੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਪਰ ਸਹਿਜ ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਠਾਲ ਕੇ ਸੂਰਤ ਬਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰੁਕਿਆ। ਸਰੋਰ ਦਾ ਇਕੋ ਕੋਪ ਚਾਹ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਖਾਣਾ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਸੰਕਰਮਾਚਾਰਯਾ ਕੀ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਬਾਦ ਹੀ ਖਾਣਾ ਸੀ।

ਜੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਦੇਬੋ ਆ ਕੇ ਖਤਾ ਲਭਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਹੀ ਹਨ ਤਾਂ ਬੈਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾ, ਛਿਨਾ ਆਪ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ। ਕੁਣ ਮੇਰੇ ਦੋਬੇ ਕੰਮ ਭਰਵਾਨ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਛੇ ਜਹੱਤ ਰੁਪਈ ਦੀ ਇਮਟ ਦੇ ਕਾਰਜਾਤ ਬੀ ਪਵਾਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸਾਹਿਬਾ ਦੇ ਦਰਬਨ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਜੁ ਅੱਜ ਦੀ ਚਾਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਡਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਾਂਤਾਹਰਗੁਜ ਹਵਾਲੀ ਅੰਡੇ ਤੇ ਪੁਲਕਿਆ ਹੀ ਸੀ ਹਰੂਰ ਨੇ ਸਾਡੀ ਵਿਦਾਇਕੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੰਡਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ : ਇਕ ਘੰਟਾ ਮੇਰਾ ਬੇਮ ਬਰਨਾ। ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਬੇਮ-ਬਰਨਾ 'ਬੇ' ਇਕ ਘੰਟਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ : ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਮ ਸਿਮਰਨ ਹਰੂਰ ਬਰਵਾਦਾ। ਨਰਤੇਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਣਾ, ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹਾਲ ਸੁ। ਚਕਾਨ ਉਸਦੀ ਅੱਧੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਥੀ ? ਪੰ: ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹਰੂਰ।

ਅੱਛੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੰਡੀ ਯੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਬਰ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਸਨ।

ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦਾ ਖਰਚਾ

ਕੁਰੇ-ਕੁਰੇ ਜਾਇਆ ਮੈਂ ਸ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਸੰਗੀਤ ਸਮੇਲਨ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖਰਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾਏ ਹੋਏ ਬਹਿਣ ਲਗੇ : ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੁ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋਢੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਲਕਾ ਦੇਵੀ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ : ਔਨ ਕੁਰੇ-ਕੁਰੇ ਜਾਇਆ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ, ਸੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਅਤੇ ਕੁੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੋਂ ਜੂਹੁ ਬੀਚ ਲਾਗੇ ਇਕ ਚਮੀਨ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਪੇਂਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋਢਵ ਹੈ ਵੈਂਗਲੇਰ ਤੋਂ ਵਾਇਆ ਬੈਥਦੀ, ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਤੇ ਸੌਦਾ ਮਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ।

ਵਾਹ ਚਿੰਦੁਸਤਾਨ !

ਅੱਜ ਬਿਨਾ ਸਾਡੇ ਚੋਹਾਂ ਤੋਂ, ਥਾਹਰੋਂ ਆਏ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਕੇ ਘਰ, ਕਾਲਬਾ ਦੇਵੀ ਹੀ ਰਹੇ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਨ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਬਰਨ ਕਰਦੇ, ਮਾਥੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ 70/- ਇੱਥੀ ਰਕ ਦੀ ਟਿਕਟ ਤੇ 100/- ਦੀ ਹੋਰ ਦਿੱਰਿਆ ਹੀ ਭੱਲ ਬਣੇਗੀ ।

ਸਾਨੂੰ ਪਿੱਥੀ, ਸੁਖਦੇਵ, ਬਲਜੀਤ, ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਕੱਲ ਸਪੈਲਲ ਟ੍ਰੇਨ ਠਾਣੀ ਤੀ ਟਿਕਟ 140/- ਏਣ ਨਾਨ ਕੁਝ ਸਹੂਲਤ ਹੋ ਗਈ । ਭਾਈਨਿੰਡੇ ਕਾਰ ਕੇ ਵੱਟਿਆ ਤੇ ਬਸੰਦੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਹਾਂ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਿਆ । ਧਰਮ ਪਰਾਇਣ ਚਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਅਜਲੀ ਭਾਤੇ ਦੀ ਵਾ 75/- ਜਾਂ 100/- ਹੋਰ ਦੇ ਕੇ ਸਫਰ ਬਰਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਗੱਡੀ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਚਲੇਗੀ ।

21 ਮਈ 1981, ਚੀਰਵਾਰ ਬੰਬਈ

ਸਵੇਰੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੀਥੀ ਰਮੇਸ਼, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਅਤੇ ਸਿਤਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਕਾਲਬਾ ਦੇਵੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਠਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭੱਡੀ ਚਕ੍ਰਾਚ ਚਲੇ ਗਏ । ਮੈਂ ਅਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਟਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਾਦ ਹੇ 4.30 ਨਵੇਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਚਕ੍ਰਾ ਵਿੱਡਾ । ਚੰਬਦੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸਢਾ ਹੀ ਨਾਮਯਾਨੀ ਯਠਾਸਯਾ ਮਾਟ੍ਰੇਗਾ ਵਿਚ ਸਮੁਹਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕੁਰਦੇਵ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਾਭ ਕੀ ਲਿਆ ।

22 ਮਈ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਬੰਬਈ

ਬੰਬਈ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਭਾਵ

ਰਾਤੀਂ 10.45 ਵਜੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਪੂਰ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਵੀਜ ਸਾਕਰ ਡਾਕਟਰ ਕਾਇਕ ਵੀ ਸੀ, 1.00 ਵਜੇ ਰਕ ਸਰੋਦ ਤੇ ਬਰਥਾਨੀ, ਪੀਲੋਂ ਤੇ ਫੇਰਵੀ ਬਜਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ । ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਅਜਦ ਅਲੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ।

ਰਵੀਕ ਸਾਕਰ ਨੇ ਕੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਸੂਰ ਫਿਤ ਪਏ ਤੇ ਵਜ ਕਦੇ ਰਾਤ ਦੇ 2.45 । ਧੁੰਦ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁਫ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸੀ। ਖਾਣ-ਭੋਜ ਤੇ ਢੋਣੇ ਤਾਂ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਬੱਲ੍ਹ ਸਦੇਹੇ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਭੱਤੋ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਗੀ। ਮੈਂ ਨਹਾ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨ ਲਗੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਟੇਰਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀਰਾਨ ਦਹਿ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰਲੀ ਭੱਤੋ ਮੰਦਰ ਵੇਹਲੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹਜ਼ੂਰ ਓਸੇ ਜਗਹ ਆਸਣ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਜਿਥੇ ਇਕ ਦਿਨ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਰਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਾਖਿਆਤਮਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਦੁਬਿਧਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰ ਰਖੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਵਿਚ ਉਹੋ ਯਾਵਰ ਹੈ ਸੁ ਸਰਦਿਮ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਕ ਗੱਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਬੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦਿਵਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਅਣੇਕਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਸਤੀ ਰਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵੇਖ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਅਪੁਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣੀਆਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਡਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ : ਮੇਰੇ ਤੇ ਗਿਰਧਰ ਲੰਪਾਲ...। ਟੇਬਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਪ ਕਾ ਕੇ ਘੋਸੀ ਲੈਅ ਦਾ ਮੰਡਲ ਸਿਰਜਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ 4 ਵਕ ਗਏ। ਅਰਥਾਤ ਅੱਜ ਅਣ-ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਦਿਨ ਬਝ ਗਿਆ।

ਹਾਲ ਸ. ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਦਾ

ਦਿਨੈ ਕੁਰਬੇਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੁੀ ਰਾਮ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਟਾਟਾ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਠਹੇ, ਜਿਥੇ ਸ. ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ, ਕਮਰਾ ਨੰ: 16, ਵੈਰਥ ਵਲੋਂਰ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ ਪਏ ਸਨ। 4 ਤੋਂ 6 ਰਕ ਮਲੀਛਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਥਿਉਰਿਟੀ ਅਕਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਦੂਰਾਈ ਢੀਸ ਕੇ ਆਗਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਉਸ ਕੈਵਲ ਇਕੋ ਜਣੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਜਣਾ ਭਾਵੇਂ ਚੰਦੀ ਵੀ।

ਤੇ ਮੈਂ 16 ਨੰ: ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰ ਬਹੁਤ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਨਰਸ ਨੇ ਅੰਦਰ ਪਈਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਵਿਰਾਤੀਆਂ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਉਮਾ ਮੇਰੀ ਜਾਣੂੰ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਨਵਰੋਜ ਪੜਨੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕੱਢ ਆ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਰਕਟ ਕੀਤੀ।

ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਹਸਪਤਾਲੀ ਫੋਂਡ ਤੇ ਉੱਚੇ ਸਰਕਾਰੇ ਰਖ, ਖਾਮੋਸ਼ ਲੇਟਿਆ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਲ੍ਹੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਫਲ ਦੁਆਲੇ ਦੋ ਦੀਆਂ ਦੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਜੜ੍ਹਤ ਸਨ। ਕੁਲੁਕੋਜ ਦੀ ਇਕ ਬੰਤਲ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਵਰੋਜ

ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਗ ਭਾਗ ਦੇਹਰਾ ਮੁੰਨਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬੇਪਛਾਣ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਉਮਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਨਵਤੇਜ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਵਿਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਵਤੇਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਹ ਤੇ ਕਹਿ ਕਦੇ ਸਨ। ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਖੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਉਮਾ ਬੋਲੀ : ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੇਖੋ ਦੇ ਭਾਵਨਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਿਆਈ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਬੁਧਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵੇਖਣ ਆਏ। ਪਰਸੋਂ ਰਾਤੀਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਛੇਨ ਤੇ ਸੁਖ ਸਾਂਝ ਪੁੱਛੀ। ਬਲਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਨਾਤ ਦੱਸਣੇ, ਮੈਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪਤਾ ਦਿਆਂਗੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ : ਜੱਤ ਪੱਟੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਲਓ। ਫੁਲਾਨ ਦਾ ਕੋਸਰ ਸੀ। ਫੁਲਾਨ ਅੱਧੀ ਕੱਟਿਆ ਵੀ ਸਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅੱਧੀ ਕੱਟੀ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੋਸਰ ਫੈਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਦੋਨੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਖਿਰ ਬਹੁਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਵਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਕੋਸਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਫੁਲਾਨ ਦੇ ਵੀ ਹੀ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਓ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਹੀਂ ਹੋਰ ਨਾਲੀ ਪਾ ਕੇ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ਮਨ ਜਾਹੀ ਬੀਤਾ ਤੇ ਗਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਸਿਓਂ ਉਪਰੋਕਤ ਫਰ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰਕ ਫੁਲਾਨ ਕੱਟ ਲਈ। ਫਿਰ ਛਾਹੀਂ ਫੈਂ ਮਾਸ ਅਤੇ ਮੱਸਲ ਕੱਟ ਕੇ ਕਲੇ ਦੀ ਪਾਲੀ ਵਾਂ ਫਰ ਟਾਂਡੇ ਲਗਾਏ। ਫਿਰ ਪੱਟੇ ਫੈਂ ਮਾਸ ਟੇ ਕੇ ਛਾਹੀਂ ਦੀ ਵਾਂ ਫਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀਤੇ।

ਬੀਬੀ ਉਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ : ਚਾਚ ਦਿਨ ਤਾਂ ਭਾਵੀ ਭਕਲੀਫ਼ ਰਹੀ। ਕਈ ਨਾਲੀਆਂ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਸਾਹ ਵਾਸਤੇ, ਕਈ ਭਲਕਾਮ ਖਾਰਜ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਪਿਥਾਕ ਨਿਬਾਲਣਾ ਸੀ, ਵਧੇਰਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਨਾਲੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਬਈਆਂ ਹਨ, ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਤੇ ਸਾਹ ਦੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਵਿਤ ਸਭ ਨਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੁੱਟੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ: ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਮਰੀਚ ਨੂੰ ਲੱਭ ਜੰਗਾ ਬੋਲਣਾ ਸਿਖਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਅੱਜ ਆਰਾਮ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਅਣਕ, ਹੋਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪੁੱਛ, ਮੈਂ ਕੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ। ਚੰਬਈ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਵਲੋਂ 10-10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੰਥ ਸ਼ੇਰ ਕਰੇ, ਨਵਤੇਜ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਕ ਰਿਮਾਹੀ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਖਿਕਰ

ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਸਾਡੀ ਕਿੱਕਤੀ ਕੁਝ ਮੋਹਨ ਨਾਦ ਕਰਨੀ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਜੰਗੀਰ ਪਾਰਖੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕਈ। ਅਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੀ ਮਿਲੀ। ਦੇਖੋ ਪਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਦੋਲਾ-ਢਾਲੀ ਬਰਦਿਆ, ਇਕ ਤਿਆਗੀ ਰਸਾਲਾ "ਨੇਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਦੀ ਪਰਫਾਰਮਿੰਗ ਆਰਟ" ਨੰ: 1, ਮਾਰਚ 1981 ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਸਫ਼ਿਆਂ

ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਨਾਦਕਰਨੀ ਨੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਦ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਭਾਸਰੀ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਚਰਚਾ ਥੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਫੋਟੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਠਾਲ ਢੇਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੀ।

ਪੰ: ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਕੋਲ

ਦੇਵੇਂ ਬਸ ਲੈ ਪੰ: ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ, ਪ੍ਰਸੰਨਹ ਸਾਰੰਗੀ ਨਿਦਾਨ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਪਰਸੇਂ ਹੀ ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਸ ਪੁੱਛੀ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸੇ ਸਿਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਕੁਹਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਥਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਿਖਿਆ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਫ਼ ਕੁਝ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੇਂ ਸਿਖਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

“ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ ਤੁਥਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।” ਅਜੇ ਕਿਹਾ: ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਹੈ, ਸੰਭਾਨਦਾ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ। ਪਰ ਜੇ ਵੱਡਾ ਪੰਜਾਬ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤੇ ਰਹੇਗਾ? ਇਹ ਚੰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਿਹ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਚੰਗੇ ਕੁਹਿਟ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ।

ਪੰਡਿਤ ਸੀ ਕਿਹਾ: ਪੈਂ ਅੰਤਰਾਲ ਚੰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਰ ਸੁਣਾ ਸਮਝਾਏ। ਤੇ ਜੋ ਮੇਰੀ ਚਾਹਿ ਹੋਵੇਗੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਡਤ ਜਾਂ ਫੌਜ ਚਾਹੀਂ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ।

ਟੇਕਸੀ ਚਾਲਕ ਨਾਲ ਸਾਂਝ

ਦੇਵੇਂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਨੁਰੂ ਰਬ ਟੈਕਸੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਪੀਹਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਕੁਰਬਾਨ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਡੇ ਦਾ ਹਾਂ। ‘ਚੰਡੇ’ ਵੱਡੀ ਨਹਿਰ ਕੰਢੇ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ 50-55 ਕਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ 35 ਰਿਪੇ ਚਮੀਨ ਚੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਰੇ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਅਜ ਕਲ ਨਹਿਰ ਵਾਲਾ ਭੇਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਹਾਡੀਆਂ ਸਵੈਦ ਦਸਤਾਰਾਂ ਕੇ ਚਿੱਟੇ ਲੋੜੇ ਵੇਖਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਰ੍ਹਾ ਕੁਝ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਲਈ।

“ਅੱਜ ਕੋਲ ਦਾ ਤਾਂ ਪਰਾ ਨਹੀਂ, ਅੱਜੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੰਗ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਸਰਕਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਡਰੀਆਂ ਵੱਦ ਕੇ ਕੁਰ੍ਹਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਚੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜੇ ਚੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸੀ ਕਿਉਂ ਦਾ ਤਿਹਾਵਲ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਖਾ ਸਦ।”

ਬਾਰ ਬੋਲ੍ਹਾਪੁਰ ਨੂੰ

ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮਨਚੰਦਾ ਸੇਵਕ)

ਸਾਡੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 10 ਵਜੇ ਰਾਤੀ ਉਹ ਘੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਿਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੱਲ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਏਥੇ ਆਇਆਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਜੀ ਤੇ ਉਸਰਾਦ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਅਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਠਾਕੁਰ ਸੇਵਕ) ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੋਲੁਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਭਰਪੂਰ ਏਥੇ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਕਰਦਾ ਕੋਲੁਪੁਰ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨ ਮਿੱਥ ਕਰ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਛੋਟੇ ਬੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਕਪੂਰ ਪਰਦਾਰ ਦੇ ਆਕੁਹਿ ਤੇ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਫਕਣ ਫਕਾਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਰਾਤੀ 12 ਵਜੇ ਹੀ ਅਰਾਚ ਸਿੰਘ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਰ, ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੋਲੁਪੁਰ ਉ ਰਸਤੇ ਪੈ ਛਏ।

23 ਮਈ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਵੱਡਾ

ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ 5-6 ਵਜੇ ਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਰਾਸਤੇ ਕੱਲ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੈਦਾ ਦੀ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਵਿਫਟ ਨਦੀ ਆਈ ਕਾਰ ਤਾਂ ਕਾਰ ਦੀ ਕੋਲੁਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਚੁਕੀ ਸੀ। 'ਮਤਾ ਰਹੀ ਪੁਰਬ ਕੀ ਤਾਈ ਪੱਛਮ ਹੀ ਲੈ ਜਾਤ'। ਕਾਡੀ ਕੱਲ ਬਣ ਕਈ ਸੀ? ਸੇ ਅੱਜ ਇਹ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਖਦਾਈ ਮਹੰਤ ਵੀ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਕੁਰਦੈਵ ਸਿੰਘ ਸਰੰਦ ਨਦੀ ਆਪਣਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕੁਆਂ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੀ ਬੰਬਈ ਦੀ ਬੰਦੀ ਜਥਿਆਸਾ ਰਹਿ ਕਈ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਕੁਪਹਿਰ ਅਰਾਚ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਕਾਨਾ ਸੰਭਵ ਸੀ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਸਵੇਰੇ ਕੁਰਨਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਰਾਈਵਿੰਗ ਅਥਲੇ ਅਰਾਚ ਸਿੰਘ ਅਮਿਤਸਰੀ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ

ਸਾਨੂੰ ਵੱਡੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ "ਮਾਰਚ ਆਨ" ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ: ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਇਟਲੀ ਦੀ ਮਿਲਵਰਡ ਨਾਲ ਪੋਲਿਸਟਰ ਧਾਗਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਿੰਡਲ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਫੈਕਟਰੀ 26000 ਕੁਚ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਦਰਤ ਏਰੀਏ ਦੀਆਂ 3 ਛੱਤਾਂ ਹਨ। ਫੈਕਟਰੀ ਸਾਰੀ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਨਿਕਾ ਮੋਟਾ 8000 ਪੁਰਚਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਸੀਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਛੱਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਵਖਾਈਆਂ। ਹੇਠਲੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਮਨਜਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ

ਦਫਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰੀ ਯੋਗ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਭੱਰ ਦਾ ਖੁਫ਼ਾ ਪਸਾਰ ਦਿਖਾਕੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਇਹ ਹਾਲ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਣ ਲਈ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਦੇ ਘਰ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਪੂਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਰਾਏਬ ਕਪੂਰ ਵੇਰਟਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲੇ। ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰੀ ਨੁਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਆਪਾਂ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰ ਭੇ ਲਈ ਤੇ ਵੈਸਟ ਆਯੋਰੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀਤ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਰਾਮੁ ਭਰਾਈਦਰ ਨੂੰ ਠਾਲ ਲੈ ਚਲ ਪਏ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਵੈਸਟਾਂ ਉਤੇ ਬਰਫ਼ ਗੀਕਾਰਡ ਬਰਫ਼ਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਰਿੰਦਰ ਬੇਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਰਿਖਾਅ ਸਿੱਖ ਕੁਰਾਂ ਦੀ ਝਤੀਜੀ ਹੈਂ। ਇਹ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਪੋਸਟਰੋਟ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਦੀ ਇਛਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਇਕ ਹੰਗੀਠ ਚੋਟੇ ਲਈ ਜਾਇ, ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਚੰਗੀਨ ਫਿਲਮ ਪਰਮ ਹੈ ਚੁੰਕੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਚੋਟੇ ਕਾਲੀ ਚਿੱਟੀ ਲੈ ਲਈ। ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਜੋ ਨਰਿੰਦਰ ਕੋਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਤਰ ਦੇ ਵੇਖੇ ਨਾਨਕ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁੰਬਟ ਲਗਿਆ। ਆਪ ਖੁੰਦੀਆਂ ਸੁੰਬੇਤ ਆਖਾਂ, ਤੇ ਬਿਹਤਰਾ ਮੁਸਕਾਨ ਭਰਿਆ। ਸਿਰ ਤੇ ਟੋਪੀ, ਪਹਿਰਾਧਾ ਛਕੋਰਾਨਾ। ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਿੰਤਰੀ ਆਖਣ !

ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਜਦੋਂ 17.5.81 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ 18.5.81 ਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬਲਾਪੂਰਤ ਵਾਇਲਨ ਬਜਾਇਆ, ਉਹ ਬਨਿਮਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਲਗਾ। ਇਸ ਘੜੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰਿਆ। ਕੁਰਦੇਖ ਸਿੱਖ ਨੇ ਰਾਤ ਵਜਾਈ ਸਬੰਧ ਦੀ ਵੈਸਟ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਕਟਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ।

ਫੇਰ ਵੇਰਟਰੀ ਵਿਚ

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਰਟਰੀ ਵਿਚ ਗਏ ਕੁਪਹਿਰ ਦੇ 1.10 ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੇਰਟਰੀ ਦੇ ਡਾਈਵਾਲ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਰੀਆ ਤੇ ਇਕ ਕੁਹਕ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਜੂਜਾ (91 A, ਗੋਰਾ ਪੇਨਾ, 2 ਬੋਲਾ ਡਾਈ ਡੋਸਾਈ ਰੋਡ, ਬੰਬਈ-26) ਦੀ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਰਕੂਂ ਬੰਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕੇ'ਇਤੁ ਹੋ ਗਈ।

ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ ਬੀਤੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਚਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਖਕੇ। ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਗੀਰਤਨ ਆਯੋਜਨ ਕਰ ਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਖਿਆਤ ਕੋਪਾਲ ਲਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਸਟ ਉਸੇ ਥਾਂ ਲਗਾਇਆ ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ

ਡਕਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧੂਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ 'ਸਾਮਰਤਯ ਦਰਬਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਸੀਮ ਫਰ ਦਿੱਤੀ।

ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ : ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਮਿਲੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੇਰੇ ਕੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਕੁਰਮੰਤਰ ਦਿਵਾਏ ਮੇਰੇ ਏਵੀ ਸੁਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਅਤੇ ਅਲੋਕਾਰ ਕੌਲ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ 'ਵਿਦਾ' ਕਰਨ ਗਿਆਂ ਏਅਰੋ ਭਰੋਮ (ਹਵਾਈਂ ਅੱਡੇ) ਤੇ ਦਰਬਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਇਹੋ, ਸਭ ਕੋਂ ਨਿਆਰੇ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਇਹੋ ਲਗੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਏਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਡਲ ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਵੀ ਜਲਾਲ ਭਰਿਆ ਬੇਹਰਾ ਤਕ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਰੂਜਾ

ਮਸ਼ੀਨੀ ਸੰਦੇ ਲਈ ਇਥੇ ਆਏ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਰੂਜਾ ਨੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਉਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਮੇਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੰਬਦੀ ਆਇਆਂ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀਨ ਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਨੂਮ ਹੋਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਲਈ ਰਾਜ ਮਹਲ ਹੋਣਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਜ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਏ ਤਕ ਕੁਆਰ ਤੇ ਬਧਾਰ ਵੈਠ ਕੇ ਇੰਡਬਾਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਦ ਤਕ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਦਰਬਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਬਡੇ-ਪਡਣੇ, ਸਾਧਾਰਨ ਛਰੀਰ ਪਰ ਇਲਾਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ।

"ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਖਿਆ ਕਰਨਾ, ਆਪ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਅਤੇ ਦੇਨੇ ਲਕਦਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪੇਰ ਧਰਗੋਓ ਉਖੇਲ ਦਿੱਤੇ।"

ਦੇਵੇ ਹੀ ਚਹੀ ਮਸ਼ੀਨੀ ਫੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਭਾਰੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਅਰੂਜਾ ਨੂੰ 2,00,000/- ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਛੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਕੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਫੋਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਰੂਜਾ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਸਤੇ ਇਸ ਨਦੀ 'ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਮਿਲਜ਼ (ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ) ਦੀ ਅਮਦਨੀ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਪਰਸੈਂਟ ਪੂਰੀ ਦਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਬਚਨ ਤੇ ਫਾਇਮ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ।

ਮੁਢ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ

2.30 ਵਜੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਫਿਰ ਰਮੇਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਆਏ। ਉਥੇ 3.30 ਵਜੇ ਇਕ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਦਰਬਾਦ ਤੋਂ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਫਰਮਾ ਕਰੇ ਸਨ। ਸਾਥੋਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਫੋਨ ਕੋਲ ਸਾਂ ਅਤੇ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਸੁਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਨੀਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਚੰਗਾ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਗਾਣਾ ਨਾ। ਆਰਾਮ ਬਰ ਲੈਣ। ਉਹ ਰਾ' ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਕੀ ਰੱਬੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਸਜੇਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਣਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਕੱਲਥਾਰ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦਾ ਤੌਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਆਦ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਭਾਰਨ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਹਨ (ਇੱਕ ਕੋਲ ਬੇਖਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਘੇਰੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ।) ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਸੀ ਦੂਜੀਆਂ ਮਾਠਾਜੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਠਾਜੀ ਜੀ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਤੇ ਹੋਏ। 12000/- ਦੇ ਖਰਚੇ ਤੋਂ ਰਾਬੀ ਲਹੀਂ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜਾਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੋਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸਰੋਰੀ ਚਲ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਫਾਂ ਮੈਂ ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕੱਢੀ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਾਪੁਰ ਲਿਜਾਣਾ ਵਾਂਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮੈਨੂੰ ਭਰ ਜੀ ਕਿਤੇ ਕੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਨ ਅਰਾਬ ਹੋ ਕਦੀ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਢਲਣ ਦਾ ਵਧਤ ਅਭੀ ਲਮਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਫਾਂ ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਵਲ ਹੀ ਰਖਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ : ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਕਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹੋ ? ਉਤਰ ਮਿਲਿਆ : ਹੁਣੇ ਕੋਢੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸਤੇ ਫਲਾਦੀ (ਉਡਣਾ) ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕੋਲ ਵਾਰ ਕੋਢੀ 6 ਮਿੰਟ ਡਰ ਹੋਈ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਜੀਭ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰ: ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ ਸੁਭਾਫਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰ: ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ (ਸ਼ਿਵਰ) ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਨ ਮਿਲ ਸਕਣ ਦਾ ਅਰਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ। ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਦਿਹਨਾਂ ਦੇ ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਦੀ ਕੱਲ ਤੱਰਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕੱਲ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਦਿੱਤੇ ਮਿਲਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਗਏ ਸਨ।

ਤੇ ਇਹ ਕਿਤੋਂ ਰਾਤੀਂ 12-1 ਵਜੇ ਆਏ।

ਏਧਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਿਲਕ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਰਾਮ ਕਪੂਰ ਨਾਲ 10.00 ਵਜੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲਾ ਸਲੋਹਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਰਦੇਵ

ਬੋਲੇ, ਪ੍ਰੋਫ਼ ਲਓ ਰਾਮ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਾਮ ਨਾਲ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਬੈਠਿਆ ਕਰੀਏ। ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਥ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਨਿਰੋਕਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਜ਼ਿਅਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਕੀਤਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਤਿਕੁਰਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਫਿਰਦਿਆਂ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵੇਰ ਬੋਲੇ: ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਮੌਨੁ ਘਰ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਫਿਰਪਾ ਉਹਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਸੋਚ ਮਹਾਤਮਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਸਤਿਕੁਰਾ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਸਰ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਟਕਣ ਮੁਥ ਗਈ ਹੈ, ਬਾਰ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰਾ ਵਜਾਣਾ ਤੇ ਮੀਰਾਂ ਦਾ ਭਜਨ ਗਾਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: ਮੇਰਾ ਮਨ ਰਾਮ ਹੀ ਰਾਮ ਰਹੇ ਹੈ।

ਦਿੱਸ 12 ਵਜੇ ਰਾਤ ਤੱਕ ਕੁਹਾਨੀ ਮੰਡਲ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮਸਾਂ ਫਿਰੇ ਸੌਣ ਲਈ ਚਿਛੜੇ।

24-25 ਮਈ 1981, ਐਡ-ਸੋਮ

ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸਫ਼ਰ

ਸਾਡਾ ਕਰੰਪ ਮਨਦੇਵਾ ਦੀ ਏ. ਜੀ. ਕਾਰ ਤੇ 8 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਭਰਦੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਸਕਿਆ। ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋ ਟੈਕਸੇ ਅੱਗੇ ਦੇ (ਇਕ ਉਸਤਾਦ ਆਮਜ਼ਦ ਲਈ) ਚੌਥਾ ਸਾਡਾ ਕੁਜੀਆ, ਰਿਪਸ, ਬਿਸਕੁਟ ਆਦਿ ਭਰਣ ਭਰਾਣ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਚਾਹ ਖਰੀਦਿਆਂ ਭਰੀ 500/- ਨਾਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਟੇ ਲੁਹਾ ਪਿਆਰ ਭਰਪੂਰ ਰਿਦਾਈ ਢਿੱਡੀ।

8 ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਸਫ਼ਰ ਨੰ: 8 ਫੜੀ। ਸੁਬਰੀ ਸਫ਼ਰ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰਿਆਣੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢਾਕੀਆਂ ਮਾਣਦੇ 500 ਕਿ: ਮੀ: ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਕੇ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ 6.00 ਵਜੇ ਭਾਮੀ ਕੁਸ਼ਲਾਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰੋਡ ਤੇ ਡਾਢੀਵਾਰੀ ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਬਹਿਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਕਪੜਾ ਪੇੜਾ ਬਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਹਿਰ ਹੈ। ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਸੜਕਾਂ, ਮੁਨਾਸਬ ਹਰਿਆਣਵਲ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸਭਿੰਦ ਦੇ ਮਿਤਰਾਂ ਰਾਜ ਰਾਮ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਿਬੇਤ 10.30 ਵਜੇ ਰਾਤ ਦੇ ਚੱਲੇ ਹੋਏ 2 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 250 ਕਿ: ਮੀ: ਤੇ ਕਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬਹਿਰ ਆਥੁ ਰੋਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸਫ਼ਰ ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਸੁਬਰੀ ਸਫ਼ਰ, ਮੁਨਾਸਬ ਸਾਢੀਨ (ਇਬਾਰੇ) ਤੇ ਚੰਠ ਚਾਣਣੀ। ਆਥੁ ਰੋਡ ਵਿਚ ਸਰਾਂ ਨੁਮਾ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਬਿਸਤਰੇ ਲੈ, ਬੋਤੀ ਜਿਹੀ ਰਾਤ ਬੰਟ, 6.00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਵਿਚ ਤੁਰ ਪਏ। ਰਾਜਸਥਾਨ

ਦੇ ਇਸ ਖੁਸ਼ਕ ਬਹਿਰ ਦੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਠੰਢਾ ਰੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਰਾਹ ਵਿਚ ਘਾਟਕਦੇ-ਘਟਕਦੇ 200 ਕਿ: ਮੀ: ਥੋਂ ਚੰਦੇ ਟੱਟੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ । ਦੁਆਲੇ ਖੁਸ਼ਕੀ, ਜੰਝ, ਕਰੀਰ ਹੋ ਕਿੱਰ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਰੁੱਖ ਵੱਖ ਵੇ 6 ਵਜੇ ਬਾਮ ਰਕ ਜੰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ । ਇਹ ਸਫਰ 480 ਕਿ: ਮੀ: ਦਾ ਸੀ । ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਧੀ ਭੈਣ ਘਰ ਭੱਟਾ ਲਾ, ਨਹਾ ਧੋ, ਕੁਝ ਫਕਟ ਛਕਾਣ ਕਰ, ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਨ ਵਿਛਾਲ, ਸ਼ੇਦਰ ਸਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਇੱਥੇ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਉਸਰੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਬਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਕੁਲਾਬੀ ਬਹਿਰ ਜੰਪੁਰ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸਨ ਕਰਦੇ, ਰਾਤੀਂ 9 ਵਜੇ ਇੱਥੀ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲੇ । 260 ਕਿ: ਮੀ: ਦਾ ਸਫਰ ਭਾਰ 1.00 ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ ਘਲੇ ਘਰੀ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ । ਜੰਪੁਰ ਤੋਂ ਇੱਥੀ ਤਰ ਸਫ਼ਰ ਵਧੀਆ, ਪਰ ਟੁੱਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਨਾਲ ਚੋਟਕੀਲੀ ਸੀ । 1670 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਫ਼ਰ ਸਾਂਝੇ ਸਾਥੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਬਲਾ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਸੀ । ਅਜਾ ਤਹਿਆ ਬਿਨੋਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੌਜ ਮੇਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਫਰ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ।

27 ਮਈ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਚਿੱਲੀ

ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ

ਅੱਜ ਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਸਰਦੀਵੇ ਪੰ: ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਪੁੱਤ ਡਿਥੀ ਹੈ । ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋਝਿਆਂ 17 ਸਾਲ ਹੀ ਕਦੇ ਹਨ । ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬਿਧਾ : ਆਉ ਆਪਾਂ ਫੁੱਭੜ ਆਭ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਇਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਈਵੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਡਕਰੀਭ ਕਰਨੀ ਸੀ । ਅਜਾ ਠੇ ਜਾਣਿਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ । ਮਾਵਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿਚ 11.00 ਵਜੇ ਇਲੇ ਆਈਭ ਹੋਈ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਰ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਢੰਡਾ, ਕੁਰੰਮਿਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲਾਮਲ ਹੋਏ ।

ਸਮਾਗਮ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਨ ਵੇਹਦਿਆਂ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਕਿ: ਚੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਰਾਸ਼ਾ ਦੇਖਿਆ । ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਲਨ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਚੇਲ ਸਿੰਘ ਤਾਚਾ ਰੰਗੀ ਵਾੜੀ ਹੋ ਬੁਝਿਆਂ ਵਾਲੀ ਚਾਲੇ ਮੰਚ ਤੇ ਕਦੇ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਪਈ ਖਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਨਾ ਬੈਠ ਕੇ ਹੋਰ ਸੀਟ ਦੇਖਣ ਲਗੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੋਲੋਂ ਨ ਬਣੀ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਇਕ ਖਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਫਰ ਕੇ ਦੂਜੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਫੇਰਸ਼ਨ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਖਿਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾ: ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਸਪਰਾਹਕ ਪੱਤਰ 'ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ' ਦੇਖਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕਿ: ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿੱਲੀਓਂ ਡੁਪਦਾ ਹੈ। ਪਰਚਾ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਰੰਗਤ ਦਾ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੱਦੀ ਟੁਕ ਛਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

24.5.81 ਦਾ ਨਵਾਂ ਚਮਾਨਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ. ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਡੁਪਿਆ। ਖੋਖਰ ਬੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਮੁਖ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:

? ਬਾਬਾ (ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀਆਂ ਬੱਠਾ) ਜੀ, ਕੁਹਾਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੀ?

— ਮੈਂ 1921-22 'ਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੂੜਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਾਬੀ ਟਾਈਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

? ਕੁਸੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ?

— 1929 'ਚ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਬਿਨਾਰੀ ਪੂਰਨ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਮਤਾ ਬਾਗਰਸ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ 101 ਆਦਮੀ ਘੋੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਮੈਂ 1930 ਤਕ ਬਾਗਰਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਅੱਥੇ 3 ਵਾਲਮ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੋਰ।)

29 ਮਈ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਠੀਕੀ ਚਿੱਠੀ

ਬਾਬਾ ਦੀ ਬਾਛ ਲਈ ਪ੍ਰਸਥਾਨ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਸਿਤਾਰ) ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਨਾਥ ਇਮਪੋਜ਼ੀਅਮ, ਲਾਜਪਤ ਰਾਇ ਮਾਰਕਿਟ ਚਾਦਨੀ ਚੱਲ ਰਹੇ। ਉਥੇ ਕੋਲ ਬਾਡ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣਾ ਨੇ ਬਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬਈ ਵਸਣੇ ਰੇਲਵੇ ਸੀਟਾਂ ਬੁਕ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਪਰਨੀ ਹਰਭਜਨ ਬੋਰ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਨ ਗੰਜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 24.5.81 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਹੋਇਆ ਹੀ ਕੁਰਮ ਦਿੱਤਾ: ਹਰਾਰੀ ਬਾਛ ਜਾਹ ਤੇ ਜੋ ਜਗਹ ਅਸਾਂ ਸੁਭਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਦਾ ਇਠ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਕੇ ਹੰਸਪਾਲ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਰਾਕਿ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਸ਼ਰਵਾ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਸ. ਪੁਰਾਣਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਕੀਸਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ

ਡਾਕਟਰਨ ਕੰਜ/ਹਜਾਰੀ ਥਾਕ ਫੰਨ ਦੁਆਰਾ ਗੰਟੇਕਟ ਕਰਨ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਅੰਤ ਆਪ ਹੀ ਹਜਾਰੀ ਥਾਕ ਪਹੁੰਚਾ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕੇ ਡਾਕਟਰਨ ਕੰਜ ਦੇ ਜੀ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ (ਸਟਰਕਵਾਲੀ ਸੂਬਾ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ) ਤੇ ਸੇਠ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਜਤਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਹ ਸੇਠਾ ਕਰਵਾਇਆ। 20 ਕਮਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਗਹ ਆਪ ਦੇਖ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਗਹ ਦੀ ਕੀਮਤ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ।...ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰੂ ਕੇ ਮਹਾਨਿਓ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੱਸਪਾਣ ਜੀ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਰੇਦਾ ਨੂੰ ਹਜਾਰੀ ਥਾਕ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਹਜਾਰੀ ਥਾਕ ਦਾ ਮੇਠਾ ਆਪਣੀ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਜਗਹ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

1 ਜੂਨ 1981, ਸ਼ੋਮਵਾਰ ਜਲੰਧਰ

ਕੌੜ੍ਹ ਰਾਤੀਂ ਪਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੀਨੋਂਕਸ ਹੇਠ ਤੇ ਫਿਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਥਕ ਦੁਆਰਾ ਸਫਰ ਕਰ ਕੇ ਭੱਠ ਅਰਾਬੀਆ (ਜਲੰਧਰ) ਪਹੁੰਚਾ। ਮੇਰੇ ਸਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਸਵਰਕਵਾਲੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨਾ ਦੇ ਨੜਕੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੜਕੀ ਜਸਵੰਤ ਦੀ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਘਰ-ਪਰਵਾਰ ਤਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲੀਤਾ-ਕਪਤਾ ਖਰੀਦਣ ਚੁੱਕਾ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰ ਦੇ 'ਵਰਿਆਮ' ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਇੱਥੀ ਵਿਚ 4 ਜੂਨ (81) ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਥਾਣੀ ਆਨੰਦ ਭਾਵਜ ਹੋ ਰਹੀ ਹਨ। ਉਹਦੇ ਦੀ ਸਾਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਥੱਕੇ ਤੇ ਭਰਜਦੀ ਇੱਥੀ ਕਬੀ ਹੋਈ ਹਨ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਚੱਕੇ ਤਰਾ ਕੌੜ੍ਹ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਜਾਣਗੇ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਅੱਗੇ ਡਾਕਟਰਨ ਕੰਜ ਲਈ ਵੀ ਕੂਕ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਹਜਾਰੀ ਥਾਕ ਮੇਲੇ ਉੱਤੇ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। 10 ਜੂਨ 1981 ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹਜਾਰੀ ਥਾਕ ਸੁਭਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲੈਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮੇਠਾ ਹੋਵੇਗਾ।

2 ਜੂਨ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ

ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਦਿਲੋਂ, ਸ. ਪਤਰ ਸਿੰਘ 'ਜਮਰਾ' ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਆ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਸਭ ਰੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਠਰ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ।

ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨ ਜੀਐ

ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨ ਬੋਧ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਦਸਾਖੀਆਂ ਕੋਲ ਰਖੀ ਰਿਹਾਏ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਮਿਲ ਪਏ । ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ । ਉਹ ਇਕ ਬਰਸਾਡੀ-ਡਟੇ ਵਾਂਗ ਹੋਠ ਝੁਕਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਘਈ ਝੁਕਸੀ ਤੇ ਮੈਂ । ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖੁੱਟ, ਕੁਝ ਸੂਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਪੱਟੇ ਤੇ ਵਿਸਵਾਸ ਦੇ ਹੱਥ ਰਖ, ਰਮਬਿੰਦ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਜਦੋਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿੰਦਗੀ ਥੋਂ ਸੁਆਦ ਮੁੱਢ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਚੰਗ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਕਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਚੋਪੜੀ ਰੰਟੀ ਧਾੜ ਨਹੀਂ, ਦੁੱਧ ਕਦੇ ਓਠੋਂ ਹੀ ਜਲਦੀ ਕਢ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਲਏ । ਅੰਦਰ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਲੰਘਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਅਜੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸਚਦੇ ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁਣਾਂ ਚੱਠਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਿਨਾ ਸਾਡਾ ਬੰਦੀ ਕਾ ਨਹੀਂ । ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਬੈਠੀ ਚਾਰਜ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬਿਤਾਇਆ ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਓਹਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਾ ।

"ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਭੇਦ ਦੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤਰ) ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਡੰਘਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ (ਖੱਡੇ ਲੜਕੇ) ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਡੰਡਵੀ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਲਈ ਖੰਟਣਾ ਬਣਾਵਾ ਹੈ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ । ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਡੰਡਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਖਿਆ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ ! ਬਹੁਤ ਬਿਰਧਾ ਹੋਈ ਕਿ ਬੂਟੇ ਠਾਠ ਬੂਟਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਵਸੀਰ ਸੰਭਾਲੋ, ਕੁਹਾਡੇ ਹੀ ਕੱਚੇ ਨੇ । ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਲਗ ਕੀਤੀ : ਸਾਂਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਹਿਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਵੀ ਜਿਥੇ ਆਪ ਦੀ ਰਜਾ ਹੈ ਰਿਥੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਚੀਹਣ

ਸੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਲੈ, ਜਾਂ ਰਮਬੋ ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਸ. ਲਫਮਣ ਸਿੰਘ 72-C ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਰਮਬੋ ਤੋਂ ਬੜਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮਗਰਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਚੀਹਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਫਾਰੀ ਸੰਗਤ ਯੂ. ਐ. ਨੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਚ ਇਕ ਮਕਾਨ 4.5.81 ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ । ਓਹ ਖਰੀਦਾ ਵਿਚ ਉਸਰਿਆ ਘਰ 3 ਲਖ 62 ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ 5 ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ

ਬੇਠਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਚਾਲਟੀਆਂ ਕਨਾਰਾਂ ਹੇਠ ਫੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਸਾਰੀ ਸੀ । ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰੀ ਦਾ ਸੰਤ ਮਹਿਮਾ ਵਿਲੇ ਉਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸੀ । ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਹੁਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਟੋਰ 25-30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਥਾਬ ਬਰਦਾ ਦਿੱਤੇ । ਉੱਚੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤਮਈ ਸੁਰ ਵਿਚ “ਕੋਈ ਆਟ ਮਿਲਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰਾ ।” ਐਸੀ ਸੁਹ ਨਾਲ ਗੰਥਿਆਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਦਾਨ ਹਿਰਦੇ ਫੜਕ ਉਠੇ । ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁਕਾਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਪੁਰੀ ਤੇ ਦੁਆਈ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੰਲਕੀ ਸਹੁੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੀਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ।

ਹੌਲੇ ਦੇ ਵੀਵਾਨ

11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਹੋਏ ਦੀਵਾਨ 4.30 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਨਾਂ ਹਿਰ ਬਹਿਰ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਉਤਾਰਲੀ ਬੈਠੀ ਸੀ । ਖਿਆਲ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 4 ਵਜੇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਜਾਣਗੇ ।

ਸੰਤ ਲਕਸ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੀਓਂ ਪਰਤਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੰਡੀਕੜ ਦਰਸਨ ਬਰ ਕੇ ਆਏ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ 6 ਵਜੇ ਭਰ ਦਰਬਾਨ ਦੇਣਗੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਬੰਡੀਆਂ ਬਨਾਏ ਵਾਛੇ ਕਾਬੀਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਰਾ ਸੀ । ਖਾਸ ਫਜ਼ਵੀਬ ਨਾਲ ਨਹਿਰ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਭਰੋਂ ਲਈ ਕਿਸਤੀ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ।

ਦੂਣ ਪੰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ : ਧਾਰਨਾ ਸੀ : ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਸੰਤ ਨੇ ਬੰਧ ਕੁਆਰ । ਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਾਰ ਭਾਈ, ਕੁਮਰ-ਗੁਰ ਦਿਭਿਹਾਸ ਤੇ ਪੋਸ਼ਾਫਿਭ ਬਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਾ ਤੇ ਸਲਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ‘ਮੁਸਾਬਰ’ ਨੇ ਪੰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ : ਇਹ ਨੌਜੁਆਨ ਬਹੁਤ ਡਰੱਕੀ ਕਰੇਗਾ । ਇਹ ਇਕ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਉਡੀਕ ਭਰ ਕਰ ਚੂਰ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਜਾਣ ਲਗੇ । 6 ਵਜੇ ਕਦੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨ ਪਹੁੰਚੇ । 7.15 ਬਾਅਦ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਸ. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਮੁਨੱਡਾ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਬਹਿਣ ਲਗੇ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਲਾ ਚੁੱਕਿਆਂ । ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਆਉਣਗੇ । ਉਹ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਦੂਜੀ ਕਲੀ ਨੂੰ ਹੋਏ ਤੇ ਲਾਵੇਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸਮੇਦ ਰੋਡੀ ਵਾਲੀ ਕਾਨ ਅਡੋਪਲੇ ਘਰ ਬੈਠ ਆ ਕੁਰੀ । ਡੰਕਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨਹਿਰ ਦੇਖ ਕਈ । ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਉਮਾਹ ਪਾਸਰ ਛਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਗਮਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਸਾਬਾਏ ਹੋਏ ਕਾਰ ‘ਚ’ ਠਿਕਲੇ । ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਕੁਰ

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਵਾ ਤੇ ਤਰਾਈਵਰ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਉਤਰੇ। ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਲ ਹਾਰਾ ਨਾਲ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਜਾਣ ਲਗ ਤਾਂ ਰਾਧ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੈਂਦੀ ਦਾਲੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੋੜੀ ਪਾ ਲਈ। ਢੁੱਟ ਢੁੱਟ ਕੇ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਸਰੀਰ ਕਮਰੇਰ ਸੀ ਪਰ ਜਕੜ ਛਾਵੀ। ਬਿਹਾ ਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਹੁ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਰੀਦਾ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਦੇਰ ਦੇ ਫਿਛੇ ਆਸਣ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਤਾਂ ਫਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮੇਲਾ ਵੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਮਾਇਆ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਏਥੇ ਤਾਂ ਮੇਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਪਰਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਆ ਜਾਂਦਾ।

ਅਨ ਉਪੇਖਿਆਤ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕਿ 20 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦਰਬਨਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਬਨ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਧ ਸੰਕਤ ਦਰਬਨ ਕਰਨ, ਚੋਟਾ ਧਰਨ ਨੂੰ ਉਮਝ ਪਈ। ਇਸੇ ਦੀਵਾਨ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਸ਼ੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਭਾਗ ਮਸਰੂਫ਼ ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਬੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ, ਫਿਰ ਆ, ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਕੋਲੋਂ ਬਿਰਧ ਨੂੰ ਮਿਲ, ਕੁਖ ਸੁਖ ਪੁੱਛ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ, ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਲੈ, ਮਜ਼ਾ ਕਿਤੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਵੇ ਹਨ।

ਅਠਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਨ੍ਹਾਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਸੇਥ ਵਿਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਟੀਮ ਜਿਸ ਵਿਚ 3 ਥਾਂਵੇਂ ਸਾਡੇ ਹੀ ਸਨ 'ਸਿਰਫ਼ ਅਠਵੇਂ ਨੰਬਰ' ਤੇ ਆਈ ਤੇ 'ਨਾਲ ਤੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ' ਵਲੋਂ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾ ਨੂੰ ਦੇ ਆਏ ਹਨ।

ਮੌਕਾ ਵਿਕਟ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਫਲ-ਆਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੁੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ।

ਸੰਤਰੇ ਲੁਆਣੇ ਹਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੱਸਿਆ : ਐਤਕੀਂ ਜੀਵਨ ਨਕਰ ਦਿਲਾਖੇ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਕਤ ਤੇ 200 ਏਕੜ ਸੰਤਰੇ ਮਾਲਟੇ ਲੁਆਣੇ ਹਨ। ਲਗਮ ਕੋਈ 40,000/- ਖਰਚ ਆਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਬੂਟੇ ਢੇਨੇ ਚਕੂਰ ਲੁਆਣੇ ਹਨ।

ਬੰਬਈ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਜਿੰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਚ ਬੰਬਈ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਪੱਖੋਂ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰ

ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਰੂਲ ਹੀ ਰੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਛਤਕੀ ਉਲੱਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ, ਆਪ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ : 'ਲੋਕਨ ਕੀ ਬੰਦਾਈ ਉਘਾ ਤੇ ਕੇਸਰਰ ਭਾਰ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਖਰਚੀ ਰਕਮ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਇਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਜ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤਕੜੇ ਪਲਦਾਰ ਨੇ ਭਰਨ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਦਾਰਥਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਆਹੁਜਾ ਨੇ ਟੇਕਸਟਾਈਲ ਲਗਾਟ ਦੇ ਠਾਲ ਤੇ 5% ਠਾਲ ਅੰਬ ਲੰਡਰ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਬਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੇਠ, ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ।

ਬੋਨਾ ਬਲ-ਅਹੁਰ ਬਥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ 8.44 ਵਜੇ ਰਾਹੀਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੂੰ ਚੁਣ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਗੋਲੇ ਹਾਈਡਰੋਲਕਲਿਸਟ (ਪੇਡੀਥਾਈ ਅਧਿਥਾਈ) ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੋਸਪਾਨ ਤੇ ਮਨਚੰਦਾ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ ਸਜ਼ਾ ਖਰੀਦ ਲਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੁ ਜਲਦ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ 5 ਵੇਰ ਤੇ 4 ਟੱਖ ਰੁਪਯਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤਕ ਕੱਦੀ ਹੋਰ 11000/- ਵੱਧ ਏ ਤੇ ਮਾਲਕਾ ਤੋਂ ਚਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾ ਲੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜੁ ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਟੱਖ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਦੇ ਵੇਰ ਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਚ 8-10 ਕਾਲੇ ਵੀ ਥਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਸੂਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਏਸੇ ਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ।

3 ਜੂਨ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਬੱਠ ਅਥਾਈਆਂ (ਜਲੰਧਰ)

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੰਦੇਭਾਸ਼ਣ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਕਿਖੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ :

"ਕਰੀ ਜੀ, ਸਿੱਧਲਾ (ਘਟਾਲਾ) ਵਿਚ ਬੰਦਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਝ ਬਣੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਗੱਡੇ ਬਟਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮਰ ਗਿਆ ਏ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨੇਰੀ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕਦੇ ਹਨ।"

8 ਜੂਨ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਬੱਠ ਅਥਾਈਆਂ (ਜਲੰਧਰ)

ਅੱਜ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ :

ਰੋਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 21 ਜੂਨ ਤੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਮੇਲਨ

ਦੇਰਾਹ, 7 ਜੂਨ (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੇਰਕ) - ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਵਲੋਂ ਆਖੰਜਤ 17ਵਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਮੇਲਨ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 21 ਤੋਂ 30 ਜੂਨ ਦੌਰਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

21 ਤੋਂ 24 ਜੂਨ ਤਕ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਡਾਗ ਲੈਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਰਖੇ ਛੁੱਟੇ ਹਨ। ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਵੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨਗੇ।

10 ਜੂਨ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸੁਪਰਨੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੋਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਦੀ ਲੜਕੀ ਜਸਦੇਤ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਬਣਵਿੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਪੱਤਰੇ ਯਾਦਦਿਵਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਸਚੋਂ ਨਹਾ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਤਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ 4.6.81 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 14 ਅਨੇਕ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਸਿਸ ਵਿਚ ਮਿੱਠਰ ਪਿਆਰੇ ਜਲਦੀਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵੀ ਸੀ।

ਉਥੇ ਹੀ, 4.6.81 ਨੂੰ ਪੰਥ ਉਨਡੀ ਵਾਰੇ 500/- ਮਹੀਨਾ ਫੰਡ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਾਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਵੀ ਹੋਈ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਸਵਤੀ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਜਗਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 13.6.81 ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਧੱਕੇ ਬਾਹੀਆ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਭੰਡ ਵੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕੋ ਘਰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵੀ ਅਖੇਤ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੰਡ ਪੈਣੇ ਹਨ।

ਬਾਪਸ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਡਾਂ ਡਾਢ ਮਿਲੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਰਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਥਿੱਠੀ ਮਿਲੀ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾਦ ਸ. ਬਿਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਰਿ ਹਮਰਾਹੀ (ਭੋਰਰ) ਦੀ ਮਾਠਾ ਪਿਆਰ ਕੋਰ 28.5.81 ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁੱਛ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨਮਿਤ 12.6.81 ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਭੇਜ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹੀ ਇਕੱਲਾ ਘਰ ਸਾਂ, ਆਪਣੀ ਕੁੜਮਣੀ ਨੂੰ ਸਰਦਾਸ਼ਣੀ ਦੇਣ ਸਰੋਰੇ ਹੀ ਸੰਤ ਨਗਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਥਣਾ ਲਿਆ।

12 ਜੂਨ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਫ਼ਸਾ)

ਭੋਲ ਬੀਬੀ ਪਿਆਰ ਕੋਰ ਦਾ

ਭੋਲ ਰਾਹ ਦਾ ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੇ ਕੁੜਮ)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਰਨੀ ਪਿਆਰ ਬੈਂਚ ਨਸ਼ਿਤ ਅੱਜ ਝੋੜ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਦੇ ਘਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਵਰਨੀ ਕਰ ਕੇ ਹਟੇ ਅਤੇ ਲੱਛਰ ਟਕ ਟਕਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਰੀਦ ਜੀ, ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕਰ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਕਾਈ ਸੰਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪਰਾ ਲਗਾ ਕਿ ਦਰਨੀ ਚੋਪਈ ਦੀ ਗੀਤੀ ਕਈ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਜੁਆਰੇ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਨ ਗਿਆ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ ਦੀ ਮਿਲ ਪਿਆ। ਉਹਦੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਜੂ ਆਪਣਿਆ ਤੋਂ ਬੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਰੇ ਏਧਰੋਂ ਦੀ ਖੂਬ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਈ ਸੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਬੁਝ ਸਬਦ ਵਟਾਏ।

ਹਮਰਾਹੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਇਸ ਵਾਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖਾਹਤਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤਾਂ 30.5.81 ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਤੇਰੇ ਬੇਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਜੇ ਕੋਈ ਸਜਾਇਤਾ ਲੱਭੀਂਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੱਸੀ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਇੰਛਾ ਪਰਕਟ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਮੰਤੀ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ 10,000/- ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮੋਹ ਦੀ ਹੀ ਭਖਲਬ ਸੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰਟੀਕਲਚਰਸਿਟ ਨੂੰ ਬੱਲ੍ਹਦੀਂ ਨਾਲ ਡੇ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਸੀ। 11 ਡੇ 16 ਜੂਨ ਤਕ ਜੀਵਨ ਲਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਖਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਟਿਕਟ ਡੇ ਕੇ ਦੇ ਆਇਆ ਸਾਂ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਸਰਸੇ ਨਹੀਂ ਅਪੜਿਆ। ਬੀਤੀ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ।”

ਸੰਤ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮੇਠੇ ਵਰਕਾ ਇਸ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਲੇ ਦਾ ਚੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ, ਕਿਹ ਸੰਤ ਵਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਡੇ ਕਥਾ ਕੀਤੀ। 20-25 ਮਿੰਟ ਮੇਂ ਵੀ ਬੀਬੀ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਿਆ ਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦਾ ਝੰਡ ਪਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਹਮਰਾਹੀ ਜਾਹਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ 2000/- ਡੋਟ ਕੀਤੀ ਤਾਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਥੁੜ ਨ ਰਹੇ।

ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਰਝਕਦੀ ਰਹੀ। ਹਮਰਾਹੀ ਦੀ ਕੋਈ ਬੇਖਿਸ ਵੀ ਸਫਲ ਨ ਹੋ ਸਕੀ ਅਧ ਨਾਲ ਕੋਟੈਕਟ ਕਰਨ ਦੀ।

ਅੱਜ ਰਾਤੀ 9 ਵਜੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਰੋਦ ਦਾਦਕ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਅਭੰਗੀ ਕਾਨਤਾ ਸੁਹਣਾ ਵਜਾਇਆ।

13 ਜੂਨ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
ਬੇਸ਼ੁ ਦਫਾਟੀਆਂ (ਸਰਸਾ)

ਬਾਬਾ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਰੀਦਾ

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦੇਨਾ ਕੁ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ 13.6.81 ਨੂੰ ਜੀਵਨ

ਨਕਰ ਦਿਲਾਏ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਤ ਡਕ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਵਡਾਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਤੇ, ਬਾਬਾ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਸੰਤ ਜੈ ਸਿੰਘ (90), ਸੰਤ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ (75), ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ (72), ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (66) ਤੇ ਸਵਰਗਦਾਸੀ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (40) ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹੀਟਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਂ ਵੀ ਨਿਬਰਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਬੀ ਮਿੱਤਰ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਬਿਨਾ ਨਿਮੰਤਰਣੇਂ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ।

ਨੰਬਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਕਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਘਰ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਸੁ ਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਰੇਕਟਰ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ਕੀਤਾ। ਟੂਲੀ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਸੰਤ ਨਕਰ ਦੀ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਵੀ ਸੀ।

9:45 ਵਜੇ ਅੱਗੀਂ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਵੇਹਲੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਵੱਡੇ ਘਟਛਾਏ ਬੈਠਣ ਹੋਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਮੰਗਿਆਂ ਉਤੇ ਅਤੇ ਉਦਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਚੁਰਾ ਪਲਾਂ ਇਕ ਲੰਮੇ ਬਰਾਮਦੇ ਹੋਣਾ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੰਕਰ ਪੱਕ ਰਹੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇਧਰ ਚਿਧਲ ਜਾ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਲ ਭੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਹੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ।

ਦੀਵਾਨ ਵਾਸਤੇ, ਘਰ ਨਾਠ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਚਾਨਣੀਆਂ ਬਨਾਰਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ ਅਤੇ 11:30 ਤੋਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ-ਭਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਜੀਉਟ ਸਿੰਘ-ਹਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਬਵੀਸਰ, ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਕਰੀਏ ਦੇ 4 ਵਜੇ ਤਕ ਬਵੀਸਰੀ ਅਤੇ ਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇ।

ਬਾਬਾ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਵਡਾਟੀਆਂ

ਬਾਬਾ ਵਡਾਟੀਆਂ (ਵਡਾਟਾ, ਰਹਿਸੀਲ ਰਸੂਰ, ਰਿਕ੍ਰਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪਿੰਡ) ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸਰੀ ਸਾਧੂ ਸੀ ਕਿਸਦਾ ਭੋਲ ਬੋਲ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਰਿਤਰ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਸੀ। 110 ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਮੀ ਆਯੁ ਵੰਗ ਕੇ ਕੁਚਰਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਡਕ ਦੀ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਉਹਦੀ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਇਕ ਡਬਤਾ ਮੇਲਾ ਬੀਰਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਗ਼ਿਰਦ ਨਵਾਹ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬਾਲ ਬਿਰਧ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਾ ਰਾਹ ਮੰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਤਕ ਸਰਸਿਓਂ ਪਕ੍ਰਾਂ ਤਕ ਦੇ ਲੋਕ, ਜੁ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰਬਲ ਦੇ ਹਨ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਬਨ

ਲਉਢੇ ਵੇਲੇ ਦੇ 4 ਵਜੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਆਣ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ - ਬਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਖਲੋਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਆ ਬਾਸਲ ਹੋਏ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇ ਕਦੇ ।
ਅਤੇ ਨੌਂ ਪਾਠੀ ਭੰਡ ਪਾਉਂਟ ਲਗ ਪਏ । ਸੁਭ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸੁਰਾ ਦੀ ੧ ਸਨ ਪਰ ਫੇਰੀ
ਹੀ ਪਾਠੀ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕਦੇ । ਪਰ ਇਕ ਸੁਰ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ “ਆਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ ।”
ਤਕ ਢਲਦਾ ਰਿਹਾ ।

5 20 ਰਕ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ ਯੋਗਿਆਂ ਹੀ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਚੋਖੀ
ਮਾਇਆ, ਬਸਤਰ ਉਤੇ ਧਰ ਕੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਇਹ ਦਿਸਤਰੀਆਂ
ਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਣ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ।

9 ਚੰਗੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇੰਜ :

1 ਪਾਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯਾਦ ਦਿਓ ਨਮਿਤ

1 ਪਾਠ ਦਾਦਾ ਮਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਓ

1 ਪਾਠ ਮਾਤਾ ਸੰਤ ਬੋਰ ਜੀ ਨਮਿਤ (ਵਡਾਟੀਏ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ)

1 ਪਾਠ ਬੀਬੀ ਅੰਡਰ ਬੋਰ ਨਮਿਤ (ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੁਪਤਨੀ)

1 ਪਾਠ ਬੀਬੀ ਬਚਨ ਬੋਰ ਨਮਿਤ, ਸ. ਸ਼ੰਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ

4 ਪਾਠ ਭਾਵਾ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ ।

ਫੌਲ ਪੇਟ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਵੀ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਡਬਰੀਰ ਜੀਤੀ, ਵਿਧਾ : ਉੱਤਮ ਜੀਵਨ
ਲਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਲੋੜ । (ਪਿਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਖੂਬ
ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ।)

ਬੀਬੀ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ

ਉਥੋਂ ਸਰਸਾ ਹਿਸਾਰ ਚੰਡ ਦੀ ਪਿੰਡ ਨਰੈਣ ਪੇਤਾ ਦੇ ਸ. ਦੀਵਰ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੇ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭਰਗੋਰਿਆਂ (ਹਿਲਾ ਲਾਹੌਰ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ) ਸਪੁਰਦ ਸ. ਭਾਵ
ਸਿੰਘ ਭਰੀਵਾਲਾ ਵੀ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਭਰੀਵਾਲਾ ਨਾਲ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਨਿਰਨੈਮ ਭਰਾਵਿਆਂ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਰਕਾਇਆ : ਤੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਾਥੀ ਵੀ
ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਅੱਜ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਖੰਘ ਬਤੀ ਸਤਾਉਂਦੀ ਸੀ । ਤਾਂ
ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੰਤਾ ਸਮਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਧਾ ਕੀਤੀ । 20 ਮਿੰਟ ਦੀ
ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਰੱਤ ਇਹ ਸੀ : ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਮਤਾ ਰਹੀ ਠੀਕ ਮੋਹ ਅਰੰਭ । ਕਹੁ
ਨਾਨਕ ਅਪਨ ਤਰੀ ਅਉਰਨ ਲੋਤਿ ਉਬਾਧ ।

ਨਿੱਕਾ ਨਿੱਕਾ ਸਨੇਹ

ਉਪਰੰਤ ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਥਲਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਸੇ
ਕੰਮ ਤੇ ਨ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ । ਉਸਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਸ ਕੇ ਹੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬਚਨ
ਕੀਤਾ । ਟਿੱਕੇ ਤੇ ਸਪਰਿੰਕਲਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਲਟਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਪਰਵਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵੇਰ ਨ ਬੁਝ ਜਾਵੇ। ਕਹਿ ਕੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੇਦਾ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ 100/- ਦਿਵਾਇਆ।

ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਰਮਪਾਲ ਨਾਮੀ ਇਕ ਪੁਲਸੀਏ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੋਥ ਭੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਵਰਤਣ ਤਕ, ਲਗਭਗ ਪੰਨਾ ਘੰਟਾ, ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਚੰਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਆਈ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ : ਈਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਠੀਕ ਹਾਂ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਚੁਕਾਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਸਾਧਨ ਵਰਤੇ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਧੀ ਬਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੋਹਰ ਫਰੇ, ਫੇਰੀ ਆਰਾਮ ਆਵੇ। ਬਚਨ ਭੀਤਾ : ਤੂੰ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਵਾਈ ਰਹੀਂ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਚੁਕਾਈ ਪੱਥ ਪਰਹੇਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਈ।

ਸੰਤਰੇ ਦੇ ਬਾਗ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਕੱਲ ਭੀਤੀ।

ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਵਾਂ

ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਬਚਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ : ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਗ਼ ਦਾ ਮੇਲਾ (10.6.81) ਆਪਣੀ ਪਰੀਵੀ ਚੰਮੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਇਕ ਵੈਭਵ ਜਗਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਈ ਬੋਠੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਂ ਨਾਮਹਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਪਰੀਵੀ ਲਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਵੀ ਇਕ ਪਿਸਤੂਨੀ ਰੰਗ ਦੀ ਕੱਚੀ, ਨੰ: 11 ਮਲਸੀਭੀੜ ਜੋ ਇਹਨੀਂ 'ਚਿਨੀ' ਹੀ ਵਿਸ਼ ਲਈ, ਚਕਮ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰੀ ਕਈ।

ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਲਟਨ ਭੰਜ

ਡਾਲਟਨ ਭੰਜ ਵਾਂਗੋ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੂਰੀਂ ਵੇਰ ਅਜੇ ਆਏ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਬੀ ਸਹਾਬੀਂ ਉਤਰਦੇ ਸਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਲਟਨ ਭੰਜ ਨੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਲੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਿਆਂ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਰਖੀ, ਪਰਵਾਨਾ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਇਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਵਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛਾਹ ਹਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਬਚਨ ਵਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਖਾਂ ਪਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗਾ।

ਡਾਲਟਨ ਭੰਜ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਫਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਉ ਤੋਂ ਉਲਟ ਅਰਥਾਤ ਬੜਾ ਕੁਸ਼ਲ, ਬਿਨਾ ਕੁਸੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ :

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਡਰਾਵਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਵਲੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਪਿਛਤਾ ਇਕਬਾਰ ਠੀ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਚਲਨ ਪੁਆਏ।

ਸ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਕੇ: ਬੇਅਮੀਨ ਪਰ ਪਰਿਵਰਨ ਇਸ ਵਾਰ ਸੁਭਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੱਲੇ ਸਮੇਂ ਸਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਕੇ:
‘ਸਭ ਕੁਝ ਡੇਰਾ’

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾਨਟਨ ਭੰਜ ਚਾ ਨਾਂ ਲੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1000/- ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਾਇਆ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ 500/- ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨੇ ਜਿਦਬ ਅਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ 2000/- ਦਾ ਵੈਸਤਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਿਭਲੇ

ਬਨਾਰਸ ਵਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣਾਇਆ: ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਵੇਖੋ ਪੰਥ ਉਨੋਂ ਸਕੀਮ ਭਾਰੇ ਕੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰ ਵੇਖੋ ਸ. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਖਾਹ ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੇਦਭਾਵ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਨੀ ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾਵੇਂ ਆਇਆ ਬਿਨਕੁਭ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੁਝ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੀ ਗਏ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਮੰਨੀ ਗਏ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਏ ਉਪਰੰਤ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਿੰਕੀ ਧੂਰੀ ਇਹ ਹਵਰਾ ਬਨਾਰਸ ਜਾ ਕੇ ਡਬਡਾ ਵਾਚਨ ਸਿਖਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਬਿਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਵਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਫਰਮ ਅਧੀਨ ਪੰ: ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨੀਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਭਾਹ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿਨ ਹੋ ਸਕਣਗੇ।

ਇਸ ਵਾਰ ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਸੰਗੀਤ ਮੰਗਣ ਨਾਹਟ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਤਾਂ ਪਿੰਕੀ ਧੂਰੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਾਰੇ ਹੀ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਬੀਰਿਆ। ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦਸੇ:

(ੳ) ਜਿਸ ਕੱਲ ਨੂੰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਇਕ ਅੱਟੇ ਵਿਚ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੂ ਭੇਦ ਅੱਟੇ ਵਿਚ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਜਲੰਧਰ) 3 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ।

ਅ. ਬਾਰਰ ਵਿਚ ਲੇਅਕਾਰ ਕੇਰਲ ਤਿੰਨ ਹਨ, ਬਿਰਜੂ ਮਹਾਰਾਜ (ਨਰਤਕ) ਪੰ: ਰਈ ਸੰਘਰ (ਸਿਰਾਰਵਾਦਕ) ਅਤੇ ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੰਕਸੀਆ (ਬੰਸਰੀ ਵਾਦਕ) ਨੂੰ ਪੱਟੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ, ਪੱਟੀਆਂ 13, 15 ਆਦਿ ਮਾਤਰਾ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਉਹਦੀ ਦਿੱਛਾ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ । ਬੜੀ ਥਾਹਲੀ ਸ਼ਿਵ ਕ੍ਰਮਾਚ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿਕਟ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਕੱਲ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ । ਪੰ: ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੀ ਸਾਰੰਗੀ ਵਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੀ ਲੋਅਕਾਰੀ ਨਾ ਬੰਦੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

(ਸ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੇਠੀ ਜੇਠੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਸਾਡੀ ਕੱਲ ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉੱਚੀ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਾਗਿਰਦਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਕੱਲ ਕਿਉਂ ਬੁਆਏ ।

(ਹ) ਪੰ: ਬੜੀ ਸ਼ੰਕਰ ਵਿਵਾਹ ਭਾਰ ਦੇ ਆਡੰਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੱਲ ਉਸ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਰ ਉਹ ਹੋਰ ਢਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉਸਤਾਦ ਕਲਾਇਰ ਖਾਂ ਆਪਣੀ ਢਾਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ । ਉਹਦੀ ਸਿਰਥ ਬਣਾ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਮੁਹਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਬੈਟਰੰਲ ਨਾਡ ਚਲਦਾ ਅਤੇ ਚਲਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਭ) ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸਿਕ ਖਰਚਾ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਾਗਿਰਦਾਂ ਬਾਏ, ਪਰ ਉਹ ਕਲਾ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਡਿਆਰ ਸਨ ।

(ਖ) ਪੰ: ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਸੁਣਿਆ ਕਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਾਗਿਰਦ ਬਣਾਣਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸਟ ਬਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ (ਉਸਤਾਦਾਂ ਵਲ) ਭੇਰਿਆ ਕਰਨ ।

(ਗ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਪੰ: ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਡਿਵਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਠਿਆ ਡਿਆ । ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਵੀ 3-4 ਸਾਗਿਰਦ ਬੈਠਾਏ ਹਨ ।

ਇਹ ਬਚਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਡਰਮਾਦਿਆ : ਕਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸੀਆ ਰਾਮ ਰਿਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕੱਲਬਾਰ ਦੇਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਰੁਸੀ (ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ) ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਯਾਦ ਆਏ । ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪੰ: ਰਿਵਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਚੰਨੀ ਰਿ ਪੋਭਰ ਰਿਵਾਰੀ ਦਬਾਏਆਗੀ ਤੋਂ ਟਲੇ ।

ਹਰਟੀਕਲਚਰਿਸਟ ਨਥੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਅੱਜ ਸਦੇਵੇਂ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ (ਹਮਰਾਹੀ-ਭੁੰਤਰ) ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰੁਸੀ ਬੜ੍ਹ ਵਡਾਈਆ ਤੇ ਕਦੇ ਹੈ । ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਚਾਚ ਇਨ ਰਹਿ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਥਾਕਾਂ ਦੀ ਪਲੀਨਿੰਗ ਕਰਨੀ ਤੇ ਥਾਡ ਲੁਆਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰਟੀਕਲਚਰਿਸਟ (ਇਨਸਪੈਕਟਰ) ਦਾ ਦੇਖੇ ਕੰਮ ਵੱਖ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ

ਦੇਖੇ ਹੀ ਲੋ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਫੁੱਟਾ ਕੇ ਪਰ ਉਹ ਭਲਾਮਾਣਸ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੇਹੜਾ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਆਖਰੀ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਡਿਉਟੀ ਨਾ ਰਿਜਵਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਮਨਚੰਦਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕਿਹਾ : ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਖੋਰਲ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਉਸ (ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰਟੀਕਲਚਰਿਸਟ) ਨਾਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰ ਬੈ, ਉਹਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਬਣਵਾ ਦਿੰਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੁੱਫ ਖਾਸੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਹਜ਼ੂਰ ਬੋਲੇ : ਜਦੋਂ ਭਾਲਟਨ ਕੰਜ ਵਲ ਜਲਿਆ ਸਾਂ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਚਿਹਰਾ ਜਲਨ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਜਲ ਭਰੀਆਂ ਸਨ, ਬੁਖਾਰ ਅਤੇ ਸਖਤ ਰਿਸਮ ਦੀ ਖਾਸੀ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜੜ ਕੁਝ ਹੀ ਮੈਂ ਰਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਛਡਦਾ ਚਲਾ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਖਾਸੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਰ ਕੇ

ਲੰਕਾ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਡਾਲ ਵਿਖੇ 'ਉਠਦੇ' ਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡੀ-ਛੱਡੀ ਮੁਕਾ ਛਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਠ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਬਾਸਲ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਕੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ : ਕੁਹਾਨੂੰ ਰਕਮ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾ ਸ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬਹਾਨਾ ਮਾਤਰ ਸਾਂ।

ਬਾਣੀਆਂ ਅਰ ਬਚਨ

ਉਠੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨੂੰ ਨਾਭ ਨੂੰ ਲਿਆ। ਬਚਨ ਬੀੜਾ : ਚਲੋ ਹੁਣ 'ਆਨੰਦ' ਨਾਲ ਵੀ ਬੰਦੀ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰ ਲਈਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮਿੱਥੇ ਹੀ ਰੁਹੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ-ਚਲਾਏ ਸ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਅੰਕ ਅਤੇ ਨਰਦਾਈ ਛੱਡ ਕੇ, ਫਿਰ ਸੰਬੰਧਤ ਵਾਸੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਬਰਤ ਸਿੰਘ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਆਏ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਨੇ ਸੌਂਪ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਥੋਂ ਉਠੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜੋ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੀਂ ਬਚਨ ਆ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਮੁਝੀਆਂ

ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਬਾਸਲ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਰਾਣੀਆਂ, ਕਵੇਲ ਦੇ ਭਰੋਂ, ਬੰਸਾਧਨ ਹੀ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਦਰਬਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਅੰਤਰਵਾਰ ਕਤਵੇਲ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਚਾਨਕ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਆਏ ਤੇ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੰਢ ਤੇ ਥਾਪਤਾ ਦੇਣ

ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਸੇਵਕ ਦੇ ਕੁਝਿੰ ਤੇ ਧੌਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠਕਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ
ਜ਼ਰੂਰ ਥੀਆਂ ਠਾਈਆਂ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ ਤੇ
ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਆਏ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਿਲਾਖੇ ਦੀਆਂ ਥੀਥੀਆਂ ਵਿਚ
ਹੀ ਘਿਰੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਠਕੀਂ ਕਾਰ
ਨੂੰ ਠਿਕਾਇਆ। ਫਿਰ ਸ਼ਾਮੀਂ ੩ ਵਜੇ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ। ਵਡਾਣੀਆਂ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ
ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਦੇਵ ਨਗਰੀ ਥੀਆਂ ਰਿਹਾ। ਵਡਾਣੀਆਂ ਪਰਵਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ।

14 ਜੂਨ 1981, ਐਤਵਾਰ
ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ)

ਹਾਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਭਰਾਵ ਹੈ ਅੱਜ।

ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ

ਅੱਜ ਸਬੰਧੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ
ਅੰਬਰਸਰੀਆਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਸ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ
ਵੇਸ ਘਰ ਵੀ ਤੇ ਵੇਹ ਹੋਰ ਘਰੀਂ ਵੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਰ ਪਏ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਸੀ
ਬਰਦਾਸੀ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਸ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਗੁਰਮੇਤ ਸਿੰਘ ਥੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ
ਜਵਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਖਦ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲਵਾਂ ਪਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੋਈ
ਸਾਧਨ ਨ ਮਿਲ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ, ਸੰਤ ਨਗਰ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀਆਂ ਹੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ
ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ।

ਮਿੱਥਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਦੇ ਕੇ 9.45 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਕੁਆਰਟਰ ਮਸਰਾਨ ਕਰ੍ਹੇ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਜਣ ਕੰਠੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ
ਵਿਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾਂ ਵਾਢੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਚਾਂ ਕਰਨ ਦੇ
ਮੁਰਬਾਥੀ ਸਨ।

ਮਸਤਾਨਕਰੂ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਬਰਸਰੀਆਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸਤਾਦ ਨੀਕਾ
ਸਿੰਘ (90) ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੌਜੂ ਪੇਂਡੇ ਵਿਖੇ ਪਹਾਚੇ। ਅਤੇ ਦਸ
ਵਜੇ ਪ੍ਰੇਮਾਂ ਹੋਠ ਚਿਕਾਏ ਕਦੇ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਸੰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ
ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਲਗਭਗ ਸੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਸਨ।

— ਸੰਤ ਰਹਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ।
ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਾ ਕਨਾਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੇਸ ਸੁਣ ਕੇ
ਫਰਮਾਇਆ : ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਕਸ਼ਨਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਹੀ

ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ, ਜਦ ਤਕ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨ ਆਵੇ ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਰਿਖਾਂ ?

- ਬੈਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਝਾ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਰੇਂ ਹਰ ਗੱਲ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਪਰ ਵਿਚ ਦਾਰ ਨਬਰਦਾਰ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ।

- ਸੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਖ਼ਤੋਂ ਬਾਰੇ ਚੌਲਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ : ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ ਚਾਰਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਚਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਨਹੀਂ।

- ਸੰਤ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਖਿਆ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਬੁਝਾਇਆ ਗਿਆ।

- ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ ਉਠ ਕੇ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਬੁਝਿਆ : ਨਾ ਮੇਰੇ ਗੱਲ ਦਾਏ ਹਨ, ਨਾ ਪੈਸੇ : ਆਪ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ। ਟੰਕੇ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਧ ਨੂੰ ਸੀਂਦਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

- ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਚੰਟੀਆਂ ਦਾ ਅੱਜ ਹੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇਵਲ ਚੰਗੇ ਪੰਥ ਸਮੇਂ ਪਰਸੇਂ ਦਰਬਨ ਚੰਟਕੇ।

- ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਫੈਤੀ ਫੈਤੀ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ।

- 25 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲੋਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤੇ ਚੰਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰਨ ਮੁੱਕ ਗਿਆ।

- ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੋਲਨਥਾਦ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਝਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਚੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕੋਖ ਕੇ ਭਿਜਵਾ ਦਿਆਂਗੇ।

- ਮਿ: ਸੰਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਖਤਾਰਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਪਲਪ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ, ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

- ਦਇਆ ਸਿੰਘ (ਸੰਟੀ) ਦੇ ਬਤੀਜੇ ਦੇ ਘਰ ਬੀਤੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀਦੇ ਬਣੀਂ ਬਰਾਬ ਦੀ ਬੰਗਲਾ ਲੁਕਾ ਕੇ ਟਿਕਾਇਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਨਾਲ, ਉਠੇ ਚੰਡੀ ਪਰਚਾਰ ਤੋਂ ਸ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1000/-, 1000/- ਭੇਜ ਲਾਇਆ। ਘਟਨਾ ਹਾਪੁੜ ਵਿਚ ਬੁਰਾਖ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ। ਭੇਜ ਕੇ ਦਿਠਾਵਾ ਮਹੀਨਾ ਮਹੀਨਾ ਚੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਜੂਤੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਹਾਪੁੜ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਟਿਕਾਉਣਾ ਦੀ ਬਿੰਮੇ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਨਮਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗਵੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੈ।

1) 10 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਣਾ ਤੇ ਬੇਨੀ ਸੰਕਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਚਰਾ ਦੂਰ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ

ਇਕਾਤ ਬੇਨ ਦੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਪੀ., ਅਦਤਾਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਹੋਇਆ। ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਚੋਰੀ ਦੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇੰਜ ਹੀ ਇਕਾਤ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾ ਕਰ ਕੇ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ ਦੀ ਵਿਰ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਛੱਲ ਖੱਚ ਹੋਈ, ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ 30000/- ਲੋਟੇ ਵੀ ਕਰਾਰੇ ਮੁੰਬਰ ਕਢੇ।

ਸੰਤਰਾ, ਮਾਲਟਾ, ਕਿੰਨੂ ਪਸਾਰ

ਦੋਸੇ ਬੱਕ ਹਾਰੇ ਵਿਚ ਫਿਰ ਨੌਜਵਾਨ ਥਾਸਤਥਾਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾ ਜੁਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ : 200 ਫੀਚਰ ਸੰਤਰਾ, ਮਾਲਟਾ, ਕਿੰਨੂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਏ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਲਏ। ਪ੍ਰਤੀ ਥੁਟਾ 240/- ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਇ। ਇਸ ਦੇਕੜ ਵਿਚ 110 ਥੁਟੇ ਲਾਏ ਹਨ। ਲੰਬਰ ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਇ ਉਹ ਟੇਥੇ ਪੁੰਦਰ ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਕੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਾਗ-ਨਿਸਥਿਤ ਖੇਰਾਂ ਵਿਚ ਟੰਢੇ ਪੁੰਦੇ। ਥੁਟੇ ਅਫੀਹਰ ਅਤੇ ਮਲੋਟ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਨਰਸਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਏਥੇ ਬੈਂਕਲੈਂਡ ਫਾਰਮ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਕਮਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ। ਪੰਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਨਰਸਰੀਆਂ ਤੋਂ ਥੁਟੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਵੇਗੀ। ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਲੰਬਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਮਚਮਾ, ਸ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲੀਆ ਕਰੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਲੜਕਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਜਵੀਓ ਹੋਏ।

11.20 ਹੋਏ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਡਰਸੋਮ ਸਿੰਘ, ਜਦੋਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਸਨ, ਕਿੱਲੇ ਬਣਹਿਰੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਸਾਫਾ ਵਸ਼੍ਟੀ, ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਚੰਦਰ ਓੜ੍ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਖਲੋਤਾ, ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਐਕਟਿਵ ਵੱਲ ਨਿਬਾਧੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸੰਜਣ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਣ ਹਰਚਰ ਇਸ਼ਨਾਨ-ਪਾਣੀ ਕਰਨ। ਪ੍ਰਭਾਦ ਫਲ ਕੇ ਗੁਣ ਆਰਾਮ ਕਰਨ, ਫਿਰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸੰਕਤ ਨਾਲ ਵੰਢ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ, ਉਂਠ ਕੁਰੇ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ...

ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ 150 ਸਰੀਰ ਇਕੱਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਥੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਹਾ ਸੀ : ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਖੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਏਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਕੁੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਬੋਝਾ ਸਮਾ ਮੰਨੇ ਪੂਰਣ ਇਕਾਤ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੀ-ਮੁਤੀ ਅੰਸੀ ਆ-ਘਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗਲਾ ਵੀ ਅਸਵੱਸਥ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਏਥੇ ਆਉਂਤ ਹੀ ਚੌਕੇ ਲਗੇ, ਸਿੱਧੇ ਦਸਤਾਵੇ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ, ਭਰਪੂਰ ਜਵਾਨੀ, ਚੌੜੇ ਚੁੱਸੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਆਕਰਸ਼ਨ ਸਨ। ਕੋਠੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਰੀਵਾਲਾ, ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਰੀਵਾਲਾ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਤੀਸਰਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਾਜਨ, ਸਾਬਕਾ ਸੰਪਾਦਕ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ। ਇਹ ਲੋਕ ਪਰਸਪਰ ਵੀ ਬੜੇ ਇਕਸੁਰ ਲਗਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਟਿਆਂ ਜਿਹਿਆ ਛੱਡ ਸੁਰਕਣਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਪਰਜਤਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਿਆ-ਸੰਭਾਲਿਆ। ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਬੇਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਪ ਉਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਮਝਣ। ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਸਏ ਭਰਾਈਵਰ ਹਾਜ਼ਰ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁ. ਥੇ. 'ਥੇ' ਆਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੇਕਰ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਬਾਰ ਦੀ ਪਲੇਟ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਵਰ ਨੇ ਬਦਲ ਕੇ ਦਿੱਤਾ: ਵੇਖਿਆ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਪੀ. ਯੂ. ਕਿਊ.। ਨੇਕਰ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ। ਬਰੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਧਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੌਰੇ ਬਾਈ ਨਮਿਰ ਭੋਲ

ਅੱਜ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਧਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੌਰੇ ਬਾਈ (90) ਦੇ ਭੰਗ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਹ 30.5.81 ਨੂੰ ਸੁਰਕ ਸਿਧਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮੋਲਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਜੀਊਟ ਸਿੰਘ-ਹਰਦੇਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੀਸ਼ਰੀ ਜਵੇ, ਫਿਰ ਪੰ. ਬੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਪੂਰਨ ਬੀਰਤਨ ਬੀਤਾ। 3 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਿਸਰਨ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਪੰਡਾਠ ਘਰ ਦੇ ਮੁਲ੍ਹੇ ਇਹਾਤੇ ਵਿਚ ਬਾਨਟੀਆਂ ਬਨਾਏ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਹੀ ਬਰਸਨ ਬਰਨ ਦੀ ਇਛਾ ਨਾਲ ਵਾਹੀ ਦਾਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੀਵਾਨ ਭਰਪੂਰ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਬਲਦੇ ਨਿਰਨੋਮੇ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੰਗਵਾ ਲੈ ਗਏ। ਅਤੇ ਬਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨੇ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਏਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ 'ਭੇ' ਬਾਕੀ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਮਾਇਆ, ਬਸਤਰ, ਕਿਸਤਰ ਬਰਤਨ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ-ਮੁਖੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਨਗਰ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੁਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ 4.10 ਤੇ ਲਉਂਦੇ ਵੇਲੇ ਭੱਕ ਪੈ ਗਿਆ। 25 ਕੁ ਮਿੰਟ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਬਾਦ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵੱਡਾ ਚੰਗਾਨ ਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਨਾ

ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਅਜੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਠੀਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਿਥੇ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ? ਕਿਥੇ ਹੈ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਹਨ ਠੀਹਾਂ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਬੈਠਣ ਉਪਰੰਤ ਆਖਿਆ : ਥੱਲ੍ਹ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਬਰੀਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਠ ਗਏ। ਪਰ ਸੰਤ ਸਨਮਤਰਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਬੰਗ ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। 10 ਮਿੰਟ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ, ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰ, ਮਖਤਾਨ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਚੱਲੋ ਤਾਂ ਸੰਤ ਨਗਰ ਦੀ ਇਕ ਸਾਧੂ ਉਥੇ ਗਲਤੀ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਛਿਆ : ਢੀਨ ਦਿਆਲ ! ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਜੇ ?

ਵਰੀਚ ਜੀ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦਿਓ

“ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ”, ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜੋਥਾਂ ਝਰੋਲਟ ਲਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ : ਮੇਨੂੰ ਦਿਓ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸੀ। ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੁਸ਼ੀ ਹੁਣ (ਵਰੀਚ ਜੀ ਵਾਲਾ) ਭੇਰੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ ਤੇ ਵਰੀਚ ਜੀ ਨੂੰ ਵੈਫੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿਓ।”

“ਇਹ ਕੰਮ ਢਾਢਾ ਹੈ ਜੀ !”

“ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ” ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਡਰਮਾਇਆ : ਸੰਤਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਛੱਟੀ ਪਹਿਲੀ ਬਣਾਈ ਗਮੇਟੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ, ਦੁਸੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ, ਦੁਇਆਣੇ ਭੇ ਵੀਦਿਆਂ ਦੀ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਚਿਲਕਸਪੀ ਨਾਲ਼ ਹੋਵੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏਗੀ।” ਅਤੇ ਢੀਨ ਦਿਆਲ ਚਲੇ ਗਏ।

15 ਜੂਨ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ)

ਮੇਠਾ ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰ

ਇਕ ਮੇਠਾ ਪਲਸੇਂ ਦਾ ਹੀ ਲਫ਼ਜ਼ਕ ਜਾਗੀ ਸੀ। 4 ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ-ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰੀਏ ਪਰਚਾਰ ਵਲੋਂ, ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਲਕੌਂ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗੀ ਸਨ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਦਸ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਪੈਣੇ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜਥੇਚਲ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪਰਚਾਰਾ ਕੇ ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹਲੀ ਆਦਿ ਸੰਗੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਯਥਾਦਸਤ ਵਿਕੰਠ ਸੀ। ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਲਣਸਾਰੀ, ਹਲੀਯੇ ਤੇ ਮਿੰਠਰ ਦਾ ਛੱਕਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਮਿਠ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੀ ਝੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਦਾ ਮਾਇਕ ਹੈ।

5.15 ਵਜੇ ਵਾਚ ਦੇ ਗੀਰਤਨ ਦਾ ਝੰਡ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾ 25 ਵੇ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਸੱਤ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੇ ਰਾਈ ਕੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕਕਰਾਲਾ ਦੇ ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਇਕ ਟੁੰਬਵੀਂ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ। ਭਰਪੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵਾਲੇ ਇਹਾਏ ਵਿਚ ਕੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸੁਖ ਮਾਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਝੰਗ ਪੋਟੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।

5.25 ਤੋਂ ਸੱਤ ਇਕਥਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੀਂ ਮਾਇਆ ਸਟੇ ਇਕ ਥਾਣ ਬਾਦਮਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਇਕ ਥਾਲ ਕਪੜੇ ਦਾ ਭੋਟਾ ਟੈਂਡੇ ਤੇ ਚੁਕੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਝੰਡ ਪਿਛੋਂ ਸੱਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਤਕੇ ਕੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਪਹਿਲੀ ਚਕਤਾਭ ਸਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਾ ਭੀਰੀ। ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਝੰਡ ਪਾਏ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਏ ਦੱਸਿਆ:

ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਝੰਡ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਣ ਨਮਿਰ,
ਦੋ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਸੁਖ ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਸੁਖੇ ਹੋਏ,
ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਭਾਗਾ ਕੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਖ ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ,
ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਰ,
ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਸੈਫ ਇਕਥਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਮਿਰ।

ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਚਾਰ ਸਰੀਰ ਅਰਚਾਂ ਵਾਲੇ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਭੀ'ਓ ਆਵੇਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੈਹਤ ਨ ਠੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 2-4 ਘਰਾਂ ਵਲੋਂ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਪਰਵਾਨ ਨ ਹੋਈ ਤੇ ਸਕੰਤਰ, ਪੁਰਖਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸੱਤ ਇਕਥਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਨੁ ਦਾ ਚਰਵਾਣਾ ਕੰਢ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛੁਕੇ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਨ ਜਾਵੇ। ਏਥੇ ਹੀ ਪੰਡਤਾਂ ਲਗਾਥਾ ਚਿੱਤੀਆਂ ਗਵੀਆਂ ਅਤੇ ਰੱਜਵੇਂ ਚੱਢੇ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਦੇ ਭਭਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਅਣੀ ਅਟੁਟ ਚਾਲਾ ਪਰਥਾਦਾ ਵਰਤਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ।

ਸੱਤ ਨਕਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪਰਵਾਰ ਅਸਲ-ਰਸੂਖ ਵਲੋਂ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਸਿਖਰ ਤੇ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਕਥਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ' ਨਈਂ ਨੂੰਹ ਚੱਲ ਬੀ ਲੈ ਗਏ, ਜੋ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਇਹ ਪਥੇਕ ਉਪਰ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬੈਠੀ ਸੀ।

ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਲੋਂ, ਇਹਨਾ ਦਾ ਇਕ ਚੋਣ ਫੜਨਾ ਖੇਲਰ ਹੈ। ਇਕ ਕਪੜੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ। ਬੁਫ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮਿਲ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮਿੰਟ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਂਤਰ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਦਲਾਂ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਭੋਟਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ

5000/-ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਘਿਣਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਾਸਤੇ 1500/- ਲਈ ਉਕਾਹੀ ਲਾਈ, ਹੋਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਬਿਨਾ ਨੁਣ-ਨੁਥ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਵੁਲ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ :

ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ (65)

ਬੀਬੀ ਕੁਰਬਾਨ ਬੇਰ (60)

ਸੇਵਾਨ : (1) [ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (35) (2) [ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (29)
[ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ [ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ
(3) [ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ (24) (4) [ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (20)
[ਬੀਬੀ ਦਲਬਨ ਕੌਰ

ਲੜਕੀਆਂ : 1. ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ, 2. ਦੀਵੀ ਅਤੇ 3. ਪੂਰੀ

ਸੰਤ ਬਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ

7.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਿਉਂ ਹੀ ਸੋਚਿਆ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਵਿੱਲੀ ਵਾਲਾ) ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਨਗਰ ਪਿਆ। ਉਹਦੇ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਮੁਹਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਨੂੰ ਯਾਦਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਲਗ ਪਿਆ। ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹਾਂ :

ਸੰਤ ਬਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (42) ਸੰਤ ਬੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪਿੰਡ ਕੂਚ ਪੁਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਜਨਮਧਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿੱਲੀ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ, ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤ ਵਿੱਛਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਸਤਾਨ ਕੜੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕੁਲਾਇਆ ਗਿਆ।

40 000 ਵਿੱਟਾ ਲੁਆ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਭੋਵ ਬਨਾਲ ਦੇ ਇਹਾਡੇ ਵਿਚ 3 ਥੋੜ ਕੁਮ, ਟੱਟੀ ਕੁਸਲਖਾਨਾ ਰਸੋਈ ਤੇ ਵਰਾਡਾ ਆਦਿ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣਾਈ। 12 ਕੁਇੰਟਲ ਫਟਕ, ਸਾਲਾਨਾ, 4 ਰਿਲੈ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਚੋਸੀ ਘਿਉ, 6 ਰਿਲੈ ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਰੋਲ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਕੁਬਣ ਕਰ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਕਦ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਥੀ ਵਿਲੱਥਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਬਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸਤਾਨਕੜੂ ਤੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਉਸਾਰੀ ਲੋੜਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਕੁਝ ਕੇਵਲ ਮਸਤਾਨਕੜੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲਗਤੀ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਉਹ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਵਿਧੀਵਾਨ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3 ਵਜੇ ਦਾ ਇਕਾਨਾਨ, ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਖਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਨ ਜਲ ਭਕ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਵਾਦੀ। ਸੰਤਾਨ ਵਲੋਂ ਬਿੰਨ ਲੜਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਤ੍ਹਰਾਂ ਪਰਵਾਰ ਸੁਖਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾਣੀਪੁਰ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਨ। ਸੰਸ ਸਰੂਰਾ ਬੀਬੀ ਬਸੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਸੰਤ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹਨ।

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ : ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੋਂ ਬੇਇਕਤ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮਸਤਾਨਗਥ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਏਕ-ਦਿਹਾਤੇ ਵਿਚ 100 ਦਿਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਚਰਬਣ ਮੁਸਤਾਕ ਸਵਾ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਸੰਤ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹੀਆ

ਮੇਨੂੰ ਸੰਤ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ (90) ਜੱਲੂਟ ਸਾਬਕਾ ਉਗਰਾਹੀਏ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਯਾਤੀ ਵਾਲਾ ਵਡੀਰਾ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹਦਾ ਘਰ ਬਸਾਇਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਸੁਪਤਨੀ ਪਹਿਲੀ ਉਮਰੇ (18-20) ਹੀ ਵਿਕ ਨਸ਼ਟਾ ਭੱਭ ਤੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ 35 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਜੇ। ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜੱਲੂਟ ਵਿਚ ਉੱਥੇ ਵਿਚ ਦਿਕੱਲੇ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ। ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਮਝੇ ਵਾਲੇ ਮਿਥੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਕਿੱਥੇ ਭੱਤਾ-ਬੱਲਾ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਨੀਏ, ਚਰਨੀ ਜਾਂ ਸਮਝੇ ਆ ਜਾ। ਇਹਨਾਂ ਉੱਤਰ ਚਿੱਤਾ : ਬੱਲਰ ਵਿਚ ਲਗੇ ਭਮਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸ਼ੇਰਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਬੀਤੀ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨੇਮ ਧਰਮ ਤੋਂ ਭਟਿਆ ਰਹਾਗਾ। ਸੰਤ ਇਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਉੱਤਰ ਤੇ ਦੇਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਛੋਟ ਦੀ ਸਾਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁਝਰ ਗਈ ਤੇ ਇਸ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਲੜਕਾ ਵੀ 7 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਬਰਕਾਤ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੱਲੂਟ ਵਿਚ ਭਟਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬਾਚਨ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਹੋਰ ਪਰਵਾਰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ। 40 ਸਾਲ ਦੀ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿਸਦੁਟ ਨਾਲ ਉਗਰਾਹੀ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ 15 ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਬੁਚੇਪੋ ਦੇ ਉਗਲ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਮਸਤਾਨਗਥ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਚਾਸ਼ਨ ਪਾਟੀ ਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੌਜਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਬਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਕਲੀ ਹੀ।

ਸੰਤ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਬੋਧਤ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬੀਬੀ ਨੰਦ ਕੌਰ ਦਿਰਗ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੰਤ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋ

ਭਵਰਗਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਪਰਦਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਗੁਰਦੀਪ
ਬੇਰ ਉਰਫ਼ ਦੀਪੋ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹੀਦਾਰੇ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਭਾਤੀ
ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ-ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਸਲੇ

੨.੩੦ ਵਜੇ ਸੰਤੋ ਪਾਰਬਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਧੋਬੀ ਵਾਲੇ
ਇਹਾਣੇ ਵਿਚ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਦਰਬਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਸੰਗਤ ਲਗਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਉਸੇ ਨੇ ਸਤਿਬਚਨ ਕਹਿ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ।

—ਹਰੀਪੁਰ (ਸਾਬਕਾ ਨਾਂ ਅਲੀਪੁਰ) ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਰੂਪ ਰਾਮ ਨੇ ਪਲਾਟਾਂ
(ਰਜਬੀਓ) ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਰਜਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਥ
ਕੀਤੀ; ਆਪ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਪਲਾਟਾਂ ਦਾ ਅਸਲਾ ਬਿਨਾ ਭਰਜਿਓ ਨਜ਼ੀਫ਼ਿਆਂ
ਸਾਥੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਮਾਇਆ: ਜੇ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਬਿਨਾ ਭਰਜਿਓ ਨਬੇਤਨਾ ਹੀ ਨ
ਚਾਏ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਅਜੇ ਲੋਕਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਟਿੱਭ
ਵਿਚ ਕਾਨਾ ਪਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਰਸ-ਰਸਦੀਆਂ ਬਣਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ।

—ਸ੍ਰੀ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਘੁਮਿਆਰ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਬੈਂਗਲੌਰ
ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਸਾਥੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਈ
ਨਿਬੇੜਾ ਕੀਤਾ, ਮਧਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਾ, ਜੇ
ਉਹਨਾਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਭੈਰੋ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਲਵਾਈ।

—ਖਾਰੋ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਵਿਭਾਤ ਵਿਚ
ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਕਾਫ਼ ਕੀਤੀ।

—ਦੋਸ਼ੇ ਇਥਾਤ ਵਿਚ ਕੀਸੀ ਹਕੀਮਣੀ ਸੁਪਰਨੀ ਸੰਤ ਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ
(ਸਥ:) ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਲਾ ਜਾਂ ਦੁਖਤਾ ਸੁਣਿਆ।

—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਕੀਮ ਬੈਰ ਸਿੰਘ ਸਭਜੀਤ ਨਕਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਥਾਤ ਵਿਚ
ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ।

—ਸਿੰਘ ਆ-ਆ ਪੂਰੀ ਉਰਫ਼ 550/- ਲਾ ਕਰਵਾਏ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤੋ
ਮਾਲਟੀ, ਕਿੰਨ੍ਹ ਆਪ ਲਾ ਕੇ ਖਾ ਸਕਣ। ਰਕਮਾਂ ਲੈਣਾ ਤੇ ਨੰਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸ.
ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਗਲੌਰ ਵਾਲਾ।

ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਕਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ
ਕਿ ਉਹ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਸ. ਬੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਖ
ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਵਿਚ ਖਿਆ ਮੰਗਣ ਪਿਰ ਸਮਝਾ ਕੁਝ ਲਿਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਘੁਮਣ,
ਮੁਖਤਾਰ) ਪਾਸੋਂ ਖਿਆ ਮੰਗਵਾਈ।

—ਪਠਿਹਾਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭਗਤਾ ਨਜ਼ੀਫ਼ਟ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਇਆ ਗਿਆ।

—ਅੱਜ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸੰਤਾਂ ਬਾਣ ਕਮੇਟੀ ਨਿਬੰਧਤ ਕੀਤੀ ਗਈ : ਮੁਖੀ- ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨਕੋਤਾ, ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸ. ਬਿਦੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੁਲਰ ਬਰੀਵਾਲਾ, ਬੀ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਖੂਹ ਅੰਬਰਸਰੀਆ, ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਰ, ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੱਠਰ, ਸ. ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਪੀ., ਸ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਲਾਪੁਰ, ਸਰਪੰਚ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਸ. ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਲੋਟੀਆ, ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਫਿਰੋਦਲੀਆ, ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਲੋਰਾਸੀਆ, ਬੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਢੀਲ, ਬੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ, ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ, ਸੰਤ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਬੇਰੂ, ਬੀ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ ਬਰੀਵਾਲਾ, ਸ. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਰੀਵਾਲਾ ਕੋਅਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ।

—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬਲਸੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੌਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਭਾਗ ਬਹਿਨਾਈ ਮਿੱਥਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰੋ. ਗੋਪਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਸ ਵਿਚਿੱਤਰ ਵੀਣਾ ਦਾ ਸਬਬ ਵੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ 'ਹਾ ਜੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਪਾਠਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਂ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣੇ ਨਾਲ ਮੇਹਨ ਨਾਦਕਰਨੀ ਜੰਗੀਤ ਸਮੀਖਿਅਕ ਬੰਬਈ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਸੂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝਾਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸੇ (ਮੇਹਨ ਨਾਦ ਕਰਨੀ) : ਇਸ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਰ ਅਲੀ ਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੇ ਕੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ।

ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਜਦੋਂ ਏਥੇ ਬੈਠਿਆ, ਬਚਨ ਸਿਫਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਅਲਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ।। ਵਜ ਗਏ ਤਾਂ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹੇ ਪਾਸ ਕਾਪੜੇ ਦਾ ਜੋੜਾ ਲਿਆ ਕੱਢਿਆ । ਇਹ ਇਕ ਰਹੂ ਦੀ ਬੇ-ਆਵਾਜ਼ ਅਰਜ਼ ਸੀ : ਚਲੋ ਜੀ, ਕੁਝ ਚਲੋਰਾ ਕੱਢ ਲਿਆ । ਨਹਾਈਏ ਪੈਦੀਏ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਮਨਸਾ ਸਮਝ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਏ ।

ਏਥੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਹਲੇ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਕਾਫ਼ ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਹੋਂ ਸ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਣੇ ਪਰਵਾਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਬੈਠੇ ।

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਬੌਰ ਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਪਰਕਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਸੰਭਵ ਹੈ, ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਵੀਣਾ ਦੀ ਬਾਦੀ ਢਾਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਕੱਢ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ।

ਚਰਨ ਪਾਉਣੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ

ਪੋਟੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ, ਤਿੱਖਤ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਨਗਰ ਦੇ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਖਾਰੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੇ ਕੁਝਮ) ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਏ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਖੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣੀ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਗਰਨਤ ਕਰ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੇਸੁਆਦ ਪਣਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸਾਂ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਹੀ ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ ਨਿਕਲ ਪਿੰਡ ਲਟਾਰ, ਸੰਤ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੋਘਟ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਚੰਗ ਸਮੇਂ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਪਧਾਰੇ । ਇਹ ਪਿੰਡ ਸਰਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਹੈ । ਇਥੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਇਦ ਸਕਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਬਨ ਨਸੀਬ ਹੋਣ ।

ਮੈਂ 4.30 ਲਏਵੇ ਪਹਿਲ ਨੂੰ ਚਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਰੀ ਉਪਮੇਸ਼ ਤੇ ਜੁਆਡਰੇ ਸ. ਬਲਬੀਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਕਿ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲ ਕਰ ਸਕਾਂ ।

ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਗਤ ਘਰ ਚੋਲ

ਕੁਲ ਸਵੇਰੇ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ) ਵਿਚ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਗਤ ਦੇ ਘਰ ਆਂਸਾ ਵੀ ਵਾਰ ਦੇ ਗੋਰਤਨ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਚੰਗ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ । ਇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਚੰਗ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਹ ਵੀ ਮਾਨੁਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦੌਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

17 ਜੂਨ 1981, ਰੁਧਵਾਰ

ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਸੰਜੇ ਬਹੀਰੇ ਬਾਰੇ

ਕਲ੍ਹ ਦੁਪਹਿਰੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸਾਂ । ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ 23.6.81 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨਮਿਤ ਸਥਾਪਨ ਪਾਠ ਦੇ ਚੰਗ ਸਮੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ।

ਅੱਜ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਸਰੋਬ ਦੇ ਘਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਊਂਟਲ ਨੇ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੇੀ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ । ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਫ ਕੜਵਾਲ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ-ਟੀਰੀ ਸੀਟ ਲਈ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ

ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ 12 ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖ, 3 ਫਾਰਮ ਨਾਲ ਰਾਜਰਸ (ਆਈ) ਦੀ ਮਦਦ
ਵਿਚ 15 ਦਿਨ ਲਾ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ।

18 ਜੂਨ 1981, ਚੀਰਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਨਿਯਮ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ

ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਐਸ. ਭਮਤਾ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਤੇ ਫਾਰਮਿਡ ਦੇ ਦੋ ਦੇਵਤ ਦੇ ਸੈਰੇ ਦੀ
ਪੁਸਤਕੀ ਬਾਰੇ ਕ੍ਰੇਟਰ ਦਿੱਲੀ ਪਲੈਨਰਸ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੱਲਬਾਰ
ਕਰਕੇ ਸਾਮੀ 3 ਵਜੇ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੀਰ ਪਠਾਸਟਿਕ
ਬੈਕਟਰੀ ਮਾਇਆਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਟੁਕਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ੂ
ਮਾਫਾ ਜੀ ਨੇ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਕੁਠਾਇਆ ਹੈ । ਹੁਣੇ ਕੁਝੇ ਵੇਨ ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ।
ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਮੰਦਰ ਲਈ ਮੁਖ ਸਪਲਾਇਰ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਸ ਦਮਿਆਂ ਕਿ 4 ਟਰਕ ਮਕਵਾਲਾ ਦਾ ਪੰਚਰ, 8 ਭਾਰੀਕਰ
23 ਜੂਨ ਤੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ ਤਕ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ । ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਜੈਬੀਆਂ ਪੱਛੇ ਚਲਾਣ ਲਈ
ਬਾਈਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ । ਇੰਡੀ ਦੇ ਭਾਰੀਕਰ ਬਧੀਆ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਲੀ
ਭੱਠ ਕੇ ਜਾਣ ਹੈ ਜੀਅ ਲਹੀਂ ਕਰਦਾ ।

ਮਨਜ਼ੀਰ ਪਠਾਸਟਿਕ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਲੇ :
ਸ. ਚਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਲਦੀ ਚੱਢੇ ਚਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ
ਲਗਭਗ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਾਰ ਪੀ. ਐ. ਐਨ. 13, ਚਾਕਲਾ
ਪਠਾਸਟਿਕ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸ. ਬਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਾਕਲਾ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਚੀ ਹੈ ।

19 ਜੂਨ 1981, ਬੁਧਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਚਿੱਠੀ

ਭਾਰੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਉਹਦੇ ਚਾਰੇ ਦੇ ਪੱਤਰ ਤਰਾ ਸ. ਮੋਰਟ ਸਿੰਘ 82/26,
ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਗਰ (ਸਰਾਇ ਕੁਹੇਲਾ) ਵਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਫਿਲਮੋਸਰੀ ਕਲੀ ਦੇ A-469.
ਵਿਖੇ ਸੈਰ ਮੰਗਣ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਚਲਬੀਰ ਕੌਰ, ਸਦਰਨ
ਸਿੰਘ ਘਰ ਗਏ । ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੰਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਹੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਠਾਠੀ ਮਾਂ ਭਾਕਦੇਰੀ ਦੀ ਮਿਲੀ ।

ਪ੍ਰਬਾਦ ਪਾਣੀ ਛਟਾਇਆ ਚਲਬੀਰ ਕੌਰ ਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਫਾ ਚਾ
ਜੈ ਰਨਾਫਾ, ਆਪਣੇ ਸਤ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਸਰਦਸਰਤੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੈ, ਘਰ ਦੀ
ਜਗਹ ਛੱਡਣ ਛੱਡਾਣ ਬਾਰੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਦੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ
ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਤਥ ਗੁਬਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਸਰਤੀਮਾਨ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ
ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

ਏਥੋਂ ਅਸੀਂ ਭਮਰਾ ਦੇ ਤਾਵੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਭਰਾ, ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ, 27 ਅਕਤੂਬਰ ਪਾਰਕ ਮੋਨ, ਨਿਉ ਰੋਹਰਕ ਰੋਡ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਇਹ ਘਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਭਮਰਾ (ਖਤਬ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਧੀ ਚੈਟ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਰ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2424 ਹਾਊਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਸੈਕਟਰ 7, ਵਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਕੋਟੀ। ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (46) ਹੋਟਲ ਉਚਰਾਇ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ਨ ਇਨਚਾਰਜ ਹਨ।

ਹੋਟਲਾਂ ਦੀ ਸੁੱਚਮ

ਇਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਹੋਟਲ ਵਿਚ 400 ਲੜਕੀਆਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ, ਪਰ ਬਰਿਡਰ ਵਲੋਂ 'ਚੁੱਪ ਹੀ ਭਲੀ। ਜੋ ਕੋਟਵੀਂ ਬੁਝੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਸਪੇਸਲਿਸਟ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਨਖਾਰ ਤੋਂ ਵੱਟ 25/- ਰੰਚਾਨਾ ਕੈਸ ਬਿਰਾਰ ਲਈ ਇੱਥੇ ਚਾਢੇ ਹਨ।

"ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹਲ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਖਾਣੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜੇ ਸੁਣ ਚਾ ਮਿਲਸਿਫਾ ਹੋਣਲਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀ ਭਾਈ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਵੀਰਾ 6 ਕਲਾਸ ਜੂਸ ਦੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੇਕ 'ਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪੁੱਟੇ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸਾਡੇ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, ਇਹ ਕੀ? "ਜੂਸ ਇਥੇ ਲੈਣਲ ਵਿਚ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ", ਉਹਦਾ ਉਤਰ ਸੀ। ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ। ਹੋਟਲ ਕੀ ਤੇ ਸੁੱਚਮ ਕੀ?

ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਿਛੋਕੜ

ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਸਰਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਵਰਲਡ ਰਸਵੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਚਾਰ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ ਲਖਪੁਰ (ਸਾਹਨੀ) ਦੇ। ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਾ ਪਿਤਾ ਇਸ ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਛੱਡ ਪਰਲੋਂਕ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ। ਇਹਦਾ ਦਾਦਾ ਸ਼ੈਤ ਵਰਲ ਸਿੰਘ ਵਧੀਆ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਧ ਸਿੰਘ ਦਰਬਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਢਾਵੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਬੜੇ ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਘਰ ਚੋਰ ਆ ਲਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਮਾਨ ਥੀਨਿਆ। ਘਰੇਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਮੁਝ ਘਰ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੋਝਨੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਉਹੋਰ ਬੂਟ ਵਿਚ 2.30 ਘੰਟੇ ਬੀਤ ਗਏ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੋਝਨਾ 2.30 ਵਜੇ ਇਲਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਿੱਤਰ ਵਾਂਗ ਉੱਠੇ, - ਇਲਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਅਰਨ ਵਿਚ ਡੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਸਮਾਧੀਓਂ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਬੁਹਿਓਂ ਘਾਹ ਡੱਫ਼ ਕੀ ਆਏ। ਚੋਰ ਬਹਿਣ :

ਅਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਠਾਂਡ ਭਜਾਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ : ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਬੜਾ ਤਰਦੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਜਾਓ। ਜੇ ਇਹ ਵਸਤੂ ਸਾਡੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹੀ ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ।

ਇਸ ਪਰਦਾਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਭਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਕਟਾਏਗਾ।

ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਸਰਕਲ

ਰਾਤੀਂ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਸੁਟੀਆਂ ਤਾਂ ਇਕ ਖਬਰ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਸਰਕਲ ਮਿਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

23 ਜੂਨ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥੀਰੀ ਰਾਤ ਦੇ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਜੈਵਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹਾਠ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਦਰਬਨਾਂ ਲਈ ਸੜਾਰ ਬੰਦ ਸਨ। ਵਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਮ ਦੇ ਦੋਵਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸਵੈਦ ਘਜਰਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਥਾਡੇ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬੰਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ : ਰਾਤੀਂ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੌਰੰਗੀ (ਮੇਰੇ ਦੱਤ ਲਤਕੇ) ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਥਾਡੇ ਬੰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਨਧੀਰ ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਨੰਬਰ ਬਣਾ ਦੇਣੇ।

“ਇਹ ਕੀ ? ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨੰਬਰ ?? ਆਪ ਤਾਂ ਸਭ ਥਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ।”

ਜਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਨਧੀਰ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਦੋਹੇ ਹੀ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਲਤਕੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਭੈਰੋ ਨਵੰਗ ਪਿਆਰੇ ਲਕੜੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਸਿਰ ਦੇ ਖਿੱਲਰੇ ਵਾਲਾ ਤੇ ਰੋਸਸੀ

ਕੁਮਾਲੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਥੱਕੇ ਦੇ ਹਮੇਰਾ ਹੀ ਚਿੰਤਨ ਰਹਿ ਕੇ ਛੋਟੇ ਵਜਾਏ ਰਹਿਣ ਦੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਚਾਨੇ ਦੁਫਾਂ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਬਣਾਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ, ਅਜੇ ਪਰਸੋਂ ਹੀ ਮੰਗਵਾਈ ਪੀਲੀ ਮਰਸੀਤੀਝ ਥਾਹ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰਬ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹਵਾਲੀ ਆਦਿ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ-ਗੋਰਡੀ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਧਰਮਸਾਲ ਨਾਲ ਲਗਦੇ 12 X 32 ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਠਟਾਏ ਇਕ ਬੜੇ ਉੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਰਨ ਪੁਆਏ। ਇਹ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਜੇਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨਮਿਤ ਕਰੁੰਦੇ ਦਾ ਭੋਗ ਦੇਵੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲੁਆ ਪੁਆਉਣਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੇ ਹੀ 10 ਮਿੰਟ ਝਾੜ ਸ੍ਰੀ ਹੰਸਪਾਲ-ਮਨਚੰਦਾ ਨਾਲ ਬਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਬਣਨ ਅਤੇ ਰਾਖਵੇਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਲੋਕ ਪੁਰਿਸ ਵੀ ਲਿਆਏ ਪਰ ਜੇਡ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਦੇ ਪਰਥਾਰ ਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲ੍ਹਵਾਲੀ ਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉੱਧਮ ਕਰਕੇ ਹਰ ਲੋਕ ਦਾ ਰਾਖਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬੰਨੇ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲ ਦੇ ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਗਾਧ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ, ਨਾਗਿਲਪੁਰੀ ਪਰਵਾਰ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਬੀਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਗਾਧ ਨਿਵਾਸ (ਜੇਠ ਕੁਲੰਡ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਠੀ) ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਦੇਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਲੀਏ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜੇਡ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਿਲਪੁਰੀ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਮਿੱਥਰ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ-ਬੀਬੀ ਭਾਰਵੰਤੀ, ਬੀਬੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਐਸ. ਐਸ. ਮਨਪੀਰ ਆਦਿ।

ਸ. ਬਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਰਾਥ

ਪੇਟਾ ਘੋਟਾ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਕਮਰੇ ਕੰਨ ਜਾ, ਬਹੁਤ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਝਾਕਿਆ ਤੇ ਇਹ ਬੁਰਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ : "ਲੰਘ ਆਓ ਰਵੀ ਜੀ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਰ ਨੂੰ ਕਮਰ ਠਗਾਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਇਕ ਸੇਂਚੀ ਤੋਂ ਗੁੰਝ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੁਰਤਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ. ਹਰਚੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਪੀ. ਥੈਰੋ ਸਨ। ਛੱਲ ਥਾਤ ਦਾ ਇਲਾ

ਸੀ—ਸ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਆਈ. ਸੀ. ਐੱਸ : ਚੱਲਦੀ ਫਲੇ -ਸ. ਸੁਖੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰੀਂ ਭਰਾਬ ਵੀ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : ਕਠਵਰਮ ਕਰੋ । ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ।

ਸ. ਸੁਖੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੱਸਿਆ : ਬੁੱਢੇ ਰੂ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਕੋ ਕਿਰਾਬ ਲਿਖਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਫਿਰਾਇਬ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਖਰਚ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ । ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਪਾਈ ਲਾਈ ਹੈ । ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ਜੋ ਲੁਕੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ।

ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਦੀਆਂ ਫੈਸਟਾਂ

ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਦੀ ਫੈਸਟ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹੈ । ਇਹ ਸੌ ਫੈਸਟਾਂ ਹਾਂ (40/- ਪ੍ਰਤੀ ਜੋੜੀ) ਵਿਚ ਵੀ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਇਹ ਸੌ ਜੋੜੀ ਅੱਜ ਆਈ ਹੈ । ਚੰਡ ਬੇਨਤੀ-ਕੀਤੀ : ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਵਾਰੇ ਦੇ ਵੰਡ ਦੀ ਵੀ ਫੈਸਟ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ । ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ : ਮੈਨੂੰ ਕੁਮਰਥਾਵੀਜ਼ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਛਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਜਾਇਆ ਹੋਵੇ ਚਿਤਕੂਕਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਰੀਓ

ਦੋਨੋਂ ਚਿਰ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਭਾਈਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਭਤੀਜੀਆਂ ਨਾਲ ਅੰਬਰ ਲੇਖ ਆਏ । ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਪੁੱਛੀ ਅਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਵਾਰੇ ਕੀਤੀਆਂ । ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਵੱਖੀ ਪਰਨੇ, ਕੁਝ ਪੇਟ ਦੇ ਬਣ ਪੇ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾਕਾਪ ਕਰਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ।

ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਇਲਨਾਥ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ. ਸੁਖੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਰੇ-ਕੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ : ਦੋਨੋਂ ਚਿਆਲ । ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਗਾਥ ਕਰਵਾਇਆ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ 10 ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ "ਇਕ ਥਾਵਾਂ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ" ਨੇਮ ਪਲੇਟ ਤੇ ਲਾਏ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜ੍ਹਾ ਲਗਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਨੇਮ ਪਲੇਟ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਟੀ ਲੋਟੀ ਬਾਹੀਰੀ ਹੈ । ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅਸੀਂ ਜੋ ਭਸਤਰ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਹੋਣਥੇ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨਮਿਤ ਹੋਏ ਗਿਆਰਾਂ ਬਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਥਾ ਜੰਗ ਸੀ । ਉਹ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਖਰ ਦਾ ਸੀ । ਉਹ ਚਰੂਰ ਉਸੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਜੋ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਰੀਦ ਹੋਇਆ ।

ਸੋਜੇ ਬਹੀਲਾ ਪਹਿਲਾ

ਅੱਜ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਕੁਰਦਰਸਨਾਂ ਦਾ ਸੁਅਦਸਰ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਿੱਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਡਮਰਾ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਛੰਨੀ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਸ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ । ਲਉਂਦੇ ਦੇਖੇ ਤੇ 4.20 ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੀਲੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਤੇ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਹੀ ਪਹਾਚੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ ਸਫੈਦ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਸਜਿਤ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਜੋਤੀ ਨਾਮ ਚਿਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਟੋਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੰਚ 3-3 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਸਨ । ਇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉ ਹੋਰ ਪਰਬੰਧੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਨਯੋਗ ਪਰਾਹੁਣਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਬੂਜਾ ਕੀਰਤਨਥਾਹਾਂ ਵਾਂਸਭੇ । ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਤੇ ਛੋਟਾ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ । ਸੰਗਤ ਅਣਦੁਟ ਠਾਦੀਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰੁ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਬਣੀ ਆ ਬਹੀ ਸੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੇਠ ਡਿਥੇ ਸਗੋਰ ਬੰਧੇ ਸਨ : ਮਹਾਰਾਜ ਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਕਾਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਬੰਤਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਕਾ ਸੂਬਾ ਬੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਨਮਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਡੇ ਐਸ ਡਮਰਾ । ਰਾਖੀ ਉੱਚੇਥੇ ਬੁਠਾਏ ਕਏ ਸਨ, ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਬ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ, ਸੰਤ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ।

5.01 ਤੇ ਪੂਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਗਣਾਥਾਹ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਬਦ ਆਪ ਲਿਆ : ਸੋਢੀ ਜਗੇ ਕ੍ਰਮਕਾਥੀ... ਚੰਗ ਚੰਗ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮ ਮੈਂ ਮਿਲਤ ਹੋਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਤੇ 6.45 ਤਕ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਮਾਸਟਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕ੍ਰਮਣੀ ਕੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਿੱਤੀ ਦੇ ਸਿੱਧਰ ਆ, ਵਿਖੇ ਪੂਰਵਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸਜਦੇ ਰਹੇ । 6.15 ਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 6.20 ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਚੰਡ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਸ. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿੱਤੀ ਸਿੰਘ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਤ ਕਮੇਟੀ ਦਿੱਤੀ ਆਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਧੀਰਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਦਰਬਨੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਜ ਕਏ । 6.40 ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਦਿੱਲਹਾ ਕਾਧੀ ਚੈ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਰਤ ਕ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਕਾਧੀ ਨਾਲ ਹਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਤੇ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲਾ ਠੇ ਆ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਕਾਧੀ ਨੂੰ ਮਾਠਾ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਵਾਜਸੀਤੀ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ ।

6.45 ਤੇ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਥਾ ਸੰਗਤਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਜੇ

ਭਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ, ਸੰਜੇ ਭਾਈ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਆਤਮ ਵਿਸਰਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਰਿਥ ਆਉਣ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਅਮੋਠੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ।

ਗਿਆਨੀ ਜੋਛ ਸਿੰਘ

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਭਾਈ ਦੀ ਰਾਗੀਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਅਜਿਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੈ ਜੋ ਮੇਸਰ ਵਿਚ ਬਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਮਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਸ਼ਗੀਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਜੇ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਚਰਚਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਨੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਰਾਜ਼ਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਜੀ ਨੇ ਸੰਜੇ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਮ ਕਦੀ ਦੱਸਿਆ। ਸੰਜੇ ਭਾਈ ਭਲੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੇਠਾ ਖੰਡ ਕਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਦਰਾ-ਸੰਜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਨੀਭਵ ਘੋੜ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ ਭਾਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਮੋਠੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਟ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਧਰੁਵੀ ਕਲਾ ਚਾਕਰ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਪਾਲ ਸੀ ਨੇ ਉਨ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਸੀ ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ ਨੇ ਉਨ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਿਰਫ ਪਲੋਂ ਕੇ ਹੀ ਸਾਧ ਸੰਕਰ ਦੇ ਚਰਚਨ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਸੰਤੋਖ ਭਾਈ ਦਾ, ਬੈਠ ਕਾਲਾ ਕੁਰਤਾ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪਸਾਮਾ ਪਹਿਨੀਂ, ਕਲੇ ਉਨ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਵਿਨੋਮਸ ਹੱਥ ਜੰਗ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਚੁੰਡਣਈ ਘੁੰਮਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਬੈਠਾ। ਉਸਨੂੰ ਭਾਇਰ ਚਿਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਸੰਕਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਅਵੇਖਾ ਲਛਣਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਥਣ

ਬਰਧਾਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ 7.30 ਘਾਟ ਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਧ ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਰਮਾਇਆ : ਅੱਜ ਕਾਕਰਾ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰੇ ਕੇਨਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਉਮਰ ਆਈਆਂ ਹਨ...ਏਸ ਬਰਜ ਏਸ ਕਾਕਰਾ ਨੂੰ ਲੱਭ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਂਗਨ।... ਸੰਜੇ ਭਾਈ ਜਿਥੇ ਅੱਟ ਬੱਲਦੇ ਸਨ, ਪ੍ਰੇਰੇ ਕੀਸ ਅਮਲ ਰਿਧ ਲਿਆਉਣ ਰਾਸੀ ਹੈ।...ਕੀਸ ਕਰਕੇ ਰਖਾਇਆ ਜਾਏ।...ਰਾਜੀਵ ਜੀ ਮਾਨਿਆ ਨਿਰੋਂ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ।

ਬੰਠੇ ।...ਸੰਜੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾ ਸਨ ਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਹਾਜ਼ੀਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਗੇ ।... ਵਿੱਦਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਦੌੜਾ ਧੌਕਾ ਲਗਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਸੰਤੋਸ਼ ਹਨ । ਪਰਵਾਰਕ ਮਿੱਠਾ ਜਾਣ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਦੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ।...ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਘੱਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਵਧੇਰੇ ਚੋਰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ।...ਇਹੋ ਸੰਜੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ ।

ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਵਖਰਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ।

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਕੁੰਬ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਚੋਟ ਮੰਡਵਾ ਲਈ ਲਈ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮੱਝਾ, ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੀ ਆਦਿ ਸਿੰਘ ਗਿਰਾ ਦੇ ਸਤੱਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗੇ । ਪੰਛਾਲ ਜੋ ਹੋਣਾ ਸਤੱਕ ਤਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਨਰ-ਨਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ ।

ਸਮਾਪਤੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ

ਰਾਸ਼ੀ ਚੋਰ ਤੇ ਇਸ ਸੰਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਇਹ ਮਹਾਨਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਮਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲ ਘੁੰਚ ਕਾ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਵ ਸੀ । ਅਤੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਕੌਮ, ਪੀ. ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਨ ਲਈ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮੋਕਾ । ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ 'ਚਾ' ਕਰਦਾਸਰ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੈ ।

ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਵਿੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਡਿਆਰੀ ਭੀਡੀ । ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ੍ਹਕਾਲ, ਸ. ਬਨਾਰਸ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਨੀ: ।, ਸੰਤ ਕੁਰਵੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰੱਤਰ, ਸ. ਵਿੱਛਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨੁਕਾਲੀ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਡਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁੜਵਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ।

ਪੋਟੇ ਅੱਠ ਵਜੇ 'ਅਠਾਠ ਦਸ ਥੀਸ' ਹੀ ਗਿਆ । ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਵਾ ਨੇ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ।

ਗੁਰੂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭਾਗ

ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਵੇਖੋ ਕਿਹੋ ਹੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁਰੇ । ਜਦੋਂ 'ਬਿ ਆਖੋਜਰਾਂ' ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਚੋਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ-ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ।

25 ਜੂਨ 1961, ਬੀਰਵਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ (ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਮੇਲਨ)

ਜੁਆਨਾਂ ਦਾ ਮੋਲਾ

ਦੋਵੇਂ ਨਾਮਵਾਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦਾ 17ਵਾਂ ਸੰਮੇਲਨ 21 ਜੂਨ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ।

ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਸੰਮੇਲਨ 21 ਤੋਂ 24 ਜੂਨ 1981 ਤਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਲ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਖੇ 20 ਤੋਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਸੰਗੋ ਗਾਂਥੀ ਦੇ ਕੁਝੀਣੇ ਤੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਅਤੇ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਬੀਬੀ ਰਾਤੀਂ ਜੇ ਦੇਖੇ ਆਏ।

ਪਹਿਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਨੂੰ 8 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਏਕਾਹ ਸ੍ਰੀ ਬੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਹੋਏ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਵਲ ਦਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਣਹਿਰੇ ਨਾਠ ਸਨ। ਫਲੇ ਵਿਚ ਅਨੰਤਰੀ ਮਾਝਾ ਗਾ ਆਪ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਗਾਇਆ ਹੈ ਹੀ। ਡਿਊਦੀ ਦੇ ਪਿੱਛ ਪਾਸ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਬਰ, ਬਚਨ ਬੀਬੀ : ਮੇਰੇ ਮਸਕਰ-ਮਸਕਰ ਹੀ ਆ ਜਾਏ। ਅਤੇ ਆਪ ਮੁੜ ਬੈਟੇ 'ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਠ ਨਵੀਂ ਕੋਠੀ ਦੇ 69 ਨੰ: ਫਲੇ ਵਿਚ ਲੰਘ ਕਏ ਜਿਥੇ ਕੁਲਰ ਅਤੇ ਪੰਛੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਠੇਕਿਆ ਰਹ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸੰਭੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ ਜਿਸ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਸੁੱਚਾ ਕਪੜਾ ਥਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲੇ ਤੇ ਵਿਖੇ ਅਸਫ ਉਤੇ ਥਿਠਾਇਆ ਹੋਏ। ਏਥੇ ਮਿਟਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧਤ ਸੰਜਣ ਵਿਭਿੰਤਰ ਹੀ ਕਏ, ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸੁਚਰ ਬੀਬੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਏਥੀ ਪੰਛੇ ਵਾਲੇ ਸ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕੁਝਿਆਏ ਤੇ ਪਰਵਾਹ ਸਮੇਤ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੰਧੇ, ਏ ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਤਰੀ, ਆਪਣੇ ਫਾਝ ਏ ਏ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਿਆ : ਇਹ ਸੰਜਣ ਦੇ ਸਾਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਾ। ਇਹ ਏਥੇ ਹੀ ਸਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੰਧੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਡਿਕਾਰ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਕੁਝਿਆਏ ਹੀ ਸਿਖਣਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਤਾਕਿ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਬਿਘਨ ਨ ਪਵੇ। ਹੁਣ ਸਲਾਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੀ ਜਾਇਗਾ।

ਵਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਠੀਂ ਤਬਲਾ ਵਾਦਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਬੰਧੇ ਦੀ ਉਮਰ ਕੋਠੀ 14 ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਬਲਾ ਸੰਗਣਾ ਵਜਾ ਗਿਆ। ਤਬ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੈਟ ਨੇ ਰਾਨਪੁਰਾ ਲੈ ਤੇ ਸਭਦ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਕਲਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਆਏ ਹੋਏ ਫ਼ੀਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਦਾ ਮਾਣ ਰਖਣ ਲਈ ਬੰਧੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਿਆ। ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਠਾ-ਪੁਰਣ ਓਬਦ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਿੰਨੋਂ ਬੰਧੇ ਗਿਰੀਰ, ਸੁਭਨ ਅਤੇ ਕੋਥੇ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਸਵੇਰ ਪਹਿਰਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਸਜਿਤ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਝਾਏ ਜੰਗ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖੁੰਡਣ ਤੇ ਸ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ

ਮੰਝੂਲ ਚਲਾਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜੋ ਸੰਗੀਤ ਵਲੋਂ ਉੱਥਾ ਹੀ ਅਣਭਿੱਜ ਸੀ।
ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬੜਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ
ਕਮੀ ਚੌਂਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਬੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

10 ਮਿੰਟ ਤਕ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਨੂੰ ਰਬਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ
ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਲਾਵੇਰ ਸਜਣਾ ਨੂੰ ਪਿੰਡੀ ਬੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੀ। ਪਰਸਪਰ
ਬਚੇਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਵੇਰ ਦੇ 8.45 ਹੋ ਗਏ।

ਬਾਂਸਵਾਂ ਫੋਟੋਗਰਾਫ਼ਰ

ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ. ਹਰਭਜਨ
ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ, ਜੋਲ ਵਿਚ ਜਾਏ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਸ. ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਹਿਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਸਿੰਘ ਜੋਲਰ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਥੜਾ ਅਯੋਗ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ 1000/- ਰੋਜ਼ਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ
ਪਰਕਟ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਥ ਭੇਜੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੌਂਚਿਆ ਕਿ ਕੰਨ ਕੁਰਦੇਖ ਸਿੰਘ ਸਰੋਵ ਦਾ ਬਨਾਨਸ ਦੇ
ਬਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਵੈਸੇ ਫਾਰਨ ਅਜੀ 3.30 ਦੀ
ਬਸ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਸਾਂ।

1 ਅੱਜ ਬੀਬੀ ਦਾ ਲਥਵ ਸੁਣਾਇਆ : ਜਾਏ, ਮਨ ਕਾ ਮਾਨ ਡਿਆਗਾਉ। ਏ
ਅੰਤਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਆਖਿਆ : ਗੁਰੂ ਕਾ ਇਹ ਲਥਵ ਜੀਵਨ ਸਵਨਤਾ
ਦਾ ਸਾਰ ਚਮਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ ਕੇ ਅਮਲ ਕਰੇ।

ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਡੀ

ਏਥੇ 69 ਨੰ. ਵਾਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਜੁਆਰਨੇ ਸ.
ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਮਕਰਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।
ਕੱਥੇ ਚਿਰ ਪਿੰਡੀ ਬੀਬੀ ਕੀ ਆਏ, ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਦਰ ਚੌਂਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਵਿਨੋਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ : ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਓ।
ਤੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ : ਜਦੋਂ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਚਲੇ ਜਾਏ ਹਨ। ਵਿਆਹੀ ਜਾ ਕੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਪੈਏ ਘਰ
ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ।

69 ਨੰ. ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹੁੰਨਤ ਨਾਲ ਭੇਜਣ
ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਵਰ ਲਈ ਖਲੋਤੀ ਫੀਅਟ ਕਾਰ ਕਣਾਈ ਤਕ ਭੇਜੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ
ਪਰਵਾਰ ਲਫਮਟ ਸਿੰਘ ਫਕੀਰਾ ਦੀ ਕੌੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਨਹਿਤ ਤੇ ਗਿਆ।

ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦਾ ਸੰਸਥਾਨ

ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦਰਨੀਆਂ (ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨੋਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਸਥਾਨ ਕਰਨਾ) ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ ਗਏ। ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨਪੁਰੀ, ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਲਬਾਹ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਬਾਡਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਤ

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਨਮਜ਼ੋਰ ਫਰਮਾ ਸਿੰਘ ਬਾਰਨ ਪੁੱਤਿਆ ਰਾ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ: ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ੇ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮਨਾਨੀ ਆਏ ਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਹੋਏ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਬਿਆਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਬਸਰ ਦੇਖੋ ਆ ਕੇ ਨਿਕਲੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਚਾੜੀ ਹਾਂ।

ਲਊਢੇ ਪਹਿਰਾ ਦਾ ਚੀਵਾਨ

ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬਥਾ ਦੇ ਇਕ ਘੱਟੋ ਬਾਅਦ ਹਲੀ ਮੰਚਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਥੂਰੀ ਵਿਚ 3 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਤਕ ਹਲੀ ਸਿਮਰਨ ਹੋਇਆ। ਸੰਗਤ ਇਥੋਂ ਵਿਕਤਰ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਚਰਸਾਤ ਵਿਚ ਨੀਵੀਂ ਥਾਵੇਂ ਪਾਈ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗੀਆਂ ਬੁਆਰਾ ਭੀਰਤਨ ਹੋਇਆ। ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਪੀ. ਸ. ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਜੰਗੀਆ, ਐਸ. ਪੀ., ਸ. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਵਕ ਬਟਾਲਾ, ਸੰਤ ਨਿਰਮਲਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਆਦਿ ਆਏ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਬੈਦਾਹ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਭਾਵਿਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੈਂ ਰਾ' ਪਹਿਚਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਮਧੁਬੰਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੰਥਿਆ: ਆਦਿ ਕੁਰ ਵੇ ਨਮਰ। ਜੁਗਾਦਿ ਕੁਰ ਵੇ ਨਮਰ। ਭਾਣ ਬੰਧ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1940 ਈ: ਵਿਚ ਕੀਤਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਕ ਬਲੀ ਇਲਚਸਪ ਆਟਨਾ ਦੇਖੀ। ਉਸਰਾਦ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਉਂ ਰਹੇ ਸਨ; ਸਾਧੋ ਬਚਨਾ ਰਾਮ ਬਣਾਈ। ਕੀਰਤਨ ਆਨੰਦ ਮਈ ਸੀ। 5.00 ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਚਲਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅੰਤਮ ਪੰਕਤੀ ਆਈ ਤਾਂ ਸਕੱਤਰ ਰਫ਼ੀਮ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੌਰ ਬਰਦਾਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਸੁਭਾ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾ ਪਰਸਪਰ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਇਆ, ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਭਜਦਿਆਂ ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਥਲਾ ਇਲਹੁਕਾ ਦੜਨ ਲਈ ਬੈਠਾ, ਸਕੱਤਰ

ਜਲ ਗਤਵਾ ਭੱਭੇ ਵਿਚੋਂ ਨੰਗਾ ਕਰ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹ ਦਾ ਭਜ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ
 ਫੜਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਜ ਆਪਣੇ ਚਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਅਜੇ
 ਪ੍ਰੇਰਕਮ ਹੋਰ ਚਲਣਾ ਹੋਵੇ। ਖਿਸਿਆਨੀ ਹਾਸੀ ਵਿਚ ਦਿਹ ਕਾਹਲ ਕੁਆਚ ਗਈ।
 ਸਾਇਦ...

ਡਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡੇ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

5.15 ਤੇ ਚੀਨ ਦਿਆਲ ਸੀ ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਥੋਠੀ ਵਿਚ
 ਪਧਾਰੇ। ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਚਟਾਈਆਂ ਰਿਫ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸ.
 ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਡਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੰਜਾਬੀ
 ਸਮੀਖਿਅਕ ਡੇ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਡਾਕਮੇਲ ਫ਼ੋਟੋ
 ਸਭਾ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਢੰਗਾਂ
 ਵਿਚਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਬਲਾਸਰੀ ਬੀਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾਲ਼ ਕਲਕਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਸੈਕਟ ਅਤੇ ਨਿਰਣ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
 ਬੰਦਾਂ ਦਾ ਚਿਕਰ ਬਣਦਿਆਂ ਕਿਹਾ: ਬੰਦਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ, ਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ
 ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਅਤੇ ਗ਼ਿਤਜਿਆਂ ਵਾਰੇ ਹੁੰਦੀਆਂ
 ਹਨ, ਕਿਹਾ ਇਹ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਰਿਉਂ ?

ਅਤੇ ਭੈਏ ਡਾ: ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਆਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ
 ਬਾਰੀ ਇਲਾਜਪੁ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਫ਼ਾਰੀ
 ਲਈ ਹੀ ਇਹ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕਰਵਾਣਾ ਸੀ। ਸੁਆਧਲੀ ਭੱਭੇ ਇਹ ਕਿ ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ
 ਲਿਖਿਆ, ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੂਰ ਦਿਖਣੀ ਤੋਂ ਏਮ ਲਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕੀ
 ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ
 ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਥੇਜਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਅਤੇ ਉੱਤੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਢੰਗਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਦੇਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ
 ਡਾਕਮੇਲ ਕਰਨ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਧੀਰਵਾਦ ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਡਿਮੋ ਠਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਭ
 ਕੁਝ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਨਾਲ਼ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਏਗਾ ਕਰਨ। 6.30 ਹੋ ਗਏ ਸਨ
 ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹਿਰ ਸਭਰੰਦ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੇ
 ਆਕੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿਰ ਸਭਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ।

26 ਜੂਨ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ

ਸਾਤ, ਸੁਹਾਵਟੇ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਭਿੱਜੇ ਹੋਈ ਮੋਢਾਂ ਦੀ 'ਕਿਆਉ-ਰਿਆਉ'

ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਵਾਹਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਅਮਲ ਰਾਸ ਤੇ-ਥੋਹੜ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦੇ ਉਹਨੇ ਹੇਠ, ਤਬੂਰੀ ਰਾਗੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦੇ ਗੋਰਤਨ ਪਿਛੋਂ, 5 ਵਜੇ ਇਕ ਜੋੜੇ ਦਾ, ਹਵਨ ਆਇ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸੰਚੁਕਤ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਰਪਣਤਾ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਭਾਰਜ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦਾ ਫੇਰ ਪਿਆ।

ਦਬਦਬਾਈ ਦੇ ਸੰਤ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਲੜਕੇ (ਉਮਰ 5 ਸਾਲ) ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੌਂਹੇ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਖੜਕੇ ਇਕ ਚਰਚ ਅਤੇ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਬੱਚਾ ਨਿਡਰ, ਆਦਰ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਹ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਥੱਥੇ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

ਹਰਬਲਨ ਬਾਜ਼ਵਾ ਭੋਭ

ਰਾਤੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿੱਤਰ ਡਰਡਲ ਬਾਜ਼ਵੇ ਛਟਾਏ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਕੱਤਰ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਖਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਕਹੇ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਣ ਦੇ ਢੋਲ ਹੇਠ ਉਸਨੂੰ ਭੋਭ ਨਾਲ ਦੀ ਕੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਚੀਝ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ, ਬਾਜ਼ਵੇ ਦੀ ਪੜਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਕਰਵਾਏ ਜਿਸ ਯਾਚਨਾ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ। ਅਜੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਵਿਛਿਅਤ ਜਥੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਜ ਰਕਮ ਠਾਕੁਰ ਦਫਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਇਨਾਭ ਕੁਰਾਜ਼ ਵਿਚਵਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ 7.30 ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਮਾਝਾ ਜੀ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣੇ 7.30 ਵਜੇ ਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸੇ ਦੇਵ ਦੇ ਨੁਕਸ ਕਾਨ। ਮਾਝਾ ਜੀ ਕਿਹਾ : ਭਾਰਟਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। 'ਦੇਵ' ਤਾਂ ਦਰਬਨ ਦੇਵ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਜਾਰੀ ਹੈ

ਅੱਜ ਬੱਲ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ, ਆਓ ਭਰਤ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਸ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੌਖੀਆਂ ਦਿੱਟਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਆਓ ਭਰਤ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਕਤਾਰ ਉਤੇ ਇਕ ਛੱਤ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕਿ ਮੋਲਿਆਂ ਸਮੇਂ ਬੱਤੀ ਵੀ ਲੱਖ ਭੰਬੂਆਂ ਟੰਬੋਟੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪੁਰਖੀ ਪਾਸੇ ਜਾਲੀ ਲਗ ਗਈ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਈ ਉਸਦੇ ਫਰੋਮ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਅਤੇ ਉਪਰ

ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਚੌਕੱਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ। ਇਸਕਾਰੋਂ ਇਕ ਨਮਨ ਵੁੱਲ ਦੀ ਬਰਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਮਨਸ਼ਲ ਤੇ ਵਢੇਰਾ ਹਿਸਾ ਚਿਪਸ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ ਗੋਲਰੀ ਤੇ ਸੀਲਿੰਕ ਫਿਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੀ ਮੁਬਸੂਰਤੀ ਪੇਰ-ਪੇਰ ਨਿਖਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ਪਲੈਨਿੰਗ, ਮਾਇਆ, ਨਵੀਆਂ ਹਦਥੀਰਾਂ, ਸੇਵਾਦਾਰ, ਨਿਗਰਾਨੀ, ਲੇਬਰ ਤੇ ਆਰਚੀਟੈਕਚਰ ਡੀਜ਼ਾਈਨਰ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਹਿਰ ਤਕ ਦੂਰਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਹੈ।

ਲਉਂਦੇ ਬੋਲੇ ਦਾ ਭੀਰਤਨ

ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕਥਾ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੋਹੇਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਂਦੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤਕ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਭ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਭੀੜ ਅਠੇ ਕੁਝਾਧ ਪ੍ਰਭਾਤ ਨਿਆਏ ਪੰਜ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕ ਪਾਏ ਗਏ। ਵੇਰਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ ਇਕ ਪਾਠ, ਬੀਬੀ ਹਰਭਸਲ ਕੌਰ ਦੀ ਸਦਫਤੀ ਨਮਿਤ ਇਕ ਪਾਠ, ਬੀਬੀ ਬਚਨਕੌਰ ਦੀ ਸਦਫਤੀ ਨਮਿਤ ਇਕ ਪਾਠ, ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਦਫਤੀ ਨਮਿਤ ਇਕ ਪਾਠ, ਅਤੇ ਮਸਤਾਨਾ ਬਣਪਣਾ ਦੀ ਸਦਫਤੀ ਨਮਿਤ ਇਕ ਪਾਠ।

ਅਰਧਾਸ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਹ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਮਸਤਾਨਾ ਬਿਸੇ ਹੋਰ ਜੁਨੀ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਤਰਾ ਹੋਠ ਨਿਖੇ ਸਰੀਰ। ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ : ਸੁਭਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਮਸਤਾਨਾ ਕੌਲਮ ਸਿੰਘ ਕੰਨੋਡਾ, ਸੈਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਪੰ: ਕੁੰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੈਰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਠਾਕਰ ਵਿਓਂ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ, ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨਪੁਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਚਾ।

ਮਾਭਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਨਾਲ ਰੰਝਾਨਾ ਦੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੁਨਾਬੀ ਬਾਲਗਾ, ਸਵੈਦ ਬਾਰੀਕ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲੇਟਿਆ ਸਿਮਰਨ ਲਮਾ ਬਰੀਰ ਬਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਾਹੁਣਿਆਂ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਨਿਰਾਣਾ ਸ੍ਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਧਰਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਯੋਗ ਕਪੂਰਥਲਾ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ।

ਪੂਰਬੇ ਨੇ ਅੰਝਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਖੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਥੰਨੇ ਰਹਿਣ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕੱਠਾਂ ਬਰਨੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾ : ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੇ ਰਿਸੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਚਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਪੰ: ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਲਾਓ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਲੱਕ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬਲਾਦਿਆ : ਹੁਣ ਸੰਗੀਤ ਦੁਆਰਾ ਭੀਰਤਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਇੰਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ

ਸੀ, ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਝਾਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਅੱਜ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਲਕ ਕਾਮੇਦ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ । ਮੰਗਣਾਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਜੋਗੀ ਜਗੀ ਕ੍ਰਮ-ਚਾਰੀ' ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਰਹਿਤ ।। ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਖਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਕ ਚੱਕਰ 11 ਮਾਤਰਾ ਦਾ, ਦੂਜਾ 12 ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇਸੇ ਵੰਡ ਨਾਲ ਥੇਲੇ ।

ਇਸਤਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦੀ ਗਾਡਵਾਈ, ਸੰਖੇਪ

ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸਮੇਲਨ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਇਕ ਰੀਪੋਰਟ ਮਿਲੀ । ਉਸਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅੰਕੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

21.6.81, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਚ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਵਿਚ 9 ਵਜੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵਲੋਂ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਮੈਂਬਰ ਬੀਬੀਆਂ 150 ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਨ । ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਲਮੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਇਆ । ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੂੰਨ ਦੀ ਮਾਲਾ ਕਹਿਣ ਕੀਤੀ । ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਸਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਾਗਰ ਕਿਸ ਸਾਗਰ ਵਾਲਾ ਕੁਛ ਸ਼ਬਦ ਪਠੇ ਪਠੇਤਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤੇ : ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਹਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ । ਉਹ ਜੋ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੇ ਕਰਨ । ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵਿੱਤਰਾਹ ਨਾ ਕਰਨ ।

ਇਹੋ ਸੂਤਰ ਮਾਤਰ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸੀ ।

ਰਾਮ ਦੀ ਇਕਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਕੌਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਅਰਥਾਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਜਾਗ ਦੱਸੀ ।

22.6.81 ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਚ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਰੈਂਪ ਵਿਚ 'ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕਤੀ ਝਾਂਡਾ' (ਲੇਖਣ ਦੀ ਪੁਸਤਕ) 'ਵੇ' ਉਥੜੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ । 20 ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ । ਨਾਲ ਹੀ 'ਫਰਨੀ' ਕੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਲੀ ਰੰਗ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ।

ਰਾਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਦਾਜ, ਮਿਲਣੀ, ਮੁਕਲਾਏ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ 15 ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤੇ ।

23.6.81 ਨੂੰ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਰੈਂਪ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਾਠ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 63 ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ । ਮਾਲਾ ਬਣਾਣ ਦੀ ਜਾਗ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਈ । ਰਾਮ ਦੀ ਇਕਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ੌਧ, ਸ਼ਾਕਚਾਰੀ ਤੇ ਪੌਰਟਿਕ ਭੋਜਨ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ 6 ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਵਿਖਿਆਨ ਦਿੱਤੇ । ਕੁਛ ਪ੍ਰਣ ਵੀ ਬੀਬੀਆਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ।

24.6.81 ਨੂੰ ਵਾਚ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਬਦ ਹਿੰਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ

ਏ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੀਨ ਦਿਆਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕੀਤਾ । ਤੇ ਥੀਥੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਥੀਥੀ ਜੀ, ਥੀਥੀ ਜੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਥੀਥੀ ਦਰਬਾਰ ਕੌਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਦਮ, ਉਤਸਾਹ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਨਾਲ ਵਿਸਤਰੀ ਸਮਾਗਮ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ।

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ

(26.6.81) ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰੀ ਨੇ ਗੱਦਿਆਂ : ਚਿੰਤਾ ਤਿਲੀ ਹੋ—ਰਾਗ ਪਟਈਪਈ ।

ਬੀਰਤਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪੇਟ ਉਪਰੰਤ 5.15 ਵਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠੀ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਗਏ । ਭੋਤੀ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਰਜਪਰ ਭਗਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਬੈਠੀ ਪਹੁੰਚੇ । ਹਲਕਾ ਜਲਪਾਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਬੈਠੀ ਦੇ ਘਾਹ ਉੱਤੇ ਵਿਡੀਆਂ ਸਵਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਪੜ੍ਹੇ-ਲੇਖੇ ਤੇ ਲੰਬੇ-ਵੇਚੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਮਾ ਦਿੱਤਾ । 7.30 ਤਕ ਵੇਚੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀਨ ਦਿਆਨ ਜੀ ਨੇ ਕਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਸਲੇ ਗੀਤੇ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਨਿਬੰਧ ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਹਿਰ ਸਰਨੇਦ ਤੇ ਸਾਰੇ ਚਲਦੇ-ਫਿਰਦਿਆਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਨਿਰਨੈਮ ਕੀਤਾ ।

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਵੈਸ ਸਮੇਂ ਵੈਰਾਨ ਠਾਕੁਰ ਵਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਬੈਠੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਸੀ : ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਾਕੀ ਫੀਡ ਉੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ । ਉਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਬੈਠੀ ਦੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ 5000/- ਦੇਣਾ ਹੈ । ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਜਵੀਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਡਸਕੀਰ, ਸੱਜੇ ਵਿਚ ਸਭਿਆ ਦੀਮਤੀ ਪੱਥਰ ਵਖਾਇਆ । ਇਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵੋਟ ਹੋਵੇ ਸੋਫੇ ਵਿਚ ਜਥੇ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਭਾਗੀ ਉੱਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਚਿਹਨ ਜਾਂ ਪੱਟੀ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਉੱਤੇ ਮੇਰੀ ਰਾਇ ਸਰਬ ਸੰਮਤ ਪਰਵਾਨ ਹੋਈ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਬਰਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਦੀ ਚੰਜੀਰ ਜੋਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂਹਿ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਟਕ ਕੇ ਖਸ ਬਾਵਾਂ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ।।

ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ । ਅਜੀ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਕਿ ਭਾਗ ਦਿੱਤ ਦੇ ਹੋਣ :

ਸਰਦੇਵ ਹਾਕੀ ਫੀਡ ਸਨਮਾਨ

ਕਲਾਂ :

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ।

(ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ) ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

30 ਜੂਨ 1981

ਠਾਕਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੁਲਾਏ ਗਏ : ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨਪੁਰੀ, ਸੰਤ ਬਲਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ, ਮਾ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ। ਇਸੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦੂਜੇ ਵਿਚਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਇਨਯਾਂ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਠਾਕਰ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਨਯਾਂ ਸਾਰੇ ਉੱਚੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹੋਣ। ਜਿਵੇਂ, ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਟਿਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਸਮਝਰੀ, ਦੂਜੇ ਇਨਯਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਹਫ਼ਾਰ ਮੁਫ਼ਾ ਦਾ ਟੂ-ਇਨ-ਵੌਨ। ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਹਫ਼ਾਰ, 12 ਸੌ ਦਾ ਰੇਡੀਓ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਦੇਸੀ।

ਮੇਰੇ ਸੁਝਾਉ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਧੀਆ ਦਸਤਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਮੀ, ਵੈੱਲ ਅਤੇ ਖੰਦਰ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਆਦਿ। ਇਸ ਸੁਝਾਉ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਰਜ ਪਰਵਾਨ ਭੀਰਾ ਗਿਆ।

ਨਹਿਰ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਖ਼ੁਮਤੀ ਨਾਭ ਆਪ ਬਚਨ ਭੀਰਾ ਕਿ ਵੇਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ। ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਡਿਓਂ ਹਨ ਤੇ ਮਨਪੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਚਾਹੇ ਸਤਨ ਸਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੁਰਬਾਨੀ ਵੀਰ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ।

27 ਜੂਨ 1981, ਭਨੀਵਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ (ਵਿ: ਸੰ:)

ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਚਾ ਭੀਰਤਨ

ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦੇ ਭੀਰਤਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਮੰਤੀ ਦੇ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਵਰਵੇਦ ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਡਵਾਲੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਦਾ ਭੀਰਤਨ ਵਾਰਾ ਖੌਕ ਨਾਭ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਆਸਾ ਵੱਲਕੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੰਤ ਬਿਰਪਾਭ ਸਿੰਘ ਟੂਕ ਓਠਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਪਛਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ (15) ਪੰਤੀਆਂ ਪਤਨ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਭੰਡੇ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਖਰ ਇਹ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਭੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ 500 ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਛੇਹਤ ਨਾਭ ਲਗਵੇਂ ਸੰਚਾਨ ਵਿਚ, ਸਵੇਰ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ, ਕੁਮਰੇ ਮਾਰਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਸੁਖ ਲੈਂਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਪੂਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਬਰਦੇ, ਤੇ ਭੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਵਥ ਰਹੇ ਸਨ।

5.15 ਵਜੇ ਭੈਂਡ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੁਫ਼ ਆਰਾਮ ਬਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਕੰਤਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਚੋਚਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਪਧਾਰੇ ਤੇ ਏਥੋਂ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਲੰਡਰ ਵਿਚ ਜੋ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਣੀ

ਫਕ 12 ਵਜੇ ਤਕ ਕੋਠੀ ਰਸਰੀਫ ਲੈ ਆਏ ।

ਵਿਦਿਆਰਥ ਸੰਸਥਾਨ

ਪਿਛੇ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਠਾਕੂਰ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥ ਜਥੇ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਬਰਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਸਾਫ਼ੀ । ਮਸਤਾਨਾ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਫੈਨੇਤਾ ਦਾਇਆਂ ਦੀ ਇਕ ਤਕਰੀਬ ਕੀਤੀ । ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਕਰੀਬ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ ।

ਸੈਂਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਬਪੂਰ ਸਿੰਘ ਪਾਠੀ ਤੇ ਮੋਰੀ ਭਿਉਣੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਟਾਲੇ ਆਇ ਜਾਏ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਦਰਖਾਸਤ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਏ ਅਤੇ ਪਰਸੋਂ ਹੰਸਪਾਲ ਹੋਰੀਂ ਆਉਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਹੀਂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਲਈ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਰਕ ਪਹੁੰਚ ਚੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਅੱਜ ਕੋਲ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਇਕ ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ ਲੋਚੁਆਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਥੇ ਮਿਲੇਗੀ, ਫੇਰ ਸਹੀ ।

ਢੰਡ ਪਿਆਰ ਬਚਨ ਦੇ

ਮੈਂ ਫੇਰ ਦਰਸਨ ਨਿਰਨੇਮ ਜਥੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਿਆ । 3 ਵੇਂ 4 ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ । ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰ ਹਟੇ ਸਨ । ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਜੀ ਹੀ ਕੀਤੀ । ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਭਾਬਟਰ ਜੈ ਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੈਠ ਸੂਬਾ ਜੀਮਲ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਭੇਜਿਆ । ਕਬਚ ਸਨ : ਕੁਹਾਡਾ ਆਪ ਆਉਣਾ ਹੀ ਭਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਸੀਂ ਦੂ ਆਪਣੇ ਦੰਧਾ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ, ਆਸਣ ਵਿਛਾ, ਉਪਰ ਚੈਠ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਸਦੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਪਰੰਥਰ ਸ਼ਬਦ ਭਾਬਟਰ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਕਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਸੀ : ਸਭ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭਿਰਪਾ ਹੀ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਬਚ ਆਪ ਹੀ ਬਹਿ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੌਰੇ ਕਰਕੇ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ । ਸਰੰਤਾ ਕਿਰਤਾਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਬੀਰਤਨ ਸ਼ਾਮ ਦਾ

4 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਿਹਾਫਲੇ ਦੀਆਂ ਸੂਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਧਰੂਪਦ, 'ਸਾਤਿ ਪਾਈ ਕੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ' ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ । ਹਜ਼ੂਰੀ ਬੀਰਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਹੌਲ ਕੁੱਝ ਉੱਠਿਆ । 'ਹਰਿ ਕੀ ਕਾਤਿ ਨਹਿ ਖੋਊ ਜਾਨੇ' ਕਬਚ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਵੱਡੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ।

ਪੂਰਵ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ 5.20 ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਅੱਜ ਕੱਢ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਚਾਲਕ ਹਨ । ਪਰ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਬੈਠਾਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾੜਾ, ਸੰਤ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਵਾਣੀਅਰ, ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੋਰਦ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਸ੍ਰੀ ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਸਰੰਗ ਸਿੰਘ ਜੱਸ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਸੰਤ ਕੁਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾਂ ਰਾਇ ਹਨ ।

ਬਿਰਧ ਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਕੱਦੀ 5.45 ਵਜੇ ਬਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਰਾਮਸਰੋਂ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਆਉਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਪਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਬਿਰਧਾ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਹੋਂ ਤੋਂ 65 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਨਿਰੰਤਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਂ ਸੰਤਾਨੁਕ ਵਾਲਾ ਕੱਦੀ ਨਹੀਂ ਅਥਵਾ ਪੁੰਡਰ-ਪੋਤਰਿਆ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੇਂ ਅਖਾਂ ਫੇਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਪੁਰਾਣੇ ਰਵੇਲ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਪਏ ਨਵੇਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬੇ ਬਿਰ 25 ਦੇ ਬਰੀਬ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ ਮੌਜਿਆਂ ਤੇ ਪਏ ਬਿਜਲੀ-ਪੰਖਿਆਂ ਦਾ ਸੁਖ ਟੈਂਬੇ, ਕੋਈ ਮਾਲਾ ਫੱਦ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕੱਦੀ ਆਰਾਮ ਫਰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਚੀਨ ਚਿਆਲ ਜੀ, ਬੱਲੇ ਕੱਲੇ ਬਿਰਧ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਤੇ ਕੱਦੀ ਬਹੁਤ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਭ ਰਹੇ ਸਨ । ਹਰ ਕੱਦੀ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਸੀ । ਬਿਰਧਾ ਦੀ ਖੋਚਣ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਰਨ ਉਪਰ ਕਰ ਢਿੱਕੇ ਜਾਂ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਰਖ ਢਿੱਕੇ ਨਾਸਕਾਰ ਹਿਤ ।

ਬਾਬਾ ਚੰਡਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿਆਰਾ (ਭਵਰਕੇ, ਰਿਠਾ ਠਾਹੰਰ ਦੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ) ਪਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਗੇ । ਮੈਂ ਹੱਸਿਆ : ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਹ ਉਤਮ ਸੁਨਿਆਰਾ ਹੈ । 98 ਸਾਲ ਦੀ ਆਉ ਦਾ ਬਿਰਧ ਬੰਡਿਆ : ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਛਕਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਉਡੀ ਪ੍ਰਭਾਦ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸੁਨਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ । ਵੇਖੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਸਿਖੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਘੁੰਟ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਸ ਲਏ ।

ਸੂਬਾ ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ) ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਨਾਲ ਦੀ ਮੰਜੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ । ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੱਦ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਚਰਨ ਰਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ । ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪਛੋਸਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਪਿਆਰਦੇ ਰਹੇ । ਸੂਬਾ ਜੀ ਉਂਚਾ ਸੁਟਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਬਚਨ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ 5-7 ਮਿੰਟ ਨਿੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਚਰਚਨ ਦੇ ਜੱਥੇ ਉਂਠੇ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹਾਰਦਿਕ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹਸਤ ਕੰਚਲ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਮੇਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਜਾਓ ਬੱਥੇ ਥਾਂ ਥਣਾ ਕੇ ਦਿਓਗੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਦੀ ਇਕਚਾਰ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੀਆਂ ਘੁੰਟ ਕੇ ਉਂਗਲਾਂ

ਵਤ ਲਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਖਲੋ ਗਏ ਤੇ ਮੂੰਹ ਮੱਥਾ ਪਲੱਸਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਇਕਰਾਰ ਚਾਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹਦੇ। ਲਗਭਗ 7-8 ਮਿੰਟ ਬੀਤ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਕਤ ਦੂਰ ਖਤੀ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਬਾਹਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਇਥਾਰੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ :

ਜਦੋਂ ਕੁਮ ਬਾਧੇ ਮੱਧ ਵਾਸ, ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਨ ਕੁਮ ਬਾਧੇ।

ਅਪਨੇ ਕੂਟਨ ਕਉ ਜਤਨ ਕਰਉ, ਹਮ ਕੂਟੇ ਕੁਮ ਆਰਾਧੇ।

ਚਾ ਪ੍ਰਤਖ ਚਰਣਨ ਸੀ। ਸੂਝਾ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸਮੇਂ 100 ਸਾਲ ਦੇ ਲਾਡ ਚਾਹ ਹਨ।

ਬਚਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇ, ਸਿਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਧ ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਮੱਥੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਆਪ ਜੀ ਨਹਿਰ ਸਰਹੰਦ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਵਾਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ।

28 ਜੂਨ 1981, ਘੋਡਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਭੋਲੀ ਜਾਹਿਦ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਵਸਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੋਡਾ, ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਕੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਣ ਦਾ ਕੀਰਤਨ। 5.15 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਵਦਾਸ। ਜਲਪਾਨ ਵਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਲੀ ਦੇ ਘਾਹ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੈਨਡੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਦ (ਭਾ: ਰਾਜ ਬੰਹਰਾ, ਨ੍ਰਧਿਆਣਾ) ਭਾਰਟਰ ਪਾਸ ਪਧਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਬਨ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉੱਚਾ ਵੀ ਤਬਲੀਬ ਕਰੇ ਕਰਕੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਖਦੀ ਹੋਵੇ।

ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ

ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਮੇਂ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਏ। ਅੱਜ ਤਕਰੀਬ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ ਜੋ 8 ਵਜੇ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਜੱਜ ਬਣਾਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਉੱਥੇਵਾਂ ਸੱਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਜੱਜ ਸਨ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਛਾਨਪੁਰੀ, ਸੰਤ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖੜਕਾ, ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਰਵਾਚ।

19 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਤਰੀਕ਼ਾਂ ਗੱਤੀਆਂ ਅੱਜ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਉਪਸਥਿਤ ਸਨ ਤੇ ਮੰਚ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਵਰਤ ਵੀ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ 11 ਵਜੇ ਠਕ ਚਲਿਆ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਸਾਥੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਕਰਮ ਕੰਮਰੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਸ਼ਰਥੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਸਰੋਤੀ ਹਨ।

12.30 ਤੋਂ 2.30 ਤਕ ਸੰਤ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਤਰਦੇਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਵੀਬਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਬਵੀਬਰੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਕਾ ਨਗੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਲਮੇ ਸੰਗਤ 1000 ਤਕ ਦੀ ਛਿਟਕੀ ਵਿਚ ਸੀ।

ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਡਾਢੇ ਕੇਵਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਮ ਸੰਗਤ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਹਵਾਨ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਕੰਪ ਵਿਚ ਸੱਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਗੀਆਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ

3 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਤਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਭਰੇ ਗਏ 'ਫਰਰਧਾਰੀ ਭੜੀ ਪਤਿ' ਨਾਇਕੀ ਭਾਨੜੇ ਦਾ ਗੁਪਤ ਕਾਵਿਨ ਧੁਰੂ ਬਰਭੇ ਭਾਗੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਇਕ ਸੰਗਤੀ ਭੰਗ ਦੀ ਦਸਤਾਰ, ਸਕੰਦ ਚੰਡਾ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਧਾਰੀ, ਭਾਰਤ ਪਹਿਨੀ, ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ ਸੁਆਨ ਨਿਰੋਲ ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾਪੁਰੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣਾਏ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਵਿਦਵਾਨ ਆਰਟਿਸਟ ਅਤੇ ਕੁੰਢਾ ਬਲ ਕੇ ਸੰਤ ਸਾਲ ਸਕੰਤਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਭੋਲਾ ਬਣਾਏ ਏ ਵਧਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਬ ਸੁਖਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹਰਪਲ ਨਵੀਂ ਸੰਗਤ ਆ-ਆ ਕੁਝਦੀ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ ਵਰਥਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਭੁੱਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਧਰੁਪਦ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਨੇ 'ਹਰਿ ਹਰਿ ਠਾਮੁ ਨਿਧਾਨ ਤੇ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਮੁਖਸੂਰੀ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਆ।

ਕਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਵਰਨ

ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਕੋਚ ਸ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਬਾਚਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤਬ ਦੇਖਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ। ਤੇ ਵਜਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਰਬ ਦੇਣੇ ਚੋਰ ਦੀ ਆਈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਮੰਦਰ ਖਾਟੀਓਂ ਖਾਟੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੰਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਭਲ ਆ ਪਈ। 6.30 ਵਜੇ ਕੁਝ ਬਾਰਬ ਕੁੰਢੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਭੰਬ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਐਨਥਾਰਜਰ, ਜੋ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗੀਨ ਰੋਟ ਪ੍ਰਿਟਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਚੱਖਣ ਹਿੱਤ ਆਏ।

ਕੋਲ ਠਾਕੂਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਸੁਣਾਇਆ : ਠਾਕੇ ਐਨਲਾਰਜਰ ਦਾ ਫੈਸਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਠਾਕ ਸਮਝ ਕੇ, ਸਭ ਬੱਤੀਆਂ ਬੁਝਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਬੱਤੀ ਵੀ ਬੁਝਾ ਕੇ ਆ ਕਦੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਬਲਬ ਸਤਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਅਜੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਸ ਕੁਨੈਕਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕਿਵੇਂ ਗਿਆ? ਇਸ ਦਿਨ ਫਿਰ ਇਕ ਮਹਿੰਗਾ ਬਲਬ ਲੁਧਿਆਣਿਓ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੱਤੀਆਂ ਗੁਲ ਕਰਕੇ ਲੈਬ ਵੱਡੀ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਹੋ ਹਾਲਤ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਕਿ ਪੂਰੀ ਲੈਬ ਤਿਆਰ, ਫਰਤਦਿਆਂ ਬਲਬ ਸਭਨ ਦੀ ਫਿਰ ਨੌਬਤ ਕਿਉਂ ਆਈ?

ਲੁਧਿਆਣੇ ਐਨਲਾਰਜਰ (ਤਸਵੀਰ ਵੱਡੀ ਕਰਨ ਬਾਣੀ) ਕਿਹਦੇ ਹੱਥ ਚਿੱਠੇ? ਇਕ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਬੱਤੀ ਦੀ ਚੋਜ ਅਨਜਾਣਾ ਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਐਨਲਾਰਜਰ ਦਾ ਸਰਿਆਨਸ ਹੀ ਪੁਟਣਾ ਸੀ। ਆਪ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਤਕਿਆ, ਪਰ ਸਭ ਬੁਝ ਸਮਝੇਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਆਖਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਜੇ 'ਫਜਲ' ਸਰਕ ਰੋਕ ਦੀ ਅਉਖਾਸੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਅਰਦਾਸ ਬੀਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਝਕ ਦੀ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀਦ ਤੇ ਭੀਰੀਆਂ ਸੁੱਟੀਏ।

ਇਕ ਵਰਨੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤੇ ਲੈਬ ਵਿਚ ਆਖੇ ਅਰਦਾਸ ਬੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅਚਰਜਰਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਰਿਗਿਆਨਕ ਯੋਗਰ ਉਹੋ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਭੰਡਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਨਲਾਰਜਰ ਉਸੇ ਘੜੀ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲਾ

ਬਰਸਾਤ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਮਸ ਭਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੇ ਮੇਰਾ ਦੀ 'ਜ਼ਿਆਉ ਰਿਆਉ' ਤਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿਗਿਆਨਕੀਆ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ? ਦੀ ਕਾਫ਼ ਵਜੇ ਰਾਤ ਡਫ਼ ਛੋਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਬੱਤੀ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਿੱਛੀ ਦੇ ਤਬਲੇ ਨਾਲ ਇਲਾਕੂ ਵਜਾ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬਾਰਨ ਬਣੇ।

ਫਰਬ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਸਣ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸਭਾਂ ਵਿਛ ਕਈਆਂ। ਹੇਠਾਂ ਘਾਹ ਕਿਤੇ ਵਿਚ ਦਰਬਸ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਜਗਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਬੱਚੀਆਂ ਫਿੱਟ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਤੇ ਕੀਰੀਆਂ ਦਿਵਿਆਕ ਜਥੇ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਨੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਧੇ ਸੱਚ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤੀਂ 8.30 ਵਜੇ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਸੁਣ-ਵੇਖਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਉਦਘਾਟਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤੀਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਕਰੋ ਬੁਝ ਹੁਟ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਠਹੀਂ ਗਿਆ। ਹੁਟ 11 ਵੱਜਣਗੇ।

ਅਤੇ ਪੂਰੇ 8.45 ਤੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਕੇ

ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 8 ਤੋਂ 11 ਸਾਲ ਦੇ ਬੰਦ ਦਿੱਤੇ 'ਮਲ ਮੋਰ' ਕੋਰਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਹਾਰੀ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜੱਜ ਸਨ, ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਦੁੱਟੇ-ਦੁੱਟੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਏਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਉਠ ਬੈਠੇ, ਮੁਥਾਬਲੇ ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਤਕ ਜਾਣੀ ਰਹੇ।

29 ਜੂਨ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਮੋਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਚਰਬਨ ਕਰ, ਛੋਟ ਪੋਟ ਫ੍ਰੀਪਰੰਡ ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਡਿਤ 8 ਵਜੇ ਦੀ ਘਸ ਲੈ, ਬਣਾਏ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲੇ। ਬਣਾਏ ਦੇ ਬਾਜਵਾ ਫੰਟੇਗੁਡਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੰਦੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪੈਰਵੀ ਬਰਵਾਣੀ ਹੈ।

12.30 ਬਣਾਏ ਪੁੱਜ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਨਮਾ ਰੰਡ ਭੇ ਪਹੁੰਚ, ਬਾਜਵਾ ਫੰਟੇਗੁਡਰ ਨਾਮੀ ਸਟੁਡੀਓ ਤੇ ਜਾਣੇ ਪਰਾ ਘੋਰਾ। ਬਾਜਵੇ ਦਾ ਕਾਰਿਦਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਉਹਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਕੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫੰਟੇਗੁਡਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਫੰਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਸਫ਼ੇਦ ਕਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੋਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਬਾਜਵੇ ਤੇ ਘਰ, ਸਾਕਰਪੁਰ (ਬਣਾਏ ਦੇ ਅਸਫ਼ੇ ਨਜੀਕ) ਗਏ।

ਹਰਭਜਨ ਪਤਨੀ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਨਾਠ ਲਿਆ। ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਿਜਾ, ਚਰਖਾਸਰ ਭਿਖਵਾਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੁਦਈ-ਮੁਦਾਇਆ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੋਂਸਪੁਰ, ਬਾਜਵੇ ਦਾ ਮੁਖਰਾਬ ਤੇ ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟੈਲ ਇਕ ਚਰਖਾਸਰ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਥੀਥੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਤੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੈਰੇ ਬਾਰਾ ਵਜੇ ਫੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਚਰਖਾਸਰ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਚਰਖਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿਵਾਈ ਸੀ। ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੈਰਵੀ ਕਰੇ।

30 ਜੂਨ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਫੋਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਦਿ. ਜੇ.)

ਅੰਤਮ ਵਿਠ

ਵੱਢਲਵਾਈ ਭਰਿਆ ਮੇਸਮ, ਠੰਢੀ ਪੋਟ ਦੇ ਥੁੱਲਿਆਂ ਦੇ ਥੁੱਲੇ। ਹਰੀ ਮੰਦਰ

ਅੰਦਰ ਰਾਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਸਾ ਦੀ ਦਾਦ ਦਾ ਸੁਰੀਲਾ ਕੀਰਤਨ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਦਰਸ਼ਨ । ਸੰਗਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2000 ਵਿਅਕਤੀ । ਜਾਰੇ ਹੀ ਸਕੈਦ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ । ਆਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਵਾਤਾਵਰਣ । ਬਜਨ ਕੀਰਤਨ ਦਿਨ ਬਝੇ ਰਝ, ਵਿਰ ਗੁਣਕਿਆਂ ਰੋਂ ਪਾਠ ।

5 ਵਜੇ ਰਾਤ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ । ਠਾਕੂਰ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ : ਆਪਣੀਆਂ ਸਫਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬਾਹਰਲੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ । ਯਕਨ ਹੋ ਹਟਿਆ ਹੈ । ਸੁਕੋਪਤ ਚੇਤਰਫਾ । ਚੁੰਡ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਪਰਜਵੱਲਤ । ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਠਾਕੂਰ ਜੀ, ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਵਿਦਿਆਲ ਜਥੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਸੰਬੋਧਣ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਖਸਤ ।

5.15 ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ । ਖੁਲ੍ਹੀ ਥੋੜੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ 7 ਜੈਤੋ ਫੇਰ 5, ਠਾਕੂਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ । ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫਕਵਾਰਾ ਤੇ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਾ ਰਿਆਈ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ । ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਵਲੈਸ ਘੜੇ ਕਲਿਸ਼ ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ

5.28 ਏ ਸਵੇਰੇ ਝਿਲਾ ਸੰਗਧੂਰ ਵਲੋਂ ਸੂਰਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂ ਛਾਉਂ, ਪੰ: ਹਰਿਚਜਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਫੌੜ, ਸੰਤ ਸੁਖੇਨ ਸਿੰਘ ਰਾਇਸਰ, ਸੰਤ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜਾਝੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਿਆਣ ਸਿੰਘ ਫੌਲ ਮਾਇਆ, ਬਸਤਰ, ਕਾਦਮ ਫੌਲੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪੱਖੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ । ਨਮਸਕਾਰ । ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ । ਸਭ ਉੱਠਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮੁਛ ਆਇਆ । ਹਰ ਪਾਸੇ ਉਡਾਹਾਹ ।

13 ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਝੰਕ । 5 ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਵਿਆਧਾਂ ਕਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ । 5.30 ਮੇਲੇ ਦੀ ਅਰੰਭਾਸ ਪੂਰਵਾ ਜੀ ਚੁਆਰਾ । ਰੂਥ ਪਾਠ । 5.40 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਆਰਾ ਦਿਨਾਮ ਵੰਡ ।

ਰਿਨਾਮ ਵੰਡ

ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲਾ : ਸ੍ਰੀ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਅਨੂਪ ਗੜ੍ਹ (ਮਾਸਟਰ)-ਟੋਪ ਰਿਵਾਰਚਡ, ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ, ਮਾਝਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸੁਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ-ਘੜੀ, ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਰਾ, ਮਾਝਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਨਗਰ-ਦੀਵਾਰ ਘੜੀ, ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਰਾ, ਮਾਝਾ ।

ਫ਼ੌਖ ਮੁਕਾਬਲਾ : ਸ੍ਰੀ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਅਨੂਪ ਗੜ੍ਹ (ਮਾਸਟਰ)-ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ, ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ । ਸ੍ਰੀ ਸਰਜਗੋਰ ਸਿੰਘ ਭਾਬਾਈਅਰ-ਰੋਡੀਓ ਟੋਪ-ਰਿਵਾਰਚਡ, ਸੰਗਗੁਰੂ ਤਿਸਰਾ ਨਾਉ, ਮਾਝਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ " "

- ਦਸਤਾਰ ਮੁਕਾਬਲਾ : ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਕਾ-ਦਸਤਾਰ, ਕੁਟਕਾ ਮਾਲਾ ।
 ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਲਨਾ ਢਾਦ-ਦਸਤਾਰ, ਕੁਟਕਾ ਮਾਲਾ ।
 ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਇਸਰ-ਦਸਤਾਰ, ਕੁਟਕਾ, ਮਾਲਾ ।
- ਸੰਗੀਤ 8 ਤੇ 11 : ਸ੍ਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸਾਢ : ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਭਾਇਨ : ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਭਰਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
- 15 ਤੇ 20 ਸਾਲ ਭਾਇਨ : ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘਲ ਖੇਡੀ-ਬੱਪ ਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਡੇ: ਸਾ:-ਬੱਪ ਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
- ਰਬਲਾ 6 ਤੇ 12 ਸਾਲ : ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
- ਰਬਲਾ 15 ਤੇ 20 : ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਪੁ ਜਲੰਧਰ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
- ਖਾਵਸ : ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ ਡੇ: ਸਾ:-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।
 ਸ੍ਰੀ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਿੱਲਾ ਸੁਬਿਆਰਪੁਰ-ਬੱਪ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ।

ਹਾਥੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਾਥੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮੇਂ ਸੌਨੇ ਦੀ ਚੰਜੀਰ ਠਾਲ ਲਾਜਿਟ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਾਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਛੱਟੇ ਅਤੇ 21,000/- ਪਿਛਲੇ 9 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ, ਰਨਘਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਨਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੌਨੇ ਦੀ ਚੰਜੀਰ ਠਾਲ ਚੁੜੇ ਹੋਏ ਲਾਜਿਟ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਯਰਵਾਨ ਕੀਤਾ, 21000/- ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਰਖਕੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਰਕਮ ਵੱਢਿਆਂ ਦੀ ਹਾਥੀ ਟੀਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਰਥ ਰਾਖਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਪੁਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਖ

ਖਰਬਰਾਰ ਰੱਖੀ ।

ਸਾਰੀ ਬਾਰਵਾਈ ਇਸ ਰਬਤਾਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੀਨ
ਦਿਆਲ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਣਗੇ ।

ਤੁਰੰਤ ਤੁਰੀ

ਹੋਇਆ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਹੀ । ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤਕ ਸਾਰੀ ਬਾਰਵਾਈ ਅਸਲੋਂ ਸਮਾਪਤ
ਹੋ ਗਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਥਕੇ ਜਲਪਾਨ ਲਈ ਉਠੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਣੀ
ਛਕ ਕੇ ਘਰੇ ਘਰੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਤਾਰਲੀ ਹੋ ਉਠੀ ।

ਇਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਜਦ ਮੈਂ ਡਿਉਚੀ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਪੀਲੀ ਗੱਡੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਤ
ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਬੈਂਕੋਕ ਵਾਸਤੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨਗੇ । ਇਹ
ਮੈਂਡਾ ਬੈਂਕੋਕ ਦੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਹੈ । ਪਰਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ 12 ਮਈ ਤਕ
ਬੈਂਕੋਕ ਵਿਖੇ ਚਰਚਨ ਦੇਣਗੇ ।

4 ਜੁਲਾਈ 1981, ਘੋਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਇਕੋਸਟੇਟਿਭ ਵੀਕਲੀ ਵਿਖ

28 ਜੂਨ ਤੋਂ 4 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਚੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੇਪਰ
ਇਕੋਸਟੇਟਿਭ ਵੀਕਲੀ ਵਿਖ ਰੰਗੀਨ ਡਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸ਼ਰਨ ਨਾਮ ਦੇ
ਇਸੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਦ ਚੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਲਾਸਟਰੀ ਸੰਗੀਤ
ਸੰਮੇਲਨ ਤੇ ਇਕ ਬਾ-ਡਸਵੀਰ ਮਹਮੂਨ ਲਿਖਿਆ । ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 27 ਸਭਿਆ ਤੋਂ
ਛਪਿਆ । ਖਾਨਡਾ ਚੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿਤ ਦੇਖੋ ਦਿੱਲੀ ਹਾਂ ।

Namdhari Touch To Classical Music

By GURUDEV SHARAN

A summing-up of the six-day Sadguru Pratap Singh
Smriti Sangeet Sammelan, sponsored by the Namdhari
Sangat, a Delhi-based organisation, at Aurangabad,

The start of any sangeet sammelan season these days
invariably raises the question whether the audience will show
up. This is especially so in metropolitan cities like Bombay
and Delhi, where music festivals, often stereotype, badly

organised, indifferently scheduled and exorbitantly priced, come and go in a row (at times clashing, too) ritualistically from October to May year after year.

The six-day Sadguru Pratap Singh Smriti Sangret Sammelan, sponsored by the Namdhari Sangat, a Delhi-based organisation, at Aurangabad sometime back unfolded a spectacle incredibly different from that of the run-of-the-mill metropolitan soirees. Indeed, this marathon event revived nostalgic memories of the fifties, when sammelans, as a new vogue, symbolised all that was truly Satyam Shivam Sundaram in contemporary traditional music. This was most unmistakably reflected, among other things, in the tremendous audience participation that marked them then.

Fantastic then would be the word to describe the audience participation that marked them then.

Fantastic then would be the word to describe the audience participation that witnessed the Aurangabad sammelan. And this, despite the cold winter winds blowing in the city.

The Turn Out

On the opening day, the turn out was estimated at 4,000, with the huge pandal which the sponsors had erected with typical foresight, on the spacious grounds of the Marathwada Sanskriti Mandal. The Crowd swelled to 8,000 on the final night, with the overflow spilling over on to a large part of the open space outside the pandal.

That the Aurangabadis are truly a tougher lot could also be seen from the way they put up with the obvious physical discomfort involved in baithak-style sitting in a jam-packed pandal. And this they did night after night, sitting through the entire proceedings in pin-drop silence. What a contrast to the disconcertingly familiar sight at the

Bombay Sammelans, where chairs rattle and nylons rustle as the endless trickle of latecomers keeps moving across the auditorium right in the midst of a concert.

The involvement of the mixed audience was thus total and complete. Even to the sammelan sponsors, who have held six such sammelans in Delhi, Bombay and Lucknow since 1973, it came as a landmark in their own field. To the local population, it made history, in that the event made it possible for the ordinary man and woman from the hinterland to have an opportunity to enjoy the performance of some of our best exponents of traditional music. To them, celebrities like Shiv Kumar Sharma, Hariprasad Chaurasia, Vilayat Khan and Anjad Ali must have so far been a legend, at best heard through the broadcasting and recorded media.

The sammelan served convincingly to explode the myth that classical music goes above the heads of the common people—that it is far removed from their taste. More importantly, the sammelan also showed that it is possible to provide a healthy counter-influence on the mass scale to the unabashedly unhealthy distractions that much of our film music purveys to the masses and corrupts and coarsens their aesthetic sensibilities.

The organisers received active guidance from several cultural institutions, besides the civic authorities. A measure of the impact of the sammelan was also seen in the reception accorded to the spiritual head of the 11 lakh Namdhari Sikhs, Sadguru Jagjit Singh ji Maharaj, by the Aurangabad municipality during the intermission of the final session. To say the least, it signified a welcome break from the unenviable past when musicians and artistes were denied their due place of honour and usefulness in the social scheme.

Disciplined

The Namdhari Sikhs are a highly disciplined community and they seem to impart a sense of dedication and perfection to whatever they do. Their forefathers, several of whom suffered imprisonment and even martyrdom had challenged the imperial might of the British rulers and boycotted everything that was British till India became free in 1947. They now excel as much in farming and animal husbandry as in business and industry.

The same kind of discipline and dedication has characterized their involvement in traditional music which, to quote the Sadguru, "has been an integral part of the Sikh guru parampara and a way of life with the Namdharis".

The 60 year old Sadguru, himself a great scholar-musician and composer like his distinguished father and guru, Pratap Singhji Maharaj, is the guiding spirit behind these sammelans. He himself sat through the proceedings night after night and personally pushed through the performing schedules with amazing punctuality.

No wonder, then, that most of the 25 odd artistes billed for the festival were inspired to give of their best. Significantly, there were only three old veterans among them—the septuagenarian Mallikarjun Mansoor, the sitar maestro Velayat Khan and the vichitra veena wizard, Gopal Krishan, both in their 50's—while greater representation was appropriately given to the younger exponents in their prime like Hariprasad Chaurasia (flute), Shiv Kumar Sharma (santoor), Anjad Ali (sarod), Singh Bandhu and Mishra Bandhu (vocalists).

But it was the still younger element, all Namdharis, in their early 20's, who, by their brilliant recitals, proved that there is enough talent in the young people to make such

sammelans a meeting ground not only of the past and the future. Among them were Harbhajan Singh (dhrupad-dhamar), Baljit Singh (khayal and sarangi), Gurudev Singh (Sarov), Kiranpal Singh (santoor) and Avatar Singh, Sukvinder Singh and Sukhvinder Pansy (all percussionists). Some of the youngsters have been groomed in the old traditions by the Sadguru himself and his younger brother, Bir Singhji Maharaj, while others have been placed for training under established masters.

Besides the only dance concert by the Kathak maestro, Birju Maharaj, Nath Neralkar, a noted local vocalist, was featured in the festival. Incidentally, there were no women artists. The parampara does not permit their participation.

Keeping The Tradition Alive

The Namdhari's love of classical music is inspired by the first guru of the Sikhs, Nanak Dev. He was a full-fledged musician and the Holy Book, the Adi Granth (Granth Sahib) is possibly the only religious work where almost all the hymns are set to raga music.

At Guru Nanak's signal, Bhai Mardana, his life-long companion and rabab player, would strike the swaras of a chosen raga. The bani would then flow from the guru's lips. There is a rare picture of the guru with Bhai Mardana sitting by his side, playing the rabab. These inspired hymns, known as Garbani are enshrined in the Holy Book.

The morning prayers in the numerous gurdwaras, scattered in far-flung hamlets and towns in Punjab and elsewhere, begin with the swaras of the raga Ase. The vesper-time kirtans are set to ragas like Yaman.

In the post-Guru Nanak period, during the time of Guru Arjan Singh, the chief musicians of the Golden Temple of Amritsar became egoistic and lax. The Guru

therefore ordered their dismissal and commanded every member of his congregation to learn traditional music. The Namdharis are the inheritors of this tradition.

Until 1947, the Golden Temple was the only sacred place where rabab-players gave recitals set to pure classical ragas. But now the tradition is also found preserved and fostered in the Gurdwara of Bhaini Sahib, the spiritual centre of the Namdhari Sikhs in Ludhiana district, under the guidance and direction of Sadguru Jagjit Singhji Maharaj.

According to Sarjar Harbinder Singh Hanspal, personal secretary to the present sadguru, Namdharis are the traditional Sikhs and strictly follow the preachings of living gurus. They are the true followers of the Gurbani with implicit faith in the Sikh guru-parampara and the Holy Granth.

The Namdharis who are vegetarians and teetotallers, believe that traditional music is a step forward to attain the goal of life. To them, traditional music is a "Ladder unto God".

G. S.

5 ਜੁਲਾਈ 1981, ਐਡਵਾਈ ਨਗੀ ਦਿਲੀ

ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ

ਸਰੋਤੋਂ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਨਤਰ ਬੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੰਸੀਜ਼, ਬੰਨੇ ਤੋਂ ਡਿੱਕ, ਚੋਟਾਂ ਖਾ, ਰਾਣਾ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਰਾਜੌਰੀ ਕਾਰਤਨ ਵਿਖੇ ਖਏ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਰਾਣਾ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਝ ਦੇ ਘਰ ਕਾ ਬੁੱਝੇ ਹਨ।

ਲਉਦੇ ਖਹਿਸ ਮੇਂ, ਲੰਗੋਟੀਏ ਮਿਤਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਡੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਕਸ਼ (ਜਮਨਾ ਧਾਰ) ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਵਿਚ ਭਥਲ ਚੌਂਡ ਉਤੇ, ਨੰਗੇ ਸਿਰ, ਸੁਬਰਿਆਂ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਮਾਂ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਵਰਜੋਂ ਸ. ਪ੍ਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਕਸਾ, ਲੜੀ ਨਰਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ (ਚੰਦ੍ਰਾਸ ਬਾ ਫੈਟਾ ਭਾਈ) ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੌਲਬਾਰ ਰਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਭਾਵਾ-ਵੇਡ ਵਿਚ ਬੋਲੇ :

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਮੈਂ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੇਠਾਂ ਖੂਹ ਸੀ, ਨਾਲ ਇਕਵਾਸੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਚੱਦਰ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਡਿਫਟ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੇਨ ਸਵਿਚ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਅਤੇ ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕਾਲ ਦਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ 12 ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਟੈਂਕੀ ਦੇਖਣ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਖੰਭੀ ਵੱਖੀ ਡਿੱਗ ਤਾਂ ਪਿਆ ਪਰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਰੇ ਝੋਪ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੌਣ ਆਏ, ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉਠ ਕੇ ਭ੍ਰਮ, ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੱਭੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਗਈ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਨੀ ਵਾਰ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਭੈਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਜ ਗਈ ਕਿ ਲਹੂ ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਫੋਰਨ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਜ਼ ਇਕਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਵਡਾ ਲਤਕਾ ਭਾ: ਚੀਰੀਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਵਿਦੇਹ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੇ ਮੈਂਨੂੰ ਚਾਟਾ ਨਰਸਿੰਗ ਹੰਮ, ਰਾਜੇਰੀ ਕਾਰਡਨ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿਰ ਦਾ ਐਕਸਰੇ ਕਰਨ ਲਈ। ਮਿਸਟ ਅਪ ਟੂ ਡੇਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਦੂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਹੀ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ‘ਬੀ’ ਇਕ ਨੂੰ ਕੁੰਟਰ ਬੈਨਾਸ ਜਾ ਵਖਾਇਆ। ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਉੱਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

“ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਡਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ: ‘ਸਿਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜਾਏ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਵਕ ਨਾ ਜਾਏ।’ ਮੇਰੇ ਥੰਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਾਏ। ਜੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਪਰਮੁਖ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਜ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੌਲ ਬਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਵਾਕਿਆ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ 1981, ਸਵੇਰੇ ਇਲਾਨਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ। ਟੈਂਕੀ ਵਿਚ, ਪੱਪ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ; ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਨ ਜਾਣਨ ਲਈ ਟੈਂਕੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਵੇਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ ਵਿਦੇਹ ਵਿਚ ਮਿਲਾਇਆ ਗਈ-ਗਈ ਘੰਟੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਕ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਭੈਂ-ਕੌਰ ਗੀਰਾ, ਭਟ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਪੁਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਮਾਤਾ ਬੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੌਲ ਬਾਰ ਹੋਈ।

ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਧੀ ਰਾਤੀਂ ਸੋਨਾਂ (ਪੁਸ਼ਾ ਰੰਗ ਬੈਠੀ) ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਏ ਉਹ ਸਥਰ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਜਾਣ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਲਾਂ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ) ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸਥਰ ਲੈ ਆਉਣ।

ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹਨ। ਆਏ ਗਏ ਨਾਲ ਆਪ ਕੌਲ ਬਾਰ ਕਰਦੇ

ਹਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਸੇਵਾ ਉੱਤੇ ਜੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਸਿਆਮ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੱਦੀ

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਦੋਵੇਂ ਵਧੇ ਉੱਤੇ ਰਖੀ ਇਕ ਫੋਟੋ ਰੱਖ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ : ਇਹ ਭਾਲੀ, ਰਕਬੀਂ ਢਾਡੀ ਚਾਲੇ ਸੰਜਣ ਕੋਣ ਹਨ ? ਉਥੇਰਿਆ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗ : ਇਹ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਪਰਤਾਪ ਨਾਲ ਬਾਈਠੇ ਭਾ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੂਟਾ ਲਗਾ। ਸੋਭ ਬਿਆਲ ਸਿੱਖ-ਸੇਠ ਭੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਕਿੱਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤੀ, ਚਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਵਿਤਰਤਾ, ਰਬਾਨ ਵਿਚ ਮਿੱਠਤਾ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਬਰਬੰਡਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੀਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਪਰਸਾਰ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਜੋ ਬਚਨ ਬਰਬੰਡਾ ਪੁਰਾ ਹੁੰਦਾ।

“ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵੀ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਬਰ ਕੇ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਾਤਾ ਕਰਤਾਰ ਬੋਰ ਬੱਖ-ਬੱਖ ਮਨੰਡਾ ਚਾਲੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੌੜੇ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੱਟੜ ਸਿੱਖ ਸਭੀਏ। ਉਹਦਾ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਨਾਉਣਾ। ਇਕ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਏ। ਦੂਜੇ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਜਾ ਦੀ ਬਾਰ ਸੁਣਨ ਜਾਣਾ। ਦੂਜੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ, ਚਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਨਹਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਉੱਤਰੀਓਂ ਮੇਰੀਆਂ ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਪੁੰਡਰ ਕੁੱਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗੀ ਕੇ ਚਿਹ ਵਿੱਚਾ ਜਬਰਦਸਤ ਹੁੰਦੀ ਕਈ : ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਨਤਾਂ ਅਤੇ ਦੁਬਾਈਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨ ਕਈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿਠ ਦੀ ਚੋਚਨਾ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ।

“ਸੰਤਾਂ ਬਚਨ ਗੀਤਾ, ਸਤਿਕੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਕੁਰੁ ਕੁਹਾਡੀ ਚਿਹ ਵਿੱਚਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਬਣਨਕੇ। ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਬਰਬੰਡੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਦਸਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਸੁਭਾਵਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਵਾਰ ਵੱਡੇ ਬਾਡੇ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਕੁਝ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਡਰਮਕਾ ਕਢੇ। ਓਧਰ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਚਿਰੰਗੀ ਪੁਰਾਤ ਕੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਦੱਬਕੀ ਕਲ ਵਿਚ ਪਾ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਏ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਵਿਚ (ਭਜਨ ਦੇਣ) ਕੁਝ ਮਾਰ ਕਢੇ।

“ਰਬ ਤੋਂ ਕੁਰੁ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਅਸੀਸ ਹੁੰਦਾ ਡਿਆ। ਅਸੀਂ 1930 ਤਕ ਬਾਈਠੇ ਭਾ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਜਿਉਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ, ਏਥੇ ਹੀ ਜੀਵ ਲਗ ਡਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਭ ਭੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਵਲੋਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਬਹੁਤੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਬਾਈਠੇ ਭਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਬੇਠਿਆਂ ਦੇ ਕਰੂਪ ਹੋਰ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਪੁਟਣ ਆ ਕਦੇ ਘਰੇ ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖ
ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਛੱਡ ਆਏ ।

6 ਜੁਲਾਈ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਰਬੀ ਇੰਡ

ਬਾਈਠੇਂਡ ਦੇ ਘਾਤਰੀ

ਬਾਪੀ 4.30 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਵਲ ਗਿਆ । ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਕੰਡਰ
ਸੈਂਟ ਡਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ । ਉਸਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 4
ਵਜੇ ਦਾ ਬੈਠੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਏਥੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਛੱਡ ਛੱਡਣਾ ਹੈ,
ਉਹ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਰੀਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਵਿਚ ਬਾਈਠੇਂਡ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ :

1. ਸ੍ਰੀ ਮਾਡਾ ਚੰਦ ਭੋਰ ਜੀ
2. ਬੀਬੀ ਕੁਰਮੀਤ ਭੋਰ ਜੀ (ਡਾਕੂਰ-ਪਰਨੀ)
3. ਸੈਂਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਪੁਰਖਾ
4. ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਮਨਚੰਦਾ
5. ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੱਖ ਜੀ
6. ਕੇਕੇ [redacted] ਭੋਰ ਜੀ
7. ਸ੍ਰੀ ਬਦਯੋਗ ਸਿੱਖ ਧੀਰਾ
8. ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਭਾਰ ਡਰਾਈਵਰ
9. ਬੀਬੀ ਕੁਰਦੇਵ (ਉਸਤਾਦ ਨੱਥਾ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ)
10. ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੱਖ
11. ਸੈਂਟ ਖਰਾਨ ਸਿੱਖ ਰਾਝੀ
12. ਸੈਂਟ ਹਰਚੰਦ ਸਿੱਖ ਰਾਝੀ
13. ਸਵੈਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੱਖ ਕੰਝਰ
14. ਸੈਂਟ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੱਖ (ਹਲਮੋਨੀਆ)
15. ਸੈਂਟ ਨਰਾਇਣ ਸਿੱਖ (ਦੋਲਰੀ)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚ

ਮੈਨੂੰ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ
ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਰਾਣ ਰਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਸੇਵਕ ਬਦਲੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੈ । ਸਾਰੀ
ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪੁਰਖਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸੈਂਟ ਡਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਹੀ ਅਜੇ ਟਿਕਾਉ
ਵਿਚ ਹਨ ।

1111

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਪੁਰਖੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਗਾ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਭਰੇ ਜਾਂ ਉਹ ਮੁਢ ਪੁੱਛ ਕੇ ਲੈਣ। ਪੁਰਖਾ ਆਪ ਸਿਖ ਸਾਧ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਭਰਾਏ ਰਾਖੇ ਆਦਿ ਲਈ ਨਿਰ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਪਰ 'ਖਾਸ ਹਸਤੀਆਂ' ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਸੁਆ ਕੇ ਆਉਣ।

7 ਜੁਲਾਈ 1991, ਮੰਗਲਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰੋਡਨਾ ਅਖਬਾਰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' 7.7.91 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਥੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰਾਦਿਸ਼ੀ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਤਾਹਾਂ ਐਸਟੇਟ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁਹਰੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਵਖਾਈਆਂ ਕਾਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਫ਼ੋਟੋ ਵਿਚ 7-8 ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

8 ਜੁਲਾਈ 1991, ਬੁੱਧਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਜਲਸਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਵਿਚ

ਰਾਗੀ' ਮੈਨੂੰ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਹੁੰਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਈਨੀ ਪੁੱਜਾ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਭਾਗੀਪਣ (ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਨਾਉਣ) ਭਾਈ ਜਲਸਾ ਸੀ। 9.30 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈਨੀ ਦੇ ਨਾਛੇ ਦਾ, ਨਜ਼ਦਕ ਸਭਕ ਵਲ ਦਾ ਛੀਚੋਂ ਨਾਛੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਵਾਂ ਸੁਰਣਾ ਬਰਫੇ, ਭੱਸਟ ਬਿਨ ਨੂੰ ਸੁਮੱਛਿ ਕਰਦੇ, ਭੈਭੇ ਹੀ ਪੰਛਾਣ ਬਣਾ ਕੇ ਜਲਸਾ ਬੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਇਸ ਬਿਛੇ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦਾ ਜਲਸਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀ ਫਾਈਟਲਰ ਐਮ. ਪੀ., ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬੀ ਵਾਸਤਵ ਅਤੇ ਸਦਰ ਦਿਲਾਏ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਏ। ਭਾਈਨੀ 'ਚ' ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿੱਲੀ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ (ਨਾਮਧਾਰੀ) ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਹੁੰਦਾ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨੁੰਦਾਈ ਆਦਿ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਡਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਚਮ ਨਾਲ ਇਸ ਦਿਲਾਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਰਕ, ਰੋਡ ਰੋਡਨ ਤੇ ਸਭਕਾਂ ਮੁਖੀਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸਵਾਈ ਖੀਤੇ ਥਾਹ। ਤੇ ਦੋਵੇ ਪੁੱਟ ਕੇ, ਰੂਪ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ ਹੋਈ। ਆਰੰਭ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਹੋ' ਸੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬੀ ਵਾਸਤਵ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਏ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੁਣ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਾਅੀਫ਼ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਤਰ੍ਹੇ ਹੋਏ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਮੱਛਤਾ, ਸਾਰਗੀ ਅਤੇ ਲਾਉਪਟੇ ਦੀ ਗੀਰਗੀ ਬਖਾਨ ਬੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਵਾਸਤਵ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁੱਖ ਲਗਵਾਏ, ਪਾਣੀ ਪਾਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ ।

ਸ. ਬਲਬੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਫ਼ੀਨੀ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਜੋਂ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗੋਟ' ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਸੀਵਰਜ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਨਾਲੀਆਂ ਕਹਿਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਕੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਗੰਦਾ ਨਾਲਾ ਜਾਂ ਉਪਰੋਂ ਢਕਿਆ ਜਾਇਗਾ ਜਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਬਿਰਫ਼ ਤੇ ਵਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਲਾਏ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਇਗਾ । ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਬਤ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਵਦੀਗੀ ਦੀ

ਬਾਮੀ ਵਿਚ ਸੰਭ ਰਸਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਰ ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਦੇ ਬੈਂਕੰਡ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਬਦਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ । ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਬੈਂਕੰਡ ਤੋਂ ਚੰਨ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਚੋਂ ਦਿਨ ਚੌਰ ਦਿੱਲੀ ਨਹਿਰਿਆ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ।

11 ਦੁਨੀਵੀ 1981, ਫ਼ਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅੱਜ ਪਤਰ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਰਕਬਾਏ ਤੋਂ ਆਇਆ । ਬਾਮੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ । ਡਾ. ਹੰਸਪਾਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 18.7.81 ਨੂੰ ਬੈਂਕੰਡ ਤੋਂ ਬਲਕਲੇ ਆਉਣਗੇ । ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਗਮਨ 27.7.81 ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ । 28.7.81 ਨੂੰ ਸੰਭ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਘਰ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਸੰਭ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਸੁਰਭਵਾਸ

ਬੈਂਕੰਡ ਦੇ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਈ ਸੰਭ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੱਜ ਤੋਂ 3-4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸੁਰਭਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਬਾਇਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਕ ਪਾਏ ਹੀ ਆਉਣ । ਡਾ. ਸੁਚਾਟ, 19.7.81 ਨੂੰ ਇਕ ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰੁਪੱਸਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਵੀ ਆਗੂਹਿ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਰਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੱਨਾ ਕੂਮ (ਸਵਰਭ ਧਰਤੀ) ਵਿਚ ਦਲਲਨ ਦੇਣ । ਭਾਈ ਲੋਕ ਡਾ. ਸੁਚਾਟ ਦੀ ਰਾਤ ਭਰ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਥਲੀ ਮਹੱਤਤਾ ਮਿਥਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਮਗੜੀਆ ਗਰੁੱਪ ਭਿਲਾ ਦਾ 9.7.81 ਦਾ ਪਰਚਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਸਥੇ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦਿੰਦੇਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਬਾ-ਰਸਵੀਰ ਛਪੀ ਹੈ । ਸ. ਸੁਰੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਿਖ ਕੁਰਦੁਆਰਾ

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਇਸੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚ ਹੈ।

13 ਜੁਲਾਈ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਠਹੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਇਥੇ ਜਿਹੀਆਂ ਝੋਟਾਂ ਇਥੇ ਜਿਹੇ ਪੁੱਤ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ. ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਲਾ ਅੱਜ ਸਾਹਿਬਾਬਾਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੌਰਾ ਮਿਲ ਚੇ ਮਾਲਕ ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸ. ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਾਲੀ, ਦੋਵੇਂ ਝੋਟਾਂ, ਦੁਹਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਨੇ ਹਿਕਰ ਕੀਤਾ :

ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਝੋਟਾਂ ਇਹ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਆਲੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ-ਜੁਲਦੀਆਂ ਹਾਂ। ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲੇ ਵੱਢੇ ਇਥੇ ਜਿਹੇ ਲੰਮੇ ਪਤਲੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਠਕਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਨੀ ਰਾਤ੍ਰਿਆਂ, ਉਹਾਂ ਦੀ ਖੋਬੀ ਬੱਖੀਓ ਇਕ ਪੀੜ ਜਿਹੀ ਨਿਕਲੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਹਾਕਲ-ਬਾਕਲ ਹੋਏ। ਫਈ ਬਾਈਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਏ ਉਹਾਂ ਦੇ, ਪਰ ਆਰਾਮ ਆਉਣ ਦਾ ਨਾ ਹੀ ਨ ਠਹੇ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਪੀੜ ਉਠੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ ਨ ਜਾਏ।

“ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਝੋਟਾਂ ਝੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾਦੀਆਂ, ਕੌਰੀ ਮੇਨਾ ਸੀ ਓਵੇਂ। ਮੇਰੀ ਝੋਟ ਨੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੋਰਿਆਂ ਦੀ ਪਰੋਬਾਨੀ ਕਾਡੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ। ਭਲਾਵੀਆ : ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਝੋਟਾਂ ਇਥੇ ਜਿਹੇ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਤੇ ਕੱਚ-ਕਾਠ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋ, ਪਕਾਟਦਿਆਂ ਭਾਣੀ ਮੁਕਤਲ ਆਉਂਦੀ ਹੋ। ਅਕੱਢੇ ਦੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਇਥੇ ਜਿਹੇ ਲੰਮੇ ਪਤਲੇ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਆਚਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸੁਆਚਣੀ ਚੋਣ ਲਿਹ ਕਿ ਉਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੀੜ ਵੀ ਇਥੇ ਵੱਖੀ ਵਿਚ, ਕਿਆ ਕਮਾਲ ਹੈ, ਕਿਆ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ, ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰੋ, ਇਕ ਭਰਕੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਬਰਨੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਭਲਾ ਕਰਨਗੇ।

“ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋਰ ਨਾਇਆਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਰਨੇ ਦਾ ਘਰਾ ਕਿਆ ਜਾਇ ਪਰ ਈਨ ਵਿਆਨ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨ ਮੰਨੇ। ਬਰਨੀ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੱਟੇ ਦੁਪੜੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੀੜ ਨਹੀਂ ਉੱਠੀ।”

ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਕਣੀਰ

ਦੇਸੇ ਨਕਰ, ਦੇਸੇ ਸੜਕ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਸੰਤ ਅਰਗਾਭ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦਰਗਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਰ-ਰੋਕਟਰੀ ਵਿਚ ਆਏ। ਸਬੰਧ ਨਾਲ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੋਸ਼ੁ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੰਤ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਨਜੀਤ ਬੌਰ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਐਕਸਰੇ ਕਰਵਾਏ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤੀਜੀ ਨੂੰਹ ਛੋਂਗੀ ਜੂ ਸੰਤ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਸੰਪਾਦਕ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ਨੇ ਕੁਸਕ ਕੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੁਬਕਲ ਤੇ ਮੁਬਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਜੇ ਪਲਜ਼ੇ ਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਦੇ ਭੁੱਲੇ ਦੀਆਂ ਸੈਨ-ਚੂੜੀਆਂ ਕੱਢੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਲਿਆਰੀ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਬਾਣੀ ਪੱਕੇ ਦਾ ਬੂਟ

ਲਉਚੇ ਵੇਲੇ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਘ ਜਲਜੀਤ ਹਾਈਕੋਲਿਡ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਬੈਂਚੋਂ ਛੱਪਣ ਡਰੇ ਤਾਂ ਟੇਵੀ ਪਕੜੀ ਵਾਲੇ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਦਬਦੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅੰਬਰ ਖਿਚ ਲਿਆ ਤੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੇ ਨੰਤਾ ਜਲ ਫਕਾਇਆ । ਉਸਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਕੰਦ, ਸਿੱਖੀ ਵਸਤ-ਚ ਜਜਾਈ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਭਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ :

ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਦ ਸੁਣਾਈ : 1958 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ (ਆਧਰਾ) ਵਿਚ ਸਾਂ । ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਕੁਰਦੂਆਰੇ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਬੀਠਰਨ ਨੂੰ ਹਟਾਏ ਜਿਸੇ ਲੀਡਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ — ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਦੇ ਅਮਰਬਨ ਵਿਚ ਜਲਸੇ ਜਲੂਸ ਹੋਣਗੇ । ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਣੀਆਂ ਪੱਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੁਕਾਹਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ, ਵਧਾ ਪ੍ਰਭਾਘ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਬਾਣੀ ਪੱਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਡਿਆਰ ਹੋ ਲਏ ਹਨ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਵੀ ਕਾਲੀ ਪੱਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਹੀਂ ਚਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ (ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ) ਫੌਰਨ ਉਠਿਆ ਤੇ ਮਾਈਕ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਂ । ਇਹ ਸਜਣ ਅਸਲੋਂ ਬੂਠ ਬੰਠ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਘ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਣੀ ਪੱਕੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਸਰੀਰਦ ਵੂਠੇ ਦਾ ਇਤਕਾਰ ਨ ਕਰੋ ।

"ਏ ਭੰਕ ਮੇਰੇ ਦੁਆਣੇ ਹੋ ਲਏ ਕਿ ਮੈਂ ਲਾਲ ਪੱਕੇ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਭਟ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਾਇਆਂ ਬੂਠ ਬੰਠਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੇਲਿੰਜ ਕੀਤਾ । ਜਿਆਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੱਠ ਬਾਠ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ।

ਬਾਮੀ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਵਲ, ਰਖੂਬੀਰ ਨਗਰ ਸਾਡੀ ਫੈਟੀ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੁਲ ਕੂਕੇ ਸਾਂ । 8.30 ਵਜੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਰ ਆ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਕੂਕੇ । ਦੇਖੋ ਛਲੇ ਪਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਦਕ ਦਿੱਤੀ ਛਰਿਆ ਇਕ ਕਾਜਿਆ ਸੁਣਾਇਆ । ਕੱਠ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਕਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁੱਸੇ ਰੰਗ ਹੋ ਚੱਲੀ ।

ਸਿਦਕ ਈ ਜੇ ।

“ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਪਲਵਿੰਦਰ ਦਾ ਮੇਨ ਏਹੋ ਹਾਲ ਹੈ ਗਿਆ । ਖਾਣ ਪੀਣ ਘਟ ਗਿਆ । ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਦਸਾਉ ਹੋ ਗਿਆ । ਵਡਨ ਵਿਚ ਕਮਤੀ ਆ ਗਈ । ਕੱਚ ਕੂੜ ਗਿਆ । ਪੇਸ਼ ਸੁੱਜ ਜਾਇਆ ਕਰਨ । ਸਾਡੇ ਸੁਰਾਖ ਤੇ ਉਹ ਫੇਮਲੀ ਡਾਕਟਰ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਉਸ ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ । ਪਰ ਕੋਈ ਠਾਢ ਨ ਹੋਇਆ । ਫਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਕ ਨ ਪਿਆ । ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਤਨ ਦੀ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਲੜ ਪਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬੱਚ ਦੀ ਕਿਉਂ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ।

“ਅੱਤ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਵੇਨ ਕੀਤਾ । ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਐਂਥਰੋਪਸ ਆਈ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ । ਮੇਡਨ ਹੋਂਡ ਯੂ. ਏ. ਈ ਗਈ ਹੈ । ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੇਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਗਿਆ । ਬਿਹਾ ਗਿਆ ; ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੱਡੇ ਅਡੇ ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਕਲੱਜੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇਈ ਪਏਗੀ । ਮੈਂ ਕੁਰਤ ਦਿਨਬਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਹਰਕਿਸ਼ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ।

“ਉਹਨਾਂ ਬੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਡਾਕਟਰ ਸੀ, ਦਲੀਲ ਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ । ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਬਾਕਾਹਾਈ ਖੁਰਾਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਈ ਚੜ੍ਹੀ ਸਮਝ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹਿ ਦਿੱਤਾ : ਮੁੰਡਾ ਮਰਦਾ ਦੇ, ਤਾਂ ਮਰੇ ਪਿਆ, ਮੈਂ ਮਾਸਧਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬੱਚੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ । ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਾਸਧਾਰ (ਵਫਰਜਿਸ਼) ਹੈ ।

ਡਾਕਟਰ ਚਹਾਉਆ : ਕੌਣ ਹੈ ਕੂੰ ? ਮੇਰੇ ਸਾਹਬੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਮਰਨ ਭਵੀ ਬਿਆਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਦੇ ? ਜਾਣਦੇ ਕੂੰ ਜੇਠ ਜਾ ਸਕਦਾ ਦੇ ?

“ਡਾਕਟਰ! ਮੈਨੂੰ ਡਿਭਰੀਆਂ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਾਈਆਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸੰਭਾਨ ਪੂਰੀ ਮੋਹ ਵੀ ਜਗਾਇਆ । ਪਰ ਮੈਂ ਅਕੂਫ ਡਟਿਆ ਰਿਹਾ, ਜੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਸੀਂ ਮਾਸ, ਮੱਛੀ, ਐਡਿਆ ਦਾ ਬਦਲ ਵੀ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੈਚਨਵ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੈ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਅੱਤ ਮੈਂ ਕੁਰਪ ਦਾ ਪੱਤਾ ਮਾਰਿਆ : ਕੁਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਲਾਟੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ?

“ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਤਾਂ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ।”

“ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਨ ਕਰੋ ਕਿ ਖਾਕ ਸਿੱਖ ਲਮਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਅੱਡੇ, ਮਾਸ ਤੋਂ ਬਿਹਰਿਆ ਖਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਉਹਦਾ ਪਰੰਪਰਾ ਮੇਰ ਵਲ ਬਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ।”

“ਜੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ।”

“ਅੱਛੇ ਅਗਲੇ ਲਲਕ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਹੋਰ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਾਇਰ ਹੋ ਗਈ । ਉਹਦੇ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਕੱਚੀ ਮੁੰਗਫਲੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਮਿਲਾਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਕਿ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਵੱਖ ਲਗੇ ਮੁੰਗਫਲੀ ਦੀ ਖਾਧੇ । ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਡੇ ਮਿਲਣੀ ਦੀ ਲੋਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਉਹੋ ਪਲਵਿੰਦਰ ਅੱਜ ਕੱਲ

ਘੋੜੇ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਜਿਦਕ ਦਿਲੀ ਹੀ ਸਭ ਚੰ ਉੱਪਰ ਹੈ।"

ਬਰਮਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਦੱਸਿਆ : ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਬਸ ਮੈਨੂੰ ਐਸੇ ਸਟੀਲ ਦਿਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰ ਚੰਗੀ ਮੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਲਾਠੀ ਵਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

18 ਜੁਲਾਈ 1981, ਬਠੀਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸੂਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਰਕਾਵਾਸ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' (ਜਲੰਧਰ) ਦਾ 17.7.81 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰੋਂ ਮਰ ਨਿਖਿਆ ਦੂ ਮੰਨੂੰ ਅੱਜ ਧਾਮੀ ਆ ਮਿਲਿਆ। ਨਿਖਿਆ ਸੀ :

"ਬਾਇਬਲ ਖਰਚ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਸੂਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਸ਼ੁੰਦੀ ਕਰ ਆਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਨ ਲੈਣਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਇਕ ਹੋਰ ਬਲਦਾ ਪੁਰਚਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਥੋਂ ਵਿਭੂਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੂਰ ਬਰਨਾ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਭਲਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਪੀਆਂ ਭੇਜ ਦੇਣੀਆਂ। ਇਹ ਆਖ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰੰਤ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਮਹਿਰਪੁਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

ਬਾਕੀ ਸੂਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਡਬਾਹੀ ਸੱਜਣ ਲਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਕੁਰੂ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਭੀਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਗਿਆਂਦਾ। ਅਤੇ ਅੱਜ ਲਮੇਂ ਤਰ ਦਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹੀ।

19 ਜੁਲਾਈ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ. ਕੁਰਕੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੰਦ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਫਿਰ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਬੰਨੀਭਾ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਧਸ ਭਾਰਤ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ।

ਅਜੀ ਚੰਦੋਂ ਪੁਸ਼ਾ ਚੰਤ ਬੱਠੀ ਕਦੇ। ਸੰਤ ਰਲਸੰਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ। ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਕੀ-ਬੰਕ ਤੋਂ ਆਇਆ, ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਨਾਲ ਮਲਵਰਾ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੋਸਪਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਮਾਰਵਤ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੁਝਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜਿਆ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦਾ ਬੋਰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੋਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ।

21 ਜੁਲਾਈ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅੱਜ ਮੈਂ ਜਾਂ ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੱਸਪਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਸਰਿਦਰੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

21 ਜੁਲਾਈ 1981, ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ)

1 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਲੰਡਨ (ਯੂ. ਕੇ.)

6 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਨੈਰੋਬੀ (ਕੈਨੀਆ)

16 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਭਾਰਤ

24 ਜੁਲਾਈ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਸ ਵਾਕੇ

ਸ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਮਾਲਾ ਦੀ ਹਰੀਦਵਾਰ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਦੇ ਵੈਕਟ ਚਮੀਨ, (ਜੋ ਬਾਪੀ ਯੋਗ ਚਮੀਨ ਹੈ) ਦੀ ਰਾਜਸਟਰੀ, ਲਬੋਰਰ ਦਿੱਲੀ ਪਲੇਨਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਦੇ ਖਵੇ ਨਵੀਂ ਅਸੀਂ ਸ. ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਸੁਪਤਨੀ ਸੁਖਮ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ਰਫਤ ਬਾਝੇ ਰਾ ਵਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਾਂਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ (70) ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ :

"ਸਾਡੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ (ਸ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ) ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਹੁਰਾ ਸਮਾਂ ਸੌਂਬ ਦੀ ਰੱਬੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਵਾ ਨ ਦਿੱਤੇ। ਉਹੋਂ ਅਸੀਂ ਲਾਹੌਰ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਲਹੌਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਬੀਰਾਂ ਜੀ ਜਲ ਭਰਾਣਾ।

"ਮੈਂ ਚਾਈ-ਚਾਈ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਡੰਨਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਹਥਾਂ ਵਿਆਹ ਕਾਨਾ ਚੂਤਾ ਵੇਖਕੇ ਪਾਣੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਹੱਡੀ ਚੀਅ ਚੂਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਏ ਹਥੋਂ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਭਰਣਾ ਸਾਡੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਹੀਂ।

"ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਭਜਨ ਬਾਈ ਨਿਰ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਲਾ ਪੁੰਨ ਪਰਰਾਪ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਰਵੋਂ ਬਝਦੀਆਂ ਕਣਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਹੁਰਾ ਜੀ ਤਾਂ 105 ਸਾਲ ਦੀ ਆਖੁ ਭੰਡ ਕੇ ਪੁਰੇ ਹੋ ਕਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ (ਸ. ਨੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੁ ਮੇਰੇ ਠਾਲ ਵਿਵਾਹਤ ਸੀ 42 ਸਾਲ ਦੀ ਆਖੁ ਵਿਚ ਹੀ ਬਲਦਾ ਬਣਿਆ।

"ਮੈਂ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਰੋਕ ਕੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ ਵੀ

ਫੋਤੀ ਹੀ ਪੂਰੂ ਨੂੰ ਘਿਆਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੋਂ ਜੁਆਤਰੇ ਵੀ ਫੋਤੀ ਹੀ ਮੋਤ ਚਾ ਕ੍ਰਾਸ ਬਣ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਪੇਕੇ ਬਰਮਾ ਵਿਚ ਹਨ।”

ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖਤਨੀ ਸੁਖਮ 24 ਤੋਂ 26 ਜੂਨ 1981 ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੋਸੇ ਮੁਕਾਮ ਹੋ ਗਏ। ਏਥੇ ਭਰਮਾ ਦੇ ਲੜਕੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।) ਹੋਟਲ ਦੀ ਥਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇਲਾ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਬਣਵਾਈ। ਇਹ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਨ।

ਭਰਮੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਖਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੰਗਲੇਂਡ ਦਾ 6 ਹੋਂਡਾ ਦੇਰਾ ਬੈਂਸਲ ਬਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਇਹ ਦਿਨ ਕੋਨੇਡਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

28 ਜੁਲਾਈ 1981, ਘੋਰਥਾਰ ਮੰਡੀ (ਗਿਆਚਲ ਮੁਦੇਸ਼)

ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਮ ਦੇ ਸਨੌਹ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਫਾਰ ਤੇ ਭਰਮਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੋਲੂ 3 ਵਜੇ ਥਾਅਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਰੇ, ਰਾਤ ਕੋਲ ਅਡਾਈਆਂ (ਇ: ਜਲੰਧਰ, ਵਿਲੰਧਰ ਦੇ ਕੋਲ), ਵਕਰਾਥੇ ਸੰਤ ਲਭਮਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਰੰਪਲ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਥਾਈ ਕੋਲਵੇ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਨੂੰ ਮੰਡੀ (ਗਿਆਚਲ) ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਥਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਣ ਉੱਡੇ।

ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਾਡੀ ਸੇਥਾ ਵਿਚ ਭਰਪਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਬੇ. ਐਸ. ਭਰਮਾ ਦਾ ਸਾਥੂ) ਤਾਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦੇ ਘਰੀਂ ਬੀਵੀ ਰਣਜੀਤ ਸਪੁਰਦੀ ਸੇਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਲੰਧਰ ਨੇ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸਾਡੀ ਆਉਂ ਬਗਤ ਕੀਤੀ।

ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਾਮੀ ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕੁਲੰਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਗਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਭਰਮਾ ਤੋਂ ਵੱਲਿਆ : ਬੀਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜੋਸੋਂ ਬਨਿਆਣਾ (ਸਰਕਾਰਕਾਸੀ) ਦੇ ਮਿਲਿ ਕਟੇਰੂ ਵਿਚ ਜੋ ਹਸਪਤਾਲ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਉਪਰੋਬਨ ਬੀਏਟਰ ਦਾ ਘਰਾ ਬਰੀਥ ਸਵਾ ਲਖ ਰੁਪੇਆ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਕਰ ਨੇਰੋਈ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮੰਡੀ ਦੇ ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਡਾਕਟਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਗਿਆ ਹੋਈ। ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀਓਂ (ਗਿਆਚਲ) ਜਾਕੇ 6 ਸਾਲ ਗਟੇਰੂ ਅਰਥਾਤ ਨੇਰੋਈ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇ-ਡਨਖਾਹ

ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇਰੋਈ ਕਰਦੀ।
 ਫਿਰ ਡਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਟਾਲੀ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਨੇਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ
 ਕੀਠੀਅਨ-ਭਾਰਤੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਗਲਬਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬੁਰੂ
 ਕਰ ਲਈ।

ਐੱਸ ਕੇਲ ਸੰਤ ਸਰਨ ਸਿੰਘ (70) ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਸੰਤ ਡਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
 ਡਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਕ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਚਾਲੂ
 ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਐਲੋਪੈਥੀ ਦਵਾਈਆਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਭਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਰਕਵਾਸ

ਸ. ਡਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਖਬਰ ਵੀ ਸੁਣੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਉਂ ਵਿਚ
 ਚਰਨ, ਸਾਧੂ ਸੁਭਾਜੀ ਸੁਭਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਨਪੁਰ 29.5.1981 ਨੂੰ ਇਸ
 ਅਸਾਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਰਖੇ ਕਦੇ ਸਾਹਾਬਨ ਪਾਠ ਦਾ
 ਫੰਗ 12 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਿਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਥੇ
 ਸਮੇਤ ਚਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ।

27 ਜੁਲਾਈ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਮੰਡੀ (ਗਿਆਲ)

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ

ਸਕੋਰੇ-ਸਕੋਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਪੂਰੀ
 ਹੀਰੀ ਆ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਬਣਕਣੇ ਵਿਚ ਨਵੰਡਰ ਮਾਡਰਨ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਨਾਮ ਦੀ
 ਬਰਮ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵਡੇਰੇ ਫਿਰ ਵੀ
 ਡਰਲੋ ਚਲਦੇ ਸਨ, 2.7.81 ਦੀ ਰਾਤੀਂ ਕੁਰਪੁਰੀ ਸਿਧਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਦਕੀ
 ਅਤੇ ਬੰਦਕੀ ਬਰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਧੂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਏਡਾ
 ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ 'ਭਾਣਾ ਬਰਨਣ' ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਾਕਿਯਾ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣਾ ਜਿੰਨਾ
 ਵੀ ਸਾਮਾਨ ਸੀ, ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਸੱਭਾਭ ਵੇਂ ਲਿਆਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਥੀਰੀ ਕੁਰਕਵਨ ਭੋਰ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਸੱਭਾਭ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸਚਰਕਵਜੀ ਪਿਤਾ
 ਜੀ ਨਮਿਤ ਭੋਰ ਪਾਉਣ, ਜੁ 17.7.81 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਪਿਆ, ਦੇਹਰ ਆਈ
 ਹੋਈ ਸੀ।

ਡਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਡਾ: ਨਾਭ

ਸ. ਡਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 11.30 ਵਜੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਠੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਮੀਂਹ
 ਪੈਂਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਇਆ। ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਪਿਲੇ ਕਾਰਾਂ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਇਕ

ਰਸ ਮੀਂਹ ਬਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ-ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਘਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਾਇਆ ਪਹਿਲੇ ਸੰਜਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ :

ਸਰਗਰਵਾਸੀ ਜੋਮੇ ਕਨਿਆਣਾ ਪ੍ਰੋਜੈਡੈਂਟ ਕੀਨੀਆ (ਈਸਟ ਅਫਰੀਕਾ) ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਨਿਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ ਸਨ । ਨੌਰੋਬੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ 33 ਮੀਲ ਦੇ ਵਾਸਲੇ ਤੇ ਕਨਿਆਣਾ ਦਾ ਘਾਪਟਾ ਪਿੰਡ ਥੱਟੇਸ਼ੁ ਸੀ । ਅਫਰੀਕਨ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਏਥੇ ਇਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਹਸਪਤਾਲ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੌਰੋਬੀ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਇਕ ਪੋਰਸ਼ਨ, ਉਪਰੋਲਨ ਬੀਏਟਰ ਦਾ ਖਰਚ ਆਪਣੇ ਚਿੱਮੇ ਲਿਆ । ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ 40,000/-ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ । ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਭਾ ਨਖ ਫਲਿੰਗ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਦਿੱਜ ਹੀ ਭੀਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵੀ ਇਕ ਪੋਰਸ਼ਨ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨ ਕਰ ਸਕੇ । ਜੋਮੇ ਕਨਿਆਣਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੂਜਾ ਸਿੰਘ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਚਨੇਂ ਫਿਰ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੋਝਾ, ਬੋਈ ਕੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਪਰ ਕਨਿਆਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਭਾਬਟਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਓ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਭਾਬਟਰੀ ਸਰਵਿਸ ਦਾ ਫ਼ਿੱਮਾ ਲਿਆ ।

“ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਫਰਵਰੀ 1970 ਵਿਚ ਥੱਟੇਸ਼ੁ ਜਾ ਸਰਵਿਸ ਜਾਇਨ ਬੋਝੀ । ਇਹ ਬੇਮੁਆਬਲਾ ਸੀ । ਮੈਨੂੰ ਚਹਿਣ ਭਹਿਣ ਦਾ ਖਰਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਓਥੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਬੋਝੀਆਂ ਮੁਖੀ ਸਨ, ਉਹ ਜੋਮੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬੁਆਟਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਢਾਹੁੰਦੀਆਂ । ਮੁੱਖ ਭਾਬਟਰ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਗੋਰੀ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਟੈਪਿਆਂ ਘਰਿਭਾ ਫੇਸ਼ਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇਂ ਯਕਾਇਰ ਕਰ ਦੇਣੀ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਅਸੀਂ ਭਾ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸੀ ।”

ਭਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਫਿਰ ਨੌਰੋਬੀਓਂ 150 ਮੀਲ ਦੂਰ ਕਟਾਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਸਰਵਿਸ ਕਰ ਲਈ । ਇਕ ਸਾਲ ਏਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਕੋਈ ਛੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਕੀਨੀਆ ਵਿਚ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰੋਜੈਡੈਂਟ ਡੈਨੀਅਲ ਆਚਪ ਮੋਏ, ਜੁ ਕਨਿਆਣਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਰੰਭੇ ਚਹਿਰ ਕੈਂਬਰਨੈਟ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਵਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਚੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦਿਆਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਤਲਖ ਕਸਰਥੇ ਨੇ ਕੈਂਬਰਨੈਟ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ।

“ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬੜੀ ਉਸਾਰੂ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ

ਮੈਂ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨੇ ਹੀ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਪਿੱਛੇ, ਵੇਖੋ ਮੰਤੀ ਮੇਰੇ ਅਰ ਸੱਗੀ ਲੱਤ ਬਿੰਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੀਨੀਆ ਨ ਡਰਦਾ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਿੱਖ ਕਾਬੂਟ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ।"

ਬੁੱਤਰ ਪਹੁੰਚ

4.00 ਵਜਦੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੁੱਤਰ (ਮੰਡੀਓ 66 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਘਰਾਹੀ ਰੇਡੀਓਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ। ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲਤਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਘੰਟਾ ਭਰ ਪਿਆਰ-ਮਨੁੱਖ ਬਰਕੇ ਫਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨੀਬਰਨ ਵਿਚ (ਬੁੱਤਰੋਂ 34 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਪਹੁੰਚੇ। ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਮਨੀਬਰਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਸਬੀਨਾਂ ਲਈ ਵੇਖ ਲੈਣ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੰਤ੍ਰਬੰਤਰਾ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਨਾਰਾਇਣ ਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।

28 ਜੁਲਾਈ 1981, ਮੰਡਲਵਾਰ ਬੁੱਤਰ (ਬੁੱਤਰ)

ਸੋਧ ਸਪਾਟਾ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਬੁੱਤਰ, ਮਨਾਲੀ ਤੇ ਕੁਲਵੇਂਤ ਤਕ ਚਲੀ ਹੋਈ। ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਬਰਸਾਤੀ ਸੀ। ਪੁੰਧ ਭਾਗਤ ਮਨਾਲੀ ਤੋਂ ਅਲਗ ਸਫ਼ਰ ਲਗਭਗ ਅਣਦਿਸ਼ਵੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗੀਤਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਰਬਤੀ ਉਹਾਈਆਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭੁੰਘੀਆਂ ਖੇਡਾਂ, 'ਰਿਵੇਂ ਤਾਂ ਠਾਹਰ ਨਾਹਿ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਭੰਗ ਕੁਚਰਗਾਹਾਂ ਗੱਲ ਦੀ ਲੰਘਦੇ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਤਾਰੀਆਂ ਕਵਰੇ ਫਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੀ (ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਰੀ ਆ-ਜਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ।) ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ 25ਵੇਂ (ਮਨਾਲੀ ਤੋਂ) ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਤੇ ਜਾਨੂੰ ਅਟਕਣਾ ਹੀ ਪਿਆ।

ਬੁੱਤਰ-ਥਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਖੁਲੀ ਥਾਂ ਵੇਖ ਗੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੁੱਤਰੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਟਿਕਨਬੰਦੀਅਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਪਾਰ ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਕੁਲਾਬਿਓਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕਰ ਲਈ।

ਮਨਾਲੀ ਵਲ ਪਰਤਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪੁੰਧ ਫੋਟਾਉ, ਭਈ ਵਾਰ ਅਲਮਾਨ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ। ਮਨਾਲੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਆਏ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰਾ ਸੋਧ-ਬਰੀਫ਼ਾ ਕੱਚੇ ਅਤੇ ਭਾਰੇ ਸੇਬਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਵਲ ਕੁਝਿਆਂ ਪਿਆ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਤੇ ਰਖਵਾਏ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਫੋਟੋ ਲੋਣ ਦੀ ਤਸੀਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਉੱਪਰ ਲਾਹੁਲ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਧੀ ਕੁੰਤੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾ ਹਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਤ

ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਉੱਚੇ ਪਰਥ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ, ਸਤਰ ਨਾਲ ਲਗਦੀ, ਬਿਆਸ ਦੇ ਉੱਚੇ ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਬਿਨਾਬੇ ਤੇ, ਸੋਧ-ਪੇੜਾਂ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਸਰੀ ਖਲੋਤੀ ਇਹ ਭੱਠੀ ਸੇਕਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲਣ ਹੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ।

ਬੌਤਾ ਬਿਰ ਮਨਾਲੀ ਬਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੈ, ਵਸਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕੁੰਤਰ ਪੁੱਜੇ । ਦੋਬਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ । ਬੱਚੀ ਬੁੱਕੂ ਅਤੇ ਜੁਆਤਰੇ ਹਮਰਾਹੀ ਦੀ ਮੋਹ ਬਰੀ ਸੇਕਾਂ ਵਿਚ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਫਿੱਤਰਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਨੀਂਦ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੋਂਦ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕੇ ।

29 ਜੁਲਾਈ 1981, ਬੁਧਵਾਰ ਮੰਡੀ (ਹਿਮਾਚਲ)

ਕੁੰਤਰ ਵਿਖੇ ਪਿਆਰੇ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ-ਮਨਜੀਰ, ਬੀਬੀ ਨਾਜੋ-ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ-ਗੁਰਜੀਤ ਦੀ ਸੇਕਾਂ ਪਰਵਾਨ ਬਰ, ਘਰੋਂ ਬੁਫ ਛਥ-ਛਥਾ, ਪੁੱਤਰੀ ਦੀਆਂ ਤਿੱਜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦਾਈ ਲੈ, ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ, ਮਸਾਂ 11.30 ਵਜੇ ਕੁੰਤਰ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਬਹਿ ਮੰਡੀ ਵਾਸਤੇ ਬਲ ਸਕੇ ।

ਐਣ ਲਕਿਆ ਬੇਟਾ 'ਹਮਰਾਹੀ' ਤੇ ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਲੋਕਰੀਆਂ ਮਿਲੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਹ ਕੁਝ ਪਏ ਹਨ, 4 ਘੰਟੇ ਹੋਏ ਉਡੀਕ ਬਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਅਸੀਂ (ਬਾਰ ਮਾਲਿਕ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਸ. ਜਗਨੇਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਖਤਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ, ਬੀਬੀ ਸਰਿੰਦਰ, ਮੇਰੀ ਦੋਹਤਰੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰਵੀ) ਹਿੰਮਤ ਬਰਕੇ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਕਸੂੜਾ ਵਾਂ ਲੰਘਦਿਆਂ, ਬਲੱਥ ਨੂੰ ਨਾਬਲ ਬਰ, ਬੇਵਲ ਇਕੋ ਯੋਅਰ ਤੇ ਕੱਠੀ ਨੂੰ ਸੈਂਟ ਕਰ, ਪੱਤੋਹ ਲੰਘ ਕਦੇ ਤਾਂ ਮੰਡੀ ਤੋਂ 9 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਡਾਸਥੇ ਤੇ ਸਤਰ ਬੰਬੀ ਖੜੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਦਰਜਨਾਂ ਟੁਕ ਬਿਆਸ ਵਹਿਣ ਨਾਲ ਬੀ ਸਤਰ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਏ ਵੇਖੇ । ਅਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸਤਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ । ਲੇਬਰ ਤਾਂ ਸਤਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਗੀ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੋਰ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ ।

ਇਕ ਬੱਤਾ ਪੈਂਥਰ ਰਖਤਾ ਚੀਠ ਸੀ, ਚਰਾ ਵੀ ਠ ਹਿੱਠਿਆ । ਉਸਨੂੰ ਚੋਂ ਵਾਰ ਬਲਾਸਟ (ਹੋਠ ਥਾਕੁਦ ਰਖ ਉਡਾਣਾ) ਖੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੀ ਬਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਹੋ ਖੜੋਣਾ ਚਕੁਰੀ ਸੀ । ਪਰ ਇਹ ਕਾਰ ਬੇਕ ਯੋਅਰ ਤਾਂ ਲਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ, ਪਿਛਲੇ ਸਤਰ ਵਿਚ ਬੰਕ ਯੋਅਰ ਵਾਂ ਭੰਡ ਪਾ ਆਏ ਸਾਂ । ਸੈਂ ਬੁਫ ਸੱਜਣਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਰ ਪਿਛੇ ਧੱਕੀ । ਤਾਂ ਵੀ ਬਲਾਸਟ ਨਾਲ ਉੱਡੀਆਂ ਦੋ ਚਾਰ ਪੱਥਰਾਂ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਦੇ ਮੁਹਰਲੇ ਸੀੜੇ ਤੇ ਆ ਪਈਆਂ । ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਕੋਈ ਨ ਹੋਇਆ ।

ਘੰਟੇ ਭਰ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਠਾਲ ਬੌਤਾ ਜਿਹਾ ਰਾਹ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਪੁਲਿਸ

ਕੋਈਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਖੀਆਂ, ਪਹਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਹਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਅਸੀਂ
ਲੰਘਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਕ ਭੱਡੀ ਸਾਡੇ ਡੀਏ
ਕਰੇ ਰਾਤ ਦੇ ਬਿੱਥਣ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਦੀ ਮਗਰੋਂ ਚੜ੍ਹੇ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ।
ਇਕਦਮ ਕਾਰ ਹੋਰਟੀ ਪਈ। ਇਹ ਦਿਸਾਰਾ ਦੇ ਰਤੇ ਸਨ ਕਿ ਉਪਰੋਂ ਪਹਾੜ ਤੋਂ
ਇਸ ਤੋਂ ਦੀ ਵਡੇਰਾ ਪੱਥਰ ਗਿੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਆਉਂਦੀ ਦਿੱਸੀ। ਬਿਉਂ-ਬਿ
ਪੱਥਰ ਡਿੱਗਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਭੱਡੀ, ਸਟੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਡਰ ਵਧਦੇ
ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੱਕ-ਧਕਾ ਅਗਲੀ ਜੀਪ
ਚਿਕੜੇਂ ਬਾਹਰ ਕਢ ਲਈ ਤੇ ਅਸਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਰਤੀ ਥੀਤੀ ਅਤੇ ਜੋਅਰ ਤੇ ਡਰ
ਪਾ ਲਈ।

ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਬਰਸ਼ਣੀਯ ਸਥਾਨ

4 ਵਜੇ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਰਣਜੀਤ ਦੇ ਭੈਰਾ ਭਾਣ, ਬਲਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ-ਕੁਲਵੰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਕਰ ਫਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵੇਖਣ, ਦੋਧੋਂ ਪਾਠ ਜਾ,
ਬਿਆਸ ਵੇਖੇ ਗਏ, ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾਨੇਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੀ ਮਿਲ ਪਏ। ਉਹ ਸਟੇ-ਪਲਾਥ
ਵੇਖੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਵੱਡੇ ਬੰਨੇਛਾ
ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਜੰਗੀ ਜਾ ਉਤਰਨਗੇ।

ਇਸ ਬਿਆਸ ਵੇਖੇ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਵੁਆਏ
ਕੁਰਮਣ ਪਾਏ ਹੋਏ। ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਸੋਫੇ ਲੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਬਾ, ਸੇਠ ਭਜਨੀਯ
ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਸੇਠੀ ਆਦਿ ਸੱਜਣੇ
ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਬਾਇਆ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਕੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ।

30 ਜੁਲਾਈ 1961, ਚੀਲਵਾਰ

ਮੰਡੀ (ਹਿਆਬਲ)

ਸਾਨੂੰ ਆਗੂਹਿ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਅਸੀਂ ਮੰਡੀ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਰਸ਼ਣੀਯ ਬੁਰੂਰ
ਪਹੁੰਚੀਏ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਕ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਹਾਲ ਵਿਚ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ, ਭੰਡਿਆ ਉੱਡੇ
ਚਾਦਰ-ਕੱਥਲ ਲੈ, ਚੌਕੜੇ ਮਾਰੀ ਬੇਠੇ ਮਾਲਾ ਵੇਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਤਵਿਕ, ਸੁੰਦਰ,
ਕੀ ਬਾਤੀ ਭਰਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੀ। ਮੁਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਲੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਥਾ ਮੰਡੀ ਮਨਾਨੀ ਰਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਥਾ ਅਦਕ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਠ
ਭਜਨੀਯ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਠ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਹਜਰੇਂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੰਨੇ ਸਨ। ਸਰਬ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੇਠ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਥਾ ਵਾਚਕ, ਸੇਠ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਲਾਯਰੀ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਦਿ ਸਬੀਰ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਇਸ ਰਾਹ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਥਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆਂ । ਉਹਦਾ ਕਥਾ ਬਖਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ । ਕਥਾ ਮਛਰੋਂ ਸੋਨੂੰ ਤੇ ਭਮਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ 20 ਤੋਂ 10 ਮਿੰਟ ਤਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਫਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾ ਮਿਲਿਆ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਅਟੱਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਅਤੇ ਭਮਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ । ਖਤਰ ਸਿੱਖ ਭਮਰਾ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਸੁਣਾਏ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੰਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਚ ਚੰਦ ਬਬਦ ਆਖੇ ।

ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇਵਾ ਕਰੂਪ ਦਾ ਠੰਗਰ ਅੱਜ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਰਕਰਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਤ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਫ਼ ਵਲ ਸੀ । ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਨਾਭ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ਼ ਏਥੇ ਜ਼ਿਜਾਮ ਰਖ ਰਹੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਠੰਗਰ ਵੀ ਸੰਤ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲ ਹੀ ਸੀ । ਉਂਜ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਭੇਰਾ ਸੰਤ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੇ ਘਰ ਸੀ ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਏਥੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥ ਸਥੇ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਹੈ, ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਰਾਗੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝਲਕਾਣਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਬਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 2.8.81 ਨੂੰ, ਸਕੱਤਰ ਡਰਸੈਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਡਰਸੈਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਤੇ ਵਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ) ਆਦਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਸਬੀਰ ਨੇੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਅੱਜ ਦਾ ਠੰਗਰ ਅਸਾਂ ਵੀ ਸੰਤ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਡਰਿਆ । ਇਹ ਸਰਕ ਹਿੰਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥ ਸਥੇ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਗੂਹਿ ਹੈ ਉਸਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ । ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਸੇਰੋਖ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਮਿਲੇ । ਇਹਨਾਂ ਘਰੇ ਹੀ ਬਿਜਲੀ-ਖੰਡੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ, ਸਾਫ਼ਾ ਤੇ ਮੋਟਾ ਕਪੜਾ ਉੱਟਦੇ ਸਨ ।

ਸ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਟੁਡੀਓ ਵਾਡੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ਼ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਭਮਰਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਅਮਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ । ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਯਰ ਵਿਚ ਸ. ਅਮਲ ਸਿੰਘ (72) ਨੂੰ ਮਿਲੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੱਟੇ ਕਨਾ ਗੋਲਰੀ ਵਿਚ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵੇਖੇ । ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਹ ਸਾਡੇ ਸੁਆਯਰ ਲਈ ਉਰਬੰਠਿਤ ਸੀ ।

ਮੰਡੀਓਂ ਅਸਾਂ 11 ਵਜੇ ਚੱਲਣਾ ਸੀ ਪਰ ਜਾਂ ਇਕ ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਰ ਵੇਖੀ ਤਾਂ 3 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਹੀ ਕੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ਨੇ ਸਤਰ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਕੋਈ 1.50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤਕ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਟ੍ਰਕ, ਬਸਾਂ, ਆਦਿ ਨਾਲ਼ ਸਤਰ ਕੁਝੀ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਰਾਤ ਦੇ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਵੀ ਸਤਰ ਸਾਡਾ ਨ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਮਾਨ੍ਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਅਤਾ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ । ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨੀ ਮਿੱਟੀ

ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੱਚਾ ਪਰਬਰ ਹੋਰ ਹਿਠਾਰ ਸਰਕ ਆਉਂਦਾ।

ਪਰ ਸੈਂਤ ਮੋਹਟ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਸਕੌਰਰ ਮੰਡੀ ਨੇ ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ ਹੱਥ ਬਰ ਚਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਜਰੇ ਜਾਂਚੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਏੱਸ ਆਏ ਤੇ ਜ਼ਿਮਲੇ ਰਕ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਕਵਾਈ ਵਾਲਾ ਸਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੁਰ ਪਏ। ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਮੋਹਟ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਰਵਾਲਸਰ ਦੇ ਰਸਰਿਓ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵਾਧੂ ਸਰਕਰ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਨ ਬੜੇ ਨੂੰ ਭਿਮਲੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਰਾਤੀ 10 ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ ਗਏ।

ਰਵਾਲਸਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਘਰੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਰਕ ਫਿਰ ਅਦਹੁੰਪ ਮਿਲੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਅਨੁਰੇ ਵਿਚ ਕੱਚਾ ਪਹਾਣ ਫਿਸਕ ਕੇ ਸਰਕ ਮੰਠੀ ਖੜਾ ਸੀ। ਪਰ ਭਾਗਾ ਕੇ ਮੋਹਟ ਸਿੱਖ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਅਨੁਰੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਭਿਆਨਕਤਾ ਤੋਂ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਲੰਘਾ ਚਿੱਤਾ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਨਿਘਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬਣੀ ਸੀ।

31 ਜੁਲਾਈ 1981, ਸੁਕਰਵਾਰ ਸ਼ਿਮਲਾ (ਹਿਮਾਚਲ)

ਹਰਾ ਦੇ ਠੰਢੇ ਭੱਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿੰਦੇ, ਕੁੰਘੀਆਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਮੂੰਹ ਭਾਖਦੇ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਢਰਿਆ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਸਨ, ਚੋਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੱਸੀ ਹੋਈ ਹਿਮਾਚਲ ਪੁਰੇਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬੰਬੇ ਬਣੀ ਰਸਵੀਰ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ—ਭਿਮਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਓਹਰੇ। ਸਵੇਰ ਦੇ 7 ਵਜੇ ਕੁੱਝੇ ਸਨ।

ਏਥੇ ਸਾਡੀ ਠਾਹਰ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੌਰ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਸਟਾਰਡਨ ਹੋਟਲ ਦਾ ਸੈਂਟ ਨੰ: 37। ਸ੍ਰੀ ਭੰਗੌਰ ਤਾਂ ਘਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵੀਰ ਬੋਰ ਨੇ ਢਾਈ-ਢਾਈ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ।

ਇਹ ਜੱਤਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਪੁੱਰੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਮਾਮਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਧ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਭਾ ਲਖ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਮਾਖਤੀ ਹਿਠ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਆਦਿ ਛਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲਗਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਜਥੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਖਡਾਨਚੀ ਨੂੰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਬਰਪੁਰ ਬੇਚਲ ਦੇ ਕੇ ਅਸੀਂ 'ਰਾਮਗੜੀਆ ਕਲੱਬ' ਦੇ ਸ. ਹਰਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਸੀ, ਸ. ਮਹਿੰਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਖਡਾਨਚੀ ਸ. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਭਾਗਾ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚਿੰਦਾ ਭਿਯਾ ਕਿ ਸਥੇਂ ਕੁਝ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਗੜੀਆ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ, ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸਵੀਰਾਂ ਰਾਮਗੜੀਆਂ ਦਿਆਂ ਘਰਾਂ ਦਵਤਰਾਂ ਦੀ ਰਿਉਂ ਬੱਝਾ ਨ ਬਣਨ? ਭਾਗੇ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਮ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸਾਨੂੰ ਭਿਮਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਉਂਦੇ ਰੋਲੇ ਦੇ 4 ਵਜੇ ਗਏ। ਏਥੋਂ ਚੱਠ ਪੇਕੂਲੇ ਦੀ ਸੋਰ ਕਰ ਰਾਤੀ 9.30 ਵਜੇ ਤਕ ਚੰਡੀਕੜ ਕਾਰ ਦਾ ਕੁਝੀ। ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਧਰਮ

ਪ੍ਰੋਫਰ ਸ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ. ਐਸ. ਆਈ. ਦੇ ਅਰ 2667-ਏ ਸੈਕਟਰ 20 ਜੀ ਵਿਚ
ਚਾਰ ਟਾ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕੀਤਾ ।

1 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਫਰਵਾਹਾ-ਲੁਧਿਆਣਾ

ਰੁੱਠਰ ਚੋਂ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੀ ਦਿਛੋਂ ਪ੍ਰੋਫਰੀ, ਮੇਰੀ ਦੁਹਰੀ ਸਥਿਤਰ ਨੂੰ ਸਦੇਰੋ ?
ਬਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਸ ਤੇ ਛਾਲ, 8 ਵਜੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਨੂੰ ਮਿਲ, ਉਸਦੇ ਕੰਢੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ 30 ਸੈਕਟਰ
ਵਿਚ (ਅਜੇ ਅਧੂਰੀ) ਬਣੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਅਵਰੋਕਨ ਕਰ, ਪ੍ਰਭਾਤ
ਪਾਣੀ ਸ, ਡੀਰਬ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਅਰ ਜਾ ਛਕਿਆ । ਬੀਬੀ ਦੇ ਤੰਗਰ ਡਿਆਰ
ਬਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ. ਡੀਰਬ ਸਿੰਘ ਆ ਕਦੇ । ਜ. ਡੀਰਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਾਜਕ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ।

ਏਥੋਂ ਜਿਉਂ ਬਲੇ ਕੁਰਾਣੀ, ਰੰਪਲ, ਨਵਾਂ ਰਹਿਰ ਲੰਘਦੇ ਫਰਵਾਹੇ ਜਾ ਅਟਕੇ ।
ਤਿੰਨ ਪਟੇ ਫਰਵਾਹੇ ਰੁਕ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਏ ਦੇ ਲੜਕੀ ਵਲੋਂ ਕੁਸ਼ਮ, ਸ. ਸੰਤ
ਸਿੰਘ ਪਲੇਸਰ ਤੇ ਬੀਬੀ ਰੋਜ਼ ਫੋਰ ਦੇ ਅਰ ਬੀ-16/429 ਰੱਖਿੰਦਪੁਰਾ ਸਟਰੀਟ
ਵਿਚ ਰਾਣੀ 9 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ ।

ਏਥੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰ ਜੱਥਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਰਕਸਮ ਫਰਵਰ ਸ.
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਠਾਇਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੇਰ
ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ । ਇਹਨਾਂ ਕੁਝ ਕੀ ਉਕਰਾਏ ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰ ਬੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਾਠਾਂ
ਬਾਰੇ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚੱਲਵਾਰ ਕੀਤੀ ।

ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਹੈ ਸ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਲੇਸਰ ਸ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਹੋਸਪਾਲ, ਸ. ਗੁਰਚੇਕ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਮੁੱਖ ਮੰਡਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ
ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਥੀ ਦਿੱਤੀ ਫਰਵਾਹਾ ਤੇ ਸੀ. ਐਮ. ਸ. ਫਰਵਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਰਚਰਨਪੁਰ ਨੂੰ ਸ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਆਸਵਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਛੇਕੇ
ਫੋਨਕ ਛਾਈ ਆਰਡਰ ਇਥੇ ਰਾਕਿ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਨਾਮ ਦੇ ਵੱਟੇਕਰਾਰ ਚੀ ਰਿਹਾਈ
ਹੋ ਕੀ :

ਜਸਬੀਰ ਅਰ ਪ੍ਰੋਫਰ ਕਿਥੇ ਹੋਏ

ਕੋਠੇ ਉਪਰ ਸਾਭੇ ਘਈਂ ਕਿਸਤਰੇ ਦਿਛਾਈ ਬੀਬੀ ਰੋਜ਼ ਫੋਰ ਪਲੇਸਰ ਨੇ
ਦੱਸਿਆ : ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੁ ਹੁਟੇ ਅਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਅਰ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੇ
ਪਹਿਲੇ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੋਟ ਹੀ । ਕੋਈ ਬਾਲ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ
ਰਿਹਾ । ਅੱਠ ਸਾਲ ਭਾਵਟਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਜੇ ਜਰਨ ਕੀਤੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਫੋਸਲਾਂ
ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਭਾਣਾ
ਮਿੱਠਾ ਫਰਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਇ । ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਅਵਰਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਉਚੇਰਿਆਂ ਕਹਿ ਕੇ ਅਰਭ ਕਰਦਾਈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਰ ਬਰਨ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਾਏ । ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਨੇ ਕਿ ਜਸਬੀਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਖੁੱਤਰ ਮੰਗਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ । ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਮੰਗੀਆਂ ਦਾ ਬਾਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ । ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਜਸਬੀਰ ਦੇ ਘਰ ਮੇਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਪੂਰੇ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਜਸਬੀਰ ਦੇ ਘਰ ਨਜ਼ਰਾ ਹੋਇਆ । ਅੱਜ ਜਸਬੀਰ ਦੀ ਕੁਟੀ ਰਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ ।

ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਬੀਬੀ ਤੇਜ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ : ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ 16ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤੇ ਬੁਰੀ ਸੇਵਤ ਦਾ ਬਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਝਰਾਬ, ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਲੀਆਂ ਵਿਚ ਮਲ ਕੇ ਝਰਦਾ ਪਾਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਭੰਡੇ ਦੇ ਚੌਰ ਜਾਂ ਫੁਰਾ ਵਖਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ੇ ਮੰਗ ਕਰਦਾ । ਅਸੀਂ ਵੇਚਸ ਮੰਗੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੇਣ ਹੈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੇ । ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੇਰੇ ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ।

“ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੋਖਤ ਰਹਿਣ ਲਗੀ । ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਦੁਹ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਜਾਪਣ ਲਗੀ ।

“ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਟੀ ਕੀਤੀ, ਕਰੀਮ ਨਿਵਾਰ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਮਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਵੀ ਨਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਅਧੋਕਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਓ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਡੇ ਅਮੋਹ ਲੜਕੇ ਬਣ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਕਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਪਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ।

“ਭੈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਾਡਾ ਲੜਕਾ ਸੁਧਰ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਅਸਲੋਂ ਸੈਰਾਪ ਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ ਦੱਸ ਕੇ, ਠੀਕ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੀਰੋ ਬਣਕੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਦਿੱਤਾ । ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਲੜਕੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ ਕੇ ਉਸ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਹ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।”

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸੇਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੰਗੀ, ਸੇਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਲਕਸ਼ਾਣਾ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਕਾਮ ਮਾਇਕ ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਾਏ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹ ਬਿਰਾਈ, ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਫੌਰ, ਦੇਸੇ ਤਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਣਾ ਗਿਆ ।

2 ਅਗਸਤ 1981, ਐਤਵਾਰ
ਕੁਝਿਆਣਾ, ਡੇ ਸਾ, ਦਿੱਲੀ

ਖਤਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰੇ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਸ. ਸੇਤ ਸਿੰਘ

ਪਨੈਸਰ (70) ਦੀ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਵੇਖੀ। ਬਿਰਥ ਸਰੀਰ (ਉੱਚ ਮੋਰਾ ਹੀ ਹਾਣ ਪਰਮਾਣ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਸਕੂਣੇ ਚਖੇ ਸਾਮਾਨ 'ਚ' ਬਜਿਸਟਰ ਸਾਈਚ ਇਕ ਖਰਤਾ ਕੱਢ, ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਹਣੇ ਅੱਖਰ, ਵਧੀਆ ਵਾਕ ਬਣਰਰ, ਅਨੁਰਵੀ ਬਿਆਨ ਕੁਰਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਆਖਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਅਵਸੇਸ ਲਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖਤ ਛੇਖਕ ਅਜੇ ਤਕ ਡਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਸੰਜਮੀ ਆਦਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸੇਰ ਸਿੱਖ ਹੁਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਾਪੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਵਿਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਪੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਛੇਖਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸੇ ਸਭੇ ਦੇ ਖਰਤੇ ਨੂੰ ਵਲ ਸਲੇਪ ਭਾਗਰ ਤੇ ਇਕੋ ਪਾਸੇ ਲਿਖ ਕੇ, ਖਰਤਾ ਸੇਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਸ. ਸਰਨੈਲ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬਾਰ ਸੁ ਸਕੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਏਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਕੰਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੱਖ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸੇਧ ਕਰ ਲਈ। 2 ਵਜ ਕਰੇ ਸਨ। ਡਾਕ ਰਕ ਤਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭੇਜ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਵਰੀਕਾ ਲਈ ਉਡ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨੇ 5 ਅਕਸਰ ਚਾ ਜਹਾਰ ਕਭਨਾ ਸੀ।

ਕਈ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਕੱਲਕਾਡ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ 8 ਵਜੇ ਠਾਰ ਡਕ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਏਥੇ ਆਇਆਂ ਪਰਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ 30 ਰੁ ਜਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਵਰੀਕਾ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

9 ਅਕਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਿੰਦਰਾ ਕਾਹੀ ਨੇਰੰਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ. ਹੈਸਪਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਢਿਨ ਏਥੇ ਨਮਧਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਾਡੀ ਜਲ ਜਰਉ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਦਰਸਨ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹੈਸਪਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਹਰੀ ਭੰਡੀ ਦੇ ਚਿੱਠੀ ਹੈ।

ਜੁਠਾਈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ 81 ਦੀ 'ਆਰਸੀ' ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਚਨਾ ਡਪੀ ਹੈ ਕਿ 'ਆਰਸੀ' ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੱਖ ਨੇ ਛੇਖਕਾ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਭਟਾਏ ਕਏ ਵੰਡ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ 5100/- ਹੈਸਪਾਲ ਅਮ. ਪੀ. ਵਲੋਂ 1000/- ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਕਜਨ ਸਿੱਖ ਕੁਇਰ ਟ੍ਰੇਵਲ ਵਲੋਂ ਪੁਆ ਕੇ ਨਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਛੇਖਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਹ ਨੂੰ ਉਜਾਜਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

7 ਅਕਸਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਠਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਮੇਰੇ ਬੁਧਿ ਆਏ ਭਾਜਾ ਰਾਮ ਭਰਾਰ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ. ਖੜਕ ਸਿੱਖ ਭਾਜਾ ਇਕੱਠੇ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਰਏ ਰਹੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਭਾਰਤ ਆ ਰਹੇ

ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਖੱਖਾਂ ਦੇ ਫਲੂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਰਸੋਂ ਦਾ ਖੱਖਾਂ ਲਈ ਪਿਆ ਹਾਂ।

ਪਰ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਏਨਾ ਸੁਰਖਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਵੇਰੇ 5.00 ਵਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਜੇ ਕੁਝ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਬੂਹਿਓਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਗਵਾਤ ਟੱਲੀ ਖੜਕੀ। ਕੋਈ ਜਣਾ ਸਵਿੱਚ ਨੂੰ ਬੇ-ਤਹਾਸ਼ਾ ਚੁਬਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਿੰਰਰ ਕਿੰਰਰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅਜੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਚਾਨਕ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੱਟ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਮੁਰਖ! ਪਰ ਅੱਜ ਏਨਾ ਹੀ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ : ਭਰਾ ਸਥਰ ਭਾ ਕਰੋ, ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਘੰਟੀ ਅਰੁਣ ਵਜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਖੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਸੁਰਦਾਸ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਪਰਕਾਲੀ ਬਾਹਰਲਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਕੁਰ ਪਈ।

ਉਂਝ ਮੇਰੇ ਉਂਝ ਵਿਚ ਅੱਜ ਜਿੰਨੇ ਜਦੋਂ ਪਰਾਹੁਣੇ ਅਤੇ ਨੌਂ ਜਦੋਂ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਬਿਨਾ ਸਾਡੇ ਚੰਨਾਂ ਤੋਂ, ਦੂਜੇ ਫੜ ਉਪਰ ਜਾ ਨਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨੰਗੇ ਕੋਸੀਂ ਮੇਰੀ ਪਰਤੀ ਨੇ ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਕਾਲੀ ਵਿਚ ਕਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਡਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪੜ੍ਹਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੇਖ, ਜਿਸ ਤੇ ਲੀਡਾ ਫੈਟ ਛਾਈ ਦੂਤਕੀਆਂ ਲਾਟ ਲਗੀ। ਡਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਏ ਨੇ।

ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਪਈ ਨੂੰ ਚਾਅ ਦੀ ਅਪਾਰਤਾ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੇ ਬਿਠਾਅ ਚਿੰਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ? ਏਨੀ ਸਵਖਰੇ ?? ਮੇਰੇ ਘਰ ??? ਉਹ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇਰੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਸਿਰੇ ਹੋ ਦਿੱਲੀ ? ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਦੇ ਚੁੰਨੀ ਲਗਵਿਆ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਵਾਂ ਰਵੀਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ, ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਖੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਚੀਨ ਦਿਆਲ ਮੇਰੇ ਵਿਭਾਉਣੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆ ਬੈਠੇ, ਡਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਵਕ ਨੇ ਫਟਪਟ ਸੀਟ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਮੰਜਿਉਂ ਉੱਤਰ ਸੀ ਚਰਨ ਪਕੜ ਲਏ : ਬਾਬਾ ! ਤੂੰ ਕੜਾ ਦਿਆਲੂ ਹੋਂ। ਕਈ ਫੁੱਪਾ ਕੀਤੀ ਉਂਝ ਅਜਾਂ ਤਾਂ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘਾਣਾ ਸਿੱਖ ਕੌਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਕੁਸਾਂ ਕਈ ਕਪਾਲ ਕੀਤੀ। ਕੀਤੀ ਦੇ ਘਰ ਸਚਮੁਚ ਨਾਗਵਾਇਟ ਆ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਨਾਘਾਸ ਹੀ ਇਹ ਬਚਦ ਨਿਕਲ ਗਏ।

ਉਂਝ ਮਿੰਟ ਦੀ ਚਰਨ ਪਕੜ ਬਾਅਦ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਡਰਦੇਕਤੀ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ : ਇਸ ਵਾਰ ਅਜਾਣ ਪੁਰਖ ਨੇ ਦੋ ਕੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੇਵਾਹਰੀਆਂ ਕਰਵਾ ਡਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ, ਕਿ ਮੇਰਾ ਰੋਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੜੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਦੂਜੇ, ਕੁਹਾਤੇ ਘਰ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰੇ ਚਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਅਜਾਣ ਪੁਰਖ ਨੇ ਚੇਰੇ ਕੱਲਾਂ ਕਰਵਾ ਲਈਆਂ। ਜੇ ਕੋਰਲ ਥਾਈਫੰਡ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਓਥੋਂ ਜਾਪਾਨ ਅਤੇ ਕੋਰੇਆ ਦਾ ਚੰਦਰ ਮਾਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਵਿਦੇ ਹੀ ਅਭਰੀਕਾ

ਬਰੂਹੀ ਪ੍ਰੋਚਣ ਦਾ ਆਕ੍ਰਿਤ ਆ ਗਿਆ ।

ਅੱਧੇ ਮਿੰਟ ਦੀ ਚੁੱਪ ਰੋਤਦਿਆਂ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਮੁਸਕਰਾਏ : ਮੈਂ ਸਦੇਰੇ-ਸਦੇਰੇ ਭੱਜ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਤੇ 'ਭਮਰ' ਹੀ ਕਵੀ ਹੋਰ। ਕੋਲ 'ਨੰਬਰ ਨ ਬਣਾ ਲਏ', ਉਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਕੇ ।

ਬਿਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਟਲਰਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ । ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਡਾਕਟਰ ਸੁਚਾਣ ਦਾ ਭਜਨ-ਭਿਅਨ ਦਾ ਸਾਥਾਨਾ ਦਿਹਾਤਾ ਦੀ ਬਾਈਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰੋਕ ਦਾ ਸਾਥਨ ਬਣ ਗਿਆ । ਏਨੇ ਵਿਚ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਨਕੂਰ ਵਾਇਆਂ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਏਨਾ ਪ੍ਰੇਮਯੋਈ ਬੁਲਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਕੋਨੇਡਾ ਗਿਆ ਵੀ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਤੇ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ । ਸਾਡੇ ਕੋਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵੀ ਚਾਉ ਮਝਾਏ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ।

ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਭੰਗ ਪਾਉਂਦਿਆਂ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਈਲੈਂਡੀ ਤੋਂ ਮਿੱਥੇ ਰਾਜੇਰੀ ਕਾਰਡਨ ਆ ਕਦੇ ਸਨ । ਭਾਰੇ ਇਸ ਘੜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪਧਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ।

ਚਿੰਦਕੀ ਬਿਰ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪਧਾਰੇ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਚਿੱਠਾ ਵੱਪਣਾ ਵੀ ਬਿਹਲੇ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਨ ਵਿਛਾਇਆ ਗਿਆ !

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸਤਰਿਓਂ ਉੱਠ, ਪੱਕ ਬਲੂਟ, ਘਰ ਛਪਕੇ ਅਡਾ, ਅਣਨਹਾਰਾ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨਾ ਪਾਸ ਕੁਝ ਛੋਟਾ ਰਖ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸਾਂਝ ਪ੍ਰਭੀ ।

ਚੰਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਚੰਸਿਆ : ਜਦੋਂ ਰਾਤੀਂ ॥ ਬਜੇ ਅਜੀਂ ਜਹਾਜ਼ੋਂ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਸੁਅਚਰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ੇ ਨੂੰ 'ਕੋਲਾ' ਰੋਖ ਕੇ ਮੈਂ ਜੈਨਣ ਨਾਲ ਦੁਹਾਰੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ । ਉਸ ਦੱਸਿਆ : ਅੱਖਾਂ ਕੁਖੀਆਂ ਹਨ ਕਵੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀਆਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੇ ਦਿਹ ਵੀ ਕਿਹਾ : ਅਫਰੀਕਾ ਜਾਣ ਵਾਇਆਂ ਦੀ ਵਹਿਰਿਸਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜੀ ਮੈਂ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ 3-4 ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ । ਚਲੋ-ਮਲਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹਰ ਰਾਤ ਜੇਰੁਬਣ ਸਾਂ ।

ਕੋਵਲ 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੇ ਦਰਜਨ ਤੇ ਬੇਓਲਕਾ ਸਨੌਹ । ਮੈਨੂੰ ਲਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਦਾਸ ਨੂੰ ਭਕਦਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆ ਮਿਲੇ ਹੋਣ । ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾ ਦੀ ਰੱਪਸਿਆ ਨੂੰ ਭਕਦਾਨ ਵਿਧਨੂੰ ਨੇ ਦਰਸਨ ਦੇ ਬਲੀਕੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਵੁੰ ਉਠਣ ਸਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਬਜਨ ਸਿਮਰਨ ਤਾਂ ਕੀ ਬਰਨਾ ਸੀ ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਉਂ ਵੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਦੀ ਰਾਗਦਿਕ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਰਚਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆ ਨਿਕਾਜਿਆ । ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੂਰਦਾਸ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮ

ਸਭਾਦੀਆਂ ਫੇਰ ਲਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਠ ਵੇਖਣ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਆਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਦਿੱਸੇ ਦੇਖੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ !

ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਅਥਵਾ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦਾ ਠੀਹ ਪੱਥਰ ਰਖਣ ਲਈ ਪਧਾਰੇ । ਆਇਦ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਛਾਰਡਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਥਰਿਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸੀ ।

ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਭੱਟੇ ਕਟੇ । ਮੈਂ ਰਾਛਲ (ਰੰਗਦਾਰ ਐਨਕ) ਪਹਿਨ ਕੇ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਕੋਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਰੋੜ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਸੀਮ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹੋ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਕਰੀਬ ਨਿਵਾਜਤਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਘਰੋਂ ਅਜੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਸਚੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਰ ਖਣਕ ਸਿੱਖ 'ਲਾਠਾ' ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ । ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਸੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ, ਉਸੇ ਥਾਂ ਬੈਠ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠਾ ਸਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਸਨ, ਚਾਵਾ ਨਾਭ ਮੱਠਾ ਬਹਿਣ ਲਗਾ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਤੀਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਭ ਹੀ ਸੁੱਤਾ । ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਈ ਥਾਰੇ ਜੀ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਨ ਕੇ ਆਵਾ : ਮੇਰੇ ਮਿੱਠ ਨੂੰ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਮੈਂ 'ਕਿੱਲਿਓ' ਫੁੱਟ, ਬੁਰੀ ਮਹਿੰ ਉੱਖ ਕੈਣੇ ਭੱਟੇ ਕਟੇ ਚਾਕ ਛੱਡਦ ਸਾਂ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਾਂ । ਭਾਮਰੇ ਕੱਠ ਡਿਹੜੀ ਕੱਠ ਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਡਿਹੜੀ ਬਹੁਤੀ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪਰ ਲਾਠਾ ਬੈਠੀ ਗਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਡਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ੀ ਉਤਰ ਕੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੀ ਪਹਿਚਾ ਮੈਂ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਅਧੀਂ ਭਾਣ ਤਕ ਉਡੀਕਦੀ ਸੰਭਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ । ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ, ਕੱਠਾ ਹੀ, ਕਈ ਕਿਥੇ ਹੀ ? ਮੈਂ ਅਰੁਹ ਕੀਤੀ : ਜੀ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੁਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਉਹ ਵੇਸੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਖ ਆ ਰਹੇ ਓ ? ਦੰਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਕੈਣੀ : ਕਈ ਜੀ ਈਆਂ, ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੱਥ ਲਈਆਂ ਹਨ । ਏਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਕਈ, ਤੇਰੇ ਕਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤੇ ਨੇ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਦ ਰੋਂ ਹੀ ਰੇਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰੋਂਦਾਈਂ ਵਿਚ ਸਾਂ । ਰਾਤੀਂ ਪਾਜੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਨੀਂਹ ਆ ਕਈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਲਭਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਭੋਣ ਪਾ ਸਰਦਾ ਹੈ । ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਇਸਦਾ ਕੁਝ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕੱਠ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਖ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਗੁਲਾਦਾ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ! ਲਾਠਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਮਿੱਠੇ ਪਿਆਰੇ ਕੱਠਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਤ ਬੇਰੀਨ ਰਹਿਆ ਉਹ ਸਾਖਿਆਤ ਮੇਰੀ ਕੁੰਠੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭੱਖਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ।

ਲਾਠੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੋਰੇ ਅਰ ਦਿੱਜ਼ ਆ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਰਾਸ ਵਿਚ

9 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਮੈਂ ਸੋਨ ਤਰਹੇਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਰਾਸ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਏ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬਾਇਕ। ਬਲਜੀਰ, ਸੁਖਦੇਵ, ਮੋਹਣ ਆਦਿ ਹੋਰ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਵੀ। ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸਨ। ਬੈਠੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਠਾਕੁਰ ਬਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਆ ਬੈਠੇ।

ਰਾਜਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਆਪ ਨੇ ਸੁਧ ਮਸ਼ੂਰ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਰਾਜਨ : ਮਹਾਰਾਜ, ਮੀਏਂ ਵੀ ਮਸ਼ੂਰ ਹੈ। ਕੱਸ ਮੀਏਂ (ਡਾਠ ਜੇਨ) ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਬਣ ਪਯਾ।

ਕੋਮਲ ਰਿਖਾ ਵਾਠੀ ਬਸੰਤ ਦੀ ਚੁਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ ਤੇ ਇਹ ਸਹਿਜ ਤਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਵੱਲੋਂ ਮਸ਼ੂਰ ਦੀ ਬਕਾਇਬ ਆਖੰਡ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਰ ਭੇਦ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੁਝਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਡੇਰੀ ਹੀ ਥਾਪੀ ਬਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਨੇ ਸਿਖਾਣਾ।

ਕੋਠ ਵੇਲੇ ਠਾਕੁਰ ਬਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਬਲਜੀਰ ਨੂੰ ਰਾਜਨ ਦਾ ਬਾਇਕ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਇਆ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਅੱਖ (ਪਕੜ) ਭਲੀ ਰੋਜ਼ ਹੀ, ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਰਾਜਨ ਨੇ ਵੀ ਨੁਣ-ਨੁਥ ਲਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਿਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਰਾਜਨ ਜੀ ਤੋਂ ਮਸ਼ੂਰ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਬਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇਵੇਕੀ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾ ਪਾਸੋਂ ਨਕੀਂ ਸਟੀਚੀਓ ਟੋਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਮੰਡਵਾਈ ਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ ਸਹਿਜ ਹੀ ਬੀਕਾਰਡਿਓ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਠਾਂ ਦੀ ਫੁੱਲ ਢੱਲੀ ਤਾਂ ਰਾਜਨ ਜੀ ਨੇ ਹਲਕੀਆਂ, ਛੱਟੀਆਂ ਡਾਨਾਂ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰਿਹਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਯੋਧੇ ਗਿਆ ਬੱਚਾ

ਦੱਸਿਆ ਜਾਣ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਈ ਟੋਲੀਓਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਥਾਪਸੀ ਤੇ ਬਾਈਓਂਡ ਦੇ ਇਕ ਸੰਜਣ, ਪਤਨੀ ਤੇ ਨੂੰਹ ਸਮੇਤ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕੂਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ ਕੇ ਸੰਤ ਸ਼੍ਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੱਦ ਵਿਚ ਨੂੰਹ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ, 10-12 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਤਕਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਰਸ਼ਾਦ

ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਿਓ । ਨੂੰਹ ਲਈ ਬੰਦ ਲਿਆ ਹੈ ।

“ਕਿਸ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ?”

“ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ਜੀ ।”

“ਕੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਦੀ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਜੇ ਕੁਹਾਨੂੰ ਚੰਨ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿਓ । ਕਿਸੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਦਾ ਲੜਕਾ ਕੁਹਾਨੂੰ ਠੇ ਦਿੰਦੇ, ਕਰੀਬ ਦਾ ਭਾਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ, ਕੁਹਾਨੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਜੂਠ ਸੌਰ ਜਾਂਦੀ ।”

ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਤਰਲਾ ਤਾਂ ਬਣਾ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭਰਿਖ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਾਇਆ ਪਤੀਜ ਨ ਲਏ ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜ਼ਾਣ ਵਾਸਤੇ

ਮੁੜਕੇ, ਬੈਠਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਇਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆ ਗਿਆ । ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਿਆ । ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਕਲਕੱਤਾ ਸਿੱਖ ਵਿੱਲੋਂ (ਲੇਖਕ ਦਾ ਦਾਖਲਾ) ਤੋਂ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ । 15 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬਾਦਲਰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ । 650/- ਫੁਰਤ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਡਾਲਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੜਾਖੰਦੀ ਚੌਜੀ ਤੇ ਪੇਸ਼ਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਚੌਰੀ ਹੋਰ ਠੇ ਸਪੁੱਰਥ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਹਾ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਅਰਚ ਕੀਤੀ : ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ ਸਬੰਧੋਂ ਅਭਰੀਕਾ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ-ਪਿਛੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਹੋ ਆਵਾਂਗਾ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਕਪਕਾਏ ।

10.45 ਤਕ ਕੁਰੂ ਕੀ ਹਕੂਕੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਜਿਮਿਆ ਚਲੀ । ਬਣਜੀਤ ਰੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਰੇ ਰਾਜਨ ਨੇ ਸੁਣਿਆ । ਜਿੰਮਿਆ ਕਮਲੀ ਕਪਕ ਸੀ ।

ਬਾਹਰ ਬਰਖਾਏ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਢੰਗੀ ਹੱਟਕ ਸੀ । ਸਭ ਦਰਬਨ ਦੀ ਕਲਸਕਾਰ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਲਈ ਲਿਫਾਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਕਪਕ ਉਡੀਕਦੇ ਢਲਬਲ ਪ੍ਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠਿਕਾਇਆ । ਡੇਟਾਵਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ---ਦਸਰਾਹ ਬੰਦੀ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਨਿਓਂ ਘਰ, ਕਮੇਲ ਨਕਰ ਸੰਤ ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸੀ । ਏਥੇ ਹੀ ਸੰਤ ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਰਫ ਨਮਿਰ ਚੌਕ ਦੀ ਪੈਂਟਾ ਸੀ । 3 ਰੋਂ 4 ਰੱਕ ਇਸ ਘਰ ਹੱਟਕਾ ਹੋ ਕਈਆਂ । ਚੌਕ ਪੈਂਟ ਉਪਰੰਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਡੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦਸਰਾਹ ਸਜਾਈ ਕਈ ।

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੇ ਅਰ

ਸੰਤ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਵਾਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ) ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸਬੰਤਰ ਹਲਕੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਨੂੰ ਨਾਭ ਤੋਂ ਮੰਨੂੰ ਵੀ ਬਹਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ. ਇਤਿਹਾਸ-ਕਾਰ ਨੂੰ ਚਰਬਨ ਦੇਣ ਹਿਤ ਰਾਜੌਰੀ ਕਾਰਡਨ ਵਿਖੇ ਆ ਕਏ ।

ਸ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਉਠੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਨੇ ਜਾ ਹਾਰਨ ਖਤਕਾਇਆ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਚਾਨਕ ਆਉਣਾ ਵੇਖ ਸ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਥਾਕ ਥਾਕ ਹੋ ਗਿਆ । ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸੱਭੇ ਉੱਤੇ ਹਿੱਟਾ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹੋਣ ਲਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਛਲੀਰੇ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਕੱਲੇ ਵਿਛਾ ਬੈਠ ਗਏ ।

ਉੱਚਾ ਟੁੱਕਾ ਸ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੋ 75-80 ਸਾਲ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿੱਧੇ ਸਾਢੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੀਂ, ਉੱਚਾ ਬੈਠਦਾ । ਆਰਕਾਦਾਕ ਵਿਖੇ ਨੌਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਸ਼ ਭੱਭੜਾਂ ਦੇ ਮੁਆਡੀ-ਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕਰਦਾ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਸਤਿਗੁਰੇ ! ਲਮਾਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਸ਼ ਭੱਭੜ ਠੀਭੜਾਂ ਦੇ ਮੁਆਡੀ ਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪਏ ਭਾਗਰ ਲੱਭੇ ਹਨ, ਓਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੂਟੇ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਯਾਦਨਾ ਨਹੀਂ ਚੀੜੀ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਭੱਭ ਭਾਗ ਟੇਪ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫੋਟੋ ਲੈਣ ਲਈ ਵਲੈਸ ਮਾਫੀ ਲਾਂ ਜਿਥੇ ਬੁਢਾ ਬੋਰ ਡਮਰ ਪਿਆ : ਵੱਖੇ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਭ ਹੱਥਾਂ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਯਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਨਾ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ । ਮੇਰੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਕੀ ਲੱਭ ।

ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਕੱਚਬਾਰ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਲੋਂ ਵਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਟੋਕਰੀ ਅਤੇ 500/- ਜਰਬਾਰ ਜੀ ਦੀ ਪੜਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ।

ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੱਖ ਬੁਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ : ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਇਕ ਉੱਨ ਦੀ ਮਾਝਾ ਲੈ ਚਿਓ । ਨਾਨੇ, ਇਕ ਚੰਗੀ ਨਸਲ ਦੀ ਵੱਡੀ, ਅਸੀਂ ਸੰਤਾਲ ਲਗਾਂਗੇ । ਪਿੰਡ ਮੇਰੇ ਪੋਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਦਾ ਬੋਕ ਬਣਿਆ ਚਰੇਗਾ ।

ਮਾਝਾ ਤਾਂ ਮਾਦੀ ਨੂੰ ਕੁਰਰ ਮਿਲ ਗਈ । ਭਾਉਂ ਬਾਧੇ ਮੈਂ ਕੱਡੀਂ ਵਿਚ ਕੋਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਗ ਕੀਤੀ ਜੁ ਪਰਦਾਨ ਹੋ ਗਈ ।

ਸ. ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ

ਕੋਠੀ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਬਾਰੇ

ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਫ਼ਾਇਲਾਂ : ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਨ ਪੁੱਛ ਕਦੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਲਾਜ ਖੁਣੋਂ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੁਝੋਂ ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਦੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਲੋਪਲ ਮੰਤ ਦੇ ਨਵਰੋਜ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਦੇ।

ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੌਸਿਯਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਅਸਾਂ ਬਿਨ-ਐਲਾਨਾਂ ਹੀ ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਸੀ ਪਰ ਸਚੇ ਆਖ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਬਰਵਾਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ) ਨੇ ਵੀ 5000/- ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਆਨੀ ਚੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅੰਤਰੇ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਤਾ (ਕਿਉਂਕਿ ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਟਾਟਾ ਮਿੰਡੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪੈਰਿ ਇਲਾਜ ਸੀ) ਕਿ ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕੁਝ ਖਰਚਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਕਰੇ। ਇਸਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵਿਆਨ ਦਾਖ਼ਿਆ ਕਿ 5000/- ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹੀ ਐਲਾਨੀ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਖਰਚਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਖਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੇ 'ਸੁਆਦਲੇ' ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਭਾਨ ਲਏ ਗਿਆ।

ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਵਿਆਨੀ ਚੈਲ ਸਿੰਘ-ਜ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਆਨ ਥਾਈ ਦੀ ਬੱਠ ਕਾਅਰੋਡ ਸ਼ਕਸੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮੀ ਹੋਏ ਤੇ ਸ. ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ (56) ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਕੇ-ਡਰੋਸਕੀ ਦੀ ਅਖ਼ਰ ਵੀ ਓਸੇ ਪ੍ਰਥਮੀ ਹੋਏ।

ਨੌਰੋਬੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੰਘ ਕਵਿਕ ਟ੍ਰੇਨਲਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ 30 ਸਰੀਰਾਂ ਲਈ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸੀਟਾਂ ਬਲਕਰਮ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਨ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ 9.8.81 ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨੌਰੋਬੀ ਦੇਰੇ ਬਾਬਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਆਰਪ ਮੰਦੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਬੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੌਰੋਬੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੰਟ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ :

1. ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਕਸੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 2. ਬੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ 3. ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 4. ਕੋਕੇ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ 5. ਨਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ 6. ਬੀਬੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਜੀ 7. ਨਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ 8. ਬੀਬਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ 9. ਸ. ਕਰਮਾਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 10. ਸੰਤ ਮਨੀੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਕਾ 11. ਸੰਤ ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਕੌਰ 12. ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਨਥੇਵਾ 13. ਸ. ਚਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. 14. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਹੰਸਪਾਲ 15. ਸੇਠ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ

16. ਸੁਪਰਨੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ 17. ਸ. ਜਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਲ੍ਹਾ 18. ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ
19. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 20. ਪੰ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ 21. ਸੰਤ ਖੜਾਨ
ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ 22. ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ 23. ਸੰਤ ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਡਾਰ
24. ਬੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ 25. ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ 26. ਬੀ ਕੁਰਮਖ
ਸਿੰਘ ਝੁਹਾਰਾ 27. ਬੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਛਾਕੂ 28. ਸੰਤ ਕੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ, 29. ਸੇਠ
ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ 30. ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚਾਵਲਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੱਜ ਲਾਮੀ
5 ਵਜੇ ਤਕ ਨੌਵੀਂ ਨੂੰ ਉਭਾ ਜਾਣਗੇ ।

ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ

ਲਾਮੀ ਵਲ ਗਈਆਂ । ਕੋਠੀ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੁਨੇਹਾ ਆ
ਵਿੱਡਾ ਕਿ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲਈ ਮਾਟਾਭੋਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ।
ਬਚਨ ਹੋਇਆ : ਚਲੋ ਚਲਦੇ ਹਾਂ । ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਫੌਨ ਵੀ ਬਰਨੇ
ਹਨ । ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੋ ਤਾਂ ਜੀਪ ਉਰੇ ਮਾਟਾਭੋਰ ਜੰਜੀ ਥਾਡੀ ਫਿਟ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਕੋਠੀ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਿੱਡਥਾਰ ਵਿਚ ਪਲੱਤੀ ਸੀ । ਬੀ ਨਾਰਾਇਣ ਚਾਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ
ਠੱਸਰ ਨਿਵੇਚਨ ਕੀਤਾ : ਹਜ਼ੂਰ ਆਪ ਕੋਠੀ ਚਲਾਏ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕੋਠੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਦੀ ਜਟਿਆ ਨੂੰ
ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੇਭ ਕੋਣੇਵੀ ਕਰੋਲ ਕਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ
ਹੋ ਪਈ ।

ਉਪਰਲੀ ਡੀਜੀ ਮਨਚਲ ਤੇ ਗਿਆ, ਉਡੀਕਦੇ ਕਿਸਤਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਭਿਰਾਸ ਗਏ । ਬੈਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਹਾਫ਼ਰ ਸਨ । ਵਿਕ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਅਤੇ
ਦੂਜੇ ਤੇ ਮਨਚੰਦਾ ਦਾ ਕਾਬੰਬਾਰੀ ਸਹਾਇਕ ਕੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੰਗੇ
ਨੰਬਰ ਮਿਲਾਉਣ ਲਗ ਪਏ । ਕਟਾਟੀ ਦਾ ਨੰਬਰ...ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਨੰਬਰ...ਵੈਨੇ
ਬਿਥ ਨੂੰ ਸ. ਜਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਆ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਮੁਸਕਰਾਏ : ਡਊ ਲੁਧਿਆਣੇ ਅਤੇ ਕਟਾਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੁਢ ਲਿਆ । ਇਹਨਾਂ
ਲਈ ਹੀ ਵੇਖ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਉਥੀ ਨਾਲ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ।
ਹੁਣ ਕੰਬਈ ਨਾਲ ਵੇਖ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ । ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ
ਕੀਤੀ ਗਈ ।

‘ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ’

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲਾਮੀ ਨਾਲ ਮੇਡੀ ਗਿਆ ਸੁਭਾ ਜੰਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਗਿਆਨ
ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਤਜਨੀਏ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ
ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਛਪੀ ‘ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ’ ਪੁਸਤਕ ਵਲ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ,
ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਨਥੀਨੀ ਬਾਰੇ ਰੱਬਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ
ਮਰੋਤ ਕੇ ਪੋਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਕੱਲ੍ਹਾ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਸਨ। ਚਥਮਈਦ ਰਵਾਨਾ ਨੇ ਉਸ 'ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ' ਦੀਆਂ ਅਲੋਕਾਂ ਕੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਠਿਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ (30.7.81) ਪੁਸਤਕ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅੱਜ ਏਥੇ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਰਹਿਆ ਹਿਰਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੁਝ ਦਾ ਭੰਡਾ ਫੌੜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿਤਰਿਆ : ਕਿਤਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਖਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤਰਦੀਦ ਲਿਖਣ ਹਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ਅਣਮੌਲੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਮੈਂ 'ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ' ਲੈ ਆਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੇਗੀਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਲੈ ਆਵੇ ਤਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲੋਂਤੀ ਖੋਚਲ ਨ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਰ ਉੱਠਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

"ਇਹ ਕਪਾਏ ਲਈ?"

"ਸਤਿਕੁਰੂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

"ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਸਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ ਦੇਹ?"

"ਕੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੀ ਹਨ, ਕੁਸ਼ਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਨ ਦੂ ਜਾਣਾ ਵੇ।"

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉਥਾਰ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : "ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਣੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਇਆ ਸੀ।"

"ਨਹੀਂ, ਕੁਸ਼ ਕੰਨ ਰਖੇ ਤੇ ਕੇਵਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਨ ਹੀ ਆਵੇ।"

ਘਰ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਨ। ਪੁਸਤਕ 'ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ' ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਚੱਲ ਦਿੱਤੀ।

8 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਛਨੀਵਾਰ
ਠੀਕੀ ਦਿੱਤੀ

ਬਾਨਸੀ ਨੌਰੋਬੀ ਨੂੰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਹੀ, ਨਾਲ ਖਤਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਾਨੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸਮ ਦੇਵਰ ਪੱਥਰ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠਦੀ ਵਾਸਤੇ ਛਹਾਚੁ ਲਿਆ।

ਨੌਰੋਬੀ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਅੱਜ ਤਾਕਤ ਕਾਫ਼ਟਗੇ ਜਿਉਂਕਿ 12 ਵਜੇ ਦੀ ਵਲਾਦੀਏ ਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੌਰੋਬੀ ਲਈ ਚੱਲਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਨੌਰੋਬੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋਮੋਂ ਕਰਿਆਣਾ ਦੇਵਰ ਪੱਥਰ ਤੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸੁਖ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਠਿਕਾਣਾ, ਦਰਸਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਪਰਮ ਸੁਖਦਾਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸੀ। ਘਰ ਆਣ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਣੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਲਈ ਖਰਚੇ ਵਲੋਂ ਬੇਵਿਸਰ ਕਰਨਾ ਇਸੇ ਫਿਕਰ ਦਾ ਠਾਕਾਇਕ ਹੈ।

9 ਅਗਸਤ 1981, ਮੇਰਦਾਰ ਠਾਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਉਦਘਾਟਨ ਇਕ ਛਾਇਬੇਰੀ ਦਾ

ਸ਼ਬਦੇ 9 ਵਜੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਖਸਕ ਸਿੰਘ ਭਾਗਾ ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਘਰੋਂ ਆ ਕੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ (ਐਮ. ਪੀ. ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ) ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਅਥਾਹਾ ਮਰਥਾਵੇ ਤੇ ਦੂਤਾਏ ਆਪ ਪਿਛੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਕੁਰਦੇ ਆ ਮਿਲੇ। ਹੰਸਪਾਲ ਦੇ ਮਾਰਾ ਜੀ ਵੀ ਕੋਟ ਪਾਸ ਖੜਕੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜੇਰੀ ਭਾਰਤਨ ਦੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਲੋਂ ਇਕ ਛਾਇਬੇਰੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਕਾਰਣ ਭੁਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੰਦਰ ਵਾਲਿਆਂ ਚੋਰ ਚਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਹੀ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਿਹਾ ਭਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੁਸੀਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮੀ 4.30 ਵਜੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਰਾਜੇਰੀ ਭਾਰਤਨ ਪੁੱਜੇ। ਵੇਲੇ ਸਿਰੇ ਵੇਸ਼ਨ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮੰਦਰ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ਕੁਝ ਭਾਬੀਰਾਂ ਉਪਰੰਤ, ਚਿਨੋ ਹੀ ਅਟੇ ਦਾ ਚੌਕਾ ਜਗਾ ਕੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਠੰਢੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਤਮਿਕ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦਾ ਅਖ਼ ਬਰਕੀ ਸਿੱਖੀ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਸੀ, ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਵੀ 15-20 ਮਿੰਟ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਵ੍ਰੰਡਾਉਆਂ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟਕਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਚੰਚ ਬਖਸ਼ ਕੇਤੇ : ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੇ ਹਕੀਕੀ ਅਨੁਮ ਬਰਦਾਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ।

10 ਅਗਸਤ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਠਾਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ

ਦੁਪਹਿਰੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੁਪਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨ ਬੇਰ ਕਰੋਲ ਬਾਗੋਂ ਬਸ ਦਸਵੇਂ ਚੌਕ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਬਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਤੀਵੀਂ ਬਾਬ-ਬਾਬ ਮੈਨੂੰ ਘੋਖਦੀ ਜਾਪੀ। ਉਸਨੇ ਠਾਠ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਠ ਬੱਚਾ ਵੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬਸ ਵਿਚ ਖੜੋਤਾ ਹੋਇਆ ਸਭਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀਟ ਮਿਲ ਗਈ, ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਝੁਆਏ, ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਰਾਪਟ ਕਾਪਦੀ ਸੀ ਬੈਠੀ ਤੇ, ਕਹਿਣ ਲਗੀ : ਕੁਸੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੈ ।

“ਹਾਂ ਜੀ !”

“ਸਚਮੁਚ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ?”

“ਜੀ, ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ !”

“ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨ ?”

“ਨਹੀਂ ਜੀ ਸਚਮੁਚ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਕਿਉਂ ?”

“ਅਸੀਂ ਸੁੱਖਣਾ ਏਟੀ ਸੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੀਰਥ ਤੇ । ਮੈਨੂੰ ਵੱਢੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਪਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਿਆਂ ? ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਭ ਵਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਜਾਣ ਕੇ, ਅੰਤ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸੁੱਖਣਾ ਦੇ ਆਈ । ਮੇਰਾ ਝਾਈ ਪੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਦੇ, ਉਸਨੇ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁਖੀ ਸੀ । ਕੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?”

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬੇ ਚਸ ਕੇ, ਪੁਛਿਆ : ਸੁੱਖਣਾ ਕਾਪਦੀ ਸੀ ?

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਅਕਤੀ ਕਲ ਰਿਹਾਗਾ ਕਰ ਕੇ ਆਈ ਬੈਠੀ : ਇਸ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਧਾਰਿਆ ਸੀ । ਮੇਰੇ ਕਰਾ ਬਾ ਅਗੀਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਰਿਥ ਸੀ । ਉਪਰੰਤ ਮੇਰੇ ਘਰ ਇਹ ਲਭਕਾ ਜਨਮਿਆ ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਜਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਪਟਕਾਰੀ ਦਾ ਲਭਕਾ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਕਹਿਸਧਾਰੀ) ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦਾ ਮੁਸਰਾਫ਼ਾ ਹੈ । ਜੋ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਾਲ ਤਾਨਮੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ । ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਚੋਟ ਪਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਨਾਲ ਰੁਪਇਆਂ ਵਾਲੀ ਘੋਰਤ ਉਸਦੀ ਪਰਨੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਫੁਆ ।

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬੇ ਪਤਾ ਲਗਾ । ਮੈਂ ਕੁਝ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ।

11 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਮੰਡਲਵਾਰ ਠਲੀ ਦਿੱਲੀ

ਵੁਡਦਰਬਨ ਉਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ

ਰਾਤੀਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਕਰੀਨ ਅਥਾਨਕ ਜਲਮਕਾ ਉੱਠਿਆ । ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਦਾਰੇ ਦੇ ਕਰੇ ਸਨ । 9.15 ਤੇ ਅਥਰਾ

ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਡੇਨੀਅਲ ਆਰਪ ਮੰਠੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਹੀ ਸੁਆਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਰਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਕੁਝ ਉਠੇ : ਅਰੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ।

ਹੋਰ ਵੀ ਬੱਚੇ ਕਦੇ ਜਾਂ ਓਧਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਖਬਰਾਂ ਦੇਰਾਨ ਹੋਏ। ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਥਾਂ ਖਲੋਤੇ ਦੇਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਾਖ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ।

12 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਅੰਤ

ਆਖਿਰ ਉਹ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ! 'ਜਾਂਧਿਅ ਟਾਈਮਰ' ਨੇ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਚਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਭਾਧ ਵਧੂ ਲੇਖਕ ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਬੈਂਸਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਬੈਂਸਰਦੀਉਂ ਉਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਰੇ ਵਧੀ ਤਤਲੀਤ ਠੇ ਗੁਰੂ ਭੋਲ-ਬਹਾਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਰਿਹਾ ਅੰਤ ਡਾਕਟਰਾਂ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਹਦੇ ਅੰਤ ਹੀ ਸਵਾਸ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ।

'ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ' ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਆਖਿਰ ਜੰਮਾਦਰ ਉੱਤਰੀਤੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। 4 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਚਾਨੀ ਸ. ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਭੋਲ ਭੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਚੇਦ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਧੀ ਉਮਰ (56) ਵਿਚ ਹੀ ਖੁੱਟੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਪਤਨੀ, ਬੇਟੇ, ਬੇਟ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਹੋਣੀ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਪਏ।

13 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਵੀਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਏ ਹੋਰ, ਚੰਬ ਨੇ ਬੁਝਾ ਲਏ.

ਇਨ੍ਹੇ 10 ਵਾਂ ਵਜੇ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚਦੀ ਜਾਂ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਅੰਗਰ ਮੇਰੇ ਬੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ ਬੁਝਾਤਾਈ : ਕੀ ਹੈ ਡਿੰਦਰੀ ਚਾ ਡਰਵਾਜ਼ਾ ! ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ (ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ) ਪੱਤਰੇ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਚਹਿਲ ਸੁਟ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ।

ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਰੋਂ ਮਾਨਸੁਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਚਾਰਾ ਛਤੀਜਾ ਬੋਲੁ ਕਿਤੇ ਸਰੂਟਰ ਤੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਟੁਕ ਜਾਂ ਬਸ ਨਾਲ ਹਾਦਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੋਰੀਰ ਚੋਟਾਂ ਲਗ ਕਦੀਆਂ ਤੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਏ ਪੱਤਰੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਇਜਾਇਆ ਹੀ ਮੌਤ ਨੇ ਆ ਬੋਰਿਆ। ਇਸਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦਮ ਤੌਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਾਹਲ ਦਾ ਲੜਕਾ,

ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰੋਰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਏ ।

15 ਤੋਂ 22 ਅਕਤੂਬਰ 1981

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੇਰੋ

15 ਅਕਤੂਬਰ, ਸਾਡੇ ਸੁਰੰਗਰਤਾ ਵਿਰਸ ਦੇ ਜ਼ਬਨਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ 12 ਵਜੇ ਬੁਪਹਿਰੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ, ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੂ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ । ਕੋਈ 700 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਿਸਤਰੀ ਪੁਰਖ । ਮਾਸਟਰ ਤਾਬਾ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਬੇਰ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ 500 ਬੀਬੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ, 150 ਦੇ ਭਰੋਬ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਸਟੇਂਦ ਸਿਪੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 40 ਤਾਂ ਸਿਰੇ ਹੀ ਨਾਮਾਈ ਹਨ ।

ਸਮੁੱਚੇ ਯਾਤਰੀ ਭਾਵਤ ਵਿਚਲੇ ਅਟਾਰੀ ਭਾਵਤਰ ਤੇ 2.30 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਬਸਟੇਮ ਬਲੀਅਰੀਸ ਭਰਵਾ ਤੇ 3.15 ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਯਾਤਰੂ ਵਾਹਲੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੁਪਏ 100 ਮਿਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬੀਬੀ ਏ 120 ਬੁਪਏ ਮਿਲੇ । ਭਾਨੂੰਨੀ ਹੋਰ ਤੇ 70 ਭਾਵਤਰ (ਅਲੀਬੀ) ਹਰ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਅਰਥਾਤ 6050/- ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ।

8.35 ਤਕ ਵਾਹਤਾ ਬਾਵਤਰ ਤੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਪੇਸਲ ਟ੍ਰੇਨ ਚਲੀ ਰਹੀ । ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਬੇਰ ਨੇ ਲਾਉਂਤ ਸਪੀਕਰ ਤੇ ਐਲਾਨ ਭਰਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਥੇ ਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟਿਕਟਾਂ ਆਪ ਖਰੀਦੇਗੀ । ਪਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਟ੍ਰੇਨਲ ਚੈੱਕ ਜਾਂ ਭਾਵਤਰ ਨਾਲ ਟਿਕਟਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਗਾ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਥੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਭਾਵਤਰ ਤੇ ਭਾਵਤਰ ਚੈੱਕ ਬਦਲਵਾ ਲੈਂਦੀ ਵਿਚ ਰਾ' ਭੀਕ ਸੀ । ਸਾਡੇ 'ਚੈ' ਹਰੇਕ ਨੇ ਹੀ 1000/- ਤੋਂ 4000/- ਏ ਲੈਣ ਵਟਾਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਟਿਕਟਾਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਦੀਆਂ, ਏਥੇ ਵੀਸਲੇ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ।

ਬਾਵਤਰ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇਥ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਾਡੇ ਭਾਵਮੇਂਦ ਤੇ ਸਮਾਨ ਭੀੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਂਦ ਹੋ ਗਏ । ਤੇ ਮਸਾਂ ਕਿਤੇ 8.35 ਤੇ ਚਲ ਕੇ 9.35 ਤਕ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜੇ । ਭੈਵਲ 10 ਮਿੰਟ ਭੀੜੀ ਚੁਰ, 11.15 ਵਜੇ ਰਾਡੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

ਬਰਫ਼ ਭੋਰਤ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲੁਖਾਯਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ, ਬਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਅਪਤਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਖਤੀਆਂ ਸਨ । ਲੋਤ ਭੈ' ਵਧੇਰੇ ਚਮਕਦੀਆਂ ਤੇ ਚੀਂਘ ਮੀਂਧਤ ਨਾਲ ਸਜਾਈਆਂ ਬਟਾਈਆਂ । 7-8 ਮਿੰਟ ਰੋਕ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਤਾਇਲੀ ਭਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਡਟੇ । ਮੈਨੂੰ ਦਮਾਦ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕੁਰਚਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੁਲਤ ਸੀ ।

ਸਵੇਰੇ ਉਠ 16 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬੀਬੀਆਂ ਤਾਂ ਅਖੰਡ ਯਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮ ਅਥਵਾਨ ਦੇ ਦਰਬਨ ਭੀਏ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵੀ। ਪਰ ਬੀਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪਾਠ ਲਾਮਕ ਪਿਆ ਅਤੇ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਾਠੀ ਸਿਰਫ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ। ਪਾਠ ਬਾਣੀ ਲੋਟ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਸਾਫ਼ ਗੀਤਾਂ ਵਿ ਅਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਕੀਰਿਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਾਰਾਮ ਨ ਗੁਆਏ। ਪਰ ਰਾਤ ਫਰ ਬੇਨਤੀ ਵੇਰ ਆਈ ਕਿ ਪਾਠ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਫੌਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਅਤੇ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡਾ ਕਾਰਜ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭੀਤਾ।

18 ਅਗਸਤ ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਹ ਦਾ ਬੀਰਤਨ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਸੀ, ਸੈ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਗੀਤਾ। 2-4 ਘੰਟੇ ਚਹਿੰਦਿਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਆ ਬੀਰਤਨ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਠ ਜਾਂ ਵਖਾਢੇ ਦਾ ਸੁਆਠ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

16 ਤੋਂ 18 ਅਗਸਤ ਤਕ ਸਾਡੇ ਆਏ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਜ਼ਾਰੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਢ ਬਪਤਾ ਖਰੀਦਿਆ। ਲਗਭਗ ਹਰੇਕ ਨੇ ਹੀ ਰਹਿਮਾਨ ਸੂਰਰ ਵੀ ਖਰਦ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇਕੇ 10/- ਤੋਂ 18/-ਮੀਟਰ ਤਕ ਦਾ ਵੰਗਾ ਬਪਤਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

18 ਅਗਸਤ ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਰੋੜ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜ ਗਏ। ਇਹ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਫੌਰ ਦੇਣ ਤੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਖਰੀਦੇ ਸ਼ਬੰਧ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਲਾਹੌਰ ਜਾਇਆ ਜਾਏ। ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰੇ ਭਾਲੇ ਗਏ।

ਸੇਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਠਰ ਮੋਢੀ ਸੰਧ ਅਹਿਮਦ (82) ਹਰਬੰਸਪੁਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਢਾਅਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਖਿੱਠੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕੁਲੀਏ ਕੁੀ ਮਕਸੂਦ ਸੁਭੀ ਅਤੇ ਕੁੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਮੇਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। 20 ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।...

ਖਰੀਦ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਪੜੇ ਚੱਲੀ। ਖਰੀ ਤਾਂ ਪਰਮਾਨੇਂਟ ਗਾਰੰਟਾਰੀ ਲਗੇ। ਘੜੀਆਂ, ਵੱਪੜੇ ਅਤੇ ਰਹਿਮਾਨ ਕੂਸ਼ਰ। ਕੁਰ ਕੁਝ ਲਾਹੌਰਾਂ ਵੀ ਜਿਥੇ 6/-ਕਿਲੋ ਕੁਹਾਰੇ, 14/-ਦੀ ਸੋਭੀ ਅਤੇ 46/-ਕਿਲੋ ਥਾਦਾਖ ਦੀ ਕਿਰੀ।

ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਸਭਰ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਲਮ੍ਹੇ ਰੋੜ ਤੇ ਦੋਸ ਦੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਉਸਾਰੀ ਆਮ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਚੀਨੀ 19/-ਕਿਲੋ, ਰਾਹ ਕੱਪ 1/-, ਘਾਹ ਦੀ ਪੱਥ 6/-ਕੋਂ 14/-ਤਕ, ਕੁਟ ਪਾਲਿਓ 1.50 ਦੇ। ਮੱਝਾ 8000/- ਤੋਂ 16000/-ਤਕ। ਲੰਕ ਪਿਲਾਥ ਖੋਰੇ, ਮਿਲਾਪੜੇ ਤੇ ਦੋਮਾਨਦਾਰ ਕਪੜੇ।

21.8.81 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਚਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਇ ਗੁੱਥ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਥੀਥੀ ਚਾਮੰਦਰ ਕੋਰ ਜੀ ਦੀ ਅਲਵਾਈ ਹੋਨ, ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ 100 ਕੁ ਨਰਨਾਰ ਦੀ ਰਾਹਰੀ ਵਿਚ ਸਸਕਾਰ

ਇਸ ਰੂਪ ਹੋਇਆ। ਤਰੀਕਾ ਸੀ, ਫਰਸ਼ ਤੇ ਚਿਵਾਰੇ ਇਕ ਰੁਮਾਲੇ ਉੱਤੇ ਅੱਧ ਚਿਚਾਇਓਂ ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭੱਸਿਆ ਪਾਣਾ, ਦੂਜੀ ਬੀੜ ਉੱਦੇਂ ਦੀ ਖੱਬੇ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣੀ, ਫਿਰ ਤੀਜੀ, ਫਿਰ ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਵੀਂ। ਉੱਪਰ ਗੁਟਕਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਰੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਯਾਤਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ : ਸੰਤ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੋਜੀ, ਸ. ਬਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟਿੱਲੋਂ, ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਟੂਕ ਚਿਨਰ, ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਟੂਕ ਚਿਨਰ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਰਜੋਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੀਮਾ, ਸੰਤ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਅੰਗਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਬੱਟਾ), ਸ. ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਭ ਕਸਬਾ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ) ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਵਰ ਸੀਵਨ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਬਾਣੀ, ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ, ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖੂਹ ਅੰਛਲਸਰੀਆਂ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਈ, ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਯੀ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ।

22.8.81 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੀ ਜਪੀਤਲ (ਬੇਛ) ਖਾਹਕਾ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਆਣ ਕੂਕੀ। ਕੁਝ ਲਾਮ ਦੇ ਪੰਜਾ ਸਾਖਿਬ ਹਲ ਅਥਵਾ ਠੰ' ਚਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅੱਜ 11 ਵਜੇ ਵਾਹਕਾ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਛਾਹਕਾ ਹੋ ਗਏ। ਇੰਜ ਅਯਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋ ਜਿਥੇ ਡੈਮੀ ਸੁਰੰਗ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਏ ਤੇਦੀਏ।

ਅੱਜ ਅਟਾਰੀ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਚਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ 12 ਵਜੇ ਬਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਇੱਥੀ ਹੀ ਨਿਕਟ ਹੋ। 12.45 ਵਾਈ ਫਲਾਇੰਗ ਮੇਡ ਤੇ ਰਾਹੀਂ 9.30 ਤੇ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਗਰ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਹੀ ਭਾਈ ਚਰਿਅਮ ਸਿੰਘ ਬਹਲ ਦਾ (ਚਾਹਿਦ ਉਸਦੇ ਪੌਤਰੇ ਦਾ ਵੀ) ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਣੀਨੀ ਵਿਚ ਫੰਘ ਪਿਆ। ਆਈ ਸੰਗਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2000 ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵੈਨਾ ਵਿਰੱਠ ਬੰਦੇ ਚਿਰਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਵੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੂਰ ਭਰੇ ਖੀਰਤਨ ਵਖਿਆਨ ਨੇ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਰਖਿਆ।

23 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਐਤਵਾਰ ਠੰਥੀ ਇੱਥੀ

ਅੱਜ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਗਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਖ ਸਿੰਘ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕਰ ਭੇਜਣ ਚਿਰ ਬਹੁਤ ਅਯਾਸਤਾ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਹੁਣ ਸਰਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹਿੰਨ ਟੁੱਧ ਸੰਗਰਮਰ ਦੇ ਭੋਜ ਸਕੇ ਹਾਂ, ਚੌਥਾ ਅੱਜ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਪੱਕਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ਵੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੂਹੇ ਬਾਰੇਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵੀ। ਪਹਿਲੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਬੂਹੇ ਦੇਣੇ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ, ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਖੇ ਲਫ ਕਏ ਸਨ, ਕਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਮੌਢੇ ਖਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਰਦੀ ਸੁਰਾਖਿਰ ਬਣੀਆਂ ਹਨ।

ਸ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣ ਸੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹਨ : ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਚਾਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤੇ ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵੀ ਕਿਸ ਕੰਮ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਨ ਹੋਣ।

24 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਬਰਨਾ ਸੀ, ਦਰਬਨਾ ਦੀ ਡਮੀਨਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਤ ਦਰਬਨੇ ਪ੍ਰਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵਾਪਸ ਬੀੜੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਰਾਹੀਂ 27.8.81 ਦਿੱਲੀ ਆਮਦ ਚੱਲੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਹ ਡਮੀਨਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹੋਂ ਵੀਏ ਵੀ ਰਾਈਮ ਮਰਮ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਦਰਬਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣ। ਘੰਟਾ ਭਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਮਿੱਸੀ ਕੂਟੀ ਸੇਵਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ।

28 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਆਮਦ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਅੱਛੇ ਅੱਜ ਹੀ ਉਹ ਦਿਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਣਗੀਤਾ (ਗੰਨੀਆ, ਭਨਭਾਨੀਆ) ਦੇ ਦੋਹੇ ਰੋਂ ਵਾਅਦਾ ਪਾਲਮ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਉਤਰਨਾ ਸੀ। 26.8.81 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਵੰਬਈ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋਹੇਂ ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਨ ਦੇਣੇ ਸਨ।

9.36 ਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰਾ ਅਤੇ ਮੈਂ, ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪਾਲਮ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਾਇਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇਨੀ ਵੱਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਰੋਤਰੰਮ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੀ ਕਰ ਧਰਨਾ ਹੋਏ। ਜਿਧਰ ਨਜ਼ਰ ਉਠਦੀ ਸਦੇਦ ਘਸਤਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹਰਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਹੁੰਦੇ।

3/- ਪ੍ਰਤੀ ਟਿਕਟ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਨਰ ਨਾਰ ਪੋਰਟ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਹਾਲ ਵੀ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਰ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋ ਉਠਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਸਾਂ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਏ ਜਥੇ ਕਲਾਂ ਹੈ।

ਸੁਆਗਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ

ਜਹਾਜ਼ 10.20 ਤੇ ਉਤਰਿਆ। ਉਤਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਸਨ। ਤੇਰੇ ਕਦਮ ਚਲਦਿਆਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕੁਆਰਾ ਪਿਛੇ ਘਰਾਏ ਹੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਾਲਮ ਦੇ ਬਾਗ਼ਾਂ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਆਏ, ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਰਿਣੀ ਹੋਈ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੋਏ। ਦੋਥੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅੰਤਰ ਰਹ ਮਾਣਾਵਾਂ ਤੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁੱਦਰਾ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਭਾਰਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਠ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਉਹੀ ਪਾਸੇ ਸਾਨੂੰ ਬੈਠਾਏ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀਓਂ ਨੇ। ਸ. ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁਹਾ ਸੰਗਤ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਅਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਸੱਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣਾ, ਸੱਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਓਦਾ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਭੀਯੋਗ ਛਾਏ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਢਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰੇ ਸਨ।

ਸੱਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬੀ ਨਗਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਧੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾੜਿਆ ਤਾਂ ਬਚਨ ਗੀਤਾ : (ਤਬਕੇ ਸੁਆਗਤ ਦਾ) ਆਹ ਉਦਮ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਗੀਤਾ ਦੇ। ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਤੇ।

ਸੱਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬੀ ਨਗਰ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਚੀਨ ਚਿਆਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉੱਦਮ ਰਹ ਕੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਚਿਆਲਰ ਖਤੀ ਰਹ ਢਿੱਲੀ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮੱਥੇ ਥਾਪਕਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਕੁਸਾਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸਕੂਲ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਸਾਂ ਵੀ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ।

ਚਰਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੇਂਟਧਾਰੀ ਖੁਸ਼ੇ ਚਾਹਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਚਸਤਰਾ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ : ਸੂਬਾ ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੰਠੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਠੇ ਬਲਾਇਰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਆਪ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਪਰਨੀ ਅਤੇ ਪੁੰਨਰੀ ਨੇ ਕੀ ਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਇੰਜ ਹੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਮਾਇਆ : ਅੱਜ ਕੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੈਂਕਟੇਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬੰਨਥਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਵਿਚ ਇਕ ਟੋਚੀ ਪੱਕੜੀ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆ ਚਰਨੀ ਸੀਸ ਕੁਕਾਇਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵਲ ਰੁਕਾ ਕੇ ਬਚਨ ਗੀਤਾ : ਇਹ ਸਰਬਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਪਟਨੇ ਤੋਂ, ਬੜਾ ਬੀਬਾ ਜਵਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਢਿੱਲੇ ਦਲ ਤਾਤ ਪੁਆ ਕੇ ਰੁਕਮ ਗੀਤਾ : ਇਹ ਸਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਹੈ। ਸਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਮਿਲਦਾ ਬਚਤਨਾਂ ਦਾ

ਬਖ਼ੋਬਾਰ ਹੈ। ਫੈਕਟਰੀ ਹੈ ਬਰਤਨ ਬਣਾਣ ਦੀ।

ਏਨੇ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸੰਤ ਰੂਪ ਸਿੰਘ-ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਬੰਬ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਰਥ ਬਰਨ ਨਕੇ ਸਨ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਗੱਲ ਬਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ।

ਖੰਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਖਲਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਿਆ : ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਅਮਰਜੀਤ ਨੂੰ ਵੇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਰਮਜੀਤ ਵਾਲੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਫਿਕਰੇ, ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਚਨ।

ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ (ਬਾਰ ਬਾਲਾ) ਵਾਲੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਇਲਕੁਥਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਵਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਇਲਕੁਥਾ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਰਿਤੂ ਸੀ ਇਹ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਉਪਰੇਟਰ ਸੀ, ਭਰਚੀ ਬਰਮਾਦੀ ਅਭੇ ਆਈ। ਦੂਜੀ ਸੰਕਟ ਵਲ ਵੇਖ ਇਸਨੇ ਵੀ ਬਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ, ਖੁਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜੇ, ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਤੇ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।

“ਪੀਂਦਾ ਹੈ ?”

“ਹਾਂ ਜੀ।”

“ਕਿਸ ਮਾਲਾ ਭਜਨ ਦੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਭਰਚੁਤੀਆਂ ਦੀ ਕਰਿਆ ਕਰ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਰੀ ਬਰਨਕੇ।” ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਬਲਵੇਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਰਵੇਂ ਚਰਨਜੀਤ ਵਲ ਵਿਚਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕੱਢੇ : ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਚਰਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਰ। ਭਰੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਨੀਂ ਮਿਲਦੀ ਰਿਹਾ ਕਰੇਗੀ।

ਬੀਬੀ 'ਸਤਿਬਚਨ ਜੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਈ।

ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨੇ ਉਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਧਾਮ ਦਾ ਚੀਕਾਨ ਸੰਤ ਵਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਧੁਵਾਲ ਵਲ ਲਗੇਗਾ। ਸੰਕਟਾਂ ਇਸਨਾਨ ਪਾਣੀ ਰਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।

ਸਭ ਨਰ ਨਾਰ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੂਚਨ ਮੁੱਖ ਨਿਹਾਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਕਟ ਮੰਗਾ ਟੇਕ ਹਈ, ਤਾਂ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਦਰ ਟੱਮੀ ਮਲਸੀਭੀਰ ਚੌੜੀ ਲੈ ਕੇ ਨਚਦੀਰ ਆਇਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਉਂਠ ਭਰਾਈਦਰ ਨਾਲ ਦੀ ਸੀਟ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛੇ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ, ਸ. ਜਗਦਾਸ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਸਪਾਲ, ਸ. ਸੁਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੂੰ।

ਰਾਤ ਦੇ 11.45 ਹੋ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ, ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ

ਦੋਵੇਂ ਨੂੰਹਾਂ ਬੌਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਨੀ ਚਰਨਜੀਤ ਅਤੇ ਜਿੰਟਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਜਲ ਪਾਣੀ ਛੇ ਕੇ ਆਈਆਂ। ਦੋ ਘੁੱਟਾਂ ਜਲ ਛਲ ਕੇ ਫਲਾਸ ਚਰਨਜੀਤ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਨੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਹਲਦੇ ਮੁਸਕਾਹਟੇ ਆ ਗਏ। ਫਲਾਹਾਰ ਕਰਨ ਜਾਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਯੋਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਬੰਧਨ ਕੀਤਾ : ਚਲੋ, ਹੁਣ ਵੁੱਟੀ। ਕਦੀ ਹੁਰਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਛੇ ਕੇ ਜਾਣਾ।

29 ਅਗਸਤ 1981, ਬਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਮੇਲਾ
ਤੋਸ ਪਾਠ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਜ਼ਕਿੰਦਰ ਬੌਰ ਤੇ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਜ਼ਿਰਟ ਮੇਰੀ ਲਤਕੀ 3.45 ਤਕ ਸਵੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸੰਤ ਵਿਆਠ ਸਿੰਘ 1-C/7 ਨਮਾਦਾਰੀ ਗਾਠਨੀ ਨੂੰ ਚਾਕ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਆਪਣੇ ਲਤਕੇ ਸਚਰਗਵਾਸੀ ਤੋਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹੀਦੇ ਤੇ ਫੌਜ ਪੁਆਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸਾਥੇ ਦਿਨ ਦਾ ਦਿਹ ਮੇਲਾ ਮੰਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਬਾਰਨ 3-4 ਵਾਰ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਆਂ ਵੀ ਬਦਲੀਆਂ ਲਈਆਂ ਪਰ ਸੰਤ ਵਿਆਠ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਫੌਜ ਪੁਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਘਰ ਅਕਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤਕ ਚਾਚਨੀਆਂ ਬਨਾਏ ਨਾਲ ਜਜਾ ਕੇ ਦੋ ਮੰਝ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਭਾਗੀਆਂ ਲਈਆਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਵੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਢੇਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਮੰਝ ਦੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਬੈਠੇ ਦਿਸਦੇ ਸਨ।

ਸੰਤ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ) ਦਾ ਨਵਾਂ ਬਲਾਇਆ ਦਿਲਗੁਰਾ ਮੇਥੇ ਨਾਲ ਲਾ, ਕਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਖਾਸ-ਖਾਸ ਬਿਅਕਤੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬੈਠੀਆਂ ਝੰਡਾ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪੈਂਟੇ ਛੇ ਕਦੇ ਤਕ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਫੌਜ ਪੈ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੰਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਕੋਠੀ ਯੁਗ ਚੱਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਸ਼ੁੱਧ ਮਛਾਰ

ਮੈਂ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠਣ-ਭਲੇ ਦਿਚ ਕਰਕੇ ਤੇ ਚਿਛੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਦਰਸ਼ਨਰਥੀ ਪੰਡਿਤ ਸ਼੍ਰੀਮਨ ਕਾਓ ਕਦਾਨੀਅਰ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ

ਐਲ. ਥੇ. ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨਰਤਕ। ਹੋਰ ਕੋਲ ਸਨ, ਕੁਰਚੇਵ ਸਿੰਘ ਹਰਤਨਜਨ ਸਿੰਘ, ਮੱਧਣ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਅਤੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ। ਫੈਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੋਨ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੀਤ-ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਸਿਖਾਇਆ ਸੁਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਸੁਣਵਾਇਆ। ਐਲ. ਥੇ. ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨ ਕੁਛ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਰੁਹਾਣੇ ਵਰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਕਦਰਦਾਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਤਬਾਹ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਖਰਾ ਮੋਟਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਪਰਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਇਸ ਸੁਜਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨੇ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਥੀ ਜਗਹ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟੀ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੇ ਐਲ. ਥੇ. ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਦੀ ਬਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਨ ਸੁਣਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਬੀਨੀਆ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੌਰੋਬੀ ਨਾਲ ਸੀ।

ਫੋਨ ਕਰ-ਸੁਣ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਐਲ. ਥੇ. ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਨਵੇਂ ਮਥਾਨ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬੈਨਡੀ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਫੰਟੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਫੰਟੇ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਧ ਮਲ੍ਹਾਰ ਸੁਣਿਆ। ਹਰਤਨਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟਿਪਣੀ ਚਿੱਠੀ : ਐਨ ਉਹੋ ਸੁਰਾਂ, ਪਰ ਲਗਾਓ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹੀ ਮਲ੍ਹਾਰ ਆਪਣਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਖਰਾ ਕਰ ਗਿਆ।

ਪਟਨੇ ਦੇ ਸਿੱਖ

ਉਥੇ ਪਟਨੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਥੇਰੇ ਆਏ ਲਗਦੇ ਸਨ-ਸੂਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਸਭਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉਲਭਾਵ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਢਾਹੇ ਹੀ ਸੀ। ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਰਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬੋਲ ਸੁਣਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਆਪ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਆਇਆ : ਉਹ ਵਿਆਹ ਇੱਥੇ ਬਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਗੀ ਨਾਲ। ਅਜੇਹਾ ਵਿਗੜਿਆ ਖਲਾ ਹੈ, ਕੰਪਲੀਕੇਟਿਡ ਵੀ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਏ। ਹੋਰ ਸਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬਦ ਕੇ, ਪਟਨਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਸਮਝਿਆ। ਮਸਲਾ ਰਾੜੀ ਵਿਕਟ ਹੀ ਸੀ।

ਬਾਹਰਨੀ ਕੈਲਰੀ ਵਿਚ ਖੁਰਾਣਾ-ਪਰਿਵਾਰ, ਸ. ਛਟੇਲਾ ਸਿੰਘ ਪਖਰੂਨ, ਬੀਬੀ ਉਸ਼ਾ ਦੀ ਵੈਟ ਨੌਰੋਬੀ ਤੋਂ, ਸ. ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ, ਬੇਬੇ ਰਾਮ ਰੱਖੀ,

ਬੀਬੀ ਜਸਵੰਤ ਬੈਂਕੋਕ, ਇਹ ਹੋਰ ਬੈਂਕੋਕੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਜਣੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤਲਾਬੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ

ਮੈਂਹੁ ਸੈਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ : ਸੱਚੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਲ ਕਾਫ਼ੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਡੇ ਨਰ-ਨਾਰ ਅੱਖੀਆਂ ਥਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀਕ ਲਏ ਸਨ। ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਦਿਸਦੇ ਪਰਵਾਰ ਬੁਕਮ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਨ। ਸਰਕਾਰਵਾਲੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਪਟਵਾਰੀ ਪਿਛਾਵਰ ਦਾ ਲਤਕਾ ਉਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬਕਲੀ ਹਿੰਦੂ) ਅਰੰਭ, ਇਸਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਭਰਾ ਇੰਦਰ ਸੈਨ ਅਰੰਭ, ਇਸਦਾ ਭਤੀਜਾ ਕੁਰਦਰਬਨ ਲਾਭ, ਇਸਦੀ ਭੂਆ ਦਾ ਪੁੱਤ ਭਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ, ਇਸਦੀ ਪਟੇਲ ਨਕਸ਼ ਵਾਲੀ ਭੂਆ ਗੋਰਜਾਂ, ਇਸਦੀ ਆਪਣੀ ਸੁਪਰਨੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਰਲਾਬੀ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਥ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਹੀਜੀ ਬਾਰ ਵਿਸ਼ਟ ਵਾਪਸ ਭੀੜੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਖਦ ਦੂਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਦਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇਕ ਭਲਕ ਮਾਤਰ ਲਈ ਉਹ ਵਿਚ-ਮੇੜੇ ਦਾ ਫੌਦੀ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਮਿਥਦੇ ਸਨ। ਵੇਖੋ ਹੀ, ਇਹ ਪਾਸੇ, ਕਾਪਲੀਤ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਬੱਝ ਵਿਚ ਵਿਚ ਪੇਪਰ ਬੈਝ ਚੁਕਾਈ, ਪੈਂਟ ਕੁਬਰਟ ਵਿਚ ਪਲੰਡੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬੀਬੀ ਫੌਰਜਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਸੀ। ਫੌਰਜਾਂ ਬੀਬੀ ਦੇ ਉਰੱਖਿੱਤੀ 3 ਕੁਝੀਆਂ ਜਲਮ ਤੇ ਢੰਡੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਚੰਗੀ ਕੁਝੀ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੀ ਭੈਣ ਦੀ ਭਾਈ ਨੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਲਤਕਾ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਰਖਾ ਕਰਨ। ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਲਤਕਾ ਜਲਮ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਸਰਮੁੱਚ ਠਕਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।...ਪਰ ਇਸ ਚੌਠਾਨ ਪਟਵਾਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕੁਬਰ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਹੈ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਖਣਾ ਦੀ ਪੁਰਤੀ ਹਿਰ ਭਾਵੇਂ ਬੈਰਨਾ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹਾਕਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਫੌਰਜਾਂ ਬੀਬੀ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਤੋਂ ਭਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੇਖੇ ਭਾਗੀ ਮਲਹੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਧੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਬਾਦਾਮਾਂ ਦਾ ਇਕ ਤਕੜਾ ਲਿਫਾਫਾ ਅਤੇ ਨਰਦੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ ਤੇ ਬੇਚਨ ਚੱਸੀ : ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜੀ ਨਹੀਂ ਲਕੜਾ। ਚਿਨੋਂ ਦਿਨ ਰੋਗੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਇਓ, ਦੇਧਰ ਆ ਜਾਦੀਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ

ਕੀਤਾ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਏਧਰ ਆ ਜਾਓ। ਜੋ ਸਹਾਇਤਾ ਲੁਕੀ-ਦੀ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਦੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਆਇਓ। ਕੋਠ ਖਲੋਤੇ ਕਾਮਰੋਡ ਅਨੰਦ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਯਾਰਾ ਪਰਮਿਟ ਠੇ ਕੇ ਹੀ ਆਉਣ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਨ ਜਾਣ। ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲੈਣ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਥੀ ਪ੍ਰਾਸੈਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਬਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ, ਅਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਸ ਪਹਿਲਾਂ ਭਜਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਭਜਨ ਰਿਵਾਇਆ। ਪਰਦਾਰ ਖਾੜੋ-ਬਾੜ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਰਸੌਲੀ ਬਖਸ਼ ਅਤੇ ਸੁਖਦਾਇਕ।

ਕਾਮਰੋਡ ਅਨੰਦ ਨਾਲ

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 15 ਮਿੰਟ ਕਾਮਰੋਡ ਕਾਮਰੋਡ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰ ਠਈ। ਮੇਰੇ ਮਿਆਲ ਵਿਚ ਵਿਕਾ ਹੋਵੇਗਾ—ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾ। ਫੌਰ ਦੀ ਕਮਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ) ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ 'ਬੁਦਿਕ ਟ੍ਰੈਵਲਰ' ਨੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ)। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਡਰੀ ਸ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਥਿਤੀ। ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਕਿ: ਉਠ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਕੜ।

ਇਸ ਬੈਠਕ ਸਮੇਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 12 ਵਜੇ ਵੁਝੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਛੱਤਰ ਪਾਈ ਨਈਂ ਖਿਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ

ਇਕ ਵਜੇ ਰੋਜ਼ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਛੇਲੀ ਦੇ ਸ. ਚਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਾਸ ਹੋਰ ਵੀ ਸਰਕ ਘੇਬ ਕੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਰਧਾ ਕੇ ਚੌਕਾਨ ਸਥਾਨ ਵਧੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਲੇਖਕਾਰ ਤੇ ਪੰ: ਚੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਬੀਰਤਨ ਹੋ ਗਿਆ 3 ਵਜੇ ਰੋਜ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਘਾਬਰਾਈ ਦੀਆਂ ਮੌਕਾ ਟੇਕਣ ਹਿਤ ਬਰਾਬਰ ਠਕ ਗਈਆਂ। ਸਵੈਦ ਕਸਰਤ ਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇਠੇ ਤੇ ਚਰਪੂਰ ਇੱਕਠ ਸੀ।

20 ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਛੱਕ ਪੈਏ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪੰ: ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੁ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇਵੇ ਕਦਾ ਬਾਬਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਕੁੱਝੀ ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਵੇਂ ਮਹਲ ਦੇ ਲਛੇਛ ਪੜੇ। ਪੁਰਬਾ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਰਾ ਠਕਾ ਕਿ ਮਾਈ ਵੀਰਾਂ ਘਾਬਰੇ ਚੰਜ ਵਾਲੀ ਵੀ ਖੂਬੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਠ ਦਾ ਛੱਕ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਸੀ।

ਸੰਤ ਚਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਰਦਾ ਪਰਦਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਰਾਜੀ ਸ. ਬਨਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ

ਸਿੰਘ ਚੋਰਾ ਆਦਿ ਮੇਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ, ਸੰਤ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸਾਢੇ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਣਾਈ' ਉਰੇ ਖ਼ੁਆਣਾ ਸਹਿਤ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੋਰਾ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅੱਜ ਸਨ, ਪੰ: ਭੰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਸੂਫਾ ਭੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾ: ਏ., ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਸ. ਖਤਬ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ, ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ, ਸ. ਖ਼ੀਰਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਗਰ, ਠਾਕੁਰ ਆਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੱਥਰਾ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚਿਤਾਰ।

ਅਚਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ

4.30 ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ: 'ਜਿੰਨੀ ਕੁਧੁ ਨੋ ਧੰਨੁ ਕਰਿਆ ਤਿਨ ਜਮ ਨੇੜਿ ਨ ਆਇਆ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਐਸਾ ਹੈ।

ਬਲਿਸ਼ਟ ਦੀ ਨਿਯਾਨੀ ਹੈ: ਕਿਤੇ ਦੇਸਿ ਨ ਆਇਆ ਸੁਟੀਐ ਡੀਰਥਿ ਪਾਸ ਨ ਬੈਠਾ। ਚਾਤਾ ਚਾਨਿ ਕਵੈ ਜਮ ਲੇਵੈ ਮਹਲਿ ਉਸਾਰਿ ਨ ਬੰਨਾ। ਲੈ ਕੈ ਨਾਇ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀਂ ਬਲਿ ਦੇ ਲਭਣ ਦੇਈ। ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਫੈਸ ਗਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਵਰੀਤ ਬੈਸਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਸਾ ਹੀ ਜੇਤੂ ਹੋਵੇ। ਮਾਧੁਸੀ ਢੋਵੇਂ ਧੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਮਦਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਸਾਨੂੰ ਸੁਭੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਬਲਕੁਗ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ।

ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਛਾਪੁਟ ਲਈ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਕਢਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਕਢਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਤਰ ਭਾਤੀ ਮਾਰੇ। ਨੌਰੰਗੀ ਵਿਚ ਭੀਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰੇਸ਼ਿਵ ਆਰਪ ਮੇਲੇ ਸਾਥਾ ਚੋਰ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਪਰਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਭੰਦੀ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢੇ। ਅਰੇ ਉਹ ਭਲੇ ਕੇਮਾ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਕੁਸੀ ਵੀ ਕੁਰੂ ਦੇ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖੋ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਂਜ ਤਾਂ ਏਂਡਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਰੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਰਚਣਵਾਲੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਏਵੀ ਪੱਖ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਉਹਦੇ ਘਰੇ ਤੇ ਭਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਸਾ ਰੋਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਮਲਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖਿੱਟੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਈ ਖੁਫ਼ੇ ਪਜ਼ਾਮੇ ਪਾਈ ਕਿਰਦੇ ਹਨ, ਕੁਸੀ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਪਹਿਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਭਈ ਕਿਹਤੇ ਕਾਝੇ ਠੀਕ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਦਿਬਦਾਸ ਗੱਖਆਂ ਜਮ ਦੇ ਰਾਹਿਓਂ ਵੀ ਛੁੱਟ ਜਾਈਦਾ ਹੈ: ਖ਼ੁਸੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਚੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕੁੱਧ ਫਫ਼, ਜ਼ਰਨਾ ਸਿਖੇ। ਲੋਭ ਰਿਆਜ਼ੀ। ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਬਚੋ ਤੇ ਉਦਮ ਕਰੋ। ਉਦਮ ਕਰਿ ਹਰਿ ਜਾਪਣਾ...

‘ਜਨਮ ਮਰਣ ਤਿਨਾ ਦਾ ਚੁਕਾ ਜੋ ਹਰਿ ਬਰਨੀ ਲਾਗੇ ।’ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਕੇ, ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਉਹਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ । ਇਹ ਜੀਵਨ ਬੋਝੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੋ ।

ਉਥਾ ਮਹਲੀ ਪਾਵਹਿ ਕੂ ਬਾਸਾ ।

ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹਿ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਾ ।

ਏਥੇ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵਿਚ, ਸਕੂਲ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ । 8 ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਕਮਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਹੋਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਹਾਇਤਾ ਆਦਿ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ । ਆਪਣੇ ਕੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਈ ਰਖਣ ਲਈ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭੇਜੋ ।

ਕੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨ ਮਨਾਇਆ ਕਰੋ । ਪੰਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਰੀਸ ਨ ਕਰੋ । ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਓ । ਹਰ ਵਾਰ ਭੈਰਵ ਪਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕੁਮਾਲੇ ਨ ਚੜ੍ਹਾਓ, ਇਹਨਾਂ ਪੰਛਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਕਾਪਣਾ ਨਾ ਦਿਓ । ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਮਾਲੇ ਉਥੇ ਹੀ ਬਣਾਓ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਭਿੰਜ ਗਏ ਹੋਣ ।

ਸਕੂਲ ਵਾਸਤੇ ਫੇਬਲ 150 ਲੜਕੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਾਓ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਬਲ ਭਾਖਦ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ । 8 ਦਿਹਾੜੇ ਹੀ ਚਾਨਣੀਆਂ ਹੋਣ ਸੰਗਤ ਜੋਗ ਲੰਗਰ ਵਰਤਿਆ । ਰੱਜਵਾਂ ਬਝਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ 8 ਭਰਪੂਰ ਢਾਢਾ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ।

ਬਿਛਾਇਗੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਯਥੈ ਸ੍ਰੀ ਐਲ. ਡੇ. ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਪਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਬਦੀ ਪਧਾਰੇ ।

ਭਮਰੋ ਨੇ ਰਾਬੀ 12.01 ਡੇ ਯੂ. ਡੇ. ਨੂੰ ਕਲਾਵੀਟ ਵਤੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਲਖਨਊ ਐਲ ਡੇ 9.45 ਵਜੇ ਛਾਹਜਹਾਨ ਪੁਰ ਨੂੰ, ਕੋਲਾ ਵਾਰਮ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਗਏ ।

ਸਿਨੇ ਬੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦਾ ਭੈਰ ਪਾਣ ਹਿਰ ਐਮਨਾਬਾਦ ਪਧਾਰਨਕੇ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਠੀਓਂ ਸਚੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰਕੇ 12.9.81 ਨੂੰ ਡੋਟੀ ਸਾਹਿਬ, 3.9.81 ਨੂੰ ਸੁਥਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨਮਿਰ ਭੋਂਡ ਸਮੇਂ ਮਹਿਤਪੁਰ ਅਤੇ 4.9.81 ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮਨਾਣੀ ਜਾਣਕੇ, ਜਿਥੇ 8-10 ਦਿਨ ਦਾ ਰਿਖਾਮ ਹੈ ।

1 ਸਤੰਬਰ 1981, ਮੰਡਲਚਾਖ

ਯੁਰਦਾਸ ਪੁਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਮੈਂ ਕੌਲੁ ਰਾਤ ਦਾ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ‘ਵਰਿਆਮ’

ਘਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਹਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਭਾਖੀਸ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਉਹ ਅੱਜ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਹਨ, ਆਰਥਰ ਸੈਕਟ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜੇਲ

ਰਾਤ ਜਲੇਧਰ ਬੈਂਟ ਸੀ, ਦਿਨੇ ਦੋ ਵਜੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜੇਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਦੇਬੇ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੈਦ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਜਵਾ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਇਨ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਕ ਰੈਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤਾਂ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਟੋ ਉਹਨੂੰ 'ਰੈਟੀਨ ਕਰਕੇ' ਹੀ ਸਲਾਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਬਰਬੇ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੋਂ ਬਸ ਨੰ ੩ ਪਠਾਨਕੋਟ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪਠਾਨਕੋਟੋਂ ਮੁਨਾਸਬ ਬੱਡੀ ਰਾਤੀਂ 11 ਵਜੇ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਮੰਡੀ ਗਿਆ। ਚਰਾਬਟ ਨੇ ਚੰਨ ਸੁੱਟਿਆ।

2 ਸਤੰਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਭੁੰਡਰ (ਬੁਲ੍ਹ)

ਬਸ ਦਿਨੇ 10.30 ਵਜੇ ਭੁੰਡਰ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਗਈ। ਪਰ ਨ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਜੇ ਐਟ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਪਿੱਛੇ ਹੋਂ ਅੱਥੇ ਇਹ ਸਟੇਟੀ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਠਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਭੁੰਡਰ ਰਹੀ ਸਾਡੀ, ਪਹਿਲੀ ਬਸ ਦੇ ਮੁਸਾਵਰਾਂ, ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਚੋਰ ਨਾਭ ਵੰਟੀਆਂ-ਵੰਟੀਆਂ ਭਰਬੇ ਸਭਰ ਦੇ ਚੰਗੀ ਪਾਸੀ ਨ ਬੱਠਿਆ ਪੁੱਢਾ। ਇਹ ਜਿਠਾਂ ਵਾਡੀਂ ਹੀ ਕਿਤੇ ਪਰਬਤ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਭੇੜ ਸਭਰ ਤੇ ਆ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਕੁਆਡਰੇ ਯਮਰਾਹੀ ਹੋ ਪੁੱਠਰੀ ਕੁੱਝ ਚੋਂ ਘਰ ਵਿਥਨਾਨ ਪਾਈ ਕਰ, ਕੁਝ ਭਰ ਭਰਾ ਜਿਉਂ ਹੀ ਲੰਮਾ ਪਿਆ, ਕੁਖਾਰ ਨੇ ਘੋਰ ਡਿਆ।

ਬੀਬੀ ਤੇਜ ਕੌਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

ਭੁੰਡਰ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਤੇਜ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਭਾਵਯਾਨੀ ਬਖਸੀਅਤ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਬੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਲਭਭਰ ਅੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਘਰ-ਘਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾ-ਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਇਸਰਰੀਆਂ ਬੀ ਇਹੋ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਤੇਜ ਕੌਰ ਇਸਰਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਾਯੋ ਏਸੇ ਘਰ (ਕੁੱਕੂ-ਯਮਰਾਹੀ ਦੇ) ਸੀ। ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤਕ ਭੁੰਡਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਨਾਮਯਾਨਾਂ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਖੀਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬੀਬੀ ਲਾਜਾਂ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਜਗਦੀਧ ਸਿੰਘ ਸਰਾਫ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ

ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ, ਬੀਬੀ ਜੁਗਿੰਦਰਪਾਲ ਸੁਪਤਨੀ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਡਦਾਬਾ, ਬੀਬੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਹਰਜਨ ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਫੁਮਾਰ ਆਦਿ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭੋਟਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਮ-ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਸਨ।

ਬੀਬੀ ਤੇਜ ਕੋਰ ਮੇਰੀ ਮਥਰ ਸੁਰਤ ਪੁੱਛਣ ਆਈ ਤਾਂ ਕੱਠਾਂ ਛਿਰ ਪਈਆਂ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸੰਤ ਅਣਖ ਸਿੰਘ ਬੀਤ ਮਰਾਹੜੂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਕਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਸਪੁੱਰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਚਰ ਛਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਥਰਕੇ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਇਹ ਆਪ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾਕੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਰ ਥਰਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਕਮ ਲਾਭੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਸਿਆਹੜ (ਬਿ: ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪਿਰਠ ਪਾਣ ਹਿਫ਼ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਨਕਸ਼ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1915 ਬਿ: ਵਿਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਾਣਾ ਦੇ ਕਥਹਿਰੇ ਪ੍ਰਭਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਬੀਰੀ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਭੋਸ ਕੋਰ ਉੱਚੀ ਲੰਮੀ, ਚਟਦੀ ਢਬਦੀ ਤੇ ਮਾਡਾ ਢਾਢੇ ਕਟਕ ਰਿੰਨੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਸਵਾਮਿਲ ਹੈ। ਸੰਘਣਾ ਸਰੋਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਰਖਦੀ, ਮਿਠ ਬੋਲੀ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੇਰਾ ਸੰਧ ਮਰਿਆਵਾ ਨਾਲ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੰਧ ਰਖਦੀ ਆਈ ਹਾਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਪੋਥੀਓਂ ਤਿਲਕ ਇਸ ਦੇ ਕੂੜਟੇ ਨੂੰ ਚਕਰਦਸਤ ਚਰਕ ਆ ਗਈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਦਾ ਸੰਧ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ, ਮਾਡਾ ਚੰਚ ਥੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹਿਰੇ ਦੇ ਸੰਧਣੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਲਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਧਿਆਨ ਰਖਦੀ ਦੂਜੀ ਥਾਣ ਕੁਤੀਂਬੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਸੁਭਾਤ

ਅੱਜ ਰਾਤੀਂ ਜਦੋਂ ਜੁਆਰਾ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਲਾਈ ਕੂੜਾਨੋਂ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ 'ਬੀਰੋ ਦੀਆਂ ਪੇੜਾਂ' ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਇਕ ਟੋਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਦੀ ਲਈ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਇਹ ਕੁਹਾਡੇ ਕਸਤੇ 550/- ਦੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਰਿੱਪੀ ਤੋਂ। ਕੁਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਹਾਡੀ ਭੋਟ ਕਰਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਦਿੱਛਾ ਪੁਰਤੀ ਦੇ ਕਾਨੇ ਲਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਲੱਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮਲਾਈ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਦਿੱਤਾ।

2 ਸਤੰਬਰ 1981 ਦੇ 'ਨਵਾਂ ਰਾਮਨਾ' ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਲਿਖੀ ਪਾਬਿਜਤਾਨ ਯਾਤਰਾ ਛਪੀ।

4 ਸਤੰਬਰ 1981, ਬੁਰਗਵਾ ਬੁੰਡਰ (ਬੰਨੁ)

ਰਾਤੀ ਮੇਰਾ ਬੁਖਾਰ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਟਿਕ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਤਾਪ ਦੀ ਡਿਗਰੀ 104 ਸੈਲਸੀਅਸ ਹੋ ਗਈ। ਪੁੰਪ ਸੈਕਟ ਤੇ ਚਲਣ ਵਿਰਨ ਦੀ, ਏ ਘੰਟੇ ਬੰਗੀ ਸਭਾ ਮਿਲੀ।

ਬਾਜ਼ਬੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ

ਬਾਜ਼ਬਾ ਹਰਜਨਲ ਸਿੰਘ ਬਟਾਲਵੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮੇਰੇ ਨਾਂ, ਹਮਰਾਹੀ ਤੇ ਠਿਆ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਘਰੇ ਚਿਕਰ ਅਤੇ ਪੁੰਮ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ, ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਘਰੇ ਕਿਸੇ ਸਨੇਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ। ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ :

“ਫੇਰ ਏਹ ਇਕਦਮ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਗਈ ਕਿ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਮਨਾਲੀ ਆਏ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਕੁੰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬੰਨੇ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ : ‘ਹੀ ਇਕੱਠ ਵਿਚ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਿੰਨਾ ਸੁਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਕਦੀ ਜੀ ਘਰੇ ਸੈਂਦਣ ਲਗ ਪਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਦੀ ਜੀ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾ ਕਿਵੇਂ ਭਾਲਾ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ। ਜੇਕੁ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਬੁੰਡਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਜੇਕੁ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਕੁਨੁ ਮਨਾਲੀ ਦੀ ਸੈਰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲਈ।”

ਖਸ-ਮਬਰੀਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਹਮਰਾਹੀ ਨੇ ਰਾਤੀ ਘਰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਮੰਡੀ ਅੱਜ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਛੇ ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਬੁੰਡਰ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ। ਜ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭ ਵਲ ਲੰਗਰ, ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਮ ਭਿਮਰਨ ਅਤੇ ਬਾਅ ਤਕ ਮਨਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ।

ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਸਵਰਨਕਵਾਸੀ ਜ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧੌਰ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਅਰਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪੋਸਿਆ ਘਰੇ ਪੁੱਛਾ ਤਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿ ਡਰਦਾ ਹੈ : ‘ਰਸੀ’ ਦੁ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈ, ਆਜ ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਮੁਆਖੜੇ ਘਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ?

5 ਸਤੰਬਰ 1981, ਬਨੀਦਾਰ ਬੁੰਡਰ (ਬੁਨੁ)

ਬੁੰਡਰ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਰਾਅ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ। ਲਾਗਰੀ ਸਿੱਕ ਅਤੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਰਾਤ ਦੇ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਠਕਾ ਕਣਿਆਂ ਤੇ ਫੰਗ ਰੋਗਨ ਨਾਲ ਸਜਿਆ—

ਫੌਜਿਆਂ ਜਗਦੀਸ-ਮਨਜੀਤ ਦਾ ਘਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਬਦੀ ਜਿਵੇਂ
ਜਾਮਿਓਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖਾਮਦ

ਅਸੀਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਰਿਆਸ ਹੋਣੇ ਪਛਤ ਗਏ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਅਤੇ ਇਕ ਅੱਧ
ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ, ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀਠੀ ਆਰ ਹੋ ਸਦੇਰੇ ੩ ਵਜੇ ਚੁੱਤਰ ਪਹੁੰਚ
ਗਏ। ਸਦੇਂ ਤਕ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਿਜਨੋਰ ਦੇ
ਸਰਬਾਰੀ ਸੋਊ-ਬਗੀਚੇ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਏਥੇ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰਟੀਫਲਚਰ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤੋਸ਼ਦ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਮਹੀਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਇਸੇ
ਸਰਦਾਰ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਉਛੀਯ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚਕੀ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਕੁਝ ਭਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਭਾਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਵੀ ਸ. ਜਗਦੀਸ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਿਆਨ ਹੋਣ ਸਥਾਈਆਂ ਬਣ
ਚੁੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਲਕੇ ਪਛ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਭੇਦ ਅੰਦੇ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ
ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਪੈਂਟ ਵੱਖ ਹੋਰ ਜੋੜ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਵਿਛੇ
ਹੋਏ ਵੇੜ ਤੇ ਵੇੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿੱਚੇ ਸਪਾਟ ਲੋਟ ਕਢੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਬਾਜ਼ਬਾ ਦੇ ਭਾਏ

ਮੈਂ ਚੌਸਿਆ ਕਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਬਾਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਮੁਠਾਕਾਡ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।
ਹਕੂਮ ਕੁਰਤ ਵੇਲੇ : ਮੈਂ ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਲੀਂ ਕੁਧਿਆਇਓਂ ਵਿੱਠੀ ਵੇਨ ਕੀਤਾ
ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਭਵੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚ 21 ਵੇਂ ਨਾਲ-ਦਰਬਾਰਾ
ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ-ਜਿਰਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਚੌਸਿਆ ਅਤੇ
ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬਹੀ ਕਿ ਬਾਜ਼ਬਾ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਜੰਲ
ਵਿਚ ਹੈ। ਬੁਝ ਕਰੇ, ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਨ ਕਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਲਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਥਾਧ ਫਰਟ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੁਣਾਏ।

ਪ੍ਰਥਾਧ ਫਰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪ ਸੋਣ-ਕਮਰੇ ਕਲ ਚਲੇ ਕਢੇ ਤਾਂ ਜਾਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ
ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝਮ ਦੇ ਕਢੇ : ਮੈਨੂੰ ਪੋਟੇ ਬਾਰਾ ਵਜੇ ਉਠਾ ਚੇਦੋਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਆਪੇ
ਨ ਉਠਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ

ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੇਤ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ,

ਸੰਤ ਬਲਬਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ, ਸੰਤ ਬਰਚਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਮਪੁਰੀ, ਸੰਤ ਸਚਨ ਸਿੰਘ ਨੰਕਰੀਆਂ, ਬੀਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਪੁਰਬਾ ਆਪਣੇ 'ਕੁਰਬਾਨ' ਠਾਢ, ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਤਰਲੋਂਡ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਦੇਵਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਹੁਣੇ ਮੰਡੀਓਂ ਦੇਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਸਤਰ ਸਾਧਕ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ

ਅੱਜ ਕੌਲ ਜਗਦੀਸ਼-ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਠਾਢ ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਵੀ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਰਿੰਦਤਵਾਹੀਆ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਕੌਲੀ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਚੰਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਆਪਣੀ 19 ਬਨਾਨ ਕੁਝ ਮਕਲੇ ਚਮੀਡ ਸੁ ਦਮਦਮੇ (ਸਲਾਮ) ਵਿਚ ਸੀ, ਕੇਚ ਕੇ ਕੈ'ਕ ਵਿਚ 50,000/-ਜਨਾ ਕਰਵਾ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਦੇ 350/-ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਮਝੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਜ ਬਣਾ ਰਖੀ ਹੈ। ਚਮੀਡ ਰਖਣ ਨਾਲੋਂ ਵੇਹਦੀ ਰਖਮ ਵੱਟ ਕੇ ਕੈ'ਕ ਵਿਚ ਰਖਦੀ ਵਧੇਰੇ ਉਪਸਾਦ੍ਰਿ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੁਝਾ ਦਮਦਮਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵਨ ਨਕਸ਼ ਖਲੀਦਣ ਸਮੇਂ, ਸਾਧ ਸੰਜਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਸੇਵੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ 12-12 ਵੇਲਾ ਚਮੀਡ ਦਿਨਾਮ ਵਿੱਤੀ ਸੀ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇ ਵੇਲਾ ਵਿੱਤੀ ਲਈ। ਪਰ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬਾਪਸ ਛਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਸੁਖਮਨੀ ਕਲਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਾਂਚੇ ਹਨ। 108 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਹੋਏ। ਪਰ ਉਹ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਛੰਮ ਭਾਰ ਖਰਦੇ ਰਹੇ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਦੂਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਕੰਮ ਕਾਰ ਵੇਹਦੀ ਵਿਚ ਰਹਦੇ, ਨਾਛੇ ਭਾਣੀ ਪਸੁਰੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 3 ਮਹੀਨੇ ਕੋਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਰਾਇਆ ਸਾਧ ਸੇਕਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਦੇ ਚਿੰਦੀ ਹੋ ਅਤੇ ਚਿਹ ਮੋਜੀ ਆਦਮੀ ਮੇਜ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਭੰਮਿਆ ਦੀ ਜੋੜੀ ਕਰਵੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਨ, ਇਹ ਅਿਭਰੇਹੋ ਸਾਲ ਹੀ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੇਵਾ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਭੁੰਤਰ ਦੇ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਢ

ਹੱਲੀ-ਹੱਲੀ ਕੁਰਦਾ ਮੈਂ 12.45 ਧਰੇ ਗਿਆਸ ਰੰਬੇ ਤੇ ਕਣੇ ਭੁੰਤਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਅੱਜ 'ਦੋਵੇ' ਕੁਰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਸਟ ਰੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸਨ। ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਬਤੌਰ ਕੁਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਏਨੀ ਉਦਯਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਰੋਰ

ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਰ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

12.30 ਤੋਂ 1.30 ਤਕ ਭੁੰਤਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸੌਂਹਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸਮਾ ਦੇਖੇ ਹੀ ਬਿਤਾਇਆ । ਏਥੇ ਪ੍ਰਤਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥੇ ਟਿਕਦੇ ਰਹੇ ਚੌਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ । ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਬੇਠ ਬੈ ਹੀ, ਬਾਣੀ, ਨਾਮ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਤੇ ਬੋਲਨੀ ਪਾਇਆਂ ਕੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ।

ਪੂਰਬੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ । 2.45 ਵਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਚਲੇ । ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਥਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਵਾਰੀ ਪੁੰਨਰ) ਡਰਾਈਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸੰਤ ਤਲੇੰਡ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਦੀ ਥਾਰ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੈ ਚਲੀ । ਥਾਰ ਵਜੇ ਹਮਰਾਹੀ-ਪੁੰਨਰੀ ਟਾਕਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਚਿੰਟੀ ਥਾਰ ਤੋਂ ਥਰੁਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਉਤਰੇ । ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਰ ਤੰਗਰ ਡਕਿਆ ਤੇ ਵਿਰ ਮਨਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਚਾਲੇ ਪਾ ਕਏ ।

6 ਸਤੰਬਰ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਮਨਾਲੀ (ਬੁੱਲ) ਵਿ: ਪ੍ਰ:

ਮੇਰਾ ਫੰਕੂ ਦਾ ਦਿਨ ਥਾ-ਆਰਾਮ ਹੀ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ । ਸੁ ਅੱਜ ਮੇਂ ਅਤੇ ਹਮਰਾਹੀ ਸਕੂਟਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਮਨਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਨਹਾ ਹੋ ਕੇ ਕੂਰ ਪਏ । ਕੁਰਬੇ-ਕੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ 7.00 ਵਜੇ ਲਏ ਸਵੇਰ ਦੇ । ਮਨਾਲੀ 9 ਕੁ ਵਜੇ ਅਪਸ਼ਿਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਚਤੁਰਿਕਰਦ ਹਮਾਰੇ

ਪਰਬਤਾਂ ਦੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਕੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੁਰੁਤਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਮਨਾਲੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਧਰਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟਣ ਨੂੰ ਗਿਆਰ ਸੀ । ਚਰਣਨੀ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ, ਪੰਥਰਾਂ ਨਾਲ ਬੱਜ-ਬੱਜ ਮੈਦਾਨਾਂ ਭਲ ਦੀ ਤਾਪ ਵਿਚ ਦੌੜੀ ਜਾਣਾ । ਇਹ ਅਨਹਦ ਨਾਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਵਿਸਰਾਰ ਬਲ ਭਈ ਜਾਦਾ ਸੀ । ਇਹ ਵਹਿਣ ਤਾਂ ਚਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਰੇਭ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਚੀ ਸੀ । ਗਿਆਸ-ਤੰਬੂਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਕੁਸ਼ ਕੁਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਂ-ਸ਼ਾਂ ਲਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ ।

ਮਨਾਲੀ ਦਾ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮਨਾਲੀ-ਕੁਲੂ ਦੁਆ ਮਾਰਕ ਅਰਥਾਤ ਜਕਤ ਸੁਖ ਵਾਲੀ ਸਤਕ ਤੇ, ਚਾਲੀ ਕੁ ਫਰਲਾਤ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਹੈ । ਸ਼ੇਰਾਂ ਲੱਤੇ ਬੁਟਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਆਬੀ ਹੋਈ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਕੂਟਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖਡਿਰਾਰ, ਸਾਧਵੇਂ ਇਸਦੀਆਂ ਪੇਂਡੀਆਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹ ਤੇ ਜੱਤੇ ਵੇਖ ਸੋਚ ਸਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਉਪਰ ਹੋ ਹਨ, ਨਾਲ ਦੀ ਸੰਕਤ ਸਮੇਤ । ਰਵਾਂ ਰਵਾਂ ਪੇਂਡੀਆਂ ਬੜੇ ।

ਅਧਿਐਨ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ

ਧਰ ਦੀ ਫੱਡੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਜਗੀ ਕੋਥਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ, ਹਸਤ ਕੰਦਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੋਤ ਵੱਡੀ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਹਮਣੇ ਤੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਸੁਭਾਵਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸਨ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਾਂ। ਤੁਥ ਤਤਕਰੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਪਏ ਸਨ।

ਸੂਬਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਚੇਰ ਬਦਦਾਰੀ ਕਰਦੇ, ਸੱਤ ਹੁਕਮੇ ਸਿੰਘ ਨਿਜੀ ਸਕੱਤਰ। ਪੂਰਬਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋਏ ਇਥੇ ਸਰੀਰ ਸਨ : ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭੱਠ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨਪੁਰੀ, ਸੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਸੰਤ ਕਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰਾ ਸੇਵਕ, ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ 'ਨਿਰੀਖਿਆ', ਮਹੰਤ ਯਾਤਨ ਸਿੰਘ ਸਨਖਰਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਾ: ਚਰਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਸਮਪੁਰੀ।

ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਸੰਘਣਿਆਂ ਆਗੇ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾਇਆ। ਕਿਰਪਾ ਗੋਰੀ, ਪਯੋ ਜਾ ਖੁੰਡੇ ਪਤਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਪੋਪ ਦੱਸਿਆ। ਅਤੇ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਕੁੰਭਾ ਪੰਨਾ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੁਣਾਇਆ।

ਇਹ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਯੋਗ ਕਪੂਰਥਲਾ ਰਵਿਰ 'ਜਪੁਜੀ' ਦਾ ਟੀਕਾ ਸੀ। 12 ਸਤੰਬਰ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਢੀ ਪਹਿੰਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਟੀਕਾ ਖਰੜੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਮਹੰਤ ਆਸਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਵਾ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਤਰਗੀਬ ਨਾਭ ਜੋੜ ਲਿਆ ਸੀ।

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਦੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਸਨ। ਮਨਾਡੀ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਰਫ ਚੰਟੀਆਂ ਦੀ ਉਚਾਲੀ ਸਾਂਝ ਬੈਠਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਲਕੜਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਕੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆ ਤੇ ਹੀ ਬੈਠ ਹੋਵੀਏ। ਪਈ-ਪਠ ਹੋਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੁਰਜ ਬਿਰਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬੀਬ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਨਿੱਕਾ ਗੋਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਏਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਕਰਮੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਠਿੱਥ।

ਇਕ ਬੋਝਕ ਇਹ ਵੀ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੰਗੀਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਫਿਰਦੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਦ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਖ-ਬੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਠੀਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ, ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭੇਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਰ-ਵਿਰ ਹੁੰਦੀ ਵਿਰਥ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕਦੀ ਸਰਕਲਾ ਗਿੱਜਾ ਠੀਕੇ। ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਇਕ ਵਖਰੀ ਟੀਕਾ ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਨਦਰੀ ਰੋਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ

ਜਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ।

ਘਰੇ-ਘਰੇ ਵਿਅਕਤ ਜਾਂ ਕੋਤਹਮਈ ਰਚਨਾ ਵੀ ਭੇਂ ਜਾਂਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੰਪਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ 'ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਘਰਸ਼ਚ' ਦੇ ਲਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਜਾਏ, ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਚੁਟਕੀ ਲਈ: ਕਿਤੇ 'ਵਿਚ' ਨੂੰ ਹੋਤਾ ਬਿੰਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਾ ਜਾਏ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਬਿਸਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੇਂ ਵੀ ਅਜੇ ਨੁਕਤਾ ਪਕੜਣ ਦੀ ਕੋਬਿਲ ਵਿਚ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਮਾਇਆ: ਹੋਤਾ ਬਿੰਦੀ ਲਾਇਆ ਗੱਲ ਇਕਦਮ ਝਾਵ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਾਗਮ 'ਵਿਚੇ' ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਸੁਣ ਸਮਝ ਕੇ ਹਾਸਲ ਪੈ ਗਈ।

ਅਧਿਐਨ 7 ਰਜੇ ਸਬੋਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ 10 ਵਜੇ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਟੀਕਾ ਧਾਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕੰਝੀਰ ਅਤੇ ਥੇਲਾਕ ਸਾਖਈ ਸੀ।

ਸਵੇਰੇ 3.30 ਵਜੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਬੁੰਡ ਤੋਂ ਪੁੱਜ, ਇਸਦੇ ਲਗਮ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਲਨਾਨ ਫਰ, 6.00 ਵਜੇ ਤਕ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਚਾ ਗੀਰਤਨ ਸੁਣ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਏ ਥੋਠੇ।

ਬਿਬਾਧ ਚਰਚਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਵੀ ਸੁਵਿਧਾ ਮੁਤਾਬਕ ਬੈਠ ਕੇ ਆਨੰਦ ਕੁਣਦੇ।

ਮੰਡੀ ਦੀ ਸੰਕਤ ਵਡੋਂ

ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਚਾ ਮੰਡੀ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਕਤ ਵਡੋਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੀਤਿਨਿਧ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਇਹ ਹਰ ਡਕੂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਡਰਲੱਕ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਆਪਣੀ ਗਾਰ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੰਨੀਓਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਾਦੇ ਦਾ ਚਾ ਡਰਾਈਵਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਚਾਸ ਵੀ ਮਾਣਾਭੋਰ ਬਣੀ ਜੋਪ ਲੈ ਕੇ ਆਰਾਮਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।

ਲੰਡਰ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਹਲਫਜਨ ਕੌਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭੀਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੀਬੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਸੁਪਰਨੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਰਨੇ ਮਨੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਅੱਜ ਅਧਿਐਨ ਸਮਾਪਤੀ 10.30 ਵਜੇ ਹੋਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਕਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਬੜੀਓ ਪਾਰ ਬਰਫੇ ਵਧਦੀ ਬਿਅਸ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਇਲਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਰੀਬ 60 ਪੋਤੀਆਂ ਹੋਤਾ ਉਤਰ ਗਏ। ਏਥੇ ਹੀ ਘਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਰਬੇਸ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਜੁਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਰਾਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮਨਾਲੀ ਤੋਂ ਰੋਹਤਾਸ ਦੌਰਾ (61 ਕਿ: ਮੀ:) ਥੇਲਾਕ (115 ਕਿ: ਮੀ:) ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏ ਲਏ ਪੁਰਾਣੇ ਹਲਕੇ ਪੁਲ ਦੇ, ਮਨਾਲੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੌਰਾ ਪਾਸੀ,

ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਾਥ, ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਸੁਤੀਂਦੀਆਂ ਸਲੂਲਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਚੰ ਹੋਟਲ ਹਨ।
ਦੱਖਣੀ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ 6 ਕਮਰੇ ਰਖਵੇਂ ਹਨ। ਚਾਰ ਕਮਰੇ
ਤਾਂ ਰਾਤ ਤੋਂ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮ ਵਾਰ ਕੋਲਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ
ਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਟਲ ਵਿਅਸ ਦੀ ਤੰਗੀ ਰੱਤੇ, ਦੱਖਣੀ ਨੁਕਰ ਦੇ
ਕਮਰਾ ਨੰ: 308 ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ।

ਰਾਪ ਸੰਤਾਪ

ਅਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸੁਫਲਾ ਰਾਪ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮਲੋਰੀਏ ਦੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਕਬੀ
ਦੀਆਂ ਬਹਿਰਾਂ ਲਏ ਪਾਸੇ ਫਰ ਹੋਣ। ਨਾਚੀ ਕਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਣ। ਦਿੱਜ ਜਾ ਰਹੀਆਂ
ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਚਕੁਰ ਸੰਕੀਰਕਾਰ ਡਾਨਪੁਰੇ ਨੂੰ ਅਕੁਸ ਫੋੜਦਾ ਬਸਲ ਦੀ ਧੁਨੀ
ਬਰਕਰਾਰ ਰਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਤਿੰਨ ਭਾਂਚੇ ਬੰਬਲ ਉੱਪਰ ਲਿਆਂ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਿੱਘ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਾਂ ਰੋਂ
ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਚੰਦਰਾਵ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਖਿਸਾਰ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਭੈਦੀਆਂ ਹੀ
ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮਲੋਰੀਆ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭੱਭਟ
ਮਲੋਰੀਆਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ।
ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਲੋਰੀਆ ਮਾਰੂ ਛੱਡੀਆਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸਦੀ
ਧਿਆਨ ਭਰਪੂਰ ਖਾਣਣਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਕੁਖਰ ਨੂੰ ਵਿਅਸ ਵਿਚ ਕੁਤਰਾ ਦਿੱਤਾ
ਸੀ। ਮਖਰ ਸੁਰਤ ਪੁਛਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਸਰੀਆਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਖ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਅਭਾਸ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅੱਜ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਰਸ ਪਰਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਣ
ਵਾਲੇ ਕੁਣੀ ਸਨ। ਅਤੇ ਅਤਿਕੁਰੂ ਕੋਈ ਸੰਕਰ ਹੀ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਾਤ ਪੈਂਦਿਆਂ ਰਾਤ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਖ' ਵੀ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਾ ਭਾਗ
ਖਣ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਮਰਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਜਮਰਾ ਇਨ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ
ਮਕੂਟਰ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੁੰਦਰ ਜਾ ਰਹੇ।

7 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ
ਮਨਾਨੀ (ਕੁਰੂ)

ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ

ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੱਡੀਆਂ ਖਾਣ ਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ
ਸੁਖਦਾਈ ਬਿਸਤਰ, ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਕਮਰਾ, ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਬਿਆਸ
ਨਦੀ ਦੇ ਪੱਥਰ ਖਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਾਦ, ਵਿਅਸ ਦਾ ਕਿਠਾਠਾ, ਪਿਆਰੇ ਮੋਹਣ
ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਿਆਨ, ਸੁਝ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀ ਸੇਵਾ, ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਆਨੰਦਿਤ ਕੀਤੀ
ਰਖਿਆ। ਅੱਜ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਦਾਅ ਵੀ ਨ ਲਗ ਸਕਿਆ।

ਬੋਲੀ ਜਿਹੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਭੀਚਰ ਦੁਆਰਾ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਲਾਨਾ ਕਰਕੇ 3 ਵਜੇ ਪੰਦਰਾਂ ਹੀ 2½ ਫਰਲਾਂਬ ਚਲ ਕੇ ਮੈਂ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਆ ਦਰਬਨ ਕੀਤੇ। ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਪੁਜਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਜਪੁਜੀ ਟੀਕਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਪ੍ਰਸਾਦੀ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਰਖਦਿਆਂ ਵੀ ਟੀਕਾਕਾਰ ਦੀ ਖੋਜਬੀਨੀ ਦੇ ਫਾਹਿਰਾਈਆਂ ਤਰਫ ਖੁੰਬਣ ਦੀ, ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਭਾ ਦਾ ਸੁਖ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਦਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਹਿਨ ਤੌਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਣ ਦੀ ਬੰਸ਼ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਣਨ ਕੰਕਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਬੋਧ ਸੁਭਾਯਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

5 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀ ਅਧਿਐਨ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਡੀਆਂ ਉਤਰਦੇ ਵੁਮੰਕਣੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਕਏ। ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿਸਰਾਮ ਘਰ ਵਿਚ ਪਏ ਸੰਤ ਖਚਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਆਕਸੀਜਨ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋੜੀ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਮਧੀਰੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਬੁ. ਪੀ. ਵਾਲਮ 'ਬੈਂ' ਆਏ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਪਏ। ਇਹ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਆਏ ਸਨ। ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਗਵੀਰਥ, ਸੰਤ ਸਾਹੂ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਕਰ, ਸੰਤ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਾਂ 11 ਵਜੇ ਹੀ ਛਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲੰਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਭੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਲੀ ਜਿਹੀ ਸਥਾਈ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦਾ ਨਿਲਾਸ ਤੇ ਘੱਸ। ਅੱਜ ਕੋਠ ਬੈਠਕ ਵੀ ਭਾਈ ਹੈ।

8 ਸਤੰਬਰ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ
ਮਨਾਲੀ (ਬੁਢ)

ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ

ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਬੁ. ਪੀ. 'ਬੈਂ' ਆਏ ਜਵਾਨਾਂ, ਜ. 'ਵਰਿਆਮ' ਅਤੇ ਸੰਤ 'ਨਿਰੀਖਿਆਕ' ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੋਟਾਭੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੌਰੇ ਦੇ ਠਕਾਏ ਛੱਟ ਵਲੋਂ ਗਏ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਅੱਜ ਜਿਹੀ ਰਸਮ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅਛਲੇ ਪਾਠ ਲਈ ਜੁੱਟ ਪਿਆ। ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਐਸੀ ਥਾਂ ਆਈ ਜਿਥੇ ਵਿਦਾਚ ਲਈ ਪੰ. ਬੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਜਾਇਲ ਕੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਿਅਤ ਸੁਰਮਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਕੇ ਵਿਅੰਗ ਕੀਤਿਆ : ਜੋ ਇੰਜ ਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ (ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਤੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ) ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ

ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉਂਗੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ)...

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਲਗੀਆਂ । ਬੰਨ੍ਹੇ ਢਿੱਡ ਪਿਛੋਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨਾਲ, ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਦੇਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਹ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰੀਂ ਯੋਗਸੇ ਹਨ ।

ਵਿੰਨੀ ਪਹੁੰਚ ਟੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ

ਇੰਜ ਨਿਥੇ-ਨਿਥੇ ਹਮ ਪਰਿਹਾਸ, ਪਾਠ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਹਨਤਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ : 7 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬਤੌਰ ਫੋਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਟੀਕਾ ਵੇਖਦੇ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਹ ਹੋਰ ਟੀਕੇ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਂਦੇ । ਇਹ ਹੋਰ ਜਣਾ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਭਵਦਾਰਥ' 'ਥੇ' ਪਾਠਾਂਤਰ ਲਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟੀਕੇ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੰਸਦ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਿਲਾਂਦਾ ਅਥਵਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ । ਪ੍ਰੋ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਾ: ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਟੀਕਾ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਵਟਾਂ-ਵਟਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਿੰਘ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦਿ ਸੰ'ਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਢ ਪਾਠ ਦੀ ਸੁਹੀ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਅਰਬੀਂ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਕੁਝ ਥਾਵੇਂ ਦੱਸਦੇ । ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਨੇੜੇ ਕਰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵੇਂ ਟੀਕਾ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਜਿਸ ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਡੰਡ ਹੁੰਦੀ ।

ਅਵਾਖਿਆ

ਆਧਮੋਨ ਲਾਪਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ ਸਿੰਘ ਕੋਠੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੇ ਦੁਆਰ ਪਾਸ ਖੜੋਤਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਿਮੇ ਭਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪਰਾ ਕਰਨ ਕਿ ਵਿਸ਼ਿਸਟ ਕੁੰਡ ਦੇ ਗਰਮ ਜਲ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੈਤੋ-ਨੈਤੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਿਰਫ ਅਸੀਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਵਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਨਹਾ ਹੋ ਸਕੀਏ । ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਾਣ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਐਸ, ਭੀ, ਓ, ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਕਢ ਲਵੇਗਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਖ ਨਹਾਣ ਵਾਲੇ ਜਲ ਕੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਦਿੰਦੇ । ਪਰਿਤਰਤਾ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਤਾਂ ਕੱਲ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ ਸਿੰਘ ਛਪੁਛਾ

ਜੀ ਸਿੰਘ ਵਲ ਮੈਨੂੰ ਤੁਕਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਸਟ ਲਗੇ : ਦੇਖੋ (ਇਥਾਥਾ ਕਰਦੇ) ਉਪਰ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਜੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਬਗੀਚਾ ਵੀ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਜਸਰ ਇਸ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿਜਨੋਰ ਦੇ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਂਟ੍ਰ

ਖਗੋਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਣ ਜਾਵਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਸੋਊਆਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬੂਟ ਬਣਾ ਕੇ, ਤਾਰਾਂ ਉਤੇ ਵੇਲਾਂ ਵੱਖ ਚੜ੍ਹਾ ਰਖੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੜਕੇ ਸੋਊਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਪਜ ਵੀ ਉਹਦੀ ਦੁਜੇ ਬੂਟਿਆਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਲਿਖਣ 1 ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਤਕ ਹੀ ਕੇ ਅਧਿਐਨ ਕਾਰਜ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਛੋਟੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ।

ਸਨੇਹ ਜਤਨਾਣਾ

ਅਧਿਐਨ ਮੁੱਕਣ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਆਸ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤਰੇ। ਵਾਪਸੀ ਉਤੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬੇ ਵਾਲੀ ਭੰਡੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆਏ। ਆਪ ਛੋਟੀ ਟੋਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਅਮਰਜਤ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੀ ਟੋਪ ਸੁਟਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕਰ-ਸੁਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜਕੇ ਆਪ ਇਕ ਸਪਰ ਜਿਸਮ ਦਾ ਬੱਚਾ ਜੇਬ ਫੌਂਤ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਡਰਮਾਇਆ : ਇਸ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ। ਭਾਬੇ ਅਜੇ ਇਹ ਅਸਫ਼ੀਂ ਬੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਤ ਵੀ ਬਿੰਨਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਮਿੱਠਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਖਟਾਸ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਨਹੀਂ।

ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰੋਂਡ, ਚਾਇਲ, ਜ਼ੋਲਡਨ ਤੇ ਏਸਟਨਟ ਆਦਿ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਚਿਕਰ ਬੀੜਾ ਤਿਥਿਰਾ ਤਾਂ ਸੀ, ਚੇਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੋਊ ਬੂਟੇ ਉੱਪੇਤ ਕੇ ਨਕੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਰਥਾਤ ਭਵਾਰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੂਟੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਪਰ ਹਫ਼ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਾਂ, ਖਾਲੀ ਜਕਰ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਨਕੇਂ ਬੂਟੇ ਲਾਏ ਉਡੀਕ ਕਰੀਏ। ਫਸਲ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਵਜੋਂ ਬੰਦੀ ਬਜਾ ਨ ਚਹੇਗੀ।

ਸ਼ਾਮੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧ੍ਰ. ਪੀ. 'ਚੇ' ਆਏ ਹਮਜੋਭੀ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਕਰਿਆਮ' ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਮਾਟਾਡੀਰ ਤੇ ਮਨਾਨੀ-ਬੁਹਰਾਂਕ ਰੋਡ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾ ਘੁੰਮੇ ਰਿਹੇ।

ਚਾਚਾ ਭਰੋਜਾ

ਅੱਜ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਡਾ ਵੀ ਜੀਵਨ ਨਕਰੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਭੈ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਲਉਓ ਦੋਡੇ ਤਕ ਮਨਾਨੀ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। (ਭਰੋਜਾ)। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਖਚਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੱਲ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। (ਚਾਚਾ)। ਅੱਜ ਘੁੱਡੇ ਨੂੰ ਆਇਆਂ ਵੇਖ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਕਿ ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਰਸਮਈ ਬਣ ਸਕੇ।

ਸੰਤ ਤਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਵਲੋਂ ਬੋਝਾਨਾ ਇਕੱਠਰ ਸੰਘਤ ਨੂੰ ਦੋ-ਚੇ ਤਿੰਨ-ਚਿੰਨ ਸੋਭ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ ਮਰਚ ਨਾ ਜਾ ਜੂਸ ਬਦ-ਕਥ ਛਕਦੇ ਹਨ।

9 ਸਤੰਬਰ 1981, ਚੁੱਧਵਾਰ ਮਨਾਈ (ਕੁਝ)

ਕੋਰਥ ਕਰਨ ਹਾਰ

ਅੱਜ ਦੀ ਨਿਰ ਵਾਂਗ ਕਾਰਜ ਕਰਮ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਅਧਿਐਨ ਮੰਤਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ) ਦੇ ਸਾਧੂ ਪੁਰਖ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਆਂ ਨਾਗਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਵੀ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੁਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ-ਸੁਣਦਿਆਂ, ਵਿਚੇਂ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਰੂਰੀ ਵਿਰਾਟ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਨਾਲ ਚੂਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਜੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਰਾਂਸ਼ੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮਿਅ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ।

ਚਸਮਿਆਂ ਦੀ ਕੁਝ

ਅੱਜ ਕਾਮੀਂ ਜਦ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਨਾਈ ਅੱਭੇ ਹੈ ਕੁਰਬਾਣੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਮੇਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਮਾਣਾਭੋਰ ਵਿਚ ਮੁਹਰਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਭਰਾਵੀਰਵ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਨਾਬੂਰ ਉੱਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੂਰਵਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪੰ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੱਟ ਬੂ. ਪੀ. ਤੇ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਸਨ। ਅੱਜ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੇਭੀ ਨੇ ਅਤੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਕਰਮ ਸਰੋਤਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਰਖਾਈ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿਆਚਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਮ ਚਸਮਿਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਕੁੰਡ ਬਣਾਏ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬੇਧਿਆਨੀ ਕਰਕੇ ਉਜੜੇ ਪਏ ਸਨ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਥਾਂ ਦਿਖਾ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਢੰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦਿਲਾਸ਼ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮ ਜਲ ਕੁੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ।

ਇਕ ਬੱਚ ਗੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਜਲ ਸਰੋਤ ਕਣਾਕ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਚਦੀਕ ਹੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸੰਨਾਨੀ ਚੌੜ ਖੂਬ ਮਲ ਦਲ ਕੇ ਨਰਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਰਮ ਪਾਣੀ, ਬਿਆਸ ਦੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਕ ਉਪਰ ਉੱਚੀ ਨਾਲ 'ਚੋਂ' ਖਿਲਰਵੀਂ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਕੁਹਾਰਾ ਸਲਕੀਂ ਲਹਿੰਦੇ ਖਾਜੇ ਵੀ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਆਸ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਫੱਤੇ ਫੱਟੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਕੁਲਥਾਠੇ ਧੋਬ ਥਾਂ ਘੇਰ 5-7 ਕੁੰਡ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਖਲਦੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਸੁਰੰਗਰ ਪੂਰਵਕ ਬਨਾਨ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਟੁੱਟਾ ਟੁੱਟਾ ਤੇ ਢੇਰਾਂ ਤਕ ਕਿ ਇਸਦੇ ਬੱਚੇ ਹੋਏ ਤਖ਼ਤ ਤਕ ਉਪੋਲ, ਚੁਰਾਏ ਕਢੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਅੰਦਰਾਂ 'ਚੋਂ ਬਕਰੀਆਂ ਦੇ ਮਲ ਮੂਤ ਦੀ ਦੁਰਬੰਧ ਵੀ ਉਠ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਗਰਮ ਸੋਮਾ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਜ਼ਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡੀ ਓਧਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਮਨਾਲੀਓਂ ਕੁਲੂ ਦੀ ਤਰਫ਼ 12 ਵੇਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਗਰਮ ਜਲ ਦਾ ਸਰੋਤ ਆਇਆ। ਇਸਦੇ ਅਲਪ ਜਲ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਇਕ ਛਪੜੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚ 5-10 ਜਟੇ ਲੋਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਮ ਸਮੇਂ ਵੀ ਫੁਸਲ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੂਣ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ: ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੀ ਗਰਮ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਵਿਲਿਖਣ ਕੁੰਡ ਦਾ? ਜਵਾਬ 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਰਾਖਮਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਗਰਮਾਈ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਮਾਪਕ ਵਾਛੇ ਯੰਗਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਚਮਕਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਮਾਪੂਮ ਕਰੇ।

ਅਨੁੱਥਾ ਹੋ ਚਲਿਆ ਸੀ। ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰੁਤ ਚਾਲੇ ਮਾਟਾਭੰਡ ਚਲਣ ਲਗੀ।

ਅੱਜ ਹੀ ਮਨਾਲੀ ਵਿਚ ਤਿਕਰ ਦੀ ਚਰਨਾਰਥੀ ਸਰਬਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਫ਼ਾਈਤਾਮਾ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾਨ ਲਈ ਤਿਕਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਵਿਕਸਦਤ ਮੰਚ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੋੜ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਟਾਭੰਡ ਤੋਂ ਲਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਜਾਣ ਠਾਕੀ ਜਗਤ ਸੁਖ ਹੋਣ ਤੇ ਹੋ ਕੁਰੇ। ਇੰਜ ਭੈਰੇ ਪਹੁੰਚੇ।

10 ਸਤੰਬਰ 1981, ਚੀਖਵਾਰ

ਮਨਾਲੀ (ਕੁਲੂ)

ਸੰਗੇ ਨੂੰ ਸੰਥਾ ਤੇ ਫੂਠੇ ਨੂੰ ਫੂਠਾ ਕੋਟ ਕਰੋ

ਨਿਤ ਵਾਸ ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਭਾਇਨ ਉਪਰੰਤ 9 ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸ਼ੀਸ਼ੇਦਾਰ ਬੀਚਣ ਵਿਚ ਅੰਧਮੋਨ ਮੰਤਰੀ ਜੁਗੀ। ਪਾਠ ਅਤੇ ਟੀਕੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਚੰਬਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਥਾਵੇਂ ਆਇਆ। 'ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਮਿੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛਰਮਾਇਆ: ਕੁਝ ਲੋਕ ਬਾਹਰੋਂ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅੰਦਰ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਦਮ ਦੂਜਾ ਪਲਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ: ਬਾਬ ਰਖਣਾ ਭੈਲੀ ਸਾਹਿਬ ਚਲਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬਲਨਾ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਅਖਿਆ: ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾ ਬੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਦੁਧ ਦਾ ਦੁਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿੱਤਰੇ ਕਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਕੋਠ-

ਬਾਤ ਦੋਰਾਨ ਕੁਸੀਂ ਚੰਦੋਂ (ਪੰਤਿਤ ਜੀ ਤੇ ਸਾਥਤਾ ਸੇਵਕ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਹੋਵੇ
ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਤੇ ਕੁਠੇ ਨੂੰ ਕੁਠਾ ਕਹਿਣ ਸਮੇਂ ਜੇ ਅਕਲੀ ਧਿਰ
ਦੀ ਸੱਚ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘੀ ਹੋ ਨ, ਠਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੀ ਬੁਰੇ
ਨਰੀਜ਼ੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਖਰਮ

ਇਹ ਗੱਲਫਾਰ ਮੁੰਗੀ ਤਾਂ ਆਠ ਸਮੱਗਰੀ ਅਭੇਂ ਬਣੀ। ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਏ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪੱਖ ਅੱਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਈ ਵਾਰ
ਮਕਰਾਣੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਇਸ ਜੀਵਨ ਤੇ ਆਸਰ ਵਖਾੜੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ
ਆਸੀਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰਬਾਭੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਭਏ ਤਾਂ ਉਸ ਇਕ ਫੰਗੀ ਸੇਵ
ਵਖਾਇਆ। ਦੱਸਿਆ : ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਫੰਗ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਰੀ ਉਪਜਾ ਤੇ ਰਹੇਗਾ।
ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕੂਟੇ ਦੇ ਸੇਵ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਲਗਾਈ ਸੀ ਉਹ ਇਸੇ ਫੰਗ ਨਾਲ ਕੁਸਰ
ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਿਉਂਦ ਸਮੇਂ ਸੁਰੇਰ ਨ ਭਏ। ਪਿਛਲਾ ਆਸਰ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਪ੍ਰੇਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਇਸਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਚ ਪੰਤਿਤ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ : ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ
ਸਿੰਘ ਚੌਰ। ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਉਤੇ ਸੰਤ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ ਦਾ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵੀ ਸੰਤ ਗਿੱਲ ਵਾਇਆਂ ਵਿਚ ਬਾਹ-
ਬਾਹ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਫਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ
ਕੁਝ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੰਘ ਸਕੇ। ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਵੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਪੁੱਛਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕੁਝ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ
ਅੱਥੇ ਨਹੀਂ ਕੁਰੇ। ਉਸੇ ਇਹ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਸਤ ਵਲੋਂ ਦੇਣੇ ਡਿਆਰੀ ਹੋ ਗਏ
ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਫੈਟ ਜੀ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਲੰਕਾਰ ਨ ਪਛਾਣਾ।
ਬੋਲੀਂ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਫੈਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਬੱਗੀ
ਰਹਿ ਗਈ : ਕਹਿਣ ਲਗੀ : ਪੁੱਤਰ ! ਕਿਹਾ ਕੀ ? ਸੰਤ ਬੋਲੇ : ਮੇਰਾ ਇਹਦਾ ਰਿਬਤਾ
ਅਸੀਂ ਫੈਟ ਭਰਾ ਵਾਲਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਫੈਲ ਜਾਣ ਤੇ ਲੱਗੀਂ ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਮਾਨਤਾ
ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਸੰਤ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਮਿੱਠੇ ਠੇਕਰੀਆਂ (ਸਿਆਲਕੋਟ) ਚਲੇ ਗਏ। ਮਾਂ
ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੀ ਚੰਗੀ ਫੁੱਪੀ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ।

ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਜਸੀਅਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵੀ ਡਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ
ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਵੀ ਗਿੱਲ ਹੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਜਸੀਅਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਕੁਝ ਕੇ
ਲੰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਫਦੇ। ਇਕ ਚਿਠ ਜਸੀਅਤ
ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਾ : ਮੱਠਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੀਮ ਤਾਂ ਕੁਸੀਂ ਆਪਣਾ

ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਣ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਲੰਕਰੇਂ ਛਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਕਿਉਂ ।

“ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾਨੀ ਹੈਂ ਮੰਨ੍ਹੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ । ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਲੰਕਰ ਕੁਰੂ ਦਾ ਤੈ ਸਾਧ ਸੰਕਤ ਦਾ ਸਲਾ ਕੇ ਫਕਦਾ ਸਾਂ । ਸੋਚਦਾ ਸਾਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇਰੇ ਅਨ ਦੀ ਬੁਝਕੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਸੰਕਤ ਦਾ ਲਾਡ ਮੰਨ੍ਹੇ ਵਾਧੂ ਮਿਲੇਗਾ । ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੰਕਰ ਹੈ, ਮੰਨ੍ਹੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ।” ਫੇਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ ਕੁਰੀਂ ਇਸ ਲੰਕਰ ਵਲ ਨਹੀਂ ਪੋਰ ਪਾਇਆ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਚਾਰਣਾ ਸੁਣ ਸੰਤ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨਪੁਰੀ ਨੂੰ ਆਦੇਬ ਬੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨੌਟ ਬਰਨ ਕਿੰਨੇ ਸਿੰਘ ਹਨ ਤੇ ਡਿਹੜੇ-ਡਿਹੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਥ ਕੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਤੈ ਹੀ ਮਾਨਣਾ ਰਖੀ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾਡਰ ਛਾਪਣਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।

‘ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ’ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬੂਠ

ਚਾਣ ਦੇ ਆਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੂਬਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਜਾਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਕੁਇਆ । ਉੱਮਲ ਦੀਚਾਹ, ਮੰਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਿੱਟਾ ਲੰਮਾ ਦਾਹੜਾ, ਉੱਚੀ ਲੰਮੀ ਭੀਲ ਭੰਝ, ਪ੍ਰਵਾਹਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ । ਅਧਿਐਨ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੇ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ‘ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ’ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਭਾਏ ਅਨੇਕਾਂ ਬੂਠਾਂ ਦਾ ਚਿਕਰ ਬੀੜਾ । ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੋਂਸਿਆ ਕਿ ‘ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ’ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਠਿਕਾ ਹੀ ਸੁਣ ਕੱਪ ਧਰਿਆ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤੇ ਕਾਇਆਂ ਤੋਂ ਆਈਰਵਾਦ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਆਇ ।

ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਿ ਵੈਦਾਖੀ (1960) ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਿਲੋਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ 25/- ਰੁਪਏ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਸਨਮੁਖ ਖਲੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਨੌਸਹਿਰੋਂ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੰਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਰੇ ਬੀੜਾ ਜਾਵੇ । ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੋਂਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੰਕਰ ਤਾਂ ਸੰਤ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਵਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਬਚਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਬਿਹਾ, ਇਕ ਝਾਮ ਸਬੋਰ ਦਾ ਚੰਗਾਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਬੀੜਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ।

ਸੂਬਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੋਂਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੂਬਾ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੇਖਿਆ ਕਿ ਝਾਮ ਦੇ ਚੰਗਾਨ ਸਮੇਂ, ਕੁ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੇਰਾਂ ਦੇ ਭੇਰੇ ਲੱਗਾ, ਸੰਤ ਮਸਤੀ ਦੀ ਚਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਕਤ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਅਲੱਲੇ ਦਿਨ ਆਜਾ ਦੀ ਚਾਥ ਸਮੇਂ ਭਾਗੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਰਹੇ । ਸੰਤ ਬਹਿੰਦੇ ਸਨ : ਕੁਣ ਬ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਹਾਡੇ ਸਾਧਮਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ । ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕੀ ਮਾਇਆ ਵੀ ਦੁਖਾ ਕੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦਲ ਭੇਜੀ ।

ਲੇਖਕ ਦੀ ਮਦਦ

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਚੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਅਰਥ ਸਮੇਂ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਟੀਕਾਕਾਰ ਨਾਸਰਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ 'ਅੰਤਰਜਾਮੀ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ 'ਜਾਣੀ ਜਾਣ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੋਰ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨ ਹੋ ਸਕਣ ਬਰ ਭੈ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਟਕੇ ਤੋਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਵੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਭੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਖ ਸੀ ਨੇ ਬੁਧੀਤਿਆਂ ਕੁਝ ਕਰਕਰਾ ਵੱਲਿਆ। ਫੁੱਫ ਖਰਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਾਸ਼ੇ ਨਈਂ ਅਜਾ ਚਾਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਪਰਤਾ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਹੈ 'ਅੰਤਰ ਯਾਮੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਫ਼ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਓ ਮੇਰੀ ਚਾਹ ਪੁਆਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਖਣ ਦੇ ਨਿਰਭੇ ਲੇਖਣ ਨੂੰ 'ਨਾਸਰਕ' ਦਾ ਲਿਖਿਆ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਟੇਕਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਠਰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਕੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ।

ਜਾਪਦਾ ਇੰਜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕੋ ਕੁੱਚੀ ਨੂੰ ਦੋ ਥਾਵੀਂ ਕਰਤ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਪਾਠ ਧਰਨ ਵੱਲ ਵੀ ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਨ ਵੀ ਪੂਰੇ ਦਮ ਖਮ ਨਾਲ ਸਾਮਣ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਾਵਨਾ

ਕਿਸੇ ਬਲਦੀ ਭੱਲੇ ਪੰ. ਭੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਹਿਰਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ : ਬਾਬਾ ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਜਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦੇ। ਸਗੋਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਵਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਇਕਠਿਆਂ ਹੀ ਭਜਨ ਲੈਣ ਕਾਲਨ 'ਕੁਰਬਾਨੀ' ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦੋਰਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਬਹੁਰ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭੱਲ ਬਾਬਾ ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤੇ ਪੱਕੀ ਥੀੜੀ ਕਿ ਇਹ ਭੱਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਨ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਭਿਅੰਤ ਵਿਚਵਾਲ ਪਾਰਥ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ।

ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਛਤਾਏ ਨੇ ਆ ਖੋਰਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਹਰਾ ਮੁਖ ਲੋ ਕੇ ਜਾਵੇ ? ਜਦੋਂ ਰਿਹੇ ਦੂਰੇ ਚੱਕੇ ਦੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਭਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਬਰਮਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖੁਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਖੱਚ ਮਾਰੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਹ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਬਨ ਦੇ, ਦੁਹਾਂ ਭੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਕੇ ਜਲ ਤੋਂ ਛਾਤੀ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖੀ, ਝੁੱਝਣ ਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਥਣਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਚਰਨੀ ਲੱਕੇ ਕੁੱਥੀਂ ਰੱਏ। ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਦ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖੁਰਦ ਸ਼ਰਧਾ ਲੈ ਆਈ।

ਲਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਕਤਲ

ਇਸੇ ਗੀਤਾ ਬੈਥਨ ਵਿਚ 3.15 ਵਜੇ ਲਉਚੇ ਵੇਲੇ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਪਾਦਕ ਸਨਖਤਰਾ ਜੀ ਦੀ ਦਲਾਇਤੀਆਂ ਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਏ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਮਨਹੂਸ ਆਰ ਸੁਣਾਈ : ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਮਾਲਿਕ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਸਮੂਹ, ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਬੈਦਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝਿਆਟੇ ਲਾਗੇ ਫੈਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਰਿਆਮ' ਕੋਲ ਅੱਜ ਦੀ ਅਸਥਾ ਸੀ। ਪਾਠ ਫੌਡ ਕੇ ਅਸਥਾ ਦੀ ਆਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਲਗੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਦੇਖੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਆਰ ਮੈਂ ਦੱਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ : ਕਾਤਲਾਂ ਨੇ ਚਲਾਏ ਨੇੜੇ ਆਏ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀ ਲਿਆ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਬੈਥਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਰਣਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸੰਸ ਦੀ ਤਾਰ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਰਥਾਰ ਦੇ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਨੁਸੰਸ ਦੀ ਤਾਰ ਦੇ ਸਥਾਪ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦੇਸੇ ਦੁਖਦਾਈ ਆਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲੰਘਿਆ।

ਬਲਾਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ

ਸ਼ਾਮੀ 5 ਵਜੇ ਅਧਿਕਾਨ ਅੰਤ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਪਹਿਲੀ ਭੱਤ ਦੇ ਪੱਤਰੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਆ। ਦੇਖੋ ਪੰ: ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਭ ਉੱਤੇ ਵਿਡੇ ਬਸਤਰ ਤੇ ਪਈ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੇਖੋ ਬਲਾਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ 80 ਕਿ: ਕੁ: ਦੀ ਪੱਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਦੋਹਰੀ (ਜਿਸਮ) ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਚਰਾ ਕੁ ਉੱਚਾ ਹੋਖ ਪਾ ਕੇ, ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਭੋਭ ਕੁਟ ਉੱਚਾ ਉੱਠਾ ਲਿਆ, ਮਿਟੇ ਕੁ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰਖ ਕੇ, ਕਥੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ, ਬਿਨਾ ਝਟਕੇ ਤੋਂ ਡਿਸਤਰ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਹੁਕਮਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਫੁੱਜੇ ਰੱਖਿਆ।

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੱਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਖਿਆਂ ਪਾ ਕੇ, ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆਂ ਤਕ ਲਿਆ ਕੇ ਹੀੜ ਦੀ ਹੱਤੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸਿਰੇ ਤਕੀ ਰੱਖ, ਚੌਰ ਪਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜਾ, ਫਿਰ ਖੱਬਾ ਗੱਡਾ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਏਨਾ ਕੁ ਉੱਠਾ ਲਿਆ ਕਿ ਸੁਖਾਵਾਂ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇੰਜ ਸਿਰੇ ਠੱਮੇ ਪਾ, ਚੇਕਤੀ ਲੁਆ ਕੇ ਕੀਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਜਿਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਸਿਆਂ ਪਾਇਆ ਲਿਆ। ਇਹ ਬਲਾਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯੋਗੀਆਨਾ ਉਪਾਇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਗੁਣ ਵੀ ਦੱਸੀ ਜਾਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਸਿਆ ਪਾ, ਫਿਰ

ਚੌਕਿਆ ਅਤੇ ਹੱਸ : ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਥਾਵਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਟਕੇ ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਠਾਂਢਾ ਸੀ । “ਠਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ” ਕਹਿ ਕੇ ਬਲਰਾਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੋਟੀ ਛੱਟੀ ਠੇ ਠਟੀ ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਕੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੇਰੋਈ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਅਭੇਦਾਂ ਤਲੀਏ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸਥੇ ਵਿਗਿਆਨ

ਪੁਰਖਾ ਸਗੀ ਹੈ

ਸੰਤ ਬਲਰਾਹ ਸਿੰਘ ਨੇ 6.9.81 ਨੂੰ ਚੋਟਲ ਬਿਅਜ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਪਾਸ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਦੀ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ । ਉਸ ਕਿਹਾ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੋਰ ਮਸਥਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਭਾਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਨਾਂ ਵਰ ਕੇ ਭਈ ਮੁਥਕਣਾਂ ਅਤੇ ਨਾਚਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਡਿੱਢੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪੁਰਖਾ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਬਾਲਾਤਰ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦੇ ਭਲੇ ਚੁਭੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ।

ਮੈਂ ਬਲਰਾਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੋਰ ਸੁਣਿਆ : ਕੁਝ ਮੈਂ ਬਾਣ ਬੱਝਦਾਰ ਹਾਂ । ਬੱਝੇ ਬੱਝੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਡਾਹਿਨ ਬਣ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦਿਆਂਗਾ । ਉੱਜ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਵੇਗਾ । ਸਾਨੂੰ ਚਰਾ ਚੋਧਰ ਬਰਨ ਦੀ ਆਦਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਹਦੂਸੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ । ਮੈਂ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਪੁਰਖੇ ਭਾਰੇ ਕੁਹਾਣੀ ਰਾਇ ਅੰਝਰੇਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੇਂ ? ਉਸ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਮਨੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਕਿੱਤੀ ਹੈ ।

ਅੱਜ ਦਿਹਾੜਾ ਲਮਕੂਣ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਕਾਸ਼ ਘਟ ਛਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਰਛੀ ਟਾਵੀਂ ਛਿਟ ਮਿਟ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰ ਕੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਚਿਭੀ ਛਿੱਕਾ ਖੇਡਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਥੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਠੇ ਕੇ ਭਵੇ । ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੰਤ ਤਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਸਿਆਂ ਕਿ ਚਿਭੀ ਛਿੱਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੈ ਉਹ ਆਪ ਸੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਨ । ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖੇਡਾ-ਕੋਡੀ ਵੀ ਖੇਡੀ ਨਈਂ ।

ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬਾਹ ਫਰ ਚੋਟਲ ਬਿਅਜ ਦਾ ਰਾਹ ਲਿਆ ।

11 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਮਨਾਚੀ (ਬੁੱਢਾ)

ਆਸਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦੇ ਫੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ 7 ਵਜੇ ਲਵੇਰੇਂ ਟੀਕਾ ਅਧਿਐਨ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਅੱਜ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਤੀ ਵੀ ਰਹੇ । ਇਹ ਚੈ ਇਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਵਸਤੇ ਆਏ ਸਨ ।

ਬੀਡੀਓ ਟੇਪ ਦੇ ਬੋਝ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਡਾਢੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਟੀਕਾ ਖਰੜਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਉਚਾਰਣ ਤਾਂ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਸਮਝ ਆਉਂਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ : ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਚਲ ਕੇ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। “ਪਰ ਇਹ ਸੀਸ ਮਹਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨ ਹੋਣਾ ?” ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ। ਮੇਰੇ ਯਾਨ ਬਾਰੇ, ਪਰਸੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪਛੁਨਾ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ ਸੰਤ ਬਲਗਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੀ ਸੀ : ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਕਵੀ ਜੀ ਦੇਨਾ ਸੁੰਦਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਫੀਨੀ ਪਈ, ਕਿਉਂ ਨ ਪੜ੍ਹਨ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਭ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ

ਇਕ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਧਰ ਅਰਥਾ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗੁਪਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਫੈਸਲ ਮੈਂ ਖਰੜਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਕਵੀ ਜੀ ਦੂਜੇ ਸਾਢੇ, ਸੁਣਕਾ ਕੇਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਜੁ ਮਹਾਨ ਫੈਸਲ ਵਿਚੋਂ ਕੇਈ ਅਰਥ ਚੁੱਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਰਤ ਬੰਨੇ : ਨਹੀਂ, ਜਾਰੀ ਰਖੋ, ਮੈਂ ਜੁ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਝ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਰੋਖਦਿਆਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ

ਟੀਕਾਵਾਰ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਂ, ਅੱਜ ਦੇ ਪਾਠ ਅਰਥ ਵਿਚ “ਅਕੀ” ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ “ਮਨ ਦੀਆਂ ਰਾਮਨਾਵਾਂ” ਆਦਿ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੋਲ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਲੇਖਕ ਨਾਸਤਕ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਪ੍ਰਨਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤਾਨ ਦਸ “ਅਕੀ” ਪੜ੍ਹਾਣ ਬਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ “ਅਕਲੀ ਦਰਗਾਹ” ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਣ ਖਾਰਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਯਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਜਾਤੀ ਰਖੀ ਸੀ।

ਕੁਝ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜ ‘ਮਨੀਕਰਨ’ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਗਈ। ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੂ. ਪੀ. ਜਥਾ, ਖਰੜਾ ਢਾਢਣ ਆਇਆ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਨਮਤਰਾ, ਸ੍ਰੀ ‘ਨਿਰੀਖਿਅਕ’, ਪੰ: ਹਰਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾਂ ਆਦਿ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਤਰਕੋਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਭੈਣੀਆਂ ਤੇ ਗਏ।

ਅੱਜ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਖਰੜਾ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਦਾ ਕੁਰਕਾਣੀ ਦਾ ਕੁਰਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ

ਟੀਕਾ ਬੀ-ਬੀ ਆਪਣਾ ਉੱਜਲਾ ਪੱਖ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਖੂਬ ਸਿਨਰ ਅਤੇ ਰੇਡਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੱਖੀ ਤੇ ਮੱਖੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ।

ਅਧਿਐਨ ਸਮਾਪਤੀ 10 ਦੱਸਣ ਤੋਂ 5-6 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਜੀ, ਸਰਬਤਰ ਤਰਜਮੇ ਸਿੱਖ ਅਖੰਦ ਬਿਅਸ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣ ਵਿਚ ਉਤਰ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ਾਦ ਛਕਦਾ ਸੀ।

ਲੰਗਰ ਸੇਵਕਾਵਾਂ

ਚੰਚਾਨਾ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਮੰਤੀ ਦੀ ਦੂਜੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ। ਲਗਭਗ 30 ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਪਕੋਟਾ-ਫਰੋਟਾ ਬਾਡੀ ਖੋਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਈਆਂ, ਗੱਲੇ ਗੱਲੇ ਚੁੱਟ ਬਖਸ਼ਾਈਆਂ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਵਿਲਕੀਰ ਕੌਰ ਮ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਰਤਣ ਮਾਜਣ ਵਿਚ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਬੀਬੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਤਾਂ ਸਮਝਦੀ ਵਿਕੀਰ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਿਭਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੋ ਭੋਜ ਭੋਜ ਇਸਦੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਬੀ ਸਰਜੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਮੰਝੀਓਂ ਅਤੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਜੈਟਲ-ਮੇਨ ਦਾਪਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਆ ਗਏ। ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਨ ਕਰ ਦੇ ਘੰਟੇ ਬਾਰ ਹਰੀ ਪੈ ਗਏ।

ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ

ਅੱਜ ਜਦੋਂ 1 ਤੋਂ 2 ਰਕ ਨਿਤ ਵਾਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਟੀਕਾ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਪ ਜੀ ਪੁਰਖਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਠੀ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਠਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੁਧਾਰੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਉਥਾਰਾ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡਿਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ਤਕ ਸ. ਮੁਨਾਥਾ ਸਿੰਘ 'ਦੁਖੀ' ਦੇ ਲਛਣਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ, ਜੋ ਵੀ ਲਿਖਣ ਦੁਖੀ ਜੀ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਠੇ ਖਬੀਦ ਨਦੀ ਜਾਵੇ।

ਸਿੱਖ ਵਸਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ

ਪਾਠ ਵਿਚ ਫੈਠਿਆ, ਅੱਜ 'ਸਿੱਖ ਵਸਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ' ਐਨਕ ਦੀਆਂ ਚੌਥਾਂ ਕਾਥਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਖੜਿਆ ਕਰਕੇ ਨਿਬਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੀ ਐਨਕ ਦੀ ਇਕ ਨਥ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਰੋਖ ਰੱਸ ਕੇ ਛਰਮਾਇਆ : ਇਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਵਸਾਣਾ, ਮੇਰੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰੋਖਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਨਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਥਾਂ ਉਚੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵਖਾਣਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸੰਕੇਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕਰਤਦੇ ਹਨ। ਨੇੜੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅੰਜਰੀਆਂ ਭੁਭਾਰਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ ਰਕ ਅੰਗ 244 ਸਭੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ।

ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹੀ ਚੋਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲੋਂ ਸਬੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਭੱਲਥਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਬੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਲਾਗਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਵੱਖਿਆ ਜੋ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੈ ਪੀਲੀ ਗੱਡੀ ਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਨਾਲ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਛਾੀਨਾਂ ਥਾਰੇ ਕੱਲ ਕੱਥ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਘਰ ਚਾ ਵੀ ਪਤਾ-ਨਿਵਾ ਪੁਛਣ ਦੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਲ ਪਾਸੋਂ ਮੇਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋਟਲ ਬਿਆਸ ਵਿਚ ਮੇਨੂੰ ਭੱਭਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਏ। ਸਬੱਥ ਨਾਲ 308 ਨੰ: ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸਾਂ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਥਾਚ ਛਕ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਸ਼ਰਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਨੀਸ਼ਰਨਾਂ ਸੈਰ ਹਥੀ ਨਰਾਇਣ ਜੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਹਾਰੀਆਂ ਬਜਰੇ ਕੁਝ ਸਕਾਹ ਰਾਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣ! ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੋਰ ਦੁਕਾਨ ਤੇ

5-6 ਮਿਟ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਰ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਭਕਣ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਚੋਰ ਸੀ। ਇਹ ਜਲੋਦਾਹ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਬਰਥਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਮਰਾ ਰਹਿਆ ਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਲ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸੇ, ਸਪਾਸ਼ਰੇ ਵਿੱਸਥੀ ਪਛਾਤੀ ਉਂਤੇ ਛਾੀਨਾਂ ਮਸ਼ਾਨਾਂ ਥਾਰੇ ਜਾਣਗਰੀ ਛੱਡੇ ਰਹੇ। ਉਪਰੰਤ ਮਨਾਨੀ ਦੇ ਬਥਾਰ ਵਿਚ ਚੱਖਰ ਭਕਾਣੇ ਹਿਰ ਚਲ ਪਏ। ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਕਾਰ ਮੋੜੀ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਡੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੇਖੇ ਚੋਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥੋਨਡੀ ਬੀਤੀ ਗਈ। ਚੀਨੀ, ਚਾਕਲ, ਚਾਨਾ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਫੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਘੱਟੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਂ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਉਂਤੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਮਾਂ ਦਾ ਲਿਫਾਫਾ ਤੇ ਨਕਲੀ ਰਖ ਕੇ ਮਖਾ ਟੇਕਿਆ।

ਦੇਖੋ ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਵੀ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਭਲਨ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਨਾਮਥਾਰ ਕਰ ਕੇ ਖਲੋਤੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਦਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਘੱਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਰਾਕੀਚ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਵੀ ਬੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਥਾਚ ਮੰਡੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਦਰਬਨ ਕਰ ਕਰ ਆਨੰਧ ਲੁੱਟਦਾ ਰਿਹਾ।

ਤਰਕਾਲਾਂ ਉਤਰ ਆਈਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੱਭੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਠੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਿਛੇ ਅਨੁਰੇ ਵਿਚ ਪੈਰੋ ਪੈਰ ਰਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਲਉਚੇ ਵੇਲੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੰਤ ਕਰਥਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਆਏ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ

ਨੂੰ ਸੁਰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚੰਗੀ ਨੂੰ ਫਿਲ ਕੀ ਆਸ ਪੁੱਛੀ ਹੋਈ ।

ਮਨੀਕਰਨ ਕਦੀਆਂ ਫੇਲਾਂ ਠਾਧਰ ਉੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜੀ ਸਮੇਤ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਮਠਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ।

12 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਢਲੇ ਢਲੀ ਮਠਾਲੀ ਤੋਂ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਅੱਜ ਮੈਂ ਵੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ-ਬੈਥਿਨ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਾ ।
ਏਥੇ ਹਾਥਰ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਕੁਟ ਮੰਡੀਓਂ ਵੀ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ. ਇੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਕੁੱਝ ਤੋਂ ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਡਾਕਰਾ,
ਉਹਦੀ ਪੜਨੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਮਿਤਰ ਅੱਧੇ ਰਾਤ ਤੋਂ ਜਗਰਾਤਾ ਬੰਟ
ਬੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਘੁੰਬੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਬਲਾਕ' ਵਿਚ ਮਗਰ ਹੋ ਗਿਆ
ਤੇ ਇਹ 6 ਕਿ: ਮੀ: ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਪੁੱਜੇ ।

ਸੰਗਤ ਏਨੀ ਵੁ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਰੋਣਲੇ ਅੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਟੇ ਕੁਝ ਸਰੀਰ
ਬੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ । ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਠਾਲੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ
ਮਠਾਲੀ, ਬਾਬਾ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਮਠਾਲੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਡਾਕਰਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ
ਆਦਿ ਵੀ ਵਾਰ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਉਪਦੇਸ਼

ਵਾਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਏਥੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ : ਮੰਮ੍ਰਿਤ ਬੇਛੇ
ਆਪ ਉਠਣ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਓ । ਇਕ ਘੰਟਾ ਰੋੜ ਜਿਅਰਨ
ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਰਵਾਓ । ਜਿਵੇਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਬੰਬਾਰ ਬਧਾਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ, ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹ ਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਅੱਧੇ ਵਧਾਏ ਜਾਏ ਹੋ, ਜਿੰਨ ਹੀ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦੀ
ਕੁਝੀ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਭ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ
ਵੀ ਬਰਿਆ ਕਹਿਣਾ ਰਹੀਦਾ ਹੈ । ਏਸੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ
ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਬੁੱਧ ਨਿਰਮਲ ਦਾਇਰਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਜੇ ਸਿੱਖ ਪਰਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਧਾ

10 ਵੁ ਮਿੰਟ ਦੇ ਇਸ ਪਰਵਚਨ ਬਾਦ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਸ ਮੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲ ਰਲਣ ਦਾ
ਕੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ । ਫਿਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਜੋ ਵੱਖਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਨਾ
ਹੈ) ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਧਾ ਕੀਤੀ । ਅਸਰ ਸਿੰਘ ਕੁ ਡਿੱਠ ਰੈਣਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਵੀਰ
ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਮੀਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ
ਸਤਿਕਰਮ ਜੀ ਨੇਟ ਕੀਤਾ । ਰਮ ਦੇਈ ਤੇ ਰਮ ਨੰਦੀ ਜੁ ਪਹਿਲੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਵਿਚ ਤੇ

ਦੂਜੀ ਦਸਵੀਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਿਫ਼ਰਾਓ ਫਰਮਾਇਆ : ਇਹ ਕੁਝੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਉ ਹਨ । ਕਦੇ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀਆਂ । ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ, ਘਰ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਖਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਫੈਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭਿਓਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਕੁੱਤੀ (ਬੀਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ) ਆਵੇਗੀ । ਕੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਲਿਬਾਤ ਬਰੇਗੀ, ਕੁਹਾਡੇ ਕਾਰਨ ਉਹਦਾ ਜੀ ਲਗਾ ਰਹੇਗਾ । ਉਹਨੂੰ ਫੇਰੀ ਹੀ ਭੇਜਾਂਗੇ ।... ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਕਟ ਫਕਟ ਲਈ ਸਾਡੇ ਹੀ ਦੌਲਾਨ ਸਥਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ।

ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਉੱਥਲ ਪੁੱਥਲ

7 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੁੱਤੇ ਰਾਂ ਦੀਨ ਇਆਲ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ : ਕੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਚਲੋ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ । ਆਪ ਜੀ ਜੋ ਸਿੱਖ ਨਕੂਲਾ, ਬੁੀ ਮੋਹਣ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਭਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰ ਵਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਛਮੀਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿਤੇ 3-4 ਵੇਰ ਰੰਗੀ ਛਮੀਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਢੀ ਕੂਟੇ ਛਕਾਏ ਜਾਣ ।

ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਵਾਪਸ ਮੰਡੀ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ । ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ' ਵਾਪਸ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਮਨਾਈ ਛੱਡ, ਮਨੀਕਰਨਾਂ ਹੀ ਕੀ, ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ । ਮੇਰਾ ਵੀ ਸਵੇਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸੀ । ਪਰ ਟੀਕਾ ਖਰਬੇ ਦੇ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਰਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਵੇਲੇ ਸਭ ਦਾ ਕੂਚ ਹੈ । 9.30 ਵਜੇ ਅਧਿਐਨ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ, ਪ੍ਰਭਾਤ ਛਕ, ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ । ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਬਰ ਹੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਜਲਦੀ ਮੱਚ ਗਈ । ਜੀ ਬਰੇ ਕੂਟੇ ਹੀ ਬਲਿਆ ਜਾਏ । ਪਰ 9.00 ਵਜੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਲਈ ।

ਪ੍ਰਭਾਤ ਪਾਣੀ ਛਕ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕੂਚ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਲਗੀਆਂ । ਠਾਕਰ ਉਦੇ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦਾ ਸੂ. ਪੀ. ਕਪੂਰ ਨਾ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੱਸਾ ਰੰ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ । ਜੀਪਾ ਕੋਤੀਆਂ ਕੱਸ ਆਂ ਤੇ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵੱਟ ਲਗੀਆਂ । ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਆਏ ਕਿਸਤਰੇ ਰੋ ਕਰਤਨ ਸੰਭਾਲੇ ਜਾਣ ਲਏ । 10 ਵਜੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ।

ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੱਖ-ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਮੰਡੀ ਦਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ 'ਹੋਟਲ ਬਿਆਲ' ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 2000/- ਆਰਾ ਬੀਤਾ ਗਿਆ । ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਹੋਟਲ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਪਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਰਿਸ਼ਰਾ ਰੋਡ ਲਿਆ ।

ਸੰਤ ਰਰਲੋਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੀਤੀ ਪੰਡਿਤ ਬੋਪਾਲ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ ਰਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ, ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੱਖ ਕੰਬਰ, ਬੀਬੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ, ਕੁਰਬਕਤ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲੈ ਕੇ 12.30 ਵਜੇ ਮਨਾਈਓਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਈ । ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਟਾਭੋਰ ਨੇ

ਚਲਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਤੇ 2-2½ ਵਜੇ ਹੀ ਚਲ ਸਕੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵਧਾਸ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਪੀਲੀ ਵਾਲੀ ਫੱਡੀ, ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਕੇ ਮਾਟਾਡੋਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰ ਪਈ।

ਉਪਾਸ਼ਾਵਤੀ

ਕੌਲੂ ਦੇ ਕਿਰਦੇ ਨਿਵਾਹ ਬਰਕਾਤਹੀਨ ਮੌਸਮ ਕੋਟ ਰਾਰਨ ਮੱਥੀਆਂ ਜੁੱਕ ਰਹੀਆਂ, ਬੂਟੇ ਕੁਮਲਾ ਰਹੇ ਤੇ ਚੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਹਿਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਮਨਾਈ ਦੁਆਲੇ ਹਰਿਆਲੀ ਬਦਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਮੱਥੀਆਂ, ਚੰਨੇ, ਮੱਛਣ, ਰਾਜਮਾਧ ਆਦਿ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ। ਬਰਸਾਤ ਮਨਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਬਿਨਾ ਪਛੜੇ ਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਣ ਬਣੀਆਂ ਤੇ।

ਸਾਡੀ ਫੱਡੀ ਮਨਾਈ ਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਪਿਛਾਹ ਫੱਡ, ਕਰਮ ਚੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦਾਂ ਬੋਝੇ ਠੰਘਰੀ, ਰਾਹ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਵਿਲੰਬਨ ਕਰਵਾਈ ਕੌਲੂ ਵਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਹ ਕੌਲੂ ਵੀ ਠੰਘ 2.06 ਵਜੇ ਉੱਤਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਦੇਵੇ ਪੂਰਬਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਰਥ, ਸਾਮਾਨ ਲਾਗ, ਸਾਡੀ ਫੱਡੀ ਬਿਆਸ ਪਾਰਬਤੀ ਸੰਗਮ ਉਤਲਾ ਪੁਛ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਨੀਬਰਨ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਪੈ ਗਈ। 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੰਕਾ ਅਤੇ ਅੱਡੇ 14 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਬੱਝਾ, ਖੁਰਬ ਲਸਤਾ ਚਲਦਿਆਂ 4.30 ਵਜੇ ਸਾਮੀ ਪਾਰਬਤੀ ਵੇਚੇ, ਉੱਥੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਖੋਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਮਨੀਬਰਨ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਮਨੀਬਰਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਠਾਣ ਅੱਜ ਬਾਨਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਚੰਨੀ ਕੂਰ ਅਤੇ ਕਲਿਭਟ ਜਲਗ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਹਰੀ ਜੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨਦੀ ਤੋਂ ਉਰਠੇ ਪਾਰ, ਉਸਾਰੀ ਵਾਲੀ ਵਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬਿਆਸਤ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗੁੱਲੇ ਹੀ ਰਹੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਕਰਾਇਆਂ ਉਠ ਸਾਡਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਸੁਣ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਟ ਕੀਤੀ। ਦੋਨੋਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੀਲੀ ਫੱਡੀ ਵੀ ਆ ਗਈ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀਆ ਉਤਰਨ ਲਗੇ। ਕੁਝਦੇ ਪੁਛ ਤਕ ਆਉਂਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਈ ਅੱਢੇ ਵਧੇ ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸੰਤ ਨਾਰਾਇਣ ਚਰੀ ਜੀ

ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ੬੩ ਕੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਚਾਰਦਿਕ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਸਾਧੂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਨ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਾਪ ਅਤੇ ਠੰਘ ਰਹੇ ਹੋ ਮਨਾਈ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇਰਾ ਸੁਨਿਤਾ ਤੇਜਿਵਾ ਕਿ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਣ।

ਆਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੁਝ ਚਮੀਨ ਲੋਟ ਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਦੋ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਟੁਕੜੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ। ਕੁਟ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜੇਸੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਭੱਟ ਦਾ ਭਾਨਰ ਚਰਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਲਾਹੁਲਾ ਚਮੀਨ ਨ ਮਰੀਦ ਲਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ। ਸੰਤ ਨਾਰਾਇਣ ਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਵਰ ਤੇ ਢੇਲੇ ਜੁ ਇਸ ਸਮੇਂ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਨ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਭੱਟਾਂ, ਧਿਆਨ ਪੂਰਬਕ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਕਲਛਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵਖਾਈਆਂ। ਭੱਟ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਵਿਕਰੀ ਵਾਲੇ ਪਲਾਟਾਂ ਦੀ ਜਗਤ ਵਖਾਈ।

ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਕੁਰਦੁਆਰਾ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਰਬਰੀ ਅਤੇ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਪਾਰ ਦੇ ਸਭ ਭਾਵਾਂ ਵਾਰੀ ਜਾਣਿਆ। ਲੰਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਚ ਗੁੰਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਚਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਸਕੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੱਟ 50/- ਦਾ ਠੰਡ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੋਲ ਰਖ ਦਿੱਤਾ। ਠਾਕਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਵੀਂ ਕੈਮਰੇ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਚੀਨ ਵਿਆਲ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਜਲ-ਭਾਭਾ, ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਲੰਬਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਫਿਰ ਤੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਵੇਰੇ ਦੇ ਡਿੱਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਨੋਦਫਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜਿਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਢੇ ਦਰਬਨ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਪਾ ਨ ਸਕੇ। ਭਾਈ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਭਾਣਾ, ਭਾਈ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੇੜਾ (ਟੰਬਾ ਵੇਕ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਬਚੁਰਥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰੱਪੜ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਏ ਹੁਏ ਭਜਨ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ਫਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੁਰ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਡੇਰੇ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ।

ਚਮੀਨ ਦਾ ਸੋਦਾ

ਇਕ ਅਵਸਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਨਾਰਾਇਣ ਹਰੀ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਤੇ ਸੰਤ ਰਰਠੋਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 1000/- ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਚਮੀਨ ਦੇ ਜੋਰੇ ਲਈ ਵੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਰਰਠੋਕ ਸਿੰਘ ਦੁਰਾਂ ਦੀ ਡਿਉਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਉਹ ਥਾਕੀ ਦੀ ਤਕਮ 16.8.81 ਤਕ ਆ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ। ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮੁਹਰਲੇ ਚੱਟ ਪਾਜ ਦੀ ਚਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਹਿਲਾਂ 7000/- ਸੀ। ਪੂਰ੍ਹੇ ਅੱਜ ਕਢ ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ 14000/- ਮਾਲਕ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ,

ਸੇਵਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਟੁੱਟੇ ।

ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰਕ ਗੱਲ ਗੱਲ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਿੱਘਾ ਅਤੇ ਅਪਣੇਤਰ ਬਣਿਆ ਸੀ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੇ' ਦੇ ਠੰਡਰ ਵਾਸਤੇ 250/- ਬਸਸ ਭੀੜੀ । ਪ੍ਰਸਥਾਨ 1.30 ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹੋਇਆ । ਭੱਡੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਹੀ ਲਗੇ ਸਾਂ ਕਿ ਮਾਟਾਤੀਰੀਏ ਦੀ ਆ ਗਏ । ਉਹ ਸੰਤ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਤਰ ਹੀ ਲਾਭ ਆਏ ਸਨ । ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਤਾਂ ਦੇਖੇ' ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਭੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਬਾਕੀ ਦਾ ਜਵਾ 8.00 ਵਜੇ ਹੀ ਹੁੰਤਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ।

ਬੀੜੇ ਦੀ ਬਾਬ

ਸਾਡੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੱਬਰ ਨੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਸੁਣਾਈ : ਸੰਨ 1947 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਰੁਣਾਉ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੰਡੀ (ਸਿ: ਪੁ:) ਰਾਹ ਦੇ ਕੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਕੁਲਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਂਚੇ ਢੰਡੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਜਾਓ ਠਾਇਨਪੁਰ ਬਿਆਮਪੁਰ-ਮਲੂਵਾਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਥਰ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਐਥਰ ਨਿਕਲ ਆਉਣ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ । ਹਾਲਾਤ ਅਰਦਾਸ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਣਗੇ ।

“ਠਾਇਨਪੁਰ ਵਾਲੀ ਸਭਾ ਉਥੇ ਸਾਡੀ ਬਾਰ ਦੱਤਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਇਕ ਸਕਰ ਸਿਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੌਜ, ਵੱਡਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਟ ਵਿਚ, ਮਾਂਗੀ ਤੇ ਆਏ ਵਾਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਭੱਡੀ ਅਥਰ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰਰ ਆਪਣੀ ਬਾਰ ਕੁਰਵਾਈ । ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਮੁਬਰਕ ਜਾਣੀ । ਜਥੇਦਾਰ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਾਡੀ ਭੱਡੀ ਦਾ ਭਰਾਈਵਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਆਪਣੀ ਸਟੱਪਟੀ ਲਾਭ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਭੱਡੀ ਦੇ ਪਿੱਠ ਟਾਇਰ ਵਾਲੀ ਬਾ ਕੇ ਡਾ ਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਟਾਇਰ ਆਪਣੀ ਭੱਡੀ ਵਿਚ ਰਖੋ ।

“ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਭਰਾਈਵਰ ਕਿਸੇ ਹੱਸ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਾਫ਼ ਲਈ ਕੁਝੀਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ । ਅੰਟਿਆਂ ਵੱਧੀ ਅਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਰਿਹਾਏ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਮੇਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਭਰਵਰ ਨਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਜੋ ਕੁਝ ਨਾਲ ਸੀ ਫਰਟ ਨੂੰ ਦੋ ਕੁਰਲ ਕੋਲ ਭੀਰਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਿਕਾਏ ਪਹੁੰਚਣ, ਹਾਲਾਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਉਂ-ਜਿ ਜਦੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਂ ਲੰਘੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬੰਦ ਵੱਦ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ ਕਦੇ ਸਨ । ਅੱਖਾਂ ਲੱਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ।

“ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਕੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕਦੇ ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਿਥਤਕ ਰਾਹ ਨਾਲ ਕਦੇ ਦੋ ਨਮਾਹਾਰੀ ਨਕਰਾਂ ਵਿਚ 'ਕੁਰਰ ਬਛੇ ਆਉਣ' ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਾਬਾਜੀ ਤੇ ਸ. ਹਜੀ ਸਿੰਘ ਦਫਾਣੀਏ ਪਾਸ ਆ ਰਹੇ ।”

ਠਥੇ' ਸਿੱਖ

ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੱਖ ਹੁਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰੇਤ ਦਾਰਤਾ ਸੁਣ ਹੀ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਗੱਲੀ ਅੱਥੇ ਲੋਕੀ ਹੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਵਾਲੀ ਪੀਲੀ ਰਾਹ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੇ 'ਫਿਜ਼ਰਾ' ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਖਲਿਹਾਰ ਬਚਨ ਖਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਝਿੱਛੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਬਰਦਿਆਂ ਫਰਮਾਇਆ : ਅੱਥੇ ਠੇ' ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਰਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਰਾਹਿ ਰਸਗੀ ਤੇ ਆਓ। ਸਿੱਖ ਜਿਥੇ' ਰਿਆਰ ਹੀ ਖੜੋਤਾ ਸੀ, ਤੁਰਤ ਬੈਠਿਆ 'ਸੀ ਸਤਿਬਚਨ'। ਇਹ ਬਹਿ ਕੇ ਚਰਨੀ' ਭੱਠਾ। ਸਾਡੀ ਗੱਲੀ 'ਥੇ' ਉਰਰਵਾ ਕੇ ਪੱਤਿਤ ਜੀ ਤੋਂ ਭਜਨ ਦਸਵਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਚ ਨੂੰ ਵੀ ਭਜਨ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਘੋਟਾ ਰੋਜਾਨਾ ਭਜਨ ਦੀ ਪੱਥੀ ਕਰ ਕੇ, ਇਕ ਉਂਨ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਾਖੀ।

ਘਰ ਵਾਡੇ ਘਰ ਨਹੀਂ...

7.30 ਵਜੇ ਸਾਮੀ' ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਗੱਲੀ ਤੁਰ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਏਥੇ' ਜੀ ਮੰਤੀ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਭੋਟੀ ਕਾਲਿਕਾ ਕੁਲਬੁਠ ਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਦੀ ਇਕੋ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਬਰਨ ਬੇਹਰ ਸਿੱਖ ਹਮਰਾਹੀ ਘਰੋਂ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ 'ਦੂਸਰ' ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੋਨੋਂ ਚਿਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਚਰਨੀ' ਦਾ ਕੰਮ ਬਰਨ ਵਾਡੇ ਸੰਤ ਚਲਸੀਤ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਸੁਕਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕਹੀਆ ਸੰਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਝਿੰਦੂ ਭਰ ਕੇ ਡੈ ਆਈ ਅਤੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੱਖ-ਅਮਰਜੀਤ ਬੱਰ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠਵਾ ਡੱਕ ਲਈਆਂ।

ਬੰਦਰ ਮਹਿੰਗੀ ਕਿ ਸਸਰੀ

ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਪੁਰਖਾ, ਸਕੰਤਰ ਰਸਮਿ ਸਿੱਖ, ਲਾਗਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੱਖ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੇਕ ਰਸ ਕੱਢ ਕਦਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਪੱਤਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕੁਰਾ ਕੂਲ ਦੀ ਇਕ ਬੰਦਰ ਵਖਾਈ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਡੰਟੇ ਕਾਰੇ (ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੱਖ) ਦਾ ਬਲਾ ਜੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਜਤੇ ਇਕ ਉਮਦਾ ਭਰਮ ਬੰਦਰ ਖਰੀਦੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ 1620/- ਦੀ ਬੰਦਰ ਤਾਂ ਸਰਮੁੱਚ ਲਾਗਵ ਦੀ ਸੀ।

ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਾਖ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਬਲਮੀਰ ਗਏ ਸਾਂ, ਓਥੇ, ਉਸ ਰੋਟੇ

ਇਕ ਫਰਮ ਚੰਦਰ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਝਾਹਰੂਬ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 1400/- ਦੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਹਿਤਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਠਾ ਮਰੀਦੀ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਵਾਕਫ਼ ਖਾਸੇ' ਇਹੋ ਹੀ ਸਸਤੀ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਝਾਹਰੂਬ 750/- ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਈ। ਅੱਜ ਉਸੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 40 000/- ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਥੇਰੇ, ਜੁ ਕੁੜੀ ਦਾਸਚਰੀਨੀ ਰੰਗ ਦੀ ਫਰਮ ਚੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਇਆ ਤੇ ਸੀ ਇਹ ਉਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਚੰਦਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ' ਸਲਾ ਕੇ ਜਿਝੜੀ ਲਾਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਾਤੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਕੀਤਾ। ਤਾਂਕਿ ਏਨੇ ਉਮਦਾ ਤੇ ਭੀਮਤੋ ਚੰਦਰ ਪਈ ਪਈ ਹੀ ਉਥੇਰੋ ਅਤੇ ਟਿੱਡੀ ਚੀ ਭੇਟ ਨ ਹੀ ਜਾਏ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਦਰ ਇਕ ਸਿਰਿਓ' ਮੁੰਦਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਯਾਸਿਓ' ਭੱਥੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਣਮੀਰੀ ਫਾਰਾਭਰੀ ਚਾ ਇਹ ਗਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਗ ਲਕ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨਮੋਲ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ੇ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੁੱਲੀ ਬਿਸਰੀ ਗੱਲ ਚੋਣੋ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਮਸਰਫ਼ ਨੂੰ ਜਾਂਚੇ ਹੋਏ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ ਉੱਕਲੀ ਨਾਲ ਇਕ ਚੋ ਵਾਰ ਠਕੋਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਸੇ ਯਾਵਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸੁਰ ਭਰ ਕਰੇ ਹੋਣ ਕਿਰ ਮਿਮੂਰੀ ਜਲਮ ਉਰਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਨਿਹਾਦ ਕਿਹਾ : ਹਾਂ, ਮੈਂ ਯਾਵ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੁ ਮੇਰੇ ਅਰੋਰ ਮਨ ਵਿਚ ਪਈ ਸੁਚੇਤ ਚੰਦਾ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਰਰ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੇ ਢਾਮਾਚ) ਨੇ ਜੁ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ \$50/- ਪੂਰਬੇ ਕੋਲਾਂ' ਲੈ ਕਓ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣੇ।

ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੂਰਬੇ ਨੂੰ ਲਹਿ ਕੇ ਪੇਸ਼ੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

ਚੋਣੀ ਚੋਣੀ ਜੋਸ਼ ਕੇ

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ : ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੇਰਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਪੇਸ਼ੇ ਲਏ ਅਤੇ ਠਾਣ ਹੀ ਕਿਹਾ : ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ, 'ਠਵਾਂ ਝਾਣਾ' ਦੇ ਅਮਲੀ ਸੰਪਾਦਕ ਵਾਧਾ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੰਨਿਆਣਾ ਨੂੰ ਜਲੱਧਲ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਵਾਲੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕੇ : ਉਸ ਦੀ ਮੰਦਦ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਾ ਰੁਪਿਆ ਆਪ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਚਰਾ ਪੂਰਬਾ ਨੂੰ ਕੁਕਮ ਕਰ ਦਿਓ। ਕੁਰਰ ਪੂਰਬਾ ਨੂੰ ਬੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਖੇ ਬੰਨੇ ਜੋੜ ਕੇ ਮੇਲੇ ਕਰ 3000/- ਪੂਰੇ ਕਰ ਕੇ ਕਦੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ।

ਸੇਬਾ ਦੀ ਪੇਟੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਬੰਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਬਾ ਦੀ ਇਸ ਪੇਟੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਲਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਦਿਹਾ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਡੀ ਉਤਰਨ ਤੇ ਪੇਟੀ ਵਸੂਲਣ ਦੀ ਖੋਚ ਲਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਤ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਬਚਿਤ ਹੋ ਜਾਓ, ਪੇਟੀ ਦਿੱਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਬ ਪੇਟੀਆਂ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨੇਹ ਵਜੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਰੋਹ ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਬਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਇਕ ਟੰਕਰਾ ਬਹੁਤ ਉਮਦਾ ਸੇਬਾ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਬ ਫਕਟ ਲਗੇ ਤਾਂ ਜੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਬਾਲਣੀਆਂ ਦੇ ਸੇਬ ਯਾਦ ਆਏ। ਸਨੇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਸੇਬਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਜੋਂ ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣੇ ਮਨਾਲੀ ਜਾਵੇਂ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸੇਬ ਲੈ ਕੇ ਚੁੰਤਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਏਥੋਂ ਸੰਤ ਸੁਰਸੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਗਮ ਬੱਦਲ ਪੈ ਕੇ ਤੇ ਸੇਬ ਲੈ ਕੇ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਖਾਵਟ ਕੁਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸਬੰਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਚੁੰਤਰ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ ਫਕਟ ਦੇ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਭੇ ਕੇ ਕਈ ਘੰਟੇ ਨੂੰ ਦੇਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖ਼ਿਆਨ ਨਗਰ 30 ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮਨਾਲੀ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੇਬਾ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਭਰਿਆ ਇਕ ਡਿਲਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਬੰਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਡਲ ਕੇ ਆਪ ਨੇ 'ਬੁਝ ਭਿੰਬ' ਜੋਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਏਸੇ ਬਲਾਸ ਦੇ 'ਬੁਝ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਲਿਆ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਚਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਬੁਝ ਤਾਂ ਮੁਨਾਸਬ ਮਿਠਾ ਹੈ, ਸਬੰਤਰ ਪਾਸੇ ਬੁਝ ਵੱਡੇ ਵਧੇਰੇ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਭਰਿਯਾਵ

ਫਕਟ-ਫਕਾਟ ਉਪਰੰਤ ਖੁਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ਾ ਤਾਂ ਦਰਬਨ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਆ ਕਰਨ ਪਰਸੇ। ਚੁੰਤਰ ਵਿਚ ਪਿਲਲੇ ਦਿਨੀਂ ਤੀ ਸੁਰਬਦਾਸ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੀਰੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਘਿੱਘਿਆਉ ਦੀ ਆਗਾਹ ਤੇ ਕਲੇਰੂ ਭਰੀਆਂ ਔਖਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਬਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਮਰਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹਦੇ ਮਾਪੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰੋਹ ਤੇ ਫਿਲਟ ਬਾਲੀ ਰਕਮ 10,000/- ਦੀ ਹਲਪਣਾ ਬਚੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਿਮਾਲੀ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੋ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਮਾਨ ਕੁਆਇਆ ਸਿੱਖੀ ਠੱਥ ਠਈ

ਬੋਝੇ ਚਿਰ ਠਈ ਮੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ। ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਚਾ ਠੱਥਾ ਤੇ ਖੁੱਭੇ ਚੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਟੇਦੀ ਰੰਗਦਾਰ ਪਕੜੀ, ਘਮੀਰ ਅਤੇ ਪੇਂਟ, ਕਾਟਰੀ ਪਰ ਡਰਵੀਂ ਕਾਲੀ ਦਾੜੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਬਰ ਕੇ ਮਨੀਕਰਨੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਓਥੇ ਪਿਆ ਸਾਮਾਨ ਏਸੇ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵਡੇਪਣ ਨੂੰ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਨਜਾਣ ਠਈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਨੇ ਇੰਨਾ ਹਿਫ਼ ਜ਼ਰਨਾਇਆ। ਇੰਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫੇਬਟਰੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਨਾਲੀ ਵਿਚ 'ਤਾਜ ਰਾਇਜ਼' ਅਤੇ ਬੰਦੀ ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਸਾਲ ਫਰ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏ ਤੇ ਠੀ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਬਰ ਕੇ ਰਜਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਗਿਆ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪੇਰਗੀ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਬੁੰਡਰ ਬਾਇਆਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ

ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਲੌਗਿਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਇਕ ਧਮਨਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਇਸ ਹੱਥੀ ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਬਰਤਣਾ, ਇਸ ਦੇ ਸਥਾਪੀਆਂ ਜਗਦੀਸ-ਮਨਜੀਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਘੋਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਪਕੜਾਵੇਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਹੇ ਸੁਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਰਨਗੇ।

8.20 ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਚੌਥੇ ਰਾਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਭਾਰ ਸੰਬੰਧਤ ਸਥਾਪੀਆਂ ਸੀ, ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਸਰਬ ਤੇ ਡਾਸਤੀ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀਆਂ ਚਲ ਪਈਆਂ। ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਬੌਰ ਦੀ ਲਤਕੀ 'ਬੁਲਬੁਲ' ਨੂੰ 'ਪਿਆਰਾ ਬਾਰ' ਬਹਿ ਕੇ ਮੰਡੀ ਹੀ ਟੇ ਆਏ ਸਨ। ਕੰਨ੍ਹ ਦਾ ਸਾਥਾ ਚਿਨ ਮੰਡੀ ਦੀ ਸੰਕਰ ਬਨੋਂ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਂ ਅਜੇ ਦੇ ਚਾਹ ਦਿਨ ਬੁੰਡਰ ਹੀ ਟਿਕਾਯਾ।

ਥੋਲ ਬਾਡ ਹਮਰਾਹੀ ਦੀ

ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਇਕ ਬਾਰ, ਰੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਤਕੇ 'ਠਾਠ ਜੀ' ਨੂੰ ਮੇਨੂੰ ਉਠਾਈ ਡਕ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ : ਕਵੀ ਜੀ 'ਚੋਹਤੇ' ਨੂੰ ਚੁਕ ਠਾਨਾ ਕਦੇ ਫਸਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਠਾਠ ਜੀ' ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਘੱਲਣ ਵਿਚ ਬੋਝੇ ਦਲੀਪ ਬੋਰ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਸੰਰਾਵਨਾ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਦੀ ਭੋਜੀ ਲਤਕੀ ਚੀ ਹੀ ਸੀ।

ਸ. ਹਮਰਾਹੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਚੌਸਿਆ : ਅੱਜ ਬੁੰਡਰ ਦੇ ਦੋ ਬੋਝੇ ਸਰਾਬਤਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਦੀ ਸੁਧਰ ਆਈ ਹੈ। ਬੁੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਮਹਿਤਾ ਤੇ ਪੰਡਿਤ

ਚਮਾਰੂ ਰਾਮ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਭਰਾਬੀ ਸਨ। ਪੂਰਬਲੇ ਜਾਣ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਾਈ ਬਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਇਹ ਸਾਹਵੇਂ ਹੀ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਕਰਵਾ ਲਈ। ਦੋ ਚਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪੂਰਬੇ ਤੋਂ ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦਸਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਥੇ ਤੋਂ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਵਲੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ।

14 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਬੁੱਤਰ (ਬੁੱਲ੍ਹ)

ਸ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ ਨੇ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀ ਮੰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਰਾਂ ਦੇ ਫਟਿੰਗਰ ਨਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਦੇ ਭਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਜੱਗਬਾਈ' ਰੱਚਾਨਾ 14.9.91 ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ :

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮਨਾਲੀ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਇਰਤਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਏਕ ਭਗਤ ਦੇ ਸੁਰੰਡਰਤਾ ਸੋਨਾਲੀ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਪੰਜਾਬ ਭੋਸਰੀ' (ਹਿੰਦੀ) ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮੋਟੀ ਸੁਰਖੀ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਦ ਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਲਾਲਾ ਜੀ ਮਹਾਨ ਏਕ ਭਗਤ ਬੇ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਲੰਧਰ, 13 ਸਿਤੰਬਰ-ਵਜੇਵੇਂ ਪੰਜਵਾਰ ਤਕਾ ਸਵਰੰਡਰਤਾ ਸੋਨਾਲੀ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਸੇਵੇਦਨਾ ਸੇਵੇਏਂ ਕਾ ਇਕ ਭਾਗ ਸਾ ਲਗਾ ਹੁਆ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭੀ ਵਰਗੋਂ ਦੇ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਦਿਵੰਡਤ ਨੇਰਾ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਗਤ ਬੇ ਦੀਆ

ਮਨਾਲੀ ਸੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸੇਵੇਦਨਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲਾ ਜੀ ਕੀ ਬਾਇਰਤਾਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਸੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਭਗਤ ਤਕਾ ਸਵਰੰਡਰਤਾ ਸੋਨਾਲੀ ਖੋਂ ਦੀਆ।

16 ਸਤੰਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਬੁੱਤਰ (ਬੁੱਲ੍ਹ)

ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਬੁੱਤਰ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ਼ਰ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਕੁਮਾਰ ਪਾਸ ਬੈਠਾ

ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਟੋਲਪ ਰਚਵਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਉਗੀਜੀਨਲ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ 3-4 ਫਿਲਮਾਂ ਭਾਗਤ ਕੀਮਤ ਹੇਠੇ ਵਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਕੁਆਰ ਮੈਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰਿਤ ਸਨੇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੁੰਤਰ ਆਵੇ ਉਹ ਕੋਲ ਬੈਠਾਣ ਲਈ ਤਾਅਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਰਕ ਕੁਮ ਵਿਚ ਅਜੇ ਸਾਡੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਖਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਲਾਤੀ ਹੋਭੀਓਰ ਤੇ ਕੁੰਤਰ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਤੀਕਿਆ ਜਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਨਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਜਵਾ ਮੰਡੀ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਨ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਅਤੇ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਅੱਜ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੀਫਰਨ ਸੋਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਣਾ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋਣਗੇ। ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਮਾਨੁਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੋਧਣਾ ਇਕਦਮ ਸਹੀ ਸੀ।

ਮਨੀਫਰਨ ਵਾਲੀ ਚੱਲ 'ਨਹੀ'

ਪਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੱਲ ਕਈ ਨਹੀਂ ਅਜੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੀਫਰਨ ਕੁਰਕੂਆਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਲਾਟ ਦਾ ਮਾਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚ ਪਠਾਣ ਨਾ ਤਾਂ ਕੁਰਕੂਆਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਦੇਕਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਸੰਤ ਮਨੀਫਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਚਅੰਤ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਮ ਚਮੌਨ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਮਧਾਰੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਸੰਚਾ 15000/- ਦੇ ਲਾਭੇ ਵਾਲੇ।

ਕਰਮਾਸ਼ ੧ ਕਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ੧੧

ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਹੋਰ ਕੋਲ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਅੱਜਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਹਾਇਕ ਹੋਈ। 34 ਕਿ: ਮੀ: ਸਫਰ ਚੇਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਖੇਰਰ ਹੋਈ। ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਪੰਚ ਲੁਆ ਕੇ ਕੁਰੇ ਪਰ ਮਨੀਫਰਨੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਰੀਜ਼ਾ ਵਾਇਕ ਪੰਚਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੁਝ ਹੋ ਕੁਰੇਲਾ ਸੀ, ਵਸ ਕਾਏ। ਪਰ ਅਜੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰ ਕੇ ਚਲ ਪਏ। ਚੋਂ ਚੋਂ ਮੀਲ ਹੋ ਵਾਇਰ ਕੇਖਏ ਆਏ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਲ ਜਿੰਨੀ ਵਿਚ ਹਵਾ ਸੀ ਦਿਕੀ ਹੀ ਆਈ।

ਜਿਥੋਂ ਥਾਂ ਦਰੁਸਤ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਹ ਜਲਹ ਦੀ ਸਥਾਂ ਦਰਕ ਨਾਲ ਸੀ ਰਾਡੀ 7 ਵਜੇ ਕਿਤੇ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਕੁਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਯਾਦ ਆਈ: 'ਠੀ ਜਾਂ ਨਮ ਚੋਂ ਹੁਲਾਰੇ ਨਾਲ ਰੇਕੁ ਰਾਕੁ ਕੇ।' ਅੱਜ ਇਹ ਕੱਤੀ ਵੀ ਨਾਮ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਹੋ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੰਡੀ ਚਿਆਈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੋਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਰਸਾਈ ਟਿਕਟ

ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁੱਤਰੇਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਂ 18.9.81 ਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਹਮਰਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਆਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕੁਕਮ ਹੈ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਮੈਨੂੰ ਕੁਕਮ ਹੈ ਮੈਂ 550/- ਟੇਪਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਕੁਹਾਨੂੰ ਦਿਆਂ।

ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਾਡਾ ਸੋਦਾ ਦੇਸ਼ ਕੌਣ ਤੇ ਮੁੱਕਾ ਕਿ ਹਮਰਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਟਿਕਟ ਕਰਾਇਆ ਇਸ ਰਕਮ 'ਚੋਂ ਲੈ ਲੈਣਗੇ।

ਮੈਨੂੰ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਹਰਟੀਕਲਚਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਚਲਦਾ ਬਿਜੇਰੇ ਵਾਣਾ ਸੋਧ ਬਗੀਚਾ ਵੇਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਰਾ' ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਦਾ ਕਿਡਨੀ ਦੀ ਪੀੜ ਨਾਲ ਕੁੱਲੂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਹਮਰਾਹੀ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ ਸਾਂ। ਉਹਦੀ ਸਿਹਤ ਰਾਤ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲੋਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਕਿਡਨੀ (ਗੁਰਦਾ) ਦੀ ਪੀੜ ਦੂਜੇ ਵਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਗਦੀ ਹੈ।

17 ਸਤੰਬਰ 1981, ਵੀਰਵਾਰ
ਕੁੱਤਰ (ਕੁੱਲੂ)

ਸਰਕਾਰੀ ਸੋਧ ਉਚਿਅਾਨ ਬਿਜੇਰਾ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਹਮਰਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਡੇ ਕੇ, ਮੰਗੀ ਬਲ ਨੂੰ, 5 ਕਿ: ਮਿ: ਦੇ ਭਾਸਲੇ ਦੇ ਬਿਜੇਰੇ ਪੁੱਜਾ। ਸੋਧ ਬਾਗ ਦਾ ਕੁੀ ਕੁਲਸੀ ਰਾਮ ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਧਾ ਦੀਆਂ ਮੁਖਰਲਿਫ਼ ਕਿਸਮਾਂ ਵਾਰੇ ਜਾਣਗੀ ਚਿੱਠੀ। ਏਥੇ ਸਾਰੇ ਬੂਟੇ ਹੀ ਪਿਉ'ਚੀ ਸਨ। ਪਰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਟੇ (ਕੱਦ ਦੇ ਬਹੁਰ ਡੰਟੇ) ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਜੇ ਰੇਬੇ ਐਮ. 9 ਨਾਲ ਜਾਏ ਜਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਕੀਟੀ 5 ਫੁਟ ਕੱਦ ਦੇ ਬੂਟੇ, ਠੇਕੇ-ਠੇਕੇ ਡਾਟੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਝਾੜ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਬੜ੍ਹ ਕੀ ਕਲ ਠਾਕੁਣ ਦੀ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਪੈ'ਦੀ।

ਇਸ ਉਚਿਅਾਨ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। M-4, M-7, M-9, M-11, ਐਮ. ਐਮ.-106 (ਇਸ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਬੁਲੀਬੈਡਿਫ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਠਕਦੀ।) ਮੋਲਿ ਖ਼ੈਲੀਬਸ (ਸੁਆਦੀ) ਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਮਿ: ਚੱਚਾ ਨੇ ਦੱਸਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੈਰਾਇਟੀਆਂ (ਕਿਸਮਾਂ, ਭਾਗਾਂ) ਹਨ : ਚਾਰਡ ਲੈਂਕਵੈਰਨ, ਅਖਰੀ, ਸਮਰ ਪਿਪਨ, ਰਸ ਸਿਫਨ, ਬਾਲਤਵਿਤ, ਕਲੋਸਟਰ, ਚਾਇਲ ਕੋਲਤਨ, ਵੈਂਡ ਮੋਲਰਿਬ, ਸੋਨਾਫਨ, ਕਿੱਕ ਆਫ ਪਿਪਨ, ਇੰਚ ਰੈਂਡ, ਵਿਟਰ, ਕੁਮਰਬੀਅਨ (ਲਾਲ ਲਾਲ ਡੇਟੇ ਸੋਧ)।

ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਸੀ ਰਾਮ ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਹੀ ਇਹ ਵਾਕਮ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਕੁਲ ਦੀ ਏਨਾ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੋਧਾ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਬੀਨ ਏਥੇ 1971-72 ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ।

43 ਦੇਕੜ ਦੇ ਇਸ ਸੇਊ ਬਾਡ ਵਿਚ ਕੁਲ 7000 ਬੂਟੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ 3 00 000/- ਅਰਥਾਤ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇਖੇ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਿਰੰਤਰ ਬਚਤ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਸੀਦਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਰਤੀ ਵਿਰੰਧਰਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਦੇਖੇ ਸੈਬ ਚਾਹਮ ਬਾਮਬਾਬ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਹਮਬਾਗੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ

ਸ਼੍ਰੀ ਹਮਬਾਗੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1906-7 ਦੇ ਸਾਲੀ, ਕਿਸੇ ਅੰਜਰੋਚ ਤੋਂ ਬਿਜੇਰੇ ਦੇ ਬਾਟੀਏ ਨੇ ਖੋਲਿਆ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲਿਆਏ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਾਭ ਫੁੱਲ, ਬਲਹਿਲੀ, ਬਿਜੇਰਾ ਬਿਤੀ ਤੇ ਨਗਵਾਈ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਲਗੇਨ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਕਤਾ ਡੇਕੇਚਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਘਟਾ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਡਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਸਵਾਪਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਰਿਆਂ ਆਪ ਰਕਮ ਵੱਟ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਦੇ ਜੱਥ ਬਾਈ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਰਬਾਭ ਬੰ ਸਬੰਧਰ ਜ. ਐਚ. ਐਸ. ਚੈਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਦਾ ਭਾਣਾ ਜਗਤ ਨਾਭਵਿਦ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇ ਨਿਧਨ ਤੇ ਵੱਖ ਦਾ ਵਿਚਾਰਾਭ ਭਾਪਿਆ ਹੈ।

**18 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
ਉਤਰ (ਬੁੱਢ)**

ਉਤਾਰੀ

ਆਪਣੀ ਢੇਰ ਦੇ ਉਤਰ ਕਣ ਚੇ ਪਹਾਡਾ ਉਤਾਰੀ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਸਫਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਤਸੱਲੀ ਤੇ ਸੁਖ ਜਿਹੇ ਦੀ ਕੁਤਕੁਤਾਰੀ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਪਰ ਬੀਰੀ ਰਾਤ ਕਰਸਾਡ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਕੇਸੁਆਈ ਕੱਠ ਸਾਪੀ ਕਿ ਸੀ ਅੱਜ ਦਿਨੇ ਦੀ ਬਲਾਨਰ ਹੋ ਕਦੀ ਤਾ ਮੋਟਕਾ ਚੇ ਸਫਰ ਚੋ ਅਜਾਨਤ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ।

ਪਹਾਡ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਉਤਾਰ ਤੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅਗੀਏ ਕਰ ਲਈ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਕੱਢੂ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਰੋਟਕਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਚਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਰਸਾਡ ਨੂੰ ਐਠ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਰਾ ਲਫ ਗਿਆ।

ਹਮਬਾਗੀ, ਉਲਵੰਡ ਬੁੱਢ, ਟਬਾ, ਬਥਨਮ ਅਤੇ ਲਾਲ ਜੀ, ਪਹਾਡਨ ਦੀ ਨਿਰਮਲਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਮੇਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰੋਰੇ 7.45 ਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਉਤਰ ਕੱਢੂ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਡਾ ਦੀ ਮੋਰੀ ਦੀ ਨਿਰਮਲਾ ਦੀ ਚਮੀਨ ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦਿਆਂ 11.35 ਹੋ ਗਏ। 48 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕੇਰਲ 16 ਮੁਸਾਫਰ ਆਏ।

ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਵਾਹ ਚੰਡੀਕੜੇ ਆ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਲ ਭਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਲੱਕਾਂ ਨੂੰ 11 ਵਜੇ ਧੜੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਂ ਮਿੱਤਰ ਡਕੂਰ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਕਰਨਗੇ । ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਸਿਆ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੰਜ ਗਈਆਂ । ਚੰਡੀਕੜੇ ਵਾਦੀ ਵਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ, ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰੇਡੀਓ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ 12 ਵਜਣ ਵਿਚ 15 ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਿੰਦੂ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਪੰਡੀ, ਫਿਰ ਸ਼ੁਤਰਮੁਰਗ ਅਤੇ ਅੰਗ ਹਾਥੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜਿੰਨਾ ਛਟ ਕੇ ਰੋਂਨ ਵੇ ਕੇ ਆਟ ਉਤਰਿਆ ।

ਬਹੁਤੇ ਥੋਰਵੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪਈਏ 12.14 ਛੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਉੱਡਿਆ । ਚੰਡੀਕੜੇ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ 15ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਅਟਕ ਕੇ ਘੋਨ 2 ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਪਾਸਮ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਆਟ ਉਤਰਿਆ । ਇੰਡੋਅਨ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੇ ਮੇਘਦੂਤ ਤੇ ਉਡਦਿਆਂ ਬੋਪਿਆ ਪਰਬਰ ਦੇਣੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲਗੀਆਂ, ਬੱਤੀ ਬੱਤੀ ਆਕਾਸ਼ੀ ਵੀ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨਣ ਦੀ ਹੁਣ ਵਾਹ ਨਹੀਂ । ਏਨਾ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਭਾਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਫਰ ਵਾਸਤੇ 14 ਵੇਂ ਘੰਟੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰ ਕੁ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਲਿਆ । ਸੀ 2.30 ਵਜੇ ਭਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਜਿਥੇ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਅੰਦਰੀਂ ਬੂਹੇ ਮਾਰ ਸੁਭਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰੀ ਦਿਨ ਮੇਸਮ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਗਰਮੀ ਵਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ ।

ਅੱਜ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬ ਏਸਟਰੀ' ਸਲੇਧਰ ਨੇ ਇਕ ਫੋਟੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਚਮੇਲ ਦੇਪਤਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਦੇਪਤਾ ਨਾਲ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿਧਨ ਤੇ ਕੱਲਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਕੋਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ।

19 ਸਤੰਬਰ 1981, ਛਾਤੀਵਾਰ ਠਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਅਥਾਨਕ ਆਮਲ

ਅੱਜ ਸਬੋਰੋ ਰਮੇਲ ਨਗਰ ਦੀ ਨਾਅਧਾਰੀ ਕਾਫ਼ੀਨੀ ਲਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੋਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਰਸੋਂ ਰਾਤੀਂ ਅਥਾਨਕ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਏ । ਅਤੇ ਆਖੇਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਖ਼ਾਂ, ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਬੁਰਦੇਵ ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਬਾਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਨਾਲ ਮਿਲ ਬੈਠਣ । ਪਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਸੀ । ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਦੇ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਹੁਟਚਾਰੀ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਦੂਗੀ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਹੀ ਆਏ । ਰਾਜਨ ਸਾਜਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਸੀ ।

ਉਦਾਰਤਾ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਤਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ 2000/- ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਬੋ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ 4000/- ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਉਦਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਈ ਹੈ।

ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਨ੍ਹਮ ਕੀਤਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਸਰੋਵੇ ਕਿਸੇ ਸਿਸਟਮ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਨਾਂਹ ਪੱਕਰ ਰਖ ਕੇ 8-9 ਵਜੇ ਫੈਟੀ ਜਾਹਿਓ ਥਈ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਲਵੋ।

ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ

ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਮਿੱਠਰ ਸੰਤ ਮੰਗਣ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਅਤੇ ਸਸੀਬ ਭਾ: ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਛੋਟ ਪਿਆਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਲਟ ਵਾਸਤੇ ਸੁਪਰਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ ਨਗਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਪਿਆਰੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਦਾ ਭਰਵਾ ਏਵਿੰਬਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਕੱਚੇ ਕੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ।

ਵੇਰੇ ਸੰਤ ਮੰਗਣ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਦੇ ਪੋਰੇ, ਕ੍ਰੀ ਐਸ. ਐਸ. ਮਨਪੀਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਮੇਡੀਓਲ ਇੰਸਟੀਚਿਟ ਕਵੇ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਿਲੀ ਦਾ ਮਸੀਹ ਸੀ ਅਤੇ 39.81 ਨੂੰ ਉਹਦਾ 8 ਪਟੇ ਲੰਮਾ ਉਪਰੋਬਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (14-15) ਉੱਜ ਤਾਂ ਕੁਝ ਤਿਲੀ ਪੀਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਨਾ ਕੁਮਾਰ ਦੁੱਟਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਪਰੋਬਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪੱਸ ਮੁਕਮ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਕ ਬੁਰੂਹੀ ਬੰਨ

ਸ਼ਾਮੀ 7 ਵਜੇ ਰਕ ਅਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਮਨਪੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਕ੍ਰੀ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਐ. ਦਾ ਫੋਟਾ ਭਾਈ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਫੈਟੀ ਜਾਹਿਓਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਕੱਠ ਛਾਣਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੀ ਰਾਮ ਭਿਰਿਆ ਸਮੇਂ ਬੁਰੂ ਅਪਕਨ।

ਸੇ ਮੇਂ ਕੁਝ ਡਿਆਰੀ ਚਲ, ਨਰਾ ਹੋ ਰਾਗੀ 9.30 ਵੀ ਬਸ ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਬਸ ਔਡੇ ਰੋਂ ਜਾ ਵਜੀ ਤੇ ਉੱਪਲਾਇਆ ਉੱਪਲਾਇਆ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ।

20 ਸਤੰਬਰ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਗੁਰਮਤ

ਲਾਣਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ

6 ਵਜੇ ਨੂੰ ਸਦੇਰੇ ਹੀ, ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ 'ਕਰਿਅਮ' ਦੇ ਘਰ ਦੀ

ਬੈਂਚ ਜਾਂ ਖੜਕਾਈ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਖੁਰੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹਦਿਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 1498 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਿਯ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਰਤ ਤੇ ਚੁੱਖ ਦਾ ਇਲਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲੇਖੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਐਮ. ਪੀ. ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਵੀ ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਲਾ

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸੇ ਠਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡਰਗੀਹਾਂ, ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਵੀ ਪਧਾਰੇ ਅਤੇ ਸ. ਨਵਰੋਜ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ 'ਪ੍ਰੀਤਨਗਰੀ' ਵਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਹਿਤ ਪਛਕਟ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿੱਤੀ।

ਡਿਆਲੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਐਸ 10 ਵਜੇ ਦੇਰ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਏਥੇ ਦੀ ਡੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਏਥੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਦੀ ਡਿਆਲੀ ਅਤੇ ਸੁਆਗਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਏ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ।

200 ਨੂੰ ਡਿਆਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚੋਂ 45 ਲੇਖਕ ਹੀ ਪੁੱਜੇ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੱਗਤ, ਪ੍ਰੋ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਡਾ. ਮਨੋਹਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਭਾਬਾ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਬੰਨਿਆਣਾ ਚਲਾ ਲਏ ਸਨ। ਹੋਰ ਚੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਏਥੇ ਦੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਸਤੇ ਸਰਕ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਖਰਾਨਗੀ ਪਲਵਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਫੰਡ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ 51/- ਦੇ ਥੋੜਾ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਬਤ ਭੋਗਲ ਯਾ;

ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੱਗਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ: ਮੈਂ 'ਵਿਆਪਕ' ਦੇ ਰੂਪਾਂਤੀਆਂ 'ਕੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੇੜਾਂ' ਲਿੱਤ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਰੂਪਾਂਤੀ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨੌਜਵਾਨ ਹਾਲਾਤ ਕਾਟਨੇ ਦਿਲਚਸਪ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਵਾਰਤਾ

ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਫ਼ਰੀਕਾ 'ਚੋਂ ਆਈ ਥੀਓਰੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂਵੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਏਨਾ ਰਾਪ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਆਦਿ।

ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਖਾਣਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਸਾ ਸੁਣ ਸੁਣਾਫਕ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਘਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱ: ਭੋਰਠ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਨਿਖਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਬੋਝਦੇ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ..

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਟੋਕਰ ਅਤੇ ਪੱਤਰਬਾਰ ਮਿਡਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਮੁੜ 'ਵਰਿਆਮ' ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ 3 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਵਿਹਲੇ ਵਜ-ਦਿਆਂ ਹਾਸਾ ਛਟਕ ਉਠਿਆ। ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਸ. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਪੀ. ਪੰ: ਗੰਧਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੌਦਾ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਆ ਵਝੇ। ਸ੍ਰੀ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੇਂ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬੀਂ ਲਿਆਵੇ ਸਨ। ਚਾਕਿ ਨਅਧਾਰੀ ਚਰਚਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਲਾਭਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਸੀ ਵੀ ਰਸਮ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਕਾਬਲ ਕਿੱਤੀਓਂ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਪੰਚਰਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਟ ਆਖਿਆ : ਮਹਾਰਾਜ ਭੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀ ਰਸਮ ਕਿਰਿਆ ਮੱਥ ਉੱਤੇ ਵੈਠ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ ਜੀਵਨ ਜਗਤ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਸਨ, ਨਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਜਵੇ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਉਪਰੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ ਨਾਭ ਭਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਭਾਭਾ ਜੀ ਵੀ ਰਸਮ ਕਿਰਿਆ

ਪੰਡਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਚਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਕਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੇਖਿਆ ਆਇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਠੀਕ ਸੀ। ਨੌਸ ਕਾਗਰੀ 3000 ਬੰਦੇ ਵੀ ਸੀ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਣੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਕਾ ਖਾਲੀ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮੌਥੀ ਸੈਫ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਕਰਮੇਟਿਵ, ਡਟਾਉ ਡਰੀ ਤੇ ਬਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਬਾਰ ਨੂੰ ਬੁਟੋਰੀ ਚਿੱਦੀ ਕ੍ਰਿਤਰਾਰੀ ਸੀ। ਜਠੰਧਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਈ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਅਕਾਲੀ ਪਕ੍ਰਿਕਾ' ਅਤੇ 'ਅਜੀਰ' ਉਤੇ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਅਨਸਰ ਦੇ ਸਾਕਸ਼ੁਕ ਹਮਇਆਂ ਕਾਰਨ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸਿੰਘ ਤਟਾਉ ਪੇਛਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਪੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਸਰੋਂ ਅਭਾਵ ਸੀ। ਚਿੱਟੀਆਂ ਪੱਕਾਂ ਜਾਂ ਭੈਰਦਾਰ ਪੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਮਸਾਂ 100 ਕੁ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਇਲਾਵਸਪ ਰੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਨਸੀਆਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ (82) ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਪੋਰੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਮੁਖਾਨਤਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਉਹੋ ਸਾਥਕਾ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਕੂ ਲਾਭਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਰਧਾਨਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਆਵੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਸਰਬਾਰਾਂ ਜਾਂ

ਅਗਲੀਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪੂਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨ ਆਇਆ ।

ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਠਾਠਾ ਜੀ ਦੀ ਬਰਖ ਨਿਬੜਾ, ਸਾਬਤ ਕਦਮੀ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ, ਮਿਲਣ ਸਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹਰੇਕ ਬਰਧਾਜਲੀ ਦੇਣ ਆਏ ਵਕਤਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ । ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਠਾਠਾ ਜੀ ਦੇ ਮਧੁਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ । ਪਰ ਇਸ ਬਰਧਾਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਥਨ ਰਾਮਚੰਡ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੀ । ਥਾਂ ਅਨੰਦ ਨੇ ਠਾਠਾ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹੂਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਲ-ਕਟ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਸਵਾਦਿਆਂ ਕਰਨ ਜੋ ਇਹ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਦਾਰਾਨਾਂ ਸੰਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਕ ਬੈਠੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਚੰਪਲਾ ਜਿਹਾ ਅੱਜ ਬੋਟ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਕਥਰ ਹੀ ਡੱਬ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਬੁੱਧ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਸ਼ਾਮ ਕੁਝ ਨੂੰ ਖਾਣ ਆ ਕਦੀ ਕਿ ਸੰਭ ਸਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਰ ਅਮਨ ਕ੍ਰਿਤਾਰੀ ਚਿੱਤੀ । ਪਰ ਬੋਝੇ ਮਿੱਟੀ ਭਾਖਦੇ ਸਾਝ ਵੱਧ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ । ਅਤੇ ਉਹ ਬੋਝੇ ਚੰਨੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ । ਇਹਾ ਵਿਚ ਰਣਾਅ ਹੋਣ ਵੀ ਥਪ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼ਾਮ ਕੁਝ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਆਏ ਸਾਰੇ ਬਿਆਬਤਾਂ ਭਾਖਸ ਹੋ ਗਏ । ਸ੍ਰੀ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੀ ਠਗਗੀ ਸੁਰੰਦਰ ਬੋਰ 'ਇੰਦੂ' ਦੇ ਸਦ੍ਰੇ ਪਿੰਡ ਛੋਟ ਭਾਦਲ ਮਾਂ ਜਾਵਾਨਾ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੱਠ ਸ਼ਾਮ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਭੰਡਾ ਵੀ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵੱਜ ਜਾਵੇ ।

21 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਬੋਧ ਸੁਰ)

ਦਰਸਨ ਕੁਰੂ ਕੇ

5.30 ਵਜੇ ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਸ਼੍ਰੀ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਗਈ । ਚੀਕਾਨ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਸੀ । ਕੁਰੂ ਕੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਨਗਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਰ ਨਾਭ ਚੈੱਟੇ ਭੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਦੁਆ ਦਾ ਬਾਦਨ ਕਰਦੇ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਸਨ । ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਰਕਠਾ) ਭੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਮੇਰੀ ਇਥਾਰੇ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬੈਠਾਅ ਗਿਆ ਗਿਆ ।

ਜਵੇਦਾਰੀ ਲਈ ਸਾਹਿਬਰਈ

ਭੀਰਤਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਰਵਾਣਾ ਨੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਜਵੇਦਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਗੱਲ ਰਖ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਿੰਡ ਕੁੜਗੀ ਕਿ ਕੁੱਝਆਰਪੁਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕਾਥਾ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਪੁੰਗ

ਸੰਤ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ, ਕੋਠ ਬੈਠੇ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਕਿਰਦ ਬਣਾਉਣ। ਨਿਕੀ-ਸੋਟੀ, ਪਿਆਰੀ ਠਾਂਹ ਨੁਕਰ ਫਰਨ ਬਾਅਦ ਪੈਰਿਤ ਜੀ ਨੇ ਸਾਕਿਰਦ ਬਣਾਉਣਾ ਖਰਦਾਣ ਬੀਤਾ। ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖੇਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦੇਵੇਂ ਇਹ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਮਿੱਠਾ ਦੇ, ਹੱਟ ਧਰ ਕੇ ਥਾਕਾਇਦਾ ਸਾਕਿਰਦ ਬੈਠਾਵੇ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ

ਇਹ ਸੰਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਪੜਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਇਵਾਲੀ ਜਿਲ੍ਹਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਆਪਣੇ (ਤਾਏ ਕਿ ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤ) ਭਰਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਦੇਂ ਲਿਆ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਟੇਰੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਕਮੀਰ ਅਤੇ ਪੇਂਟ-ਪਜ਼ਾਮਾਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸੈਂਪਰ ਸਲਵਾਡ ਪਹਿਨੀ ਕੋਠ ਖੜੋਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਜਵਾਨ ਸ, ਸੁਬੇਕ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸੇਣ ਸਿੰਘ ਭੋਇ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਬੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ : ਤੁਸੀਂ ਵਧੀਆ ਨੌਜਵਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਓ। ਭੋਇ ਵਾਲੀ ਕਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਖਾਣੇ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਕੁਝੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਓ ਜਾਓ। ਕੁਰਮਣ ਤੇ ਕੁਝ ਮਿੱਠੀ ਤਾਂ ਦੇਵੀਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਖੰਡਾ ਖਾਦਾ ਤੇ ਬੋਟਿਆਂ ਮਲਲ ਬਿੰਨਾ ਬਿੰਨਾ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਫਟਕਦੇ ਹੋ। 10-15 ਦਿਨ ਦੇਵੇਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹੀ, ਬਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਬੀ ਜਾਚ ਸਿਖੇ।

ਸੰਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੈਠਤੀ ਕੀਤੀ : ਇਹ ਸਾਰਾ ਉੱਦਮ ਇਸ ਕੀਬੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਇਹ ਕੀਬੀ ਕੋਠੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਨਦੀ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਿਲਾਵੇ। ਸ, ਸੁਬੇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ 'ਸਤਿਬਚਨ ਜੀ' ਕਹਿ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਜੇ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਕਦੇ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਲਓ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਠਾਢ ਹੀ ਅਜਨਾਬਾਂ ਦਾ ਸੁਸਾਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਕਿਆ ਇਹ ਖੜੋਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕੋਠੀ ਵਿਚ

5-7 ਮਿੰਟ ਬੀਰਣ ਤੇ ਨਿਕਟੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਵਲ ਨੂੰ ਕੁਰ ਪਏ। ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਸੁਬਾ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧੁਰਬੀ ਘਾਹ ਕਿਤੇ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਸੁਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਅਰਥਾਂ ਬਰਨੀਆਂ ਸਨ। ਮੇਨੂੰ ਵੀ ਕੋਠ ਛਾਹ ਕੇ ਮਾਫ਼ ਚਿੱਤਾ। ਸੁਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਫਟਕਦੇ ਨੂੰ ਸੁੀ ਕਰਨਾ ਵਿਚ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਬਾਜਬੇ ਦਾ ਡਿਕਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਬ ਮਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਦੁੱਖ ਪਰਛਟ ਕੀਤਾ।

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਥਾਜਵਾ ਫੋਟੋਕਰਾਫ਼ਰ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਸਰੀਫ਼ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਦੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾ ਸਕਿਆ।

ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਗੀਤੀ : ਵਾਰੀ ਬਣਾ ਲਓ, ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਕੋਈ ਜਟਾ ਜਾਕੇ ਥਾਜਵੇ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰੇ। ਕਦੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਕਦੇ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਕਦੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ। ਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੇ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕਰੇ ਕਿ ਇਸ ਭਲੇਮਾਣਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖੇ, ਡੇਢ ਵਾਰ ਵੇਨ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਮਿਲਣੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇ ਕੇ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕਿਉਂ ਅਜੇ ਤਕ ਥਾਜਵੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ

ਦੋਵੇਂ ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀਨ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਚੌਜੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਵਖਾਈ।

ਰਾਮਧਾਰੀ ਬਾਬੀ ਟੀਮ

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਸਵਾਮੀ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਛੁੱਟੀ ਜਾਹਿਓਂ, ਰਾਮਸਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਠਕੇਲੇ ਦੇ ਲਾਂਘੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਮਿਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਭੱਲ ਯਮੋਟ (ਬਿ: ਕੁਪਿਆਣਾ) ਵਿਚ ਰਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ (18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ) ਦੀ ਹਾਡੀ ਟੀਮ ਭਰਤੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਜਿੰਦੇ ਤੇ ਵਾਈਨਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕਈ। ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਖਾਨਸਾ ਕਾਇਜ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਪੋਰਟ ਕਾਇਜ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਯਮੋਟ ਦੀ ਕਿੱਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਇਸ ਵਿਚ 6 ਮੁੰਡੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਸਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰੋਕਟਿਸ ਦੇ ਪੱਖੇ ਹੀ, ਪਰ ਸੋਹਣੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਵੱਖ ਹੋ, ਲੋੜਾਂ ਰਿਹਾ : ਇਹ ਥਾਵੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਲਕਤਰ 20,000 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਬਹੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁੰਝੀ ਖੇਡ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਅਥ ਅਥ ਕਰ ਉਠੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜਾਂ ਵਲੋਂ ਆਮ ਮਿਲੇ। 10-10, 20-20 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਆਮ ਹੀ ਸਨ। ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਤੇ ਰੀਵੋਨਿਊ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਂ, ਫੋਕੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲ (ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਕੱਤਰ) ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪੈਂਟੀ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਾਡੇ ਖੱਚੇ, ਮੁਰਾਬਲੇ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਉਮਰ ਦਾ ਰਾਜਲਾ ਦੇਨਾ ਸੀ। ਵਾਈਨਲ ਵਿਚ ਬੜਾ ਤਕਤਾ ਮੋਰਚਾ ਲੈ ਕੇ, ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹਾਰੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੀ ਕਿ ਯਮੋਟ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਕੀ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਜਿੰਨਾ ਠੇ ਏਠੇ ਦੀਆਂ ਬੰਦੀ, ਸਿੱਖ ਸਰੂਪ ਖਿਤਾਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਭਾਈਨਣ ਸਿੰਹ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਮੁੱਢਲਾ

ਰਾਤੀਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ : ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਰਾਤੀਂ ਇਕ ਵਜੇ ਉੱਠ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਈ ਕਰ, ਦੋ ਵਜੇ ਤਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਿਨਾਂ ਤਕ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲਗੀ ਕਰ ਕੇ 5.00 ਵਜੇ ਤਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ 25 ਸਰੋਤਰ ਤੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਵਾਂਗੋ 150 ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਲਹਿਦਾ, ਸਿੱਖ ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਸਥਾਨ ਵਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਪਹਿਰੇ 1.00 ਤੋਂ 2.00 ਤਕ ਭਾਵ, 2.00 ਤੋਂ 3.00 ਤਕ ਸਮੂਹਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ 3.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤਕ ਭੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਂਗੋ ਪੁਰਖ ਤੇ ਇਸ਼ਰਤੀਆਂ 1.00 ਤੋਂ 5.00 ਘਾਮ ਤਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

22 ਸਤੰਬਰ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਭੋਈ ਸਾਹਿਬ (ਮੋਢਾ)

ਸਵੇਰੇ 5.00 ਵਜੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਭੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ। ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ 300 ਇਸ਼ਰਤੀ ਪੁਰਖ ਹਰਬੰਸ ਸਿੱਖ ਘੁੱਲੇ ਤੇ ਭੇਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਭੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ 5.30 ਵਜੇ ਹੀ ਚਰਭਣ ਚਿੱਠੇ। ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ, ਸੰਕਾਰਾ ਕੁਠਾ ਕੇ ਸੁਆਸਤਰ ਕੀਤਾ। ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਭੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਪੁਰਖਾਂ ਵੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਲਈ ਅਰਥਾਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਮੁੜ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ।

ਵਿਹੜ ਦੇ ਪੜ

9.30 ਵਜੇ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਗਿਆ। ਪੁਰਾਣੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਡਾਹਿੜੀ ਵਲ ਦੇ ਦਮੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਏਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕਥਾਰਦਾਰ ਇਕ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਹੈ। ਸਵੇਰ, ਕਥਾਰਦਾਰ ਤੋਂ ਲੁੱਚੀ ਵੰਦਰ ਠਾਢ ਵਲੋਂ ਫਿਸਤਰੇ ਲਾਲ ਸਜੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਥਾਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਸੰਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੱਖ ਭੋਇਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸੁਜਨ ਸਿੱਖ ਅਯਨਾਥਾ।

ਸੰਜਮ ਭੋਜੀ

ਜਲੋਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਣਨਾਢੀ (ਜਤਨ, ਅੱਛੀ ਆਦਿ) ਤੇ ਬੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਹਟਾਉ ਨੂੰ ਦੀ ਅਸਥਾਰਾ ਦੀ ਪੇਚਾਵਾਰ

ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਉਸ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਛੇਂਦੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਖਬਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਰੰਗਤ ਚਾੜ੍ਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕੇ ਸੁਣਾਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਰਾ।

ਬਲੈ ਨਹਿਰ ਨੂੰ

ਘੜੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਉਹ ਹੋ, 10 ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਲੈ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਖੋਲੀਏ, ਪ੍ਰਥਾਏ ਛਕੀਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੋ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ-ਪੜ੍ਹ ਬਹੇ ਸਾਂ ਉਨ ਆਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨਹਿਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕੱਟਣ ਲੱਗੇ।

ਉਸ ਘੜੀ ਮੈਂ ਮੌਢੇ ਕੰਛ ਪਾਈ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਸਫ਼ਾਤੀ ਸੂਟਕੈਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਠਾਂਠੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ P.J.Q. 1 ਅੱਥੋਪਥੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਖੜੋਤੀ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸੀਟ ਦਾ ਸੀਸ਼ਾ ਨੀਵਾਂ ਭੀੜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ : “ਸਭੀ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਓ?”

“ਜੀ, ਚੀਨ ਦਿਆਲ, ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ ਹੈ।”

“ਆਓ ਫਿਰ ਕੀਤੀ ਵਿਚ ਬੈਠੋ, ਭੰਨੇ ਤੇ ਭਾਹ ਦਿਆਵੋ।”

ਭਾਕੀ ਖੁਫ਼ੀ। ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਚਾਲਕ ਸੀ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਸੱਤ ਜਗਭਾਰ ਸਿੱਖ ਜੀ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੱਖ ਜੀ, ਪੂਰਬਾ ਤੇ ਠਾਕੁਰੀ ਸਤਨਾਮ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕੁਮਕ ਪਈ। ਬੇ-ਆਵਾਜ਼ ਹਵਾ ਨਾਲ ਅਠਖੇਲੀਆਂ ਕਰਨ ਲਗੀ।

ਅਨੰਦ ਬਾਰਜ

ਭਾਰ ਅਜੇ ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੱਖ ਅਮਲੀ ਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਹੁਰਾ ਕੁ ਹੀ ਅੱਥੇ ਡੱਘੀ ਸੀ ਕਿ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਲ ਬਚੁਰਕ ਨਅਧਾਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਦਬ ਵਿਚ ਹੱਥ ਜੰਡ ਕੁਰ ਰਿਆ। ਕੀਤੀ ਖਲ੍ਹਾਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਕਰਕੇ ਡਰਾਇਆ : ਬ ਚ ਰ ਮਾ ਸਿੱਖ ਮ ਨੇ ਸ ਰ। ਕੀਤੀ ਕੁਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਖੋਭੇ ਪਾਏ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਬੀਸ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸਿੱਖ ਨੇ ਜੇਬ ਟਟੋਲਟੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਪਰਲੇ ਭਾਰਤ ਵਰੋਲਿਆ 50/- ਦਾ ਨੋਟ ਕਚ ਕਰਨਾ ਤੇ ਹਰ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕਦਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ :—

“ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਬੈਂਕੋਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜੇਠੀ ਓ ਲਤਕੇ ਦੀ ਚੁੱਟੇ ਆਈ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਲੀ ਸੀ।” ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੋਬਾਂ ਦੀ ਟੰਗ ਟਾਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

“ਢੇਟੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?” .:

“ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਭੱਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।”

ਤਸਵੀਰ ਨਿਕਲੀ। ਇਕ ਡਬੀਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਸੀ। ਸਿੱਧੀ ਚਸਤਰ, ਕਲੇ ਕਮੀਜ਼, ਬਰਦਾਂ, ਚਮਕਦਾਰ ਚਿਹਰਾ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਸੈਠੀ ਮੇਰੇ ਸਰਨਾਵੀਏ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਭਲੇ ਦਾ ਬੇਟਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ। ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਇਆ : ਤਕਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿੰਨੀ ਸਿਖ ਦੇਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਤੇ ਗੱਡੀ ਨੇ ਮੁੜ ਰੁਕਤਾਰ ਟੁਕ ਲਈ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਣ 'ਤੇ ਮੰਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪਰ ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਲੜਕੀ ਜਸਕਿਰਣ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ ! ਇਹ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਵੀ ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ।

“ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਦੀ ਹੈ ?”

“ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਦੇ ਜੀ।”

“ਠੀਕ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਵਾਲੀਏਂ'ਚ ਕਰ ਦਿੱਥੇ ਹਾਂ।”

“ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਕਦੀ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਵੀ ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਹੈ” ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ।

“ਨਹੀਂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਯੋਗ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਏ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਕਲਨ ਬੀਰਾ : “ਇਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰੋ। ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਕਛਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਜੀਵ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਲੀਏਂ'ਚ ਵਿਆਹਵਾਲੇ।”

ਅਤੇ ਜਿੰਗੀਆਂ ਮੰਟੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਰੋਪੜ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਦਾ ਠੀਲੋਂ ਵਾਣਾ ਪੁਲ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਗੱਡੀਓਂ ਉਤਰ ਬੈਠਾ। ਨਮਸਕਾਰ ਬੀਰਾ : ਕਾਰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ। ਏਥੋਂ ਮੇਟਰ ਬੰਦ ਤੇ ਪਾਰ ਕੀ, ਡੇਰੇ ਜਾਂ, ਇਸਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕਰ ਪ੍ਰਥਾਚ ਛਕਣਡੇ।

ਮੇਰਾ ਉਤਾਰਾ ਚਿੱਲੀ

ਮੈਂ 6.00 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀ ਵਿੱਲੀ ਖਰੋਚ ਗਿਆ। ਘਰ ਜਾਇਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਡੀਓਂ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ, ਅੰਕਨਾਥ ਦਾ ਸ਼ਤ ਆਇਆ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਨ 12.9.81 ਦੀ ਗੁਜਰ ਗਈ ਹੈ ਤੇ 29.9.81 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਮਿਰ ਢੇਕ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁੱਜੀਏ।

25 ਸਤਵਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਹੰਸਪਾਲ ਜੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਿਚ

ਮੈਂ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੌਰੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦਾ ਪਿੱਛਲਾ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ (ਕਟ ਪੀਸ) ਉੱਤੇ ਪਿੱਛਲ ਦਾ ਗੈਂਡਾ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਪੀਸ ਦੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ। ਪਿੱਛੇ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਐਮ. ਪੀ. ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਝ ਗੰਗੀਠ ਫੰਟੇ ਵਖਾਣੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੇਠ ਰਹਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਨਾਲ ਸਨ। ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿ ਨੇੜਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਜਾਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਐਮ. ਪੀ. ਵੀਥੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਬਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵੇਰੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਪੰਜ ਪਾਠਸ਼ਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤਜਵੀਹ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਹੈ। ਵੀਥੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਰਸੈਂ ਵੀ ਵੇਸੇ ਭਾਵ ਦਾ ਭੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਅੱਜ ਦੇ 'ਵਿੰਡੋਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਤੇ 'ਵਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸਪਾਲ ਜੋ ਜੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਘਰ ਡਾਖੇ ਹੋਈ ਸੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 21.9.81 ਨੂੰ ਬੇਤਸਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਹਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੁਝ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਲੱਭ ਲਈ ਸੀ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਇਸ ਬਲ ਆਈ ਤੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਮੌਜ ਵਲ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ : "ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀਸੀ ਹੈ?" "ਦਿੱਲੀ ਮਾਤੀ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਜੀ ਹੈ।" ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਠਿੱਕੀ ਸਕੱਤਰ ਮਿ. ਅਲੈਕਸੈਂਡਰ ਨਾਲ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਦਵਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ : "ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਚੱਲੇ।" ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨ ਪੜ੍ਹੇਬਾਜ਼ੀ, ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਜਾਇਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦੀ। ਅਤੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਆਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਉਣ 'ਤੇ ਹੰਸਪਾਲ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਸਹੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬਾਜ਼ਬਾ ਬਾਰੇ

ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਾਜ਼ਬਾ ਡੈਟੇਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦਾ ਡਿਡਰ ਦੱਸ ਦੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਢੀਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਬੱਲ ਕਰਨੀ ਯਾਦ ਰਹੀ? ਉਸ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ 21.9.81 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਜ਼ਰੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੀ. ਐਮ. ਨੇ ਪਰਸਨਲ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ।

ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਬਠ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ

ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ, ਉਸ ਦੇ ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਸ਼ੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਨਗਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਬਠ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣ ਕੇ ਰਿਆਜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸ਼ੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਨਗਰ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਭੇਜਿਆ ਜੁ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਭਾਰਤਨ ਵਿਚਲੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਕੂਲ ਦੀ ਜਗਹ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ ਦੇ ਜੱਸੇ ਰਿਬਰੇਦਰ ਦੀ ਸੀ। 400 ਕਰੜ ਦਾ ਪਲਾਟ 500/- ਮਹੀਨਾ ਕਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 3 ਕਮਰੇ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਟਕ ਲਗਭਗ 70,000/- ਖਰਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਤਕ 15000/- ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਅਜੇ ਅੱਡੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦਾ ਸ਼ੰਤ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਨਿਹਨਾ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਹੋਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਡਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੀ ਹਾਰਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਅਜੀਂ ਛਾਂ ਰਕਮਾਂ ਅੱਡੇ ਸਾਮਾਨ ਹੀ ਭੱਠਾ ਫਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਂ। ਦਿੱਸਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਰਵਾਰਕ ਨਮਰੜਾ ਹੀ ਦੂਹਰਾ ਲਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਛਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਡਿਟਰੀ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹੇਗੀ, ਅਗਲੇ ਤਾਕਾਮੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਗੱਡ ਜੰਗੇ ਬੰਦੇ ਆ ਹੀ ਜਾਣਗੇ।

ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਾਥੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਭੀੜੀ ਬੇਅੰਤ ਫੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਨਿਬਰਿਤ ਹਨ। ਛਦੇ-ਛਦੇ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉੱਸਰ ਰਹੇ ਇਸ ਮਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮਿਠ੍ਹੇ 7.8.81 ਨੂੰ ਅਜੀਰੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਉੱਠਦਿਆਂ ਹੀ ਏਸੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਧਰਨ ਲਏ ਸਨ। 29.8.81 ਨੂੰ ਸੀਮਿਟ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਵਾਲੇ 8 ਕਮਰੇ ਰਿਆਜ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਸਮੁੱਚੇ ਰਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੱਸਿਆ : ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਯੋਗ ਰਾ ਅਜੀਂ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਸਕਾਂਗੇ।

ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਮੇਛੇ ਬਾਰੇ

ਸ੍ਰੀ ਚੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲਾ ਮੇਛਾ ਬੀਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੰਡੀਆਂ

ਪਾਛਟੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਕਰਾਹੀ ਹੋ ਕੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਬਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੇਦ ਕੋਰ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪ ਉਕਰਾਹੀ ਖਰਵਾਈ ਹੈ। ਲੰਖ ਰੂਪੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਉਕਰਾਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

27 ਸਤੰਬਰ 1981, ਐਤਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਪਰਨਾਮ ਦਾਸ ਨੇ ਆਇ ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਧ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਦਾ ਪਾਠ 28 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਮੁਢ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਵਾਂ।

ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਪੁੱਤਰੀ ਜਸਕਿਰਨ ਤੇ ਨੂੰਹ ਕੁੰਕਿੰਦਰ ਬੌਰ ਨਾਲ ਮੈਂ 7 ਵਜੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਬਸ ਚੜੀ। ਖੰਨੇ ਤਕ ਦੇ 22.00, ਦੇਰੇ ਸਮਰਾਲੇ ਦੇ 1.20 ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਬਣਾਣੀ ਭਾਗ ਦਾ ਡੀ ਟਿਕਟ 1.00 ਦੇ, ਕਿਰ ਰਿਕਸਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਆ। ਭਾਨਵਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵਿਛਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਫ਼ਾ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ 500 ਨਰ ਨਾਰ ਬੈਠੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਰੂ ਕੇ ਵਿਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫਸਨਾ ਤੋਂ ਟੋਪ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਜਾਗੀਆ ਦੇ ਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸਰਬਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਭਾਗਾ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲਤੀ

4 ਵਜੇ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਅਨਦਾਸ ਪੁਰਾਣਾ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਕ ਬਿਰਧ (ਭਾਗਾ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਭਾਮਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਜ਼ਿ: ਵਰੀਦਵੰਟ) ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਬੋਂ ਆਇਆ ਤੇ ਅਸਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿਥੇ ਉਪਰ ਹੀ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਕਥਾ ਗਿਆ। ਬਛੁੱਟੀ ਹੋਈ ਪੰਕ, ਚਿੱਟੀ, ਖਿਲਰਵੀਂ ਭਰਵੀਂ ਢਾਕੀ, ਕੋਲ ਕੋਲ ਅੰਨਗਾਂ, ਸੱਟੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਢੰਗੇ ਹੱਥ ਜੰਗ ਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ: ਸੱਚਿਆ ਪਾਰਬਾਹਾ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੜੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਉ। 8 ਸਾਲ ਹੋਏ ਮੈਂ ਚੁੱਢਾ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੱਦ੍ਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮੌਤੀਆ ਉਤਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸੁਨਾਸ਼ ਸਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰੋਲਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਵਲ ਡਾਕਟਰ, ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਵਲ ਲਨਾਨਾ ਡਾਕਟਰ। ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਉੱਜ ਹੀ ਬੰਦ ਸੀ, ਖੱਬੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਨੀ ਟੀਕਾ ਲਾ ਚਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰਨੀ ਦਾ ਚਾਉਲਾ ਜਿਹਾ ਪਏ। ਪਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਖਲੋਤੀ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ

ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ? ਘੋੜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਖਰਬ ਆਈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਰਾਣਾਪਟ, ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਤਾਕਣਰ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪਰਤਣੀ।

ਬਾਬਾ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਥੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਇਕੱਠਰ ਹੋਈ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਸਹਿਜ ਮੁਦਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਭਕਤਾ ਬਦਰਕ (97) ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਸਭ ਉਹਦੇ ਭੱਲ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ: ਇਹ ਭੱਲ ਅੱਜ ਤੋਂ 3 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਦੰਨ ਦਿਆਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਣੀ ਸੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੱਜੇ ਨੇਤਰ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਦਾਨ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਦੋਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਫੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਵਾਂ। ਇਹ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਣ ਬੜਾ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜਾਪ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਬਨ ਨਾ ਕੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਸੁਆਦ? ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਬੀੜੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸੱਜਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਮੈਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਵਾਂ। ਦੰਨ ਦਿਆਲ, ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਚਰਿਆ, ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਟੁੱਕਿਆ, ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਚਮੁਚ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਰਾ ਸੱਜਾ ਨੇਤਰ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਰਹੀ ਇਸਦੇ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਮੇਰਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਦਿਓ।

ਬਾਬੇ ਨੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਏਨੀ ਲੰਮੀ ਆਯੁ ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਬਾਬਾ ਫੇਰਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਕਰ ਨ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਰਾ ਭੇਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਬਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਹ ਅਰਥ ਕੁਚਾਰੀ: ਸੋਚਿਆ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣੇ ਨੂੰ 34 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਓਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਕੀ ਉਤਰੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਹਿਲਾ ਕਰਾਵਲਪੁਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਆਏ। ਸਾਡੀ ਘੋੜੀ ਸੁਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਘੋੜੀ ਸੁਣ ਤੇ ਇਹਦੀ ਬਹੁਲੀ ਖਾਵੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਾ ਕਦੀਆਂ, ਮੱਥਾਂ, ਭੋਭਾਂ ਬਰਗੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਬਹੁਲੀ ਖਾਈਦੀ ਹੈ। ਘੋੜੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬਹੁਲੀ ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਪਦਾਓਂ ਪਾਈ। ਘੋੜੀ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਰੋਥੇ ਦੇ ਲਵੇ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਥਾਦ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾ ਲਈ। ਸੱਚਿਓ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ! ਉਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਯਾਦ, ਏਨੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਬੁਖੀ।

ਬਾਬਾ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿਸਤਾਬ ਫਰਿਆ ਸੀ। ਸਾਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਦਾ ਮਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਘਬਰੀ

ਦੇਖੋ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਬੀਰਤਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ।

ਸਾਜ ਤਾਂ ਖੌਂਟੇ ਹੀ ਪਏ ਸਨ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ।

28 ਸਤੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਯੋਗ)

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੱਟਕਾਂ ਹਨ । ਲਗਭਗ 1000 ਨਰ ਨਾਰ ਬਲਦੇ ਪਰਯੋਗ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਮੈਂ ਪੰਜ ਵਜੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਠਾਂਡਾ ਲੈਣ ਪਹੁੰਚਿਆ । ਇਸ ਦਿਲਾਹੀ ਬੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸਰਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰਾ ਚੰਦੀ ਸੁਖ ਖਬਰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਖਿੰਡਾਊ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਬੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਮਾਨਸਿਕ ਆਨੰਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ।

ਇਹ ਵਾਰ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਸਭਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ । ਚੋਖਿਆ ਕਿ ਕੀਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜਥੇਦਾਰਨੀ ਨੇ ਕੀਰੀ ਦੁਲਸਨ ਕੌਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਵੈਚ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਲਕੂਸ, ਖੜਾਵਾਂ ਪਹਿਨੀ, ਕਰਾਫ਼ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਜਾ ਲਹੀਆਂ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 5.00 ਵਜੇ ਤਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

5.20 ਵਜੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਅਨੰਦ ਭਾਵਜ ਦੀ ਡਿਆਰੀ ਸੀ । ਕਛਾਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਠੇ ਆਧਿ ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਭ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤਨ ਨਿਆਈਂ ਕਰੀ ਏ ਕੀਰੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਵਨ ਦੁਆਲੇ, ਚੰਦੀ ਕੀਰਤ ਕੀ, ਜੰਗੇ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰ, ਠਾਂਡਾ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ । ਉਂਤਿਨ ਬੀਅਰਿਆ ਵਾਲੇ ਇਕ ਮੁਕੀ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੈਲਾ ਅਠੇ ਅਨੰਦ ਭਾਵਜ ਡਿਲਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਠਾਂਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਵੇਸ਼ ਤੇ ਗੁਲਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੁਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀ ਵੀ ਇਹ ਜੋਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਆਨੰਦ ਭਾਵਜ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਵਿਆਹ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ ਵੀ ਪੁਆਇਆ ਗਿਆ ।

ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਲਈ ਪੰ: ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉੱਜੜ ਪੁਰਾਰਨ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰੋਸਨੀ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਆਹਲ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ । ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਏ ਹਨ ।

ਅਬਛੁ ਬਾਗਿਆਂ ਠਾਠ

ਦੋਬਾਧਾ ਸ੍ਰੀ ਸਰਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪੰ: ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ

ਹੋਏ। ਏਥੇ ਸੁਭਾ ਬਹਾਣ ਸਿੱਖ ਜੀ ਰੋਇਆਂ ਦਾਇਆਂ ਨਾਠ ਆਏ। ਅਥਲ੍ਹ (ਹਿ: ਬਠਿੰਡਾ) ਦੇ ਸੰਤ ਜਗਦਾਸ ਸਿੰਘ (58) ਸਮੁੰਦਰ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ (50) ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪੋਤਰਾ ਸੰਤ ਬੰਧਾ ਸਿੰਘ ਅਥਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚਰਖਣ ਦੇਣ ਆਏ ਸਨ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਠ ਸੰਤ ਡਰਹਿਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਪੁਰਖਾ ਸਨ।

ਗੋਲਥਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ: ਇਸ ਵਾਰ ਕੁਰੂ ਹਲੀ ਸਿੱਖ ਜੀ ਅਥਲ੍ਹ ਛਾਏ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾਇਆਂ ਅਚਲ ਗੀਤੀ ਹਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਾਰਾ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮਿੱਠਾ ਨਿਕਲੇ। ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਕਹੀ ਦੜਾ ਕੇ ਆਪ ਟੀਕ ਲਾਇਆ ਤੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਏਥੋਂ ਖੂਹ ਪੁੱਟੋ, ਪਾਣੀ ਮਿੱਠਾ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਉਸੇ ਵਾਉਂ ਖੂਹ ਪੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮਿੱਠਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਹੁਣ ਉਥੇ ਵਾਟਰ ਕਰਕਸ ਛਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖੂਹ ਦੀ ਕਰਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਕੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਹ ਖੂਹ ਖਾਲ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਣਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੂਹ ਦੇ ਠਾਢ ਲਕੜੀ 8-8 ਫੁਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹਰ ਵਾਂ ਵਸੀਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬੰਦੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨ ਭੀਤਾ: ਹਰ ਮੁੱਢੋਂ ਖੂਹ ਦੇ ਠਾਢ ਲਕੜੀ ਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ, ਆਪ ਆ ਕਰੋ ਹੋ।

ਅੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਚੰਦਿਆਂ ਵਾਹੀਂ ਅਥਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਵੇਸਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਟੀਕਾ-ਖਰੜਾ ਪਾਠ

ਸਵਾਮੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਦੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਮਨਾਈਓਂ ਅਥਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਠ ਅਧਿਐਨ ਕਰੁੱਪ ਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾ ਪ੍ਰੇ: ਕਿਰਪਾਤ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥ ਪਟਿਆਲਾ ਅਪਣੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। 11 ਵਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਠਾਢ ਉਠਾਇਆ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਭਾਮਣ ਨਾ ਹੋਣਾ ਰੁਝਕਾ ਹੈ, ਪਾਠ ਕਾਰਜ ਸਰਬਗਮੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਤੀਂ 7 ਤੋਂ 9 ਤਕ ਵੀ ਇਸ ਖਰੜੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅੱਜ 11.15 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਸ. ਦੁਮਣ ਸਿੰਘ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਪ ਤੇ ਅਪਣੀ ਨੂੰਹ-ਪੀ ਨਾਲ ਨੁਧਿਆਏ ਯਾ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਅੱਡ ਮੋਢਾ, ਜ਼ੀਰਾ ਤੇ ਡਿਫ ਲੋਹ ਬੜ੍ਹ (ਹਿ: ਵੀਰੋਕਪੁਰ) ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਮੇਰੀ ਕੁੜਮਣੀ ਕੁਰਦੀਪ ਬੋਰ ਨਮਿਕ ਭੱਕ ਪੈਣਾ ਹੈ।

30 ਸਤੰਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਛੇਤਰੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ

ਚੋਂ ਚਿਨ ਚੇ ਵਫ਼ਾਏ ਪਿਛੋਂ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹਾਂ। 3.30 ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਪਰਸੇ। ਨਿਡ ਕਰਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਟੇਪ ਡਾਸਟ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਬੋਨਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਛੇਤਰੇ ਦੇ 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਰ ਨਾਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਨਾਭ ਉਠਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਖ਼ਾੜੀ ਤੇ ਇਕਾਫ਼ਰਤਾ ਦਾ ਵਾਰਾਵਰਟ ਚੰਤਰਵੀਂ ਹੈ।

4 ਵਜੇ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ਸਾਭ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਘੁੱਲਾ ਦੁਰਗਾ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਉੱਤੇ ਛੇਤਰ ਲਗਾ, ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਰਾਝਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ : ਮੇਰੇ ਮਨ ਬਰਨ ਸੁਨਹੁ ਹਰਿਨਾਮੁ। ਰਾਝੀ ਘੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦੁਰਗਾ ਵਿਚ, ਸਵੇਰ ਧਰੇ ਸਾਰੀ।

“ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਬਰਨ ਸੁਨਹੁ ਹਰਿਨਾਮੁ।”

ਭਿਰਧ ਚਾ ਵਿਕਰ

ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਬਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਥ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰੂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਛੋਹੀਆਂ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਦੁਰਗਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣੀ ਗਈ : ਸਵੇਰ ਧਰੇ ਸਾਰੀ ਬ੍ਰਿਖੁਰਾਨ ਬੀ ਕੁਮਾਰੀ ਵੀ ਗੰਢਿਆ ਗਿਆ। 5.00 ਵਜੇ ਪੂਰਬੇ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਛੀੜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਚੋਟੀ ਵਲ ਹੋ ਕੁਰੇ। ਛੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਢ ਨਾਲ ਖਲੋਤੀ ਇਕ ਭਿਰਧ ਨੂੰ ਬੱਖ ਹੁਕ ਭਾਏ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਬੱਖ ਆਖਿਓ ਨੇ : ਇਸ ਭਿਰਧ ਦਾ ਵਿਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਭੰਧਕ ਲਗਣੇ ਨਹੀਂ, ਇਹਦਾ ਭੇਰਾ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੱਲ੍ਹਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਨਮਰਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣੀ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ : “ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਭਿਰਧ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮੁਨਾਸਬ ਥਾਂ ਭੇਰਾ ਲਗਣਾ ਨਾਮਿਕ ਇਸਨੂੰ ਬਹਿਲ ਉਠਣ ਦਾ ਬੋਧੀ ਛਡਣ ਨ ਹੋਵੇ।” ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।

ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਸਾਂ। ਸਤਿਕਾਰਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਛੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਦੱਸੀ : ਛਗੀਓ ਨਿਵਾਜ਼ ਟੀਕਾ ਯਾਨ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੰਛਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਠਾਕਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਬਰਨ ਕੀਤਾ : ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਰਯਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਫਾਈਆਂ

ਬੈਠੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਆਪ ਨੇ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਫਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਡਿਕਰ ਸੁਣ ਕਰਜੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬੀਰਾ : ਉਹ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਆਈਆਂ ਹੈ। ਫਾਈਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਨੁਕਰੇ ਜਾ ਕੱਢਾ ਸੀ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਪਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਕੜਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ ਦਾਗਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਕ ਮਿਤਰ ਤਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ, ਜੁ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ 'ਆਲਮਗੀਰ' ਦਾਨਵਰੇਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬਹਾਲ, ਓਥੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰੇ ਕੁਹਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਬੀਰਾ, ਪਰ ਉਸ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਕੁਹਾਣੀ ਹਰ ਕੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਰਖਣੀ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬੜਾ ਜਾਂ ਫੇਰੇ ਵਿਚ ਆਮਲ ਹੋਵਾਂ।

ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਫਾਈ ਆਲੀਸ ਸਿੰਘ (ਸੱਤ ਬਿੰਬਰਾਵਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ) ਨੇ ਦੇਹਾਈ ਕੁਰੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਮਾਈਕ ਬੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਏ ਜਾਇਆਂ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਭਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ। ਦੱਸ ਕੀ ਖਿਲਾਫ ਲਵੇਂਗਾ ? ਤੂੰ ਸੋਚ ਗਏ ਸੱਤ ਬੀਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਲ ਕਰ। ਇਹ ਕੀ ਵਿਆਧ ਵਿਚ ਕੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਲੈ ਬੈਠਾ ਹੈ ?

ਪਹਾੜੀ ਬੈਠੇ

ਇਸ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਵਿਸਫਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸ ਹਟੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਿਸਨੇ ਅੱਜ ਕਦੀ ਦੇਹ ਪੁਟਾਏ ਹੋਏ ਲਕੜੇ ਸਨ, ਬੈਠ ਆ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਾਧ ਕੀਤੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਿ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਬੁਝਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਕੁਆਈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ।

“ਕਿਥੇ ਨੇ ?”

“ਫੁੰਟੀ ਸਾਹਿਬ।”

“ਬਲੇ, ਮਿਲ ਲਵਓ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਅਸਲੋਂ ਦੇਖੋ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।”

ਅਜੇ ਮਿਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋ ਸੇਵਕ ਦੀਆਂ ਪੇਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੈਠੀ ਦੇ ਵਰਾਣੇ ਨਾਲ ਆ ਧਰੀਆਂ। ਅਤੇ ਮੁੱਠੇ ਜਿਹ ਉੱਤੇ ਕੁਮਾਠ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਆਮਰ ਸਿੰਘ (16) ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਰਾਮ ਦੇਵੀ (18) ਲੈ ਆ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਕਟ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਜੋ ਸਿੰਘ (ਮਨਾਲੀ) ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਬੱਚੇ ਡੇਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ 10-20 ਦਿਨ

ਏਥੇ ਰਖਾਯੋ। ਸਾਧ ਸੰਨਤ ਵਿਚ ਉੱਠਣ ਬੈਠਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਰਦੀ ਹੈ ਵਿਆਹ ਦਿਓ। ਕੁਹਾਡੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੇ!

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ : ਇਹ ਸੇਬ ਕੇਹੜੇ ਤੋਂ? ਪਰ ਨਾ ਲਤਕਾ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਨਾ ਲੜਕੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ (ਮੰਡੀ ਵਾਲਾ ਜੁ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਇਹ ਸੇਬ ਬੀ ਜੋ ਜਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਥਰਾਏ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਚੋੜੇ ਸਨ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੁਣ ਉੱਕਾ ਇਕਾਤ ਛੋੜਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜਿਓਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਬੱਤੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨਹਿਰ ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਬਾਸੀ 7 ਤੋਂ 8 ਦੇ ਟੀਕਾ ਪਾਠ ਸਮੇਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਖੀਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਵੀ ਬਾਅਲ ਹੋਏ।

1 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਬੀਰਵਾਰ ਡੀ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਨਿਭ ਰਾਜ ਆਸਾ ਵੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਉਪਰੰਤ ਪੰ: ਬੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ.ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਕੂਮੀ ਵਿਚ ਵਿਖਿਆਨ : ਅੱਜ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ। ਭੀਜਾ ਨੁਰਾਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਾਲ ਬਿ: 1876। ਪੇਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦੇ ਉਪਲਬਧ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਸਿਫਕੀ ਸਿੰਘ ਰਾਥਾ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਖਿਆਣਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ।

ਆਗਤ ਭਾਗਤ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਛਾਵੀਨ ਉਪਰ ਪਹਿਲੀ ਛੱਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਖੂਹੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਕ ਇਹ ਛਾਵੀਨ ਉਸਾਰੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਗੀਚਰ, ਰਾਝ ਤੇ ਮਿਸਰਰੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਮਰਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਜਿਮੇਵਾਰੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਢ-ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਾਲੇ

2 ਤੋਂ 3 ਤਕ ਸਤਿਕੁਰੂ ਬਿਨਾਜ਼ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਵਾ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਣਾਏ ਹਨ। ਨਿਰਲੇਖ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸਮਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ। ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚ ਸੰਤ ਨਕਰ ਦੇ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ ਅਮਰ-ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਮਦਮੇ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾਂ ਦੇ ਸੰਤ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧ, ਕੁਰੂ ਸਿੰਘ ਨਰੋੜੇ ਦੇ, ਮੰਡੀ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਸੰਤ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ 35 ਜਥੇ, ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਸੂਬਾ ਹਫੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਚੋਠਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ, ਹੋਦਰਥਾਦ ਤੋਂ ਬੀਬੀ-ਸਿੰਧੂਰ ਕੋਰ ਸਪੁਰਤੀ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਅਵਤਾਰ ਕੋਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸਵ: ਸੂਬਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਤੋਂ

ਆਰਿ ਬਹੁਤ ਉੱਘੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ਵਾਲ ਆਪ ਮੌਨ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਆਪ ਕਰ ਕੇ ਚੁਪ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸਭੀਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

2 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਸੁਬਰਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਾ ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕਸ ਲਿੱਤਾ ਬੀਰਤਨ, 6 ਵਜੇ ਖੇ: ਭੀਖਾਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੂਰਬ ਵਿਖਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕਾ ਨੁਪਿਆਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਘਬੰਦੀ ਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸੰਤਰਾਮ ਦਾ ਬਾਬਾ ਲਖ ਸਿੰਘ ਦੁਖਾਰਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਹਜੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਰਖ ਕੇ ਮੰਗਣੇਂ ਰੋਛ, ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਦ ਲੰਗਰ ਭਭਾ ਕੇ ਭੋਂਗਾ ਨੂੰ ਭਭਾਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਅੱਜ ਕੋਲ ਠਾਕੁਰ ਵਲੀਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਪਣੇ ਸਹਾਇਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ ਨਾਭ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਖਿਆਨ ਸਮੇਂ ਵੀਭੋਭਿਗੁਡੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਰਨ ਐਕਸ ਚੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੋਟੇ ਸੰਤ ਵਜੇ ਚੀਵਾਨ 'ਚੇ' ਉਲਏ ਨੁਪਿਆਣੇ ਪ੍ਰਸਰਾਨ ਕਰ ਕਏ। ਆਪ ਦੀ ਰਾਇਆ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸ. ਹੋਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ., ਸ. ਬਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਕਾਥਾਭ ਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੁਪਿਆਣਾ ਕਏ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੱਜੇ ਚਲਣ ਦਾ ਐਕਸ ਵੇਂ ਕਰਕਾਣਾ ਸੀ। ਅੱਡੀ ਢਰਾ ਢਰਾ ਦੁਖਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾ: ਭਾਵਰ ਨੁਪਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਇ ਸੀ ਕਿ ਚਵਾਈ ਵਰਤਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਐਕਸ ਵੇਂ ਕਰਕਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੁਪਿਆਣਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਭਾ: ਜਾਵੇਦ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੂਟਾ ਕੇ ਐਕਸ-ਵੇਂ ਕਰਕਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸ ਪਰਮ ਸਰਿਕਾਥੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਹਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ: ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਜੋ ਖਰਚਾ ਦਾ ਖਰਚਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਭਾ: ਜਾਵੇਦ ਨੇ ਵੀਸ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਾਲਕ ਸੰਤ ਕੁਲਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮਸ਼ਹੂਰੀਭ ਗੱਡੀ ਤਿਆਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਕਿਤੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ। ਨੁਪਿਆਣੇ ਤੋਂ ਆਪ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਕਏ।

ਨੁਪਿਆਣੇ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਠਪਲ ਚੋਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ ਸਰਸਬ ਮੰਤਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਟੀਕਾ ਪਾਠ

8.00 ਤੋਂ 11.00 ਤਕ ਚਲਦੇ ਟੀਕਾ ਪਾਠ ਵਿਚ ਅੱਜ ਪ੍ਰੋ: ਗਿਰਪਾਠ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸੁਣਨ ਬਾਅਦ ਘਰ, ਪਟਿਆਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਜਿਸੇ ਗਾਨਵਰੇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਸ. ਦੂਜਾ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਖਰਤਾ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ।

9.00 ਵਜੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਡੋਰੇ ਧੁੰਦ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ : ਸੇਂ ਤਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਡੋਰੇ, ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹੀ

ਦੋ ਮਿੰਟ ਦਰਬਨਾਂ ਬਾਦ ਬੈਠੀ ਜਾ ਕੇ 29.9.81 ਦਾ 'ਅਕਾਲੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ' ਅਖਬਾਰ ਸਾਡੇ ਵਲ ਚੁੱਲਿਆ : 'ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਹੁਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ।' ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਖੋਲੀਟੋਰੀਅਲ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਪਿੰਡ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗਾਨਵਰੇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਸੀਂ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਲਭਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਜ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਿਧ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹਨ। 'ਜੁ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਦਾ ਇਹ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਇਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਖੰਡਰਧਾਰੀ ਰਾਖਰਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੂਣ ਅਕਾਲੀ ਕਰਨਲੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੰਡਾ ਸਮੇਂ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਵਾਦ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਵੇਦਾ ਤੇ ਸ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਲਥਾਤ ਭੀਤੀ। ਕੋਈ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਰਾਂ ਖਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬਿਸਕੂਟ ਫੈਕਟਰੀ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇਆਂ ਹਨ।

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰਾ

ਬੀਤੀ ਰਾਤੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਰਿਲੇ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਚੂਹੇਰਾਏ ਦੇ ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠਕੜਕ ਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਚੋਟ-ਰਿੜਕਣ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਅਤੇ ਖਿਲੇ ਸਭੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸੁਪਰਨੀ ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਲੜਕੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਜੀਤ ਨੂੰ ਬੇ'ਕ ਵਿਚ ਮੁਨਾਜ਼ਮਤ ਤੇ ਠਕੜਾ ਦੇਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਲ ਖਲੋਏ ਹੰਸਪਾਲ ਜਿਸੇ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਬਾਸਵਾ ਬਾਰੇ ਬੰਜ ਨੌਠ

ਅੱਜ ਸ. ਸੁਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਬ ਸ. ਹਰਤਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਫੋਟੋਗਰਾਫ਼ਰ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਜੇਥੂ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਕੰਦ ਬੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੰਦ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਿਸ਼ਿਪਲ ਸਕੱਤਰ ਮਿ: ਖੰਨਾ ਨੇ ਯਕੀਨ ਦੁਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨੇ ਵਿਚ ਬਾਜਵੇ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ

ਕਰੀਬ 12 ਵਜੇ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਟ ਉਪ੍ਰੰਤ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਜ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਚਲੇ ਸਨ ਕਿ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸ. ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਬੀਬੀ ਕੁਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋੜਾ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਿਤ ਭਿਉਂਦੀਓਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੜਕੀ ਭੀਰ-ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਾਲ ਬਿਆਹੀ ਬਣੀ ਸੀ। 10 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਲੈ ਕੇ (ਲੜਕੀ ਅਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਲੜਕਾ) ਆਈ ਸੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰਨ ਕਢ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭਜਨ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ 'ਸਤਿ ਕਰਨ ਜੀ' ਬਹਿਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਥਮਾ ਨੇ ਬੈਠ ਵਿਚ ਭਜਨ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਲੜਕੀ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਹੀ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੌਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸ੍ਰੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਅਕਰੋਲ ਦੀ ਅੱਜ ਕੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾ ਦੇ 18 ਡਾਗੀਓ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਾਨਕਰੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਰੋਲ ਨੇ ਕਰਕ ਗੀਤਾਂ : 10 ਲੰਬ ਦੀ ਹਾਡਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਨਾ ਸਮਝ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਇਹ ਵੀ ਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੰਸਪਾਲ ਜੀ, ਜੋ ਇਹ ਵੀ ਦੁਬੇਵਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦੋ ਬਾਰ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਰਕੇ ਭੇਜੇ ਜਾਣ।

20 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁਰੀਂ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਜੋ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਦੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਟੀਜਾ-ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਬਸਲ ਹਨ। ਬੇਬੇ ਦਲਪਿ ਕੌਰ ਜੀ ਵੀ ਅੱਜ ਬੈਂਗਲੌਰ ਤੋਂ ਕੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਲੈਣ ਤੇ ਮੋੜਾ ਵੇਖਣ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਚੇਚ ਕਰ ਕੇ (2.20 ਵਜੇ) ਅੱਜ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਵਿਚ ਕਿਆ।

ਖਿਆਲ ਸੀ ਠਾਠਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਵੱਟੇ ਲੁਹਾਣੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਬਾਰਾ ਕਰ, ਆਗਿਆ ਦੇ, ਸਮੁੱਚੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਵੱਟੇ ਛੇ ਲਈ।

ਠਿਠਨੈਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤਕ ਬਦਲਵਾਈ ਤੇ ਹਲੇਹੀ ਨੇ ਚੋਰ ਵਜ ਲਿਆ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਈ।

ਟੀਕਾ-ਪਾਠ ਛੇਟ

ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸੇਵਕ ਨੂੰ, ਮਨਾਲੀ ਵਾਸ ਹੀ, ਟੀਕਾ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਬੱਲ ਉਹ ਬੀਕਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰੀ, ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵੱਡੇ ਠਾਠਰਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਧ ਪਾਠ ਸ਼ਰਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੀ ਬਰਦਿਆ ਵੀ। ਇਸ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਪਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਬੀਕਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਫਿਰ ਹੀ ਸੰਤ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਵੀ ਟੀਕਾ ਪਾਠ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਕੌਰੂ ਪਰਸੈਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਬੰਧੀ ਲਫ਼ ਕਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨਪੁਰੀ ਦੀ ਉੱਮੇਵਾਰੀ ਹੇਠ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਿਤ ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੱਲ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਬੰਡੀਕੜੂ ਬਾਣੇ ਵਿਧਾਨ ?

ਕਮ ਹੀ ਚੀਵਾਨ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਬੈਠੀ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਮੁਸੱਭਾ ਮੁਨ ਭਰਭਰ ਦਾ ਇਕ ਨੁਸਖਾ ਲੋੜਵਾ ਸਾ। ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ 45 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਇਕ ਸਹਿਪਾਠੀ ਸੰਤ ਚਲੀਪ ਸਿੰਘ ਧੂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੰਡੀ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅਯਮਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਭਰਭਰ ਦੀ ਅੱਧੀ ਚੋੜਲ ਦੇ ਬਰਤਦਿਆਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਸੁੰਦਰ ਸਰਸਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ। ਬਾਹਰ ਸਕੱਤਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਡੀਕਦੇ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਆਇਆ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਬੰਡੀਕੜੂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਪੁੰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦਰਬਨਯਾਚਕ ਸੀ।

ਮਾਈ ਵਿਸ਼ਨ ਕੌਰ/ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ

ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਬਲਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਿਰੇ ਘਿਰੇ ਹੀ ਝਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਸਮੂਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ

ਸਭ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤੀਕੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਰ ਪਏ। ਛੋਟ ਦੇ ਨਿਕਟ ਗਿਆ ਮਿ: ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਨੀ ਮਾਈ ਕਿਸਨ ਕੌਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਬਿਰਧ ਅਤੇ ਦਮੇ ਦੀ ਮਰੀਜ਼ ਸੀ। ਅੱਜੇ ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਦੇ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਭੰਨੀ ਪਈ ਸੀ, ਪਤਲੀ, ਸੰਕਲਾਈ, ਤਿੱਕਈ ਦਹਿੰਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਵਧੀ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬਾਧੇਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਪ ਵਸਤੇ 'ਸੁਦਰਸਨ ਘਨ ਥਟੀ' ਦੀਆਂ ਗੰਠੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹੂਟੀ ਠਾਈ।

ਬੱਡੇ ਠੰਢਰ ਵਿਚ

ਅੱਜ ਤਰੇਣੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦੁਖਸਨ ਪਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਬਨ ਬਰਨਾ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਕਲੇ ਦੁਕਲੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੁਖ ਸਾਂਝ ਤੇ ਸਾਣ ਪਛਾਣ ਠੀਏ ਆਪ ਜੀ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਠੰਢਰ ਵਲ ਵੀ ਤਿਉਈ ਪਾਰ ਕਰ ਨੈਕੇਂ ਬਰਨੀਂ ਕੁਰ ਰਾਖ ਸਿੰਘ ਮੰਗਰ ਵਿਚ ਅਕੇਲੇ ਹੀ ਥਏ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ, ਬਾਪਸ ਆ ਕੇ, ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸੌਰ ਦੇ ਠੰਢਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾ ਕੇ ਪਧਾਰੇ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇਂ ਸੁਖ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਆ ਗਿਆ। ਰਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਦੇ-ਦੇ ਬਾਬਨ ਭਰ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਘੁੱਲੇ ਠੰਢਰ ਵਲ ਵਧੇ।

ਦੁੱਧਰ ਮਾਈਆਂ ਠੰਢਰ ਪਕਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਕੱਥ ਨਾਲ ਮਾਈਆਂ ਵਧੇਈਆਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਡਦਾਰ ਕਾਪੀਭਾਓਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹਚਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਲੇ ਦੇ ਵਿਨੀਂ ਸਵੈਦ ਚਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਠੰਢਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਦਾਰਨਾਂ ਵਲ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਦਾਣੇ ਵਾਤੇ ਸਿੱਧ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਮੁਕੇ ਜੁ ਵੱਡੇ ਠੰਢਰ ਤਾਂ ਵਧਾਅ ਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀਸਿਆ ਕਿ ਵੇਖੋ ਠੰਢਰ ਭੈਸ ਪਛਾਣ ਦੁਆਰਾ ਆਈ ਭੈਸ ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਣੇ ਤਾਜੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੱਡੇ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਠੰਡਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਣੇ ਵਾਲਾ, ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸਰਦਾਈ ਠੰਠੇ ਦੇ ਭਾਏ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਡੀ ਕੁ ਭਰ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਪੂਰੀ ਇਹ ਸੰਨਿਹ ਵਾ ਪ੍ਰਣਾਮਾ ਹੀ ਸੀ। ਤੇ ਦੁੱਧਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਨਿਕਾਜਦ ਦੀ ਗੱਠ।

ਦੇਰੇਂ ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਰ ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਬੋਰ ਜੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਠੰਡਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨਿੱਤ, ਦੇ ਦੋਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਈਆਂ, ਬਚੁਰਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਰਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝੋਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਸਬੇਰੇ ਵੀ ਦੂਰੋਂ, ਵੇਖੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕਤਰੀਆਂ ਕਲਾਸ ਭਰਦੇ ਤਰੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਵੀ ਆਪ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਕਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਕਰੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਏ ਹਨ ਦਰਸਨਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਰਾ ਬਣ ਹੀ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਬਿਰਧਾਂ ਨੂੰ ਚਰਖਣ

ਦੇਰਾਂ ਕੁਰੇ ਤਾਂ ਤਬੇਲੇ ਵਲ ਦੇ ਵਿਹਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲ੍ਹਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਵਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ, ਤੁੱਠੇ ਮੰਜਿਆਂ ਤੇ ਲੰਮੇ ਪਏ ਆ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਬਿਰਧਾਂ ਨੂੰ ਚਰਖਣ ਦਿੱਤੇ । ਫਾਰ ਲਗਦੀ ਉਠਣ ਯੋਗ ਬਚੁਰਗਾਂ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਬਚੁਰਗਾਂ, ਅਪਹਜਾਂ ਦੀਆਂ ਉਤਾਂ ਬੁਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਏ, ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ, ਆਪ ਜੀ ਕਉਸਲਾ ਵਲ ਹੋਏ ।

ਸਤਿਕਾਰ

ਕੁਦੇ, ਬੰਤ੍ਰਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇਰੇ ਹਾਥਰ ਤਿੰਨ ਸਾਹੀਵਾਲ ਸਾਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਇਕ ਨੂੰ, ਇਨਸੀਮੀਨੇਬਲ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿਵਾਣ ਲਈ ਯੋਗ ਸਮਝਾਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਥਸੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜਥੇਗੀਆ ਦੀ ਹਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੇਠ ਰਖੀਆਂ ਸਾਹੀਵਾਲ ਅਤੇ ਹੱਰਖਾਣਵੀਂ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਚਰਜਨਾਂ ਕਉਆਂ ਵਲ ਅਵਭੋਭਨ ਕੀਤਾ । ਕੁਝ ਕਉਆਂ ਦੇ ਸੂਦੇ, ਬੁੱਧ ਦੀ ਮਾਡਰਾ ਅਤੇ ਬੁਆਈ ਬਿਨਾ ਭਾਰੇ ਜਾਣਿਆ । ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਚੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਬੇ ਵੀਚੇ ਵੀ, ਇਸ ਵੇਲੇ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਸ਼ੂ ਹਨ ਪਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਮਸਫਾਨ ਬਹੁ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹਨ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸੰਨਿਮਤ ਫਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਨੇ 10,000/- ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ 5000/- ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪੁਰਖੇ ਨਾਲ ਬੈੱਠ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬੈੱਠੇ ਵੇਰਲ 400/- ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਵਾਇਓਂ ਨਿਕਲਾਇਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਜੋਂ ਰਖਣ ਦਾ ਜਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਾਹਣ ਟਟੇਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦੇਸੇ ਲਈ ਹਿੱਸੇ ਲਾਇਆ ਸੀ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਵੀ ਪੂਣ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਾਹਣ ਨਹੀਂ ਨਿਯਾ : ਪਸ਼ੂ ਬਹੁਤ ਹਨ । ਬਿਰਤਮ ਕਰਭਾਧਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੂਣ ਸਰਨਾ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਹਾ ਜਲਮਨੀ, ਹਾਠੀ'ਤ ਜਾ ਕੀਨੀਆ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਉੱਚਤਮ ਕੰਟੀ ਚਾਂ ਸਾਹਣ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਅੱਜੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਬੇ ?

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਚੱਸਿਆ ਕਿ ਕੀਨੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਪਸ਼ੂ ਵਾਲਮ ਨੇ ਸਾਹੀਵਾਲ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ 200 ਗਾਵਾਂ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਇਸ ਇਕਾਤ ਵਿਚ ਯੀ ਸ. ਕੁਰਦੇਰ ਸਿੰਘ ਮਦਾਹੀਏ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ—ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਾਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਰਖਸ਼ਰ ਪਧਾਰੇ ।

ਫੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਰ ਢੋਡਾ ਪਿਆਰ

ਮੈਂ ਬਾਮੀਂ 7.45 ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਛਕ ਨਿਕਾ ਜਾਂ, ਜਦ ਇਕ ਸਿੰਘ ਮੇਨੂੰ ਦੱਲਦਾ

ਰਾਇਦਾ ਅੰ ਮਿਲਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਭਾਯੇ । ਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮ ਵਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਆਪ ਜੀ ਸਿਮਰਤੀ ਮੰਦਰ ਵਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਦੋ ਦਰਸਨ ਸਿੱਖ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਤਾ ਫਰਮਾਏ : ਇਕ ਭੱਠਾਨ ਭਾਵ ਸੁਨਹਿਰੀ, ਦੂਜਾ ਹੈਂਡ ਯਾਨੀ ਲਾਲ ।

ਦੋਵੇਂ ਫੜ ਲੈਣੇ ਪਰਥਮ ਦੇ ਨਾਲ ।

ਇਹ ਭੀਨ ਵਰਣ ਸੀ । ਮੈਂ ਕਿਰਬਨਾ ਵਜੋਂ ਚੰਦ ਬਰਥ ਆਖ ਪਰਥਾ-ਪਾਠ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਆਇਆ ਏ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ ਵਥੇ

੪ ਵਜ ਛੇ ਰਾਤ ਦੇ । ਪਾਠ ਅਧਿਐਨ ਪਿਛੋਂ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਟਕਾਅ ਲਿਆ । ਉਹ ਕੁਝ ਕੁਝ ਦਸਤੀਆਂ ਚਾਹ ਰਹੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਭਰੀਕਾ ਦੋਹੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ :

(1) ਇੱਕਾ ਸ਼ਕਤੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਬੋਧੀ ਅਭੇ ਬੰਦਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਬੋਧੀ ਦੇ ਚਾਥੇ ਰਾਏ ਦੇ ਭਰਾ ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੱਖ ਬੋਧੀ ਬੰਦਰੀ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ (27.8.81) ਖਲੋਤੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਵੇਧੇ ਆਏ । ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੇ ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੱਖ ਬੋਧੀ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਥੇ' ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ : ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ ? ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕਦਮ ਉਸਰਾ ਮਨ ਅਚਕ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਿਆ । ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਨੇਤੀ ਆ, ਬੋਧੀ ਜੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਰਜਪਰ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ।

"ਆਪ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ ?" ਬੋਧੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ।

"ਬੈਂਗਲੌਰ ਨੂੰ । ਅਭੇ ਆਪ ?"

"ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਾਇਆ ਵਿਚ ਬੈਂਗਲੌਰ ਜਾਵਾਂਗਾ ।"

ਬੋਧੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਰਥ 'ਭਾਇਆ' ਸੁਣ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅਦਭ ਅਦਭ ਕਿੰਨਾ ਉੱਟਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ 'ਨਾਲ' ਭਰਦੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੱਖ ਬੋਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਕਰੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਅੱਜ ਬੱਲ ਭਾਇਕ ਬੈਂਗਲੌਰ ਹੋਣ । ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੱਖ ਜੀ ਜਦ ਕਦੇ ਬਲਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਕੁਰ ਠਿਕਾਜਦੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ । ਬੋਧੀ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਆਹਿਸਤਾ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਧੀਮੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਬਰਥ ਅਣ ਸਮਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੋਨਾ ਉੱਤੇ ਕਾਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ।

(2) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕੀਨੀਆ (15.8.81) ਤੋਂ ਰਨਕਲੀਆ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ ਤਾਂ

ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਤੇ ਤਨਥਾਨੀਆ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਅਤੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਦੋਥੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਅਜੇ ਟੋਈਆਂ ਪੱਕਾ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂ ਡਰਮਾਇਆ : ਵੱਡਾ ਕਾਕਾ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਵਲ ਖਾਸ ਰੁਕਾਉ ਹੈ।

ਠਾਕਰ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਬਚਨ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੀ ਬਦਲੇ ਹਨ।

(3) ਇਕ ਭੱਲ ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸੀ ਕਿ ਘੋੜਕਾਂ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਭਾਜੇਸ਼ ਬੇਦੀ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ ਫੰਟੇਗ੍ਰਾਫਰ ਵੀ ਤੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਾਸੀ ਸਵ: ਸੇਠ ਸੈਤੰਘ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੰਟੇ ਭਰਬੰਦ ਸ, ਅਕਨਿੰਦਰ ਪਾਠ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਲਈ ਸਿਰ ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ, ਗੁਰਚੈਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਲੋਰਾ (ਹੀਰਾ) ਖਾਸ ਸਹਾਇਕ ਸਿੰਧ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਹੋਟਲ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਦਿਹਨਾਂ (ਦੰਹਾਂ) ਨੇ ਖਾਢੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਵਿਤ 14.8.81 ਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਲੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਡਰਿੱਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਕਲ ਵਿਚ, ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬ੍ਰਾਈਓਲੰਡ ਕਰਵਾਇਆ ਦੰਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਲਮਸਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਬਹਿਣ ਵਿਚ ਬਿਥੇਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਨੀ ਉੱਚੀ ਯਸਤੀ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਬੰਗਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਆਦ ਤੇ ਭਾਫ਼ੂ ਰਿਉਂ ਨਹੀਂ ?

ਜਦੋਂ ਭੱਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸ, ਅਕਨਿੰਦਰ ਪਾਠ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੇ ਨੌਰੰਗੀ ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਕਲ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਹੈਦਰਾਬਾਦੀ ਸੇਠ ਨੂੰ 25000/- ਭੰਨ ਲਗਾ। ਉਸਨੇ ਚੰਦ ਆ ਕੇ ਭੰਨ ਦੀ ਰਕਮ ਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਜੇ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਵਲੋਂ ਭੌਂਕ ਕੀਤੀ।

ਕਿਸੇ ਵਿਕਾਰ ਸਮੇਂ ਚੰਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਕੁਸਤਰਾਖੀ ਲਈ ਖਿਆ ਮੰਗਣ ਜਿਹੀ ਅਲਮਾ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਰ ਸਦੀਵੀ ਭੋਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਹੋਛੀ ਹੋਛੀ ਭੰਡਣ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ 'ਕੁਈ ਤੋ' ਬਖਣ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਜੇਸ਼ ਬੇਦੀ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਡ ਕਾਰਨ 19.8.81 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਚਲੇ ਆਏ।

ਲੁਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਮਾ

ਬੜੇ ਉਤਰੇ ਸਿਰੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ, ਇੰਲੀਓਂ ਪਰਤਿਆ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਟੇਪ

ਚੀਫ਼ਾਡਿੰਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰਾ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਹੈ।
 ਵਿੱਲੋ ਮੂੰਹ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਬੈਠਿਆ : ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ
 ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਭਟਕਦੀਆ (ਸੰਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੱਖ ਦਾ ਲਝਕਾ) ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਹੁਣ
 (28.9.81) ਬੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਜਾਦਿਆਂ ਦੂਜਾ ਭਟਕਦੀਆ ਤੇ ਭਟੇਦਾ
 ਟ੍ਰੱਕ ਦੀ ਚਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਭੇਟ ਦੂਜੀ
 ਵੀ ਰੰਗੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿ ਗਈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਵਾਚਕ ਅਹਿੰਸਾਨੀਆਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੁਖੀ
 ਨ ਕਰਨਗੀਆਂ !

3 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਛਨੀਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ 3.30 ਤੋਂ 6.00 ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਤਕ ਸੁਰੀਤਾ ਚੀਰਨ।
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹਕ ਚਰਚਨ। ਖੁਸ਼ੇ ਆਕਾਸ਼ ਹੇਠ ਤਾਣਾਬ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ
 ਪਾਸੇ ਢੀਵਾਨ ਸਥਾਨ। ਚੌਕ ਸਭਾ ਜੋਸ਼ਾ ਵਿਚ। ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ
 ਬਮਬਾਂ ਸਮਝਾਈ ਰਕਰੀਰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੱਖੇ ਦੇ ਚੁੱਕ ਕੜ੍ਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ. ਸਥਾਨ
 ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, 1888 ਬਿ: ਸ. ਚੋਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਜਨਮਣ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਣਨ
 ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ।

ਟੀਕਾ-ਪਾਠ ਸਮੇਂ

ਟੀਕਾ ਪਾਠ ਅੰਧਮੋਰ ਸਮੇਂ (6 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤਕ) ਮਹਾਕਾਜ ਚੀਫ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚਾਲੇ ਚੁੱਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਹਿਓ-
 ਸਹਿਓ ਵਿਚਾਰ।

ਬੋਲ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਰਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਰਾ ਤੇ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।
 ਮਨੀਰਵ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਨ ਭਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ
 ਪੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲਮੋਬ ਨਕਰ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੌਂਸਿਆ :
 ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਨਵਾਂ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ
 ਕੁਸ਼ੇ ਬੋਝਾ ਬੋਝਾ ਚੰਡ ਦਾ ਸਵੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਮਟਰ-ਮਟਰ ਬੋਝਦਾ
 ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਸਾਭ ਨੂੰ ਨਮ ਸਿਲਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਭਰਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਚੌਤ ਚਾਗੀਲੇ ਬੰਦਾ ਵਾਣਾ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਨਾਭ ਉਹ ਸੁਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ "ਕੁਮ ਹੋ ਸਭ ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜ" ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਵਿਚ
 ਬੋਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਦੋਂ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਜੋਗ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ
 ਚਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ। ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਜੀ P.S.C. ਹਨ ਪਰਦੀ ਵਰੋਂ। ਨਾਮਧਾਰੀ
 ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਦਿਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੰਜੁਕਤ ਮੰਗ ਟੋਕ ਕੇ ਧਰਾ
 ਸਥਾਨ ਬੈਠ ਗਏ। ਉੱਠ ਵੀ ਮਾਲਾ ਕਦ ਕੇ ਵੇਰਨ ਲਗ ਪਏ।

ਟਾਈਪਿੰਗ

ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਪੁਸਤਕ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ' ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ 3-4 ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਣ ਵਾਸਤੇ ਅੱਜ ਗੁਰਮੁਖੀ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਤੇ ਕੰਮ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ ।

ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵੇਂਕਲੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ (ਮੈਂਬਰ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਰਨੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਪ ਅਸਥਾਨ ਮੰਦਰ ਵਾਲੇ ਭੇਰੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕੱਲਬਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

ਮੈਂ ਦਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਰੇ ਲੈ ਗਿਆ । ਪਹਿਲਾਂ 15 ਰੂ ਮਿਣਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੱਲ ਕੱਥ ਕੀਤੀ । ਧੌਕਾ ਹੇਠਾਂ ਵਿਖੇ ਆਸਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕੇ ਚਿਰਾਜੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਥਾਬ ਦੇ ਸਾਥੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਖ ਪੁੱਛੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ (ਸ. ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਚਾਰਨੀਬ ਸ. ਵਿਦਰਸ਼ੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹਨ) ਨਾਲ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ : ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਇਆ ਕਰੋ ਤਾਂਹਿ ਪਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਰਸਿੰਘੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋ ਸਕੇ । ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੱਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਚਿਰਪਾ ਹੋ, ਬੱਚੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ । ਉਹੀ ਰਾਨੀਮ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਆਗਿਆਕਾਰ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਨ ਕੀਤਾ : ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਜੋ ਕੁਰਸਿੰਘੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਏ, ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ । ਪਕੁ ਕੁਕੁ ਕੇ ਭੰਦਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੀ ਫੰਮ ਆਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਭਠਾ ਹੋ । ਸਿੰਘੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਰ ਵੀ ਗਾਣੀ ਕਰਨ ਹੋਏ ।

ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਭਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਚਿਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ਣਵ ਸੁਣਾਏ :

(1) ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਨ ਕੀਤਾ : ਹੁਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਿਆ ਕਰ । ਉਥੇ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਯੋਗ ਹੀ । ਏਨਾ ਆਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤਰ ਪਿਆਨ ਹੋ ਗਏ ।

(2) ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ । ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵੇਖਾਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ । ਜੇ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੌਹਰਾ ਦਿੱਸੇ । ਜਦ ਤਕ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ।

(3) ਅੱਜ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਥਦ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਸਤਕ ਅਤੇ ਦਾਹਤੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੱਥਿਆਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਦਰਬਾਨ ਮੁਸੱਵਰ ਦਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਣਾਈ ਰਸਵੀਰ ਜੋ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਸਨ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰਲੀਆਂ ਫੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝੀ ਠ ਛੇ ਕੇ ਟਰਮਾਇਆ : ਸਾਨੂੰ ਰਖੇ ਪਰਾ ਲਛੇ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋਵੋ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਛੇ। ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰਖੇਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਢਾਇਦਾ ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਸੇ ਭੱਠ ਦੀ ਲੱਭ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯਮੰਟ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਇਕ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਨੂੰ ਬੇਠੇ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਸਨ ਪਰ ਹਿਰਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ੀ ਟੀਮ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਯਮੰਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਤੇ ਹਾਜ਼ੀ ਖੇਡਣ ਆਈ ਤਾਂ ਫੰਟੇ ਕਾਫੀ (ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੂੰ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਿਛਾਈਆਂ ਦਾ ਲੱਗਣ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਭਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭਜਨ ਪੁੱਛਿਆ ਨ ਹੋਵੇ, ਜਾਭੀ ਟੀਮ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਉਸ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਘਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਸਭਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚਾਰ ਹੈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੌਸਾ ?

ਸਤਿਕੁਰੂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚੁੱਲੀ ਤਾਂ ਭੱਠ ਚੰਬੂਆਂ ਵਾਲਾ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿੱਥੇ ਢਿੱਲੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਯਮੰਟ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੱਧਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਭੱਠੀ (ਕਾਰ) ਲਈ ਜਾਏ ਸਨ ਕਿ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਯਮੰਟ ਵਾਲਾ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਅੱਗੇ ਲੱਖ ਕੇ ਇਹ ਸੀਪ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਇਆ। ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਦੀਆਂ ਬੱਠੀਆਂ ਨ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜੀਪ ਛਾ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਉਰੇਚ ਦਾ ਭਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਕੁਹਾਡੀ ਭੱਠੀ ਦੀਆਂ ਬੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਕਾ ਸਿਰ ਭੁਟਣੇ ਰੱਖ ਆਪਣੀ ਭੱਠੀ ਅੱਗੇ ਲਾਵੀ ਰਖਾਂਗਾ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਕੇ ਟਰਮਾਇਆ : ਜਿਥੇ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਦਾ ਪਰਾ ਲੱਛੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ (ਨੌਜਵਾਨਾਂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਕੂਆਂ ਟਿਮਰ (ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ) ਸਨ। ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਦਿੱਚਿਆਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਤਿਕੁਰੂ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਤੇ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗ੍ਰੰਥਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ

ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੱਡੇ ਠੱਕਰੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟੂਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੱਸ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਈਲੈਂਡ, ਸਿੰਘਪੁਰ ਤੇ ਹਾਗਵਾਡ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਤੇ ਮੰਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਹਰ ਚੱਪਰਾਪਨ ਮਹਿਜ਼ੂਸ ਨਾ ਕਰੇ। ਵਿਚ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ, ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਐਡਰੈਸ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੱਤੜੇ ਚਿਰ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਰਫਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਰਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਚੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਹਿਜ਼ੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਦੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚੋਂ' ਉਠ ਕੇ ਬੱਤੜੇ ਚਿਰ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵਿਦਾਤ ਨਈਂ। ਅੱਧੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਕੱਠੀ ਨੂੰ ਗਏ।

ਸੁੰਦਰ ਨਕਸ਼ ਦਾ ਮਸਤਾਨਾ

ਸੁੰਦਰ ਨਕਸ਼ (ਮੰਤੀ, ਸਿਆਲਕੋਟ) ਦਾ ਇਹ ਪੇਂਟਘਰੀ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਚਰਚਨਾਂ ਹਿਤ ਆਇਆ। ਮੁਟਿਆਰ ਬੀਬੀਆਂ ਚੱਲਣ ਬਜਾਵੀਆਂ, ਛੈਣੇ ਖਡਗਵੀਆਂ, ਰੰਗ ਵਿਚ ਬੀਰਤਨ ਕਰਦੀਆਂ, ਇਸ ਮਸਤਾਨੇ ਦੀ ਅਲੜਵਾਈ ਵਿਚ ਭਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੱਠ ਕਦੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜੋਂ ਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਪਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਲਾ, ਖੁੱਟ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੁੰਘ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮਸਤਾਨਾ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਖਰਬੰਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀਤ ਬਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀ।

4 ਅਕਤੂਬਰ 1961, ਐਰਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਹਦੂਰੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਖੋਰਤਨ ਪਿਛੋਂ, 6 ਵਜੇ ਪੰ: ਛੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ' ਕਹਿ ਅਗੇ ਨਿਰਾ ਕੇ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਸਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੇਠ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਛਾ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੇਠ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੂਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਦੱਸੀਆਂ, ਸ. ਸੀਤੰਘ ਸਿੰਘ ਜਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਉਚਾਚਰਣ ਦੇ ਕੇ।

6.45 ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਲਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ 25 ਕੁ ਘੰਟੇ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ, ਰਾਖਿਆ ਵਿਚ ਨਿਕਟੀ ਸੇਵਕ ਲੈ, ਲੁਹਿਆਟੇ ਪਧਾਰੇ।

ਸੁਖ ਨ ਬਸਣ

8 ਤੋਂ 11 ਤਕ ਜਦੋਂ ਟੀਕਾ ਅਯੋਧੇਨ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਾਝ ਮਹਠਾ ੫.

‘ਇਨ੍ਹ ਰੋਇ’ ਵਿਚ ਇਕ ਆਪ ਕੁਝ ‘ਸੋ ਸੁਖ ਨ ਕਸਇ ਭੋਟ’ ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਸੰਪਰਦਾਈ ਟੀਕਾਕਾਰ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਰਥ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਕੁਝ ਇਕ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਵੀ ਕੀਤਾ : “ਰਾਏ” ਉਹ ਭੋਟੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਵਸਣ ਤਾਂ ਭੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ।” ਅੰਧਖੇਨ ਮੰਡਲ ਹੋਰਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਟੀਕਾਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦਿਆਂ ਭੋਟੀ ਪਿੰਡ (ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਰ ਹੀ ਓਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਤਿਕਾਰ ਦੂਜੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਈਰਖਾ ਦਸ, ਇਹ ਤਾਂ ਟੀਕਾਕਾਰ ਹੀ ਜਾਣੇ ।

ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ

।

12 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਥਾਗੀਆਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵੱਲ ਦੋ ਪਾਸੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੋਰਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਰੇ ਦੁਸਾਰੇ ਜਾਂ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਡੱਬ ਨਹੀਂ ਘਈ । ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਪਰ ਸੰਨਿਮਰਮਰ ਦਾ ਵਰਧ ਲਗਾਣ ਹਿਤ ਸੰਤ ਮਨਾਨ ਸਿੰਘ ਖਾਣਾ ਦੀ ਨਿਕਾਸ਼ਨੀ ਹੇਠ 10 ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਕਾਗੇਡਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਭਰਥ ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਾਡੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਪਰ ਕਾਗੇਡਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜੇ ਵਾਹ ਮਹੀਨੇ ਦੇਸ ਵਰਥ ਲਗਾਣ ਤੇ ਹੋਰ ਲਫਟਕੇ । ਸੰਨਿਮਰਮਰ, ਬਿਲਭਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਪੰਜ ਪੰਜ ਵੱਟ ਲਫਟਕਾ । ਪੰਡਮੀ ਕਥਾਭੇ ਵਿਚ ਸੀਮੰਟ ਦੇ ਡਰੱਖੇ ਬਨਾਣ ਵੀ ਡਿੱਠ ਚਾਹ ਸਿੰਘ ਲਫਟੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਪੂਰਬੀ ਬਾਹੀ ਵਿਚ ਸੰਨਿਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਸਲੇਟਾਂ ਦਾ ਰਸਥਾ ਸਟਾਫ ਪਿਆ ਹੈ । ਅਜੇ ਸੰਨਿਮਰਮਰ ਮਸ਼ਵਾਨਾ ਤੋਂ ਹੋਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਲਾਇਬਰੇਰੀ

ਤੀਜੀ ਠਾਂਡੇ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ, ਪੰਡਮੀ ਬਾਹੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮਰਾ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦਾ ਵੀ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲਬੀਮਰੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ । ਕੁੱਝ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਮੰਡੀ ਮਨਾਈ ਕਰ ਕਦੇ ਹਨ, ਆਉਂਦੀ ਵਾਹ ਵਵਾਲਸਰ, ਮੰਡੀ ਜਾਂ ਸੁਫੀਤ ਵਿਚ ਰਖੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੁਸਤਕ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਂ ਆਏ ਹਨ । ਵੇਖੋ ਕੁਝ ਦੁਰਲਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਕੱਠਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਮੁੰਡਰਿਮ ਸੰਤ ਮੇਰਥ ਸਿੰਘ ਕਾਲਪੁਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰਹਗੋਬ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਿਓਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਕਈ ਕਾਲਾ (ਸਰਸਾ) ਦਾ ਸੰਤ ਮਕੂਬ ਸਿੰਘ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ।

ਨਾਵਲਕਾਰ ਸਹਿਰਾਈ

2 ਵਜੇ, ਲੱਭਰ ਉਰਲੀ ਦੁਜੀ ਮਲਕਠੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਣ ਆਖਿਆ, ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਨਾਵਲ ਲੇਖਕ, ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਸਹਿਰਾਈ

ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ 'ਆਗਤ ਭਾਵਤ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਾਮਸਰ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਰਦਾਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਚੰਦ ਸੂਰੀ, ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਭਾਨਪੁਰੀ ਨੂੰ ਸੁਆਗਤ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾਅ, ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਪਿਆਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਹਿਰਾਈ ਇਸ ਵਿੱਛਾ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣ ਤਾਂ 'ਕੂਕਾ' ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਵਲ ਉਹ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੇ।

3 ਦੱਜੇ ਅਖੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ, ਸਬੰਦਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਚਾਨਟੀਆਂ ਹੋਣ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਏਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਬਥਾ ਹੈ ਹਟੀ ਜੀ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 1200 ਤੋਂ ਵਧ ਨਰ ਨਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੂਰਬਾ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ ਅਰਦਾਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਸਹਿਰਾਈ ਅਤੇ ਸੂਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਹਿਤ ਬੈਠੇ। ਪੰਜ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਭੇਟਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਰਾਈ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਨਾਵਲ 'ਗੋਇੰਦਵਾਲ' ਸ੍ਰੀ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੰਜ ਟੋਕੜੇ, ਬੋਲਿਆਂ ਦੇ, ਉਪਰੋਂ ਨਾਲ ਬਪੌਰੇ ਨਾਲ ਢਕੇ, ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਨਾਲਾ ਸੁਖਵੰਤ ਰਾਇ ਸੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਤਾਵੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹਨ। ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਚਨ ਅਤੇ ਭੀਰਭਨ ਦਾ ਆਟੇ ਦੀ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇੰਸ ਹੀ ਮੇਜ਼ਮ ਦਾ ਫਲ ਫਰੂਟ ਚੰਬਾ ਚੰਬਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ — ਅੱਜ ਦੀ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਵੀ ਕੋਲੋਂ ਵੰਡੇ ਗਏ।

ਨਿਰਨੈਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਫੇਰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਸਹਿਰਾਈ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਥਾਕਾ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਾਸ ਬੁਠਾ ਲਿਆ। ਸਹਿਰਾਈ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ : ਮੈਂ ਜੀ 'ਕੂਕਾ' ਨਾਵਲ ਬਣੀ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

"ਲਿਆਉ, ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਪੜ੍ਹ ਲੇਂਦੇ ਹਨ।"

"ਨਹੀਂ ਜੀ, ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਆਦਮੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ 100 ਸੌਣੇ ਲਿਖ ਰੱਖੇ ਹਨ।"

"ਕਿੰਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਜੇ?"

"ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੀ, ਕੋਈ 100 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ।"

"ਠੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ 100 ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ 3-4 ਦੀ ਦੀ ਹੀ ਸਲਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਵਾਂ।" ਅਤੇ ਸਹਿਰਾਈ ਨੂੰ ਬੁਠਾ ਅਹੁਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਬਨ

ਦਿਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਲਥਾਰ ਮੁਕਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਲਕੜੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਾਲਾ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਖਰੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਨਾਮ ਸੀ, 'ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹਨ।' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਖਰੜਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਿਆ ਬਰਨ ਗੀਤਾ : ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ (ਪੜ੍ਹ) ਲਓ।

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰ ਨਾਥ ਸੂਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ' ਦੋ ਮਾਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਸਣ ਅਤੇ ਪਉਂਦੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਅਰ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਸੂਰੀ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਭਿਉਂ-ਭਿਉਂ ਮਾਨ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਪਾਰਬਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਬਰਨਾਂ ਬਾਹ ਹੋਏ ਸਨ।

ਦੁਹਾਂਡੇ ਤੇ ਪੀਣੀ ਪਟਕਾਧਾਰੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨਾਲ ਵਖਰਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕੋਲ ਗੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਗਿਸੇ ਕੈਂਦ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲੁਆਣਾ ਬਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁਰਨੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਠੀ ਪਹਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੈਨੂੰ ਬੁਢਾਨਾ ਦਰਬਾਰ ਨਜੀਬ ਹੋਏ। ਸਦ ਆਪ ਦੀਵਾਨ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਦੁਆਲਾ, ਕੁਝ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਆਪ ਅਪਨੇ ਕਰ ਕਮਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਹਾਚ ਲਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਤੋਂ ਭਾਡੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਾਂ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਬਹੁਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਕੜ੍ਹ ਇਹ ਵਾਜਸ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਿਮੁਝੀ ਮੰਦਰ ਵਲੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹਾ ਕੁਹਾ ਕੁਹਾ ਕੁਹਾ ਕੁਹਾ, ਪਾਣੀ ਤਰੋਂ-ਕੁਹਾ ਕੁਹਾ ਅਤੇ ਆਪ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਕੋਠੀ ਕਰ ਕੁੰਡਰਿਆਂ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ ਭਾਗੂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਦਿੱਸਿਆ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੋਬਬ ਵੀ ਬੁਹਾਰਨ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਠਿਆਨਾ ਸਾਂ ਗਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ : "ਏਹੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵੀ ਦੇਖੋ ਹਨ।"

ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜੁਧਾ ਕਰਦੀ ਦੀਵਾਰ ਕਲ ਅੱਖ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਪਜ਼ਾਮਾਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲਾ ਬੁਹਾਰੀ ਨਾਲ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭਾਗਤ ਪੱਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰਦੇ ਨੜਲ ਪਏ। ਡੀਟਕਾ, ਬਾਰਨ ਲਾਲਾ ਬੁਸਰ ਲੀਰ, ਅਸਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਹਾਰੀ ਵੇਰਦਿਆਂ ਤਕ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਖਲੋ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸੁਹਣੀ ਭੰਡੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਕਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤਰ ਸਿੱਧ ਲਈ ਤੇ ਕੋਠ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਬੁਹਾਰੀ ਵੇਰਨ ਲਗਾ। ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਕਰ ਭੰਡੋਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਅਵਸਰ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਕਦੇ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਬੁਹਾਰੀ ਫੋਰਨ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਿਸ਼ਾ ਕੀਤੀ ਇਹ ਬੜਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਖੇਤਰ ਪਵੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੌੜੇ ਇਹ ਪਿੱਛੋਂ, ਬਹੁਤ ਫੋਰਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਕੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਰਾਧਾ ਸਮਾਜੀ) ਨੇ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲੇ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਆਉਣੋਂ ਅਸਮਰਥਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਘੱਲੀ ਹੈ। ਬੜਾ ਰੁੱਝਾ ਦੱਸਿਆ ਨੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਬੱਲੇਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਹੀ 'ਨਾਂਹ' 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਜੋ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਆਉਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਾ ਬੁਹਾਰੇ ਵਰਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਸਿਖਰਲੇ ਬੰਨੇ ਰੁਕ ਬੁਹਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਭਾਈ ਬਰ ਬਰਵਾ ਵਾਧਾ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪਿਛਲੇ ਵੀ ਚਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਬਾਦਿਦਾ ਜਾਰੀ ਸੀ।

ਇਹ ਪਤਾ ਵੀ ਵਰੇ-ਵਰੇ ਜਾਇਆ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਲਦੇਵ 3 ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਜਾਮਣ ਦਾ ਟਾਹਣਾ ਉਪਰ ਡਿਗਣ ਨਾਲ ਝਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰ ਤੇ ਮੱਟੇ ਲਗੀ ਸੂ। ਡਾਕਟਰ ਮਜ਼ਮੂ-ਪੱਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਿਰਧਾਂ ਪਾਸ

ਦੋਵੇਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਾ ਸਮੇਤ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਏਥੇ ਬਿਰਧ ਵਿਸਤਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਚਨ ਅਤੇ ਦੇ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਿੱਤੇ। ਸੀਤਯੋਰਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚੋਭੇ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਵਿਚ ਸਾਂ ਨਾਏ 72-73 ਸਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਰਧਾਂ ਵਿਚ ਸੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰਦਾ। ਸੋਭ ਬੱਪੁਰ ਸਿੰਘ ਬੀਬਾ ਨੇ 8.15 ਵਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਲਭਨ ਬਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਰਕਤਾ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਨੇਕੇ ਦਾ ਰੁਕ ਤੋਂ ਹੀ ਲਈ ਵਿਰਦਾ ਸੀ।

ਅਜਿੰ ਜਦੋਂ ਟੀਕਾਂ ਖਰਚਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 7 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਰੁਕ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਵਰਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭੋਜਿਓ ਉਨੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਾਥੇ ਪਾਸ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰ: ਕੋਪਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਸਰੋਵੇ ਪੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟੀਕੇ ਦੇ ਅਰਥ "ਸੇ ਸੁਖ ਨ ਵਸਣਿ ਭੈਟ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਏ ਗਏ। ਦੋ ਘੜੀ ਬਾਅਦ ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਏ : ਤੇਰੇ ਚਲ ਦਿੱਤ ਕੰਧ ਦਾ ਕੋਲਾ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਅਜੇ ਪੁੱਜਾ (ਦੱਜਾ) ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਕੋਲਭਨ ਸੇਵਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਰਾਤੀਂ 12 ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਇਲਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਸ ਹੀ ਕਿਤੇ 9 ਵਜੇ ਬਿਰਾਜ ਸਥਣਗੇ ।

5 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਪ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਭੀਰਤਨ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਸਰਾਅ, ਰਹਿਸੀਲ ਘਸਰੂਰ, ਤਿਰਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਰਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਘਰ 1888 ਬਿ: ਵਿਚ ਹੋਏ ਪੁੰਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕਾਮਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਲੜਕੇ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ।

ਵਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸ਼੍ਰੋਮੰਤ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਅਮਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਦੀਬਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ 'ਹੋਲ' ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਿਹਰ ਬਹਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ।

ਲੰਗਰ ਬੁੰਦੀ ਵਾ

6.30 ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ, ਚੰਦਾਨ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਐਲਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਰਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਿਲਾਚੇ ਵਿਚ ਤਮਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੰਕਜਾਂ ਲਗ ਕੇਦੀਆਂ । ਹਰ ਨਰ ਨਾਰ ਨੂੰ, ਚੰਦੀ ਖਿਓ ਦੀ, ਰੱਸਵੀਂ ਬੁੰਦੀ ਵਰਤਾਈ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਲੰਗਰ ਸੰਤ ਸੰਤੰਖ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੀ । ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਮਕਾਮਾ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਰਾਤ ਇਸੇ ਜੇਕਾ ਵਿਚ ਠਾਪੀ । ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਹੀਦੇ ਅਦੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ।

ਬਰਸਾਣ ਬੰਦ ਜਾਣ...

ਸਵੇਰੇ 8.15 ਵਜੇ ਭਰਾ ਪੱਕਤ ਕੇ ਜੇ ਪਾਠ-ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਠ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨਗਰ ਪਵੇ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੇਨੂੰ ਨਾਲ ਆ ਬਹਿਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ । ਜਾਇਦ ਆਪ ਸੀ ਨਹਿਰ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ । ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਟ੍ਰੇਡਰਰ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਫ਼ਮੈਂਟਿਓਂ ਲੰਘਣ ਲਗੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਠ ਡੱਡ ਉੱਤਰ ਬੈਠੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਹ ਅਜੇ ਏਥੇ ਹੀ ਤਿਕਾਰੀਆਂ ਕੰਟ ਕਰੇ ਸਨ । ਆਦਮੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਆਦਿ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨਹਿਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਲਗੇ ਸਰੀਦਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘਾਹ ਬੂਟ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਪਾਸੋਂ ਡਾਕੀਨ ਚੰਬਣੀ ਸੀ ।

'ਆਗਾਇ' ਦਾ ਡਕਾਵਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੋਟੀ ਭੋਟੀ ਟੁਕੜੀ ਤੇ ਤੌਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੋਂ ਤੀ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਏ । ਕਾਰ ਰਾਮਸਰ ਭਿਉਚੀ ਪਾਸ ਜਾ ਖਲੋਤੋਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੈਟੀ ਹਕੋਲੀ

ਜਿੰਨੀ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਲਾਭ ਸੈਨੀ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕੈਸੇਟ ਕਾਰਡਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫਰਮਾਇਆ
 ਆਜ਼ਾਦ (ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਕੇਬ ਰੋਂ) ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਕੰਵਿਆਂ ਧਰੁਪਦ ਸੁਣ ਲੈਣਾ।
 ਇਹ ਫੇਦ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਆ ਰਾਮ ਰਿਵਾਈ
 ਪਾਸ ਧਰੁਪਦ ਮਿਖਿਣ ਲਈ ਪਟਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਡਿਹਾਈਆਂ ਅੰਡੀਆਂ ਠਗ
 ਗਈਆਂ ਸ਼ੁ।

ਸ਼ਸੀ ਪਾਲ 'ਭੁੰਤਰ' ਦਾ ਸੰਬਧ

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆ ਕੁਰੂ ਚਰਨ ਕੂਚੇ। 11/-ਰੁਪਏ ਰਖ
 ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਇਹ ਭੁੰਤਰ ਭੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਵਜੇ ਦਾ ਚੌਲਿਆ ਬਸ ਦੁਆਰਾ ਏਥੇ
 ਪਹੁੰਚਾ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਭੁੰਤਰੀ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਲੱਖਾਇਆ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭਜਨ ਦਸਵਾ ਕੇ
 ਆਏ ਸਨ। ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਫੈਰਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸ਼ਸੀ ਪਾਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ : ਮੈਂ
 ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਰਮਲਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਬਿਰਧਾ
 ਕਰੋ। ਪੁਰਖਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ,
 ਇਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਏ।

ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੈਂ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ' ਦਾ ਪਿਤਾ (ਸਰੂਰ) ਹਾਂ, ਸ਼ਸੀਪਾਲ ਮੈਨੂੰ
 ਵਿਚਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਉਸਨੇ
 ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਸਦੀ ਛਾਟਕੀ ਪਰ ਉਸ ਦੁਰਰ
 ਪਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਸੀ ਪਾਲ ਇਕਦਮ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ
 ਬਣ ਗਿਆ। ਬਹਿਣ ਲਗਾ : ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਭੁੰਤਰ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
 ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੋਧ ਕਰ ਦਿਓ।

ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ : 8-10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਨੀ
 ਫੈਰਟਰੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੰਮ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਬੱਡਾ ਉਦਾਸ ਸਾਂ। ਹਿੰਦੂ
 ਪੂਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਤੇ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ
 ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚੰਗੇ ਭਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭੁੰਤਰੀ
 ਲੰਘਦੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਕਏ। ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਾਹਲਾ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਮਾਨੋਂ ਦੋਲਣ ਨੂੰ ਜੇਨੂੰ ਭਾ
 ਲਈ। ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਚਰਨ ਪਾ ਆਏ ਹਨ, ਉਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲਹਿਰ
 ਬਹਿਰ ਲਗ ਕਈ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਹਫਤੇ 7000/-ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਮਨ ਵੱਜਦਾ ਸੀ
 ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ। ਹੁਣ ਦੁਬਿਘਾਣੇ ਜਾਂ, ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰ, ਰਾਤ ਦੀ ਬੀਜ
 ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਕਈ ਭੁੰਤਰ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਚੇ ਦਿਓ।

ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ (ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਭੁੰਤਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ
 ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭਾਦ ਫਕ ਕੇ ਹੀ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ (11.30
 ਵਜੇ) ਕਿ ਡਿਉਦੀ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਸੀ ਪਾਲ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ
 ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

'ਰੰਗਬਰੰਗੀ' ਸੁਰਜਾਪਾਸ

ਖਰਤਾ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਰਸਮ ਸਿੱਖ ਸਕੌਤਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 7.9.81 ਨੂੰ ਸੰਤ ਰੰਗਬਰੰਗੀ ਸਰੀਰ ਭੰਡ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਰਤਾਰ ਸਿੱਖ 'ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ' ਗਿਸਨੂੰ ਨਮਾਸ਼ਾਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕੀ 'ਪਿਤਾ ਜੀ' ਕਰ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ, ਭਰੂ ਘਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਮਿਤੁ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਆਖ਼ਰ ਬਰਤਾਰ 88 ਸਾਲ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਹ ਬਣਨੀ, ਸਿਰ ਕੋ ਫੇਬੀਆ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੇ ਦਾਨੂੰ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ 8-10 ਮੀਲ ਚੌੜਾਨਾ ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਕ ਸਾਧੂ, ਗਿਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਭਾਵੀ ਸੀ। ਕਿਰਪਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਗਿਸਤੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਉਤੀਕ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਘਰੇ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਨਿੰਦਾਸ਼ਾਹੀ ਕੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਟੀ।

ਸਵਾਨੀ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬੰਧੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਘੋੜਾ ਹੀ ਗਿਸਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਰਤਿਆਂ ਲੱਖਾਇਆ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਗਿਉਟੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵੀ 6 ਮਹੀਨੇ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਸੁਭਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਥੇਦਾਰ ਕੱਲ ਇਹ ਕਿ ਸੁੰਨੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਤਿੰਨੇ ਕਈ ਕੰਮ ਨਿਭਾਉਂਦਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਸੇ ਲੱਤਵੀਏ ਦਾ ਹੈ। ਕਾਫ਼ੀ ਕਪੜੇ ਲਾਗੂ ਕੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਕੱਲਣਾ। ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ; ਆਪਣਾ ਭੁੱਤਾ ਸਾਰ, ਮਿਨ੍ਹ ਕੁਰੂ ਹੋਰ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਘਸ ਕੂੰ ਵਿਹੜਾ ਰਹੀ। ਗਿਸੇ ਨ ਗਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਕੱਟ ਪ੍ਰੇਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਰੂਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਇਸਦੇ ਕਲੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੱਖ ਕੋਵਿੰਡ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਭਰਜਾਣੀ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਕੁਵਿੰਦਰੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਕੋਵਿੰਡ ਜੀ ਛਮੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਕੁਰੂਰ ਕੁਝੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਵਿੰਦਰੀ ਜੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੰਧਰੀ ਤੇ ਮੇਰੂਰ ਹਨ। (ਮਾਠਾ ਕੋਵਿੰਡਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ, 25.9.96-ਕੋਵਿੰਡ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਟਿੰ ਕਟਿੰ 40 ਸਾਲ ਆਪ ਨੇ ਨਿਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਸੇ ਦੀ ਭਿੰਡਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਖਰਨ ਦੀਆਂ ਖੁਫ਼ੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਨਗਰ-ਨਗਰ, ਖੇਡੇ-ਖੇਡੇ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਸੁਰੀਲੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਘਰਬ ਕੁਰਦਾ। ਰਸਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰਿਆ ਨੂੰ ਸਕਾ ਪੁਰੂ ਚਰਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ। ਇਕ ਬਰਤਾਰ :

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੋਲੇ ਕੋਲਿਆ ਕੀਯੋਰਾ ਤੇ ਦਰਿ ਸੁਟੀ ਪੁਕਾਰ।

ਮੇਥੇ ਨ ਕੁਰਮਾਣੁ ਹੋਇਆ ਵਰਜਨੁ ਕਿਰਪਾ ਧਰ।

ਕੋਈ ਕਲ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੋਲੇ ਦਾ ਕੋਈਰਾ ਹੀ ਸੀ।

ਸੰਤ ਬਰਤਾਰ ਸਿੱਖ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਉਣੇ ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ਸੰਤ ਈਸਰ ਸਿੱਖ ਮਾਠਾਵੀ ਦੇ ਘਰ ਅੰਤਮ ਸਵਾਸ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ। ਏਥੇ ਇਸ ਦਾ ਦਿਹੋ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ। 'ਅਘਨਾ' ਕਿਹਾਚ ਬਿਰਾਨਾ ਸਾਥੋਂ ਦੁਪਲੇ ਰੱਤ ਗਿਯਾਨੀ ਪਿਤਾ

ਜੀ ਦੀ ਮਰਦ ਰਾਰੀਖ ਰਸਦੀਕ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਦੀਸਤ ਸਿੰਘ ਬਹਿਣ ਬਥਾ : ਕੁਚਰਨ ਤੋਂ 8 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗਿਯੋ ਜਾਣ ਬਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਟੰਕਿਆ . ਸਰੀਰ ਜਰਜਰਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਆਰ ਏ ਵਤਾਂ ਨ ਹੋ ਜਾਏ । ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਤ ਕਿਹੋ ਨੇ : ਤੇਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ? ਮੇਰਾ ਵਿਕਰ ਨਾ ਬਰ । ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਰਨਾ ਹੋਇਆ ਹੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ । ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਚਮੁੱਚ ਉਹ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਘਰ, ਕੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ । 6-7 ਦਿਨ ਉੱਕਾ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹੇ । ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁਛਣਾ, ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ : ਇਕ, ਦੋ ਤਿੰਨ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੌਹ ਭੰਗ ਦਾ ਹੀ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਕ, ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਲੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡ ਬਰੇਲੀ ਕਰਕੇ ਸੇਵਕ, ਉਦਾਸ, ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਵਾਰੇ, ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿਆਨੀ ਕਿਤੇ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ।

ਸੁ ਕਚਲਣ ਵੀ ਬਥਾ

ਕੈਲੀ.3 ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਮੈਂ ਸੰਤ ਅਨੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੈਣੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ (82) ਦੇ ਘਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ । ਬਹੁਰਕ ਦਰਗੀ ਅਜੇ ਵੀ ਕਪੜੇ ਸਿਉਂ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਯੀ (ਉ 8 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਧਵਾ ਸੀ) ਬੀਬੀ ਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੀ ਕੋਲ ਵੈਠੀ ਬਪਣੇ ਸਿਉਂ ਬਠੀ ਸੀ । ਭਲਿਯਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਤੋਂ 55 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੁੱਰਗੀ ਸੀਮੀ, ਅਸੀਂ ਰਾਮਸਰ ਹੀ ਕੱਚੇ ਮਯਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ । ਮਾਤਾ ਕੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸਤਿਕੁਰੂ ਪੁਰਾਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ) ਦੇ ਮਾਤਾ 'ਅੰਬ ਜੀ' ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਸੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਡਿੱਥਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਵੱਖ ਕੇ ਕੋਥੇ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਜੀਤੀਏ, ਕੀ ਭੀਤ ਹੈ, ਤਿਭੇਲਿਗੀ ਜਿਹੀ ਕਿਉਂ ਵੈਠੀ ਹੈ ?

“ਕੁਹਾਡਾ ਸੇਵਕ ਨਾਰਾਧ ਦੇ ਕਿ ਕੁਝੀ ਕਿਉਂ ਜੰਮ ਧਰੀ ਉ ?”

“ਅੱਛਾ ! ਇਹ ਬੱਠ ਕੇ !! ਨੇ ਤੇਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ, ਅਗਲਾ ਬੰਬਾ ਨਿਸ਼ਾਏ ਹੀ ਲਕੜਾ ਹੋਵੇਗਾ !” ਭੈ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਦਵਾਈ ਸੰਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦੱਸੀ । ਉਹ ਕਰਤਾਰਨ ਤੋਂ 45 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੇ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਿਰ-ਬਿਰ ਖਾਣੀ ਸੀ । ਪੁਤੀ ਵੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਤੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰਾਹ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਉੱਤੇ-ਤਿੱਤੀ 5 ਲਤਕੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਦੋ ਤਾਂ ਕੁਚਰ ਗਏ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹਰੀ ਬਾਇਮ ਹਨ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ, ਸੇਰੰਘ ਸਿੰਘ ਤੇ...।

ਇਹ ਬੀਬੀ ਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚੋਲੀ : ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਚਰਨ ਲਗੀ ਉਹੋ ਦਵਾਈ ਦੱਸ ਗਈ । ਰਾਕਿ ਮੇਰੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਦਾ ਅਸਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਦੇ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਰਗ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ । ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਈ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਿਣਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 3-3, 4-4

ਬੁਝੀਆਂ ਮਸ਼ਰੋਂ ਮੁੰਡੇ ਹੋਏ ।

ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ (ਜਿਹ ਅਨੰਤਾ ਸਿੰਘ) ਵਾਂਗ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੋੜੇ ਕਪੜੇ ਸੀਤੇ । ਹੁਣ, ਉਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੁਆਲੇ ਚੌਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਣਸੀਤੇ ਕਪੜੇ ਪਏ ਸਨ । ਝੁਕੀ ਹੋਈ ਕਮਰ, ਖੁਲ੍ਹਾ ਥੰਮਾ ਚੌੜਾ ਦਾਹੜਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਖ਼ੂ ਬੀ ਕਹਾਈ ਦੱਸਦੇ ਪਏ ਸਨ । ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਣੂੰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੋਰੇ ਆਚਰ ਹਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਯ ਜਥੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜ. ਜੀਵ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁ ਰਾਤ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਹਿਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲੇ । ਸਭ ਭੜ ਪਟਨੇ ਅਤੇ ਬਾਦੀਠੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਣ ਵਿਅਕਤੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ । ਜ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੁਰਬਲਾ ਕੀਤੀ ।

ਮੁਨ ਮੁਸੱਭਾ ਬੋਤਲ

ਮੈਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸਾਂ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਆਖ ਮੁਨ ਮੁਸੱਭਾ ਬੋਤਲ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਹਿਰ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜੀ । ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਦਾ ਮੁਨ ਮੁਸੱਭਾ ਬੋਤਲ ਕਰ ਕੇ, ਹਰ ਸਾਫ਼, ਚੰਗੇ ਵਾਰ ਸਾਫ਼ ਪਿੰਡਾ ਵਾਲਾ ਪਈਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਠਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਹੀ ਬਾਰ ਚਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ : ਇਹਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਖ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰ ਚੁਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਬੈਠਾ । ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯਾਦ ਚਲਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੇ ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਦਿੱਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

6.30 ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਹੋ ਗਏ । ਬੜੀ ਭੁੱਖ ਲਗੀ । ਮੈਂ ਸੰਤ ਗਿਰੰਧਾਰ ਸਿੰਘ-ਸਵਰਨ ਬੋਰ ਦੀ ਜੰਡੀ ਪਾਸ ਆਓ ਭਾਗਤ ਸਵਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭਰਵਾ ਗਿਆ ।

ਬਾਹੀ ਸਿਰਕਾ

ਮੇਰਾ ਵੇਦ ਮਿਤਰ ਸੰਤ ਨਗਰੋਂ ਆਇਆ, ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਸੇਕਾ ਦਾ ਜੂਸ (60 ਲਿਟਰ) ਕਾਦਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰਕਾ ਬਣਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਖਰਾਨਬੀ ਵਲੋਂ ਉਸਨੂੰ 1300/- ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਕਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕੇ । ਵੇਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਿਰੰਧੀ ਵਿਚ ਸਹਿਦ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਿੱਠ ਛਕਦੇ ਹਨ । ਤਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਉਹ ਭੱਜ ਰੱਠ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਲਈ ਬਕਤੀ ਬਹਾਲ ਹੋ ਸਕੇ ।

6 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਮੰਡਲਵਾੜ ਸ੍ਰੀ ਭੋਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਘੋੜ

ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ

ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ 5.30 ਸਵੇਰ ਤਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਦ ਤਕ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ-ਖੜਾਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਰਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਡਟ ਕੇ ਬੈਠੇ ਆਸਣ ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਈਫੋਡ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਪਾਣੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਭੋਗ ਪੁਆਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਬਪੂਰ ਸਿੰਘ ਡੇ ਸੰਤ ਗੀਰ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਰਨ ਵਾਲੇ) ਬਲੈਥ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸੰਤ ਡਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਈ ਜੋ ਲੜਕੇ ਵਾਲੇ 5000/- ਜੁਲਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰਵਾਨ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਜ ਸੀ ਲੜਕੇ ਦੀ ਚਾਕੀ ਬੰਦੀ ਹੋਈ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਚਾਕੀ ਬੰਦਣ ਤੋਂ ਡਰਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਭਾਰਜ ਹੋਇਆ।

ਪੰ: ਜੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ

5.45 ਬਜੇ ਪੰ: ਭੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਦੀ ਬਥਾ ਪਿੰਡ ਸੇਖਰ, ਜ਼ਿ: ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ - ਬੀਬੀ ਬਰਮ ਕੌਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੇ ਘਰ ਸੰਮਤ 1919 ਵਿਚ ਕੈਸਰ ਸਿੰਘ ਜਨਮਿਆ। ਇਹੋ ਅੱਭੈ ਚਲ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਿਥ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਬੇਸਰ ਸਿੰਘ 'ਬੁੱਧ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਜਦ ਤਕ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਡਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਕ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੋਥ ਹੋਈਆਂ ਅਰਥਾਤ: - ਚਿੰਠੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਛੇਂਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰੇ ਆਪਣਾ ਆਵੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਭਿੰਢੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਡ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਵਫ਼ਾਤਾ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿਤੇ ਉਹ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਉਹ ਡੇ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

6.45 ਸਵੇਰੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਦੁਪਹਿਰੇ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਥਾ-ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁਸਤਕ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਠਾਸ' ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਰਚੀਟੈਕਟ ਦਿੱਲੀ ਨੇ, ਮੇਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਫੋਟੋਕ੍ਰਾਫ਼ਰ ਬਟਾਲਾ ਦੀ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆਵੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਰਵੇਂ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਮੁਲਾਖਾਤ ਨੂੰ ਕਢੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਯਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਬਾਮੀਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਡਰੂਰ ਜਾਵਾਂ।

ਹਜ਼ਾਰੀ ਥਾਗ ਛੋਰਾ

ਸੰਤ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਬਿਹਾਰ) ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਤਫਾਕ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਧੰਧਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰੀ ਥਾਗ ਵਿਖੇ ਉਸ ਨਗਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲੇ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮਦਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ ਸੂਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਹੀਦੀ ਦੀ ਸਿਮੂਤੀ ਵਿਚ ਖਰੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਗਿਆ ਹਾਰਦਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਬਰ ਨਦੀ ਹੈ।

ਛੋਰੇ ਦੀ ਹੋਟੀ

ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਛੋਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਅ ਦਿਸਤਰੀ-ਪੁਰਖਾਂ, ਬਾਣ-ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਮਾਹਾਨਾ ਰਸਦ ਮੁਕੱਦਰ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਅੰਞੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੀਅਸਲਾਦੀ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੀਬਨ-ਛੱਤਾਂ ਮੁਕਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹਨ ਪਰ 'ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੋਟੀ' ਉੱਤੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਦਿਨੀਂ ਖਾਸ ਖੇਡਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਲੇ ਵਿਖੇ ਦਰਬਾਰ ਬਰਨ ਆਏ, ਸਿਮਰਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਏ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਬਦ, ਭੋਲ, ਮੋਮ ਬੱਝੀਆਂ, ਘਿਉ, ਚੀਨੀ, ਸਰਦਾਈ, ਦੀਅਸਲਾਦੀ ਆਦਿ ਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਸਦ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅੱਧ ਬੰਦ ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਥ ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਨਾ) ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਬੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਪਾਸ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਛੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਸਦ ਲਿਆਉਣ ਨਦੀ ਨਾਥ ਜੀ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਚਮਤਾ ਮੰਗਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਦਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਭੇਟਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਬਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੂਹਤਮੰਦਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੂਬਾ ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਝੇ, ਮੇਲੇ ਦੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੱਡੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਖੋਰਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇ ਰੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਥ ਲੈ ਕੇ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਦਮਦਮਾ, ਸੰਤ ਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਗਾ ਤੇ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਬੀਬ ਮਰਾਹੜਾ ਦੇ ਦੁਆਵੇਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਾਥ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ

ਨਿਰੰਮ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ 4 ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤਕ ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੰਤ ਖੜਾਨ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਕੁਝਿਆਟਿਓਂ ਪੁਖਾ ਬਣਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਭਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੀ ਤੇ ਕਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਰਾਗ ਕਉਤੀ ਪੁਰਖੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ "ਖੂਨੀ ਬਉ ਹਰਿ ਜਸੁ ਮਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ" ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਖੁੱਲਾ ਵਲੋਂ 'ਨਿਬਾਧ' ਕੰਮਲ ਲਗਦਾ ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਵਰ ਨਿਬਾਧ ਲਾ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ। ਉਹ ਸ਼ਬੋਪੰਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀ ਕਿ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ।

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ

ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਥੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਰੋਟ ਲਿਫਟਰ ਰੋਡ ਸ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਨਮਸਕਾਰ ਉਪ੍ਰੰਤ ਆਦਰ ਨਾਲ ਖੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ। ਦੋਹੇ ਹੀ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਤੇ ਸ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਸ. ਗੁਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਪੜਾ ਵੀ ਚੰਡੀਕੜੇ ਖੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਆਏ।

ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਛੇਤ ਖਿਆ ਤਾਂ ਚੰਡੀਕੜੇ ਆਇਆਂ ਨਾਲ, ਥੈਨਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਹਿਤ 69 ਨੰ: ਘਰੇ (ਨਵੀਂ ਥੈਨਣ) ਵਾਸਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝੁਧਿਆਣਾ ਉਠ ਨੌਂਏ।

ਬਾਜਬਾ ਫੋਟੋਕੁਛਰ

ਮੈਂ ਦੀਨ ਚਿਆਲ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਬਾ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣਾ ਬਿਰਤ ਵੰਸਦਿਆਂ ਭਰਮਾਇਆ : ਬਾਜਬਾ ਸੇਧੂ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਜੇ ਭਰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਠੀਕਿਆ। ਉਹਦਾ ਚਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੋਂ ਆਸ਼ਾਮੀ ਉਸਦੀ ਮੁਠਾਥਾਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ. ਚਰਬਾਕਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਰਧ ਖੁਫ਼ੇ ਆਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜੀਂ ਬਾਜਬੇ ਦੀ ਚਿਤਾਈ ਦਾ ਸਰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਬਾਕਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੱਲਾ ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕਰ ਤੇ ਆਓ। ਅਜੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਬੰਧ ਪਏ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਹਾ ਹੋਣ ਤਕ ਉਹ ਅੱਧੀ ਸਫ਼ਾ ਨ ਕੱਟੇ ਛੱਡੇ। ਹੁਣ, ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਹਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾਖ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬਾਰੇ

ਜਦੋਂ 5.30 ਘਾਟੀ ਮੈਂ ਕਮਰਾ ਨੰ: 69 ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਡਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਤੇ ਸ. ਗੁਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਪੜਾ ਐਸ. ਡੀ. ਓ., ਮਹਾਰਾਜ ਖੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਚਕ ਪੂਰਬਾ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਠਾਲ ਆ ਗਏ। ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਲਈ ਉਠ ਖਲੋਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਭਾਦਕ ਨਮਸਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਖਿਆ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਕੁੱਝਬਾਡ ਬਾਝਾਇਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ।

ਡਾ: ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਬੈਨੀਤਾ ਵਿਚ ਦਿਬਦ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ

ਆਕੁੰਤਰਾ ਦੇ ਆਕੁੰਤਰਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਲਈ ਪਰਚਾਨਗੀ ਲਈ ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ: ਆਰਥੁਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਭਰ ਦੇ 31 ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਭੇਟਕੇ । 10 ਤੋਂ 15 ਜਦੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ 'ਚੋਂ' ਭੇਟੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਡਿਰੈਕਸ਼ਨ, ਜੋ ਦਿਨਾਂ ਭਰ, ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਭੇਜ ਦੇਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਮੇਦਾਰੀ ਚਿੰਤੀ ਕਈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ : ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹਨ । ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਕਰਨ ਕੀਤਾ : 15 ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰੇ' ਬੂਟ ਲਈਏ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਭੇਜ ਦੇਈਏ ਤਾਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਮ ਨਾ ਕੁਝੇ ।

ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ : ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਭਾਸ਼ਣ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਰਮ ਕੀ ਪਰਚ ਕਰਨੀ ਹੈ ?

ਡਾ: ਆਰਥੁਵਾਲੀਆ : ਆਪ ਦੀ ਉਮੀਦਗਤ ਹੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ : ਆਪ ਦੀ ਆਗੇਤਗਤ ਨੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਥੀ ਕੀਤੀ : ਕੌਲ ਕੌਲ ਨ ਜਾਏ । ਕੌਲ ਨੂੰ ਕੌਲ ਦੇ ਸਾਥੇ ਕੌਲਾਂ ਕਹਿਰਿਸਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਚਲੀ ਸਾਏ ।

ਪੰਚਰਾ ਕੁ ਮਿਟ ਦੀ ਉਮੀਦਗਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵਾਪੀ ਕੋਮਾਂ ਲਈ ਆਇਆ ਮੰਗੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਭੇਟੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੌਲ ਦੁਆਰੇ ਸੈਰ ਸਭਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝਾ ਲਿਆ ਸੀ । ਨਾਮਧਾਰੀ ਜੀ ਤੇ ਸੈਰ ਸਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਦੋਨੇ ਬਿਰ ਨੂੰ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਾਹੁਣਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕੁਝ ਤੇ ਆਇਆ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਸ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਉਹਨਾਂ ਸਵਾਲ ਪੇਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਨੇਡਾ ਦੇ ਭੇਟਕ ਪੇਡਾ ਤੇ ਅੰਡਰੇਜ਼ੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਭਾਪੇ ਹੀਏ ਹਨ, ਹਿੰਦੀ ਵੀ ਕੋਮੀ ਚਲਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਭਾਪਣੀ ਬਚੀਈ ਸੀ । ਆਏ ਪਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦਾ ਕਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਅੰਡਰੇਜ਼ੀ ਤਾਂ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਹੋਰ ਤੇ ਆਮ ਜਾਣੀ ਜਾਂਚੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਰਖੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖੀ ਹੀ ਜਾਂਚੀ ਹੈ । ਲਿਪੀ ਦੇ ਹੋਰ ਤੇ ਕੁਰਮੁਖੀ ਹੀ ਕੰਜਾਏ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਦੇਵਨਾਗਰੀ (ਲਿਪੀ) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਭਾਪੀ ।

ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਵੇਰਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜਾਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਸੀ ।

ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕੁਝ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ 'ਖਾਨਸਰਾਨ' ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਰ 'ਚੋਂ' ਆਉਂਦੇ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਅਪਣਾ ਲਈ ਤਾਂ ਕੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਰੋਕ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਝਿਆ ਹੀ ਫੌੜ ਆਇਆ ।

ਬਾਸ਼ੁ ਬੁਹਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 40 ਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਟੀਮ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਸਥਾਨ ਤੇ ਉਹਦਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਬੁਹਾਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਗਾ ਯਾਦ ਆਈ ਤੇ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸਨੇਪ ਲੈ ਲਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁਹਾਰੀ ਫਤੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਲੈਸ ਦਾ ਚਾਨਣ ਨੇਟ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਸਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਪਰ ਸੋਝ ਉਠਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਟੱਕਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬਰ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰਤ ਬੋਲੇ : ਉਹ ਹੈ, ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕੀਤੀ ਜੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਹੀ, ਨੁਮਾਇਸ਼ ਹੋ ਗਈ।

ਪਰ ਫੇਰੋ ਤਾਂ ਲੋਭ ਚੁੱਧੀ ਸੀ।

ਬਚੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ

ਸ਼ਾਮ ਦੇ 7 ਵਜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ S/o ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦਿੱਲੀ ਜੀਵਨ ਨਕਸ਼ ਵਿਲਾਏ ਵਿਚੋਂ ਬਚੁਰਗਾਂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ :

1. ਸੰਤ ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਲਾਂ (ਸਰਸਾਂ)
2. ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਭੀਦ, ਸੰਤ ਨਗਰ (ਸਰਸਾਂ)
3. ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਰਮੂਖ ਸਿੰਘ ਰੱਬਰ, ਭਰੀਵਾਲਾ ਪੁਰਖੀ (ਸਰਸਾਂ)
4. ਸ੍ਰੀ ਰੱਬਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਭਰੀਵਾਲਾ (ਸਰਸਾਂ)
5. ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਯਾ ਭਰੀਵਾਲਾ ਪੰਡੀ
6. ਸਿਰ ਬੀਬੀ ਹੈਰ...

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੁਰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਲਾਏ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਫਲਾਇਸ਼ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਕੰਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਕਾਰ 'ਥੋਂ' ਨਿਕਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਭੋਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੇਰੇ ਕਰ ਦੀਨ ਵਿਆਲ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਮੇਰੇ ਦਾ ਠਾਕ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਨਾਂ ਦਾ ਸਨੇਪ ਵੀ ਕਮਰਣਕੇ।

7 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਬੁਧਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਲਾ

ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਦੌਰੀ ਕੀਰਤਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ, ਸੁਖਦ ਦਰਬਨ, ਧੀਮੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੇਠ ਸੰਭਤ ਲਈ ਬੰਦਰ ਬਿੰਦੂ। ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਪੰ. ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਿਰ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜੱਬ ਸਾਹੀ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਵਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਮੀਰਾਂ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਮਧਾਰੀ ਜਗਤ

ਵਿਚ 'ਕਬੀਰ' ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਬਿਜਨ ਕੌਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਸਤਾਨਾ ਦਸਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੰਗ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕੋ ਸੁਰ ਮੀਰਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਮਸਤਾਨੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਰ ਕੋਰੋ ਬਿਚ ਪਿਛੋਂ ਯੀ ਛੋਟੇ ਤਰਾ ਬਣੇ ਦਾਸ ਘਾ ਗਿਆ ਦੀ ਬਰੇ ਹੋਰਿਕ ਦੇਕ ਨਾਲ ਦਾਰਤਾ ਸੁਟਾਈ। 6.45 ਤੇ ਦੀਰਾਨ ਦੀ ਲਾਪਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੋਰ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ 8 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤਕ ਦੇ ਟੀਕਾ ਖਰਤਾ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮਰੇ ਲਈ ਵਧੀਆ ਫੋਲਟ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੇ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ੀ ਕੋਰ ਦੇ ਫੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਉਣ ਦੀ ਹਮੀਕਤ ਸੁਣਾਈ : ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪਿਛਲੇ ਮਈ-ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿੰਡ ਪਨਿਹਾਖੀ ਵਿਖੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਪਧਾਰੇ। ਸ. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਰੇ ਨਸ਼ੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਥੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਉੱਥੇ, ਏਮਾਂ, ਭਰਪੂਰ ਚਾਹ। ਉਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕੱਚੇ ਭਾਣ ਵੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਰਾਬ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਸਪੀ ਛਾਈ। ਸਰਬਾਬ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਾਅ ਵਿਕਸਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਾਫ਼ਤਾ ਵੰਸ਼ੀ 'ਸੁਬੇਦਾਰ' ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕਰੀਨੇਵਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਰਖੇ ਕੱਪ, ਟੂਫੀਆਂ, ਲਾਡੇ ਆਦਿ ਵਖਾਟੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਇਉਂ ਕਿ ਇਹ ਧੰਨਿਹ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਮੇਰ ਸਿੱਧ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

“ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣ ਗਿਆ।

“ਅਕਸ਼ੈਂ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਸਤਾਨ ਕੜ੍ਹੀਂ ਅਨਿਹਾਰੀ ਕਿਸੇ ਫੀਕ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਵਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮਹਾਰੀ ਕੀਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ੀ ਟੀਕ ਦਾ ਕੱਚ ਮੁਕੱਬਰ ਕਰਨ ਥਾਵੇਂ ਆਦੇਬ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੱਲਥਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ N. E. S. ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਜਾਣ ਮੈਨੂੰ ਹਾਜ਼ੀ ਕੋਰ ਲਈ ਜਾਇਆ ਨਾ। ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਗੁਰਮ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੇਠ 600/- ਨਕਦ ਤੇ ਕੋਟੀ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਲੈ, ਲੈ ਅੰਦਾ।

“ਫੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਕੱਚਿਓ ਬੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣ-ਕਹਾਣੇ ਘੰਦ ਨ ਆਇਆ। ਪਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਖਣ ਸੀ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਨਰਬ 'ਚੋਂ ਕੱਚੇ ਲਿਆ ਤੇ। ਮਾਨ ਸਰਾਬ ਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਕਤਾਂ ਦੇਖ ਕਰਨ ਲਈ ਯੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆਇ ਯਨ। ਮੈਂ ਅਦੱਬ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਵਾਂਗਾ।

"ਪਰ ਭੇਵ ਮਹੀਨਾ ਨ ਪਿਆ ਕਿ ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਾਕੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੁਝ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਪੀਲੀਆਂ ਰਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਭੇਜੇ ਗੁੰਦੇ ਬਮਕਣ ਲਗੇ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਮਾਚ ਨਿਖਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।

"ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕਲਰ ਸਾਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਅੰਤਰਯਾਮਰਾ ਨੂੰ ਨੌਕ ਮੂੰਹ ਵੱਟਦੇ ਸਾਂ।

"ਭੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੇਖੇ ਰਹਿਣ ਬਾਅਦ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਪਰਵਾਰ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਪਰ ਬੇੜ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਫਿਰ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੈਸੇ ਵਰਥੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ 600/- ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 1000/- ਮਹੀਨਾ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਸੁਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।"

ਨਾਂਕੁਰ ਜੀ ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ਤੇ ਕੁਰੂ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਅੱਗੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੁੱਝ ਮੰਨ ਲਏ ਸਨ।

ਮਿੰਨੀ ਨੇਸ਼ਨਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਜਦੋਂ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਮਾ: ਚਰਚਨ ਸਿੰਘ ਆਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਆਖਿਆ: ਸਤਿਕੁਰੂ ਵਡੇਰੇ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਈ (ਹਰਿਆਣਾ) ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹਾਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਟੀਮ ਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ ਕਰਕਨਮੈਂਟ ਸਕੂਲ ਉਮਰਾਮ (ਹਿਸਾਰ) ਦੀ। ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ 13 ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਟੀਮ ਲਾਈ ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਟੀਮ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਰਹੀ। ਜਿੱਤਣਾ ਵੱਡੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੀ ਪਰ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨੇਸ਼ਨਲ ਹਾਕੀ ਮੈਚ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਵੀ ਪੁੱਜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣ।

ਨਾਂਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਉੱਚਮ ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅੱਜ ਕਈ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਿਲੀਆਂ।

ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਥਰਾਂ

ਬਲੂ ਰਾਹ ਦਾ ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਰ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀਓਂ ਆਇਆ ਨਗਰ ਪਿਆ। ਅੱਜ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਰਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੰਤ ਬਲਦੇਤ ਸਿੰਘ ਥਾਲੀ ਨਗਰ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਹਿਣਿਆ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀਓਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕਥਾ ਦਾ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ

ਭੀਤਾ। ਜੀਵਨ ਨਕਲੇ, ਕਾਰ ਤੇ ਮੰਗਵਾਏ ਬਦਰਗ, ਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਣ ਲੁਹਾਈ।

ਬੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਟਕੜੇ ਗਿਮੀਂਦਾਰ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਖਾਤਸ਼ਯ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਬੇਨਕੋਵਰ, ਐਤਰਾਂ ਰੋਡੇ ਖੌਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਲਿਆ ਠਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਥਾਦ ਤਾਂ ਸੀ ਮਿਲਣਾ ਪਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਐਡਰੇਸ ਫਿਲ ਨ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਵਰਦਾਹੀ ਦਾ ਹਰਦਿਤ ਸਿੱਖ ਜਿਉਂ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਭੋਟ ਬੀਤੀ।

ਜਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ 12 ਸਥੇ ਵੀ ਲੰਬੀ ਚਿੱਠੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਚੜ੍ਹੀ ਪੇਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੱਤਰ ਮੁੜ ਕੇ ਟੁਕਾਇਆਂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਿਖਿਆ ਸੁ ਹੋਇਆ। ਕਥਾ ਹੀ ਇਥੇ ਚਿੱਤੀ ਸੁ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਕਥਾ ਰੋਡੇ ਭੀਮੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਇਹ ਟੈਲੀ ਲੈਨਜ਼, ਅੱਜ ਮੰਗਵਾਏ ਗਏ ਬਦਰਗਾਂ ਦਾ ਬੁਢੇਪਾ ਸੰਭਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚੌਥ ਦੀ ਰਚਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ

ਮੈਂ ਰਾਕੀਆਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੌਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਠਾਢਿਆਂ ਤੇ ਵਰਾਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨੀਦਾਰ ਚੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਾਡੀਗਰ ਵੇਖੇ। ਸੰਤ ਬਲਬੰਸ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖ, ਬਲੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ, ਵਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ, ਭੇਦ ਸਾਫ਼ ਪਿਛੋਂ ਵਿਚ, ਵਿਚ ਜੁਆਰੇ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਦੀ ਹਾਦਸੀ ਨਾਲ ਕੁਖਰਾਵੀ ਮੌਰ ਦਾ ਸਦਮਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਜਨ, ਵਰਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਅਣੇਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿ ਆਪ ਜਦੋਂ ਮੇਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਨ ਤੇ ਬੋਲੇ : ਕਈ ਜੀ, 'ਉਸ ਨੂੰ' ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਗਿਲਾ ਕਰੀਏ? ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ "ਚੌਥ ਦੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਕਰਨਾ ਮੰਨੇ ਆਪ ਕਰਾਵੇ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਰੇ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਜਾ ਰੁੱਟੇ।

ਬੁਹਾਰੀ ਸੇਵਾ

ਬੋਲੇ ਸਿਰ ਹੀ ਥਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਬਹੁਕਰ ਰੇਰਾ। 5.30 ਤੋਂ ਲਾਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰਕਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬੁਹਾਰੀ ਵਲ ਲਈ। ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਰੋਟੇ ਤੇ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੱਖ ਜੀ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬੁਹਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਡੂੰਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ 6.55 ਵਜੇ ਰਚਾ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਟੇ

ਠਾਕਰਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ : ਕਲ੍ਹ ਮੰਨ ਬਰਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ।

8 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਵੀਰਵਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਤੇਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਲਾ

ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਕਿਨਾਰਾ । ਚਾਨਣੀਆਂ ਦਾ ਸਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਤ ਪਾਵਨੀ ਦਰਸਨ । ਵਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਉੱਚੀਆਂ ਤੇ ਉੱਚੇਰੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ । ਕੀਰਤਨਫਾਰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਦਾ ਜੱਥਾ : ਸੰਤ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰ (ਬੁਢੀਮਾਝੀ) (ਹਰਮੰਠੀਆਂ) ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ (ਚੋਲਕੀ), ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨਾ, ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ 'ਹਰਸੇ', ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮੁਬਾਰਾ ਸੂਬਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ, ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐਲਨਾਬਾਦ, ਸੰਤ ਭਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੀਰੋਂਕੇ ਜਥੇਦਾਰ । ਅਨੰਦਮਈ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਚਮ ਮਾਣਦਿਆਂ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਠਾਰਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ । 6.15 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਪੂਰਬਾ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਨਾਨ ਮੰਗ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਪਾਲ ਕੇ ਪਾਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਢਾਡ, ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਦੇਹ ਅਰੰਗਤਾ ।

ਪ੍ਰਭਾਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਪਸਰ ਗਿਆ ਹੈ । ਪੰ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝਕਰੀਓ ਝਰਮਾ ਰਹੀ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਠੰਡੀ ਗਿਆ, ਚੰਡ ਵੈਸ ਰਾਜ (ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਚੰਡ) ਦੇ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਦੀ ਕਥਾ ।

ਵੀਰਵਾਰ ਹੈ ਮੇਨ ਰੂਤ ਦਾ ਦਿਨ । ਗੁਰਮ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਿਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਰ ਨਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾ ਬੈਲਣ । ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਵੀ ਅੱਜ ਛੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ । ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ।

ਰਾਤੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਰੀਰ ਆਏ ਹਨ । ਪਰ ਸੇਠ ਕੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਕੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਠਾਣ ਪੰਡਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਕੈਂਕੜੇ ਰੋਂ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਬਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਫੂਰੂ ਕਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਹਿਰ ਸਮਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

ਟੁੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਨਮਧਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਗੱਲੂ ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆਂ ਸਪੁੱਤਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਭਤੀਆਂ ਦਾ ਟੁੱਕ ਠੀ ਕੇ ਆਇਆ । ਬੀਰੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਟੁੱਕ 'ਤੇ ਤੀਬੁ ਤੰਬੋਟੀਆ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ ।

ਕਥਾ ਉਪ੍ਰੰਤ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਦਿਸ਼ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ 4 ਤੋਂ 5 ਭਯ ਦਾ ਸਮਾ ਆਇਆ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਵਾਜਾ) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਤਬਲਾ) ਨੇ ਸਿਕਰੰਜਨੀ, ਠਾਣ ਤਿੱਠ ਵਿਚ ਕੀਤਿਆ ਹੈ, ਕੁੰ ਘਰ ਆਵੀਂ ਸੰਜਣਾ, ਦੇਖਾਂ ਦਰਸਨ ਰੋਕਾ ।

ਯੂ. ਡੇ. ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆ ਕੀ ਚਰਨ ਪਰਸੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਸੁਰ ਹੋ ਕਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸ. ਪਿਆਰਾ

ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਜੰਤਰੀ ਸਨ। ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ 'ਘੋਰ ਢਾਢੇ ਝੌਂ' ਬਦਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ : ਸਵੇਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਠਾਕ ਸਮਝਾਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਾਓ।

'ਵਿਸੇਸ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ' ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਸ੍ਰੀ ਭੰਟੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਣੀਦਾਰ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਚੌਥੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਨੋਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਹੀ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਾਦਰ ਯੁਧਤ ਨਮਜ਼ਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਹਾਹ ਮੱਲੀ।

ਸਥਾਨ 'ਘੋਲ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤੁ ਵਿਚੋਲੇ' ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਭਾਗੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਰਸਵਤੀ ਕਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਤਰਕਾ ਉੱਤੇ ਸੁਫੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਬਣਨ ਵਾਖਾ ਕੇ ਤਰਕਾ ਦੀ ਇਕੋ ਫ਼ੂਹ ਨਾਲ ਰੋਹੀ ਅਥਰੋਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਮਾਮ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਸੁਆਦ ਸੰਘਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋਥੇ ਨੇ ਅਜੇ ਕੁਹਾਰੀ ਭਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਆਕ੍ਰਿਹਿ ਨਾਲ ਕੁਹਾਰੀ-ਭਾਰਜ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਬਣਾਏ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਰਾਇ ਦੂਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਸਕਣ। ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੈਥੋਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪਾਠ-ਖਡਕਾ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ

7 ਵੇਂ 8 ਵਰਗਾਂ ਵੇਲੇ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਡੀ ਹੰਟਕ ਵੇਖੀ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੀ ਦਿਨ ਜੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ : ਮਹਾਦਾਸ ਚੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਸੰਤ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਭਾਨਪੁਰੀ, ਮ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਦਾਰੀ ਚਰਚਾਰ, ਮਾ: ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਡਰਾ, ਪੰ: ਹਰਿਭਸਨ ਸਿੰਘ ਭੱਲ, ਸੰਤ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਕਾਵੀਭਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਮ ਭਾਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪਰਥਾਨਾ, ਸੰਤ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਭੱਲ, ਮਾ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀਆਂ, ਸੰਤ ਬਪੂਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲ, ਸੰਤ ਕਲਭਾਰ ਸਿੰਘ ਸਥਾਨਾ ਜੇਵਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਭਸ਼ੋਤ ਸਿੰਘ (ਭੈ: ਸਾ:), ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ। ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਹੇ ਜਾ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ।

ਟੀਕਾਫਾਰ ਦੇ ਲਈ ਰੱਛਾ ਠਾਕ ਸਾਥੋਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰਵਾਨ ਟੀਕਾਫਾਰ ਬਥਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਰਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਰਥ ਦੀ ਵੀ ਸੋਝੀ ਕਰਵਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਡੀ ਸਰਗਰਮੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਂ।

ਅੱਜ ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਾਡਲੀ ਸਨ ਅਧਿਐਨ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਿਰਪਾਨ

ਖਾਣੇ ਵੇਖੇ ਛੇਟ ਬੀਤੇ । ਇਸ 90 ਸਾਲਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ 50 ਸਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਜਨ ਛੱਪਰ ਵਿਚ ਭੋਜਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਠਰਾਰਾਚ ਖਰੜੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

9 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਸੁਭਰਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੁੰਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੋਠਾ

ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਲਾਗੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਰਤਨ । ਪੂਰਬਾ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ : ਬੀਬੀ ਪੂਰੇ ਦੀ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਚਾ ਹੀ ਭੀਰਤਨਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਲਾਹਿਆਂ ਨਾਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬੇੜਾ ਤੁ ਸਬਦ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ । ਵੱਡੀ ਛਿਟਕੀ ਵਿਚ ਆਈ ਸੰਕਰ 3.30 ਸਵੇਰ ਭੀਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਠਾਹਾ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ 5 ਵਜੇ ਠਰ ਉਤੀਕ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 4 ਵਜੇ ਭੀਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸੰਕਰ ਦੀ ਵਿਰਯਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀ । ਹੁਣ ਵਿਰਯਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈਂ ਦੂਰ ਆਖਾਇ ਵਿਚ ਸੁਰਜ ਕਿਰਨਾਂ ਫੁੱਟਰ ਅਤੇ 'ਕੁਰੂ ਮੁਖ ਦੇਖਿ ਕੁਰੂ ਮੁਖ ਪਾਇਅਉ' ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਰਜ ਉਦੈ ਹੋਣ ਤਕ ਨਿਰ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਭਾਵਤ ਅਦਾਵਾਂ ਬਿਨੀਆਂ ਮੋਹਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਦਕੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸੁਰੇਰ ਬਹਿੰਦਿਆਂ, ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਕੀਨ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਸੁਰਤੀ ਦੇ 4-5 ਕ੍ਰਹਿਣ ਭਜਦੇ ਹੋਣ ।

ਪੰ: ਕੰਪਾਠ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਵਾਕ 6.15 ਰੋਂ ਸੰਤ ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਾਮਲ ਹੁਰਾਂ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਲੜਕੇ ਨਾਚਾਇਣ ਸਿੰਘ ਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਭਜਨ ਪੁੱਛਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਕ ਸੁਣਾਇਆ । ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਰਿਕਰ ਨਾਲ ਵਡਾਛੇ ਦੇ ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਕਥਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਚੀਤੋਂ ਭਵਦ ਆਇਕ ਸਨ ।

ਪੰ: ਜੀ ਦੇ ਭਾਬਣ ਸੁਣਾਇਆਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਤਾਇਨ ਕੀਤੀ ਕਠ ਹੋ ਕੁਰੇ ਰਦ ਨੂੰ, ਸੰਤ ਜਗਦੀਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਹਿਰ ਰਾਮਸਰ ਦੀ ਹਕਿਮੀਦਰ ਵਾਲੀ ਪੰਡਰੀ ਨੁਕਰੇ ਕੁਝ, ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ 8 ਵਜੇ ਹੋ ਕਰ ਕੇ ਭੁੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਮਰਾ

ਮੇਂ ਦੀ 8 ਵਜੇ ਬੈਠੀ ਰਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਉਠੇ ਹੀ ਸਨ ।

ਕਮਰਿਚਿ' ਝਾਹਰ ਪੁਰਖਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਰੋਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੋਤਕੀਆ ਆਦਿ ਨਿਰਣੀ ਉਭਯੋਦਯ ਸਨ। ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਕੋਇਲ ਸੀ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਰਾਮ ਕਮਰਾ ਰੋਖ ਲਵਾ। 16 X 12 ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਗੀਰ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਬਸਤਰ ਵਿੱਡਿਆ 15 ਦੀ ਬੈਠ ਬਣਾਵਾ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਪੁੱਛੀ ਥਾਹੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿੱਡਿਆ ਕੇਟਿਆ ਦੱਟਾ, ਨਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ਮਜ਼ਾ 3 ਇੰਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕੁਝ ਕੈਸੇਟਾਂ ਆਦਿ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਬੀਦਾਰ ਤੇ ਇਕ ਸੀਨਰੀ ਜੜੀ ਅੜੀ, ਖਿੱਤੇ ਕੁਝਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ, ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਹੋਰ ਪੇਂਟਿੰਗ, ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਾਫ਼ ਦਾ ਆਪਣੀ ਛੋਟੇ ਛਮਿਆ ਬੇਠੇਠਰ ਇਸੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਲਾਘੇ ਨਾਲ ਛੋਟਾ ਕਮਰਾ, ਜਦ ਸੰਬੋਧਤ ਬਰਤਨ।

ਪਸ਼ੂ ਸ਼ਾਫਾ ਗੁਰੂ ਦੀ

ਵੁਪਹਿਰੇ ਯਯੂਆਂ ਦਾ ਇਨਫਾਡਜ਼ ਸੁਥਾ ਬਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਮਝੋਲੀਆ ਮਿਲਿਆ। ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਦੇਵੇ ਕੁਝ ਯਯੂ 135 ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 35-36 ਕੁਝੀਆਂ ਸਾਹੀਬਾਣ ਅਤੇ ਬਰਿਆਣਾਂ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਹਨ। 20 ਕੁਝੀਆਂ 3 ਮਣ ਪੱਕਾ ਦੁੱਧ ਦੇ ਲਹੀਆਂ ਹਨ। 15 ਭੋਰਵਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਸੁਥਾ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਜਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਰੂ ਅਲਪਿਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਲਬ, ਸੰਤ ਬਲਬੰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਾ ਭਾਵ ਰਿਆਲ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਛੇ ਕੁ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਯਯੂ-ਜਹਾਦਿਜ ਹਨ।

ਪੁੱਛਾਵਾ

ਆਦਿ ਤਰਕਰ ਥਾਣੇ ਪੁੱਛੀ ਜੋੜੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੀਰੀ ਸਥਾਰਨ ਹੋਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਭਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇਡਿਮ, ਸੰਤ ਦਿਆਣ ਸਿੰਘ ਚਲਾਥਾ, ਸੰਤ ਕੁਰਦਿਆਣ ਸਿੰਘ ਬਾਇਸਰੀ, ਸੰਤ ਕੁਰਦਿਆਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਮਖਰ ਸਿੰਘ ਖਾਥਾ ਸੰਤ ਨਰਰ, ਸੰਤ ਵਿੱਚਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਰੋਡਮ ਸਿੰਘ ਮੰਗਪੁਰ ਤੇ ਸੰਤ ਜੋਠਾ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ ਵੀ ਆਵੇ ਕਈ ਦਾ ਪਿਆਠ ਲਖਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਾਸ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਕਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੇਠ ਭਿਆਠ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ, ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਛੇ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾ ਜਿਸ ਬੇਠਾਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਮੈਂ ਕਦਾ ਉਪਰੋਂ 3 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੇ'ਚਰ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਸੇਕਰ ਹੋਥ ਜੋੜੀ ਦੁਆਲੇ ਖੜੇ ਸੀ। ਪੁਰਖਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਬੋਲੋ ਸੋ ਨਿਰਾਣ' ਦੀ ਥਾ ਸੰਗਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਬੈਠ ਕਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬਿਚਿ' ਨਰ ਨਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾਰਾਂ ਠਈਆਂ ਵੱਖ ਕੁਰੂ ਸਾਕਰ ਵਲ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਜਾ ਲਹੀਆਂ ਸਨ। ਚੰਡਾ ਸਾਕਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ

ਥਾਉਂ ਥਾਈਂ ਬੈਠਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ, ਬੱਚੇ ਬੁੱਢੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਵਕ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੋਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੈ।

4 ਵਜੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ-ਕੁਲਦੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਜਾਗੀਏ ਗੋਪਾਲ ਭਾਣ' ਵਾਰ ਬੁਪਾਲੀ ਵਿਚ ਹਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ, ਰਾਖੀ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਠਾਰਾਇਣ ਨਰਪਤ ਨਮਸਕਾਰ' ਰੀਮ ਪਲਾਜੀ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਗੋਵਿਆਂ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਇਹਨਾਂ 'ਦੇਹੁ ਸੰਦੇਸਰੋ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮੰਗ ਰਾਖੀਆਂ ਹੋਂ ਬੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾ ਛਾਉਣਾ ਚਾਹੁ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਸੁ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਬੈਠ ਗੇ ਪਿੱਛੀ ਦੀ ਤਬਲਾ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਛਾਉਣ ਲਗੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ 'ਦੇਹੁ ਸੰਦੇਸਰੋ' ਦੇ ਸੁਭਾਵਕ ਸਹਾਇਕ ਸਨ।

ਅੱਜ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਪਿੰਡ ਭੰਟੀ ਜਾਹਿਬ ਦੇ, ਬੀਰਭਨ ਸੁਣਨ ਆਏ। ਭੰਗ ਪੇਟ ਉਪਰੰਤ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਸਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਬਚਨ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਰਹਾ ਨਵੇਕਲਾ ਸਾਂ।

ਗੋਲ ਗੋਪਲ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਆਉਂਦੇ ਉਸਤਾਦ ਖਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਧ ਨੂੰ ਪਛੇਲਨਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸਿਰਾਧ ਸਮੇਤ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕੁਰੂ ਕੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਰਏਰੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੀਰਭਨ ਹੋਰ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ।

ਅਸਾਂ ਲੜਕਨਾ ਨਹੀਂ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਫੋਟੋਖਾਨੀ ਵਿਚ ਕੁਝੀ ਵਸਦਿਆਂ ਰਿਹਾ : ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੋ ਚਾਂਹਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਲੜਕਨ ਦੇ ਰੁਖ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣ ਪਰ ਅਸਾਂ ਲੜਕਨਾ ਨਹੀਂ। ਕੀਤੀ ਮੇਰਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅੱਜ ਬੱਡਾ ਬਾਬਾ (ਠਾਧਰ ਚੜੀਪ ਸਿੰਘ) ਗਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੈਕੜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਡਿਲਮ ਬਿਖਾਵੀਏ। ਮੈਂ ਜਿਹਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਂ N. O. C. (ਨੋ ਉਬਜੋਕਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਅਰਥਾਤ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ) ਦਾ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਲੈ ਲੈ। ਉਹ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਰਾਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਨਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਚੁੱਕੇ।

ਏਥੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਯਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਨਾਮਸਕਾਰ ਇਲਾਕਾ ਬੁਹਾਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜਾ ਲਗੇ। ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਵਾਲੇ ਚੋਟਦੇ ਸਿੰਘ ਸਨ।

ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਦੇ ਭੋਰੇ

ਕੁਝ ਬਚੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਖਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਮੈਂ ਸਬੋਚਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ

(ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਭੋਟੇ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ) ਦੀ ਫ਼ਟੋ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਸੇ ਲਈ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ (82-83) ਵਿਚ ਗਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਲਿਆਏ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖ ਲਓ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਭੁਫ਼ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਦਫਾਇਆ ਲੀ ਹੈ । ਚਾਹਿਆ ਨਹੀਂ, ਉਸਾਰਿਆ ਹੀ ਹੈ ।

ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੋਰੇਓਂ ਨਿਗਲਿਆ ਤਾਂ ਅੱਡੇ ਹਲੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਜ਼ੀਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ਼ ਬੁਹਾਰੀ (ਭਾਤ) ਭੋਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਬੀਬੀਓ ਫੋਟੋ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ

ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਕੀਰੇ ਅੰਤਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮੀਂ ? ਵਜੇ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਪਾਸ ਠਾਕਰ ਦਨੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਵਿਟ ਵਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਿਚਿਅਕ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ, ਅਭਰੋਹਾ ਦੇ ਜੈਲਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰ, ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਲਕੀਸ ਸਿੰਘ ਖੁੱਡਾ ਤੇ ਸੰਤ ਖਰਾਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਫ਼ਟੋ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਨੀਮਾ ਸਮਾਂ ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ਼ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ । ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਜਾਣਕਾਰ ਹਨ ।

10 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਛਨੀਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੋਢਾ

ਸਵੇਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਰਾਤੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ । ਰਾਤੀ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅੰਤਮ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ । ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੋਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਹ ਅਰੰਭਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ । 6.00 ਵਜੇ ਬੁਝੇ ਸਨ ।

ਪ੍ਰੋ: ਰੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਭਾਬਟ ਸੰਤ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਬੀਬੀਬੀ ਸੰਤ ਨਗਰ ਨੇ ਭੀਰਾ । ਵਿਥਾ ਸੀ, ਸੰਤ ਸੀਮਾ ਸਿੰਘ ਤੰਬੋਲੀ ਤੇ ਖੂਹ (ਮਾਂਗਾ, ਡਿਠਾ ਠਾਹੋਰ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਟਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਵਜਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀਆ ਖੰਡਾ ਦੀ ਬਰਤ ਜਾਏ ਕਿਰੇ ਸਾਧਾਰਨ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਬਣ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸੀਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਕੋਥਿੰਦ' ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ, ਬਿਨਾ ਪਚਾਰਥ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰੋਲਾ ਕਰਦਾ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚਰਚਨ ਦਿੱਤੇ ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਠਰੇਂ ਕਰਦਾ ਓ ਪ੍ਰੀਤਾ ਬੀਬੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋ: ਜੀ ਨੂੰ ਚੋੜੇ ਕੀਤਾ । ਕਿਹਾ : ਦੇਸੇ ਕੋਲ ਨੂੰ ਪੇਡਿਤ ਜੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੀ ਰਸ ਮਈ ਕਰ ਦਿਓ । ਉਹ ਚਲਨ ਗਈ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਫਰਵਰੀ ਵਾਲੇ

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਲੋਹ ਕਰਦਿਆਂ ਹਈ ਵਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਡੇ ਲੰਗਰ ਭਰਣ ਦਾ ਆਗਹਿ ਥੀਤਾ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਡੇ ਲਿਖਾ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਭੇਡੇ ਸੰਤ ਹਰਚਿਤ ਸਿੰਘ (70) ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ, ਮੇਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਕੱਲ੍ਹ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਗਿਆਂ ਸਤਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਚਰਮ ਕਿਵੇਂ ਭੋਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ? ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਬੋਲੇ : ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਗਿਆਨੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਢੰਡਾ ਭਾਈ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ (ਸੰਭਾਰ) ਪਿੰਡ ਹੈ ਇਸਦਾ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ (ਸੰਤ ਬਲਮ ਸਿੰਘ ਹਿਮਰਪੁਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ ਸੀ) ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਹਰਚਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਠ ਆਦਿਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੀ ਚਰਮ ਪੁਕਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਭੋਟਾ ਤੇਂ ਬਚੀ ਹੋਈ ਚਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਭੋਟਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਛਕਣ ਛਕਾਣ ਤਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਂ 'ਚੋਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਥ ਕਿਤੇ ਚਿਰਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਮਾਹੀ ਜਾਂ ਸਾਫ਼ ਪਿਛੋਂ ਸਰੋਂ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਮਨ ਬਰਨ ਆਉਣ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਚਰਮ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਹਰਚਿਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਾਠ ਦੀ ਭੋਟਾ ਕਿੰਨੀ ਵ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋਸਿਆ : ਜੀ ਅੱਖ ਕਰਕੇ 25/- ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰਮੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਦੇ, ਜੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਉਸੇ ਨੂੰ 'ਧੰਨ ਭਾਗ' ਸਮਝੀ ਜਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸੰਤੋਖ ਕਰੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭੋਟਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਸੰਤ ਕੌਰ ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਬਰਚੀ ਪਿੰਡ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੰਘਣੀ ਸੀ।

ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਾਡਿਘਾਂ ਦੀ ਢੋਟੇ

6.45 ਮੰਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ 7.45 ਡਕ ਨਵੀਂ ਭੋਟੀ ਆ ਜਾਵਾਂ। ਇਥੇ ਸੰਭਾਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੀ ਢੋਟੇ ਵਿਕਸਵਾ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਕਰਤ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ, ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਣਾ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਲਿਆਲਪੁਰ ਆਦਿਕ, ਏਮਰੋ, ਮੁਕੀ, ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰਾ ਵਾਂ ਸਿਰ ਰਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਈਮਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਇਕਤਰੀਆਂ ਪੁਰਖ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ।

8.00 ਵਜੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਭੋਟੇ ਦੇ, ਨਵੀਂ ਦੇ ਸਿਹਨ ਬਲ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਵਾਹ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਦੀ, ਉਪਰਲੀ ਥਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਖ ਪਾ, ਅਕਾਧ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਭੁਕਿਆਂ ਦੇ ਚਰਮਨ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਅੱਖ ਦੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਿਸਚਿਤ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਜੱਡੇ ਉਪਰ ਸੰਭਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਆ ਸਭੋਭਰ ਹੋਏ। ਤੇ ਢੋਟੇਕੁਝੀ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਮੇਂ ਵੀ ਨੌਤੇ ਨੌਤੇ ਜਾਂ ਵਖ ਵਖ ਡਕੂਪਾਂ ਦੀਆਂ ਢੋਟੇ ਉਤਾਰ ਲਈਆਂ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜੀ ਤਰ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਦੀ ਫੰਟੇਕੀ ਕੀਤੀ ।

ਦਾਸਤਾਨਿ ਕੋਚ ਬੁਰਦਿਖਾਯ ਸਿੰਘ

ਦੁਪਹਿਰੇ, ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਡਾਕੇ ਵਿਚ, ਬੈਠੇ ਸ. ਕੁਰ-
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹਾਕੀ ਕੋਚ ਨਾਲ ਕੰਠ ਬਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਦੱਸਿਆ :
ਪਿੰਡ ਸਕਰੀ, ਸਰਹਾਲੀ ਡਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਥਾਂਗੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਸਾਡੇ
ਪਿਤਾ ਸ. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾ ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮੂਰਤ ਸਿੰਘ, ਸ.
ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬੇਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰਾ
ਸਾਹਿਬ) ਡਿਲਾ ਕੰਗਾ ਨਕਰ (ਬੀਕਾਨੇਰ) ਪਹਿਲਾਂ 27 ਚੌਥ ਵਿਚ ਜਾ ਆਬਾਸ ਹੋਏ ।
ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਈਸਟ ਵੇਚ ਕੇ 17-ਓ ਚੌਥ ਵਿਚ ਆਏ ਜਿਥੇ ਈਸਟ ਦੇ ਫੁਟੀ ਬਣ
ਗਈ । ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੋਹਾ 6 ਸਾਲ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ । ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਉੱਚਮ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ
ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੁਰਦਾ ਨੂੰ ਹੀ ਭਜਨੀਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਮੇਰੇ ਵੱਡਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣ ਲਾ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰਿੰਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਬੈਠਣਾ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮਸਲੇ
ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ । ਪਰ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਚਾਚਾ ਮਹਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼ਤ ਬਾਰਨ ਅਕੁੰਟ ਰਿਹਾ ।

“ਮੈਂ 20 ਸਾਲ ਵੱਧ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ । ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋਏ ।
ਆਪਣੀ ਈਸਟ ਵੀ ਸੀ । ਭੈਣ ਦੇ ਨਾਨਾਵਾਂ ਹੀ ਜਾਣ ਬਾਰਨ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਘਰ
ਆ ਬੇਡੀ ਭਾਡੀ ਸੰਭਾਲੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਿੰਡ ਪਹਿਚਾਨੀ ਆਏ, ਮੈਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਟਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਡੀ ਬੰਦ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ।
ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਾਡੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਲੋਭਾ ਕੀਤਾ ਖੋਹ ਹੀ ਲਏ, ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ
ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬਰਨ ਧਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ।

“ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਰੂਕਿਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਟਕਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ, ਅਰ ਭੌਂਡ, ਅਪਣੇ
ਖੇਤ ਭੌਂਡ, ਨੇਡੇ ਦੀ ਬੇਬੀ ਦਾ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਦੂਰ ਸੇਠਾਂ ਦੀ ਬੇਬੀ ਤੇ ਨਾਨਕ
ਚਲਾ ਗਿਆ । ਸਤਿਕੁਰੂ 8 ਵਜੇ ਆਉਣਾ ਤੇ 9 ਵਜੇ ਚਲੇ ਵੀ ਜਾਣਾ ਸੀ । ਮੈਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦੇ ਵਕਰ ਨੂੰ ਜਾਣ, ਟਪਾ ਕੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ
ਹੀ ਘਰ ਪੁੱਜਾ । ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਚਲਣ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ।
ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਾਡੀ ਛੁਹਿ ਪਾਰਰਤਾ ਲਈ ਕੁਰੂ ਕੇ ਬਰਨ ਅਭ ਪੁਆਏ ਬਾਬ ਰਹੀ
ਸੀ । ਪਰ ਮੈਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਾਂ ।

“ਖਦਿਰੇ ਪੁਰਬਣੇ ਬਰਮ ਪ੍ਰਭਾਤ ਹੋ ਗਏ । ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰੇ ਬਹਾਏ ਹੀ
ਸਾਡੇ ਘਰ ਬਰਨ ਆਉਣ ਚਲੇ ਆਏ । ਲੱਜੋਂ ਕੁਲੱਜੋਂ, ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੀ
ਬਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੈਂ ਅੰਕੁਲਦਾਂਦੀ ਤੋਂ ਬੂਤਾ ਖੱਕਣ ਕਰਾ ਗਿਆ । ਮੇਰੀ
ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟੁਕੀਆਂ, ਮਿੱਠਾ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਧਾਂਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ
ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬੇਬੀ ਕੋਈ ਟੁਕੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ

ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤੀ : ਅਜੇ ਮੇਂ ਘਟਿਆਲਿਓਂ N. I. S. ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਵੀ
ਵੇਜ ਵਿਚ ਮੇਂ ਹੀ ਹਾਕੀ ਕੋਚ ਸਾਂ। ਡਿਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੱਚਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਇਹ ਮਾਣ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਦਾੜੀ ਦੀ ਫੰਗਾਈ ਨੋਟ
ਕੀਤਿਆਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਕੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ
ਅਤੇ ਮਸਰਾਨਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਕਮ ਕੀਤਾ : ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

“ਮੇਰੇ ਸਭ ਇਨਕਾਰ, ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਭੰਨ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮੇਨੂੰ ਦੇਖੇ ਨੇਂ ਆਦਾ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਰ ਵਾਲੀ ਦੀ ਫਿੱਟਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਰੋਂ
ਆਰਾਮ, ਬੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ।
ਘਰ ਮੇਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬਣਾ ਦੇਣ ਲਗੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ ਪਾ ਮੇਂ ਅਖਣੇ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਰੋਟੀ
ਮੇਂ ਘਰ ਦੀ ਪੱਕੀ ਖਾਵਾਂਗਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਸਿਖਲਾਵਾਂਗਾ। 1000/- ਮੇਰੇ
ਲਈ ਨਕਸ਼ ਪਰਵਾਨ ਬੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਨਿਆਰੀ ਵਿਚ ਰਖੇ ਪਸ਼ੂ ਮੇਂ ਮਹਿੰਗੇ
ਸਸਤੇ ਕਰ ਕੇ ਚੋਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਲਮੀਨ ਅੰਧ ਭੇਡੀ ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਰਥਕ
ਪਖੇਂ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ
ਪਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਦੁਲਾਰ ਕਰ ਕੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਮੇਰ
ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤੀ ਰਖਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਣ।”

ਜਥੇਦਾਰ ਠਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬੱਕਰ

ਬੱਕਰ ਰਾਖੀ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਜਥੇਦਾਰ
ਠਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ‘ਬੱਕਰ’ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾ ਲਵਾ ਕਿ ਉਹ ਭਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੀ
ਰਾਜਧਾਨੀ ਬੈਂਕਾਕ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭੇਜਾਏ ਹਨ। ਤੰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ
ਲਗਾਏ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ। ਦੂਜੇ
ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ
ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਕਦੇ ਜਿਹਰ ਰਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਜਥੇਦਾਰ ਬੱਕਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ. ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ
ਨਰੂਣਾ ਨੇ ਉਹ ਕੇ ਮੇਨੂੰ ਜੱਥੀ ਵਿਚ ਨੇਂ ਕੇ ਆਖਿਆ : ਇਹ ਕਦੇ ਸਮਾ ਆਵੇਗਾ ਜਥੇਂ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਰਬ ਨਾਲ ਲਾਵੇਗੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਿਲ ਕੇ ਬੈਠਣਗੇ।
ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਲਮਖ ਮਾਈਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਯਾਸ਼ ਭਰਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਸੇ
ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਹੋਣ।

ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਉਥੇ ਹੀ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਇਕ ਪਿਛਲੇ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੇਰੇ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ। ਇਸਦਾ
ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਿਠਾ ਆਕਿਆ ਤੋਂ ਹੀ, ਪੰਥਕ

ਮਿਲੋਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਭਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾ ਮਿਲਿਆ। ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਿਧਾ ਦੀ ਭੀੜ ਮੇਂ ਏਟ। ਭਿਆਨੀ ਜੀ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਵੇਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਨ। ਅਸੀਂ ਮੰਗਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਦੁਕਮ ਕਰਨਗੇ ਤਿਵੇਂ ਮੰਨਾਂਗੇ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਕੱਲਬਾਰ ਸਮੇਂ ਸੇਠ ਰਹਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੋਗੇਂ ਕੱਲ ਨ ਹੋਣ।

ਪੁਰਬੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਾਈਏਂਡ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਕੱਲਬਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇੰਡਾ ਦਸਦੇ ਸਨ।

ਬੁਝ ਬਲਕੀਆਂ

ਅੱਜ ਕਾਈਏਂਡ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਇਕਥਾਨ ਸਿੰਘ ਮਠਵੰਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਹੋਏ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਰਾਤ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਡਾਕਟਰਨ ਗੱਜ ਦੇ ਸੰਤ ਬਲਕੀਰ ਸਿੰਘ (ਸੇਠ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇ ਭਾਈ) ਦਾ ਪਰਵਾਜ਼ ਵੀ ਆ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆ ਰਹੇਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ 25% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤ ਬੰਬਲਾ ਆ ਰਹੇਂ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿਆਂ—ਰਾਮ ਦੇਵੀ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਰਗੀ ਤੇ ਸਪੁੱਰਗ ਕੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਚੇਰਿਆਂ ਮਿਸਤਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਝਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਏਥੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਘਰ ਹੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇਥੇ ਪਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪਰਸੈਂ, ਤਿਸੇਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਰਾਮ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਉਠਾ ਕੇ, ਭਾਗਮੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਰੇਫਾਰ ਬੀਬੀ ਹਰਭਜਨ ਵੇਰ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਕੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਪਹਾਨਨ ਬੀਬੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਹਰਭਜਨ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੇਰ ਕਦੇ ਚੀਸਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਅੱਜ ਸਦੇਰੇ ਜਦੋਂ ਵੰਣੇ ਹੋਣ ਰਹੀ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਹੋਣੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ (ਸਿਰ ਤੇ ਕੁਮਾਲ) ਨੂੰ ਬੈਠ ਖਾਇਰਾਇਆ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਥਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬਧਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿਚ ਬਹਾਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਨ ਵੀ ਆਪ ਕੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਚਰਚ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਭਜਨ ਚੰਦਕੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਹਨ। ਬੁੱਧ ਹੀ ਬਹਿਚੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉਠ ਕੇ, ਪਵਿੱਦੇ ਅਸੀਟਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਸੁਖਮ ਜਿਹਾ ਹੈ : ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਕਲਾਂ ਹੇਠ ਉਤੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 5/- ਅਤੇ ਰਾਥੀਆਂ ਨੂੰ 2/- ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਦਾ ਮੰਡਲ

ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੈ : ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਬੰਤਰ ਰਸਮੇ ਸਿੰਘ, ਚੌਰਬਰਦਾਰ ਸੂਬਾ ਧਨਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਦੂਜੀ ਪਾਠ : ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਵਿਥਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੀਦ, ਸੰਤ ਚਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਪ, ਠਾਕੁਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਚਾਖਲਾ, ਜੰਤਖ ਸਿੰਘ ਚਾਣ ਜੀ, ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌਲਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਸੁਣੀ ਫੇਸਟ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ : ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਜਾਣੇ ਕੁਝ ਆਏ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਵਾ ਮਨਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਲੋਤੇ ਵਾਲੇ ਭਾਗੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ : ਉਸ ਨੇ ਭਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਲੈ ਲਈ, ਪੰਥ 'ਚੋਂ ਵੱਧ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਨ ਸਤਨ ਦਾ ਵੇਸਲਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਵਰ ਸਜਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਯੂਜੀ ਥਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਸੰਤੋਖ ਛਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਭੀਜਿਆ ਕਿਸੇ ਜਾਵੇ। (ਸਿੱਖੋ) : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਭਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲੀਆਂ ਦਾ ਸੰਮਿਲਨ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ : ਸਰੋਤ ਪਰੋ ਸਾਧੀ ਅਤੇ 'ਸਰਬਰ ਹੀਸ ਪੁਰੋ ਹੀ ਮੇਰਾ'।

ਅੱਜ 6 ਵਜੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤ ਗੁਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੰਞ ਬਰੰਗੀ ਨਮਿਤ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦੇ ਬਲੇਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਗੇ। ਸੱਭ ਪੜ੍ਹਿਆ ਡਿਆ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਬਚਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉੱਤਰ 'ਨਾਹ' ਵਿਚ ਸੀ।

ਪੂਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਅਨਦਾਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਈ ਹਲਨਾਮ ਕੌਰ ਨਮਿਤ ਦੀ ਚੋਣ ਪਾਏ ਕੀਤੇ।

11 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਐਰਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਭੋਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਲ

ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੰਢ ਦੇ ਉਲਮ ਨਾਲ ਸਰੋਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਜਾ ਕੀਤੇ। ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਛਾਈਠਾਂ ਮਾਈਆਂ ਭਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਧਿਰ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਬੱਲਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿੱਛੇ, ਉਪਰ ਬਰ ਕੇ ਜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤਾਬ ਬਹਿਨਾਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ. ਕਰਮਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨਮਧਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਸਜਿਤ ਸਨ। ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਬਹਿਨਾਈ ਸੰਤ ਖੜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਬਲੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ। 6 ਵਜੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਸ. ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿਆਰੇ ਲਾਹੌਰ ਵਾਢੇ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ। ਜਿਸਨੂੰ ਖਾਣਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਛਾਟ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟੋਪੀ ਤੇ ਬੇਹਿਨੂਰ ਹੀਰਾ ਲਗਾਟ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਫਰਨ ਤੇ ਬਹਾਲੇ ਨਾਲ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਿੰਜਸਟਰੇਟ ਜੇਲੀ ਰਾਮ ਰੌਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੋ ਸਭਾਜੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਪਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਸੀ ਬਣ ਗਈ। ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਾਬਰ ਲਾਹੌਰ ਵਾਡਾ ਘਰ 1962 ਬਿਰਮੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਥਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਹੋਰ ਉਨੇ ਪਰਥਾਇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਅੱਜ ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੋਨ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਠਾਕਾਤ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਆਇਆ ਏਵੇ ਲਈ ਬੈਠੀ ਭਿਆ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਪੰ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਪਲੱਤੇ ਮਿਠੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 8.15 ਤੇ ਬਮਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭੈਰਹਾਬਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦੀ ਪਰਚਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕੰਧ ਭਰਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਰਨ ਕੀਤਾ: ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, ਵੰਡ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਜਮ ਰਖੋ ਅਤੇ ਭਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ। ਅਸੀਂ ਜਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਆਪ ਨਿਜੀ ਸ਼ੇਰਗੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਬਨ ਫੇਟ ਲਏ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਮੰਜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ, ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਕੰਠ ਕੁਰੂ ਬਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਅਲਬ ਕੀਤੀ: ਕੰਮ ਇਹ ਜੀ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਾਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਆਇਆਂ ਵੀ ਦੁਰਾਦੀ ਰਾਸਦੀ ਹੈ। ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਬਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਚਲਣ, ਦੀਵਾਨ ਲਗੇ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਹੋਣ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ: ਇਹ ਭੱਠ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਸੀਂ ਅਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬੇਠਾਂ ਹੋ। ਲਉਏ ਪਹਿਰ, ਆਪ ਦੇ ਦਰਬਨ ਬੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਨ?

“ਨਹੀਂ” ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜਾਵੇ ਦੋ ਤਾਂ ਪਰ ਸਦੇਰੋ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਪਿਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦਰਬਨ ਫੇਟ ਦੀ ਡਿਰਖਾ ਕਰੂਰ ਕਹਿਆ ਕਰੇ। ਸਾਡਾ ਖਿੱਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਲਬੀਗਾਂ।

“ਓਹਾ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਕਹਿਆ ਕਰੇਗਾ।”

ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਰੀਦ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਘੋਰ ਅਨੁਭਵ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨਾਭ ਭਾਬਾ ਮੰਗ ਬਰਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਸੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ : ਆਹ ਤੇ ਗੱਲ ਹੋਈ ਨ! ਦੇਨਾ ਕੁ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕਰਕੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ।

ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਬੱਸ ਏਸ ਵੇਲੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮੈਂ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ ਬਰਾਬਰ। ਏਨੇ ਕੁ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਸ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਖਦਾ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਗੋਲ ਭੱਪਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ, ਭੱਲੂ ਦੇ 6 ਕੀੜੀ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਮੇਲਾ ਬੇਖਟ ਲਈ ਆਏ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਸਤ ਬਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਬਰਨ ਤੋਂ 6-7 ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਵਰਨੀ-ਸਥਾਨ ਤੇ ਵੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਾਵੇਂ ਮਹਲ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਰਾਬ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਭੱਲੂ ਲੁਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੁਝ ਕੁਝ ਘਰ ਵਠੇ, ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਗਾ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੁਖਦਾ ਨਮਿਤ ਬਰਵਾਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਜੀ ਬਰਦਾ ਹੈ ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੰਦ ਕਰ ਲਵਾਂ :

1. ਪੰਡਤ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ,
2. ਸੰਤ ਭਾਬਾ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ,
3. ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲ,
4. ਸੰਤ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋੜਕੀਆ,
5. ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੀੜ,
6. ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਧੂੜ ਭੰਟ,
7. ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧੂੜ ਭੰਟ,
8. ਸੰਤ ਬਰਭਾਰ ਸਿੰਘ ਧੂੜ ਭੰਟ,
9. ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਠਗਰ,
10. ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁੜਿਆਰਪੁਰ,
11. ਸੰਤ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਪੀ.,
12. ਸੰਤ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਪੀ.,
13. ਸੰਤ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੰਠੀਆ,
14. ਸੰਤ ਰਣਪਾਲ ਸਿੰਘ,
15. ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਚਰੀਵਾਲਾ,
16. ਸੰਤ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਰੀਵਾਲਾ,
17. ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਚਰੀਵਾਲਾ,
18. ਸੰਤ ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਰੀਵਾਲਾ,
19. ਸੰਤ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ,
20. ਸੰਤ ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਣਾ,
21. ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਭੈ: ਸਾ.,
22. ਸੰਤ ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ,
23. ਸੰਤ ਭਰਵਾਨ ਸਿੰਘ
24. ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਚਰੀਵਾਲਾ,
25. ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ,
26. ਸੰਤ ਬਰਭਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਠਗਰ,
27. ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ,
28. ਸੰਤ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਪੀ.,
29. ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਸਾਮਪੁਰਾ,
30. ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਯਪੂਰਾ, ਏਨੇ ਹੀ ਸਿੰਘ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਧੂਪੀਏ।

ਪਹਿਰੂਆ ਦੇ ਰੋਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ : 1. ਕਦੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਚਰੀਵਾਲਾ, 2. ਸੰਤ ਛੰਡਾ ਸਿੰਘ, 3. ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰੋੜਕ, 4. ਲੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਭੁੱਲੂ)

ਉਪਰ ਲਿਖਤ ਪਾਠੀਆਂ ਨੇ 49 ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ

ਕੀਤੇ ।

ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਕੱਤਰ ਰਹਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਰਦਾਸਪੁਰ ਗਏ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਿਆ :
ਬੀ ਬਟਿਆ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਂ ਦਾ ?

ਰਹਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ
ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਵਿਚੇ ਫੱਝ ਕੇ, ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣਾ ਪਰਵਾਨ
ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ । ਤਾਂ ਹੱਥ
ਜੋੜ ਕੇ ਆਕਿਆ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ
ਮੁਕਾ ਕੇ, ਨਵੇਂ ਆਈਸੀ ਨੂੰ ਲਫਾ ਕੇ ਆਪ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਸੰਭਾਲ ਲਏਗਾ ।

ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਤਕੀ ਸਤਿਨਾਮ, ਜੁ ਚਾਰਫਰੀ ਦਿਆਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ
ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਹਦੇ ਉਦਮ ਠਾਠ ਜੀ ਸਾਡੇ ਨਾਚਾਫਰੀ ਦੇ ਵਾਰਨ
ਦੁਰ ਹੋਏ ।

ਹਾਠ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦਾ

ਮੈਂ ਅੱਜ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦਾ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਨ
ਗਿਆ । ਸੰਗਿਮਰਮਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਭਾਰੀਭਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ।
ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਤਰ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਤੇ ਕਰਮਾਂਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਪੂਰਬੀ ਵਰਾਣੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਭਰਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਤੇ ਵੰਡੀ ਕੁਟੀ
ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਵੰਡੀ ਕੁੱਟਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਕ ਬੇਬੀਆਂ ਦਾ ਗਰੁਪ ਲਗਾ
ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਪਛਮੀ ਬਾਹੀ ਵਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਰਮੀਰ ਬੋਰ ਜੀ ਖਲੋਤੇ
ਹੋਏ, ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਭਰਦੇ ਵੇਖੇ । ਸੰਤ ਬਰਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਰਾ ਪਛਮੀ ਬਾਹੀ ਦਾ ਲੋਚਨ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਰੋਤੀ ਪੁਟਪੁਟਾ ਮੁਨਾਜ਼ਿ ਜ਼ਰਹ ਤੇ ਖਿਲਾਰ
ਰਹੇ ਹਨ ।

ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਕਰਨੀ ਹੱਥ ਲਾ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲ
ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਰਥਾਤ ਰਿਆਸਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਕਿੰਨ ਪਾਇਆ ।
ਮਾਈਆਂ ਕਿ ਡਾਈਆਂ !

"ਸੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਈਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਘਰੁਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।" ਉਹ ਨਹੀਂ ਪੁਛ
ਸਕਿਆ ਕਿ ਪੈਸੇ ਵਧੇ ਜਾਂ ਰੋਬੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ! ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਚਿੰਜ ਹੈ ਕਿ ਕੁਪੀ
ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਡਾਈਆਂ ਵਧੇ ਅਤੇ ਕਠਿਨ ਸੇਵਾ ਵੀ ਡਾਈਆਂ ਹੀ
ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਪੇਸੇ ਕੋਲ ਸੰਭਾਲੇ

ਇਕ ਗੱਲ ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਚੀਵਾਨੋਂ ਉਠ ਕੇ (ਲਉਢੇ ਵੇਲੇ) ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਮਾਈ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕੁਝ ਰਕਮ ਵਾਲਾ ਚੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਸੀ : 'ਲੰਕਰ ਲਈ ਜੀ !' ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਕਮ ਭੇਟ ਹਿਤ ਪੁਰਖੇ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ। ਸਕੱਤਰ ਤਕਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ : ਇਹ ਮਾਇਆ ਲੰਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਵਯੜੇ ? 'ਮੰਦਰ ਵਯੜੇ !' ਮਾਈ ਨੇ ਪੁਰਖਵਰ ਆਖਿਆ। ਸੁਣ ਕੇ ਪੁਰਖਾ ਖਿਡਾਰ ਹਟ ਗਿਆ। 'ਇਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ !'

ਆਪਣੀ ਪੁੱਰੀ ਸ਼ੱਸ ਸ਼ਿਰਨ ਨਾਲ 3.30 ਵਜੇ ਕਟਾਈ ਪੁਜਾ। ਜਲੰਧਰ ਲਈ ਬਸ ਚੜਨ ਵਾਸਤੇ। ਅੱਗੇ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬਾਣੀ-ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਿਤਾਬ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰੀ ਵੀ ਉਤਰੇ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ। ਚੈਵਾਰਾ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੱਸਿਆ ਕਿ ਸੂਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਆਉਂਦੇ ਵਕਤ ਸੇਰ ਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਤੋਂ 3000/- ਟੈ ਆਇਆ ਤੁ ਬਾਬਾ ਚਰਚਖਸ ਸਿੰਘ ਬੰਨਿਆਣਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਾਂ ਕੇ ਬਾਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਭਰੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਫ਼ਿਤਲਤਾ ਪਰਕਟ ਕਰਾਇਆ, ਲੈ ਕੇ ਸਭਾਏ ਹੇਠ ਰਖ ਲਈ ਤੇ ਕਿਹਾ : ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਏਨਾ ਕੰਟ ਰਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦਾ ਹੈ ?

25 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਘੋਰਵਾਰ ਬਰੀ ਵਾਲਾ (ਸਰਸਾ)

ਚੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਘੋਰੂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ-ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੰਬਰਾ ਵਾਠਿਆਂ ਵਿਖੇ ਆਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭੰਬਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਸਮੇਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਹੁੰਚਾ, ਇਸ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਦਾ ਸੇਰ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਾ ਹੋਇਆ ਸਾਂ।

ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਰਚਣ

ਅੱਜ ਦਿਨੇ 7.30 ਵਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘਰ ਸਟੈਂਡ ਤੇ ਬਰੀਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਸਮੇਦ ਚੰਮੀ ਘਾਹ ਦੀ ਥੁਕ ਚੱਲੋਂ ਦੀ ਚੱਪੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਭਲਕ ਪਈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਧਿਆਨ ਕਰਾਇਆ ਗੱਡੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕ ਗਈ। ਭੱਜ ਕੇ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਸ਼ੀਬਾ ਖੁੱਲ੍ਹ

ਗਿਆ। ਚਰਨਾਂ ਤਕ ਹੋਏ ਪੁਜਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਬਣੀ ਅਜਿਹੇ ਚਰਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਆਨੰਦ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁੱਛਿਆ : ਰਾਤ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹੋ ?

“ਜੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਰੀ ਵਾਢੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।”

“ਓਹਾ, ਮੈਂ ਸਤਸੇ ਜਣਿਆ ਹਾਂ।”

ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਰੀਵਾਢੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਹੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਰ੍ਹੀਣਾ

ਕਰੀਵਾਢੇ ਮੇਲੇ ਚਾਣਾ ਘਰ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੌਥਰ ਦਾ ਹੀ ਘਰ ਸੀ।
ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਸ. ਹਜ਼ਰਤ ਸਿੰਘ, ਆਪਣੇ ਥੱਢਿਆਂ ਸਮੇਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ
ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀਥ ਵੱਟਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਅਜਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਬੋਰਤਨ ਵੀ
ਬਾਹਰਲੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦੇਖੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਘਰ ਵਿਚ ਵਿੱਡੀ ਪਠਾਈ ਤੋਂ ਮਾਨੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛੱਕ ਕੇ
ਵਿਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਠਾਂਡਲੀ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਠਾਂਡਲੀ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ-ਭਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਾਠਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਪਿਯਾਰਾ ਸਿੰਘ ਠਾਥ (ਸਭੇ ਸੰਤ
ਨਗਰ ਦੇ) ਭੰਗਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਦਾ ਕਛਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ
ਕ੍ਰਿਪਾਤੀ ਨਾਥ ਚਾਣ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕ ਕੇ ਨਿਹਾਣ ਹੋਇਆ।

ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਣੀ ਨਾਥ ਚੌੜ ਪੱਛਮੀ ਕਰੀਵਾਢੇ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ
ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਨ : ਸੰਤ ਭਾਠਾ ਸਿੰਘ ਪਾਜੀ, ਸੰਤ ਭਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਭੂਕਾ (ਮੇਰੇ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਵਿਚਲੇ ਪਿੰਡ ਭਵਰਗਿਆ ਦਾ) ਚੰਬੀ ਵੀਰਾਂ ਪਾਜੀ ਵਾਤਿਆਂ ਵੀ ਹੀ,
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਰੋਜਾ ਸਿੰਘ ਬਲਬੋਰ (ਸੰਤ ਮੋਹਰਮ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਟੀ ਸੇਵਕ ਦਾ ਭਰੋਜਾ), ਸ. ਚੰਨਾ ਸਿੰਘ ਸਹਾਰੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ
ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਭੰਬਰਕਾ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲ-ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੁਲਕੀ ਕਰੀਵਾਢਾ ਦੇ
ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੌਥਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ-ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਬਲਬੋਰ
ਬਰੀਵਾਢੇ ਦੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ-ਹਜ਼ਰਤ ਸਿੰਘ ਚੂਰੀ ਆਪਣਾ ਭਵੀਸ਼ਰੀ
ਚੀਵਾਨ ਲਗਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਵੇਦਾਰ ਕੀਰਤਨ
ਦਾ ਹੋਂਦ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਭਾਰਨਾ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਰਨ ਸੀ।
ਭਰਪੂਰ ਪਿੰਡਾਲ ਕਲਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਛੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ।

2.15 ਵਜੇ ਅਰਦਾਸੇ ਨਾਥ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ।
ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਚਰਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬੀਤੀ।
ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਖ ਸਾਰੇ ਹੀ
ਭਾਵਨਾ ਭਰਪੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕ ਹੁਕ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੀਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ

ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ : ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਜਗਦਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ, ਸਕੇਂਡਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਨੰਬਰਦਾਰ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਰੀਦਾਲਾ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ, ਸੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ, ਸੰਤ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਧੀਰਾ ।

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ । ਮੇਰੀ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨ (ਬੁੱਢੀ ਮਾਤੀ) ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਤੇ ਲਾਮਿਸਾਲ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਓੜਲਾਂ ਦਾ ਸਿਆਣਾ ਦੱਸਿਆ । ਸਵੈਦ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੀ ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੁਰਾ ਨੇ ਵੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੁਟਾਨਵਾਦ ਕਾਏ । ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਕੋਤਾ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੱਸੇ । ਸ੍ਰੀ ਮਨੀ ਰਾਮ ਬਾਬਡੀ, ਸੰਤ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ (ਬੁੱਢੀ ਮਾਤੀ) ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ. ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਐਕਸ ਮਨਿਸਟਰ ਆਇ ਨੇ ਭਾਵ ਪੂਰਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀਆਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੀਕਨ ਨਗਰ ਦੀ ਡੀਪੀਨ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਚੰਗੇਫਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ । ਸਕਸਾ ਦੇ ਭੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ, ਆਈ. ਜੀ. ਸਵਾਮੀ ਭੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਬਾਰਾਬਾਰਤ ਭਰੀਏ ਲਾਠ, ਆਪਣੇ ਐਸ. ਭੀ. ਐਮ. ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਫੀਮ ਬਰਦਿਆਂ ਸੀ ਅਨੁਭਵ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਹਦੀ ਹਲੀਮੀ, ਮਿੱਠਤ, ਦੁਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕੀਤਾ ।

ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਭੋਲ ਦੀ ਬੁੱਝੀ ਵਾਪਰੀ । ਸਤਿਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਕਤ ਦਾ ਇੰਜ ਫਿਕਰ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਿੱਤ ਭੰਜ ਨੱਠ ਭਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਚਿਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੱਠਿਆ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ, ਮੇਰੇ ਭੋਜਿਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਰਸੋਲੀ ਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਬਾਰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਰ ਪਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੋਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਪੰ: ਸੁੰਦਰ ਲਾਠ ਝਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਾਦਾ ਕੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਮੱਠਾਨਾ ਆਰਾਦ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਸਾਹਿਬ ਰਿਉਂ ਫਿਕਰ ਬਰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਕੁਸਾਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਦੇ, ਰੰਘਲੀ ਦਾਦੀ ਕੇ, ਉਸ ਰੋਂ ਵੱਧ ਕੰਠ ਵਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੱਧ ਲੋਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਠਕਾਏ ।

ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੋਰੋਂ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਕੁਕਿਓ ! ਕੁਸੀਂ ਸੱਚੇ । ਕੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ।

7000 ਕਲੇਮ ਨਾਮਾਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ, ਕੰਦਲ ਪੰਜ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ, ਜਥੇਧਰੋਂ

ਲਿਆਂਦੇ। (ਇਹ ਸਨ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਖੋਲ, ਘੋਸ, ਸੀ., ਪਟਵਾਰੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਸਰਦੂਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ, ਮਿੱਟਕੁਮਰੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਰਤਾਰ ਸਿੰਘ) ਬੰਦਨ ਨੂੰ ਕੁਹਾੜਾ ਭਾਵੇਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਕੁਲਤ ਕੁਲੇਖੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਅਸੀਂ ਨਿਰਕੁਟਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਤਦੱਖਰ ਤੇ ਹਿੰਮਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚਾਪਤੇ ਹਨ।

4.45 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਬਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪੰਜ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਬੋਰ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਦੋ ਸਤਿਕੁਰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨਮਿਤ, ਦੋ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਠ ਸਤਿਕੁਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੋਟਾ। ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ।

ਇਕ ਸੂਚਨਾ ਮੈਂ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਭੋਖਣ ਦੀ ਸਭਾ, ਬੰਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭੋਖਣ ਸਭਾ ਦੇ ਸਲੇਬਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, ਸਿਲਵਰ ਜੂਬਲੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਾਨੀਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਹੀਂ ਸਿਆ।

ਪਰ ਫੇਰੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਬੱਤਰ ਡਰਸੋਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੀਵਾਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਵੇਖਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਓਹੀ ਆਂਡੀ ਹੀ ਨਗਰ (ਕਾਨੀਸ਼) ਹਵਾਈ ਸਭਰ ਵਾਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕਾਨੀਸ਼ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਹੀ ਨਗਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂ ਲੰਮੇ ਅਲਮੇ ਫੇਰੀ ਸੰਭ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪਰ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਬੱਤਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਖੜਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਨ ਰਿਹਾ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਾਂਝੇ ਅਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੰਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਗੇਰੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਵਾਪਸ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਕਰਮ ਕੰਪਨੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਥਾਈਂ ਤੇ ਫੇਰੀ ਹੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਕਿਆਨ ਦੇ ਟੁੰਡਰ ਤੇ ਫੈਂਤ ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਕਰ ਲਈ।

ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪਰਵਾਰ (ਮਾਛਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ, ਕੀਕਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ) ਬਾਸਤੀ ਜਲਪਾਠ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੋਣ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਘਰੀਂ ਬਰਨ ਵੀ ਪਾਉਣੇ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਨਗਰ ਸਦੇਰੇ ਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਪਨੇ ਦਿੱਲੀਓਂ ਮੰਡਰਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਚੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਬਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ।

27 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਮੰਡਰਾਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਚੀਵਾਲੀ

ਅੱਜ ਦਿਨੇ 9.00 ਵਜੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰੀਸ਼ਰੇ ਤੇ ਫੋਟੋ ਭਾਲੀ ਸ. ਹਰਜਨ

ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਝੁਕੀਆਂ ਰਾਉ ਸਿੰਘ, ਭਾਂਦੀ ਕਾ ਦਿਆਲਪੁਰਾ (ਥਨਿੰਡਾ) ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ
ਭਾਂਦੀ ਕਾ ਭਗਤਾ, ਥਾਘਾ ਪਿਰਾਣਾ, ਮੋਕਾ, ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ ਦਾ ਬਸ ਰਾਹੀਂ ਸਫ਼ਰ
ਕਰਦਾ 2 ਵਜੇ ਭਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਾ ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਾਫੀ ਇਲਾਕਾ ਫਿਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ
ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੋ ਬਹੁਤਾਤ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਕਪਾਹ, ਨਰਮੇ, ਕਮਾਦ,
ਬਿਜੇ ਵਿਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੀਲਾ ਦੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੋਰੀਆ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹਾਲਾਤ
ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਪਏ । ਅੱਜ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਫੋਨੇ
ਵੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਚਕੇਨੇ ਹੀ ਦਿੱਸੇ ਆਏ । ਕਾਪਦਾ ਹੈ ਐਤਕਾਂ ਵੀ
ਉਪਲਬਧ ਜਿਨਸ ਸਟੋਰਾਂ ਦੀ ਬਰਤੋਂ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗੀ ।

ਮੇਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਲਮਸ਼ਾਲਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤਕ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਅਤੇ ਹਾਲ
ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ । ਸੌਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਖੜ ਦਾ ਬੀਵਾਨ ਭਰਾ
ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਬੁਝੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਦੇ ਹਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧਲਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਆਉਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਪਰ ਮੈਂ ਬਜਾਵਟ ਨੂੰ
ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਚੁਰਾ ਸੈਂਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕੇ ਘਰ ਚਲਾ
ਗਿਆ । ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਥਾ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀਅਤ ਦੀ
ਵਿੱਥ ਨੂੰ ਬਹਿਰੀ ਜਨਤਾ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਸਰਾਂ
ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲੀਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ
ਭੇ ਦੂਜੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਅਜੀਂ ਆਪਣੇ
ਜੱਥੇ ਦੇ ਚਲਣ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,
ਉਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵਾਤੀ ਕਾਂ ਵਿਚ
ਜਾਂ ਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ, "ਮੇਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੁਆਰਾ ਅੱਡੇ ਨੱਚ ਛੋਟ ਓ" ਪਛੁੱਟੇ
ਭਾਂਦੀਓ ਅਤੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕੀ ਨੱਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ।
ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਮੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ
ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ।

ਸ. ਭੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੇਟੇ

ਮੈਂ ਐਸੀ ਕੋਲਕਾਠ ਸੁਣਦਾ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ
ਕਰਨ ਜਾ ਸਕਿਆ । ਸਾਥ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਗ ਹੀ ਭਰਿਆ
ਪਿਆ ਸੀ । ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾਰਾਂ ਜਿਉਂ ਕੀਆਂ ਤਿਉਂ ਸਨ ।
ਦੋ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ।

ਰਾਗੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸ. ਭੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ

ਆਰੇਭ ਗੀਤਾ : ਭਾਗ ਤਿਲੋਤ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ : ਸਭ : ਤੂੰ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਕੁਧੁ ਚਾਖੇਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ : ਦੁਆ ਲਵਦੇ । "ਕੁਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇਵ ਜਾਣ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਗਾਏ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਹਿਜ ਸੁਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'ਰਜ ਲੇ ਕੇ ਮਨ ਸਾਫੇਗ ਪਾਟੀ' ਸਾ ਕੇ ਭਾ ਪਾ ਨੀ, ਪੰਜੇ ਸੁਰ' ਰੱਖ ਰੱਖ ਵਖਾ ਕੇ ਸਮਰਚਾਰ ਸ੍ਰੀਤਿਆ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਦੀਵਾਨੀ ਦਰਸ਼ਨ

ਮੇਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਲਾਗੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿਪਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ : ਕੰਢਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸੰਤ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਠਾਕੂ ਨੈਰੋਬੀ 'ਚੋਂ, ਸੂਬਾ ਹਰਕੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੋਬੀ ਤੇ ਸ਼ਬੇਦਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਭਖਣਦੀ ਤੋਂ ਜਗਾਸਰੀ ਤੋਂ ਜਬੇਦਾਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ, ਫਿਰਲੇ ਤੋਂ ਸ. ਜੁਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ । ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾਮ ਲਿਖਣੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ।

ਸ. ਪਾਠ ਸਿੰਘ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਨੂੰ ਨੰਗਲ ਦੇ ਆਦਿਅ, ਮੇਰਾ ਹਿਆਣ ਸੁੰਦ ਪਾਸੇ ਗਿਆ ਜਾਣ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਸੁਣਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਸਵਰ ਗੀਤ :

ਪਾਠ ਸਮੁਹਾ ਸਰਵਰ ਭਰਾ ਪੀ ਨ ਜਾਵੈ ਕੰਢੇ ਠੀਰ ।

ਭਾਯ ਕਥੇ ਤੇ ਪਾਇਓ ਕੁ ਭਰ ਭਰ ਪੰਢੇ ਕਬੀਰ ।

ਭਾ ਮੇਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਪਾਠ ਸਿੰਘ ਕੁਰੀਂ ਵੀ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ।

ਆਉਂਦਾ ਚਲਾ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨੇੜੇ ਕਰ ਲਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੁਆਲਾ ਮੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ : ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੁਹਾਰਾ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾ, ਸ. ਜੁਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਰ, ਸ. ਬੁਰਵੇਵ ਸਿੰਘ ਮਧਾਰ, ਸ. ਹਰਚੇਲ ਸਿੰਘ ਕਾਸਿਭ, ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਠਾਹਡੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾਈਦਰ, ਸੰਤ ਜੀਉਂਟ ਸਿੰਘ ਕਾਈਦਰ, ਸੰਤ ਹਿਆਣ ਸਿੰਘ ਫਰਕਾਦਾ, ਸੰਤ ਆਗਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ, ਸੂਬਾ ਮੇਠਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਡੀਨ, ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੀਬਰ ਚੰਦ ਕਰਦਾਰ ।

ਮੇਰਾ ਜਾਣਾ ਪੰਡਾ

3.45 ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੋਰ ਲੀ, ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੀ, ਜਿਥੋਂ ਫੋਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਹੀ, ਆ ਕਦੇ ਹੋਣ । ਸ਼੍ਰੀ ਖੁਰਬਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ ਕਾਹੁੰਪ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੰਤ ਤਲਸੇਮ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਸਰੋਬੋਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦੁਆਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਬਾਧ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਈਵਰ ਕਿਸੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀਓਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ । ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੋਂਸਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਗੀਤਾ : ਕੋਈ ਕੱਠ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਰਾ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੀ ਹਾਂ । ਕੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੋਧਾਨੀ ਨਹੀਂ ਚੋਂਕੇਗੀ । ਦੇਨੇ ਬਚਨ

ਕਰ ਕੇ ਵੇਰ ਬੋਲੇ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨੀਕ ਹੀ ਹੋ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਲਸੀਫ
ਬੋਲੋ। ਬੱਸ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪੇਗੀ ?

“ਨਹੀਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਨਿਤ ਬਸਾਂ ਤੇ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।”

ਤੇ ਸੰਤ ਭਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਗੁੱਛਾ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਇਆਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ
ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਣ ਦਾ ਐਸਟੀਮੇਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਕਦੀਬ
ਸਿੰਘ ‘ਵਰਿਆਮ’ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ, ਇਸ ਗੁੱਛੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਵਾਣ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ ਉਪਰ ਬੁਥਾਰੇ ਵਿਚ ਜਲ ਖਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠ
ਖਲੀਤੇ। ਮੈਂ ਸ. ਪਾਣ ਸਿੰਘ-ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਫ਼ਕਣ-ਫ਼ਕਾਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਾਤ ਦੇ ਪੈਂਟੇ 7 ਵਜੇ ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਠੀ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਯਾ
ਗੋਛਾ ਹੈ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਗੱਠੀ ਹਾਰਨ ਦੇ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਹੁਕੀ। ਸੰਤ
ਚਖ਼ੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਵਜੀ ਮੁਸਫ਼ਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿਛੇ, ਠਾਕਰ ਜੀ ਵਡਿਆ ਨੇ
ਬਾਦੀ ਬੋਲੂ ਕੇ ਗੱਲ ਬਹਾਇਆਂ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ : ਅੱਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਾਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ
ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਥਾਤ ਗੱਠੀ ਹੀ ਮਿੱਠੀ ਨੇ।
ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ (ਬਾਦੀ) ਗੱਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਨਾਮ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਨਕਾਰ ਤਕ ਦਾ ਹਵਾਲੀ ਲਫ਼ਰ ਕਰਾਯਾ।

ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਰ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਬੁਥਾਰੇ ‘ਚੋਂ’ ਬਾਹਰ ਆ, ਸਦਾ ਗੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਣੋਚੀਏਸ ਵਿਚੋਂ ਗੁਛਾ ਲੈਣ ਲਈ,
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ; ਉਸਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰੱਖੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੱਥ ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਤਿਆਰ
ਸਨ। ਇਕ ਜੋੜਾ ਕਦਾਵਾਂ ਹੀ ਆਇਆ ਬਰਾਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ
ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦਾਖ਼ੀ ਬੋਲੂ ਕੇ ਆਏ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨ
ਗੀਤਾ : ਬੰਸ ਨੀਲੇ ਗੋਛ ਦੇ ਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਗੋਛ ਦੇ ਥਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੇ।
‘ਸਤਿ ਬਚਨ ਜੀ’ ਉਤਰ ਸੀ।

ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ, ਹਵਾਲੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਉਠਾਹੀ ਵਾਲੇ ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੱਥ
ਉਠਾਇਆਂ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ : ਅਥਾਤ ਪੁਰਖ ਨੇ ਚੰਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਖਿੱਲੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਉੱਥੇ ਕੇ ਆਵੇਕਾ ਕੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਹੀ
ਉੱਥੇ।

ਗਾਥਾ ਸਭਾ

ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਗੁੱਛੇ ਕਪੜੇ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਸਣ ਸਥਾਪਤ
ਸੀ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਨਕਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਗਾਥਾ ਸਭਾ
ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਂ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ

ਸ਼ਬਦ

ਲੜਕੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਤਬਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਧੜਪਦ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਹ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਤਬਲੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਰੀਲੀ, ਭਰਵੀਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕੇਦਾਰ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜੀ ਚੀ ਥੰਨੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਿਧਰ ਹੱਥ ਕਰ ਮੰਨੇ ਕਿਹਾ : ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਧੜਪਦ ਵਿਚ ਮੱਧਿਅ, ਬਿਲੰਬਤ ਅਤੇ ਦਰੁਤ ਅਤੇ ਤਰਾਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਅਰ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਹੱਤੇ ਸਨ। ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ ਦਾ ਬੰਸ਼ਵੰਸ਼ੀ ਜਥਾ ਵੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠਾ ਗਿਆ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੁਖ ਵੀ ਢਟ ਗਿਆ। ਤਬਲਾ ਸੁਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੀਲੇ ਦੀ ਯਾਰ-ਹੱਥੀ ਨੂੰ ਥੋਸ ਬਣਾ ਕੇ ਮੀਆਂ ਦੀ ਮਲਾਫ, ਅਲੱਹੀਆ, ਸੰਗਰਾ, ਭੋਰਵੀ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਠੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ।

ਭਾਵੇਂ ਆਵਾਜ਼ ਚੰਗੀ-ਬੱਗੀ ਚੱਲਦੀ ਸਨ ਤਾਂ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਤੇ ਲਿਜ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ, ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ।

ਇਹ ਦੁਖਮ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡੀ ਨੂੰ ਸੋਠੇ ਤਬਲੇ ਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ 20 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਬੰਠ ਵਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਲਾ ਦਾ ਪਰਚਰਨਨ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਸਾਬਾਬ ਚਿੰਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਈ ਦਾ ਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

“ਠੀਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜੀ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ” ਪਿੰਡੀ ਨੇ ਖਿਆ ਮੰਗੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਬਣੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਵਾਰ ਤਿੰਨ ਰਾਗ ਦੀ ਤਾਫ਼ੀ ਚਿੰਦਿਆਂ, ਪੰਜ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਥੋਸ ਬਣਾ ਕੇ, ਹਰ ਚੱਥਰ ਵਿਚ ਵਿਕ ਮਾਰਗ ਵਧਾ ਕੇ, ਇਹ ਪੰਜ ਛਿਟਏ ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਰਗਾਂ ਤਕ ਵਧਾ ਕੇ ਕੁਈ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਚਰਜ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਤਸ਼ਯਾਮੀ ਦੀਵਾਲੀ ਵੀ

7.30 ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪ ਉਠ ਕੇ, ਬੱਠੀ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ, ਢਾਹਰ ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਦਾ ਅਨੁਰਾ ਵੀ ਸ਼ੁਧ ਪਸਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਢਾਹਰ ਵੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਨੂੰਹ, ਠੱਕ, ਠਾਧ, ਕੁਰਕੁਰ, ਕੁਰਕੁਰ ਇਤਿਆਦਿ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਅਸਮਾਨ ਤਾਂ ਕੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਦੀਵਿਆਂ, ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ, ਲਾਟੂਆਂ, ਲਤੀਆਂ, ਕੁਲਫ਼ੜੀਆਂ, ਅਲਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਟਾਮਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਰੋਟਕ ਭਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਉ-ਦੇ-ਭਾਉ-ਦੇ ਸੰਤ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੋਜ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਆਤਮਬਾਜ਼ੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੈਮਰਾ ਚੁੱਕੀ ਛੱਡ ਉੱਥੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਖਿੰਗੀ, ਸੁੱਖੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ, ਅਬਚਿੰਦਰ, ਪੂਰਬਾ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਬੀਵਾਲੀ ਦੀ ਬਹਾਰ ਖਿੜਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੱਤ ਦੀ ਇਕ ਨੁਕਰੇ ਖਲੋਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਘਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨੱਚੀ ਨੱਚੀ ਹਿਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਸੈਟਿੰਗ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਧਰੇ ਘਿਸਕ' ਗਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਰਾਣ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਭਰਪੂਰ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਲਾਤ ਕੁੜਾਹੀ।

28 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਕਸ਼ਮੀਰ

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਢਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ 5.15 ਭੜਕਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਠਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਇਹਦਾ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੇਦੇ ਹੇਠ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸ਼ਿਵਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਟੇਕ ਪ੍ਰਸੰਪਦਾਂ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਵਾਂ ਉੱਥੇ ਬੈਠੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਡੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਵਾਂ ਸੰਗਤ ਨਗਰ ਦਾ ਕੁਝ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਚਾ ਬੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਸੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਸੇਵਕ ਬਣਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ। ਮਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਾਡਾ ਜੀ ਸ਼ਿਵਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਿਰ ਨੈਮ ਬੇਰਾਨ ਆਈਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਚੰ ਚਾਰ ਹਰਕ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪੂਰਬਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਰਦਾਸ ਸਭੰਤਰ ਰਹਸੇਮ ਠੀਘ ਦਾ ਗੈਮ ਵੀ ਆਪੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਆਨੰਦ ਕਾਫਲ

ਇਸੇ ਬੇਰਾਨ ਹਾਠ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡਾ ਸਭਾ ਉੱਥੇ ਚੁੱਪਠ ਆਇ ਤੇ ਹਵਨ ਹੋ ਕੇ, ਇਸ ਦੇ ਕੁਆਲੇ ਵੇਈ ਭੱਭੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਧੌਲ ਜੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੋਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਰੁਮ ਘਰ ਆਦਰੁ ਮੇਰੇ ਮੀਰ' ਦੇ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਇਕ ਮਾਡਾ ਨੇ ਬੋਟੇ ਪੋਰੇ ਨੂੰ ਰਿਆ ਕੇ, ਮੱਥਾ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੋਹਰ ਦੇ ਘਰ ਆਏ : ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਬਿੱਤੀ ਹੈ।

'ਹਰਿ ਜੁਕ ਜੁਕ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ' ਦਾ ਅੰਤਮ ਭਾਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਜਾ ਵਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਡਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਸੁਰ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ

ਮੁਖਾਂ ਤਾਂ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਉਂਗਲਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਵਜ਼ਰਦੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਅੰਤ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਵਾਜਾ ਆਪ ਵੱਤ ਕੇ ਉਹੋ ਸੁਰਾਂ ਫੇਰੀਆਂ ਜਿਸਨੂੰ ਦੀ ਠੱਤ ਸੀ : ਬੰਸੀਆਂ ਬਜਾਵੇ ਬਨ ਮੇ। ਕੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹੋ ਸਦੇਆ ਖੜਨਾ ਸੀ।

6.25 ਤੋਂ ਵਾਧੇ ਦਾ ਡੋਫ਼ ਖੇਡਿਆ। 6.30 ਤਕ ਹਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬ੍ਰੀ ਆਇ ਗ੍ਰੇਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਸਣ ਧ੍ਰੋਕ ਕੋਲ ਬੰਦੋਬੇ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂੰਹ ਫਰਾ ਲਏ। ਬਨੇਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਮੁਖ ਹੋਟਕ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੰਗਲਿ ਬਪਤਿਆ ਵਾਣੇ ਬਧੋਰੇ ਦਿਉਣੀ ਭੱਚਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸਨ।

ਅਸਮਾਨ ਨਾਰਾਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਬੜਾ ਬਹਿਰੀ ਮੂਡ ਸੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕੇ ਜਲ ਵਰਤਣ ਬਣੇ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਕੁਲਮ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰੋ ਕੁਰਤ ਦਿਕਾਏ ਜਾਣ। ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਰੋਧ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤ ਦਰਬਨ ਤੇ ਲਏ। ਬਣੀਆਂ ਵੀ ਬੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਆਇ ਕੁੰਭ ਜੀ ਤੇ ਪਾਠੀਆਂ ਉਤੇ ਬੰਦਰ ਭਾਟੀ ਕਈ। ਚੋਖੀ ਨਾਵ ਪਕੀ ਲਈ ਤਾਂ ਭੋਰੀ ਭੋਰੀ ਭੀ ਪੀਏ ਬੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਬਣੀਆਂ ਬੇਸ਼ਵ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਭਾਟੀ ਪੁਰਵਕ ਬੋਲੇ ਰਹੇ।

ਬਲੱਖਾਂ ਬੰਗਾਠ ਗਿਆ ਅੰ ਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੁਖੇ ਸੁਭਾ ਮੱਧਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਭਵਾਈ ਹੋਣ 15 ਕੁ ਸਰੋਰ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਦਮ, ਕਰੀ, ਜੇਫੀ, ਅਖਰੋਟ, ਬਸਰਰ, ਮਾਠਿਆ ਲੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੀਵਾਲੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਫੇਰ ਆਏ।

ਅਭਵਾਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਬਾ ਨੇ 9 ਆਨੰਦ ਬਾਰਨ, ਦੇ ਭੰਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਰਬਨ ਨਮਿਭ ਤੇ ਭੰਗ ਅਲੰਦਾਂ ਵਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵੱਸੇ। ਉਪ੍ਰੰਤ ਵਿਆਹਾਂ ਵਾਣੇ ਜੋਗਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੇ।

ਨਿਰਾਭਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਚਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਾਭਾ, ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਭਿਰਪਾ ਪੁਰਬਕ, ਬਾਦਮ, ਅਖਰੋਟ ਤੇ 140/- ਮਾਣ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਨਿਰਾਭਾ ਜੀ ਭੈਣੀ ਲਾਹਿਓ ਵਿਖੇ, ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਿਠਾ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਬੇਵਾਨ ਸਮੇਂ ਬਿਨਾ ਖੁੰਡਣ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਬੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ, ਉਠਣ ਲਗਿਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅਰਕ ਵੱਜ ਗਈ। ਨੱਟ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਸੁੱਖੀ, ਅਜੇ ਭੈਣੀ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਹੋਰੀ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਅਰਕ ਬੜਾ ਹੋਰ ਬੋਰਦੀ ਮਾਰਨੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਨਾਭ ਹੀ ਦੋ ਕੁਝਾ ਕਰਿਤਾ ਦੀਆਂ ਉਦਾਭਨ ਕੀਤੀਆਂ :

ਮੇਸਮ ਬਰਸਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਤੇ ਨਿਰਾਭਾ ਜੀਉ।

ਦਿਤੇ ਕਦੇ ਨਿਰਾਲੇ ਨੂੰ, ਅਖਰੋਟ ਬਾਦਮ ਤੇ ਕੁਮਾਠਾ ਜੀਉ।

ਸੰਕਰ ਏਨੀ ਬਹੁਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਯਸੇ ਸੰਕਰ ਨੂੰ ਘਸਰ ਕੇ ਹੀ ਚੰਘਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਏਥੇ ਹੀ ਪੰਡਰਾਂ ਭੱਭਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਲਈ ਯੋਗ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇਖੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੰਨੀ ਵਿਖੇ

ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਗਤਰ 10 ਵਜੇ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਭੋਰੇ, ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੰਨੀ ਆਏ। ਇਲਠਾਨ ਕੀਤਾ। ਸੰਵਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਾਜ ਜਾਣ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹਾਈ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਘੋਨ 10.40 ਤੇ ਇਕ ਭਰਾਈਵਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਆ ਪੁੱਛਿਆ : ਮੈਂ ਬਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰੋਂ, 7 ਨੰਬਰ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਬਰਾ ਏਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ?

“ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।”

“ਭਭਾ ਇਹ ਬੰਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹਨ ?”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਉਹੀ ਹੀ ਹਨ।”

“ਭਭਾ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਆਵਾਂ ?”

“ਬਹੁਤ, ਪਰ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਹਨ।”

ਭਰਾਈਵਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਜੀਪ ਵਿਚ ਮੁਹਰਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਬੰਨੇ ਵਿਚ ਪਿਛੋਂ ਬਿਠ ਹਰੀ ਕੂਟੀ ਵਾਲੀ ਸਲਵਾਰ-ਕਮੀਜ਼ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬਰਾਈ ਉੱਨੀ ਵਾਲੀ ਦੁਆਨ ਐਰਰ POU 42 ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭੱਭੇ-ਭਿਠਾਈ ਜਾਂ ਸੁਭੇ ਮੋਰਿਆ ਦੇ-ਤੇ ਵਿਚ ਬੰਗੋਰ ਕੁਲਰੀਨ ਦੀ ਵੱਲਾਂ ਦੀ ਭਰੀ, ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਬੀਬੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਭਰਾਈਵਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੱਭੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

ਭਭਾ ਕੁ ਆਪਣੇ ਭਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਉਥੀਭ ਮੈਂ ਬੰਨ੍ਹਹਨ ਵਜ ਵਿਚ ਬੰਨੀ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਤੇ ਸਿੰਧੇ ਸਪਾਟ ਫੋਟੋ ਹੋਏ ਮਾਠਾ ਵੱਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਲਭਾ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਟ ਹੋਏ ? ਉਹ ਬੀਬੀ ਵੱਧੇ ਹੋਏ ਭੁੱਧੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੀਤ ਵਿਚ ਪਲਸ ਟਪੀ, ਭਰਾਧਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਮੁਰਤ ਬਣੀ। ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਉਸੇ ਭਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਬਰਾਜ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁਛਿਆ। ਸ. ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ, ਏਥੇ ਉਹ ਐਸ. ਈ. ਲਭਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ

ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਲਿਆਈ ਮਾਦਾਭੋਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ

ਸਨ : ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ ਦਾ ਜਥਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ, ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌਲਾ, ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ, ਮਨਜੋਰ, ਪੁਰਖਾ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ, ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਟੀਵਾਲਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਆ, ਗੱਡੀ ਰੁਕਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਕਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚੱਲੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਜਥਾ ਨਾਕਰ ਜੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਕਰਵਾਣ ਲਗਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਿਰਮਲੇ ਦਾ ਫੁਟਰਾ ਮੰਡਰਾ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਰਾਬਿਆਂ ਵਿਚ ਏਧਰ ਓਧਰ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਉਭਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਕਰ ਨੂੰ

ਜਦੋਂ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਭੇ ਹਥਲੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਘੋਖਵੀਂ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਚੈਕ ਹੋਈ। ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਿੱਲੀਓਂ ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਰ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਲਾਡ ਜੀ ਆਏ ਸਨ। ਜਹਾਜ਼ ਰੁਕਵਿਆਂ ਹੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂਬਿੰਬ ਸੀਟਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨੀਆਂ। ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਮਨਚੰਦਾ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਚੁਰਲਾ ਚਿੱਤੇ। ਸਭੇ ਲੰਡੀਓਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁਖਾਵੀਂ ਸੀਟ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ। ਅੱਠ ਉੱਤੇ ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਲਚੀਨ ਦੇ ਹਾਥ ਨੇ ਕੇ ਮਾਡਾ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਭੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ। ਜਹਾਜ਼ ਬੇਇੰਝ 737 ਵਿਚ ਸਵਾਰੀਆਂ ਬੈਠੀ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀ ਰੁਕਦਾ ਸੀ ਬੈਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੜੇ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਨਚੰਦਾ, ਦੂਜੀ ਰੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਅਤੇ ਲਾਡ ਜੀ, ਤੀਜੀ ਵਿਚ ਰਵੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੌਲਾ, ਸੱਜੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੀਟ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਡਾ ਜੀ, ਸਿਲਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਰ, ਪਿਛੇ ਦੂਜੀ ਰੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ, ਇਹਨੀ ਚੋਟ ਦੀ ਧੀ ਮਨਜੋਰ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਭੀਜੀ ਵਿਚ ਕੱਲੇ ਨਾਕਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਜਹਾਜ਼ ਪੂਰੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਉੱਡਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਆਕਾਸ਼ ਨਿਰਮਲ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਗੱਡੀ, ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਧਰਤ ਵਿਖੇ ਮਨਮੋਹਕ ਲਗਣ ਲਗਾ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਏਕਤ ਏਕਤ ਦੇ ਖੇਰ ਦੱਖ-ਵੱਖ ਹੱਕਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ, ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਨਗਰ ਦਿੱਸਦੇ। ਸੁਖੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪਾਣ ਭਾਵੇਂ ਬਲਾਵੇਂਦਾਰ, ਪਰ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਥੋਲਾ ਵਿੰਗ ਸਾਧਣ ਦਿੱਸਦਾ। ਸਰਕਾ ਜਿੰਧੀਆਂ ਸਪਾਟ।

ਗੱਡਾ ਹੀ ਅਛੇ ਹੋਰ ਉੱਡਿਆਂ ਰੂਹੇ ਰੂਹੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਦਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਚੱਤਾ ਦੁਕਲਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰ ਪੈਣਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਦਲਾਂ ਦੇ ਸਰੋਦ

ਕੋਹੜਿਆਂ ਉਤਦੀ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਦਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਹੇਠਾਂ ਖੁਸ਼ਜ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਇਉਂ ਲਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਂਡੀਆਂ ਲਖਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਉਤੀਕ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਚੋਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਉਤਰਦੀ ਹਠਿਆਈ ਦੇਉਦਾਰ ਜਾਂ ਚੀਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਪਦੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਧੁੰਪ ਸਦਕਾ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦਾ ਧਰਤ ਵਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਭੀ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ।

ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਇਆ, ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਅਜੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਠਾਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆ ਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਵੂਹੀ ਮਿੱਟੀ, ਨੇੜੇ ਠੇੜੇ ਪਰ ਵਿਰਲੇ ਇਸਦੇ ਬੇਪੱਰਤ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰ ਉਠੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਜੀ ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਥਾਰ ਖੁੰਢੇ ਪਠਾਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ ਕਦੀਆਂ। ਇਕ ਚੀਲਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ, ਉਚੀ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਚੋਟੀ ਓ ਟੀ. ਥੀ. ਟਾਵਰ ਓ ਲਉ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇਅਰ ਪੇਂਡਟ ਆ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ)

ਥੋਨਾ ਜਗਰ ਅਜੀਂ ਅੱਧੇ ਅੱਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹ ਗਿਆ। ਇਹ ਥਾਰ ਤਾਂ ਦੇਣੇ ਹੁੰਦੇ ਕੁਝਾਣ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਤਾਂ ਭੀ, ਬੈਠਾਵਾਰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਸਦਾ। ਅਜਲ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਧੁੰਬ ਕਦਲਾਂ 'ਚੋਂ' ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇਅਰ ਪੇਂਡਟ ਛਾਈ ਲੱਥ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੱਨ-ਚੱ ਨੇ ਚੌੜ ਲਗਾਇਆ, ਪੇਂਡਟ ਦੀ ਚਿਠੀਭਿੰਨ ਆਉਣ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਗਿਆ। ਪੇਟੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਉਡਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਨਵੇਂ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਏ ਕਦੇ, ਮੇਨੂੰ ਤਾਂ ਪਛਾਣੀ ਨਹੀਂ ਡਗਾ।

ਸੁਚਨਾ ਖਿੱਡੀ ਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਜੀਂ ਉਤਰੇ ਹਾਂ ਵੇਖੋ 16 ਸੈਂਟੀਕੋਡ ਥਾਪ ਮਾਨ ਹੈ। ਹਥਾਂ ਦੇ ਠੰਢੇ ਫੰਗਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਥਾੜੀ ਸੀਡ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਸੁਖਰੀ ਦੇਅਰ ਪੇਂਡਟ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਮਨਬੰਦਾ ਅਜੇ ਅਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਵੱਢੀ ਦੇਅਰ ਪੇਂਡਟ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਅਚਰ ਅਤੇ ਸਲੀਥੇ ਨਾਲ ਮਨਬੰਦਾ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਥੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਧਰੋਂ ਅਜੇ ਰਕ ਛੱਈ ਚਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੁਚਰਿਆ। ਸਾਡੇ ਕਰੂਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਆਮ ਠਾਘੇ ਬਾਟੀ ਆ ਜਾ ਕਹੀਆਂ ਸਨ।

ਟੂਰਿਸਟ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੇ ਚੋ ਮਿੰਟ ਪਲੇ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਦਿ ਥਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ, ਚੋ ਟੈਕਸੀਆਂ ਕਰਾਏ ਤੇ ਥਰ, ਸੱਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰੁਠ ਪਏ। ਅਜੇ ਦੇਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਪਣੀ ਸਰੋਦ ਕਾਰ ਠੰ: 11 ਤੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਇਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਅਜੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਚ

ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ, ਕੁਈਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਠੇ ਵਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸ. ਕੁਰਕੁਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਜੰਮੂ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਯਾਤੀ ਫਰੀਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਕੌੜੀ ਠੇ ਕੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਦਿ ਮਿਲ ਕਦੇ ਤੇ ਕੌੜੀ ਠੇ ਕੇ ਉਹ ਭੰਡੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਹੋ ਟੈਕਸੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਹਾਡੇ ਵਸਤੇ ਆ ਕਦੇ ਤਾਂ। ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਧਰਿਆ ਅਤੇ ਬਹਿਰ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਅਸੀਂ ਨਵੀਂ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਤੇ ਉਤਰੇ ਸਾਂ। ਲਕੜੀ ਦੇ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਇਹ ਪੋਰਟ, ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰਤੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ। ਸਭ ਕੁਝ ਅਤੀ ਬਿਉਂਤ ਬੰਦ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿਰ। ਚੋਟਕ ਵੀ ਬਾਡੀ ਜਾਪਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਪਰਭਾ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਆਏ ਹਾਂ। ਚੰਡੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਵੇਰੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤ-ਹੌਲ ਟਹਿਣੀਆਂ, ਪੀਠੇ ਪਏ 'ਵਿੱਠ' ਦੇ ਪੱਤੇ, ਲਾਲ ਪੱਤਰ ਭਾੜਦੇ ਵੱਡੇ ਆਕਾਸ਼ੇ ਚਿਨਾਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪਰਭਾਵ ਦੇ ਰੁੱਖ ਸ਼ਕਤ ਤੇ ਜਾਂਚਿਆਂ ਇਸ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਥੇ ਆਖ ਰਹੇ ਸਨ : ਕਿਤੇ ਸਾਡੀ ਹਰਿਆਲੀ ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੀ ਵੇਖੋ ਨਰਾਂ ! ਅਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਏਨੀ ਕੁ ਸੀੜ ਸੀ ਕਿ ਕਲ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਕਾਭੋਪਣ ਰੋਕਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਤੋਂ ਪਛਾ ਲਗਾ ਸਬੋਰਰ ਰਹਸੇਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਚੌਠੀ ਘੰਟਾ ਭਰ ਹੀ ਜੰਮੂ ਟਹਿਰੀ, ਅਤੇ ਰਾਤੀਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚ ਕਦੀ, ਇਹ ਵੀ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਚੜ੍ਹਮਾ ਬਾਹੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਡਿੱਲ ਹੋਟਲ (ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 'ਕੁੱਝੀਆਂ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।) ਕਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਰਖੇ ਹਨ। ਕਰਾਇਆ ਡਿੱਲ ਬੈਂਡ ਕੁਮਰ ਵਾਲੀ ਦਾ 300/- ਡੀ ਰਾਤ। ਦੋ ਵਾਲੀ ਦਾ 300/-

ਤੇ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਯੁਜਵਦਾਰ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਬਾਹਰ ਵਿਚਦੀ ਲੰਘਦੇ, ਝੁੰਘੇ ਬਾਈਂ ਸਭ ਭੰਡਾਰਾਂ (ਭੀਠਾਂ) ਵਿਚ ਪਠੰਤੀਆਂ ਹਾਊਸ ਬੰਟਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਬੰਡ ਦੀ ਕੁਰਚਦੇ, ਭਲ ਭੀਠ ਦੇ ਬਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲਦੇ, ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵੱਖੀ ਤੇ ਉਸਰੀਆਂ, ਉਪਰ ਚੱਟੀ ਵਾਲੀਆਂ, ਇੰਡਿਓਬ ਸਟਾਈਲ ਵਾਲੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ (ਹੋਟਲ) ਵਿਚ ਆਣ ਉੱਤਰੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਭੋਰਾ 11 ਠੇ: ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਠਾਕਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਭੋਰਾ 31 ਠੇ: ਵਿਚ, ਪਰ੍ਹਾਂ 30 ਠੰਢਰ ਵਿਚ ਜੇਠ ਰਰਲੋਰ ਸਿੰਘ ਜੁਗੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 33 ਠੇ: ਜੈਂਟ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਭੋਰਾ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਲਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਮਣੇ, ਕੁਝ ਦੁਹਾਈਂ ਤੇ ਭੋਲ ਭੀਠ ਦੀ ਮਟਕਦਾਰ

ਜਲ ਰਾਸ਼ੀ ਫੇਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਖੇਤਰ ਇਸ ਜਲ ਰਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਉਥ੍ਹਾ, ਜਾਂਚ ਸੁਭਾਰੀ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਪੀਲੇਪਣ ਤੇ ਕੁਝ ਇਸ ਦੇ ਲਾਲਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੀ ਨਕਰ ਇਲਾਕੇ ਉੱਤੇ ਛਾਈ ਉਸ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਏਥੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਇਸਤਰੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬੁਰਮੂਟਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ, ਆਨੰਦ ਤੇ ਖੇਡਿਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਭ੍ਰਮਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਠਦੀ ਹੈ।

ਮੈਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਕਿਣਮਿਟ ਜਾਰੀ ਤੇ ਠੰਡ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚਦੀ ਲੰਘਦੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਕੁਝ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬੇਚ ਹੋਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਰਸੋਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਕੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਰਾਤ ਜੰਮੂ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅੱਜ ਰਾਤ ਭਰ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ।

3 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੇਠ ਡਰਲੋਕ ਸਿੰਘ-ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਬੋਰ ਹੋਰੀ ਸੁੱਕੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਬੇਣੇ ਨਿਛਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਾਥੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਅਰਥ ਬੀੜੀ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ! ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਿਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ, ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਥੂ ਜੀ ਨੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਰਜ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਾਦਾਮ, ਗਿਰੀ, ਚਿਨਕੌੜੇ, ਬਿਸਮਿਸ, ਰਾਨੂ, ਅਖੰਡ ਗਿਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਥ ਭਰ ਭਰ ਵੇਢੇ।

ਬਾਬਾਘ ਨੂੰ

ਏਰ ਸੰਤ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਲਾਗਰੀ ਦੇ ਡਿਆਰ ਬੀੜੇ ਲਏ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਢਾਲੇ ਸਥਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੁੱਥ ਲਾ, ਕੋਈ 5 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਨਕਰ ਬਾਬਾਘ ਬਨ ਨੂੰ ਢਾਲੇ ਪਾਏ। ਬਸਾਂ ਬੁੱਥ ਸਨ, ਸਥਾਈ ਭਾਜੀ ਅਤੇ ਲੰਕਰ ਦਾ ਗਾਥਨ ਨਿਆਉਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਭੀਕ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ।

ਸ. ਸੁਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਰੰਦਾ ਗੋਤੀਆਂ ਬੁੱਥ ਕਰਵਾਏ ਗਿਆ, 1166/- ਫੰਡ ਦੀ ਇਕ ਭੀਚੋਂਗਸ ਬਸ, ਇਸ ਨਾਲ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ, ਓ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬੁੱਥ ਕਰਵਾਈ। ਵਾਧੂ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਵੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 15/-, ਹਨੇਰਾ ਓ ਠੰਢ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਡੇਢ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜੀਂ ਕੁਝ ਲੰਕਰਾਂ ਅਸਲੋਂ ਅਧੂਰੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਂ।

ਸਤਿਕਾਥੂ ਜੀ ਤੇ ਸਕੌਰਰ ਰਸਮੇਸ ਸਿੰਘ ਕੱਖ ਦੱਖ ਗੋਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੀ ਏਸ ਡਿਕਰ ਵਿਚ ਕਲਤਾਲ ਸਨ ਕਿ 25-30 ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਫਰਟ-ਫਰਟ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਕਿਆਮ ਸੀ। ਮੈਂ ਓ ਹਿਸਾਬ ਆਟਾ ਦਾਣਾਂ ਸਥਾਈਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਬੈਂਡੇ ਵੱਡੇ ਦੁੱਧ ਕਰਤਨ ਡਾਕਿ ਸੁੱਚਾ ਜਲ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਰਾਤ ਸਾਥਣ ਤੇਲ ਆਦਿ ਜਰੂਰਤਾਂ। ਬੈਂਡੇ ਬੈਂਡੇ ॥

ਸਾਡਾ ਡੀਸਰਾ ਬੰਦ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਲਾ ਫਿਰ ਸੀ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਅਧੀਨ ਵਾਹਿਆਂ ਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਛਣ, ਕਦੇ ਪੁੱਛਣ ? 'ਬੰਨੀ' ਹੀ ਸਾਡੇ 'ਬੰ' ਰਕਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। 6 ਤੇ 8 ਵਜੇ ਤਕ ਉਹ ਹੀ ਹਲੇਰੇ ਵਿਚ ਰੋਸਨ ਅਤੇ ਠੰਢ ਵਿਚ ਨਿੱਘੇ ਬਸ ਅੰਤੋਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਹਰ ਕੋਮਰਿੰ ਆਉਂਦੀ ਬਸ ਨੂੰ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਤੇ ਪੋਟੇ 8 ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ ਇਹ ਡੀਸਰਾ ਬੰਦ ਦੀ ਸੁਖੀ ਸੁਖਾਈ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਆ ਪਹੁੰਚਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਨ : 1. ਪੰਤਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, 2. ਸੂਬਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, 3. ਸੰਤ ਹਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਝੰਝਰ, 4. ਸੰਤ ਕੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ (ਦੋਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਸਰਰ ਪੈਂਟ ਵਾਲੇ), 5. ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, 6. ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੀਬਨ ਨਗਰ, 7. ਥੀਥੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਬੋਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, 8. ਥੀਥੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੋਰ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜੀ ਪਤਨੀ, 9. ਸੰਤ ਬਚਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ, 10. ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ, 11. ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਮਸਰਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੇਵਕ।

ਰਾਤ ਸ੍ਰੀ ਲਗਨ ਦੀ

ਰਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਲਾਜ (ਮਖਾਨ) ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁਖ ਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਟੰਬਰਚਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਲਾਜ ਨੰ. 12 ਬਰਾਏ ਤੇ ਲਈ।

ਅਤੀ ਚਮਾਸ਼ਾਹੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹੈਸਟੇਂਟ ਸੁੰਨੀਆਂ ਪਦੀਆਂ ਲਾਜਾਂ ਭਾਰਨ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਫੁੱਲੀਆਂ' ਰੱਖ ਕੇਦਰ ਰੱਖ, ਰਾਨਾਬੰਦ ਗੋਰਾ ਗਿਆ ਸੀ ਸਕੈਂਟ ਬਸਰਰ ਧਾਰੀਆਂ, ਬੇਮੋਸਮੇ ਡਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਨਗਰੋਂ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਉਠਿਆ। ਪੂਰੀ ਤੇ ਠੰਢੀ ਇਕਾਤ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਫੈਲਾਏ !

ਤਰ ਠੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕੱਲਾ ਭਾਰੀ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਕੁੱਖ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰੇਗਾ ? ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਸਕਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰੋ। ਇਕ ਬਾਲ, ਇਕ ਭਾਜਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਲੈ ਪਕਾਏ ਕੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਸੂਰੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਤਨਾਮ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵ੍ਰਤ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਵੇਖਿਆ ਛੋਟੇ ਨਾਕਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋੜੇ ਤੋਰ ਤੋਰ ਸਨ। ਫੋਰਖਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਦੇ ਗਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਲੰ ਲੱਭਾ ਹਰ ਪਹਿਨਾਏ ਲਈ। ਬੌਤਿਆ ਦਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਨਿੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਠਾਕੁਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੂਫ ਸੈਰ ਸਾਫੇ ਵਾਲਾ ਸੀ।

8.45 ਦੇ ਲਗਭਗ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਏ, ਇਸ 51 ਨੰ: ਲਾਜ

ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਸਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਬੈਂਚ ਕੁਮ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੋ ਨਾਜ ਵਿਚ ਚਾਚਾ ਭਰੀਜਾ ਭਾਈ ਸਨ। ਇਕ ਬਿਸਤਰ ਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਲ ਚੱਕਰ ਮਾਰਿਆ।

ਰਾਤ ਸਥਾਈ ਦੇਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਠਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਭਰ ਸੀ। ਸਟ ਕਪੜੀ ਉਪਰ ਸਵੈਟਰ ਵੀ, ਦੋ ਦੋ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਇਕ ਚੱਦਰ ਉਪਰ ਠੇ ਕੇ ਸੁੱਤੇ। ਪਰ ਸੀਰ ਅਜੇ ਵੀ ਥੋੜੇਨ ਅਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਰਾਮੀਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਆਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੰਘ ਬਾਰ ਬਾਰ ਖੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾ ਕੇ ਖਬਰ ਲਵਾਂ ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ : ਭਣਮਾਟਸ ਕਣ ਕੀ ਨਿੱਘ ਬਟੋਰ। ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਨ ਉਸੇ ਵਾਂਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇਂ। ਕਬੀਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿਥੇ ਹੱਥਰੇ ਅਤੇ ਠੰਢ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਭਰਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਨੀਂਦ ਕਦੇ ਕੇ ਬਿਬੇ ਆ ਗਈ।

19 ਅਕਤੂਬਰ 1991, ਵੀਰਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ)

ਪੁਰਬਾ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਨਿੱਘੇ ਹੋ ਕੇ ਪਈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ ਨੂੰ ਆ ਜਕਾਇਆ : ਹੁਸੀਂ ਘੁੱਲ ਸੁੱਤੇ ਪਈ ਓ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਲੇ ਹੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਭਾਈ ਕੰਠੇ ਹਨ। ਭਰੀ ਕਰੇ, ਉਠੋ ਕੇ ਨਹਾਓ।

ਉਹ ਉਠੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਕੰਬਲ ਵੀ ਉਤੇ ਸੁਟਵਾ ਲਏ, ਮਸਾਂ ਜਿਹੇ ਨਿੱਘਾ ਹੋਇਆ। ਘੱਟਾ ਭਰ ਪੁਰਅਮਨ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਨੀਂਦ ਲੈ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਗੋਯਰ ਠੰਢਾ ਅਤੇ ਨਲਕੇ ਜਲਰਹਿਤ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਰਤ੍ਹਾ ਬਾਝਟੀ ਵਿਚ ਪਈ ਨਿਰੀ ਠੰਢ ਨਾਲ, ਝੋਲ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਵੀ ਰਤ੍ਹਾ ਨਹਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ 31 ਨੰ: ਨਾਜ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਰਾ ਭੱਯਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰ ਦਾ ਭੰਗ ਪਾ ਕੇ ਨਾਜ ਨੰ: 11 ਵਿਚ ਲੰਬਰ ਭਕਟ ਕਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਂ ਸਵੇਰ ਦੇ 7 ਵਜੇ ਦਾ।

ਲੰਬਰ ਭਕਟ ਬਾਣੀ ਬ।

ਬਾਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਉਰਰ ਕੇ ਹੇਠ ਆਇਆ। 11 ਨੰ: ਨਾਜ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਹੋਣਕ ਸਿਮਟੀ ਪਈ ਸੀ। ਰਾਤ ਨਾਕੂਰ ਜੀ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਬੀਰੀ ਹੋਈ ਸਥਾਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਬਾਝੇ ਰਿੱਝ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਪੱਥ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੋ ਅੰਦਰ ਬੈਂਚ ਕੁਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਦਿਓ ਸਵੱਛ ਸੁੱਚੇ ਕਪੜਿਆਂ ਤੇ ਚੋਕਤਾ ਮਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਬਾਚਾ ਫਕ ਚਹੇ ਸਨ। ਮਾਰਾ ਜੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨ : ਦੋਵੇਂ ਨਾਕੂਰ ਜੀ, ਸੋਠ ਹਰਲੋਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਰੀ

ਨਰਿੰਦਰ, ਮਨਜੋਰ ਸਰੂਪ ਬੈਠ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਬੈਠੇ ਇਕ ਬੈਠ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਠਬੰਦਾ ਬਗੀਚ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਤੋਂ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੌਂਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ, ਬਿਨੰਦ ਨਾਭ ਹੀ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੱਥਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜੋ ਏਥੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਠਾਕੁਰ ਉਦੋਂ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਵਿਖਾਬਸਪੀਆਂ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬੰਗਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾਸੀ ਹੋਣਕ ਸੀ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭਾਏ ਛਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਾਜ ਨੰ: 12 ਵਿਚੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਏ ਪਕਾ ਕੇ ਭੇਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹਸਦੇ ਖੇਡਾਇਆਂ 7.30 ਟਕ ਸਭ ਨੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਲਿਆ।

ਸੋ ਪ੍ਰਭਾਏ ਛਕ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਾਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਹੇਠੀਂ ਲੋਭ ਲੈ ਕੇ ਲੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਖੁਆਰ ਅਤੇ ਖਾਸੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਰੀ ਪੜਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਖਾਸੀ ਦਾ ਫਿਕਾਰ ਏਹੋ ਸਨ।

ਅੱਜ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਸਿਉਂਕਿ ਸੋ ਬੀਬੀ ਬਾਰੀਆਂ 'ਓ' ਕੰਥ ਚਿਹਾ ਸਾਂ ਭੱਲ ਭੱਲ ਤੋਂ ਪਛੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਨੇੜੀ ਤੇ ਚੁੱਪ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

9 ਵਜ ਲਏ ਤਾਂ ਸੋ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਉਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਆਪ ਬਾਹਰ ਪਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੋਹੜੇ ਵਿਚ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਸੰਗਠੇ ਨਾਲ ਭੀੜ ਭੀੜ ਵਲ ਗੋਬੀਰਾਮ ਨਾਲ ਡੱਕਦੇ ਸੁੱਚੇ ਘਸਰਾ ਵਿਚ ਨਿੱਘ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਗਠੇ ਦੀ ਹੱਥੀ ਤੇ ਅਭਾਨਸ਼ ਦੀ ਬਲਕੁਲਾ ਚੰਗਾ ਲੜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਘੇ ਆਇਆ ਜਾਣ ਬਾਬ 'ਕੁਤ' ਵਿਚ ਵਸਣਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਰ 'ਕੁਲ' ਉਚਾਟਣ ਕੀਤਾ। ਭਾਵ ਹੋਨ ਤਾਂ ਬਲਕੁਲਾ ਹੀ ਪਰ ਪਿੰਡੀਆਂ ਪੁੰਡੀਆਂ।

ਸੰਤ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : 9, 9.30 ਵਜੇ ਵੇਖੋ' ਬਲਟਾ ਦੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਾਗ ਦੇਖਣੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੰ: 3। ਬਿਚ ਬਹੁਤ ਹੋਣਕ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਇਸਤਰੀ-ਮਰਦ ਏਥੇ ਇਕੱਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿੱਘ ਵਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ ਘਸਰਾ ਉਪਰ ਇਕ ਸਬੰਟਰ ਪਹਿਨ ਹੋਨਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਸੇਠ ਰਰਫ਼ੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਥੋੜ ਇਕ ਟਿਛਾਣਾ ਛੇਟ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਖੁਰਮਾਨੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਪੜਾ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਜੇਥ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁੱਠ ਥਰ ਕੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਠ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਤਾਕੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਠ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਲਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ : ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਰ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਸੋ' ਕਿਆ ?

"ਨਹੀਂ" ਸੋ'ਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਹੋਰ ਹੀ ਭਮੇਲੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੇ !"

"ਮੈਂ ਕੋਢਿਕਰ ਸਾਂ ਕਿ ਭੱਲ ਮਾਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪੁਰਬੇ ਦੱਸ ਦੇਣੀ ਸੀ।" ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੋੜ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਨਾਮ ਨੰ: 39 ਵਿਚ ਪਾਏ। ਮਕਰੇ ਮਕਰ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦੁੜਕ ਪਏ।

ਦੇਸਰ ਠਾਕਰ ਜੀ ਵੱਡੇ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਦਰਜਨ ਕੰਮਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲੋਂ, ਸੈਂਠ ਆਦਿਕ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਸੈਂਟ ਕੀਤੇ ਕੰਮਠਿਆਂ ਦੇ ਛੀਤੇ ਛਲੇ ਪਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਕੇ ਸਨ । ਤੇ ਠਾਕਰ ਜੀ ਛੱਟੇ...

ਚਲਾਏ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ

9.30 ਭਰ ਹੋਣਾ, ਚਲਾ ਸਾਹੀ ਦੇ ਹੱਟਸ ਇਨਚਾਰਜ ਦੇ ਦਵਤਰ ਪਾਸ, ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਛੱਡੀ P.J.Q. 1, ਕੁਝਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਸ਼ਕਾ ਪੁਸ਼ਕਾ ਖਲਿਹਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਚਲਾ ਸਾਹੀ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਚਿਰੇ ਪਰਾਪ੍ਰਣੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ । ਏ ਟੈਕਸੀਆ 'ਚ' ਇਕ ਨੂੰ ਸ. ਮਨਚੇਦਾ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਟ੍ਰਿਸਟ ਡਾਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬੁਝ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ । ਚਲਾ ਬੁ, ਏਥੋਂ 'ਏ ਨਿੱਘੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਉਤੀਕਦਿਆਂ ਬਿਨੋਦ ਭਰੀ ਛੱਡ ਘਾਟ ਚਲਦੀ ਰਹੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਦਿਆਂ ਬਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ : ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਸਾਭਾ 'ਛੱਡ' ਰਿਹੇ ਐ ? ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਅਸਲੀ 'ਛੱਡ' ਮਨਚੇਦਾ ਸੀ । ਠਾਕਰ ਜੀ ਛੱਟੇ ਛੱਟੇ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹਾ ਨੂੰ 'ਛੱਡ' ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਰਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਭਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾ ਕਥਨ ਸੀ : ਛੱਡੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਬਹਿ ਸਕਦਾ । ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਹੋ ਛੱਡ ਲੈਂਦਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅੰਤਿ ਸਥੀਤਕਾ ਰੋਜ਼ੀ ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝਾਭਾ ਭਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੇਵਕ ਅਕੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਣ ਬਰਤੀ ਚਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਉਂ ਭਰਵੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਹਦਾ ਬਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਸਿਆ : ਸੈਂਟ ਛੀਡੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਵਾਹ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਲੱਭ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਅਚਾਨਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਰ ਜਾਣਿ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸਾਡੀ ਰੀਝ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵੀ ਹੋਵੇ । ਭਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੀਰਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਰਦਾ ਨਹੀਂ ।

ਹਸਦੇ ਖੇਡਦੇ, ਛੱਲਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਏਥੇ ਹੀ ।। ਵਜ ਗਏ । ਸਾਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸੈਰ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਹਮਦੇ ਵੇਖੋ ਭਲ ਭੀਲ ਦਾ ਖੁੰਝਾ ਵਿਸਤਾਰ, ਪਿਛੇ ਵੱਖ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਪਛਾਤੀਆਂ ਉਤੇ ਸੋਹਣੇ ਕਸੇਏ । 'ਜਿਧਰ ਏਖਤਾ ਹੁੰ ਉਧਰ ਕੁ ਹੀ ਦੁ ਹੋ' ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕੁਝਾਨ ਸੀ । ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਮਨਚੇਦਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਛੱਡੀ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਰਜਵੀਰ' ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਛੱਡੀ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਸੇਠ ਰਹੱਲਕ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਨੂੰ, ਬਾਇਦ ਨਾਬੁਰ ਉਦੋਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਨਾਲ ਬਹਾ ਲਿਆ । ਇਕ ਟੈਕਸੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆ, ਸਬੱਤਰ

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਹਸਨ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਡਰੋਪ ਮਨਚੰਦਾ ਵਾਲੀ ਟੈਕਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ। ਸਾਡੀਆਂ 4 ਗੋਡੀਆਂ ਬਲਮਾ ਬਾਹੀ ਨੂੰ ਮਿਲਵਾਏ ਕਰਿ ਡੱਲ ਤੀਲ ਦੀ ਸੰਜੀ ਬਾਹੀ ਦੇ ਠਾਲ ਨਿਸ਼ਾਤ ਬਾਗ ਨੂੰ ਹੋ ਪਈਆਂ। ਥੱਥੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਬਮਕਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਤੱਲ ਤੀਲ ਜਿਸ 'ਚੋ' ਬਾਰ ਬਿਨਾਰ ਰਾਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਹੱਥਾਲੀ ਸਰ੍ਹੋਂ, ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਫੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤ, ਵਿਚ ਵਿਚ ਸੋਹਣੇ ਫੇ ਘੱਟ ਸੋਹਣੇ ਚੰਟੀ ਦਾਬ ਖੇਡਦੇ।

ਨਸਾਤ ਬਾਗ ਉੱਤਰੇ ਤਾਂ ਫੇਬ ਵਿਚ ਠਾਈਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਡਕਟ ਡਕਟ ਦੀ ਸੁੰਗੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈ ਠਾਈ ਲਈ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਲਵਾਈ ਵਿਚ ਨਸਾਤ ਬਾਗ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੇਖੇ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਾ ਚਿਰ ਠਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਉਂਡ (ਰੋਸਨੀ ਅਤੇ ਸੁਣਨ) ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਨਮਿਅਰ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ।

ਮੁਗਲ ਬਾਹਨਬਾਹੀ ਦੀ ਸੌਚ ਨਾਲ ਕਦੇ ਇਹ ਬਾਹਨਾਂ ਬਾਗ, ਪ੍ਰਥਾਣੀਆਂ ਡਕਕੀਬਾ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸੂਝ ਨਾਲ ਸਾਥ ਪੁਆਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਠ, ਪੀਡੇ, ਸਡੇਦ ਅਤੇ ਕਿਰਮਿਓ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਇਹ ਬਾਹਨਬਾਹੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸਭ ਠਹਿਰ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਪੁਸ਼ਕੀ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਅਲਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਾੜੀ ਸਿਖਰਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੈਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ 'ਰੋਗੀ' ਸੁਣਿਆ। ਉਥੇ ਵਿਸਵੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਤ ਬਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਡਿਅਰੀਆਂ, ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਓਗੀਆਂ। ਪਉਡੀਆਂ ਨਾਲ ਚੂਜੀ ਉਸਾਰੀ ਡਕ ਜਾਇਆ ਇਉਂ 'ਯੇ ਡਕਦਾ ਸੀ ਜਿਹੋ' ਹਰ ਬਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੁਮਾਇਆਂ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਕਛਨ ਕਰਦੇ, ਬਿਲਕੁਲਪੀਆਂ ਜਗਾਏ ਹੋਈ ਹੋਈ ਵੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਠਾਲ ਵੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਠੰਮੀ ਕਿਅਾਰੀ ਨੂੰ ਡੱਕ ਸੁਭਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਰਾ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਠਹਿਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਭਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਲਕਾਂ ਸਾਥ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਲਮੇਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਆਉਣਾ ਰੀਜੀ ਵਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪ ਆਏ ਸਨ, ਚੂਜੀ ਬਾਰ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰੀਜੀ ਵਾਰ ਹੁਣ। ਅਤੇ ਰੋਈ ਪ੍ਰਰਾਣੀ ਯਾਦ ਸੁਣਾਨ ਲੱਭੇ ਸਨ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਮਿਅਰ ਬਾਗ ਦੀ ਡੱਲ ਹੈ। ਡਿਠ ਕਹਿਓ ਨੇ: ਇਹ ਉਥੇ ਹੀ ਖੱਲ ਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ।

ਦੇਖੋ ਇਹ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਟੇਂਕ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਤ ਬਾਗ ਦੇ ਦੁਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਫੰਟੀਆਂ ਸਡੇਦ ਬੱਤਖਾਂ ਤੀਰ ਰਹੀਆਂ ਵੇਖ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਓਧਰ ਨੂੰ ਲਾਖੇ ਅਤੇ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠਾ ਨੂੰ ਅਖਰੋਟ ਡਿਰੀਆਂ ਖੁਆਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰਨ ਲੱਗੇ। ਪਰ ਉਹ ਹਰਦੀਆਂ ਹਸਰਗਮਲਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਠਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਉਲ੍ਹਰਦੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਨੂੰ ਤਲਾ ਦੇਣੇਗਰਾਫਰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਦੇਣ। ਸਕੌਰਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਮੂਵੀ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿੱਨੀਆਂ ਹੀ ਪਿਆਰੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਸਿਰਜੀ ਬਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਲੱਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਤਖਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਨਾ ਪਛਾਨਣਾ ਵੇਖ ਫਰਮਾਇਆ : ਏਵੇਂ ਤਾਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੋਰ ਹੀ ਚੰਡੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਵੀ ਮੁਰਗ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਭਈ ਕਈ ਅਰਥ ਦੇ ਦੇਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਹਲੇ ਵੱਲੋਂ ਦੀ ਮੇਲ ਹੈ। ਏਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਰਚਾਏ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੇਲਿਆਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਵੀਕ' ਨੂੰ ਦੁਰਭ, 'ਹਜ਼ਰੇ' ਦੱਸ ਕੇ ਘਰੇਲਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨੌਟ ਭੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਾਮਜ਼ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲਾਭ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਭਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਾਵੇਂ ਮੇਸਮ ਵਿਚ ਖੁੱਸਦੇ ਵਿਰਥੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਪੰ: ਕੋਪਾਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਥਾਦ ਸੁਣਾਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਠਾਣੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਕਲੀਰ ਸਿੱਖ ਜੀ ਕੰਠ ਕਈ ਡਾਕਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਭਾਵਨ ਭਾਈ ਜੀ ਵੱਡੇ ਥਾਕਾ ਜੀ (ਬਰਠਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਨਾਲ ਬਦਲੇ ਦੀ ਹੱਦ ਡਕ ਨਸਾਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਕਲੀਰ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਥਾਕਾ-ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਕਲਮੀਰ ਬੰਖਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਲਮੀਰ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋਂ।

"ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਮੈਂ ਕੋਣ ਹੱਥਾਂ ਲਜਾਣ ਕਾਢਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਕੁਹਾਣੇ ਭਾਰਨ ਹੀ-ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

"ਨਹੀਂ। ਕੁਹਾਣੀ ਪਕਾ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਸੀ ਮੇਰੇ ਥਾਰੇ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

"ਕੁਸੀ" ਤਾਂ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਮਾਣਕ ਹੋ, ਕੁਸੀ ਕੋਲੋਂ ਕਿਉਂ ਕਰੀ।"

"ਅੱਜ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਕੁਹਾਣੀ ਸਿਫਾਯ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

"ਚੰਗਾ ਰਿਹ, ਕੁਸੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨ ਹੋਣਾ, ਮੈਂ ਕੁਸਮ ਕੁਆ ਕਰਾਭਾ।"

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਹਾ ਪਿਛੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ, ਮੈਂ ਅਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, 'ਦੀਨੇ ਦਿਆਲ, ਵੱਡੇ ਥਾਕਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਲਮੀਰ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੀਏ।'

"ਪਰ ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਸਿਹਤ ਨਹੀਂ ਲੋਕ..."

"ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਆਕਿਆ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੱਛ ਲਵਾਂਗਾ।"

“ਠੀਕ ਹੈ, ਚਲੋ ਬੈਠਣ !”

ਨਿਸ਼ਾਤ ਬਾਗ਼ ਵਲ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਚਿਨਾਰ ਦੇ ਹੇਠ ਦਰਖਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਧ ਫਲਚਰਤਰੀ ਪਾਇਆਂ ਆਖਿਆ : ਪਾਇਤ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕਾਸ਼ੀਰ ਦੇਖੀ ਹੈ...ਅਤੇ ਅੱਜ ਇਹ ਆਪ ਦੱਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਸ਼ਾਨੀਮਾਰ ਬਾਗ਼

ਨਿਸ਼ਾਤ ਬਾਗ਼ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀਦਿਆਂ, ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਪਿਆਰੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਬੋਤਾ ਚਿਰ ਮੋਹ ਜਿਤਾਇਆ ਤੇ ਦੋਬੇ ਸ਼ਾਨੀਮਾਰ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ । ਇਕ ਬਹੁਰਕ ਚਿਨਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨਾਲ ਪੀਏ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਕੇ ਚਿਨਾਰ ਪੱਤੇਰ ਵਿਜੋਰਟ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਸ਼ਾਨੀਮਾਰ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਬੋਤਾ ਚਿਰ ਇਕ ਸੋਧ ਦੇ ਥੂਟੇ ਨੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਫੜ ਲਿਆ । ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਿਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਲੈ ਕੇ ਸੋਧ ਸੁੱਕੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਜੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੋਧ ਭੱਤਨ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਾ ਰਿਹਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਪਟੇ ਅਤੇ ਸੋਧ ਨੂੰ ਫਕ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲਿਆ : ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਪੂਰਵਕ ਇਕ ਵਾਡੀ ਛਿੱਲ ਵਟਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫਕਦ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਦਿੱਤੀ ।

ਦੋਬੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਨੂੰ ਨਿਕਾਜਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਥਾਵਨ ਬਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਗ਼ ਦੀ ਆਖਰੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਜਿਥੇ ਚਿਨਾਰ ਹੀ ਚਿਨਾਰ ਸਨ ਅਰਬਾਣ ਚਿਨਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਖਰਾਸ਼ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੋਧ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥੀ ਜਿਹੀ ਰਿਹਾ : ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇਬੇ ਵੀ ਅਭਾਨ ਕਾਰੇ ਸੰਚਦਾ ਰੰਦੇਕਾ ?

ਸ਼ਾਨੀਮਾਰ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਖਈਲੀਏ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ ਅਪਾਰ ਸਭ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਵਰਸ਼ਨ ਹੀ ਪੁੱਚੇ ਹਨ । ਇਹ ਭੱਲ ਭੀਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਇਛਾਵੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਪਣ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿਤਾ, ਬਹਿਰ ਅਤੇ ਸਫੈਦ ਮਸੀਰ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ।

ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਨਾਯੂਰ ਉਦੋਂ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸ਼ਾਨੀਮਾਰ ਦੇ ਥੂਟ ਹੀਸਰਰ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ । ਇਹ ਹਰਟੀਕਲਚਰ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 75 ਏਕੜ ਦਾ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਿਲਮ ਦੇ ਸੋਧਾਂ, ਅੰਗੂਰਾਂ, ਆਣੂਆਂ, ਨਾਥਪਤੀਆਂ, ਬੰਦੂਕੀਆਂ ਅਤੇ ਫਾਦਾਮਾਂ ਆਦਿ ਤੇ ਰਜ਼ਰਬੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਰਭਾਵ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਨਾਯੂਰ ਤੋਂ ਦੋਬੇ ਦੇ ਅਭਿਸਟੈਂਟ ਅਭਿਸਰ ਸ. ਵੁਲਵੈਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰਵਾਏ ਉਪਰੰਤ, ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਸਰੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਥੂਟੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ । ਬੋਤੇ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਦਿਨਬਾਰਜ ਅਭਿਸਰ ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧਰ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਸਰੇ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ । ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ।

ਅਪਣੇ ਲਾਜਾਂ ਵਿਚ

ਯਾਰਗਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਲਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੇ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਾਜ 57 ਨੇ:
ਵਿਚ ਆਇਆ । ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਏਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੇਨਾ
ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਥਾਵਾਰ ਘੁੰਮਣ ਗਏ ਹਨ ।

ਸੈਰ ਖੜਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਹੋਲੀ ਸਹਿਜੇ ਨਹਾ ਥੋਂ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ
ਥੇਠੇ । ਮੈਂ ਹਾਥ ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ, ਬੁਖਾਰ ਉਤਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਠੀਕ
ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ :

ਰਾਤੀਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਕੇ ਸ਼ਾਹੀ
ਪੁੰਜੀਆਂ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਲੈ ਗਏ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰੁਕਣ
ਥਾਏ ਵੇਖ ਸਣੇ ਪੰਜ ਨਕ ਸਨ, ਹਲੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਨੇ: 59 ਦੀਆਂ ਪੋਲੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ
ਲਗੀ । ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚ ਵੈਟਰੀ ਜਗਦਿਆਂ ਆਉਂਦੀ ਜਾਪੀ । ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ
ਸਨ । ਮੇਰੇ ਨਾਹ ਠਾਹ ਥਰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਤਬਲਾ ਵਾਜਾ
ਆਇ 4 ਨਕ ਵਰ ਕੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਆਉਣ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ । ਮੇਰਾ ਸਮਾਨ ਧਰ ਕੇ ਵੇਰ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹਥਲਾ ਵੱਡਾ ਵਡਾ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਲੈ
ਛੱਦੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਡੇਰਾ ਕੁਆਇਆ ।

ਇਹ ਸਤਿਕੁਰੂ ਹੀ ਹੋਣ ਨ ਜੋ ਚਿਨ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਭੀਕ ਕੀਤਿਆਂ ਮਿਲਦੀ ਵੀ
ਮਰਚ ਕਰਨ ਤੇ ਉਤਰ ਆਉਣ !

ਵਿਚ ਬੁਖਦਾਈ ਖਬਰ

ਏਨੇ ਵਿਚ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਆ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ
ਹੀ ਵਿਚ ਬੁਖਦਾਈ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ : ਸਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਹੈ ।
ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਥਿੰਨ (ਨਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ) ਆਇਆ ਹੈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ।
ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੋਚੀ ਬਾਨੇ ਹਾਰਟ ਅਟੈਂਡ ਨਾਲ 48 ਘੰਟੇ ਚਿੰਦਬੀ ਅਤੇ
ਮੈਂਡ ਦੀ ਬਤਾਈ ਲਭ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਬਾਹੇ
ਹਨ । ਜੋ ਕੰਠ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨਗੇ ।

ਇਸ ਖਬਰ ਮੁਰਾਬਰ ਬਲਮੀਰ ਯਾਰਗਾ ਦਾ ਕੁਪਸੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਆਪ ਸਾਰੇ ਹਲਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਭੱਜਣ
ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਏ, ਕਿਹ ਸ਼੍ਰੀ ਰੋਢ ਚਨਾਥ ਦੇ ਭੇਰੇ ਪਹਾਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੇਖੇ ਦੇ 'ਮਹਾਨਿਆ'
ਅਥਰਾ 'ਮਹਿਰਿਆ' ਨਾਲ ਕੱਠਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ
ਸਵੇਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰਾਈਟ ਤੇ ਅਥਰਾ 5 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਜੰਮੂ ਨੂੰ
ਚੱਲ ਪੈਣਗੇ, 8 ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਦੁਰਰ ਜਾਣਗੇ ।

ਅਸਾ ਜਦ ਤੋਂ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਹੇ ਇਹ ਬਰਾਉਣੀ ਟਿਕਰਮੰਚੀ ਦੀ
ਖਬਰ ਸੁਣੀ, ਰੋਢ ਤੋਂ ਹੱਥ ਦਾ ਹੀ ਮਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ । ਖਾਸ ਕਰ ਜਿਹੜੇ ਨਹ

ਨਾਰ ਅਫਰੀਕਾ 'ਚੋਂ' ਹੋ ਆਏ ਹਨ। ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜੇ ਕੋਈ ਅਣ ਸੁਖਾਈ' ਕੋਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਭਰ ਲਈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਇਕ ਘੋਸ਼ੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਬਰਥੇ ਹੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪ ਸਨਮਿਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀ ਪਹੁੰਚ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲਾ ਸਾਲ ਆਪ ਨਈਂ ਉਂ ਹੀ ਬਲਾ ਅਨਿਸ਼ਟਕਾਈ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਰਕੜੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਫਿਰ ਨਵੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਟੀ ਰਾਦਸੇ ਦਾ ਭਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆਏ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਮੁਬਤਾਬ ਸਾਂ ਪਰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਨਕੁਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਖਾਨ ਸਾਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਭਾਵੀਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਬਿਨਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਭੀ ਪਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਕੱਲ੍ਹ ਤੇ ਪਲਜ਼ੋਂ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਘਾਜ਼ਾ ਬੁਕ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ 1166/- ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਹੋਏ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਰੋਰੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ, ਮਾਣਾ ਸੀ, ਚੰਬੇਂ ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਪੁਰਬਾ, ਚੰਬੇਂ ਮਨਚੰਦੇ ਤੇ ਸੇਠ ਪਰਵਾਰ 12.25 ਦੀ ਬਲਾਈਟ ਤੇ ਵਾਖਾਨੀ ਕਰਨਗੇ। ਅਤੇ ਭਾਵੀ ਦੇ ਥੋਸ ਦੁਖਾਰਾ।

30 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਸ਼ੁਬਰਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੰਨੇ 4 ਵਜੇ ਪੁਰਬੇ ਹੁਰਾ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਭਾਜ ਤੇ ਦਸਤਾਬ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ-ਖੜਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘੀ ਨੂੰ ਜਗਾ, ਦਿਬਨਾਨ ਕਰਵਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਗਏ। ਲਾਡਾ ਹਾਣ ਉਹੋ ਸੀ, ਨਾ ਚੀਜਰ ਨਾ ਖਾਣੀ। ਜਿਵੇਂ ਫਿਰੋਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਜਾਂ 'ਚੋਂ ਖਾਣੀ ਲਿਆ ਦਿਬਨਾਨ ਕਰ ਪਹੁੰਚੇ ਵਾਰ ਵਿਚ। ਪਰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਭਾਚ ਡਕਟ ਵਾਲੀ, ਹੋਣ ਨੇ: 1। ਵਿਚ ਹੀ ਗੀਏ।

ਮਹਿੰਗੀ ਚੰਦਰ

ਸਤਿਕਰੂ ਕਰਪਾ ਗੀਏ, ਮੇਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਲ ਬਾਗਾਰ ਗਿਆ ਮੋਟੀ ਵੀ ਯਾਦ ਆਈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਆਰਾਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਕੋਲ੍ਹ ਲਾਲ ਬਾਗਾਰ ਗਿਆ ਮਹਿੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ਾਈ, ਸਤਿਕਰੂ ਪ੍ਰਰਾਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੀ, 1957 ਵਿਚ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ, ਦੂਹਰੀ ਚੰਦਰ ਵਖਾਈ, ਜਿਹੜੀ ਮਹਿੰਗੇ ਹੁਰਾ 1400/- ਦੀ ਕਾ 750/- ਵਿਚ ਖਰੀਦੇ ਕੇ ਭੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਸ ਟੁੰਡੀ ਹੋਈ ਚੰਦਰ ਦਾ ਬਾਗਾਰ ਮੁੱਲ 15000/- ਸੀ। ਭਾਜਕ ਦੀ ਇਕ ਰਕੂਕਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੱਠੀਓਂ ਰਕੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚੰਦਰ ਕੁਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਰਕੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ 3500/- ਲਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਂ ਵੀ ਭੇਧ

ਮਹੀਨਾ। ਅੱਜ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਚੰਦਰ 50-60 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟੇ। ਇਹ ਅਰਜ਼ ਦੀ ਮਹਿਤਿਆ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਰਣੂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਦੀ, ਕਰਕਾ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਬਿਨਾਸ ਦੇ ਭੇਰੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਬਿਨਾਸ ਭੇਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਚੰਸਿਆ : ਇਹ ਜੰਗ ਇਕ ਕਰੋੜ ਪੰਛੀ ਲੱਖ ਰੂਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਪਣੇਨ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੂਪਏ ਖਰਚਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਾਸ਼ੀਰ ਦਰਬਨ ਦਿੰਦੇ, ਏਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਏਥੇ ਰਹੇ। ਉਦੋਂ ਨਾਲ 50 ਸਰੋਬ ਸਨ। ਮੇਨੂੰ ਅਭਿਸੇਕ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨ ਇਸ ਚਿਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਗਿਆ।

ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ

ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਡਿਕਰ ਹੋਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੂਬਾ ਜੀ ਤੇ ਚਿਲ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਅਟੇਕ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ 45 ਪਟੇ ਵੀ ਮੁਹਲਰ ਦਸੀ ਹੈ। ਜੇ ਡਿਕਰਾ ਹੀ ਜਾਣਿ ਕਥੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ। ਸਾਡੀ ਅਭਰੀਕਾ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਡਾਕੋਂ ਅਭਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਹਨ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਕਾਜੇ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਥੀਸ ਨਹੀਂ।

ਅਭਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਹੁਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੰਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਦੋ ਵਜੇ ਡਕ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪੁੱਜ ਜਾਵਾਂਗੇ। 6 ਵਜੇ ਇਹ ਬੈਠਦੀ ਲਈ ਢੂੰਡਾਂਗੇ ਅਤੇ 8 ਵਜੇ ਡਕ ਬੈਠਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨੌਰੰਗੀ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਮਿਲਿਆ ਮੇਰੀ ਸਿੰਘਣੀ ਅਤੇ ਪੁਰਬਾ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਰਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ 1166/- ਬੀਜਾ ਬਾਥੇ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਢਾਕੀ ਸਰੀਰ, ਇਹ ਬੀਜਾ ਡੈ ਕੀ ਪਹਿਰਾਮਾ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਚੱਲਣਗੇ।

ਸਾਡਾ ਹਾਥ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਨੇ ਕੁ, ਬਚਨ ਕਰ ਕੇ 7.30 ਰਬ ਪ੍ਰਥਾਏ ਪਾਣੀ ਡਕ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਭਾਜ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ। ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਸਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਢਾਕੀ ਸਰੋਬ, ਸ਼. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਦੋ ਬੀਜਾ ਵਿਚ ਬੈਠਲ। ਜਦੋਂ ਕਸ ਅੱਛੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਬਾਥੀ ਸਾਡੇ 9 ਸਰੀਰ ਹੋਣ।

ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿ ਗਏ ।

ਪੰ: ਛੱਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਥਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕਤਾ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਠਾਕਰੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ, ਸੰਤ ਅਲਤ ਸਿੰਘ ਨੌਬਰਦਾਰ, ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ (ਬਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ) ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ, ਬੀਬੀ ਮਨਜੋਰ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਾਦੀ, ਦੋ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਆਜ਼ੇ ਪਹਿਲਕਾਮ ਰਏ ਅਤੇ 4.50 ਬਾਮੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ । ਅਜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬਾਗ਼ਰ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਤਤਸੰਮ ਸਿੰਘ ਸਕੌਰਰ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ।

ਜਦੋਂ ਰਾਤੀਂ 7.30 ਵਜੇ ਆਪਣੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਠਾਜ, 33 ਠੰ: ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਐਮਟ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾਂ) ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਨੇ ਚੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ, ਵੇਖੋ 40 ਕਿ: ਮੀ: ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਚੰਗਲ ਮਦਾਨ, ਜਿਥੇ ਉਹਦੇ ਢਾਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗਿਆ ਤੇ ਢਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ ਭਲਨ ਪੁੱਤ ਡਿਆ ਤੇ ਕੁਰੂ ਕੇ ਬਰਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੁਆਏ ਸਨ, ਇਥੇ ਉਹਦੇ ਠਾਣ ਵੇਖੇ ਆਇਆ ਪਰ ਰਾਤ ਭਕ ਢਾਠ ਦਿਆਨ ਜੀ ਚਲਾ ਲਾਯੇ ਹੱਟਾਂ ਤੋਂ ਵੇਅਰ ਪੋਰਟ ਨੂੰ ਬਨ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ।

ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਚੱਸਿਆ ਕਿ ਜੰਮੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਟੁੱਥ ਏ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਕਲਮੀਭ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਾਯੇ ਪਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਹੀ ਪੱਥੇ ਪਈ । ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਗਤ ਕੋਢਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਟੋਕਰਾ ਡਿਆਵੀ ਦੁ ਵੇਖੋ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਰਸ ਰਸ ਡਏ ।

ਪਰ ਇਹ ਹੱਟ ਅੱਜ ਜੰਮੂ ਕਾਪਲਿਆਂ ਵਜਾਏ ਹੋਰ ਲੋਟੀ ਪੈ ਗਈ ।

ਕੱਠ ਰਾਤੀਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ 300/- ਕਰਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਬਣਾ ਡਿਆ । ਨੌਜਵਾਨ ਜੰਡੇ ਲਈ ਜੋ ਹੱਟ ਕਰਾਏ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਵਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਤਜਵੀਭ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ 35 ਠੰ: ਹੱਟ ਵਿਚ ਲਿਹਨਾ ਵਾਡਾ ਕਮਰਾ ਮੱਠ ਲੈਣ ਤੇ ਇਹ 11 ਠੰ: ਹੱਟ ਵਿਚ ਬਣੇ ਜਾਣਗੇ । ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਠਾਕਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੰਜਾ ਕਿਸਰਕਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਫੁੱਜੇ ਆਸਣ ਠਾ ਡਿਆ । ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹ ਆਲਣਾ ਵੀ ਕਰਮੁੰਗੀ ਹੈ ।

ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਲ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਰਾਤੀਂ ਠੰਡਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਠੀ'ਦ ਕੀਹਨੂੰ ਆਵੇਗੀ, ਰਿਉਂ'ਜਿ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੁਦੇਲੇ ਹੀ ਦੇਖੇ ਪ੍ਰੰਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਖਾ ਵੱ'ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਪਰ ਪਿੰਡੀ ਦੀਆਂ 11 ਠੰ: ਠਾਜ ਵਿਚ ਘਰ ਬਾਦ ਦੀਆਂ ਦੁਤਬੀਆਂ, ਪਉੜੀਆਂ ਉਤਰਣ ਕੜੁਣ ਦੀ ਖੇਰਲ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਮੰਗ ਕਰੇ ਉਦਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਧੂਰੀ ਦੇ ਠੰਡੇ ਖੁਆ ਕੇ ਸੱਟ ਜੋਗ ਰਹ ਦਿੱਤਾ ।

ਦੇਖੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿੰਦਲ-ਹੁਆਂਕ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸਾਰੀ ਗਲਮੀਰ ਕਾਦੀਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੇਸ (ਮੁੰਢਲੀਆਂ) ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਠੰ ਕੇ ਟਾਪ (ਸਿਖਰ) ਤਕ ਚੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਫੁੰਹਦੀਆਂ ਆਖਾਰਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕਾਰਾਵਰਣ ਵਿਚ ਠਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭਾਗਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਜਰਰ ਵਿਚ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਨੀ'ਦ ਆਪਣੀ ਕੱਦ ਵਿਚ ਏ

ਠੇ'ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਹੁਆਕ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ—ਪ੍ਰੋ. ਡੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੂਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ—ਨਹਿਰੂ ਪਾਰਕ ਦੀ, ਦੋ ਢਰਲਾਂਕ ਉਪਰਲੀ ਸੜਕ ਦੀ ਚਲਦਿਆਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਝਲਕ ਪੁਆਈ ਸੀ। ਅਜੋਕੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਹਾਂ ਨੂੰ ਰਖਦਿਆਂ ਨਵੇਂ ਬੁਟਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਾਗ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਜਨ ਅਮਲ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੇ ਇਹ ਥਾਂ ਸੰਠਾਨੀਆਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਟਿਠ ਪਰਚਾਵਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੱਲੀ ਬਾਜੀ' ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਦੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕਣ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਲ ਬਾਬਾਠ ਗਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ-ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਨਾਂ ਆਪ ਰੁਹਣੇ ਠੇ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਥੇ ਠਕੇ ਵਿਵਾਹਰ ਜੱਤੇ ਨੂੰ ਲੰਗਤ ਦਾ ਖ਼ੁਬਸੂਰਤ ਪੇਪਰ ਰੈਕ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲੱਕੜ ਦੀ ਲਾਸ਼ਦਾਨੀ।

ਹੋਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਣੀ ਪਈ 20 ਜਦੋਂ ਦੋ ਹੱਟਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਵਾਡੇ ਸੱਜਣ ਬਿਰਾਜ ਕਦੇ।

ਬਰਾ 'ਹੱਟ' ਬਾਰੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਬੁੱਢੀ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਹਬੀਆਂ ਹੱਟਾਂ ਉਥੇ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਚੰਡਣੇ ਹਨ, ਤਿਖੀ ਤਿਕੋਨੀ ਛੱਤ, ਹਰੇ ਰੰਗੇ ਹੱਥੇ, ਲੱਕੜੀ, ਪੱਕਰ ਸਰੋਣਾਂ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਤ ਹਨ। ਹੱਠਲਾ ਫਰਸ਼ ਸੁੰਦਰ ਸੀਮੰਟ ਦਾ। ਕਪੂਰ ਉਮਰਾ ਛੱਤਾਂ, ਦੀਵਾਰਾਂ ਲੱਕੜੀ ਢੀਆਂ। ਮੇਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਚੈਨਣ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ, ਸੰਭੇ, ਕੁਰਸੀਆਂ, ਟੇਕਲ, ਰਿਪਾਈਆਂ, ਲਾਈਓ, ਟੈਲੀਫੋਨ, ਬੈਲਟਾਂ, ਉਪਰ ਬੜੀਆਂ ਪੰਡੀਆਂ, ਬਿਜਲੀ ਬੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਲੁਤੀ'ਏ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਦਾ ਕੋਠ ਰੂਮ, ਨਾਲ ਰਸੋਈ, ਫੈਸ ਬੁੱਠਾ, ਬਰਤਨ ਸਟੀਨ ਤੇ ਬੀਨੀ ਕੇ। ਪਰ੍ਹਾ ਠਾਡਾ ਫਰ ਕੇ ਟੰਟੀ ਤੇ ਕੁਸਲਖਾਨਾ।

ਪੰਡੀਆ ਬੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਉਪਰ ਸੱਜੇ ਪੱਥੇ ਇਕ ਇਕ ਝਰਲ ਕੇ'ਤ, ਸਾਹਮਣੇ ਛੋਟੀ ਚੈਨਰੀ। ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਦੂਰ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਛੱਡ ਚੀਲ ਤੇ ਉਦਾਸ ਕੁੱਖਾ ਦਾ ਨਹਾਰਾ, ਬੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਖ਼ੁਬਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਂਦ।

31 ਅਕਤੂਬਰ 1981, ਬਨੀਵਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਥਰ (ਬਸਮੀਰ)

ਨਲਕੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਦੋਧੀਆਂ ਦੇ ਡਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਪਰੀਲਾ ਪਾਟੀ ਦਾ ਛੈ ਖੁੱਟੇ, ਪਿੱਕੀ ਅਤੇ ਸੇ' ਮਾਲਿਬ ਬਣਾਠ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤਕ 11 ਠੇ: ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਦੇ ਸੰਤ ਰਾਧਾ ਸਿੰਘ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਚੇਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇ ਮਾਮਾ ਜੀ) ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਬਾਅਲ ਇਸਤਰੀ ਮੈ'ਬਰਾਂ ਨੇ ਯੋਨ ਵੇਛੇ ਸਿਰ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਝਾਕ 6 ਦਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਫਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ P.J.Q. - 1 ਕਾਰ ਤੇ ਸੰਤ ਕੁਲਮੁਖ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਹੋਰ ਲਿਖੇ ਸਰੀਰ ਜਾ ਬੈਠੇ : 1. ਸਬੰਤਰ ਸੰਤ ਰਸਮੇਸ ਸਿੰਘ 2. ਸੰਤ ਖੜਾਨ

ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ 3, ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਢਾ 4, ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ 5, ਬੀਬੀ ਮਨਜੋਤ ਸਰੂਪ
ਤੋਂ 7.30 ਤਕ ਇਹ ਕਾਰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਗਈ ।

ਬਾਬੀ ਦੇ ਅਸੀਂ 14 ਪੀ ਕੇ, ਸਮਾਨ ਬੰਨ ਬਨਾ, ਜੰਮੂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕ ਤੇ
9.15 ਵਜੇ ਅੱਤੇ ਨੂੰ ਕੁਰ ਘਏ । ਜਿਨ ਨੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਚੰਗਾ ਸੀ । ਸਭਕ ਠਾਢ
ਖਲੋਰੇ ਉੱਚੇ ਸਫੇਰੇ ਉਦਾਸ ਥਾਹ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ । ਭੱਲ ਭੀਲ
ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੀ ਧੀਮੀ ਧੀਮੀ ਜਵਾਬ ਫੜਦੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ : ਘਸ ਹੁਣੇ ਖੱਲੇ । ਅਏ
ਕਦੇ' ਤੈ ਕਦੇ ਕਦੇ' । ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਾ ਚਹੇ ਸਾਂ । ਘਸ ਸਟੇਂਡ ਤੋਂ 11.30 ਤੇ ਸਾਡੀ
ਦੇ ਬਰਾਸ ਘਸ ਚੱਲੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਵਾਗੀ 31.50 ਰੁਪੈ ਭਾਤਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ।

ਖੰਨਾ ਬਲ ਤੋਂ ਮੇਡ ਬੱਟ ਕੇ ਜਵਾਬ ਸੁੰਗ ਨੂੰ ਹੋ ਕਏ । 2½ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਸੁੰਗ ਵਿਚੋਂ ਟੱਪ ਕੇ ਬੰਨਹਾਲ ਅਤੇ ਇਹ ਬਨਾਬ ਅਰਥਾਤ ਰਨਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖੇ
ਵਹਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਭਰ ਬਰਦਿਆਂ ਮਸਾਂ ਰਾਤ ਦੇ 12.45 ਤੇ ਜੰਮੂ ਪਹੁੰਚੇ ।

ਪੰਡਿਤ ਕੰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੂਰਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ
ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ :

ਸ. ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਸੱਜਣ ਪਿੰਡ ਚੱਲੇ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ,
ਖੁਲ੍ਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ । ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਿਆਲਬੰਟ ਡਿਲੇ ਦਾ ਚੇਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਚੱਲੇ-
ਵਾਲੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਅਰਥ ਗੀਤੀ : ਵੀਨ ਦਿਆਲ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾਓ ਤੇ ਕੁਝ
ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਵਾਰੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਗੀਤਾ : ਅਸਾਂ ਹੁਣ ਚੋਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿ
ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਸਕਾਂ । ਜੇ ਕੁਸੀਂ ਕਹੂਤ ਹਨ ਭਰਚੇ ਓ ਤਾਂ ਇਕੋ ਕਾ ਤੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਪਲਮਲਾਹਾ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ
ਬਿੰਡਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੱਲੇਰਾ ਪਿਟ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੈਵਲ ਧਰਮਸਾਥਾ
ਵਰਸਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਾਧੇ ਆਓ, ਚਲਕਨ ਬਥੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਸ. ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਘੇਰ
ਖਲੋਤਾ । ਕਹਿਕ ਭਲਾ : ਸਾਡੇ ਘਰ ਚਰਨ ਚੜ੍ਹਤ ਪਾਓ । ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ
ਆਗੂਹਿ ਸਾਹਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੁਝਟਾ ਪਿਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਗਏ । ਭੰਬੀਆਂ
ਵਾਲੇ ਖੋਸ ਵਿਛੇ ਤੇ ਬੈਠਿਆ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋਤ ਜੋਤੇ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੀਤੀ, ਮੁਖ ਸੁਰ ਗਾਂਧਾ
ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ : ਸਚਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ । ਛੇਰੇ' ਜਾਓ ਵਿਚ ਕੁਸਾਂ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਸੱਭ ਪੁੰਡਰ
ਬਾਘੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਲਮਲਿਆ : ਕਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਰਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਕਿਥੇ ਮੇ', ਮੇ'
ਰਾਂ ਇਕ ਮਾਝਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਹਾਂ । "ਨਹੀਂ" ਵੀਨ ਦਿਆਲ । ਮੇ' ਰਾਂ ਮਾਝਾ ਨਹੀਂ
ਸਮਝਦਾ । ਜੇ ਛੇਰੇ' ਜਾਓ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪੁੰਡਰ ਬਾਘ ਸਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ?

"ਨਹੀਂ, ਮੇ' ਮਾਝਾ ਹਾਂ ।"

"ਚਰੇ' ਮਾਝੇ ਹੀ ਸਚੇ, ਕੁਸੀਂ ਅਧਿ ਦੇ ਦਿਓ ।" ਸ. ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਸੰਦਾ ਕਰਨ

ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਘਟਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਚਲ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜ਼ਰੂਰ ਭੁਲੀ ਕਰੇਗਾ।

ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸੰਕਤ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ। ਅਤੇ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਘਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ।

ਜੰਮੂ ਅਸੀਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਂ। ਅੱਧੇ ਰਾਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਟਿਕੇ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਘਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਇਕ ਨੇ ਡੇਰਾ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਲ ਜਾ ਲਗਾਇਆ।

ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆਂ ਸੰਤ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬੱਲ੍ਹਾ ਏਥੋਂ ਸੰਤ ਕੁਲਮੁਖ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਫੰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਰਤਨੇਮ ਸਿੰਘ ਸਕੌੱਤਰ ਕੁਝ ਢਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਰ ਵਿਥੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ। ਦਿੱਤੀਓਂ ਫੰਨ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਖਾ ਸੂਝਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋ ਕਈ ਹੈ। ਗੁਟ ਉਹ ਕੁਝ ਨੀਕ ਨਾਕ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਲਈ ਸਹਾਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਅਲਥੇ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਯੂ. ਪੀ. ਏ ਚੇਰੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਪੀ. ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ।

ਦਿਨ ਅਥਰ ਨੇ ਡਸੱਠੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੂਝਾ ਜੀ ਸਿਹਤਯਾਬ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਿਮਾਰੀ ਹੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਾਂ।

1 ਨਵੰਬਰ 1981, ਐਤਵਾਰ ਜੰਮੂ (ਸੋ ਆਂਡਾ ਵੇ)

ਸਵੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਯੂ. ਪੀ. ਚੇਰਾ ਤੇ ਸੂਝਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿਹਤ-ਯਾਬ ਹੋਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਏਥੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਸਰੀਰ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੋਡੀਆਂ ਤੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਜਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਟਿਕਾਇਆਂ ਲਈ ਕੁਰ ਪਏ।

ਭਾਮਰੀਭ ਭਾਮਰਜੀਭ ਨਾਭ

ਮੈਂ ਬਹੁਤੀ ਬਕਾਵਟ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾਸ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਅੱਜ ਰਾਤ ਦੀ ਰੋਣ ਠੇ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਤ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਮ ਦੀ ਕੋਡੀ ਦੀ ਸੀਟ ਕੁਝ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੈਂ ਸ. ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਖੇਰਭ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਭਾਮਰੀਭ ਭਾਮਰਜੀਭ ਸਿੰਘ ਘਰ ਨਿਉ ਪਲਾਟਸ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ ਦੇ ਐਕਟੀਵਿਟੀ ਮੈਂਬਰ ਭਾਮਰੀਭ ਵਾਕੂਕੀ ਵੀ ਮਿਲ ਪਏ। ਮੇਰੇ ਰਾਸਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਕੀਕੀ ਨਿੱਘ ਮੈਨੂੰ ਢਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦਾ ਨਿਉਂਡਾ ਦੇ ਗਿਆ। ਪਿਆਰੇ ਭਾਮਰਜੀਭ ਦੀਆਂ ਗਲਵਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਤੀ ਘੱਤੀ ਉਲੇਭ ਆਉਂਦਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਰੁਕੀ ਨੇ 12.30 ਤੇ ਦੁਪਹਿਰੇ

ਕਸਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਬੋਝਾ ਸਮਾ ਹੀ ਮਿਲਿਆ।

ਆਤਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਕਦੀਬ ਸਿੰਘ ਦਰਿਆਮ ਨੇ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਮੂ ਜਾਂ ਈ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਜਗਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਲੀ ਠੇਕਣ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਨ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਛੋਟ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ ਬਾ ਸੰਪਾਦਕ

ਦੇਹਾਂ ਕਾਮਰੋਡਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਆਤਮਜੀਤ ਦੀ ਪਰਨੀ ਬੀਬੀ ਸੁਖਵੀਰ ਨਾਲ ਸ. ਅਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ 'ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ' (ਪੰਜਾਬੀ) ਜੋ ਸੰਮੂ ਕਸਮੀਰ ਕਲਚਰਲ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਦੋ-ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਹੈ, ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਉਹ ਠੇਕੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਘਰ ਪਰਵਾਚਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਭੇਡੀ ਹੀ ਆ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕੋਝੇ ਚਿਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਭੱਠਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਦੋਵੇਂ ਚੱਲ ਕੇ ਸ. ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨ ਦੀ ਮਾਡਰਨ ਬੈਨ ਫੈਕਟਰੀ ਜੋ ਅਪ੍ਰਿੰਟ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਸਟੋਟ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਗਏ। ਸੰਮੂ ਵਿਖੇ ਠਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਬੈਨ ਫੈਕਟਰੀ ਅਤੇ ਮਾਡਰਨ ਬੈਨ ਫੈਕਟਰੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮਾਡਰਨ ਬੈਨ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਸ. ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਆਪ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਠਾਕਰਾ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਡਵਾਰ ਹੋਏ ਕਾਰਨ 4-5 ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੀ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਹੋ ਸਨ।

ਸੰਤ ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉਂ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਡਰਨ ਬੈਨ ਫੈਕਟਰੀ ਉਂ ਡਿੱਲ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ : ਸੰਤ ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਸਕਰਨ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਈ)। ਮਾਰਚ 1960 ਵਿਚ ਫੈਕਟਰੀ 6000/- ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 50 ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧਤਾ ਜਾਂਚਣ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਝ ਪੂਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਲਗ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਿੱਕਰੀ ਠਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਰਡਰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 18 ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਡਿਥੀਆਂ ਗਿਸਮਾਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ : ਓ. ਡੀਨਰ, ਅ. ਕਸੀਅਨ, ਏ. ਟਾਪ ਡੀਵਰ, ਸ. ਅੰਤਰ ਡੀਵਰ, ਹ. ਬੈਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਦੁਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਕੀ. ਐਸ. ਏ. ਆਇ। ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਨਤਿੰਕਾਂ ਦੁਬੀਆ। ਇਹ ਲੁਗੀਂਦੀ ਕਾਈਂ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀਆਂ ਢੇਟਾਂ।

ਇਹ ਦੇਖ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਾਸ ਮਿੱਠੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦਰਬਰਾਪ ਕਲ ਝਾਡ ਪੁਆਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਬੈਟ ਅਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਆਰਡਰ ਹੋ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਨ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

ਰਾਤੀਂ 9.30 ਵਜੇ ਸ. ਕੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨ, ਸ. ਭਘੂਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜਲਦੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ੋਰਲਮ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ 'ਨਵਾਂ ਚਮਾਨ' ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖਬਾਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਉਪਰ ਫਾਰ ਬੁਫ਼ ਵੱਟੇ ਛਪੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਦੂਸਰੇ ਨੰ: ਉੱਤੇ ਸ. ਜਲਦੀਰ ਸਿੰਘ ਆਫ਼ 'ਵਰਿਆਮ' ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਦਸਤਾਰ ਵਾਲੀ ਵੱਟੇ ਛਪੀ। ਇਹ ਸਜਣ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਮਿਹਨਤ ਨੇ ਕੋਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸਿਲਬਰ ਜੁਬਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਉੱਘਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ।

ਏਸੇ 'ਨਵਾਂ ਚਮਾਨ' ਦੇ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਿਥਟ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਵੱਟੇ ਛਪੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: "ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੋਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਿਲਬਰ ਜੁਬਲੀ ਸਮਾਗਮ, ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਵਾਅਦਾਵਾਂ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ।"

3 ਠਰੰਥਰ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਕੌਲੂ ਸਬੋਏ ਸਿਹਲਮ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸਬਰੀ ਮੰਡੀਓਂ ਘਰ ਜੇ-3/199 ਦੇ ਰਾਜੇਰੀ ਭਾਰਤਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਰ ਬਣੇਵਾਂ ਝੋਨਾ ਕਿ ਬੁਖਾਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ।

ਸੂਝਾ ਜੀ ਚੀਕ ਠਾਥ

ਅੱਜ ਚੈ ਕੂ ਵਜੇ ਡਬ ਠੀਕ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਥਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਾਕੌਨੀ ਗਿਆ। ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵੰਡਾ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਸੂਝਾ ਜੀ ਦੇ ਚੰਡ ਥਾਰੇ ਪੁਛਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਨ ਪਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾ: ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੌਲੂ ਖਤਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਹੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ) ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਝਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਥਾਰੇ ਪੁਛਦੇ ਸਨ, ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕੌਲੂ ਖਤਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਆ ਜਾਏ।

ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਸਤਿਕੁਰ ਸੂਝਾ ਜੀ ਦੀ ਆਧੁ ਛੱਮੀ ਕਰਨ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜਹਾਨ ਸੀ। (ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਠਤਕੇ ਰਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੂਝਾ ਜੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਰਿਯਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।)

ਮੈਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੂਝਾ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜਗਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਲਮੀਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਆਏ ।

ਨਜ਼ਰ ਲਈ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀ

ਦੋਹਾਂ ਉਠ ਕਰੋੜ ਬਾਗ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਦਾ ਦੇ ਦਫਤਰ ਗਿਆ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੋਧ ਦਾ ਲੇਖਕ ਛਪ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਹੋਰ ਨਾਲ ਡਕ ਰਹੇ ਸਨ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਕ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕੁਲਮੀਰ ਕੋਰ । ਸੇਵਕ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸ. ਮਲਹੋਦਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਓ ਪਰਾਉਂਠੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਏ ।

ਬੀਬੀ ਕੁਲਮੀਰ ਕੋਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ : (ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂ ਜਦੋਂ) ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸੁਖਣਾ ਲਈ ਇਕ ਡਕੜੀ ਬਕਮ ਲੰਗਰ ਲਈ ਕੁਰ ਬਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਖੀ ।

ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੈਂ ਡਸਦੀਕ ਬੀਤਾ ਕਿ ਨੀਕ ਹੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਫਲੀਕੁਰ ਹੋਈ । ਉਸ ਨੇ 'ਹਾ' ਜੀ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੀ 'ਹਾ' ਪੁਆਈ ਕਿ ਸੁਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ।

5 ਨਵੰਬਰ 1981, ਚੀਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਚਿੱਠੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਠ ।। ਵਸੇ ਦੇ ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਖੇ ਦਰਬਨ ਦੇ ਕਰੇ ਹਨ । ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਵਾਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦਿਆਂ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕੀਤੇ । ਇਹ ਦਰਬਨ ਭਾਮ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਬਾਮਿਆਨਾ ਲਗੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ।

ਬਾਹੀਬ ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਮੇਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ

ਮੈਨੂੰ ਬੱਝ ਵਾ ਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਦਮ ਨਾਲ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਾਹੀਬ ਬਿਬਨ ਸਿੰਘ ਮੇਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਾ । ਇਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਨਗਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ । ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ, 6.30 ਵਜੇ ਸਕੂਲ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ।

ਚਿੱਠ ਰੋੜ ਤੋਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੀ, ਸੁਆਯਤ ਹਿਰ, ਬਾਲ ਕੋਰੀ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਡੇ ਦੁਪਾਸੇ ਕਲੀ-ਫਿੰਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਸਕੂਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ

ਪਈਆਂ । ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚੋਂ, ਉੱਚਾ ਸੁਪ੍ਰਸੰਧ ਪੰਡਾਲ ਸੀ । ਇਹ ਸਕੂਲ ਕੋਟ ਏ
ਐਨ ਸਾਹਵੇਂ ਸੀ । ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੇਂਡ ਮਾਸਟਰ, ਤੇ ਸਟਾਫ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬੱਚਿਆਂ
ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੈ. ਜੀ. ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਸੁਸਜਿਤ ਸੀ ।

ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੁਖੀ ਥੀਥੀ ਬੇਅੰਤ ਕੋਰ (ਟ੍ਰਿਪਲ ਐਮ. ਏ.) ਸਪੁਰਨੀ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ
ਰਾਜੋਰੀ ਛਾਹਡਨ, ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਪਰਵਾਰ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਜ਼ੋਗਾ ਸਿੰਘ
ਪਧਾਣਾ ਆਦਿ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 7 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ, ਸਕੰਤਰ
ਸੰਤ ਰਰਸੋਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਆ ਬਿਰਾਜੇ । ਠਾਕੁਰ
ਬਮਸੇਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਪਸਥਿਤ ਸਨ । ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ-
ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਕੀਰਤਨ 'ਨਾਮ ਜਪਰ ਸੁਖ ਪਾਇਆ' ਕਰ ਰਹੇ
ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਨਕੁਬਾ
ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ।

ਬਾਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ : ਸੇਠ ਡਰਲੰਡ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ, ਸੰਤ
ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬੰਗੋਕ, ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਗੋਕ, ਮਾ:
ਨਿਰਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਵੈਦਾ, ਸ. ਸੰਗਤ
ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਮੈਂਬਰ ਚਿੱਲੀ ਸਿੰਘ ਕੁਰਦੇਵਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਮੇਟੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨ
ਸਿੰਘ ਕੁਰੂ ਹਰਿਦ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਖ਼ੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਐਮ. ਪੀ., ਸ਼੍ਰੀ
ਸੰਜਨ ਕੁਮਾਰ ਐਮ. ਪੀ., ਸ. ਸੁਲਖਣ ਸਿੰਘ ਸੂਰ, ਸ. ਚੰਨਾ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਚਿੱਲੀ
ਸਿੰਘ ਕੁਰੂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਮੇਟੀ ।

ਪੂਰੇ 7.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਡਰਬਾਰੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ । ਪੰਡਾਲ
ਜੰਬਰ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ । ਮੰਨੂੰ ਆਇਆ ਹੋਈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਿੱਠੀਅਰ
ਸਕੂਲ ਦੀ ਆਰੰਭਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਆਂ । ਮੇਰੇ 20 ਕੁ ਮਿੰਟ ਲਗ ਗਏ । ਉਪ੍ਰੰਤ
ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜਨ ਕੁਮਾਰ ਐਮ. ਪੀ. ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਸਕੂਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਮੁਕਾਰਕਬਾਦ ਚਿੱਤਰੀ,
ਰੀਜੇ ਕੇ ਖ਼ੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਐਮ. ਪੀ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ
ਸੁਣਾਇਆ ਇਸ ਸਕੂਲ ਲਈ ਸੂਰ ਭਾਮਨਾਵਾਂ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਇ ਚਿੱਤਰੀ
ਕਿ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਏ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੀ ਹੰਗੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵੱਧ 3-4 ਅਤੇ ਜਦੋਂ
ਜ਼ਮਾਨਾ ਪੰਜ ਹੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਕੋਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਿਨ
ਫੈਂਟ ਨਈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਚਿੱਤਰੀ ਜਾਏ । ਕਿਹਾ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਕਾਨਿਜ਼ ਰਕ ਖਤਿਆ ਜਾਏ ।
ਅਸੀਂ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ । ਅਤੇ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੱਤਰ ਭਾਇਆ ਹੇਠ-ਸਕੂਲ ਕੁਰਦੇਵਆਰਾ ਕਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਏਗਾ ।

ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਪੀ. ਦੀ ਬੀਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੜਕੇ ਲਹੀ ਸੀ ਪਰ
ਉਹ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਇਸ ਅਬਸਰ ਤੇ ਸੰਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਨੇ ਇਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਮਾਇਆ
ਬਾਬਾਮ ਆਦਿ ਰਖ ਉਪਰ ਕੁਮਾਲ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੱਟਾ ਰਖਿਆ ।

ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਿਹਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਅਕਿਰੋਗੀਅਤ' ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਥਨ ਤੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਟਾਈਟਲਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਕਰਾਫ਼ਤ ਵਿਚ ਆਖੇ ਚੰਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ 15 ਰੁ ਮਿੰਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹਾਸਟ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ੀਮੀ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤ ਪੁਰਖ ਦੁਆਰਾ ਉਦਘਾਟਨੀ ਅਭਿਆਸ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਰੂਪ ਬਿਲਤਿਕ ਦਾ ਫੀਰਾ ਕਟਕੇ ਦਿਹੀਵਤ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ, ਸ੍ਰੀ ਸੰਗਤ ਕੁਮਾਰ ਰੇ ਸ. ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਠਾਠ ਭੇਜੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਕਮਰਾ ਸਿਖਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਜਗਤ ਵਿਚ। ਆਈ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੁਸ਼ਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ (ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ।) ਆਪ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਅਧਿਕ ਦੇ ਪੈਰਟ ਸਪਸ਼ਟ ਦੀ ਬਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀਆਂ ਅੰਤਮ ਤੇ ਪ੍ਰਿਸ਼ੀਪਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਵਿਚਿਟਰਤ ਕੁਝ ਰੇ ਸ੍ਰੀ ਯਸਤ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ।

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬਰਥਨ ਛੇਤ ਨਮੋ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਸ ਕੁਝਾਇਆ ਤੇ ਭਰਮਾਇਆ; ਫੇਰ ਸਨ ਨਮੀ' ਮਿਲ ਸਕਣਾ ਭੱਠ ਕਰਨ ਦਾ। ਸੁਣਿਓ' ਰਬੀਅਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਸੀ' ਆਈ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਆਪ ਆਈ ਹਨ। ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਈ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਰਾਗੀ ਹੋਣ ਸਹੀ। ਭਾਰ ਭਰ ਪਤਾ ਚਲ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਹੀ ਬਿਛੇ ਮੰਨੇ ਹੈ। ਵਧਾ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕੁਸੀ' ਆ ਕਦੇ।

ਸੂਬਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੀ (ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੌਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ) ਦਾ ਵੰਠ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸੂਬਾ (ਚਰਬਨ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਣਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ! ਸਭ ਨੂੰ ਡਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਬਕਰ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਪੋਰਟ ਸੂਬਾ ਜੀ) ਦਾ ਵੰਠ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਠਕਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੂਬਾ ਦੀ ਵੀ ਸੁਪਰਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੰਠ ਤੇ ਕੱਠ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭੌਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰਕੇ ਰਹਤਿਆਂ ਕੀਤਾ 'ਕਿ ਸੰਤ ਮੁਏ ਗਿਆ ਵੱਢੀਐ ਜੋ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਾਇ।' ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਘੀ ਨੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਗੁਲਰਨ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਚੋਰ ਨਾਠ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਰਕਾ' ਬਣ ਹੀ ਸੁਈ ਸੋਧੀ ਰਖਣ ਲਈ ਬਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ: ਸੂਬਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਟੇਲੀ ਪੱਛ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਗਾਹ ਕਧਣ ਲਗੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹਰਦਿਲ ਅਜੋਰ ਹੁੰਦੇ ਕਦੇ ਅਤੇ ਅੱਜ

ਉਹ ਕਿਥੇ ਸਨ, ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਹਾਂ ਇਕ ਮੁਖੀ ਸੇਂਬਰ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਉਹ ਬਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਠਹੀਂ ਨਾਪਦਾ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਚਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ 11 ਜਾਂ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਠੇਰੇਥੀ ਜਾਣਗੇ।

ਕੋਲ ਨਿਰਭ ਸਭਾ ਦੀ

ਰਾਤੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਲਠਾ ਕੋਂਦਰ ਵਲੋਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾ ਬੀਬੀ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਚਤੁਰ ਰਾਮ ਭੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਹੈ, ਬੰਬੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਨਿਰਭ ਸੰਗੀਤ ਵੰਗਮਨ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਹਿਤ, ਰਮਾਨੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ, ਜਿਥੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰੂਰਾਂ ਮੁਨਾਸਬ ਸੁਖਾਗਤ ਸਤਿਕਾਰ ਸਤਿਕਰ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭਾਨ ਭ੍ਰਿਟ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਟੀ ਬਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਆਯੋਜਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਫਿਲ ਧਰਨ ਨੂੰ ਬਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੰਭ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ ਦਾ ਭੋਲ

ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ ਨਾਲ ਸੇਂ ਸੰਭ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਸਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਰਖਵਾਏ ਕਦੇ ਖਾਨ ਦੇ ਭੰਡ ਸਮੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਗਿਆ ਪਤ, ਭਾਈਨੀਓਂ (ਨਾਲੇ ਤੋਂ) ਦੂਜੇ ਘਰ ਪਾਰਬ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਪੰਝਾਲ ਵਿਚ ਚੀਕਾਨ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਰਦੀਘ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਿਆ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 2.30 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਵ੍ਰਥ ਕਦੇ। ਜਿਥੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬੋਝਾ ਆ ਗਈ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਥੇਥਿਆਂ ਆਏ ਸਨ। ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤਾ ਵਾਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੰਭ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸਣ ਸੁਭੇਭਤ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਕੋਠੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਾ-ਸ਼ਬਦ ਪੈਂਟ ਲਗੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਮੇਥਾ ਟੋਕੀ ਜਾਣ। 20 ਮਿੰਟ, ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਜਾਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਆਦਿ ਕ੍ਰੋਥ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਲੈ ਆਈ ਗਈ। ਅਤੇ ਸੰਤ ਦਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੰ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਭੱਲਾ) ਰੂਰਾਂ ਨਾਦੇਂ ਮਹਲ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। 3.25 ਤੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਰੀ ਚਮਿੰਦਿਆਂ ਹੀ, ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਦਭੇ ਭਾਈ) ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਸੰਤ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਮਿਤ ਮਾਇਆ, ਬਸਤਰ, ਬਿਸਤਰ ਤੇ

ਬਰਤਨ, ਵਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਗਰੀ ਰੋਟਾ ਧਰੀ ।

ਪੂਰਬਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵੀ ਭੰਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਇੰ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੰਗ ਪਏ ।

ਮਾਇਆ ਕਿਸਨੂੰ ਦਿਓ !

ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਤ ਰਸਮੀ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰ ਹਟੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਕਰਦੇ ਬਯੋਵਿਧ ਸੁਭਾ ਗੋਤਾ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ, ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਇਕ ਗਾਥੀ ਅਤੇ ਰਸਮ ਲੈ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ : ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੰਗਤ ਵਰੋਂ ਬਰਨੀਆਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂ ?

“ਨਹੀਂ, ਰਸਮੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦਿਓ !”

ਬੌੜੇ ਕਿਹਾ ਪਿਛੋਂ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਦੀ ਰਸਮ ਰਸਮੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਵਾਫ਼ੇ ਕਰ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਲੈ ਲਏ ।

ਮੋਹਣ-ਸੁਖਦੇਵ-ਬਲਜੀਤ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਰਾਬੀ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਭੀਰਤਨ ਵੀੜਾ, ‘ਹਰਿ ਕੁਟ ਗਾਇ ਮਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਚਿ ਪਿਆਰੁ’ ਤੋਂ ਡਿੱਠ ਚਾਰ ਵਾਰ ‘ਪਿਆਰ’ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚੀ ਸਾਰੀ ‘ਪਿਆਰ’ ਆਖਿਆ, ਮਰਨਾਵ ਜੀ ਕਿ ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਹੋਗੇ’ ਕੀ ਆ ਕਏ ਹਨ ।

ਉਸਤਾਦ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਸੰਤ ਬਚਨ ਸਿੱਖ ਖਾਰਾ ਅਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੇ ਰਾਵੀ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖ ਘਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਤੀ ਬੈਠਦੀ ਬਾਰਨ, ਬਰਨ ਪਾਉਣ ਪਧਾਰੇ । ਇਕ ਗੋਤੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਰ ਦੀ ਬਰਨ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਤੀ ਪੂਸਾ ਫੰਡ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੇਠ ਚਰਚਕ ਸਿੱਖ ਕੇ ਰਾਗਮ ਤੇ ਪਧਾਰੇ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਕਮਰੋਰ ਹੋਣ ਬਾਰਨ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ ।

ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ

ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਮਨਦੀਪ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਸਭਾ ਸੁਣਨ ਰਮਾਨੀ ਆਡੋਟੇਰੀਅਮ ਵਿਖੇ ਪਧਾਰੇ । ਅੱਜ ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਦੀ ਸਰੋਂਦ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਿਸ ਥਾਂ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸਰੋਂਦ ਦੀ ਵੀ ਅਰਥ ਸੀ । ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੈਨਕੀਰ ਰਿਹਾ ।

**6 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ**

ਸ. ਸੁਲਖਣ ਸਿੱਖ ਰੋਬ ਵਲ

ਅੱਜ ਮੈਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਲਜਿਰਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਸੁਲਖਣ ਸਿੱਖ-ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਗਏ ।

ਘਰ ਮੂਹਰੇ ਦੀ ਸੜਕ ਖੂਬ ਸਿੰਕਾਰ ਸਵਾਰ ਕੇ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਸ਼ਰਲ ਵਿਚ ਸਜਾਈ ਰਾਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਉੱਚੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੂਜੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਵਜਾਇਆਂ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਛਿਆਨਟ ਸੰਤ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਰਾ ਪਲਾਸਟਿਕ ਟਿਫਾਵਾ ਲਿਆਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੋਮ ਦੀ ਰਚਾਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ, ਨਾਲ ਸਨ ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਖਾ ਛੱਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ।

ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸ. ਕੁਰਚਨ ਸਿੰਘ ਓਨੀ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਹੰਗਦਾਰ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬਾਇਦ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਆਏ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਮੁਸਕਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਸਮੇਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹ ਬੁਆਨੀਆਂ ਬੋਰਦੀ, ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸਣ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਈ। ਸੇਵਕਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਠਾ ਕੇ ਲਾਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਮਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੀ।

6.30 ਵਜੇ ਬਾਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਸਿੰਘ ਝੋਲ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਝੋਲ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਝੋਲ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਮਰੇ-ਰਮਰੇ ਵਿਚ ਬਰਠ ਪਾਏ।

ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ : ਠਾਕੁਰ ਚੜੀਪ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਸੈਫ਼ ਡਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ, ਸੈਠ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੈਂਕੋੜ ਤੋਂ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਾ ਬੋਰ ਸ. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਚੌਜੀ ਸੈਥ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨਹਿਰੂ ਜੂਨੀਅਰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਸਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਟ 14 ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਵੇਖੇ ਹਾਕੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਏਗੀ।

6.50 ਤੋਂ ਅੱਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਝੋਲ ਪਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਛੋਟਾ ਸਮੱਕਰੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ ਅਤੇ ਜਲ ਪਾਠ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਦਸਣ ਮੁਤਾਬਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਿੱਧਿਆਂ ਹੀ ਰੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪਰਮਸਾਨਾ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਕੁਰਚੀਪ ਸਿੰਘ ਖੇਡਾ ਨੇ 14.11.81 ਚਾਰੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਵੇਖੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਣਗੇ। ਅਨੰਦ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 8.11.81 ਨੂੰ ਲਕਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮਸਾਨਾ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਬੁੜਕੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਦੋਭਾ ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠਰ ਹੋਣ। ਪਰਵਾਨਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਣਗੇ।

ਦਿਹ ਦੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਤੋਂ ਮੋਢ ਸ਼ੁਰੂ ਹਨ। ਫੇਲਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਖੇ 2.30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਗੇ।

11.11.81 ਨੂੰ ਸਤਿਕਰਨ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਏਸੇ ਘਰੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਆਈ ਸੀ।

ਜਾਂਦੇ ਹੋਇਆ ਸਤਿਕਰਨ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੋ ਘਰੇਂ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸੌਂ ਦਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੇਂ 1-C/7 ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਬਾਰੀ ਦੀ ਭੇਟ ਬੀਬੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਰਨ ਭੀਤੀ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਟਾਇਲਪੁਰੀ ਦਾ ਬਤਕਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਨਧੀਰ ਪ੍ਰਾਚੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹ ਦਿਨ ਜਨਤਾ ਬਾਲੰਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਗੇ। ਆਪ ਮੁਸਕਰਾਏ: ਘੱਡਾ। ਮਨਧੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਾਣੀ ਲਗਣ ਲਗਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਆਪ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਸਮੇਤ ਦੇਵੇਂ ਜਿਥੇ ਕੀ ਕਾਢ ਚੁਆਣਾ ਹੁੰ ਭੀਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਛੱਡੇ।

ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਸ. ਸੁਖਪਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜਣ ਆਏ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ਿਸਤ ਢਿੱਡੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਰੀਦ ਵਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਬਲਾਣ ਦੀ ਬਿਮੇਬਾਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਨੰਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਟ': 1. ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੈਸਪਾਡ ਐਮ. ਪੀ. ਰਾਜੇਗੀ ਗਾਰਡਨ ਵਾਲੀਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਟ': 2. ਸ. ਸੁਖਪਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਗਰ, ਮੈਂਬਰ ਇੰਨੀ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ।

ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ: 3. ਸ. ਬਲਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਲੀ ਨਗਰ,

ਜਾਇੰਟ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ: 4. ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ,

ਕੋਰੀਅਰ: 5. ਸ. ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੈ ਸਨੜ, ਹਰੀ ਨਗਰ,

ਮੈਂਬਰ: 6. ਸੰਤ ਜੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀ. ਐਮ. ਐਸ.

7. ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਲੀ ਨਗਰ

8. ਸੰਤ ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਨਵਾਲੀਆ, ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ

9. ਸ. ਜਿਲਨ ਸਿੰਘ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਗਾਰਡਨ

10. ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲਾ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਲੰਨੀ

11. ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਰਾਵਲਾ, ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ,

12. ਪ੍ਰੋ: ਸੁਖਚੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਟੀ ਓਲਟ ਰੰਗਤਕ ਰੋਡ,

13. ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਵੇਂ ਸੌਰ

14. ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮੋਨੇਸ਼ਰ ਭੋਲ, ਰਾਜੇਗੀ ਗਾਰਡਨ,

15. ਬੀਬੀ ਬੇਅੰਤ ਕੋਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ
ਸ. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ
ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ।

8 ਨਵੰਬਰ 1981, ਖੇਤਵਾਰ ਠਾਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਪਰਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ 7.11.81 ਨੂੰ
ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਘੁੱਲੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਖੀਂ ਸੀਵਨ ਨਗਰ ਟੀਮ ਦੇ ਕੰਮ
ਨੂੰ ਵੇਖਾ ; ਪਰ ਮੈਂ ਕੱਲ ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾਕਾਮ
ਹੋ ਕੇ ਪਰਤਿਆ । ਏਥੇ ਲਾਜਪਤ ਰਾਇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਡਲਾਬ ਇੰਪੋਰੀਅਮ
ਵਾਲੇ ਖੁਫਾਟਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ।

ਸੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਨੇ ਇਕ ਬੇਨਾਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਖਾਣੀ ਜਿਸ ਵਿਚ
ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਕੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਹਾਇ ।
ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭੀ ਸੰਬੰਧਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੀ ਚੀੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ
ਦੀ ਬੌਲਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ :

1. ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਛਿਣਕੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ।
2. ਹੁਣ ਪੰਥ ਚਰਿਤ੍ਰੀ ਬਣਾ ਕਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
3. ਵਾਈਟੀਂਡ, ਭਾਣਨ ਬੰਸ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਰਮੁੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਿਛੇ ਹਟ
ਕਰੇ ਹਨ ।
4. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਂ ਛਿਣਕੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪੰਥਕ ਆਕੁਆਂ ਤਕ
ਬਸਾਈ ਹੈ ।
5. ਉਕਥਪੀਆਂ ਤੇ ਹੀ ਚੋਰ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੱਲਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪੁਆਇੰਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ।

ਇਹ ਪੱਤਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਮੁਖੀ ਪੁਛੀਭਨਾਂ ਦੇ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਅ-ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕੇ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦਾਕੀਆਂ ਬਣੇ ਅਤੇ ਭਰਾਬ ਨੂੰ ਬੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਲਮਕਦੇ । ਆਰਿ :

ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਸਿਖੀ ਨੂੰ, ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਅਜੋਕੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ 'ਕੁਰ' ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ 'ਆਦਿ ਕੁਰ' ਜੀ ਦੇ ਅਹਿਕਾਰ ਖਤਮ
ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਕੋਟ ਸਿਸਟਮ ਰਾਏ' ਬੇਤਾਨ ਨੂੰ ਕੀ ਅਕੇ ਲੈ ਆਵੇ, ਜੀਉਂ
ਆਇਆਂ ।

ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਇਹ ਪੱਤਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਜ਼ੋੜ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ 'ਸਿਧਾਬਥ' ਕੋਟਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਕਰੋਲ ਕਾਂਡ

ਕਦੇ ਤਾਂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਿਤਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਅਸੀਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਰਨੀ ਦਲ ਜਾਈਏ ਓਥੇ ਦੁਰ ਭਰਣ ਡਕਾਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਬਾਘਲ ਹੋਈਏ। ਇਹ ਖੁਲੀ ਇਸ ਲਈ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਿਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਮੈਚ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚੇ ਜਿਤ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਅਰ ਗਿਆ, ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਲੂ ਸ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਟੇਡੀਅਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੀ ਏ. ਵੀ. ਸਕੂਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ 2-0 ਤੇ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸ. ਐਸ. ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਨਾਜਪਰ ਨਗਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਪਰਸੋਂ ਵਿਚ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਅੱਜ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਸ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੀ, ਸ੍ਰ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਲਮੀਤ ਕੌਰ ਜਦ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੌਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 6 ਭਾਰੀਖ ਨੂੰ ਥੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਭੈਣ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਚਿੱਲੀ ਭੋਜ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਬਿਰਧਾ ਪੁਰਬਕ ਆਪ ਆਪਣੇ ਕੁਪਿਆਈ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਮਿਲਾਣ ਬਦਲਾਈ।

9 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸੰਮਥਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ

ਸੰਤ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਡਨੀ ਸੁਰਲਚਾਸ

ਸਤਿਕਾਰੁ ਰਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ 'ਚੋਂ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮਿਸਤਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ 80 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਉੱਪਰ ਦੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਡਨੀ ਬੀਬੀ ਕਮਲ ਕੌਰ (75-78) ਬਮੇ ਦੀ ਮਰੀਜ਼ ਸੀ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਅਸੂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਜਾਣੀ ਅਭਿਪਿਆਈ ਨਾਲ ਸਵਾਸ ਵਿਕੌਰਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, 3.11.81 ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਉਹ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਤ ਕਈ। ਸਤਿਕਾਰੁ ਜੀ ਨੇ ਅਜ ਥੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭੋਜ ਸਮੇਂ ਦਰਲਨ ਦਿੱਤੇ।

10 ਨਵੰਬਰ 1981, ਮੰਡਲਚਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ

ਅੱਜ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਮਹ: ਵਿਦਿਆਲਾ ਥੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨੇ-ਮਾਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਲਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ।

ਨਾਬਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸਰਬਰਾਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਮਾ: ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਨੇਜਰ ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵੱਜੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਵਰਤਮਾਨ ਮੈਨੇਜਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਉਪਸਥਿਤ ਸਨ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੜਕੇ ਜੋ 16 ਤੋਂ ਹਿਠਾਹ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ ਜਥੇਦਾਰ ਬੰਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਣਾਹਿਓ, ਕਲ ਬੁਨੈਟਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜਿੰਧੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਨ। ਠੀਲੀਆਂ ਸ਼ਰਟਾਂ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰੀ ਬੱਚੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਲਈ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਰੋਕਤ, ਪਰ ਅੱਜ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸਵੀਂ ਸਦੇਜ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਭਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦੇ ਡਿਠੇ ਥੋਲਾਂ ਨਾਲ ਹਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਥੋਲੇ ਚਲਾਟ ਵਾਲੇ ਉਤਬਾਹੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲਿਆਈ ਰਹੀ।

ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਅਮਰਦ ਅਲੀ ਦੀ ਦਿੱਤਾਜ਼ਰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਾ ਆਏ ਪਰ ਸੇਠ ਰਣਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ, ਸ. ਸੁਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਖੀ, ਸੰਤ ਕਣਕੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਕੁਝਦਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਛੀ ਠਕਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ, ਕੋਠੇਦਾਰ ਬਣਕੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਰਨੀ, ਸ. ਕਣਕੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ, ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੰਡਾ, ਸ. ਕੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਕੁਝਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਵੀਸੀਧ, ਆਦਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁਖੀ ਸਨ।

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ

ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਬੰਟੇ ਕੁਰਦੀ ਸਹਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਕਣਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਨਕਲ ਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਖੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬੋਠਾ ਵਾਹਮ (ਧ੍ਰ. ਪੀ.) ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬਣੀ।

**11 ਨਵੰਬਰ 1981, ਬੁਧਵਾਰ
ਠਾਕੀ ਦਿੱਲੀ**

‘ਕਰਿਆਮ’ ਦੀ ਖਿੱਠੀ

ਸਰਦਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਕਰਿਆਮ’ ਦੀ ਖਿੱਠੀ ਮਿਲੀ, ਉਸ ਨਿਧਿਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਪਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਅਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਤੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਸਵੀਰ

ਭੇਜ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹਦੀ ਖੀਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੂਬਾ (ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੋਬੀ) ਜੀ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਾਃ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸੂਬਾ ਸੀ ਦੀ ਖਿਆਲੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀਰਾਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦਾ ਰਾਜੀ ਹੋਣਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ, ਪਰਸੋਂ ਜਦੋਂ ਠਕਾ ਆਪਨਾ (ਰੋਜ਼ਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ) ਇਕ ਐਡੀਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਂ ਵੀ ਪਾ ਦੇਈਏ ਖਬਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਸਫਾ ਦੀ ਖਬਰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ. ਦੀ ਨੌਰੋਬੀ ਤੋਂ ਰੋਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਹ ਸੁਕ ਗਿਆ। ਬਰਿਆਮ ਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਹੀ ਸਨ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ (ਰੋਜ਼ਾਨਾ) ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਕਰਕੇ ਖਬਰ ਲੁਆਈ। ਕੋਲ (9.11.81) ਵੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆ ਸਾਂ ਉਥੇ ਮਾਈ ਕਿਲਨ ਕੋਰ ਸਪੁਤਨੀ ਮਿਸਤਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭੋਜ ਸੀ।

“(ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਫਾ ਦੇ) ਮਿਲਵਰ ਦੁਬਲੀ ਸਮਾਜਕ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇਜ਼ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੌ ਜੋ ਕਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ਸਤਿਕਾਰਾਂ ਦੀ...ਸਾਨੂੰ ਭੈਣੀਭੋਟਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 300 ਸੌ ਪਰ ਉਹ 500 ਆਏ। 750 ਤਕ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਲਾਗੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਬਰਾਤ ਬਰਾਤ ਖਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਰਿਹਾਇਸ਼, ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਹਿਯਾਗਦਾਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਰ ਪਖ ਬਹੁਤ ਜਲਵੇਲਾਵ ਸੀ...ਜ. ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ 5½ ਕੁਠਾਣ ਕਾਂ ਤੇ। ਕੁਝ ਹੁਸ਼ਿਆ ਸਫਾ ਨੂੰ ਦੇ ਗਿਆ। ਇਕ ਲਖ ਦੇਣ ਬਰਾਤ ਹਾਠ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਗਿਆ।

“ਬਾਸਕਾ (ਹਰਵਜਨ ਸਿੰਘ ਬਟਾਲਾ) ਅਮੇਲਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ। ਵੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੀ ਆਸ ਤਿਉਂਦੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੇ ਸਕੱਤਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਜਾਈ ਹੈ ਤੇ ਮਿਲਵਰ ਦੁਬਲੀ ਕਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਾ ਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਕੀਤ ਹੋਈ ਨਹੀਂ।

“ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਜਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੈਂ ਹਲ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜੇ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੇ ਅਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਉਹ ਕੀਤਾ ਦੁਬਲੀ ਤੇ ਹਾਠਰ ਕਰੂਰ ਕਾਹੀਲਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਹਿਲੋਂ ਕਹਿਣਾ ਕਾਹੀਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਕਲੰਤਰ ਗਿਆਨੀ ਸੀ।”

ਇਸ ਕੋਲ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਰਕਲ ਕਾਸਰਾ ਖਿਰੋਈ ਰੁਖ ਕਥਾ ਸੀ। ਕਾਰ ਕਾਰ ਕਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੋਰ ਕੋਲ ਦੇ ਚਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਾਸਰੇ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਸਿਰ ਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਮ ਗੁਰੂ ਠਾਨਕ ਚੰਡ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਰਬ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਮਨੋਦਿਆਂ ਇਹ ਦਿਨ ਧੂਮ ਧਮ ਠਾਨ ਮਨਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਫ਼ੀਨੀ ਕਮੇਜ਼ ਨਗਰ ਦੀ ਧਰਮ-ਸਾਫ਼ਾ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਣੇ ਤੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਦਾਹ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਠਾਨ ਖਾਫ਼ੀਫ਼ ਕਰ ਦੇ, ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਲ ਸਿੰਘ ਠਕੋੜਾ

(ਸਰਸਾ) ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵਰਣ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਭੱਲ ਮਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫੁੱਲਾਂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਖੁਸ਼ ਵਰਤਿਆ।

ਰਾਤ ਨੂੰ 8.30 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ
ਸੰਗੀਤ ਦਰਬਾਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਦੇ ਲੜਾਕਿਆਂ
ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਬਦ ਗਾਇਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਰੰਗੀ
ਵਾਦਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਬਦ, ਸੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਿਤਾਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਣ
ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗਾਇਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰੋਦ ਅਤੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ
ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਦਫਤਾ ਨਾਲ,
ਮੋਹੀ ਸਕੰਤਰੀ ਹੋਣ, ਪਰਵਾਨ ਬਹੁਆ। ਫਲਪੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਣ
ਦਿਨਾਮ ਵੰਡ, ਚੁਰਗੜੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ।

ਇਹ ਉਦਮ ਧਰਮਸਾਲਾ ਸਕੰਤਰ ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੰਡਾ ਦਾ ਸੀ।

ਰਾਤ ਬਰਸਾਰ ਵਾਲੀ ਰਹੀ।

12 ਨਵੰਬਰ 1981, ਚੀਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰਾਂ ਨੇ ਆਣ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨਾਗਰ ਸੀ
ਬਾਹਰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਨੇ, ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਫਿਲਾਂ। ਮੈਂ ਮਿਲ ਕੇ ਘਰ ਆਉਣ ਲਈ
ਆਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ, ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਘੁੱਲਾ ਕੇ ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਬਦ ਬੀਰਤਨ ਰਿਫਾਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਵਾਣ
ਲਈ ਜੇ ਮੈਂ (ਕੁਰਮੁਖ ਨੇ) ਕੁਮਿਤਾ ਦੇ ਹੱਥ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜੇ. ਹਰਚਰਨ
ਸਿੰਘ ਅੰਮ. ਪੀ. ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਯੂ. ਐਨ. ਏ.
ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹਨ। ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਮੈਂ ਵੰਡਾਰਾ ਲਿਖ ਦਿਆਂ। ਮੈਂ ਸਤਿ
ਬਚਨ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਸੀਂ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਮ' 11 ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਰਾਜ
ਬਣ ਭਾਰੀ ਮਾਰਦੀ, ਕੰਠਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਤਾਂ ਕੰਠੀ ਨਵੀਆਂ ਕੰਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਪਲਾਟ
ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੇ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਬੁਢਿਕ ਟੁੰਦਲੜ ਵਾਤਿਆਂ
ਦੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਹੋਟਲ 'ਬਰਿਆਮ' ਵਿਚ ਹਨ।

ਅੱਜ ਭਲਕ ਰਿਹਾਈ

ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੱਕ 'ਬਰਿਆਮ' ਘੁੰਮਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸੁਆਗਤ ਕਰਤਾ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਕੁਪਿਆਣਾ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਥਾਥੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਹਰਚਰਨ
ਸਿੰਘ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਫਾਈਲ, ਦਸ ਦਿਨ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਬਿਮਾਰ

ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਬੱਸ ਅੱਜ ਫਲਸ ਵਿਚ ਰਿਹਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਸੋਨ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਹਲ 11/10 ਵਿਚ, ਉਥੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਰਹਾਮ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਅੱਜ ਦੇਖੇ ਹੀ ਫਕਟਾ ਹੈ।

ਬਰਾਏ ਤੇ ਕੋਠੀ 11/10

ਪੁਰਖਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਦੇਖੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਡਤਾ ਕੁਰੂ ਤੇ ਚਰਨ ਪਵਾਰੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਅੰਦਰ ਛਾਏ ਤਾਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਥਾਪ ਫਰ ਹੋ ਸਨ। ਮਨਚੰਦਾ ਦਾ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਭਾਗ ਆ ਕੇ ਮਨਚੰਦਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਸ 15000/- ਮਹੀਨਾ ਉਹ ਕੋਠੀ ਦਾ ਅੱਧ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਰਧਾ ਬੀਤੀ ਤਾਂ ਜਦ ਤਕ ਆਪਣਾ ਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਤਦ ਫਰ ਦੇਖੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦਾ ਸਮਾ ਦੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸਟੇਡੀਅਮ ਕਾਏ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਮਰਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੀ ਹਾਥੀ ਟੀਮ ਆਪਣੇ ਬੱਚ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਅੰਧਿਆਪਕਾਂ ਮਾ: ਇਲਾਹ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ ਸਿੰਘ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਸ. ਬਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਹਾਥੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ

ਪੋਰਬ ਹੋਣ ਕੁਝ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਰ ਨਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਚਰਚਣ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਆਸਮਾਨ ਕੁਝ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ, 1.20 ਵਜੇ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਕਲੇ ਮਾਰ ਪੈਣੀ ਕੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਕੁੰਪ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਫੇਰ ਬਣੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਕੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅੱਠ ਨਿਕਲੇ ਨਿਕੀ ਬਣੀ ਦੀ ਬਲਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠਦੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ ਅਤੇ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜ ਗਈਆਂ। ਤਦ ਫਰ ਨਾਕੁਰ ਚਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸੁਖਚੇਖ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਿਲਨ ਆਏ। ਕੁਰਸੀਆਂ ਵਲ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚੇ, ਸਵੈਦ ਬਣੇਣਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਮਰਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਭਾਣ ਰੰਗ ਦਾ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਕਸ਼ਣੇ ਛਾਹੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਪਿੱਠਾਂ ਉੱਤੇ ਛਾਪੇ ਸਨ, ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਵੈਦ ਜੁਰਾਬਾਂ ਨਾਲ ਬੱਚਾਂ ਵਾਂਗ ਦੁਰਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ। ਜਲੰਧਰ ਸਪੋਰਟ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬੱਚੇ ਮਤਕੁਤ, ਨੀਲੀਆਂ ਬਰਟਾਂ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਅਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਜੁਰਾਬਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਆਏ।

ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਪਰ ਜਲੰਧਰ ਸਪੋਰਟ ਸਕੂਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਾਥੀ ਰਿਹਾ। ਪੁਰਖੀ ਪਲਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ 2 ਵਜ ਕੁਝ ਸਨ ਪਰ ਅਸਮਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਫਕਤੁ ਸੀ।

ਆਹਿਸਰ-ਅਹਿਸਰਾ ਸਫ਼ੈਦ ਬਰਟਾਂ ਵਾਲੇ ਨੀਲੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਕਈ ਸਾਬਣ ਕਾਰਨਰ ਨੀਲੀਆਂ ਬਰਟਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਧਾਥ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਦੋ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਸਫ਼ੈਦ ਬਰਟਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਨਾਕਾਮ।

ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਗ਼ੈਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ : ਵੇਖੋ ਏਟਾ ਸੈਕੰਡ ਹਾਫ਼ ਵਿਚ ਦਾਈਟ ਬਰਟਾਂ ਵਾਲੇ ਗੱਲ ਕਰ ਜਾਣਗੇ, 2.18 ਵਜੇ ਘੰਮ-ਘੰਮ ਮੀਂਹ ਉਤਰ ਪਿਆ। ਸਭ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਚਾ ਹੇਠ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਬੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਦਰਬਾਰੀ ਵਿਚ ਸਨ।

ਸਾਡੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਦਰਬਾਨ ਅੱਜ ਲੇਟ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਉਠ 'ਬਲਿੰਸ' ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕਦੇ 4 ਭੇਂ 5 ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਵਲ ਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਬੈਠੀ C 1/6 ਵੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕਦੇ ਸਨ।

ਦੋ ਬਾਈਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ

ਏਥੇ ਹਾਲ-ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਯਮਤਰ ਵਿਣ ਕਦੇ। ਸੇਰਡਾਂ ਆਉਂਦੇ ਲੋਕ ਪਈਆਂ ਪਰ 5.15 ਹੋ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁ ਥੋਂ ਚਰਚਨ ਨਾ ਹੋਏ। ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਲਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪੁਰਾਣ ਨਿਵਾਜ ਨ ਜਾ ਕੇ ਫਲੜੀ ਗੋਰੀ ਹੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 5.30 ਵਜੇ ਆਸਟ ਡੇ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਸੁਖਦੇਵ, ਮੋਹਣ, ਬਲਜੀਤ, ਪਿੰਡੀ ਹੋਰੀ ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਹ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸੁਰ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਲਗੇ : ਗੁਣ ਨਾਚ ਧੁਨਿ ਆਨੰਦ ਬੈਦ-(ਯਮਨ)

ਮਨਚੰਦਾ ਵਲ ਇਸ ਬੋਲੇ ਸਾਰੇ ਝਿਮੇਬਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸੇਠ ਜੀ ਵਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਾਰਾ ਜੀ, ਸਥਿਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੇਠ ਪੂਰਕਾ ਜੀ ਸਨ। ਏਥੇ ਡੱਕ ਪਿਆ ਤੇ ਇਹ ਮਨਚੰਦਾ ਕੇ ਕਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਨਿਰਨੇਮ ਦੀ ਅਲਾਜ਼ਾਸ ਹੋ ਕਈ।

ਅੱਜ ਬੀਨ ਬਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ।

ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

8 ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਬੈਠੀ 1-6/ਬੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਕ-ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਮੇਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਆਗਤ ਸਚਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਭਿਨੰਦਨ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਸਲਾਮ ਕੇ ਸਚਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਬੋ ਢਲ ਰਹੇ 'ਸਰਬ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਇਹ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਬੈਠਦੇ ਕਦੇ, ਸੇਠ ਤਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਨੁਭਾਵ ਕਰਦੇ ਕਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਦੇ ਕਦੇ। ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨਾਲ ਦੋ ਆਇਸੀ ਹੋਰ ਹਨ। ਇਕ ਕੋਮਰਾ ਸੇਠ ਇਕ ਸੇਵਕ ਜਾਂ

ਬਾਈ ਗਾਰਡ । ਕੌਲਚਾਰ ਸੁਣ ਬਾਈਏਂ'ਤ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਚੱਲੀ ।

ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਸਵੈਦ ਕੋਟ ਪੇਂਟ ਵਿਚ ਸਜਦਾ ਬਤੀ ਜੋੜਿਆਸਾ ਅਤੇ ਬਰਧਾ ਨਾਲ ਕੌਲਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਬ੍ਰੀ ਹੈਂਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰਿਆਰ ਸਾਂ ਘਰ ਮੇਰੇ ਭਾਭਾਂ ਨੂੰ ਆਪਦੇ ਦਰਬਨ ਦੇਖੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ।

ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਿਚ ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਟਰਲਡ ਵੇਜੀਟੇਰੀਅਨ ਢਾਹੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਚ ਕਰਕੇ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਿਚ ਬੁਝਾਓ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰੀਤ ਕਰਵਾਓ ।

ਰਾਤ ਦੇ 8.08 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ, ਭਾਈਆਂ ਪੰਡਾ ਪੀਠੀਆਂ ਬਿਛਟੀਆਂ ਢਾਣੇ ਆ ਕਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸਾਰੀ ਸਪਟਬਾਈ ਦਿੱਤੀ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਢਾਹੇ ।

ਸਾਡੇ ਜਾਚਿਆਂ ਹੀ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀ 'ਬਰਿਆਮ' ਦੀ ਪੇਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਨਾਲ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਪੀ ਸੀ ।

ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨੇ ਭਾਈ ਭਾਭਾ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੈਂਟਾ ਕੀਤੀਆਂ ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤੋਂ ਦਿਲਾਵਾ ਸਤੀ ਜੰਡ, ਜੇਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਮਾ: ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ੍ਹਾ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਭਾਰ, ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਟਿੰਬਾ ਲੈ । ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗੋਡੀਓਕੂਡੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ 4000 ਆਦਮੀ ਸਾਡੇ ਵੇਜੀਟੇਰੀਅਨ ਹੋਟਲ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਪਸ਼ੂ ਤਾਂ ਮਰਨੀਂ ਬਚੇ ।

8.20 ਵਜੇ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਨੇ ਜਾਟ ਤਰਿਆਂ ਨੇਜਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਦਰਬਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖੋਚਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਾਂ ਨੇ ਕੌਲਚਾਰ ਸੁਣ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਡਾ: ਸੁਚਾਟ ਵੀ ਜਿਉਂ ਕੇ ਰਿਉਂ ਬੈਠ ਗਏ ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੋਝੀ

8.30 ਵਜ ਕੁਝੇ ਸਨ ਚਾਰ ਦੇ । ਏਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਢ ਆ ਗਏ : ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੀਸ ਕੈਸ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਭਾਈ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੁਟਾਨ ਲਈ ਰਿਆਰ ਹੋ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਘੇਰਾ

ਬਭ ਗਿਆ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ, ਹਾਕਮੋਨੀਅਮ ਅਤੇ ਤਬਲੇ ਜੋਤੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਜੀਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ, 'ਕੱਟਣਾ ਨਿਧਾਨ' ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਜੀ ਸਿੰਘ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮੁਰਤੀ ਬਣੇ, ਇਕਾਕਰ ਚਿਤ, ਲੈਂਦੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਝੁਲਦੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਹਾਦੀਆਂ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤ ਸੁਣ ਸੁਣ ਗੀਧੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਪਿਤਾਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤਸੱਲੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ।

§ 45 ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਬਦ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਕਿਹਾ : ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ਬੈਠਿਆਂ ਉਤੇ, ਆਪਾਂ ਕੁਆਰਾ ਬੜਾ ਖਿਖਤਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਨੇ। ਕਰਤ ਬਰਤੀ ਢਾਹਲੀ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਿਆ : ਬੋਲ 3 ਕੀਰਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਗਲਾ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਫਿੰਦਿਆ ਕਿਹਾ : ਇਨਾਮ ਮੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਬੀੜ (ਨਸਲ) ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਅਜਾਂ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਢਾਹ ਹੈਂ ਹੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਰਾਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ 'ਕੁਰਮਤ ਕੀਰਤਨ' ਨਾਮੀ ਛਪਵਾਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਲਈ ਤਾਂ ਸ. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਸੂਰ ਹਥੀਂ ਵਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭ ਵੁਲਾਇਆ। ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਕਿਹਾ : ਕੋਸਿਆਂ ਚੀੜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧੀ ਵਾਰ ਹੀ ਛਾਵਿਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕਰੂ ਹਚਨ ਕੀਤਾ : ਹੁਣ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਮਿਲਣਾ।

ਭਾਈ ਨਾਮਿਸ਼ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਬੜਾ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਮੁਸਦਾਰ ਮੰਗਣਾ ਚਰਣ ਕੀਤਾ।

ਰਾਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਕਜਾਹ ਕਪੜੇ, ਕੁਝੇ ਮਾਲੀ ਚੰਗ ਦੀਆਂ ਘੋਰਕਨਾਂ ਅਤੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਸਕੰਦ ਸਾਣੇ। ਅੱਜ ਉਹ ਪੁਸਤਕ-ਕੁਰੂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਦੇਹਧਾਰੀ ਹੈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਕਾਸ ਸਤਿਕਰੂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੂਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਬਦ ਸੀ : ਕੁਰ ਮਨਾਰਿ ਪ੍ਰਿਆ ਬਦਿਆਰ ਸਿਉ ਚੰਗੁ ਬੀਆ। ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਜਾਪਈ ਸੀ। ਟੋਕ ਦੀ ਰਾਹ 12 ਮਾਰਾਂ। 'ਕੰਸੀ ਤੇਰੇ ਵਰਸਨ ਕੀ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੀ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਆਨੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾ: ਸੁਚਾਟ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮਰਾਮ ਵੁਲ ਕਏ। ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਵਲ ਇਕ ਟੱਕ ਰੋਖੀ ਜਾਣ। ਬਏ-ਬਏ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿਰ ਢਿਲਾਣ।

9 ਵਜੇ ਬਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭਾ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਛੇਟ 300/- ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਉਠਦਿਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜ, ਬੋਲ ਆ ਕੇ, ਕਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ।

ਬੈਂਗਲੋਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

9.15 ਤਕ ਬੈਂਗਲੋਰ ਦਾ ਰੋਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ, ਰੇਖ ਰੇਖ ਹੋਣਾ ਆਏ। ਅਤੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਤੱਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਦੇਵੇਂ ਚਿੰਤੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨਿਰ ਉਪਰ ਆਏ ਤੇ ਬੈਠਣ ਬਾਬੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠ ਦਾਖ਼ਤਾ ਗੋਰੀ। ਮੇਰੇ ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਨਰ ਵਿਦਾਹਤ ਉਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਪਤਨੀ ਚੀਕੀ ਕੁਲਵੰਤ ਬੋਰ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕੁਝ ਅਰਥ ਮਾਜਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਕ ਬਖੇੜਾ

ਉਧਰ ਮੈਨੂੰ ਸ. ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕਮੇਰੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਗੰਧੀ ਨੇ ਗਲੇ ਬੇਸਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਕਤਾ ਗੱਡਾ, ਚੈਲੇ 'ਚੋਂ' ਗੱਡੇ ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਲੀ ਨੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਵਾਲੀ ਗੰਧੀ ਦੇ ਕੁਹੇ ਉਪਰ ਇੱਥੇ, ਇਹਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਾਘਤੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਗੰਧੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੱਲ ਕਤੀ ਦੁਖਿਆਰੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਧੂਸੀ ਵਾਰ ਉਪਰ ਗਿਆ ਸ. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਕਰ ਅਤੇ ਸ. ਕਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ, ਵਰਾਣਾ ਦੀ ਪਿਛੇਤਾਣ ਸੁਟ ਕੇ, ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੀਪੋਰਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੁਕ ਨੇਰੋਈ

ਸੰਭ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਲਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੇਵੇਂ 6.45 ਤੇ ਸਹਾਬ ਨੇ ਉਡਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਓਦਾ ਅਤੇ ਮੁਕ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਲਾ ਨੇਰੋਈ (ਈਸਟ ਅਡਰੀਕਾ) ਨੂੰ ਉਡਣੀ।

19 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਸਕੰਧਰ ਨਾਭ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਕਟ, ਮਾ: ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾ (ਸਰਸਾ), ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਅਤੇ ਮੇਂ, ਇਕ ਕਮੇ ਹੀ ਸ. ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸਟੇਤੀਅਮ (ਕੋਲਕਾ) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਘੁੰਮ ਗਏ। ਧੁੱਪ ਟਿਕ ਕੇ ਲਕਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਸਿੰਘ ਵਰਕਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨਾਮਯਾਤੀ ਵਧੇਰੇ ਸਨ, ਪੋਰਚ ਬੈਠਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੋਏ ਹਾਂ ਪੁਰਬ ਦੇ ਪਾਸੇ ਸਟੇਦ ਕੁਨੇਦਾਂ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਨੀਲੀਆਂ ਸ਼ਰਟਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ-ਪਿਤਾਗੀ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਨਿਕੀ ਨਿਕੀ ਦੁਤਰੀ, ਕੱਡੀਆਂ ਕੱਡੀਆਂ ਟਾਪਾਂ, ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ, ਪਿਛਾਹਾਂ ਨੂੰ, ਬਾਜ਼ੂ ਖੁਮੇਟਣੀਆਂ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ।

ਫਿਰ ਪੂਰੇ 1.30 ਵਜੇ ਮੈਦਾਨ ਅੰਦਰ ਚੈਂਡਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਡਟ ਕਈਆਂ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਤਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ 3 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸਫੇਦ ਬੁਨੇਟਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਹੋਣੇ ਮਸ਼ਾਂ ਬਚਿਆ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦਬੋਆ ਰਹੀਕੇ ਨਾਲ ਮੌਕਾ ਜੰਤਾਲਿਆ। 8 ਮਿੰਟ ਤੇ ਚਿੰਟੀਆਂ ਬੁਨੇਟਾਂ ਵਾਲੇ ਨੀਲੀਆਂ ਬਰਟਾਂ ਦੀ ਤੀ ਫਿਰ ਕੋਂਦ ਲੈ ਗਏ, ਉਹ ਦੀ ਮਸ਼ਾਂ ਹੀ ਗੋਲ ਹੋਣੇ ਬਰਾ ਸਕੇ।

ਏਕਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਬਜਦੀਆਂ ਹਨ। 1.40 ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਸੰਕਟ ਟਲ ਗਿਆ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਬੀਤੇ ਤਾਂ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਨੇ ਨੀਲੀਆਂ ਬਰਟਾਂ ਦੇ ਡਾ ਦੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਡੱਬੀ 'ਗੋਲ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਚੁੰਜ ਪਏ। ਪਰ ਗੋਲ ਡਲਤ ਸੀ।

ਖੇਡ ਵਧੇਰੇ ਲਗਮ ਹੋ ਗਈ। ਦਰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਬਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੁਹਾਂ ਪਾਸੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵੀ ਠਾਢ ਹੀ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ...2 ਵਜੇ ਸਫੇਦ ਬੁਨੇਟਾਂ ਨੇ ਮਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਗੋਲ ਬਢਾਇਆ। 4 ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਿਆਂ ਨੂੰ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਫਿਰ ਸਾਹਮਣਾ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦਾ... ਦਰਬਰ ਬਣੇ ਅੱਖੇ ਹਨ ਕਿ ਡੱਬੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕੀਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਨੀਲੀਆਂ ਬਰਟਾਂ ਨੂੰ ਚਿਪਕਾ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਪਲ ਹੀ ਸਫੇਦ ਬਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ। ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਦਰਬਰਾਂ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਦੀ ਚੁੰਜ। ਇਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸਫੇਦ ਬਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ...ਫਿਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੈ ਰਿਹੀ।

2.10 ਤੇ ਹਾਫ਼ ਟਾਈਮ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਬਚਾਅ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਲਦੀਬ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਪੋਰਟ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ ਨੇ 7 ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਲਾਏ 3 ਸਫੇਦ ਬਰਟਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੜਾ ਸਮਤ।

ਸੈਫ਼ਤ ਹਾਫ਼ ਵਿਚ ਨੀਲੀਆਂ ਬਰਟਾਂ ਡਾਬੂ ਹਨ। 2.18 ਡਰ ਦੋ ਵਾਰ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਮਸ਼ਾਂ ਵੀ ਗੋਲ ਹੋਣੇ ਬਢਾਏ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰਾ ਬਾਕਾਇਦਗੀ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਸਕੂਲ ਨੇ 2.32 ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡੱਬੀ ਸੀਟਾ ਤੇ ਉਨ ਕੇ ਖਡੇ, ਕਦੇ, ਹੋ ਹੋ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ।

3 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜਾ ਗੋਲ ਭੇਟ ਹੋਂ ਮਸ਼ਾਂ ਬਚਿਆ। 2.37 ਤੇ ਚਿੰਟੀਆਂ ਬੁਨੇਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਗੋਲ ਵੇਰ ਨ ਥਈ। ਇਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਪਰ ਰਹਿ ਕਦੇ।

ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਸਫੇਦ ਬੁਨੇਟਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀਆਂ ਮਾਰਨ ਤਕ ਵੀ ਆ ਕਦੇ, ਪਰ ਗੋਲ ਕਾਫ਼ੋਂ ਬਚ ਕਈ। ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਸਾਥ ਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਹੋਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਉਂ ਹੋ। ਤੇ ਲਉ ਅੰਤਮ

ਮਿੰਟ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੈਠ ਰਾਹ ਗਏ ।

ਦੂਟ 7.30-7.30 ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਮਿਲ ਗਏ ਦੂਹਾ ਟੀਮਾ ਨੂੰ । ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਰਹੀਆਂ । ਫਿਰ 5-5 ਪੈਨਲਟੀ ਸਟਰੋਕ ਮਿਲੇ । ਇਸ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰੀ ਦੇ ਜਿਤ ਗਏ ! ਅਤੇ ਇੰਝ ਸਾਡਾ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਭਰਾਪ ਸੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ।

16 ਨਵੰਬਰ 1981, ਬਨੀਵਾਰ

ਮੀ. 10

ਮੇਰੇ ਪਰ ਬਾਨੀ ਦਾ ਆਕ੍ਰਮਿਤ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਕਾਇ । ਸਵੇਰੇ ਆਪਾ ਦੀ ਢਾਹ ਪਿਛੋਂ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਣੇ ਹਨ । 6 ਵਜੇ ਤਕ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੋ ਅਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਉਥੇ ਕ੍ਰਾਉਂਡ ਨੂੰ ਖੁਦਸੂਰਤ ਪੰਡਾਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਟਿਆ ਵੇਖਿਆ । ਸਾਡਾ ਇਹ ਮੇਲੇ ਵਰਗਾ ਸੀ । ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੀਰਤਨ ਉਥੇ ਮੈਂ ਉਠੇ ਸੀ । ਠਾਕੁਰ ਬਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਏ ਸਨ । ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਉਪਸਥਿਤ ਸਨ । ਇਹ ਢਾਹ ਵਜੇ ਦੇ ਬੈਂਡਲੋਰੋਂ ਆਏ ਸਨ । ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਮੈਂ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਿਆ । ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਚੀਠ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਨ ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇ ਲਗਦੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਚਾਜੇਰੀ ਕਾਰਡਨ ਵੀ ਲਗਦੇ ਨਾਲ ਬਾਨੀ ਸੀ । ਅੱਜ 14 ਲੋਕੋਂ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਸਮੀ ਹੋਈ ਬੇਦੀ ਦੇ ਹਥਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਅਗਨੀ ਦੁਆਲੇ 7.05 ਤੇ 'ਹਰਿ ਪਹਿਲਤੀ ਲਾਵ' ਨਾਲ ਦੋਹੇ ਹੋਣ ਲਗੇ । ਸ. ਭਾਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਰੇ, ਸ. ਕੁਚਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲਾ, ਫੇਰੀਆ (ਧੂ. ਪੀ.) ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਲਾਈ ਵੀ ਅੱਜ ਹੋਈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਭਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਵਿਰੋਂ ਪੋਰੇ ਸ. ਕੁਚਰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਅੱਜ ਹੀ ਹੋਇਆ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕਪੁਰ ਵਾਲੇ ਜੰਗ ਆਠਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਵੀ ਅੱਜ ਹੀ ਦਿਆਹਿਆ ਗਿਆ ।

ਇਕ ਥੀਥੀ ਦੀ 'ਚਰਿਅਮ' ਠਾਕ ਨਾਮਧਾਰੀ

ਅੱਜ ਉਸ ਬੇਲੇ ਬਲੀ ਮੇਜ ਬਣੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਿਨੀ ਕਸ ਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ । ਯੰਗ ਵਿਚ ਓਤਕਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ । ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਲਈ ਚਾ ਬਣਾ ਲਈ । ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ੀਟ ਤੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਪੱਛਤੀ ਹੋਈ ਸਵੇਦ ਸਾੜੀ ਵਾਲੀ 55-60 ਸਾਲਾ ਇਸਰਬੀ ਚਿਟਰ ਉਠੀ । "ਦਾਖ ! ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੀ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾ ਦੇ ਮਾਨਿਕ ਹੋ ?" ਸਾਰੀ ਕੱਤੀ ਬੀਬੀ ਵਲ ਵੇਖਣ ਲਗੀ : 'ਚਰਿਅਮ' ਜੀ ਚੈਰਾ, ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ ।

ਖੋਲ੍ਹੇ : ਮਾਰਾ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ ?

"ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ ਪੱਛਦੇ ਓ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਰਕੂਤਾ ਦੱਸੀਆਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।" ਕੋਲ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਰਾਨੀ ਫਾਲੀ ਸੀ। ਲੋਕੀਂ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਲ ਦੇਖਣ। ਮੈਂ ਮਾਈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਬੀਬੀ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਉਂ ਦੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਅਲਰਜੀ ਦੇ। ਕਿਹੜੀ ਕੋਲ ਹੋ ਗਈ ਤੂੰ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਦੇ।" ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ : "ਰੂਸੀ ਮੋਰੀ ਨਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਓ, ਤੁਸਾਂ ਅਕਾਰਨ ਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਠੱਕ ਦਿੱਤਾ ਦੇ।"

"ਮੈਂ ਸਭ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ!" ਬੀਬੀ ਬਸ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਈ, ਉਹਦਾ ਸਟਾਪ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਨਾਲ।

ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਾਤਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਡੀਅਰ ਨਾਲ ਆਏ ਸਾਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੀ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੇਜ ਦੇ ਫੱਟੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ-ਜਿਲਣਾ ਸੀ।

ਭੋਬੀ ਜਿਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰਕੇ ਸ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਸ਼ੇਂਸੀਤ ਦੇ ਗਏ। ਨੌਜਵਾਨੀ ਕ੍ਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਬਲਦੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਲ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਟੀਮ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : ਐਂਪਾਇਰ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਭੀਤੀ ਹੈ। ਬਣਾਇਆ ਅੱਧੇ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਉੱਚੀ ਉਠਾਈ ਭਹੀ ਬਾਠਟ ਬਾਠਨਰ ਲਈ ਕਿ ਐਂਪਾਇਰ ਨੇ ਸੀਟੀ ਕਜਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਟੀਮ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਸੀ।

ਕੋਭੇ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਕ੍ਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ। ਨਾਲ ਸਨ ਸੈਂਡ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਬਰ। ਇਹਨਾਂ ਆਕ੍ਰਹਿ ਭੀਤਾ, ਅਜੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੱਲੀਏ, ਕੋਭੇ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਕਰ ਸ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਸੁਹਕੇ ਸਬੰਧ ਕਰਮੀਬਧ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿੰਟਿੰਗ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ, ਭੀਠ, ਸ਼ੰਕਲ, ਪਰਬਰ ਵਾਲੇ ਇਕ ਚੀਕਾਰੀ ਫਿੱਤਰ ਸਾਮਾਣੀ ਚੀਕਾਰ ਉੱਤੇ ਰਿਪਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ 'ਪਾਰ ਜੇਨਿਅ' ਅਕਤੂਬਰ 81 ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕ੍ਰਿਜੇਬ ਕ੍ਰਿਪਾਭੀ ਨੇ ਕਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਧ ਕੇਖਿਆ "ਸੁਲੀ ਬਥਦ ਉਥਰੋਗ" ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਤਹਿਰੀਬ ਤੇ ਵੰਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਦੋ ਕਲਰ ਗਿਆਨੀਆਂ ਹੀ ਸਨ।

ਕੋਲਬਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੀਸੀ ਦਿੰਦਗਾ ਭਾਈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ 16.10.80 ਨੂੰ ਅਥਾਠੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹਿਤ ਕੋਲ ਬਾਰ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਓਦੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਾਣੀਆਂ ਦੀ ਆਖ ਹੁਦਰਬਾਧੀ ਨੂੰ ਨੌਬ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਮ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰਵਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਚਾਜਨੀਤਕ ਆਕ੍ਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲੇ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹਾਉਸ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਭੀਤਾ, ਪਰ ਹੱਸਪਾਲ ਜੀ ਤਾਂ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. (ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ) ਵਿਚ ਨਿਉਯਾਰਕ ਵਿਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੇਲੇ ਉੱਤੇ।

ਫਿਰ ਵੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਤੋਂ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੰਸੀਜ਼' ਦੇ ਪਤੇ ਤੇ ਫੋਨ
ਆਇਆ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਣਾ ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰ
ਪਹੁੰਚਣ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੋਨ ਸੁਣਿਆ
ਅਤੇ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ
ਸ. ਜੋਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਮਾ:
ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਿਸ਼ਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਟੇਵਾਲ, ਸ. ਜੋਦਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਨਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਹੀ ਡੈਲੀਫੋਨ ਕੁਪ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੀ. ਏ. ਨੂੰ
ਇਹਨਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਖਾਸ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।
ਸ੍ਰੀ ਫੋਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਕੋਈ ਕੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਫਿਰ ਬਟਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿਠਾ ਕੇ ਫੋਨੀ
ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੱਲ ਬਰਨ ਦੀ ਫੋਬਲ ਗੀਤੀ ਜ਼ਰੀ ਪਰ ਅੱਜੋਂ ਅਵਰਾਹ ਸਿੰਘ (ਫੁੱਲਟ)
ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਾਈ ਹੈ, ਅੱਧੇ ਪੈਂਟੇ ਘੰਟੇ ਵਾਅਦ ਹੀ
ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪ ਕੱਲ ਗੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਕਿਰਾਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਸਿ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਚੰਕਦੀਆਂ ਨਾਲ ਰਹੇ ਹੋਏ
ਹਨ। ਏਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕੱਲਬਾਤ ਲੋਕੋਂ ਨਾ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਚੰਡ ਮਨਿਸਟਰ) ਅਤੇ
ਨਾ ਹੀ ਚੰਡ ਸਿੰਘ (ਕ੍ਰਮਿ ਮੰਤਰੀ) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸ. ਜੋਦਾ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਅੱਜ ਦੇ 'ਨਵ ਭਾਰਤ' ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਕਲ ਵਾਲੇ ਲਹਿਰੂ ਹਾਈ ਸੇਥ
(ਸੁਨੀਅਰ) ਦੀ ਮਾਰ ਲਾਈ ਗਈ।

ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਬਾਡ

ਕੋਲ ਸੋਨ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਜੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜਲੀ (ਅਧਰੀਕਾ ਦੇ ਗੋਨੀਆ ਦੇਖ ਕੀ ਭਾਜਧਾਨੀ)
ਦੇ ਭੰਡ ਨਮਿਤ ਦਰਬਨ ਦੇਣ 15.11.81 ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। 16.11.81 ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ
ਲਈ ਜਹਾਜ਼ੋ ਚੜ੍ਹ ਆਉਣਗੇ। 17.11.81 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਣਗੇ।

ਪਰ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਦਫਤਰ ਕਰੋਲ ਬਾਡ
ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ 21.11.81 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ।

16 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁਝਮਣੀ ਦੀ ਸੁਰਕਸ਼ਾਸ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਚ ਨੇ ਅੱਜ ਇਕ ਬੜੀ ਦੁਰਯਾਦ ਪੂਰਣ ਮਥਰ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੌਰੰਬੀ ਜਾਣ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਹਿਤ ਆਏ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝਮ ਅਤੇ ਕੁਝਮਣੀ ਜੁ ਮੁਥਾਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਰਬਨਾਂ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਹਿਤ ਹੀ ਆਏ ਸਨ, ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਹੀ ਫਾਰ ਹਾਸਲੇ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਕਾਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀ ਕੁਝਮਣੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਹੱਟੇ ਪੈ ਗਏ ।

ਇਸ ਦੁਖਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣ ਚੋੜੇ ਆਇਆ ਕਿ ਮੁਜਬਰ ਕਦੇ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

21 ਨਵੰਬਰ 1981, ਬੁਧਵਾਰ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਛੁੱਟੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੇਟ ਪੀੜ ਨਾਲ ਡੁਕਪਿਆਂ ਬੀਤੀ । ਡਾਕਟਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਕੱਢ ਫਰਕ ਨ ਪਾ ਸਕੀਆਂ । ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ, ਕਿਸੇ ਮੈਥੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਚਿੱਲੀ ਆਮਦ ਦੀ ਸੀ ਨੌਰੰਬੀ ਵਲੋਂ । ਵੱਡੇ ਦਾ ਭਿਰਰ ਮਨ ਵਿਚ ਲੈ ਮੈਂ ਸ ਹੋਸਪਲ ਅੰਮ, ਪੀ. ਡੀ. ਯਰ ਗਿਆ । ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਮਿਲੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਰਾਤ 12-1 ਵਜੇ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਸੀ ।

ਥੋੜੇ ਲੜਕੇ ਮਨਜੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੀਰ ਸੁਖਬੀਰ ਭਵੀ ਡਾਕਟਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਤਾਂ ਕੇ ਆਪ ₹.45 ਸਵੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪੁਰਾਪ ਨਿਵਾਸ ਪੁਰਾ ਹੋਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਰਾ ਕੁ ਆਰਾਮ ਕਰ ਉਠੇ ਹੀ ਸਨ । ਮਾਤਾ ਜੀ, ਠਾਕੁਰ ਚਰੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਬਾਸਣਾ ਲਗਾਈ ਕੋਈ ਕੋਠਥਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ

ਭਿਰ ਈਨ ਵਿਆਲ ਬਨਾਨ ਕਮਰੇ ਕਲ ਹੋਏ । ਇਸ 'ਚੋਂ' ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ ਤੇ ਨੌਰੰਬੀ ਬਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਕਰ ਨੇ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਏ । ਹੁਣ ਨੌਰੰਬੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਤਾਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਏ ਪਰ ਨਾਇਕ

ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰੇ ਨੇਰੇਲੀ ਦੀ ਸੰਗਰ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕੀਤੀ। ਠੰਡੀ ਦੀ ਸੰਗਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਮ ਕਿਣਾਈ ਸੀ। ਮਿੱਠੇ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਿੱਸਿਚਿਓਰ (ਕੋਰਾ) ਲਗਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਟੀਮ ਵਧੀਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ।

ਆਰਾਮ ਕਾਲੇ ਦੇ ਠਾਢ ਦੇ ਅਰਕਾਤ ਟੈਲਿਸ ਉੱਤੇ ਸਦਾ ਵਿਚ ਲਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਰਸ ਸਨਮੁਖ, ਆਰਾਮ ਕਾਲੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਠਾਢ ਖੋਹ ਨਾ ਕੇ ਵੀਡ ਕਾਏ। ਦੇਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਲੋਦਾਥਨੀ ਪਰਨਜੀਤ ਕੋਰ, ਦਿਹਨਾ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਕ੍ਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਫੈਟ ਵਲਕੀਤ ਕੰਧ ਸੁਪਰਨੀ ਮਾ: ਨਿਹਾਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਟੋਵਾ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਆ ਕਾਏ। ਭੇਟਾ ਰਖ ਮੰਨਾ ਟੋਕ ਸਾਧਵੇਂ ਵਿਭੀਆਂ ਸਭਾ ਤੇ ਵੀਡ ਕਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੋਟੇ ਫੋਟੇ ਰਿਨੰਦੀ ਬਕਲ ਵੀ ਬਰ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਠਾਢ ਹੀ ਚੋਭੀਰ ਪਰਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵੀ। ਏਥੇ ਹੀ ਚੀਨ ਚਿਖਾਢ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਇਕ ਫੋਟੇ ਸੇਭ ਜੀ ਰਿਆਵੇ ਹਨ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ। ਗੋਨੀਆ ਜਲਕਾਢ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੁਰਪੀਅਨ ਦੇਖ ਨੇ ਕਈ ਕਈ ਭਾਨਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਉਸ ਵਿਚ 2.50 ਕਰੋੜ ਸਤਰ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਭਰਦਾਗੇ। ਕਿਹਦੇ ਡੇਰੇ, ਕਾਏ ਸੂਬਾ ਜੀ ਠਾਮਦਾਈ ਕਸਰਤਾਂ ਵਿਚ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਧਕਾਭੇਆ ਠਾਢ ਦਸਤਾਬਤ ਕਰ ਕਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਰ ਆਕਾਫੀ ਫੋਟੇ ਨੀਰੰਭੀ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਵਿੰਦਰਨੰਧਨਨ ਨੁਮਾਇਓ ਵਿਚ ਲਈ ਚੰਡੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਡੇ ਸੇਭ ਜੀ ਨੁਮਾਇਓ ਵਿਚ ਕਾਏ ਤਾਂ ਠੰਢਾ ਖੋਹ ਰਿਆ: ਇਹ ਕੁਸੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾ ਵੇਰੋ ਦਸਤਾਬਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਭਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨੁਮਾਇਓ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰਸਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਿਡਰਿਕ ਉਸਾਰੀ ਕਾਇਆ ਚੀਆ ਕੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਫੈਡ ਕੰਟ੍ਰੈਕਟਰ ਦੇ ਹੋਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕੇ. ਐਸ. ਕਾਲੇ ਕਾਰੇ ਵੀ ਰਿਕਰ ਚੀਤਾ: ਉਸ ਨੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਕਾਏ ਕਹੁਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਚਿੰਨੀ ਦੇ ਕਰਦਾ ਵਿਚ: ਮਿੱਠੇ ਜੀ ਕੁੱਖ ਸੂਬਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਰਿਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਰ ਕਾਢਾ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਜੀ ਕਾਏ ਹੀ ਚਾਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕਾਢ ਸੀ। ਉਹ ਮਿਠਾਪਣੇ, ਹਸਮੁਖੇ, ਮਿਲਣੇ, ਖੁਸ਼ ਰਿਹੀ, ਸਪਰਦਾ, ਨਿਰਭਣਾ, ਮਿਲਾਓ ਅਤੇ ਭਰਤੀ ਦੇ ਕਾਢੇ ਕਾਏ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਟੋਟ ਕਾਢੇ ਸਨ। ਕੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਕਹੁਰ ਕੋਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਭੇ ਪਾਤਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਿਆਰੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਦੀਵਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਠੰਡੀ ਦਰਬਨ ਦੇ ਕਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਢੇ ਕਾਢੇ ਮਨ ਕਿਰਕਿਰਾ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਅੰਡੀ ਕੁਹੀਂ ਭਰਦੀ।

ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕਾਸਾ

ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਹ ਹਾਦਸਾ ਤੇ ਰਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ (ਬੀਬੀ) ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ (ਸੁਪਰਨੀ ਜ,

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ) ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਚਲ ਵਸੀ। ਪਰ ਸੰਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕਾਸਾ, ਦੁ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਨੌਰੋਬੀ ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ (ਰੋਲਵੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਬਦਲੀ) ਹੋਏ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਬੁਰੀ ਰਕੂ ਚਖਮੀ ਹੋਏ। ਚੂਰਣੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਝਾਦਿਦ ਬਦਲ ਕੇ ਪਾਈ ਗਈ ਹੋਏ। ਉਹਦਾ ਲਤਕਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਮੁਕਾਸੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਓਥੇ ਏ ਦੂਜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਖੰਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਉਸਨੇ ਮੋਝ ਕੱਟ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪ ਆ ਕੇ ਨੌਰੋਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾਣ ਲਈ ਭੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਸਾਥੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੁਲਾਟੋਂ ਬਚਾਣ ਹਿਤ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਗੇ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਮੋਝ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿ: ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕੁੱਲੂ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਖਿਯਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੰਦੇ ਨੂੰ ਕੱਦੀ ਦਰਗਾਹੀ ਸੰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਦਾ ਨੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਾ ਦੋ ਘੰਟੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਚਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ: ਗਿਆਨੀ ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕੁੱਲੂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਭਿੰਨ ਲਸਕੇ ਵੰਚਈ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਭੰਮ ਬਣਾ ਬਥੁ ਗਿਆ। ਚੰਦੇ ਤੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹੇ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਆਉਣ ਸੀ, ਪਰ ਵੱਡਾ ਚਾੜ੍ਹੀ ਕਟਾਟ, ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰਬਚਨ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਤਾ ਦੇਸ ਕਾਠੇ ਨਾਰਾਥ ਸੀ। ਭਰਾ ਵੀ ਅਧਿਕ ਸਨ ਕਿ ਵੱਡਾ ਕਿਹੜੀ ਕੁਰਾਪੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਖਿਆਰ ਚਹਿਣ ਲਗੀ। ਭਾਕਟਰਾਂ ਅਨੰਦਸਿੰਘ (ਵਿਸ਼ਲੰਬਣ) ਖੋਰਾ: ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਪੈ। ਭਾਛ ਵੱਡ ਚੀਆ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਹੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਇਆ: ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭੰਮਿਆ ਪੈ ਕੇ ਮੰਗਾ ਟੋਕਿਆ। ਡਰਦੀਲੀ ਬੱਖ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਰਾਨ ਸਾਂ। ਉਸਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਡਰਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਬਚਾਈ ਜਾਇ। ਮੈਂ ਡਿਟਾ, ਇਹੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਖਿਆ ਕਰ: ਪੰਦਰਾਂ ਸੇਕਿੰਥ ਸੋਢ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ: ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਅਲ਼ ਤੈਂ ਇਹੋ ਕਪੜੇ ਚਹਿਣਗੇ।

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਸੁਭਾ ਕੇਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਕੋਭੰਤ ਕੌਰ, ਦੁਆਈ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੰਦੇ ਦੁਹਰੇ ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੋਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਮੰਗਾ ਟੋਕਿਆ। ਨਾਜ਼ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ।

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੈਂਸੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੈਂਕਲੋਰੋਂ ਕੁਝ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਆਏ।"

“ਵਰਕ ਤਾਂ ਮੀ ਜੀ । ਪਰ ਉਹ ਦੋ ਮਜ਼ੀਨੇ ਲਛਾਤਾਰ ਰਹਿਣਾ ਮੰਗਦੇ ਸਨ । ਪਿਛੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਘਰ ਥੱਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਏਨਾ ਰਿਹ ਭੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਸਾਂਦਾ । ਸਾਡੇ ਤੇ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਕੁਝ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਹੀ ਬਾਖਸ਼ ਕਰੋ ।” ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਹੋਥ ਕੋਤ ਅਜਗੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨੇਬਰ ਕਿਹਿਰ ਹਸਪਤਾਲ ਬੇ’ਕਲੋਰ ਰੋਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਬੇ’ਕਲੋਰ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਇਜ਼ਹਾਰ ਸੀ : ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ।

ਪਹਿਲੀ ਤਨਖਾਹ ਪਰਮਵੀਰ ਦੀ

ਮੇਨੂੰ ਇੰਜ ਲਗਾ ਕਿਵੇਂ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਨ ਮਨ ਰਖਦੇ ਵਿਹਲੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਬੀਬੀ ਬਿਅੰਤ ਕੋਰ ਦੇ ਵਜ਼ਨੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਠਨੱਲੀ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੋਰ ਨੂੰ ਬਰਾ ਸਰੀਰੀਂ ਕਮਰੋਰ ਆਖਿਆ ।

ਬੀਬੀ ਬਿਅੰਤ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ : ਚੀਨ ਇਕਾਣ ਜੀ ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੋਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਨੇਬਰ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫਿਜ਼ਨੀਅਰਿਕ ਯਾਜ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਚੰਬੇ’ ਬਰਾ ਚੰਬਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਟੈਕਿਸ ਅਤੇ ਬੈ’ਡਮਿੰਟਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਫਾਕ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ । ਪਰਮਵੀਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੋਣਾ ਬਕਨ ਆਇਆ ਹੈ ।

ਥੱਕੇ ਕਹਿਰ ਬੇ’ਭੀਰ ਬੇ’ਭੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਬੀਬੀ ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਲ ਦੇਖ ਕਿਹਾ ਕਿਨੇਰ ਕੀਤਾ : ਸਪੇਕਸਮੇਰ ਕਿ ਸਪੇਕਸ ? ਰਮਦ ਸਮਰ ਕੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਕਾ ਕਿਹਾ : ਸਪੇਕਸ ਕੁਮੇਂਨ । ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਬਿਅੰਤ ਕੋਰ ਨੇ ਬੀਬੀ ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਪੇਥ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੁਝ ਸੁਭਾਉ ਦੀ ਕੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ।

ਬੀਬੀ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ : $15 + 2 = 17$ ਬੱਚੇ ਕੇ. ਜੀ. ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਕੁਝੀ ਕੁਆਂਬੇ’ ਬਾਬਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੀ ਛਏ ਜਾਣ । 105 ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪਰਮਿਲਨ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ । ਆਪ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ . ਸਬੰਧ ਕੁਰਤਾ ਯਕਾਮਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਬੱਚੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਫ਼ੇਦ ਈਸਤਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਭਾਰੇ’ ਉਹ ਟੈਚੀ ਪੇਥ ਹੀ ਕੇਨਟ . ਕੇਸਾਂ ਉਤੇ ਨ ਕੁਮਾਲੀ ਨ ਕੁਤਾ-ਕੋਂਜ ਕੁਮਾਲ । ਜਦੋਂ ਬੇਨ੍ਹੀ ਜਾਇ ਸਿਰ ਤੇ ਈਸਤਾਰਾ ਹੀ ਹੋਵੇ . ਹਿੰਦੂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਸਿਰ ਕੱਜਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨੱਛੇ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂ ਕੋਰ ਹੀ ਭਾਈਨਲ ਬਰਾਕੋ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਆ ਕੇ, ਆਇਆ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਿਹਾੜ ਨੂੰ ਬਣੇ ਕਰੇ ਸਨ ।

ਬੀਬੀ ਬਿਅੰਤ ਕੋਰ ਨੇ ਵੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ : ਲੜਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਆਇਆ ਹੈ ? ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੀ ਬੜਾ ਚੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅੱਧੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਖ ਕਰ ਲਈਏ ? ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਦੋ ਬਿਡਟਾਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡਰਮਾਇਆ : ਅਜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ । ਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇਣੇ । ਕੁਸੀਂ ਦਿੱਤ ਕਰੋ, ਬਨਾਰ ਲਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾ ਲਓ । ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਲਕੇ ਅਜੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵਿਲਾਸਪੀ ਨਹੀਂ ਵਖਾ ਰਹੇ । ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਕਿਹਾ : ਜੇ ਲਿਆਉਣ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਾਥੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੱਚੇ ਭੇਜ ਸਕਾਂਗੇ ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਏ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਅਤੇ ਧਰਮਸਾਣਾ ਸਕੱਤਰ ਕੁਰਬੀਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਪਾਸ ਆ ਬੈਠੇ । ਬੰਨੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਸ. ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਮੇਲਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸੁਪਡਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ । ਸ. ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਠਾ ਬੀਬੀ ਚਾਜ਼ਿੰਦਰ ਕੋਰ ਵੀ ਆ ਬੈਠੇ । ਸੂਝਾ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨਾ ਦੇ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਭੋਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭੋਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਸਰਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲ ਮੋਰਾ ਪਿਆਠ ਕਰਕਾ ਕੇ ਡਰਮਾਇਆ : ਵੇਖੋ ਸੂਝਾ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਕਿੰਨਾ ਸਾਡੇਵਿਚ ਸੁਭਾਵੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ । ਇਹ ਸਭ ਭਜਨ ਲਿਖਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੋਰ ਪੋਤਰਾ ਦਿੱਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਹ ਬਾਇਬ ਭਾਉਟਨ ਕੰਜੀਆ ਦਾ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, ਨਿਰਾ ਹੀ ਕੰਟ ਪੈਂਟ ਹੈ । ਸਰਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ।

ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮੁਸੱਕਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਰ ਅਰਥ ਕੀਤੀ : ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁੰਮਟ ਸਿੰਘ ਕੰਦਲ (ਸਾਬਕਾ ਠੰਡੇਯੀ ਵਾਲੇ) ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਦੇ ਆਵਾਂ ? "ਭੈ ਆਵੇ, ਪਰ 10 ਵਜੇ ਤਕ ।" ਤੇ ਮੁਸਦਰ ਜੀ ਕੰਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਾਣ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਪਏ । ਮੁਸਵਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਿਕੁਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ, ਸੋਠ ਹੁਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੂਝਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚੰਟੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਭਾਰ ਪੁਆਉਣ ਲਈ ।

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਸ

ਫੇਰ ਸ. ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ : ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ, ਅਜੇ ਮੇਰੀ ਭਰਾ

ਨਾਲੋਂ ਕੋਲ ਮੁੱਢੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਲਾਜ਼ੇਂ ਖੜੀ ਖਲੋਤੀ ਦੀਵਾਰ ਦਹਿ ਪਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਕੋਈ ਜੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। 'ਕੂ ਕਰਤਾ, ਕਰਣਾ, ਮੈਂ ਨਾਹੀ, ਜਾ ਹਉ ਕਰੀ, ਨ ਹੋਕਾ' ਢਾਲੀ ਕੱਲ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਤ ਯਾਦ ਆਇਆ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਤਾ ਕੋਲ ਸੁਣਨ ਲਾਇਆ ਸੀ ? ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਸ. ਕਲਰੇਦ ਸਿੰਘ ਬਾਨਾ ਕੋਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਦੱਸਣ ਲਗਾ। ਪਰ ਸਤਿਕੁਰ ਜਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਲ ਦਿਕਾਇਆ ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਲਥਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਮੁਢਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਕੀਤੀ ਹਰਬੰਸ ਕੋਰ ਦਾ ਚੰਗ 19.11.81 ਨੂੰ ਠੰਡੀ ਵਿਖੇ ਪਾ ਆਏ ਹਨ।

ਕੋਈ ਕੋਲ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ?

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਬਨ ਦਿੱਲਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਪਿਛੋਂ ਕਲੀ ਮੇਲ ਕਈ। ਤੁਲਸੀ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਚਿੱਥੇ ਹੀ ਲਹੀਂ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਇਕ ਭੋਜ ਦਿੱਲੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕੋਲ ਭੋਜ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਹੈ, ਪਲਾਜ਼ੇਂ ਸੈਂਡ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੋਜ ਮਰਕਾ ਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ : ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਭੋਜ ਮਰਕਾ ਦੇ ਕੀ ਪਿਆ ਕਰਨ ਹਨ ? ਉਸ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੋਜ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗਹਿਣ ਇਕ ਹੀ ਬਹੁਤ। ਮੈਂ ਬੀਬਾਨ ਵਿਚ ਘੋਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ : ਅੱਜ ਕੋਈ ਘੋਲਾ ਭੋਜ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ? ਜਦੋਂ ਤੁਲਸੀ ਸਿੰਘ ਜਾਣੇ ਪਲ ਪੁੱਜਿਆ, ਪੁੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਹਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੋਜ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਭੋਜ ਪਾਉਂ ਹੀ ਸਨ।

ਤੁਲਸੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਅੱਜ ਦੇ ਵਜੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਪਹਾਚਨਗੇ।

ਸੰਤ ਕਰਕੇਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ-ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਦੀ ਦਰਬਨਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੀਬਾਨ ਵਿਖੇ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਨ।

ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਮਾਈਆਂ ਦੀ ਥਾਡੀ ਸਿਟਤੀ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਆ ਗਈਆਂ। ਬੀਬੀ ਧਿਆਨ ਕੋਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸ. ਕੁਰਕਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਭੋਜ ਜੋ ਕੁਝ ਹੀ ਚੰਦਰ (ਲੂ, ਈ.) ਵਿਚੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਲੇ ਕਰਾ ਦਾ ਸਦਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ 5.11.81 ਨੂੰ ਹਾਏਟ ਅਟੈਰ ਨਾਲ ਖੁਫਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਸੁਦਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਕੰਦਰ ਕਾਲਾ ਵਾਲਾ, ਨੰਬਰਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਸ. ਸੁਫਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਿੰਘ ਜੁੜ ਕੇਠੇ।

ਸੰਤ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਰਾ ਜੀ ਨੇ, ਸੋਚੇ ਪਾਤਕਾਰ ਜੀ ਨੂੰ 10.30 ਵਜੇ ਆਣ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਥਮ ਫਰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖੋ ਉਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਸੋਢੇ ਤੇ ਸਜੇਭਤ ਹੋ ਗਏ। ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨੇ ਨਾਲ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਕੱਲਥਾਰ ਹੋਈ।

ਦੋਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਐਸ. ਐਸ. ਮਨਧੀਰ ਆ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਸਨ ਜਨਤਾ ਕਾਂਡੇਨੀ ਦੇ ਜਾਨੇ ਮਾਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ. ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 5-7 ਮਿੰਟ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦੀ ਸਾਹਿਬਾ ਕੀਤੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪ ਇਥਨਾਨ ਲਈ ਉਠ ਖੜੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕਾਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਪ੍ਰਥਾਦ ਟੇਰੇਸ ਤੇ ਭਥਾਇਆ। ਪ੍ਰਥਾਦ ਡਕਾਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੁਪਰਨੀ ਸੇਤ ਸੁਖਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ।

11 45 ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ।

ਪੂਰਬੇ ਹੁਰਾਂ ਸਾਮਾਨ ਕੱਢੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਵਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਫਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੇਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੱਸ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੀਬੀ ਕੋਮਲ ਕੌਰ ਲਿਖਤ ਖਰੜਾ ਦਿੱਤਾ, ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦੇਣ ਲਈ। ਖਰੜਾ ਸੀ : ਸੇਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਚਰਿਤਾ।

ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਬੇਸੁਆਹੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 1.30 ਵਜੇ ਉਠ ਬਨਾਨ ਪਾਣੀ ਫਰ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਵਜੇ ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਛੱਡ ਜਾਣ। ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਸੰਗਰ ਦਰਬਨਾਵਲੰਬੀ ਫੇਰ ਇਕਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਹਾਰਾਥਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਰ ਕੇ ਚਾਹਰ ਆਏ। ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਚੰਦਰਹਾਸ ਚਾ ਭਾਈ) ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਹਿੰਦਰਾਥਾਈ ਦਾ ਲਤਭਾ, ਸ. ਚਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ ਵਾਲੇ, ਆਦਿਤ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਕਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਸੱਫਰ ਬਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਕੁੰਮਣ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਠੀ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਥਾ ਟੇਢਿਆ ਤਾਂ ਹਕੂਰ ਨੇ ਡਰਮਾਇਆ : ਕਮਾਲ ਹੈ, ਬੰਨਾ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁੰਮਾਨ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਅਰਥਾਤ 'ਕਮਲ' ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁੰਮਣ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਵੀ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਬੇਸੁਆਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁੱਧ ਬਰਦਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਬਰ ਦਿੱਤਾ।

ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਕੱਲਥਾਰ ਕਰਦਿਆਂ 2.15 ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਉਪਰਲੀ ਥੱਤ ਉੱਤੇ ਸੁਤੇ ਪਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਸਾਂਝੇ ਬਰਨ ਬਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ 2.30 ਵਜੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸਮਾਨ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਕਰੀਬ 100 ਥੁ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਬ ਵਿਦਾ ਬਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਥਾ ਪਤਫਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਥਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਫਲਿਟ ਲਿਖਾ : ਮੈਂ ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮੱਕਰੀ ਜੁਟਾਣ ਲਈ ਭਰਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਾਜਵੇ ਦੀ ਅਜੇ ਦੀ ਜੇਲ 'ਚੋਂ ਆਈ ਚਿੱਠੀ ਚਾ ਚਿਕਰ

ਹੀਰਾ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ : ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੰਬਦੀਓਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੱਤਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਮ ਦੇ ਡੀਕ ਨਾ ਡੀਕ ਹੋਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਦੇਨਾ ਸਮਾਜ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਨੇ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਤਕਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਚਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਿਥਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕੱਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਸ ਭਰੋਂ ਮਾਣਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

23 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸੰਮਤਾਵ

ਸੰਮਤਾਵ

ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕੁਧਿਆਣਾ ਦਾ 26.11.81 ਵਾਢੇ ਦਿਨ ਬਹੀਦੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸਮਝ ਹੋਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਚਣ ਅਤੇ ਮਾਣ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਹਿਸਰ ਲੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕੌਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਥਸਿਥੇ ਰਾਹਨ।

27 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸੁਭਰਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤ ਮੇਰੇ ਘਰ ਮੇਰੀ ਭੈਣੀ ਬਰਜਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਉਸਦੇ ਘਰ ਮੋਹਨ ਨਾਦਕਰਨੀ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਮੈਮੂਰਿਓ ਕ੍ਰਿਟਕ, ਲੋ ਭੈਣੀ ਖਾਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਚੇਰਨ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾ: ਘਮਰੀਓ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਰ। (ਸਰਸ) ਵਾਢੇ ਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਕਲ ਗਿਆ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਉਹ ਮਿੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਚਮੀਨ ਦੀ ਕਮੀਤ 3,00,000/- ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਟਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਕਿਤੇ ਬਿਛਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਆ ਕੇ ਦੱਸਣਗੇ।

ਮੇਰੀ ਭੈਣੀ ਭੈਣੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਖਾਦਿਆਂ ਸੰਗਤ ਨਾਦਕਰਨੀ ਨੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਘਰੀ ਵਾਰ ਹਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੰਘਦੀ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਵੇਨ ਬਰਕੇ ਉਚੇਰਿਆ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਲੱਖਾ ਸਮਾਜ ਚੱਲ ਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ।

28 ਨਵੰਬਰ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ ਨੂੰ ਉੱਤਰ

ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਜਦੋਂ ਪੌਣੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਘਰੋਂ ਪਰਾ ਲਗਾ: ਇਕ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਵਣਾਵਿਰੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਕੁਝਾਡਾ ਪਰਾ ਕਰਕੇ ਕੁਰ ਕਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਤੀ 1 ਵਜੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਵਿਆ ਇਕ ਵਾਰ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਬਰਫਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅਰ ਪੇਰ ਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5-7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਕਰ, ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਕਦੇ। ਪਨੇਸਰ ਸਾਹਿਬ 57 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਕੇਸ ਢਾਡੇ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਆਂ ਕੁਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਾਧੂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਚਾਰ ਦਿੱਤਾ : ਮੇਰੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇਕਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹ ਦੱਸੇ ਕਿ ਮਿਰਕੂ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰਕਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਥੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੱਬਾਰਾ ਜਨਮ ਭੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਚਿਰਾਕ ਕੇ ਮੈਂ ਅਲਦਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਵੰਗਨਾ ਚਾਤ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ। ਜਵਾਬ ਕੀ ਸੀ? ਕਿਥੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਮ ਮੈਨੂੰ ਦਰਕਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਦਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਕਰਹਿਰੀ ਸੀ। ਦੋ ਠਾਢੀਨਾਂ ਲਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਧਰਮਰਾਜ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੰਤ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਰਗ ਜਾਂ ਨਰਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਲਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੋਲੀ ਠਾਈਨ ਵਿਚ ਸਾਂ, ਆਮ ਕੁਝਕੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਖੋਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ : ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਜਾ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਬਰਾਕਾਂ 'ਚ ਖਲੀਟ ਵਾਡਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਨਿਕਲਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰਹਿਰੀ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸਮਝ, ਆਪਣੀ ਸੰਤੀ ਭਾਗ ਦੇਨੀ ਲੰਮੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਹੋਵੇਂ ਰੁਕ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵਾ। ਭਾਗ ਪਕੜ ਕਵਿਡ ਡੀਨੇ ਅਪੁਨੇ ਕੁਹਿ ਅੰਧ ਰੂਪ ਤੇ ਮਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਕਦੇ ਸਨ।

29 ਨਵੰਬਰ 1961, ਖੇਡਵਾਰ
ਠਾਢੀ ਦਿੱਤਾ

ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਕੋਰ ਦੀ ਯਾਦ

ਅੱਜ 11 ਵਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭਾਤੀ (ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਭਵਰਗਿਆ ਦਾ ਕੁਆਬੀ) ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਅਗੇ ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਸਤਿਸੰਕ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਕ ਉਪ੍ਰੰਤ ਤਾਂ: ਕੋਯਲ ਦਸ ਭਾਬਰ, ਮੇਰੀ ਮਿਠੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਸੁਣ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਮੈਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀਉਣ ਕੋਰ ਜੀ ਨੇ

ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ-ਸਨੇਹ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਡਫਾਟ ਲਗਿਆਂ ਘਿਉ ਚੀ ਪਲੀ ਪਾ ਕੇ ਸੇਕਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਇਹਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ। ਇਹ ਮਾਠਾ-ਵਾਲੀਆ (ਸ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ) ਦਾ ਭਟੋਰਾ ਹੈ। ਆਦਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ, ਸੇਕਾ ਕੇ ਧਿਆਨ ਜਿੰਨਾ ਮਾਠਾ ਗੋਰਨ ਬੋਰ ਨੇ ਜਿੱਤਾ, ਉਹ ਸਦਾ ਥਾਵੇਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਭਾ: ਤਾਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਾਅਰਾ ਸਿੰਘ ਰੋਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਠਾਵਾਲੇ ਦੇ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੂਰੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਣੇ ਕੀ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਨਾਅਰਾਵਾਲੇ ਦਾ ਖਾਸ ਆਉਣ ਜਾਣ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੁਰੀ ਵਾਰ ਜਗਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

5 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਕੁਰਬ ਦੀ ਛਾਣ ਵਿਚ 45 ਮੌਤਾਂ

ਸਬੋਰ ਦੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਦੁਰਘਾਤ ਪੂਰਣ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਰੋਧਕ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵੀਡੇ ਦਿਨ, ਕੁਰਬ ਮੰਨਾਵ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਿਕੀ ਜਿੰਨੀ ਭਰਾਰਤ ਭਾਠ, ਭਰਚਾ ਮਥ ਜਾਣ ਤੇ 45 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਤ ਹੈ ਹੀ ਮਿਲਣੁ ਹੋਂਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਬੰਦੇ ਹੀ ਸਨ। ਭੀਡੀ ਭਾਰਤੀ, ਵੀ, ਤੇ ਕੀ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਸੁਣਿਆ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਦਿੱਲੀ ਭੀਡੀ ਭਾਰਤ ਵਧੇ ਕੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਨ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ। ਅਠੀਹ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਪਿੱਟ ਦੁਲੰਦਾ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਭੀਡੀਆਂ ਮੌਤ ਕਾਰਾਂ ਹਾਜ਼ਾ' ਵਾਲੀ ਭੱਠ ਹੋਂਦੀ। ਅਠੀਸ਼ !

ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ 10.30 ਸਬੋਰ ਤਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਪ ਨਿਵਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਏਥੇ ਸ. ਭਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ, ਬਰੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ. ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆਂ ਦੇ ਖੂਹ (ਸਲਾਮ) ਵਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਰਿਬਰੇਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਰਾਤ ਦੇ ਹੀ ਦਰਬਨ ਬਰਨ ਆਏ ਸਨ।

10.50 ਹੋਥੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਘਰੀਂ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਨਸੀਬ ਹੋਏ। ਪੰਛਰ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ, ਬਿਨਾ ਸਵੇਟਰਾਂ, ਆਪ ਮੁਸਕਾਏ ਹੋਏ ਕੱਠਿਆਏ ਵਿਚ ਚਾਅਲ ਹੋਏ। ਨਾਲ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਪ, ਸਕੱਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨਾਮਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਬਰ, ਹੋਠਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੱਠ ਸੁਣਨ ਉਤਰੇ। ਦੁਬਾਰਾ ਆਏ ਤਾਂ ਟੇਰਿਸ ਤੇ ਰੋਟਿੰਗ ਨਾਲ ਚੌਹ ਲਾਵੀ, ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਗੀਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਭਦੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੱਠ ਹੋਂਦ ਵਾਲੇ ਪੰ: ਦੁਰਘਾਤ ਨਾਲ ਕੱਠ ਦੇ ਨਿਰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਭੱਠ ਵਾਸਤੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਾਲਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿੱਥੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਡ ਚਾਡ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਸੀ।

ਘੜੀਆਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਰ ਨਾਰਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ. ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਕ ਨੇ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਸੱਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ : ਇਹ ਸ. ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕੱਲਾ ਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤੱਕ ਦਾ ਲਿਖ ਕੇ ਵੱਟਾ ਲਗਾਈ ਛਟਿਆ ਖੜਾ ਹੈ।—ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਵਾਲ ਤੇ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਵਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖ, ਮੇਰੇ ਬਣ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ : ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ। ਭਾਵ ਕੱਦ ਭਾਣ, ਸੰਬੰਧ ਆਇ। ਥੋੜੇ ਬਿਰ ਪਿਛੋਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਲਨਾਸ ਬਰਨ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਦਿਲਨਾਸ ਕਮਰੇ ਬਣ ਹੋ ਗਏ।

ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਕਿਣਕੀ ਹੋਰ ਵਧਣ ਲਗੀ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਧੁਪੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਟੇਰਿਸ ਤੇ ਛਡਿਆ ਗਿਆ। ਕੋਲ ਸੇਠ ਜੀ, ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਣ ਵਾਲੀ ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬਰਨਸੀਤ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ। ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਰਿਆਂ ਹੀ ਆਪ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਿਰਾਜਿਆਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਲਿੱਸ ਹੋਣਕ ਵਿਚ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਮਨਚੰਦਾ ਤਾਉਸ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵੇਖੇ ਆਇਆਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਘਰ 3.12.81 ਨੂੰ ਰਾਮੀ 5 ਵਜੇ ਬੂਜਾ ਲਤਕਾ ਜਨਮਿਆ ਹੈ।

ਦੋ ਵਜੇ ਮੈਂ ਮੁਝ ਕੋਲੀ ਪਹੁੰਚਾ। ਮੇਰਾ ਬਿਰ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿੱਤਰ ਨਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਥਾਈ ਉਡੀਕਵਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਤੱਕੋ ਚੈਲਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬੂਹੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਰ ਨਾਰ ਚੰਗਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੌਟਕਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ, ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਤੇ ਹਰਚੰਸ ਕੌਰ ਸੇਵਾ ਚਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਥੇ ਬੀਬੀ ਸੁਚਜੀਤ ਕੌਰ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੰਨ ਪੀਹੜੀਆਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਬਿਕ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ

ਮੈਂ ਉਪਰਲੀ ਭਰੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਦਰੋਂ ਡਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਠਿਥਠੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਤਿੱਜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਾਧਾਨ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਸਬੰਤਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਵ ਦੱਸੇ।

ਕੋਲਬਾਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ

ਚੀਨ ਵਿਆਲ ਮੇਰੇ ਵਲ ਇੰਜ ਵਧੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਬਹਿਣਾ ਹੋਵੇ : ਮੈਂ ਅਰਬ ਕੀਤੀ : ਠੀਕ ਜੀ, ਮੈਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਬਰਨੀ ਸੀ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਲਓ। ਪਰ ਦੀਨ ਵਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਮਨਧੀਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਅਜੇ ਰਕ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕੋਲ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਮੁੜ ਆਈ ਜਦੋਂ ਸਤਿਕੁਰ ਮਨਧੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਕ ਭਲਵੀਰ ਪੈਦਾਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ

ਦੇਖੋ ਬਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਖੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠ ਬੈਠਾ ਕੀਤੀ।

2.40 ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੈਦਾਵਾਈ ਲਾਭ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਿਆ। ਇਕ ਫੰਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਵਖਾਣੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ : ਅਸੀਂ ਪੈਦਾਵਾਈ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੱਝੀ ਫੰਟੇ ਨੇ ੩, ਆਫਸੇਂਟ ਤੇ ਇਹ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਭਲਵੀਰ ਬੱਝੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਫੰਟੇ 1.70 ਦੀ ਪਵੇਗੀ। ਸੋਚਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਧਿਆ ਬਿਸਕੁਟ ਵਾਲੇ 5000/- ਪਾਣ 2500/- ਅਯੋਧਿਆ 2500/- ਅੰਬਰ ਕੁਝ ਵਾਲੇ ਪਾਣ, ਤਾਂ ਫੰਟੇ ਛਪਵਾਈ ਕੇਵਲ ਇਕ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪਵੇਗੀ, ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਫੰਟੇ ਸਿਰਫ ਵਿਚ ਵੇਚੀ ਜਾਵੇ। ਭਲਵੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੀ ਮੁਸੱਬਰ ਬਰਿਆਮ ਸਿੱਖ ਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵਖਾ ਲਏ।

ਦੋਨੇ ਵਿਚ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਉਤੀਆਂ ਉਤਰ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਕੱਤਰ ਕਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਸੋਚਿਆ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੋੜਾਂ ਸੰਤ ਚੋਰਨਾਂ ਨੰਦ ਜੀ ਆਏ ਹਨ।

ਮੈਂ ਹੋਠਾਂ ਉਤਰਿਆ। ਇਥੇ ਲਾਲ ਬਾਲੀਨ ਤੇ ਸਵੈਦ ਬਸਤਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਤ ਚੋਰਨਾਂ ਨੰਦ, ਸਾਵਨਾ ਵਿਹਰਾ, ਲੰਬੀ ਕਰਤ ਬਰਨੀ ਢਾਕੀ, ਪਿਛਾਹ ਨੂੰ ਖਿੱਲਰੇ ਕੋਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੇ ਦਾ ਫੰਟਾਵਾਹੀ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਫਕੀਰ ਸਿੱਖ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੇਠ ਤਰਲੋਰ ਸਿੱਖ ਕੁਰਾਂ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਪੁਰਬਾ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਕਰਸੇਮ ਸਿੱਖ ਅੰਦਰ ਆਏ। ਸਵੈਦ ਅੰਦਰਨ ਕੁਝ ਮਾਣਾ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦੀ ਬੰਢਾ ਸਨ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਉਂਠ ਕੇ, ਕੁਝ ਕੁ ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਅਭਿਵਾਦਨ ਕੀਤਾ। ਅਰੇ ਫਿਰ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਕੋਲਬਾਤ ਹੋਈ।

ਸਵਾਮੀ ਚੋਰਨਾਂ ਨੰਦ : ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰੋਕਰਮ ਇਹਨਾ ਕੁਟਿਬ (ਡੋਰ) ਰੁੱਖਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਾਈਲੇਂਡ, ਬਦੇ ਅਫਰੀਕਾ, ਕੁਝ ਇੰਗਲੈਂਡ ਕਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਕੁਝ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਦਰਸਨਾਂ ਦਾ ਸਭਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। (ਹਾਸਤ ਮਚ ਗਈ।)

ਸਤਿਕੁਰ ਜੀ : ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਪ ਵਿਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਜਾਓਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ਅਫਰੀਕਾ ਤੇ ਵਾਈਲੇਂਡ ਕੁਹਾਡੇ

ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। (ਫਿਰ ਹਸਾ)। ਸੁਭਾ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਡਿੱਠਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ : ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਹੁਸੀਂ ਵੀ ਮਿਲ ਲੈਂਦੇ, ਤਾਂ ਮੁਕਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਦੂਜੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਮੋਣ ਰਖਦੇ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਠ ਡਰਦੇ।

ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ

ਅਫ਼ਗ਼ਾਨ ਬਾਰੇ ਭੋਲਸ਼ਾਹਤ ਦਿੰਦਾ ਰਾਖੀ ਜੀ ਦੇ ਦੋਹੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹੀ। ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਚੋਰਨਾ ਲੈਂਦ ਜੀ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪਰਛਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਸ੍ਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ ਜੀ ਨੇ ਬਿਹਾ : ਚਲੋ, ਠੈ ਚਲਾਓ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਭੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਰਾਤ ਲੁਧਿਆਣਾ ਖੇਤੀ ਬਾਡੀ ਬੁਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਡੀਨ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚੇ ਇਕ ਚੋਰੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਭ 5-4 ਹੋਰ ਭਰਮਚਾਰੀ ਸਨ। ਉਹ ਲਾਈਵ ਸਟਾਫ਼ ਭਾਰੇ ਪੜਾ ਬਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਕਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਲਛਣ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਵਾਲੇ ਸਮਝਾਇਆ। ਲੰਕਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਗਲਤ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਿਚਾਲੇ ਅਸੀਂ 25 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫ਼ੋਰਾ ਅਤੇ ਭੋਟ ਸਾਡਾ ਦੁੱਧ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਕਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੋਏ। ਜਲਮਨੀ ਦੀਆਂ ਦੁੱਧ ਭਿੰਡੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦਸੇ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਸੁਣ ਸੁਣ ਹੋਰਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚਿੱਠੀ ਪੁਸ਼ਾ ਵਾਅਮ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਨਾਭ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹੀਬਾਬ ਕਹੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 10 ਮਹੀਨੇ ਦਾ 13004 ਪਾਉਂਡ ਦੁੱਧ ਸੀ (ਇਕ ਕਹੀ ਦਾ) ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਹੀ ਨੇ 14130 ਪਾਉਂਡ ਦੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਛਣੇ ਵਿਚ। ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੁਸ਼ਾ ਵਾਅਮ ਦੀ ਇਕ ਕਹੀ 65 ਪਾਉਂਡ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਕਹੀ ਪੈਂਦੇ 75 ਪਾਉਂਡ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਾਂ 20-20 ਕਿਲੋ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਲਦੀ ਕੋਲੋਂ ਸੰਤ ਈਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਡਿੱਠ ਪਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੋਂ ਵਾਰ ਦੀ ਤਕਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ : ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਰਾਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਅਟਕੇ। ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਕਸੀ ਭੀਲਭੋਲ ਦਾਣਾ ਕੇ ਤਕਣਾ ਪ੍ਰਭਾਚਾਲੀ ਸਰੀਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਅਲਵੇ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਤ ਰਾਜੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਦੀਬਰ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਰਬਨ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤ ਵੇਲੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਸਨ।

ਸਵਾਮੀ ਚੇਤਨਾ ਨੰਦ ਜੀ ਕੁਝ ਭਾਉਣ ਦਾ ਭੋਜ ਕੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸੈਨ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਮਾਇਓ ਪਾਏ ਕਿ ਆਖ ਜੀ ਕੁਝ ਸੁਣਾਏ। ਦੇਖੇ ਕਿਹ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਜੀ ਕੱਥਰ ਨਿਤਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਬੰਦ ਨਾਲ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਇਕ ਕਾਰਡ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੱਲ ਦੇ ਤਾਨਸ ਬਾਰੇ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਸੀ। ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਦੇ ਕਲੇ ਨੀਲੀ ਸਰੋਟਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਕੁਆ ਕੇ ਆਖਿਆ: ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਨੀਲੀ ਨਾ ਪਹਿਨਿਆ ਕਰੋ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਉਣ ਹਿਤ ਵਰੀਓ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਚੋਰ ਦੇਣ ਲਗੇ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਮੂੜ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਾਬਕਾ ਤੋਂ ਸੈਸਕ੍ਰਿਤ ਬਲੋਕ ਕਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੁਰੀਸੀ ਆਬਾਦ, ਮਧੁਰ ਕਸਬਦਾਵਨੀ, ਬਿਰਹੀ ਲਗਾ ਕੇ, ਚਰਾ: ਰਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਭੰਨਾ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ ਬੈਠ ਰਹਿ ਗਏ।

ਅਤੇ ਬਿਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕੀ ਕੱਲ ਚੱਲ ਪਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹੋਸਪਾਲ ਯੋਮ ਪੀ. ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਇਕ ਕੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ 100 ਕਰ ਸਕਰ 8000 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਸਕੂਰੀ ਦੱਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਇਸਰਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਕਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਅਜ ਉਸੇ ਜਕਰ ਦਾ ਮੁੱਲ, ਕੇਵਲ ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਕੁਝ ਭਾਠਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

23 ਮਿੰਟ ਕੱਲਕਾਰਡ ਕਲੇ ਯੀਰਜ ਵਿਚ ਹੋਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਸੁਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਭਾਰੀਓ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਗੀ ਸੁੰਚਾਰ ਹੈ।

ਬਿਰ ਵਿਦੇਸੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕੇ ਰਚਦਾ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਕੁਰਪ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਨਿਕੀ ਤੋਂ ਨਿਕੀ ਕੱਲ ਸਮਝਦੇ ਸਿਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੱਟੀ ਤੋਂ ਭੱਟੀ ਘਟੀਆ ਕੱਲ ਦੀ ਕ੍ਰਹਿਟ ਬਣਨ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਵਾਮੀ ਚੇਤਨਾ ਨੰਦ ਨੇ ਇਕ ਕੁਟਕਲਾ ਸੁਣਾਇਆ: ਕਿਸੇ ਠਕੜੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਆਸਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਬਾਨਦਾਰ ਨਾਸਤਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੰਧਰੇਗਤੀ ਕਿਸੇ ਕੱਲੋਂ ਠਣ ਲਈ। ਅਤੇ ਦੱਬਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੇਤਰ ਵਧਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੱਗ ਨੂੰ ਕਹਿਸ ਮੁਰਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਸਦਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਜਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਸਤਰ ਤੇ ਨਾਸਤਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨ ਲਤਾਈਏ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਭਰ ਯੱਯਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਦਿਨ ਬਕੁਦੇ ਨੂੰ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਆਸਤਰ ਨਾਸਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਸਤਰ ਆਸਤਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ 1500 ਚੇਲੇ ਬਣਾਏ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮਹਾਨਰਾ ਜਗਹ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਕੋਲ ਦੀ
ਹੈ ਕਿ ਜਗਹ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਹੈ ।
ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਮੰਗ ਲਈ ।

7 ਦਸੰਬਰ 1981, ਐਡਵਾਡ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਰਾਹ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੰਤ ਮੱਖਰ ਸਿੰਘ 6/3 ਕੀਰਤੀ ਨਗਰ ਦੇ
ਘਰ ਹੋਇਆ । ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਸ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਮੇਰੇ ਪਰਵਾਰ 'ਚੋਂ ਨੂੰਹ-ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ
ਬਿਟੀਆ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਝਾੜ ਉਠਾਣ ਕਢੇ ਸਨ ।

ਮੈਂ 10 ਵਜੇ ਡੱਕ ਪੂਜਾ ਕੇਤ ਪੁੱਜਾ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ
10 ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਉਸ ਰੁਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਕਢੇ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਉਤੀਕ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ।
ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬਹਿਣ ਲਗੇ : ਮੱਖਾ ਟੇਕ ਲਓ, ਚੋਰ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ
ਅਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸਕੱਤਰ ਬਰਜੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਘਾਹਮ ਰੁਮਰੇ ਵਲ ਵਧ ਗਏ ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਭਾਖਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਵੀ
ਦੀ ਬਾਰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਕਰਮ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਵਾਣਾ ਸੀ । ਮੈਂ
ਸਾਂ ਅਰਧ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਸਨ । ਸਕੱਤਰ ਕਿਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਕਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ । 'ਉਸ ਨਾਲ ਤੈ ਰਹ ਲਓ' ਬਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੀਰੀ ਹੀ ਚਿਠਨਾਨ
ਕਰ ਲਿਆ ।

ਜਾਂ ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਟੈਰਿਸ (ਖੁਫੀ ਫੋਰ) ਕਣ ਭਾਤ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਸਕੱਤਰ ਉਸ ਯੰਤਰ
ਨੂੰ ਡਕਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚੋਂ' ਕਰਮ ਹਵਾ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੋਕੀ
ਉਪਰ ਸੁੰਚਾ ਕੁਰਤਾ ਪਹਿਨੀ ਧੋਮਲ ਅਤੇ ਚਾਰੀਕ ਕੇਜਾਂ ਨੂੰ ਉਤਕਲੀਆਂ ਦੀ ਨਾਚੁਕ
ਫੁਹ ਨਾਲ ਬਖੇਰ ਬਖੇਰ ਕੇ ਕਰਮ ਹਵਾ ਕੁਝਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਫੇਸ ਅਜੇ ਭਾਲੇ ਹੀ ਸਨ
ਭਾਬੋਂ ਕੁਝਾ ਭਾਲਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਕੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੋਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਈ । ਉਸ ਇਛਾਰਾ
ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਰਸਾਦ ਭਾਵ ਲਵਾਂ । ਮੈਂ 'ਹਾਂ' ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੋ
ਸੰਕੋਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਕੋਲ ਕੀ ਹੋਨੀ ਹੋਈ ਚਟਾਈ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ । ਏਥੇ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਮਨਓਦਾ ਵੀ ਬੈਠਾ ਖਾਣ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ । ਲਾਗਤੀ ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾ ਵੀ ਪਰਸਾਦ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

ਕੀਕੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੋਰ ਨੇ ਭਾਵ ਮੰਗਦਾ ਕੇ ਪਾਸ ਦੀ ਚੋਕੀ ਤੇ ਪਏ ਖਾਣ ਪਦਾਰਥਾਂ
'ਚੋਂ' ਕੋੜਾ ਬੋੜਾ ਕਰਕੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਪਕੌਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ : ਮਿਠੇ ਚਾਵਲ,
ਨਮਕੀਨ ਚਾਵਲ, ਆਲੂਮਟਰ, ਮਯਾ ਦੀ ਚਾਵਲ, ਚਾਰੀਕ ਕਟਿਆ ਸਲਾਦ, ਸਾਡ ਅਤੇ
ਮੱਕੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਰਸਾਦਾ । ਉਸਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਧਰਨ ਅਤੇ ਭਾਣਾ
ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਲੀਕਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ

ਅੰਦਰ ਹੀ ਕੋਈ ਬੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਥਾ ਦ ਫਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਚੁੱਲਿਆ

ਪਰਥਾ ਦ ਫਕਾਦੀ ਥੀਵੀਂ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਚੁੱਲਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਰੋਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ-ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਰਕੇ ਆਏ, ਅਰਥਾਤ ਅਸਰ ਰਤਨ ਪਾਏ ਅਤੇ ਵਾਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਉਪਰੰਤ ਕੁਰਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅਰ (ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ) ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਭਾਰਤਨ ਵਿਚ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾ ਆਏ । ਏਥੇ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਦੇ ਭਾਣਮ ਤੇ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਭੀਤੀ ਜਿਥੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਆਪ ਮੁਲੀਆਂ ਪੁਟ ਪੁਟ, ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੇ ਰੋਖਦਿਆਂ ਫਕੀਆਂ ਵਿਚ ਨੜਵਨਸ਼ੁ ਰੱਭ ਉਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਇਕ ਏਕਤ ਚੇ ਪਥਾਣ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ । ਏਥੇ ਫਿਰੇ ਨਾਲ ਤੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਥਾਣੀ ਨਗਰ ਦਾ ਪਥਾਣ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਥਿਨੇ ਤੇ ਓਥੇ ਵੀ ਪਥਾਣ । ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛਿਨਾ ਸੰਤ ਬਠਵੰਤ ਸਿੰਘ ਥਾਣੀ ਨਗਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਭਰਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵੀ ਸਨ । ਇਹ ਥੀਵੀਂ ਵੀ ਏਨਾ ਸਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਰਹੀ ।

ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਪਰਥਾ ਦਾ ਫਕਾ ਲਿਆ ।

ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮਰਾਮ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਏਨਾ ਸਮਾ ਸਬੰਤਰ ਭਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਸਰੀ ਪ੍ਰੇਮਰਾਮ ਕਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਚਾਰਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਰਹੇ । ਮੇਨੂੰ ਆਇਆ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਭੀਲ ਮੁਨੀ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੁਥਾਣੀ ਭਈ ਪੰਜਵੀਂ ਬਨਵੇਨਬਨ ਵਿਚ ਬਠਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਾਂ ।

ਸਬੰਤਰ ਵਰੀਦਾਬਾਦ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਭਾਣੇ ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤ ਤੇ ਨਾਅਰਾ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਖਲੋਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਓਸੇ ਅਸਰ ਕੱਠੇ ਹੋਣ ਜਿਥੇ ਦਰਬਨ ਓਥੇ ਹਨ । ਪਟਨੇ, ਲਖਨਊ, ਕੋਲੋਂ ਆਇ ਦੂਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਰੇ ਪਈਨ ਕਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਵੀਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ. ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਟੈਂਟ ਹਾਊਸ, ਸ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਤੇ ਸ. ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਤਰੀ ਤੇ ਸੁਪਤਨੀ ਲਾਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਥੀਵੀਂ ਨਾਲ ਆ ਗਏ । ਖਿਹਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਤਾਂਤ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਸਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ।

ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਚਾਥਣਾ ਨੇ ਉਸਤਾਦ ਲਲਾਇਤ ਖਾ ਦੇ ਪੌਰਬ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕੀਤਾ : ਕਿ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਪਟਨੇ ਜਾ ਦਿੱਲੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਪਨੀ ਕਾਰ ਵਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਥਾਣੀ ਭਰੀ ।...

ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਅਸਾ ਦਾ ਦਾਰ ਸੁਟ ਕੇ ਆਏ, ਮੇਰੇ ਬੰਟੇ ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 700/- ਦੇ ਨੋਟ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਥਾਪਿਆ ਆਖਿਆ, "ਪਿਤਾ ਜੀ 300/- ਹੋਰ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇਵੇਗਾ।"

"ਇਹ ਕੌਜੇ?"

"ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹਨ।"

"ਕਿਉ?"

"ਜਦ ਰਕ ਮੇਰਾ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਠਾਥ ਹੁਕਮ ਬੀਰਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 1000/- ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਰਾਤਿ ਰੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨ ਰਹੇ।"

"ਇਹ ਤਾਂ ਕੌਲ ਹੋਰ ਰਵਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ!"

"ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਥੇਰਾ ਬਿਹਾ, ਜਾਤੀ ਹੱਟੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਲੰਭ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੱਥੇ ਪਾਠਸਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਰੁਕ ਪਛੁ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਬਸ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਬਰ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਦਾ!"

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਉਦਾਰਤਾ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ ਮਨਧੀਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਕੀ ਵੇਰਿਆ ਜਾ ਬਰਵਾਈ ਜਾਈਏ, ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਬਰਾਇਆ ਜੇ ਦੇਵੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਛਾਹੀ ਪੂਰੀ ਕੀ ਹੋਰ ਤੇ ਮਫਦ ਨਵਾਂਕੇ।

ਅਰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਣ ਦੀ ਭਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਹੋਣਾਂ ਬੀਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਰਸਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਭੱਜੀਆਂ ਭੱਜੀਆਂ ਆਈਆਂ। ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਜਾਣ, ਪੋਲੀਂ ਪੈਰੀਂ ਅੰਦਰ ਕਈਆਂ। ਇਕ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਬਾਹਲੀ ਬਾਹਲੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕੰਦੀ ਅਰਥ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਲਿਆਈ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਖਿਆ ਟੈਂਟਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਦੀ ਅਨੇਕਾਂ ਨਰ ਨਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਵਰੀਦਾਬਾਦ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤਾਰ ਬਹਿਨਾਈ, ਲਕਸ਼ਮਨ ਬੰਢਈ ਵਾਲਾ ਜੁ ਅੱਜ ਕੌਲ ਕੁਮਾਰ ਜੋਗੀ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜਿਤਾਰ, ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੋਬੀ, ਬ੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਿਅ ਲੋਕ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਘੁੱਲੇ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰਾਈ

ਖਤੀ ਏਥੀ ਤਾਂ 12 ਵਜੇ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਮਦਦ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 12 ਵਜੇ ਉਠ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤੀਕ ਚਾ ਮੈਰਾ ਨ ਦਿਓ। ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਪਰ ਬੈਠਣ ਆਏ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਜਨਾਨ ਭਰਕੇ, ਸਵੈਦ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੱਠ ਮੰਜੇ ਤੇ ਆ ਵਿਰਾਜੇ। ਉਪਰ ਸੁਖਦ ਗੰਢਲ ਚੰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : (ਘੁੱਲੇ ਵਲ ਇਬਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਇਹਨੂੰ ਘੋਰ ਘੁਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਘੋਰਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਘੁਰਿਆ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਸਦ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ ਜਦ ਤਕ ਨੂੰ ਇਲਕੁਥਾ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਇਲਕੁਥਾ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਹ ਅਣ-ਵਰਤਿਆ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਨੰਦੇਬੀ ਵਿਚ 'ਮੁਸਤਾਫ' ਨੂੰ ਦੇ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮਨਚੰਦਾ) ਪਾਸ ਇਕ ਇਲਕੁਥਾ ਚਾਹੁ ਪਿਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਨਾਲ ਪਏ ਬਾਲੇ ਬਜਸੇ ਵਿਚੋਂ ਇਲਕੁਥਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਘੁੱਲੇ ਨੇ ਆਪ ਫੜ ਕੇ ਵਜਾਇਆ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੋੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਵਜਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਏ ਲਈ ਘੁੱਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਉਸਤਾਦ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਘੁੱਲੇ ਨੂੰ ਇਲਕੁਥਾ ਕਾਰੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਇਮਦਾਦੀ ਸਾਥ ਹੈ। ਸ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਚੱਲਿਆ : ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸਤਾਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਦਾ ਵਾਂਗੀ ਜਿਵੇਂ ਸਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਲਕੁਥਾ ਤੇ ਮਿਲਨ ਰਹਿੰਦਾ ਚੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ।

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਘੁੱਲੇ ਨੂੰ ਇਲਕੁਥਾ ਆਪ ਫੜਾਇਆ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਸਾਹਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥੀ ਅਵਰੋਹੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਜਾਈਆਂ। ਸੱਚੇ ਪਾੜਾਹ ਤਾਂ ਭੇਡੀ ਹੀ ਉਠ ਬੈਠੇ ਵਰਿਯਾਦ ਝਾਟ ਲਈ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਘੁੱਲੇ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ, ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਸੁਣੋ ਸੁ। ਅਸੀਂ ਫੁਰ ਹੀ ਬਠੇ ਹਾਂ।

ਫਿਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਵੱਖਰੀ' ਅਲਫ਼ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਘੁੱਲੇ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੈਨਰੀ 'ਭੇ' ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਰਲਨਾਰੀ ਦੂਜੇ ਵਰਗੇ ਵਿਚ ਬਰਨਾਂ ਤੇ ਵੁੱਡੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਕਾਫ਼ਾ ਪਾਸ ਵੀ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋ ਦੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਰਕੇ ਆਪ 12.45 ਤਕ ਵਰਿਹਾਦ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਏਕਤਾ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ

ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਦੀਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਿੰਘ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਾਨਾ, ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਫ਼ ਵਿਚ 3.15 ਤਕ, ਇੰਪੀਰੀਅਲ

ਹੋਟਲ, ਸਨਪਥ ਉੱਤੇ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਆਬਾਹੀਆ ਸੀ ਸਲੀਫ ਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਚਲ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਏਕਰਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਜਾ ਰਾਖ ਲਿਆ।

ਏਥੇ 38 ਕੁ ਸਰੀਰ, ਚੌਣਵੇਂ ਧਰਮ ਮੁਖੀ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਇਕ ਸਫੈਦ ਵਿਭੇ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਬਰਲਾ ਪ੍ਰਬਰ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਤਰ ਪ੍ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਕੂ ਦੀ ਕਲਬਤੋਬਨ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ, ਸਾਡੇ ਬੰਦ ਕ੍ਰਸਟ ਟੋਕਾ ਨੂੰ ਜੇ ਕੇ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬਦਅਮਨੀ ਹੈ। ਚੋਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਕੇ, ਏਥੇ ਤਕ ਵੀ ਕਿਹਾ 100-200 ਕੁ ਬਦਅਮਨੀ ਦਾ ਬਾਇਸ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਨ ਧਰਨਾ ਵੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਿਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਤੀਬਲ ਸਮਝਾਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੋਸੀਦਰੀਆਂ ਦੀ ਚੱਲ ਵੀ ਚੱਲੀ ਕਿ ਛਾਥੇ ਭਾਤੀਭ ਬਰਲ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਚੌਂਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ 43 ਨੰ: ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਤੇ ਹੋਰ ਛੱਕ ਛਾਪੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਅਖੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਦਮੀ ਕਦੀ ਬ੍ਰਿਕਾਰਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਐਫਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਰੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾਰਾਂ ਨ ਚਿਥੇ ਲਭ ਜਾਣ। ਜੀ, ਆਈ. ਏ. ਦੇ ਵਖਲ ਅਤੇ ਸਰਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇਣ ਦੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕਾਫ਼ੀ ਸਕੂਤ ਹਨ।

ਸਰਕਾ ਪ੍ਰਬਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਦੀ ਬਲਾਘਾ ਖ਼ੀਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਭਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਡੀਆਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਮੁਥ ਕੱਢਾ ਚੌਂਸਿਆ। ਚੰਡੀਕੜੇ ਆਏ ਇਸ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਖ਼ੀਤੀ ਕੁ ਮਢ੍ਹੀ ਉਰੇਜਨਾ ਅਤੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦਾ ਬਾਰਨ ਕਟਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ 8-10 ਮਿੰਟ ਲਈ ਬੈਠਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਰਵਾਨ ਖ਼ੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਕਿ: ਬੈਲ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਤਿਕ ਪੇਡੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਮਰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਬੰਪਣਾ ਕਾਹਦੇ ਹਨ। ਅਚਾਰੀਆ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਉਦਮ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਲੋਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਸਭ ਬੈਠਿਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂਵਾਦ ਕਿਹਾ।

ਇਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਤਜਵੀਭ ਪਰਵਾਨ ਖ਼ੀਤੀ ਕਦੀ। ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਭਿਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਚਾਹ ਕੇਲੇ ਮੈਂ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਾਜਵਾ ਵੈਟੇਕ੍ਰਾਬਰ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੇ ਦੀ

ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਦਸਤਖਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸੰਕੁਲਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਤੀਕਤੁ ਜਾਂਚੇ ਹੀ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਵਿਦਾ ਭੈਂ ਬਹੇ ਸਾਂ ਤਦੋਂ ਦੀ ਸ਼. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮੋਰੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮਿਲਾਇਆਂ ਹੀ ਇਹੋ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਵੀ ਯਾਦ ਬਰਦਾਸ਼ ਹਿਤ ਇਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਦਿਓ।

ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਜਾਪਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਫਿਰ ਵੀ ਬੇਇਜ਼ਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਪਦਾਰੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੇ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।...

6.45 ਠਾਤ ਭਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਿਵਾਸ ਬੰਨੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਬੈਂਚਟ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 6-7 ਸਿੱਖਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬੈਠੇ ਸ਼. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮੁਠੱਕਾ (ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੈਂਟ ਨਵਰ) ਦੀ ਸਿਉਂ ਵੇਂ ਲਿਆਈ ਐਥਰਨ ਪਹਿਨ ਵੇਂ ਰਿਟਿੰਗ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਆਪ ਹੀ ਅੱਥੇ ਪਿਛੇ ਹੋਂ ਵੇ ਐਥਰਨ ਦੇ ਨੁਕਸ ਰਫਾਬ ਬਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੈਂਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਿਬੇਲ ਦਿਲਚਸਪੀ ਭੈਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਕੌਰਰ ਡਰਸਿਮ ਸਿੰਘ, ਸੈਂਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਤਰੀਆਂ ਆਦਿ ਵੀ ਮੌਥੇ ਭੈਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਾਤ ਚਿਰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚ, ਅਡੋਲ ਪਛੋਲੇ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਰੀਆਂ ਦੇ ਫਿੰਨ ਐਥਰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਟਿੰਗ ਵੀ ਵੇਖੀ ਗਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪ ਰਮਾਨੀ ਹਾਲ ਭੈਂ 6.15 ਹੀ ਆਵੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਨਿਭਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਾਨੂੰ 7.30 ਠਾਤ ਭਰ ਚਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ 7.45 ਭੈਂ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੀਪੋਰਟ ਕੀਤਾ

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸਰਾ ਛਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਭੈਂ ਚੁੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਨਾ ਦਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਮੇਟੀ ਵਿਚ ਦੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਿਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਤਿਧ ਬੈਂਟ ਰੋਣ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਨ ਕੀਤਾ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਬੈਂਡਰੋਰ ਸੰਪਰਕ ਰਹੇ ਭੈਂ ਭੈਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਲਓ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹੋਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਰੀ ਤੋਰ ਭੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਦਸਣ ਭੈਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਸ਼. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਹ, ਬਰਨੇਂਠ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆ ਭੈਂ ਅਵਰਾਰ ਸਿੰਘ ਭਿਓ ਖਾਸ ਕੋਮ ਲਈ ਨਾਲ ਆਏ ਰੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਝੀ ਲਈ ਸ਼. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡੱਡੀ ਭੈਂ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਪਰ ਫਿਰ ਬਰਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਕਮਾਨੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ

ਅਤੇ 7.45 ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਰ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਮਾਨੀ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਪਈ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਤਰ ਬੁੰਦਾ ਬਾਂਦੀ ਜਾਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਕੱਢੀਆਂ ਕੋਟ ਕੱਲ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਂ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਖਰ ਖੇ ਜਾਂ ਥਿਰਾਜੇ, ਪੱਕੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮਾਣ ਮੈਨੂੰ ਵਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਸਿੱਖ ਸੱਠ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਦੋਹੇ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਠ ਤੇ ਡੀਜੀ ਰਊ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ।

ਵਿਸ਼ਾਭ ਬਾਲੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਪਿਠ ਕੁਝੀ ਦਰਖਨਾ ਨੂੰ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤਬਲੇ ਬਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਬਰਾੜ, ਮਨਜੀਤ, ਹਰਮੋਨੀਅਮ, ਅਜਰਾਜ ਤੇ ਸਰੋਚ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਬੋਲੀ ਧੁਨ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਚੰਗੀਨ ਚੰਗੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਨਾਲ ਚੁੱਤੇ ਰੰਗੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਪਜਾਮੇ ਵਿਚ, ਪੈਰਾਂ ਘੁੰਘਰੂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਜਦਾ, ਹਰੇ ਪਟਕੀ ਨਾਲ ਭੱਬ ਬੰਨੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮੁਖ ਚਿੰਗਾਰ ਨਾਲ ਮਟਕਦਾ ਸੱਜੇ ਉਹਲੇ ਵਿਚੋਂ ਡਟ ਡਟ ਕਰਦਾ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਆ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮੇਲਦਿਆਂ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੁਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ 9.30 ਤਕ ਰਹੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਨੌਂਕਿਆਂ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਬੈਠਾਣ ਦਾ ਮਾਣ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿੰਗਾ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ਰਾਗ-ਰਾਗ ਬਾਰੇ ਅਨਜਾਣਤਾ ਕੁਰਦੇਵ-ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖ ਜੀ ਨੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਰਾਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੁਲਾ ਵੀ ਲਿਆ : ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਵੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਕਲਾਕਾਰ ਪੰ: ਦੁਰਗਾ ਨਾਲ ਦਾ ਬੰਦ ਦਰਮਿਆਨਾ, ਸਰੋਚ ਡੀਟਕਾ, ਵੰਗ ਭੋਰਾ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਨਿਰ ਦੇ ਉਪਧੁਕਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਚਾਨਾ, ਪਰਨਾ, ਜੋੜ, ਧੁਕਨਬੰਦੀ ਅਤੇ ਭਾਲਾ ਆਦਿ ਨਿਰ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਉਹੀ ਸੁਝਾਰ ਦੇ ਤਬਲੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਕਮਾਨੀ ਹਾਲ ਭਰਪੂਰ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਖਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਭਾਰਨ ਬਾਇਬ ਨਿਰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਾਬਾਨ ਕਿਸਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰੋਫਰਸਰ ਡੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਬੋਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਦੇਧਰੋਂ ਪਹਿਲ ਸਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਕੀਤੀ।

ਨਿਰ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ, ਹਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆਂ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਬਤੀਆਂ ਲਗੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਕੋਠੀ ਆ ਕਦੇ, ਜਿਥੇ ਆਖ ਨੇ ਇਕ ਦੋ ਸਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਜੱਠਭਾਤ ਕਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰ, ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਚਲੇ ਕਦੇ।

7 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਮੇਲਾ ਮੇਲਾ

ਮੇਲਾ ਸੰਤ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਘਰ

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਗੀਰਤਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਗੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸੰਤ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾਤੋਦਾਲ ਦੇ ਘਰ ਸੀ। ਚਾਨਣੀਆਂ ਕਠਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਗਈ ਲੰਮੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਥਾ ਗੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼, ਤਰਾਨ ਰਿਚ ਤੋਂਗੀ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਸਨ ਅਤੇ ਗੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਭ ਖੁਪਤ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧਮਤੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ ਦੀ \$45 ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਸਵੱਰਤ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇਵਰਾ ਕਨਵੇਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 5 ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ :

1. ਸੰਤ ਦੁਨੀਪ ਸਿੰਘ 'ਨਿਰੀਖਿਅਕ' ਲੁਧਿਆਣਾ
2. ਸ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ 'ਕਲਿਆਣ' ਜਲੰਧਰ
3. ਸ਼ੁਭਾ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੂੜੇ ਕੇ ਕਠਿੰਡਾ,
4. ਸੰਤ ਕੁੰਘ ਸਿੰਘ ਕੁੰਨੀ ਪੁਰਖ, ਰੰਘਰ
5. ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡ, ਲਾਣਾ (ਪਟਿਆਣਾ)

ਬੁੱਧੀ ਕੌਲ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸੀ ਕਿ 11.12.81 ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਗੀਰਤਨ ਅੱਜ, ਅੱਜ, ਮਨਮੋਹਰ ਜਨਤਾ ਭਾਈਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਲੱਗੇਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੰਤਰ ਅੰਦਰ ਮੇਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

7 ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਠੇਕਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਛਕਣ ਹਿਤ ਪੰਡਰਾਂ ਵੀ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਧਾਰੇ ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਛੇਤੀ ਵਲ ਆਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਕੁਝ ਛਕ ਛਕਾ ਕੇ ਹਟੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆ। ਤਦ ਆਪ ਜੀ ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਛਕਕੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਛੱਡਾ ਸੁੰਟਣ ਜਾਂ ਛਾਰ ਕੁੰਘਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੇ ਛਕਮਾਇਆ : ਇਹਦੇ ਬਾਪ ਕੋਲੋਂ ਕੁਰਾਨਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ। ਚੁੱਧ, ਖਿਊ ਕਰੀ ਤੇ ਕਸਰਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰ ਕੁੰਘਰ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਵੱਰਤ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਆਦਮੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਰਿਖੇ ਕਦਮੀਂ ਚੱਲ ਪਏ। ਜਿਨ੍ਹੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਸਨ ਉਨੇ ਘਰੀ ਚਰਨ ਪਾ, ਰਿਆਰ ਖਲੋਤੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਤੇ ਸਵਾਦ ਚੋਂ ਲੈਣ ਦਿਖਾਏ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨਗਰ

ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਹੋ ਪਏ'।

ਮੈਨੂੰ ਸੋਚ ਚਲਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜੁ ਸੁਮੱਧਰ, ਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਦਫ਼ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ ਦਰਮਿਆਨੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇਰੇ ਸਾਲ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੀਤੀ। 8 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਲੜਕਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਚ ਤੋਂ ਹੀ ਦਰਬਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮੇਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਸਬੂਤ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਬੱਲ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

10 ਦਸੰਬਰ 1981, ਚੀਰਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਆਮਦ ਸੀ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੇ ਛਕਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ 10.30 ਵਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਸੌਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੁਆਈ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ : ਢੀਨ ਚਿਆਲ ਤਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ 'ਬਲਿੰਸ' ਵਿਚ ਹਨ। ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਮਗਰ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਂ 'ਬਲਿੰਸ' ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਰੋਟਰਾਂ ਉੱਤੇ ਰੋਟਰਾਂ ਸਨ। ਕਿੱਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ, ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਕਿੱਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਰ ਨਾਰ। ਕੁਰਦੇਵ-ਹਰਜਨ ਮਿਲੇ : ਫਵੀ ਜੀ ਦੁਸੀ' ਕਿੱਥੇ' ਦੇਨੇ ਪੱਛਤ ਕਏ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਦੀਆਂ ਰੋਟਰਾਂ ਹਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਰਾਤ ਵਿਚ ਵਜੇ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਲਟਨ ਚੈਂਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 'ਸੁਪਰ ਫੀਸਟ ਹਾਊਸ' ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਕਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤਕ ਦਰਬਨ ਦੇਣਗੇ।

ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਜਾਤਾ ਜਨ ਸਭ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸਨ। ਸੌਣ ਆਰਮਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਨਵ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਨਾਲ, ਸੌਣ ਹਰਬੰਸ ਸਿੱਖ ਹਥਰੋਂ ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ, ਸੌਣ ਕਰਤਾਰ ਸਿੱਖ ਮੰਡੀ ਤੋਂ, ਸੌਣ ਲਲੀਪ ਸਿੱਖ ਪਤਨੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰੀ ਬੰਬਈ 'ਚ', ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੱਖ ਖੁਰਾਦਾ ਪਤਨੀ ਲਾਈ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ, ਨਾਖਨਊ ਤੋਂ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਚੇਰੇ, ਸ. ਯਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਆਮੋਕਾ ਦਰਬਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਛੱਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਦਿਸਦੀ ਸੰਗ ਬੀਬੀ ਦਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁਰੀਂ ਸੰਧ ਦੇ ਛੇਕਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਵੀ ਫਿਰਦੇ ਵਿਰਾਏ ਬਾਝਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਲੱਤੀ-ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਨਾਲ। ਹੋਰ 20 ਮਿੰਟ ਤਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਨਾਲ ਸਨ ਸੋਠ ਕ੍ਰਿੱਲੋਕ ਸਿੱਖ, ਸੋਠ ਧਰਮ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸੋਠ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਪੂਰਬ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬੈਠ ਹੋਵਾਂ। ਸ. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਭਾਲਟਨ ਚੈਂਸ

ਵਾਲੇ, ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਗੀਨੀਅਲ ਬੁਖਾਰੀ ਸਟੀਲ ਪਲਾਟ, ਇਸਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ
ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰਤ ਸੈਂਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੁਖਚੇਟ
ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਦੇ, ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰੈ ਸਾ:
ਸੈਂਤ ਰਸਮੇਂ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਸਿਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਹੀ ਆਏ
ਹੋਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰਬਾਦ ਛਕਟ ਸਮੇਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਮੈਂ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਠਾਂਗਰੀ
ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਬਾਦਲ, ਸਬਜ਼ੀ, ਦਾਲਾ ਆਦਿ ਰਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਪ੍ਰਬਾਦ ਛਕਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਟ ਦੇਣ ਲਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਏ
ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਬਾਦ ਛਕਦਿਆਂ ਹੀ, ਠਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ
ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਕੇ ਕਿਹਾ: ਮੇਰਾ ਜੀ ਬਰਦਾ ਸੀ ਤੇਨੂੰ ਮਿਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀਆਂ
ਮੋਟੀਆਂ ਚੌਣਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਰੀ
ਕਾਰਬਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਦ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ
ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਦ ਕੀਤੀ: ਮੈਂ ਬਚਾਵਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਗਰੀ ਪੰਜਾਬ
ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵਾਰੰ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਕਿਹਾ: ਉਸ
ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰੇ ਹਜ਼ਾਰੇ ਕਿਹਾ: ਅੱਜ ਭੱਲ ਮੇਰੀ ਚੋਟੀ ਖਾਈ ਵੇਦ ਕੀਤੀ
ਗਈ ਹੋਵੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਬੈਠਾ: ਮਾਝਾ ਕੀ ਜਾ ਸੇਵਕਾ। ਮਾਝਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਬ
'ਨਹੀ' ਕਿਹਾ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੰਠੇ: ਇਹ 'ਨਹੀ' ਕੈਵਲ ਕਹੀ ਵਯਾਣੇ। ਮਾਝਾ
ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਭੱਲ ਚਾਦ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਆਪ ਕਿਥੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ
ਸਕਦੇ।

ਸੈਂਤ ਰਸਮੇਂ ਸਿੰਘ ਆ ਰਾਗ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਦੋਂ ਕਰਨਾ
ਹੈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ? ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅੱਜ 'ਬਲਿੱਸ' ਵਿਚ ਹੀ 5 ਤੋਂ 6 ਭਕ
ਨਿਰਨੇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਬਾਦ ਛਕ ਕੇ ਚਿਰਾਜ ਗਏ।

ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਬਲਿੱਸ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੋਣਕ ਹੈ। ਖਾਣੀ ਸੰਭਰ
ਇਕਤਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦਰਬਨ ਸਾਰਕ ਚੀਕੀਆ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੇਰ ਵੀ
ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਹੈਰੀ ਵੇਟ ਇਕਟਰ ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਚਿੱਠੀ ਆਇਆਂ
ਸਤਿਕੁਰੂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ 12.30 ਵਜੇ ਆ ਗਿਆ। ਬਹਿੰਦਾ ਸੀ:
ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੋਂ ਚਲੇ
ਜਾਏ ਹਨ।

2.30 ਵਜੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਲਾਨ ਕਰ, ਘਸਰ ਪਹਿਨ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ
ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚ ਢੀਨ ਦਿਆਲ ਜ਼ੀ ਲਈ ਆਸਟ ਵਿਛਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ
4 ਕੁ ਫੁੱਟ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰਖ ਕੇ ਲੱਚੀਓ ਵਿਛ ਗਏ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਆਸਟ ਉਤੇ

ਬੇਨਦਿਆਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਗੀਤ ਲਾਹ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਸਕੱਤਰ ਰਸਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਖੱਬੇ ਸੈਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖਾ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ। ਉਹਦੇ ਫੋਟੋ ਭਾਲੀ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਫੈਨ ਹੈ ਤਾਂ ਠੰਢਾ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਓ।

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਤੀਜੇ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਇਕ ਮੱਟੇ ਰਕਬੇ ਲੜਕੇ ਦੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਇਹਨੂੰ ਬਾਰ ਚੁੱਕਣਾ ਸਿਖਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨੇੜੇ ਰੋਤ ਹੋਵੇ ਜਿਥੇ ਰੁਹਾਣਾ ਮੇਲ ਹੋ ਸਕੇ ?

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਬਰਟੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦਾ ਖੇਲਣ-ਕੁੱਦਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ : ਉਹ ਸਿਖਾਏਗਾ ਵੀ। ਇਹ ਲੜਕਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਭੋਰ ਵਾਲੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਸਾਹਬਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਸੈਰ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਟੇਵਾ ਹੈ ਇਹ। ਅ-ਰਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਘਰੂਰੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਨਮਰਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣੀ ਥੀਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਹੋਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲੈਂਡ ਪ੍ਰੈਸਰ ਵਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਹਾਈ' (ਬਧਣ) ਤਾਂ ਕੁਝ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਇਕ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ, (ਮੈਂ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ) ਰਸਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਵਾਰੇ ਕੁਝ ਲਮਕਾਇਆ।

ਅਤੇ 5-7 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਲ ਚੱਲੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਥਾਂ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਦੋ ਸਫ਼ਾ ਚਿਠਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਨ ਬੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਕੁਰਦੀਵ ਸਿੰਘ ਅਸੀਂ ਘੱਧਾ ਘੱਟਾ ਪਿਛੋਂ ਕੋਠੀ ਪੁਰਾ ਹੋਤ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਚਰਚਨਾਂ ਦਾ ਤਲਬਗਾਰ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸ. ਰਾਪੂਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰੇਵਾਲਾ ਫੀਜ਼ਦ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਦੀ ਭਰਜ ਨਾਲ ਆਏ। ਪਰ ਜੰਗਲ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਦੀ ਯਿਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਂਠ ਜੀ ਨਾਲ ਚਿਕਾੜ ਵਾਰਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਕੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸੁਰਲਬਾਸ

ਮੈਂਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਸੈਂਠ ਰਸਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਭਵਰਿਆਂ (ਚਿਲਾ ਛਾਹੋਰ) ਦਾ ਨੇਮ ਘਲ ਬਾਬਾ ਕੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿਆਰਾ, ਕੁਝ ਘਲ ਦਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤਰਾਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਚਾਨਵੇਂ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਏਸ ਚਸੰਬਰ ਦੀ ਤਿੰਨ ਰਾਹੀਂਮ ਨੂੰ ਦਿਨੇ 8.30 ਵਜੇ ਇਹ ਨਸ਼ਵਰ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਰਾਬਕ ਸਾਰੀ ਉਮਰ 'ਚੋਂ 70 ਕੁ ਸਾਲ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਿਸ਼ਚਲ, ਨਿਰਵੈਰ। ਬਾਬੇ ਕੰਤਾ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਵਰਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਨੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕਲਾ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਹਰੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਛੱਤ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਾਪ ਸਥਾਨ ਦੀ ਢਾਬਦੀ ਛੱਤ ਵੀ ਇਸੇ ਨੇ ਬਣਾਈ। ਨਿਰੰਤਰ ਇਸ ਨੇ ਕੰਢਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੀੜ ਵਿਚ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਛੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਦੋਂ ਹੋਣਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨੀ। ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨਾਉਂਦਾ, ਬਵਿਤਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਨਿਰਾਲ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬਰੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲ ਕਰਦਾ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਚੰਦਰ ਵਿਚ ਬਣਾਥਾਰੀ ਨਾਲ ਵੁਠ ਪਰੇ ਭਿਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਛੱਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਸਿਰ ਕੋਟ ਉਸ ਦੀ ਗੇਸ਼ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਗਿਆ। ਉਹ ਦੰਗਾ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੇਤ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪਿਛੇ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਲਿਖੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਆਡਮਾ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕੀਤਾ ਸਿੰਘ ਨੰਮਰ 20 ਦਸੰਬਰ 1981 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭੰਗ ਪਏਗਾ, ਮੇਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੋਰ 'ਬਲਿੰਸ' ਵਿਚ

ਸ਼ਾਮੀ 5 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲਿੰਸ ਹੋਟਲ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਸ. ਮਨਚੰਦਾ ਦਾ ਪਰ ਹੈ, ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਹੋਟਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਛੱਤੀਓ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਰਪੂਰਤਾ ਜਿੰਨੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਅਵਸਰ ਤੇ ਹੋ ਗਈ। 6 ਵਜੇ ਡਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਕਤ ਵਿਚ ਸਭ ਨੇ ਨਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਰਕਣ ਕੀਤਾ।

ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਘ ਵਿਖੇ

ਸੰਤ ਰਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 7.12.81 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਲੰਡਰ ਆਇ ਗਈ ਕੁਝ ਤਾਂ 'ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਘ' ਦੇ ਆਚਾਰੀਆ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਨੰਦ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਤੇ ਜੁਨੇਤਾ ਆਇਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰਮ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਰਬਨ ਦੇਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀਤੀ, ਲਊਏ ਵੇਲੇ 3.15 ਤੋਂ 5.50 ਤਕ ਆਸਰਮ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਆਸਰਮ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਓ. ਪੀ. ਗੋਰਮ ਵੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਦਿਹਾਣਾਂ ਦੰਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਬੁਢਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚੰਨ ਕੇ ਸਿਰਤ ਸਥਾਪ ਕੀਤੀ।

ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰੇਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਰਜਾਈਆਂ ਵੁਲਾਈਆਂ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਭਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚਮਤਰ ਆਦਿ ਮਾਤਿਆਂ ਕਰੀਬਾਂ ਨੂੰ

ਵੱਢਣੇ ਸਨ, ਇਹ ਬਸਰਰ ਵੱਡ ਆਪ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਿਨ ਲਈ 9.12.81 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 8.35 ਤੋਂ 10.45 ਠਕ ਆਬਰਾਮ ਵਿਚ ਰੋਟਕਾ ਦੀ ਫਿਰ ਬਹਾਰ ਆ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਬਰਾਮ ਦੇ ਇਸ ਉਦਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ 1500/- ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁਰਖਾਂ ਤੋਂ ਦਿਵਾਏ। ਪਰ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪਠਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ : ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਈਂ ਲੰਕਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੇ ਦਵਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਰਕਮ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਭੋਟਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰੇ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਸਠਿਮਿਰ ਰਕਮ ਮੇਲ ਦਿੱਤੀ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਜੋਹਟ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾ ਇਕ ਬਬਥ ਕੀਰਤਨ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਵਰਧਾ ਨੂੰ

ਮੈਂ ਇਕ ਲੋਕ ਬਾਰੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਿਆ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ : ਕੁਸੀ, ਸਭਾਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਨਖਰਤਾ ਜੀ ਨੇ 25, 26 ਤੇ 27 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਵਰਧਾ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਰਾਮ ਬ੍ਰਿਜਨ ਬਸਾਜ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਰਚਾਪੁਰ (ਬਿਹਾਰ) ਆਇ ਕਾਢਾ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਿਧਣਾ ਕੁਸੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਮੈਂ 'ਸਰਿਬਚਨ ਜੀ' ਰਿਹਾ।

ਪੁੱਛੇ ਦਾ ਸਾਜ਼

ਏਨੇ ਰਿਹਾ ਨੂੰ ਦਿਲਚੁਕਾਈ ਤੇ ਜੀਤ ਹਰਕੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਭੋਟ ਫੇ ਲਏ ਵੇਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਫੇਹੀ ਅਵਰੋਹੀ 'ਓ' ਚੀਕਾ ਨਿਕਲੀਆ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ : ਸੱਚੇ ਪਾਰਬਾਹ। ਇਹ ਚੀਕਾ ਸੁਣ ਸੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜੀ ਬੰਨ ਥੇਸੁਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਮੇਰੇ ਬੰਨ ਰੇਰਾ ਵਾਲਾ ਸੁਣ ਸੁਣ ਥੇਸੁਰੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ...ਕਿੰਨਾ ਇਹ ਅਜਿਹਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ? "ਰਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਜੀ।" "ਬੱਸ ਠੀਕ ਹੈ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੁਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ" ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕੱਲ ਵੀ ਸੁਣ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਘਰ ਦੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਦਾ ਵਰਤਾ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਠੀਕ ਹੈ ਦੁਬਾਰੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

6.35 ਠਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾ ਸਾਹਿਬ ਕਲਾਇਰ ਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬੋਟਣ ਬਮਰੇ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ ਜਿਥੇ ਭਰਸ਼ ਤੇ ਬਿਡਾਈ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ 8-10 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੇਠ ਜੀ ਚੁੱਗੇ ਕਰਦੇ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਲ ਜੀ (ਪਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਥਿਕ) ਕੋਲ ਸਨ।

ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ ਰਾਜਨ ਸਾਜਨ ਦੀ

7.20 ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਦੇ ਰਾਨਪੁਰੇ ਦੀ ਧੁਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰਾਜਨ-ਸਾਜਨ, ਧੋਲਪੁਰੀ ਅਤੇ ਗਲਾਅ ਸਰਵਰ ਦੇ ਡਬਡੇ ਨਾਲ ਡਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਗੋਂ ਕੇਵਲ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੀ ਸਨ। ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਵੀ। ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਅਗੇ ਮਧੁਰ ਲੋਅ ਪੂਰਣ ਕਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਉਸਤਾਦ ਚਲਾਇਰ ਖਾ ਵੀ ਅੱਧੇ ਅੰਤੇ ਪਿਛੇ ਲੜਕੇ ਬੁਜਾਤ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆ ਬੈਠੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੇ ਕਾਇਕ ਮਿਲਰਾ ਬੰਦੂ ਕੁਮ ਕੁਮ ਕੇ ਕਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਖਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਨ-ਸਾਜਨ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਹੋਂ ਬਣਿਤਾਰ ਕੀਤੇ। ਭਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਨੁਮਰੀ ਕਾ ਕੇ 9 ਵਜੇ ਰਾਤੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਹਰਭਜਨ ਬੁਆਰਾ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ. ਮਨਜੋਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ 1600/- ਦਿਵਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜਨ ਲਈ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

11 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਜਨਮ: ਭਾਈਨੀ

ਅੱਜ ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਰਬਭਵਾਜੀ ਸੰਤ ਮੰਗਤ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲ-ਪੁਰੀ ਸੰਪਾਦਕ ਨਵਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਐਸ. ਮਨਜੋਰ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਾ ਭਾਈਨੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੰਝੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਬਲੈ ਕਦੇ ਪਰ ਮੈਂ 'ਹਰਿ ਹੁਕ ਸੁਭ ਰੰਗਿਤ ਉਪਾਇਆ' ਵਾਲੇ ਅੰਤਮ ਭੰਡੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ।

ਮਨਜੀਰ ਸਿੰਘ-ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮੁਹਰਲੇ ਪਾਰਕ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸੁੰਚਰ, ਸਵੈਦ ਚਾਨਣੀਆਂ, ਪੌਲਿਆ, ਕਨਾਰਾ ਦੇ ਪੰਡਾਫ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਗੀਆਂ ਵੱਲ ਸਫੇਦ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੈਠੇਦਿਆਂ ਦੇ ਡਟਾਉਂਦੇ ਬੈਠ ਬੈਠਤਨ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਦਿਲਾਇਆ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲਕੁਸ਼ ਨਾਲ, ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁੱਲੇ ਆਦਿ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਕਸ਼ਟਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੱਟੇ ਭਾਈ ਮਨਜੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਹੀ, ਇਕ ਕੁਝਾ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਸਤ ਭੰਡਲਾ ਨਾਲ ਸਿਖ ਭੇਜਿਆ। ਕੁੰਬੇ ਦੇ ਬਥਰ ਦਿਹ ਸਨ :

ਮਨਜੀਤ ਵਾਰ ਸੁਧ ਕਰੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਂ
ਰਬਲਾ ਭੀ ਸਿਖ ਲਹੇ

ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ਾ ਚਕਰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦੇਵੇ

ਕਪੜੇ ਠੀਕ ਪਾਇਆ ਕਰੇ

1 ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰੋਜ਼

ਕੋਸ਼ੀ ਇਥਨਾਨ

ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਜੇ ਪੈਸੇ ਭੀ ਲੋਣੇ ਹੋਣ

ਤਾਂ ਦਸੇ ਜਿੰਨੇ ਲੈਣੇ ਨੇ

ਪੌਣੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਪੂਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ, ਨਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ. ਮੰਤਰ ਸਿੰਘ
ਜ਼ਰਗਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਬੋਨਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੀਨ ਵਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਮਨਧੀਰ ਕੁਰਾਂ ਦੇ ਅਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਫਲਾਹਾਰ
ਤੇ ਜਠਪਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਨਧੀਰ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ
ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਡੀਦਾਬਾਦ ਰਾਹ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਮੋਢੇ ਦੀ ਬੋਨਤੀ ਚਰਨ
ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ-ਭਾ: ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ
ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਬੀਬੀ ਪਾਲਕਰੀ, ਬੀਬੀ ਪਿਆਰੀ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ
ਬੀਬੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਰਮੇਸ਼ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਸਰਬਜੀਤ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ
ਸੋਭਾ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਨਧੀਰ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ,
ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਚਰਭਾਉ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ
ਦੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹੇ।

ਬੀਬੀ ਬਲਬੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨਧੀਰ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ ਕਿ ਪਾਣੀ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਹ ਸੰਗਤ ਲਈ ਚੰਗਾ
ਖੁੱਸ਼ਾ ਬਰਭਿਆ। ਜਨਤਾ ਬਾਲੰਨੀ ਦੇ ਮਨਧੀਰ-ਮਿੰਤਰ ਸ. ਭਰਛੋਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਪ੍ਰੋ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਰੀ ਵੀ ਸਾਥ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਫਕਾਰੇ ਰਹੇ। ਮਨਧੀਰ ਹੋਰ
ਦਾ ਸਰੋਬ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਕ ਡਗਡਾ ਮੇਰਾ ਹੀ ਗਿਆ।

12 ਦਸੰਬਰ 1981, ਬਨੀਬਾਰ

ਰਖਾ (ਸੰਭਾਰ)

ਸੋ 6.15 ਸਵੇਰ ਦਾ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੰਸ ਅੰਤੋ ਤੋਂ 7.20 ਵਜੇ
ਚੱਲ, ਅੰਬਾਲੇ ਪਹੁੰਚਾ। ਏਥੋਂ ਬੰਸ ਲੇ ਪਟਿਆਲੇ, ਏਥੋਂ ਬਦਲ 2.30 ਤੇ ਬਰਨਾਲੇ
ਪੁੱਜਾ। ਬਰਨਾਲੇਓਂ ਮੈਨੂੰ ਪੰ: ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਮਾਨ ਦਿੱਲੀ-ਬਠਿੰਡਾ ਵਾਲੀ ਬਸੋਂ ਲਾਹ ਲੱਕਲ ਬਸ ਤੋਂ
ਧਰ, ਸੀਟ ਮੱਲ ਕੇ, ਤਪੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਏ ਅਤੇ ਲੇ ਆਯਾ। ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ
ਖੁਸ਼ਸੂਰਤ ਮੁੰਡਾ ਸੋਦਾ ਚਰਨ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸੋਹਣਾ ਜਾਪਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਘਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੌਤਿਤ ਜੀ ਜਿਲੇ, ਬਤਾ ਚਾਕ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਡੀਕ

ਹਰੇ ਸਨ ਮਾ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਮ' ਅਤੇ ਸੰਤ ਆਰਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ ਨੂੰ। ਏਥਰ ਸਭਾ ਤਪਾ ਨੇ ਕੱਲ, ਮੇਰੇ ਕਲਮ ਫੁਰੂ, ਸੰਤ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸਨਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ੍ਰ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੇਰੇ ਮਿਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਿਤਰ ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਰਤ ਹੈ।

ਏਥਰ ਸਭਾ ਤਪਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸੀ. (ਚੁਰੰਗੀ) ਮਾਰਕੰਡਾ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਆਕ੍ਰਿਹਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ 12-13 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸੁਆਭਤ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਬਹੁਰ ਪਹੁੰਚਾਂ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਚਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਠਾਲ 8 ਡਾਂ 11.45 ਤਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਹੋਲਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਵਨੀ ਬਾਲੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਹੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਅਤੇ ਏਸੇ ਭਾਰਜ ਕਰਮ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਾਟਕ, ਸ. ਕੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਤਾਰ ਐਮਿਤਸਰ ਬਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਬਿੰਬਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਆਪਣੀ ਕੱਲ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਮੁਕਸ਼ਰਤੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਰਚਨਾ ਨ ਕਰਕੇ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਾਟਕ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੱਲਕਾਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ 'ਕੂਡਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ' ਦੀ ਕੱਲਕਾਰ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਛੋਟੇ ਸਟੂਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਗ ਉੱਤੇ ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭਰਪੋਟ ਤੇ ਸੰਨ 47 ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾ ਹੋਈ ਕੱਲਕਾਰੀ ਦੀ ਕੱਲਕਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਮੁੱਖ ਫੀਕਰਾ ਸੁਤਰ ਵਿਚ ਪਲਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਏਆ' ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸਤਰਕ ਵਿਚ ਕਦੇ ਇਕ ਟੀਚੇ ਦਾ ਆਭਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਗ਼ਰੀਬ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਡਿਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਡਰੀ, ਸਰਕਾਰੀ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਕੀ ਨੇੜਾ ਸਭ ਦੀ ਨਿਰੀਹ ਜਨਤਾ ਵਲ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰਿਖੇ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

...ਰਾਮ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਸਿੱਕੋਲਕ ਹੈ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਸਮਾਜ ਦਾ। ਏਥਰ ਭੰਦੇ ਹਨ, ਚੁਪੀ ਹੈ ਛੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ 'ਹੁਟ' ਹੈ ਏਸੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਹਿਣਾ ਵਾਹ ਚਹੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਪਾਤਰਾਂ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਆਪ ਹਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕੂਰਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਏਥਰ ਜਗਾਵੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੀ ਹੋਣ, ਕੀ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਨਰਰ ਪਿਆ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਅਰਿਥਾਚ ਦੀ ਬੁ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

13 ਦਸੰਬਰ 1981, ਯੋਤਵਾਰ
ਤਪਾ (ਸੰਗਰੂਰ)

ਚਿੰਦੂ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸਨਮਾਨ

ਅਸੀਂ ਕੋਈ 11.30 ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਐਸ. ਐਨ. ਆਰੀਯ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚੇ।

ਅਗੇ ਸ. ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਦਲ, ਤਾ: ਤਿਵਾਸੀ, ਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਾ: ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਹਲਵਾਰੀ ਆਦਿ ਸੰਸਦ ਚੁੱਪ ਸ਼ੇਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਫਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਫੁਟ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਤਾਰਾਂ ਨੇ ਮੱਥ ਲਈ ਸੀ।

ਫਾਰਵਾਈ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਚਲੀ। ਤਦ ਤਕ ਜਲੰਧਰ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰੀ ਮਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਥਾਨ ਥਾਨ ਹੁੰਦਾ।

ਫਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹਾਕਮ ਡਾਟਰੀ ਵਾਲੇ ਦੇ 'ਥੋਥੇ' ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸੁਰ ਅਤੇ ਅਦਾਵਾਰੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਂਝਲਾ, ਇਕਹਿਰਾ ਤੇ ਚੰਮਾ ਪਤਲਾ ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਵੀ ਫਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਰੋਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭੀੜ ਦਾ ਜਾਦੂ ਸੀ। ਫਿਰ ਹਰਚਰਨ-ਮਿੰਟ ਬਾਇਸ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਡੇਰਚਰਨ ਮਨਜੀਰ ਵਿੱਚਰ ਨੇ ਚੋੜ੍ਹਕੀ ਤੋਂ ਭਾਅਣ 'ਸ਼ੋਰੀ' ਸੰਬੰਧਤ ਇਕ ਭੀੜ ਬੰਦਿਆ। ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਵੀਆਂ ਜਿਸ ਨੇ 25 ਦੇ ਬਰੀਕ ਲੇਖਕਾਂ ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਖਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਐਕਸਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਰਨ ਵਾਲੇ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਖਾ ਚਿੱਤਰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ। ਸੁਹਣਾ ਜੜਨ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਬਾਅਦੋਂ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜਗਤਾਰ ਨੇ ਸੰਤ ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਸਨਮਾਨ ਕਿਉਂ? ਬਾਰੇ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਮਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਨਾਲਾ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਰੀਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹੋਸ਼ਟਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤਕ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ. ਮਾਰਵੰਡਾ 'ਕਿੰਨ੍ਹ' ਮਾਸਿਕ ਪਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਕਿੰਨ੍ਹ ਅੰਕ ਸ਼੍ਰੀ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਤੇ ਬਰਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਸੁਭ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਜੀ ਅਤੇ ਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਉਦਘਾਟ ਪਰਬਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਰਵੰਡਾ ਨੇ ਇਹ ਪਰਚਾ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਜਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੰਨਰਲ ਭਾਧਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦਿਵਾਇਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ 'ਵਰਿਆਮ' ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬੜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਜੀ ਸਰਿਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਪਾ ਦੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਰਿਆਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਘੋਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬੁਕ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ। ਆਪ ਦਾ ਬਹਿਣ ਸੀ: ਜਮਹੋਦ ਤੋਂ ਠੰਡੇ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਚੜ੍ਹਵਰਤੀ ਨਾਲ ਸੋਹ ਸਾਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ

ਉਹ ਚਕਰਵਰਤੀ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂਸਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਜੋ ਅੰਤਰਿਯ ਰਾਜ ਦੇ ਪਿਲਾਫ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਜੋ ਸੰਤ ਦਰਨੋਂ ਨ ਚਿਤਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਸੰਤ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚਕਰਵਰਤੀ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਸੀ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਸਾਕ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਖਿੱਤੀ ਬਬਦਾਦਲੀ ਸੰਕਲਰ ਬਣਨ। ਭੇ ਪੁਆਈ ਕੋਸ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਖ ਬੋਲ ਹੀ।

ਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਨਾਠ ਸਿੰਘ ਤੱਥਾ ਸਮਾ ਬੋਲੇ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਿਦਮਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਤਿਵਾਤੀ ਨੇ ਵੀ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਘੜੀ ਕੁ ਠਕਾਈ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਸਲ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾਏ। ਭਾਵੇਂ ਨਾਠ ਸਿੰਘ ਹੋਈ ਘੋਟਵੀਂ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਹਿਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਸੀ, ਸੁਹਣੀ ਲਬਦਾਵਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਪੌਤ। ਉਪ੍ਰੰਤ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਛਕੂ ਸੰਤ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕਰਵਰਤੀ ਤੋਂ ਲਈ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਚਿਤਰ ਕਰਦਿਆਂ ਏਥੋਂ ਰਭ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਣ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਘੋਟਵੀਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰੇ ਰਖਿਆ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਪੰ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਸ਼ਾਬ ਸ, ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੋਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਮੇਰੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ 'ਸੰਤ' ਲਬਦ ਵੀ ਰਿਆਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਦਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਚਕਰਵਰਤੀ ਤੀਰ ਅਲਾ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਨ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੰਦਰ ਨੇ ਇਕ ਟੁਕੜੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਵਾਲੀ ਰਕਮ 500/- ਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਵੀ। ਸ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਲਬਦ ਬੋਲੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਤਿਵਾਤੀ ਭੋਅਰਮੇਨ ਨੇ ਇਕ ਛੰਮੀ ਤਕਰੀਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਠ ਸੰਬੰਧਤ ਅਸਤਿਆ ਤੇ ਰੋਛਨੀ ਪਾਈ। ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਬੰਸ ਨਾਠ ਗੋਇਲ ਦੇ ਅੰਤ-ਜਵਨ ਨਾਲ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 4 ਵਜੇ ਹੋਈ।

14 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸੋਮਵਾਰ

ਲਖਾ (ਸੰਸਕ੍ਰੁਰ)

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ' ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਾਰ ਦੀ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਥਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਹੁਟੇ ਸਾਂ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧੁੱਮ ਅਤੇ ਸੋਚਾ ਭਰਪੂਰ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ। ਫਕਣ ਫਕਾਣ ਬਹਰ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਚਲੇ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਨੂੰ 25/-, 25/- ਦੇ ਦੋ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮਾਣ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਰੇ ਲਭਕੇ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਥੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਤਿਆਂ ਦੱਤਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਹੇ ਕੇਂ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਕੇ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਿਧਾ ਸੰਤ ਨਗਰ

(ਸਰਸੋ) ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ । 3 ਵਜੇ ਤਕ ਭੰਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ।

15 ਦਸੰਬਰ 1981, ਮੰਡਲਦਾਰ ਸੰਤ ਨਗਰ-ਫਰੀਦਾਕਾ-ਰਾਣੀਆਂ (ਸਰਸਾ)

ਬਿਆਨ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦਾ

ਸਵੇਰੇ 9.15 ਤੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਵੇਦ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੱਥਰ, ਜਿਸ ਨੇ 18 ਸਾਲ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਰਤਾਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ । ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਬੁੱਧੇ ਮੰਜੀ ਭਾਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਮਿਲ ਕੇ ਬਹਿਣ ਲਗੇ : ਅਤਿਰਥਾਮੀ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ । ਜਿਸ ਸੰਮ ਮੈਂ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਸਹਿਜ ਸੁਰਾਵਲ ਬੁਰ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ । ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਕਿਹਾ : ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਦੇ ਜਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ । ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਦੇ ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਥੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਬਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ । ਮੈਂ ਤਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੋਹਰੇ ਵਲ । ਬੇਖਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਖ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਮਲੀਂਗੀ ਵਾਲੀ ਭਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਬੋਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ : ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨੇ ਇਹ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੋਏ । ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦਲੀ ਵਿਚ ਬੇਬਫਲ ਚਾਨ ਚਾਨ ਦਰਸਨ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹ ਚੰਗੀ ਵਾਰ ਸੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੈਠਿਭਈਆਂ ਸਿੱਖਤਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ, ਚੋਨੀ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਬਝਿਆਂ ਵੀ ਦਰਸਨ ਹੋਏ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਗੱਲ ਚਾਤ ਤੋਂ ਮਾਥੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਰਚੇਸੇਂ ਵਾਪਸੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ । ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਭਬਦੀਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਮੰਜਾ ਦਿਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਪਰਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ : ਓਹੋ ਬੀਬੀ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬੈਠ ਭਈ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੰਜਾ ਹੈ । ਬੈਠੀਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਭਟ ਹੋ ਭਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਭੀਤਾ : ਨਾ ਭਈ, ਬੈਠਣ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਹੀ ਥੀ ਹੈ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਵੀ ਹੈ । ਇਹ ਬਬਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਰਦ ਕਿਹਾ ਬਰਥੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਾਂ ।

ਇਹ ਬੋਥੇ ਦਰਸਨ ਮੈਨੂੰ ਤਲਕਸਾਧ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ । ਰਦੇ ਖਬਰ ਕੁ ਦਿਨ ਬੜੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਭਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ : ਅਹੁ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੋਟਰ ਆ ਭਈ ! ਅਹੁ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੋਟਰ ਆ ਭਈ ! ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਧਣ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ

ਵਿਚ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਚਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ
ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ।

“ਸੱਚੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰਾ
ਪਤਾ ਪੁੱਛਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਦਰਲਣ ਦੇ ਥੋੜੇ ਨਿਹਾਲ ਬੀਤਾ । ਉਰੋਤਿਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਿਸ਼ੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ, ਇਹ
ਕੌਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਹੀ ਮੈਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤੇ ਧਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕੁਸੀਂ ਆ ਗਏ ।”

ਅਤੇ ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਣੀ ਹਾਲਾਤ ਚਿੰਨ੍ਹ । ਇਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਖੁੰਬੰਧਾਂ ਨੇ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਾਸਤਵ ਸੰਭਾਲੀ ਰਹੀ,
ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਗੰਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ।

ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤ ਭੰਬਰ ਦਾ ਨਜ਼ਰਾ, ਜੁ ਪੁਰਖੀ ਕਰੀਵਾਲੇ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਹੈ,
ਸ. ਸਰਬਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਓਲਟ ਸਕਿਆ । ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੇਰ, ਜਿਸਨੇ ਸਾਡੀ ਵੀ
ਮਾਤਰਦਾਰੀ ਬੀਤੀ, ਅਪਣੀ ਪਤੀ ਦੀ ਧਿਆਨ ਭਰਮੂਰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ।

ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸੀ ਲਈ !। ਵਜੋਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਥੋੜੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਠੇ ਆਏ
ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਿਜਾਂਦਾ ਸੰਤ ਜੋ ਸਿੰਘ ਚੰਦੇ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ
ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕੋਢੇ ਚੰਡੀ, ਸੰਤ ਬਿਬੇਕ ਸਿੰਘ ਬਿਲਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਨਾਰਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੈਣ ਸਰਬਨ ਸਿੰਘ ਕਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨੰਮਰ ਚੰਦੇ ਵਾਂਗੋ ਉਹਦਾ
ਪਰਵਾਰ ਜੀਵਨ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ । ਬਿਬੇਕ ਸਿੰਘ ਗੁਰੀ ਸੀਵਨ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਨ ।

ਨਾਰਕੀ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਥਾਂ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਬਿਬੇਕ ਸਿੰਘ-ਬਿਲਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਅਧੀਨ
ਬਿਮੇਂ ਲਗੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ । ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਤ ਬਿਲਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ, ਹਰਮੀਤ
ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਹੈ ।

ਠਾਕਰ ਜੀ ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੰਙ ਵਾਪਸ ਸੰਤ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਤਾਂ ਦੇਸੇ ਕਲੀ
ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵੱਡੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਮਿਲ ਪਏ ।
ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ : ਭੀ ਕੱਠ, ਬਿਨਾ ਕਾਫ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹੋ ? ਬਾਰ ਹੋ ਨਹੀਂ ??

“ਨਹੀਂ ਜੀ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੇਕਾਰ ਹੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਾਂ ।”

“ਪਰ ਕਿਉਂ ?”

“ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਇਕ ਬਾਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮਸਤਾਨਕਰੂ ਰਹ
ਗਈ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਜਦੋਂ ਭੇਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੇਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ।”
ਮੇਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਅੱਗਿਆ । ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ : “ਸਾਡੀ
ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਮਿੱਠੀ ਨੰਬਨਲ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਹਨ । ਇਕ ਤਾਂ ਨੰਬਨਲ
ਮਿੱਠੀ ਵਿਚ ਸਰਵੰਗਮ ਦਾ ਬਣਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਂ ਹਾਸਲ

ਕੀਤੀ ਹੈ" ਅਤੇ ਠਾਥਰ ਜੀ ਵਫ਼ਾ ਰੱਖ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਕਦੇ ।

ਮੈਂ ਚਾਰ ਤਕ ਰਾਣੀਆਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਲੜਕੀ ਉਪਮੇਸ਼ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਾਅਦਾ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੜ੍ਹ ਕੇਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਦੇਰੇ ਹੀ ਬੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਐਡਸ ਸਰਪੰਚ ਰਾਣੀਆਂ ਮਿਲਿਆ । ਉਸ ਦੱਸਿਆ : ਮੈਂ ਚੋ ਵੇਡੇ ਮਾਲਾ ਵੇਰ ਕੈ ਸੈਂਦਾ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਜੇ ਕਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚੋਂ ਜਿਹ ਪੁਰਕਣ ਦਾ ਵਿਹਲ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਅਕਲੇ ਦਿਨ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਬਰ ਲਿਆ ਜ਼ਾਦਾ ਹੈ । ਸਰਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੁੜ ਅਰੁੜ ਡੇ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਮੇਰੇ ਘਰੇਂ' ਈ ਬਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵੋਟੇ ਨਿਕਲ ਫਾਈਆਂ ਹਨ, ਸਰਿਕੁਰੂ ਦੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਮੇਰੀ ਰੀਝ ਦਿਹ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਰਥ ਦਰਬਨ ਦੇਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚਲੀ ਕੱਲ ਦੱਸਣ ।

17 ਦਸੰਬਰ 1981, ਚੀਰਵਾਰ

ਬੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ

ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਮੁਛਾਬਾਫ਼

ਮੈਂ ਕੱਲ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਰਨਾਨਾ-ਲੁਹਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਰਾਣੀ ਹੋ ਕੇ ਬਟਾਲੇ ਪਹੁੰਚਾ । 4 ਵਜ ਬੁੱਕੇ ਸਨ ਲਉਥੇ ਵੇਡੇ ਦੇ । ਭਿਆਲ ਕਰਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਬਾਜਰੇ ਨਾਲ ਮੁਛਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਰਾਤ ਸਾਫ਼ਰ ਪੁਰ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਰਾਤ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਬਸ ਕੁਝ ਬੁਰਦਾਸਪੁਰ ਗਿਆ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 11.45 ਤਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਿਹਾ । ਅਤੇ ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਰਾ ਨਾਲ ਕੱਲਾਂ ਚਾਡੇ ਕਰਦਾ-ਸੁਟਦਾ ਰਿਹਾ ।

ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜੇਲ ਕੈਦੀ ਦਾ ਖਾਡਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ । ਡਾਕੀਆਂ ਅਲੀ ਤੋਂ ਅਲੀ ਲੰਘਦੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ । ਬਾਜਰਾ ਦਾ ਕਾਰ ਚਾਰ ਕਹਿਣ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ ਤੋਂ ਖੁਫ਼ਾਸੀ ਪਾ ਕੇ ਜਵੇਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਠਾਮਧਾਰੀ ਦਿਰਿਹਾਸ ਦਾ ਕੰਟੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਥਰਿ ਬਟਾਏਗਾ ।

11.45 ਵਜੇ ਜਿਉਂ ਬੱਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਲੇਰ ਆ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲਿਆ ।

18 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਚੰਡੀਚੜ੍ਹ

ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਅਰਾਈਆਂ, ਕੱਲ ਸਵੇਰੇ ਦੇਵੇਂ ਚੱਲ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਲੀ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਪੰਜਾਬ ਕੁਝ ਸੈਂਟਰ, ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਤਰਾਂ ਪਾਸ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹੇਮਰਾਜ ਜੌਨ, ਮੈਨੇਜਰ, ਅਸਰੀਫ਼ਾ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ । ਰਾਮਰੇਤ ਸੁਰਜੀਤ ਖੁਰਬੋਦੀ ਮਿਲਿਆ । ਇਸ ਪਾਸ ਜ. ਛਾਡ ਸਿੰਘ ਰਾਈਆਂ, ਚੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੌਂਸਿਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਹਾਣ ਪਰਮਾਣ ਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਰਿਉਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਖਾਤ ਰਾਖੇ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅੰਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਸਬਾਰ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਠਾਲ ਠਾਏ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਇਠਾਥੇ ਦੇ ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਰਜ਼ਰਾਂ 'ਚੋਂ ਹੈ।

ਗੋਇਬਾਤ ਫਰਦਿਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਖੁਰਬੀਦੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਭ ਆਖਿਆ।

ਬਾਮਰੇਤ ਮਹਿੰਦਰ ਅਤੇ ਰੂਪਿੰਦਰ ਲਾਭ ਨਾਲ ਵੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਤਿਫਾਕ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮਹਿੰਦਰ ਦੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਹੀ ਥੀਤਾ। ਰੂਪਿੰਦਰ ਲਾਭਰ ਬਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਭੇਖੀਠ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਲਾਸੀਕਣ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਫ਼ ਦੀ ਭਲਾਯਾ ਕੀਤੀ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਭੰਟੇ ਸ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਯੋਸ, ਆਈ. ਦੇ ਘਰ ਵਠੇਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ 20 ਸੈਂਟਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਲਾਗੇ ਮੇਰੇ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਉੱਡਰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਆਗਾਦ ਅਤੇ ਬਾਮਰੇਤ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਠੇਂ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਮਾਯੀ ਸਰੂਪ ਨੇ ਹੀ ਪਛਾਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। 10 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਹਾਨ ਫਰ ਦੀਆਂ ਭੱਠਾਂ ਫਰ ਠਾਏਆਂ।

19 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਠਾਠੀ ਦਿੱਲੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਚਾਠੀ

ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ 17 ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਕਮ ਸਟੈਂਡ ਫਲ ਵਧਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰ, ਸ. ਬਰਨੈਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਵਣਿਆ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਤ੍ਰੈਥੇ ਬੀਕੁਫਧਾਰੀ ਬਸ ਏ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭਜੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹਿਤ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕੂਏ। ਇਹਨਾਂ ਚੌਂਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਚਲੇ ਚਲਦੇ ਬਲ ਚਲੀਏ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਪੁੱਛਰਾਪ ਅਧੀਨ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬਸ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਸਾਂ।

ਬਸ ਦੁਆਰਾ 1.30 ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਕੀ ਵੀਲੂਰ ਭੰ ਘਰ ਗਿਆ। ਘਰ ਪ੍ਰਾਚੁਣਗਰੀ ਦੀ ਭਲਾਯਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਦਰਭਾਜੀ ਵਡੇ ਸਾਥੇ ਸ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਲਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨੂੰਹ ਲਖਪਾਲ ਕੌਰ, ਪੀ ਜਸਦੇਵ ਅਤੇ ਪੰਤਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਘਰ ਵਾਇਆ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 17 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀਂ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਸਨ। 18 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ-ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਖੁਸ਼ਾਇਆ ਦੇ ਘਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੀ ੪ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ, ਭਾਵ 19 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਘਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ, ਪ੍ਰਭਾਤ ਪਾਣੀ ਫਕ ਰੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਲੰਗਰ ਵੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਵਲ ਸੀ।

22 ਦਸੰਬਰ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਗਏ

ਸਵੇਰ ਦੇ ਅਠਥਾਰਾਂ ਨੇ ਮਨਮੁਖ ਘਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਡੀ ਕਿਸੇ ਚੱਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਹੀ, ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸੰਗਤ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਬਮੋਟੀ ਦਾ ਮਿੱਥਰ ਹੀ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ ਰਖ ਕੇ, ਵੁਤਵਾਲੀ ਅਤੇ 12 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਆਦਿ ਲੈ ਦਿੱਤੀ। ਲੀਡਰ ਦੀ ਹੱਟੀ ਕਿਵੇਂ ਆਈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਨੇ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸ. ਹਰਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਪੀ. ਰਾਡ ਦੀ ਭਾਰਤ ਆ ਕੁਝੇ ਹਨ, ਬੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਕੇ। ਉਹ ਚੋਂ ਮਹੀਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਾਡੀ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ 11/6 ਪ੍ਰਸਾ ਰੋਡ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਆਕੜਾ ਘਟਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਘਾਨਭਾਰ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੰ: ਧੁਰਗਾ ਲਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਭਜਨਕ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕੁਰੀ ਭਾਜਨ ਸਾਜਨ ਦੇ ਬਾਗਿਰਦ ਮੋਹਣ-ਗੁਖਚੇਵ ਗੁਰੀ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕਦੇ ਤੋਂ ਘਰਜਾਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਵਸੇਸ ਕਰਨ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ

ਜਾਂ ਮੈਂ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ. ਹਰਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ 20 ਕੁ ਚੁੱਟਵੇਂ ਨਾਮਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰੇਟਰ ਕੋਲਾਬ ਸ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਕਾਟ ਲਈ ਇਕੱਠਰ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਦੇ ਨਾਮ ਚੰਡੇ ਹਨ ਜੋ ਲਿਖਦਾ ਤਾਂ: ਸ. ਹਰਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸ. ਸੁਲਖਣ ਸਿੰਘ ਮੀਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ, ਸ. ਬਲਚੰਦ

ਸਿੰਘ ਬਾਨਾ, ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਬਲਬੰਤ ਸਿੰਘ-ਮਹਿੰਦਰ
 ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ,
 ਸ. ਜੋਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢੋਡਾ, ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ
 ਰਾਜੌਰੀ ਕਾਰਡਨ, ਖ਼ੀ ਟਿਕਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ, ਸ. ਦਿਆਲ
 ਸਿੰਘ ਮਾਹੁੰਦਾਲ, ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਨਾ ਆਦਿ ।

ਬਾਸ਼ਕੇ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਗੱਲ ਬਾਰ ਬਰਦਿਆਂ ਹੋਸਪਾਲ ਹੋਰਾਂ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਸਬੰਧੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ਰੇ ਦੀ ਕਿਹਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਰਡਰ ਹੋ
 ਰਹੇ ਹਨ । ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ਦਸਤਖਤ ਹੋ ਏ ਫਾਈਲ ਕਰਕੇਨਰ ਤਕ ਜਾਣ ਕਿਰ
 15 ਦਿਨ ਲਗ ਗਏ ਹਨ । ਕਸ ਇਸ ਦੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਇਗਾ ।

ਸ. ਮਨਚੇਦਾ ਨੇ ਚੱਲਿਆ ਕਿ 19.12.81 ਨੂੰ ਸਬੰਧੇ ਸਬੰਧੇ ਦੀ ਹਵਾਈ ਸ਼ਹਾਦ
 ਬਾਹੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਪੁਰਖੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲੋਭਿੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਉਡੇ । ਸਥਲ
 ਨਾਲ ਹੋਸੇ ਸ਼ਹਾਦ ਕਿਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੰਘਾਥ ਸ. ਚਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ । ਉਸ ਨਾਲ
 ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੇ ਬਾਜ਼ਰੇ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਕਤੋਹੀਨਤਾ ਦੀ ਚੱਡ ਗੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ
 ਆਪਣੇ ਬਿਠਕੂ ਹੋਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਚਿੱਤੀ । ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਾ ਹੈ ਹੀ ।

ਉਥਾਸ ਬਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਰਿਕੱਠ

ਅਸੀਂ ਬਹੁੰ ਬਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਸਬੰਦਾਰ ਸੰਬੰਧ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ । 11.30
 ਭਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਜ਼ਾਂ ਸੇ ਆਗਮੀ ਹੋਰ ਵੀ ਸੀ । ਸਬੰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ
 ਚਿੱਤਰਾਰ ਹੈ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਹਿਰੇ, ਉਦਯੋਗਪਤੀ, ਰਿਫ਼ਤਾਰਾ ਤੇ ਸਿਆਸੀ
 ਨੌਦੀਅਰ ਦੇ ਭੰਗ ਚਿਥੇ ਚਿਤਰਾਰ ਸਨ । ਰਿਫ਼ਤ ਸੰਗੀ ਸੀ । ਅਰੰ ਬਾਜ਼ਰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ
 ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਸੀ । ਭੰਘ ਵੇਧਰ ਚਿਧਰ ਪਛੱਤੀ ਹੋਏ ਸਨ । ਕੀਰਤਨਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਟੇਕ
 ਕਈ ਹੋਈ ਸੀ : ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਕੀ ਰਾਏ ਚਲ ।

ਬਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਭਾਣਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਰਹਾਣਾ ਰੂੰਧ ਜਾਂ ਇਸ ਪਿਛਲੀ ਡਾਕਰ ਦੀ
 ਸਾਬਰ ਨੇ ਬਰਤਾਇਆ ਪਰ ਮੋਰ ਤੇ ਸਿਫ਼ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ।
 ਜਥੇਦਾਰ ਕੇ ਘਰ, ਅੰਦਰ ਸਕਾਨ ਵਿਚ, ਅਰ-ਪਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ
 ਸਨ । ਅਸੀਂ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਰਿਫ਼ੇ ਹੋਏ ਫਰਕ ਤੇ ਬੈਠੇ । ਇਕ ਚੰਗੇ ਕ੍ਰਮਤ ਗੀਤ ਦਾ
 ਜਮਾਊ । ਪ੍ਰਬਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਤਰਗੀਬ ਸੀ ।

ਇਕ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨੇ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਘਰ ਠੋ ਗਏ । 12.25
 ਤੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦਾ ਬਿਥਾਨ ਚੁੱਕੀ ਕੁਝ ਸੰਜਣ ਘਰ ਆਏ । ਇਕ ਹੰਗਾਮਾ
 ਮਚ ਗਿਆ । ਹਰ ਬੱਦੀ ਫੇਰੀ ਜੋ ਚੇਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਸਬੰਦ ਰੰਦਰ
 ਨਾਲ ਕਲੋਟੀ ਹੋਈ ਦੇਰ ਉਤੇ ਕੇਂਦਾ, ਕੁਝਾਥ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝਾ ਦੇ ਹਾਰ ਪੈਂਦੇ ਆਏ
 ਸਨ । ਠਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਬੱਤਾਂ ਦੀ ਹੋਸਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕੁਝ ਹਾਰ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ।

ਥਾਕੀ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀ ਦੇਹ ਚਲਣ ਕਰ ਪਰਤ ਆਏ ।

— ਇਸ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਡੀ ਰਕਮੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਲਈ ਏ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਉਹ 56 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਫੱਟੀਆਂ ਦੰਝਾ ਅਕਲੀ ਹੋਟ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਅੱਜ 4 ਵਜੇ ਠਿਕਮ ਬੋਧ ਘਾਟ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਰਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਮ ਦੇ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਆਵਾਦੀਆਂ 'ਚੋਂ ਜੁੜ ਬਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਬਾਮਲ ਹੋਣ । ਸਭ ਨੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਫੇ ਲਈਆਂ ।

ਅਸੀਂ 1.30 ਵਜੇ ਤਕ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

23 ਦਸੰਬਰ 1981, ਬੁਧਵਾਰ

ਨਾਮ ਭਿਖਾਰੀ

ਬਲਿਆਂ ਭਾਵਨਾ ਬਰਧਾ ਨੂੰ

ਸਵੇਰ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਪਾਦਕ ਸੰਤ ਆਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤਰਾ, 'ਵਰਿਆਮ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, 'ਸਿਰੀਖਿਅਕ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸੰਤ ਢਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕੁਪਿਆਲਾ, ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਸੰਤ ਆਰ ਸਿੰਘ ਵੇਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਡਗਿਆਂ ਸਨਖਤਰਾ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ; ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋਰਨ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਹੀ ਕਿਉਂ ਗਿਆ । ਬੰਸ ਦੇਨਾ ਬੁਨੇਹਾ ਹੀ ਮਿਠਿਆ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਵਢੇ ਆਓ । ਸ. ਹਰਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਰਾਤੀਂ 3 ਵਜੇ ਦਰਬਾਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਅਸੀਂ ਚਾਰੇ, ਤਿੰਨ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਵੇਚਾ ਮੈਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਧਾ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ । ਏਕੇ ਸੋਠ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਜਾਜ ਵਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰਖਿਆ ਹਿਫ਼ ਸਮੇਲਨ ਬੁਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਭਾਮੀ 3 ਵਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਲਣ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਜਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਬੀਡਰਵੇਲਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ । ਇਹ ਗਿਮੇਵਾਰੀ ਹਰਮੀਰ ਸਿੰਘ ਵੇਤਾ ਨਿਬਾਹ ਕਰੇ ਸਨ ।

ਬੰਦਾ ਮੁਕਾਬ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ

ਇਸ ਬਾਰ ਮੈਂ ਭੁਲਤੀ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੁਰਖੇ ਤੋਂ ਕਹੁੰ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਲਈ 200/- ਮੰਗ ਲਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਰਿਆਮ ਨੂੰ ਭਿੱਜ ਲੀਤਰ ਬੁਣਿਆ ਤਾਂ 200/- ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਅਤੇ ਉਹ ਰਕਮ ਵਿੰਗਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ : ਖੈਏ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਤੇ ਰਕਮ ਕੇਵਲ ਚੇ ਸੋ ਕੁਝਿਆ ? ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ

ਪੈਸੇ ਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਨੌਪਾਲ ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਵ ਪਰਿਸ਼ਦ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲਭੇ ਹੋਏ ਨੇ! ਮੈਂ ਕਿਹਾ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਨੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦਿਆਂ ਦੀ ਕੁਠਕੁਠੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਉਹੋ ਗੱਲ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੰਗਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਤੇ 25+25=50/- ਖੁਫ਼ ਕਰੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮੁਰਖਤਾ ਤੇ ਪਛਤਾਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਹੀ ਦੋ-ਦੋ ਸੌ ਦਾ ਨਿਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਦੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਦਰਬਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਸਾਡੇ ਦਿਹੜਿਆਂ ਦਿਹੜਿਆਂ ਤੰਮੀ ਧਾਤਰਾ ਲਈ ਹੌੜ ਮਾਰ ਕੁਰੀ। ਅਸੀਂ ਭਲੇ ਮਾਣਸਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਜ਼ ਪਕਰ ਆਏ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ 10 ਵਜੇ ਲਭ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰ ਜਾ ਮੰਝੇ।

ਕੱਲ ਵਿਰ ਲਾਮ ਦੀ ਭੱਭੀ ਲਈ ਕੋਝ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਜ਼ਰਦੀਬ ਸਿੰਘ-ਚਲੀਘ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਪਿਛਾਤ ਨੂੰ ਧਾਈਆਂ ਕਰਨਾ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹੋ ਮਜਬੂਰੀ ਸਨਖਰਰਾ ਨੂੰ ਪਰੋਖਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਸਾਂ।

24 ਦਸੰਬਰ 1981, ਚੀਨਬਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਵਾਨ

ਨਹਾ ਦੀ ਭੇ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਸ. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਕਾਦਾ-ਸੰਕਾਦਾ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਭੇਜ, ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ : ਕਈ ਜੀ, ਅੱਜ 11 ਵਜੇ ਜਿਹਲਮ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਛੇਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਹਾਨੂੰ 9.30 ਭਰ ਭੰਪਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਏਥੇ ਰਾਤ ਛੱਟ ਸਵੇਰੇ ਨਾਕਪੁਰ ਲਈ ਏਥੇ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਭੰਪਾਲ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੇਜੇ-ਸੀਟ ਆਪਣੇ ਭਰੋਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਕੁਹਾਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨੋਂ ਛੇ ਜਾਣਗੇ।

ਥੋੜਾ ਸਵੇਰੇ 7.30 ਵਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਸ. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਮਥਾਥ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਲਭ ਲਭ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਕਰਮ ਆਥੇ ਸੁਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਇਹ ਵਾਰ ਵੇਰ ਟੈਕਸੀ ਭੀਤੀ ਅਤੇ 10.30 ਭਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਏਥੇ ਵਿਰ ਜਤਨ ਬਰਦੇ-ਕਰਾਇਆਂ ਥੈਨਣ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਹੀ ਲਈਆਂ, ਗੰਗਰਵੇਸ਼ਨ ਖਿਨਾ ਥੈਨਣ ਦੇ 6/- ਸੰਬੰਧਤ ਬਾਬੂ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕੀ, ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਕੜਕ 1200 ਕਿ. ਮੀ: ਦੇ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਸ. ਜ਼ਰਦੀਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਤੇ ਨਾਲ 298/- ਰਾਖਸੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ। ਹਕਮ ਇਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਝ ਆਸ਼ੇ ਆਏ 11.20 ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮੋਰਬਾਦ ਬਹਿ ਦਿੱਤੀ।

ਹੌਸਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ : ਛੁੱਧੀ ਲੋਕੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਰਾਣਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਕਰਾਂ ਪੰਥ ਦਾ ਵੀ ਬਣੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਲਿਖੋ-ਲਿਖੋ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਦਰ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ-ਚਲੀ ਜਿਹਲਮ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਮਥਰਾ, ਆਬਰਾ, ਕਰਾਚੀਖਰ, ਦਰਿਆ, ਬਾਜੀ, ਬੀਨਾ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਕੁਰਦੀ 9.30 ਦੀ ਥਾਂ 10.15 ਵਜੇ ਰਾਤੀ ਭੰਪਾਲ ਜਾ ਕੁਰੀ।

ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ, ਸ. ਸਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲੇਟ ਵਾਲਮ ਹੈ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਬੇਇਥਰ ਹੋ ਗਏ। 705 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਫ਼ਰ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਰਸਤਾ ਕੁਝ ਇੰਜ ਦਾ ਸੀ: ਦਿੱਲੀ-ਅੰਬਾਲਾ (ਹਰਿਆਣਾ), ਪਟਿਆਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਬਰਨਾਲਾ, ਰਾਮ, ਬਠਿੰਡਾ (ਪੰਜਾਬ), ਦੱਬ ਢਾਈ, ਜੀਵਨ ਨਗਰ, ਕਰੀ ਵਾਲਾ, ਚਾਣੀਆਂ, ਸਰਸਾ (ਹਰਿਆਣਾ) ਮਾਨਸਾ, ਬਰਨਾਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ, ਬਟਾਲਾ, ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਬਿਲੋਰ (ਪੰਜਾਬ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਅੰਬਾਲਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤ ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਵੱਢੀ ਹੋਈ, ਗਾਦ ਨਿਸਰਣ ਲਈ ਤਿਆਰ। ਲੋਭ ਅਨੁਸਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਪੱਥੇ। ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਥੰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਠਕੌਜੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ, ਇਹੀ ਹਾਠ ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ। ਭਾਵ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਸਲ ਦੀ ਰਹਪੂਰਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਕੀ ਫੇਲ ਫੇ ਬੰਨਿਆ ਜਿਥੇ ਤਕ ਨਜ਼ਰ ਜਾਵੀ ਸੀ ਉਪਜਾਊ ਦਿਲਾਖਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਸੀ ਦਾ ਪੀਠੇ ਵੱਲ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਲਹਿਰਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਲਾਖਿਆਂ ਵਿਚ ਕਮਾਦ, ਬਣਕ ਅਤੇ ਅਲਹੌਰ ਦੇ ਖੇਤ। ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੂਖ ਰਹੀ ਤਾਂ ਅੰਨ ਧਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਰਾਤੀਂ ਅਸੀਂ 193 ਸਿੰਧੀ ਕਾਊਂਟੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਸ. ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਕੀਰੀ ਸਤਪਾਲ (ਭਾ: ਕੀ:) ਅਤੇ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਗ ਸੇਵਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ। ਵਧੀਆ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਭੀਧਿਆਂ ਬਿਸਰੀਆਂ ਵਿਚ 12.12 ਰਾਤ ਤਕ ਜਾ ਵਧੇ।

25 ਦਸੰਬਰ 1981, ਸੁਫਰਵਾਰ

ਚੰਡ ਪੁਰ ਪਹੁੰਚ

ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਦਿਨੇ 9 ਵਜੇ ਚੁਕਸਣ ਐਰਸਪ੍ਰੈਸ ਵਲੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਸੀਨੇ ਰੀਝਰਵ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਹਸਟੇ ਹਸਟੇ ਬਾਮੀ 5.30 ਵਜੇ ਨਾਗਪੁਰ ਜਾ ਅੱਪਡੇ, ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਹਸਟੇ ਵਾਲਾ ਸੁਰਤ ਵਾਕ ਸੀ: ਚਾਰ ਲੱਖੀਆਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ' ਵਰਧਾ ਦੇ ਫੀ ਸੇਵਾ ਸਮੇਲਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ 'ਦਲਿਆ' ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਕੌਲੂ ਰਾਤੀਂ ਖਾਣੇ ਦੇ ਵਕਤ ਘੜੀ। ਡਾਇਮਾਟਸ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਚੀ ਪ੍ਰਤੀਕ।

ਚੰਡ ਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਪਜਾਊ, ਪਥਰੀਲੇ, ਘਣ ਜੰਗਲੀ ਦਿਲਾਖਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖਦੇ ਅਸੀਂ ਨਾਗਪੁਰ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਖਿਆਲ ਸੀ ਰਾਤ ਨਾਗਪੁਰ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਫੁੱਟ ਕੌਲੂ ਸਦੇਰੇ ਵਰਧਾ ਸਮੇਲਨ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਜੋਂ ਸ. ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸ. ਕੁਰਵਖਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਖਾਇਆ। ਸ. ਸੇਵਾ

ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਭਟੋਵਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਨ ਤੇ ਫੌਨ ਖਲਾਵਾ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਹਸ ਰਹੇ ਸਾਂ :
ਚਾਰ ਗਵੀਆਂ ਅਤੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਦਾ ਪੱਤਾ ਦਿਆਲ ਨਾਲ ਪਾਣਾ,
ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਗਵੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾਗਪੁਰ ਉਤਰ ਕੇ, ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ੧: ਖੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ
ਫੌਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਤਕਾ ਫੌਲ ਦਿਤਾ ਸੀ : ਮੰਮੀ ਡੇਡੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਹੇ
ਹਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕਲਾ ਹਾਂ, ਰੁਸੀਂ ਅਤੇ ਡਾਢੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਿਛਲੇ
ਸੇਵਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਮਤਾ ਕਿਤੇ ਮੁੱਠ ਫੁਆਰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਤ ਪਵਨਾਰ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣ
ਦੀ ਸੋਚੀ।

ਰਾਤ ੩ ਵਜੇ ਦੀ ਇਕ ਟ੍ਰੇਨ ਪਕੜੀ ਅਤੇ 9.15 ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਵਰਧਾ ਜਾ ਉਤਰੇ।
ਮਹਿੰਗੇ ਰਿਕਸ਼ੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਟਲ ਤੇ ਉਤਰੇ ਠੇਢੇ ਰਾਤ (ਭਾਵੇਂ ਇਹ
ਦਿਲਾਵਾ ਬਾਡੀ ਕਰਮ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਕੋਟ ਸਵੇਟਰ ਲਾਓ ਲਏ ਸਨ, ਪਰ ਰਾਤ ਬਾਡੀ
ਸਰਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਈ) ਪਵਨਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰ ਰਾਤੀਂ ਰਿਕਸ਼ੇ ਲੈ,
ਵਰਧਾ ਤੋਂ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਦੌੜ ਪੁਰ ਜਾ ਡੇਰੇ ਛਾਏ, ਜਿਥੇ ਭੀ ਸੇਵਾ
ਆਸ਼ਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਇਕ ਬੰਨ੍ਹ-ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪਕੜੀ ਉਪਰ
ਬਰੀਆਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਸਤੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਏਥੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ, ਸਭ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝਾ ਕੇ 11 ਵਜੇ ਸੇਵਾ ਲਈ
ਵਿਹਲੇ ਬਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਏਊ ਸ਼ੁ ਭਾਈਮ ਵਲੋਂ ਭੀ, ਟੀ. ਸੀ. ਸੀ.
ਗੁਰੂ ਭੀਤ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਬਰਧ ਨੂੰ ਅਸਡੀ ਭਰੇ ਰਵੀਂ ਵਿਚ ਕਾਫੇ ਸਾਡੇ
ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮਿਲਾਵਰਤਲੀ, ਸੇਵਾ, ਚੇਰੰਡ ਅਤੇ ਭੰਡੇ ਇਕੱਠ
ਨਾਲ ਲਕਰੇਝ ਨੌਜਵਾਨ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ।

26 ਦਸੰਬਰ 1981, ਝਨੀਵਾਰ ਪਵਨਾਰ ਆਸ਼ਰਮ

ਪਵਨਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਭਰ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸੇਮੇਲਨ ਦਾ ਨਿਯਮਿਤ ਫੁੱਲਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਇਸ ਦਿਨ ਭੀ ਰਖਿਆ ਸੇਮੇਲਨ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ, ਏਥੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ, ਵਦਿਓ ਵਿਧ
ਨੇਤਾ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਖਨ ਅਥਵਾ ਭਵਾਰ ਖਾਂ ਭਾਈ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਚੰਡਾ
ਹੁੰਦਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਹਾਂ ਭਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਹੁੰਚਿਆ
ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਭੇਝਾ ਸਾਂ।

ਪਵਨਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਰਧਾ ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਦੌੜ ਪੁਰ ਤੋਂ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਧਾਮ (ਪਕੜੀਨੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਚਰੀ) ਨਦੀ ਦੇ ਉਤਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ
ਸਥਿਤ ਹੈ। ਏਥੇ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੀਤ ਕਿਨੋਰਾ ਭਾਵੇਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ
ਨਾਲ ਹੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਕਾਫੇ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਪਰਵਾਹਤ ਦੀ ਯਾਦ
ਉਸਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਇਕ ਭਤਰਦਾਥ ਸਤੰਭ ਬਲਾ ਕੇ 'ਭਾਪੁ' ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅੰਕਤ

ਫੀਰੇ ਕਾਏ ਹਨ ।

ਸਾਦਾ, ਸਾਫ਼ ਤੇ ਆਸਰਮਨੁਮਾ ਸਥਾਨ ਵਿਚ, ਬਾਮਿਆਨਾ ਹਾਲ ਵਿਚ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਰੱਤਿਆਂ ਲਈ ਸਥਾਨ ਸੀ। ਦੇਖ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਰਵੰਦੇ ਸੇਵਕ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਦਮੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸੌਂ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰੀਕ ਸਨ। ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਕੱਠ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਹ ਲੋਕ ਸਾਧੂ ਸੁਭਾਵੀ, ਦੀਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਸਾਤਵਿਕ ਸੰਚਟੀ ਦੇ ਸੁਮੀ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਜਾਜ਼ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਯਹੂਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਅਸਾਂ ਵਰ੍ਹੇਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ, ਗ੍ਰੈਵੀ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਵੀ ਹਰਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ।

ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰੁਪ ਦਾ ਲੀਡਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਨੀਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਆਚੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ 15 ਕੁ ਮਿੰਟ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੇ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦਾ ਗ੍ਰੈਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚਾ-ਹਿਆਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਵੇਪ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਪਰ ਸਰੰਤਿਆ ਨੇ ਵਾਹਵਾ ਹੀ ਸਲਾਹਿਆ। (ਬਾਬੀ ਕੁਝ ਨਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਅਟਿਕ ਹਾਲਤ ਹੋਣ ਲਗਭੀ)।

27 ਦਸੰਬਰ 1981, ਐਤਵਾਰ

ਸਭਾ ਵਿੱਚੀ ਨੂੰ

ਅੱਜ ਦੀ ਇਕੋ ਕੱਠ ਤਿਅਣ ਵਾਲੀ ਥਾਵੇਂ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ (ਮੈਂ ਸਾਬਕਾ) ਨੇ ਅੱਜ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੇਨ ਸਭਾਕ ਓ ਆਏ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਧਰ ਕੇ ਬਸ ਦੀ ਉਤੀਕ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਜ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਭਰੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ: ਸਾਨੂੰ ਕਾਰ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਚਾਰ ਜਦੋਂ ਠਕਕਲੇ ਆਏ ਸਾਂ ਤਾਂ ਏਸੇ ਭਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਦੇ ਖਲਤ ਜੇ ਇਕ ਕਾਰ ਸਾਡੇ ਕੱਠ ਆਈ: ਚਲੋ, ਨਾਗਪੁਰ ਚਲਣਾ ਜੇ? "ਹਾਂ ਜੀ, ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ। ਕੀ ਲਓਗੇ?" "ਡੇਵਲ ਵੀਸ ਦਾ ਕਰਾਇਆ।" ਅਸਾਂ ਸਮਝਿਆ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਨ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਛਾਰ ਹੋਣ ਸੁਣੀ ਕਈ ਹੈ।

ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆ ਇਸ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਅਭਿਵ੍ਰਤ ਰਹੇ।

ਅਜੇ ਨਾਗਪੁਰ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਕੁਝ ਦੂਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਕਲੀ ਚਿੱਤਾ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਮਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆ ਗਏ ਹਾਂ, ਅਕੀ ਰੇਲ ਦੇ ਚੱਕੇ ਹੱਥੇ ਖਾਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਹੀ ਬੋਲ ਪਿਆ: ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ! ਜਿੰਨੇ ਅਤੇ ਡੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਾਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ ਨਾਗਪੁਰ ਦੀ ਪੁੱਥਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਗਪੁਰ ਗਏ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਤਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਟੇਸ਼ਨ

ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਠਿਆ ਹੀ ਗਿਆ। ਕਹੇ : ਧੰਨ ਭਾਵ ਜੀ, ਆਉ, ਟਿਕਟ ਦੇਵੀਏ ਬਣਾ ਕੇ ਸਣੇ ਸੈਂਟ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ। ਛੇਦੇ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਕਤ ਸੀ, ਜਾਣੇ ਨਾਲ਼ ਠੀਕ ਚਿਰ ਕੰਠਬਾਰ ਵੀ ਅਪਣਿਆਂ ਵਾਲ਼ਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਧੁਰ ਇੱਥੀਂ ਰੁਕ ਬਣ ਗਈਆਂ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਰਾਤ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਖ਼ੁਰੰਖ ਬਣਤੀ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕਰਦੇ ਆਏ।

29 ਦਸੰਬਰ 1981, ਮੰਗਲਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਮਿਲੀ

ਦੇਵੀ ਜੋਸ਼ਕ, ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ ਟੇਰੇਰ ਡਾਹਡਨ ਦੇ ਘਰ ਸਟਾਪ ਹੋ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਖ' ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਸਤਿਕਰਾ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਲਿਆ ਸਾਂ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਅਸੀਂ 10.30 ਵਜੇ 1/6B ਪੁਸ਼ਾ ਹੋਡਾ ਘਰ ਫੜ ਕੇ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਦੋਵੇਂ ਮਾਥੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਭਾ: ਐਚ. ਐਲ. ਆਨੰਦ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਫੌਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਖਾਰਸ਼ ਦਾ ਬਾਰਨ ਜਾਚਨ ਕਦੇ ਹਨ।

ਸਾਂ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਭੇਰੇ 'ਬਰਿਆਖ' (ਆਨੰਦ) ਵਿਚ ਮਨਚੰਬਾ ਦੇ ਘਰ ਕਾਫ਼ੇ ਤਾਂ ਵੇਖੇ ਸਾਨੂੰ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਫੀਲਡ ਪਰਨਜੀਤ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਰਕਾ ਵੂਪਿਵਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈਵਾਲ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਭਪੁਰੀਏ ਸੰਬੰਧੀ ਸ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਹਨਾਂ: ਜੁਆਈ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ। ਚੰਗਰ ਅਖੰਦ ਦੀ ਡਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਨੇਹ ਨਾਭ ਉਪਦੇਸ਼

ਹੋਰ 10 ਮਿੰਟ ਤਕ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚੰਮੀ ਛੱਡੀ P.J.Q-1, ਚਿੱਟੀ ਭੰਡੀ ਨਾਲ਼ ਕੀਰੀਜਾਂ ਮੂਹਰੇ ਆਣ ਕੁਰੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 5-7 ਮਿੰਟ ਛੱਡੀ 'ਚੋ' ਨਾ ਉਤਰੇ। ਅਥੇ ਵਧ ਕੇ ਮੈਂ ਡਾਡੀ ਖੋਲੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਸੇਠ ਰਹੱਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨਾਭ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਜਾਪੇ। ਉਤਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਫਿਰ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਡੀਕਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਛੋਟਾ ਧਰ ਧਰ ਨਮਨ ਕੀਤਾ। ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਕਮ ਨਾਭਪੁਰੀਏ ਥਾਏ ਜਾਨੂੰ ਬਰਵਾਇਆ। ਸਤਿਕਰੂ ਦੇ ਸਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਰ ਨਾਕਪੁਰ ਜਏ ਸਨ।

ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਹੁਰਾ ਜੁਆਈ ਨਾਭ ਕੁਛ ਸਮਾ ਉਪਦੇਸ਼ਾਰਮਕ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਗਿਆਨ ਉਰਾਹ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋਤ ਪੂਰਬਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੌਨ ਵਿਚ ਭਜਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੂਰਬਾ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਸਮਤ ਆ ਕਦੀ ਹੋ ਨ ਰੁ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਸਿਰ

ਹਿਲਾਇਆ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ : ਜੇ ਕੋਲ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਰੀਆਂ ਹੋਣ ਪਰ ਪੀਰ ਜੇ ਕੋਟੀ ਨ ਪਕਾਈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪੋਟ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ । ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਘੰਟਾ ਚੱਲੇ । ਦਿਹ ਸਮੂਹਿਕ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਣ ਦਿਤਾ

ਇਤਿਆਹਿਥ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਤੇ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾ ਦਾਤੀ ਵਾਂਗ ਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ । ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ : ਦਿਹਨਾ ਨੂੰ ਓਥੇ ਬਪਤਾ ਦਿਵਾ ਦਿਓ : ਭਾਵੇਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਨਤੀਬਾ ਵਿਛਾਣ ਲਗਾ ਪਰ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸੁ ਉਹ ਵਿਛਾਣਕੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 10 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਇਸਨਾਨ ਕਰ, ਸੁੱਚਾ ਕੁਰਤਾ ਪਹਿਨੀ, ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ, ਦੀਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਈ ਹੋਈ ਚੌਕੀ ਉੱਤੇ ਬਿਛੇ, ਆਸਣ ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ । ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਓਥੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਟੀਲ ਦੀ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਚਮਚ-ਚਮਚਾ ਸਬਜ਼ੀ ਸਨਨਮ, ਚੰਡੀ ਆਲੂ, ਮਟਰ-ਟਮਾਟਰ, ਬਣਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਚਾਵਲ ਭੋਂ ਦਹੀਂ ਪਰੋਸ ਕੇ ਦਿੱਤਾਇਆ । ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਅੱਧਾ ਕੁ ਚਮਚ ਮੱਖਣ ਵੀ ਲਿਆ ਟਿਕਾਇਆ, ਇਹ ਸਭਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਧਾ ਚਮਚ ਹੋਰ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ । ਛੱਟੇ ਜਿੰਨੇ ਬੁਲਕੇ ਨਾਲ ਮੱਖਣ ਫਰਮਾਉਂਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁੱਛਿਆ : ਦਿਹ ਚੰ ਮੱਖਣ ਕਿਉਂ ?—
"ਉਹ ਜੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਰਿਝਾਇਆ ਸੀ ।"

ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਰਮਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਚਾਹਥਾਂ ਦੀ ਥਾਲੀ ਆ ਗਈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ਾਹ ਜਿੰਨਾ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਰਨਾ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਲਈ 4 ਕੁਰਤਾ ਵੱਧ ਪਦਾਰਥ ਆ ਗਿਆ । ਪਛਾਦ ਫਰਮਾਇਆ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੌਰ ਪੁਰ ਬਰਧਾ (ਗੁਜਰਾਤ ਸੂਬਾ) ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸਵਾਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਠਕਠੀਫ ਨੇ ਮਨੋਂ ਬਥਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭੈਰੀਛੋਬਨ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਪਾਸ ਕਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਤਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਦਿਹ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕਾਰ ਹੋਣੀ ਓ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ : ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਥਾਈਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਬਾਨੀ ਪਟਨੇ-ਭਾ: ਭੋ: ਦਾ ਦੋਹਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਵੀ ਬੜੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ । ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਲਖਨਊ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ, ਪੁਰਖਾ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮਨਚੰਦਾ) ਨਾਲ ਸਨ । ਦਿੱਲੀਓਂ ਲਖਨਊ ਚਾਈ (ਰਾਹੀਂ) ਏਅਰ (ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼)

ਕਦੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਤਾਂ ਵਾਪਸੀ ਫਲਾਈਟ (ਜਹਾਜ਼ੀ ਉਡਾਰੀ) ਤੇ ਵਾਪਸ ਦਿੱਤੀ ਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਚੱਲੇ (ਫੁੱਕਲਨ ਨਾਥ) ਚਲੇ ਗਏ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਹਿ ਕੇ ਪਟਨੇ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਉਸੇ ਫਲਾਈਟ ਤੇ ਵਿੱਥੋਓਂ ਲਖਨਊ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਹੀ ਪਟਨੇ ਗਿਆ।

“ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ ਓਅੰਗਾਰ ਸਿੰਘ, (ਭਰਾ) ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, (ਸੁਥਾ ਜੀ ਦਾ ਲੜਕਾ) ਵਰਥਰਨ ਸਿੰਘ, ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ (ਦੋ ਨਾਂ ਹੋਰ ਦੀ ਸਨ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ) ਡਾਕਟਰ ਭੱਜੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਓਅੰਗਾਰ ਕੁਰਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ੇਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਨੀ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਡਾਕਟਰਨ ਭੱਜ ਬਹੁਤ ਜਾਵਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਮੁਨਾ ਭਰੀ ਬੇਨਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਿਆ ਕਿ ਵਿਹਾਰ ਸਰਬਾਬ ਦਾ ਫੋਰਸੀਟਰ (ਓਹੀ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲਾ) ਜਹਾਜ਼ ਡਰਾਈ ਤੇ ਬਚ ਲਈਏ। ਸੁ ਡਾਕਟਰਨ ਭੱਜ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਸਬੋਰੇ ਹੀ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਵੁਰੇ, ਦੇਧਰ ਮੈਂ ਤੇ ਪੂਰਵਾ, ਬਲਦੇਵ ਤੇ ਸਰਨਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਅਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ ਡਾਕਟਰਨ ਭੱਜ। ਸਾਡਾ ਜਹਾਜ਼ 10 ਵਜੇ ਚਲਣਾ ਸੀ। ਫੈਨ ਦਾ ਵੇਧਰੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

“ਰੱਬ ਤਵੱਕਲੀ ਮੈਂ, ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਭਾਣੇ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਵੱਧੀ ਸੀਟ ਪਾਇਲਟ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ 10 ਦੀ ਕਾਂ 9.30 ਵਜੇ ਹੀ ਉਡਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। 53 ਮਿੰਟ ਦੇ ਸਫਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਯਾਹ ਵਾਲੇ ਦੇਸੀ ਅੱਡੇ ਤੇ ਜਾ ਉੱਤਰੇ। ਭਾਰਾ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

“ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਏ ਅਦੀ, ਅਸਾਂ ਸਮਝਿਆ ਸਾਨੂੰ ਲਿਫਟ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ, ਅੱਡਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਭਾਰ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵੱਲੀ ਚੁੱਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਬਹਿਣ ਦੀ ਉਸ ਸਾਨੂੰ ਲਿਫਟ (ਉੱਠਾਉਣੀ) ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰਾ ਵੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਭਾਰੀ (ਸੁਪਡਨੀ ਸੇਠ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਨੂੰਹ (ਓਅੰਗਾਰ ਦੀ ਪਰਨੀ ਬੀਬੀ ਚਰਨਸ਼ੀਤ) ਨੂੰ ਬੇਨਾ ਚਾਅ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿ ਪੁੱਛੋ ਕੁਝ ਨ ਜੋ ਸੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਹੈ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਘਰਾ ਵਾਲੇ ਮਰਦ ਮੇਰਾ ਚਾਹਾਦ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਚਾਹਾਦ ਵਿਚ ਸੁਝਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਚਾਹਾਦ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਪਰ ਤਦ ਤਕ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੀਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਏ।”

ਇੰਜ ਅਚਾਨਕ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਆਉਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਆਨੰਦਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਸੁਆਦ ਦੇਹਯਾਦੀ ਕੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਬੋਰ ਦੇ ਪਟਨਿਊ ਕੁਰੇ ਠਾਂ ਆ ਹੀ ਗਏ। ਪਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ,

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਇ ਭਾਈ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।
ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ 3,00,000/- ਦੀ ਕੀਮਤ
ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਲਈ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਜਿਆ : ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਦੁਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ (ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ) ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੀ ਕਪਾਹ ਮਿਲ ਰੇ ਬਾਈਸ ਮਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ
ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੌਰਨ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਦਾ
ਮੁੱਲ ਵੀ ਬਾਪਿੰਗ ਸੇਂਟਰ ਇੰਨੀ ਥੋ ਆਧਾਰ ਡੇ ਹੀ ਵਧਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਇਹ ਗੱਲ ਉਹ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਂ ਇਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਡਾਕਟਰਨ ਬੰਜ
ਬਡੀ ਰੋਟਕ ਬਣਾਈ ਰਖੀ। ਜਦੋਂ ਪਟਨਿਓਂ ਮੁਜ਼ਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਤਮ ਬਣ ਗਿਆ
ਕਿ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਕ ਵੀ ਹਵਾਈ ਫੌਰਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਜਗਹ ਅਤੇ
ਉਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਹਿਤ ਫੌਜੇ ਕਦੇ ਸੇਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ
ਜਾਇ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਏ ਤੇ ਉਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਵੇਰ 55 ਮਿੰਟ ਦੀ ਉਡਾਰੀ
ਬਰ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਕ ਦੇ ਘਾਹ ਕਦੇ ਕੁਰਬਾਨਾ ਰਹੁ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਉਤਰਿਆ, ਤਾਂ ਬਹਿਰ
ਲਗ ਜਾਣ ਲਈ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਸਹਿਰੇਂ ਬਾਹਰ ਉਤਰਨਾ ਸੀ। ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਰਿਕਸਾ ਵਾਲਾ ਗੱਲ ਆ
ਗਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਣ ਲਗੇ ਕਿ ਉਹ 3 ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਨ ਫਿਰੇਂ
ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ।

ਓਅੰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੱਲੀ ਘੱਲਣ ਦਾ ਫੈਨ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਬਣੀ। ਪਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤੇ ਰਿਕਸੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗੱਲ-
ਬਾਤ ਵਿਚ ਵਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਇਕ ਟੁੱਕ ਵਾਲੇ ਨੇ ਰੋਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ
ਆ ਟੁਕ ਰੱਕਿਆ। ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਟੁੱਕ ਵਿਚ
ਬੈਠ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਕ ਪੁੱਛੇ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ
ਇਹਨਾਂ ਕੋਈ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਘਰੀਲ ਕਿਥੇ ਕੁ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰੂ
ਜੀ ਦਾ ਰਾਤਪਰਧ ਸੀ ਕਿ ਉਡਾ ਹੀ ਨਾ ਮੁਆਫਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰੂ ਵੇਂ
ਕੁਰਾਏ ਆ ਕਦੇ।

ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਚੰਜਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋ: ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਫ. ਏ. ਉਸ
ਘੜੀ ਪਟਨੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਡਾਕਟਰਨ ਭੇਜ ਸਨ।

ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਿਹੜਾ 6000/- ਬਣਿਆ ਸ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ 'ਚੋਂ
ਛੋਟੇ ਨੇ ਅਚਾ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਰਮਾਇਆ

ਦੋਹੇ ਬੈਠਿਆਂ ਜਦੋਂ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਕੁਬਰਤੀ ਐਵਾਰਡ
ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਬਨ ਕੀਤਾ : ਬਕੁਬਰਤੀ ਜੀ

ਦਾ ਰਾ' ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੱਖ ਥਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੁਸੀ' ਪੜ੍ਹਨ ਰਿਖਾਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਕੁਝਿਆਣੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਬਹਿਦੇ ਸਨ, ਓਥੇ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਨੱਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਥੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਜੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਆਕਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ਼ ਹੀ ਰਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੋਨ ਨੀ ਤੇ ਦੀ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ 11/10 ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਅਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਏਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਲਿਆ। ਤੇ ਦੱਸਿਆ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਦੀਆਂ 'ਵਰਿਆ' ਵਿਚ ਛਾਪਦੀਆਂ 'ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੇੜਾਂ' ਵੱਢ ਕਰਵਾ ਦਿਓ। ਉਸਨੇ ਕਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਹੋਦਰਾਬਾਦੀ ਦੀ 'ਜੋਧ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਲੁਆਣ' ਵੀ ਕੱਠ ਵੀ ਲਿਖ ਕੱਢੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੰਤ ਕੱਠਾਂ ਅਧੋਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਬਚਨ ਬੀਰਾ : ਕੱਠ ਲਈ ਵਾਰ ਠੀਕ ਡਰੀਏ ਨਾਲ਼ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਉਲਟ ਅਰਥ ਠਾ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਰਸ਼ੇਮ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਬਿਸੈ ਹੋਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਲਿਆ ਕਰੋ।

ਕੈਸਟਾਂ ਦੀ ਕੱਠ ਵਧੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਨਾਰ ਆਗਰਮ ਦੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨਿਰਮਲਾ ਜੋ ਸੰਤ ਵਿਨੰਥਾ ਭਾਵੇਂ ਜੀ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗਤਾ ਹੈ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਦੱਸੀ। ਇਹ ਕੱਠ ਚਲਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਰਾ : ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਵੀ ਸਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਆਪ ਭਾ ਮੈਨੇ ਕਰਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬਚਨ ਦੀ ਗੱਲੇ ਸ. ਜਗਦੀਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਿੰਦਗੀ 'ਓ' ਲਿਆ ਇਕ ਲਤੀਬਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ : ਦੀਨ ਗਿਆਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀਓਂ ਵਰਧਾ ਕਈ ਕੁਰੇ ਤਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ : ਜਗਦੀਬ ਸਿੰਘ ਕੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੇ, ਕਿਆਵਾ? 'ਦਿੱਲੀਆਂ ਟੂਥੇ' 'ਅਤੇ ਕਈ ਜੀ, ਕੁਹਾਡੇ ਲਈ?' 'ਮੈਨੂੰ 'ਬਿਬਿਟਿਕ' ਲਿਆ ਦਿਓ।' ਜਾਂ ਏਥੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ : ਚੰਦਾ ਆਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਕਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੰਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਜਰਾਰ ਸਮੇਂ ਦਿੰਦਰਾ ਕਾਧੀ ਜੀ ਨਾਲ਼ ਹਰਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੋਧਾਲ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਲਖਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅਜੀਰ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਛਾਪੀ ਹੈ। ਜੰਧਾਲ ਦੀ ਅਨੁੱਥ ਨੂੰ ਉਰਸਾਧਤ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਬੇਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰ ਡਿਛਮਾਂ

ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ : ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਨਰੋਬ ਬੇਦੀ ਦੀ

ਫੋਟੋ ਡ੍ਰਾਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਏਬ ਬੇਦੀ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ ਜ਼. ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਲੈਂਡਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੀ. ਵੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵਖਾਈਆਂ ਹਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਬ ਬੇਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਟੀ. ਵੀ. ਦੁਆਰਾ ਦੇਖ ਲੈਣ। ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਸਾਧੂਆਂ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ 'ਭਾਕੁਮੈਂਟਰੀ' ਨਾਮਧਾਰੀ ਚਰਿਤਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਰਿਆਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀ ਹੀ ਉਹ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 12.30 ਵਜੇ ਕੇਂਦਰ ਓਵ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਕਰੇ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਠਾ ਦੇਵੇ।

ਇਕ ਢਾਢ ਹੋਰ

ਅੱਜ ਇਥੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੈਂਡਨ ਆਪਣੀ ਪਰਨੀ ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੋਰ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ, ਵਲਾਇਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸ. ਐਚ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਮਿਲੇ। ਮੇਰੇ ਮਿਤਰ ਹਨ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਰਨੀ ਵੇਚਦੀ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਕੇਰੇ ਫੇਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭਾਰ ਦੀ ਫ਼ਿਲੀਵਰੀ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੱਲ ਨੱਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮਾਤਲ ਉਸਤਾਦ ਵਲਾਇਤ ਖਾਂ, 10.00 ਵਜੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਆ ਕਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਿਆ ਜਾਣ, ਫਿਰ ਮਿਲਾਂਗੀ, ਸੋਚ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਸਾਹਮਣੇ

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ—ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ,—8.15 ਰਾਤੀਂ ਵੀਲੋਸ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਚੇਦਾ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੇ ਸ. ਮਨਚੇਦਾ ਦੇ ਨਿਜੀ ਆਰਾਮ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੀਡੀਓ ਦੁਆਰਾ ਨਰੈਣ ਬੇਦੀ ਦੀ ਸਾਧੂਆਂ ਉੱਤੇ ਭੰਗੀਨ ਫਿਲਮ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੰਦਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਧ ਕੁੰਡੀ ਦਾ ਮੇਲਾ, ਹਰਕੁਆਰ ਵਿਚਲੇ ਮਠਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਅਦਲੰਬਨ ਸੀ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਬੜੀ ਪਕੜ ਸੀ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬੀ ਸੰਤ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਨਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਨਤਾ ਜਨਾਰਦਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਦੋਸੇ ਅੰਦਰ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਆਪ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਧਰ ਪਿਆਨ ਦੇ ਟੈਂਬੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸੋਠ ਜੀ, ਹੰਸਪਾਲ, ਮਨਚੇਦਾ, ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਸਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਥੇ ਲਹੇ ਸਨ। ਸਾਥੋਂ ਬਿਨਾ ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ ਆਦਿ ਹੋਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕ ਸਨ।

ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਅਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਇਸੇ ਰੂਪਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ ਵੇਖੀ ਗਈ।

'ਫੋਨਿਨ' ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕੋਮਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ

ਆਪ ਸਾਟ ਠੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਬੈਠਾ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਅਗਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਆਪ ਦੀ
ਫੋਟ ਕਰਨ ਦਿਤ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ।

ਰਾਤ ਦੇ 9 ਵਜ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਣ ਦਿਤ ਦਿਹੜੇ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੌਭਾ ਅਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਸਵੇਰੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਜਗਦੀਧ ਸਿੰਘ 'ਬਰਿਆਮ' ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ
ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਬੀਰਤਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਛੋਨੀ ਵਿਖੇ ਸੀ। ਇਸ
ਦੀ ਅਵਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੌਭਾ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗਵਾਦ
ਵਿਖ ਵੇਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਭਰੀ। ਬਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ
ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਬਰਵਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਅਮਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ
ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਫੇਜ਼ ਪਕੜੀ ਪਏਗਾ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਬੀਰਤਨ ਵੀ
ਹੋਵੇਗਾ। ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਵੀ ਦਰਬਨ ਢੇਟਕੇ।

ਲੰਗਰ ਸੇਵਿਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠ

ਚਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਵੰਡਾਨਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਲੰਗਰ ਸੇਵਾ ਦਿਕ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠ
ਸੁਪਰਨੀ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੀ 1-C/88 ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਛੋਨੀ ਕੀਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਲਿਖਤ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਬੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਸਾਧ
ਸੰਗਤ ਵਿਖ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਤ ਹੈ, ਬੈਠਕਾ ਦਿੱਸ ਹੈ :

ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠ-ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਛੋਨੀ ਦੇ ਚਿੱਲੇ ਦੇ
ਵਾਸੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਾਛੋਨੀ ਅਸੀਂ ਆਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਇਕ ਭਿਣ ਸਵੇਰੇ
ਸਵੇਰੇ ਸੁੱਕਾ ਪਾਣੀ ਭੈਂਟ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਸਤਰੀਂ ਪਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਕ
ਘੋਰਤ ਨੂੰ ਸਭਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਵੇਲੀ ਜਾਗੂ ਟੁਟਾ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਘੋਰਤ ਨੇ
ਸਭਕ ਕੋ ਹੀ ਨਹਾਤਾ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠ ਦੇ ਪਾਣੀ ਭੈਂਟ ਲਿਆ ਪੈਰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਰ
ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਨਹਾ ਕੇ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ
ਇਸਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਢੇਰਕ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਤਿਹਾਰ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ
ਇਸ ਪ੍ਰੰਤ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਕ ਧਾਕਾ ਕਣਕਾ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਧਾਕਾ ਬੰਨ੍ਹਣ
ਤੇ ਮਨ ਤਾਂ ਮੰਨੇ ਨਾਂ, ਪਰ ਮਰਦਾ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੇ ਧਾਕਾ
ਰੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਕਸਰ ਹੋਰ ਦਧ ਭਈ।

ਉਹੋ ਪੰਡਿਤ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਬੀ ਦੀ ਮਾਰ ਨੂੰ ਆ ਲਿਆ। ਬੀਬੀ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ
ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ : ਇਸ ਧਾਕੇ ਤੋਂਨੂੰ ਨੀਕ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਕੁਣ ਭੋਰੀ ਮਦਦ
ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਉਹ ਤੋਂ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਕੁਰ
ਪਿਆ। ਬੇਪਰ ਬੀਬੀ ਆਪਣੀ 'ਕਸਰ' ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਕਰ੍ਹਾਂ ਬੇਸੁਰਹ ਹੋ ਭਈ। ਘਰ
ਵਿਖ ਪਰੋਬਾਨੀ ਦਧ ਭਈ।

ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਦਿਨ ਬਲਰੰਗ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋਰ ਨੂੰ ਬੇਸੁਰਤ ਪਿਆ ਦੇਖ ਉਸ ਆਖਿਆ : ਸਾਡੇ ਘਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਐਂਗੇਲੋਨ (ਸੰਤ ਆਡਾਨ ਸਿੰਘ) ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਬਰਨ ਪਿਆ ਰੋਕ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੜਕਾ ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸ ਲੈਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੋਬ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤੇਭ ਕੁਤੀਦਾਰ ਸੁਬਣ ਪਾਉਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਇਸ ਸਾਡੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਕਰਦਾ ਕੇ ਆਖਿਆ - ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਥੋਥੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਸਰੋਬ ਬਨਾਨ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਕੁਤੀਦਾਰ ਸੁਬਣ ਪਹਿਨੇਗੀ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੀਆਂ ਭਜਨ ਤਾਂ ਲੈ ਗੀ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਕ ਮਾਠਾ ਭਰਉਤੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਬੋਕ ਸੰਗ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਚਲਣ ਹੀ ਸਾਹਵਿਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਜੱਥੇ ਦਾ ਕੁਝ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪੁੰਮ ਵਧਣ ਲਗਾ। ਫਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕੁਰਾਂ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਠਾ ਲਿਆ। ਸੰਤ ਐਂਗੇਲੋਨ ਹੋਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਵਾ ਐਸਾ ਠਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਭ ਪਾਸੇ ਮੇਜ਼ਾਂ ਹੀ ਮੇਜ਼ਾਂ ਹਨ।

ਸ. ਸੁਭੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਅੱਜ ਦੇ 'ਨਿਰੂਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਪੇਜ 3 ਕਾਲਮ 4-5 ਵਿਚ ਇਕ ਖ਼ਬਰ ਲਗਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸੰਸਦ ਸ. ਸੁਭੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਗਰ ਵਾਣੇ ਨੂੰ ਆਡੀਭਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪੈਂਟ ਵਿੱਥੀ ਸਿੱਖ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਲਿਖ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਇਕ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਠਨ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਰ ਚਾਜ਼ੀ ਕਚਰਾ ਚੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਇਹ ਕਠਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਵਿਚ

ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 27.12.81 ਨੂੰ ਹੀ ਰਹੇ ਬਰਲਡ ਕੱਪ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਕੰਬਲੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਨਾਲ ਹਨ ਫੌਜ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵੀ। ਅਗਵਾਲੀ ਠਾਕੁਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਹਰੇ ਤੀਹਰੇ ਖਰਬੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖਿਲਦੀ ਜਾਣਗੇ।

ਕੌਲ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਨ ਦੀ

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕੌਲ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ - ਡਾ: ਆਨੰਦ ਜ਼ੁ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਨੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਹਕਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਈਅਰ ਹਸਪਿਟਲ

(ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ) ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿਨਿਮਰ ਰਿਹਾ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣੇ ।

'ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ', ਆਪ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਚੋਰ ਕੱਟ ਹੈ ? ਪਰ ਜੇ ਆਪ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਚਲੋ ਬੀ ਨਹਿਕੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀ ਸਹੀ ।' ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਅੱਸਾ ਜਤਨ ਕਰਾਂਗੇ । ਡਾ: ਆਨੰਦ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਵੀ ਕੇ ਉਪਰਲੇ ਇਲਾਜ, ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਓਵੇ ਹੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ (ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ) ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਨ ਸੰਬੰਧਤ ਚੈਤਰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਉਸ ਪਾਸ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਿਆ ਉਹ ਸਾਰੇ ਚੈਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਬਣਵੀਂ ਚਲੇਗੀ ।

ਅੱਜ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੰਡਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਡਾਕਟਰ (ਡੀ ਐਸ.) ਹੱਥ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਸੂਟਾਂ ਦਾ ਰੁਪਤਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ।

30 ਦਸੰਬਰ 1981, ਬੁੱਧਵਾਰ ਠੀਕੀ ਦਿੱਲੀ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸੁਕੀਰਡਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਲਕਾਬਾਲਾ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਡੋਨੀ ਵਿਚ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਕੂਮੀ ਵਿਚ ਬਲਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵਾਰ ਡਕਾਈ । ਮੈਂ ਆਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਰਵਾਰ-ਜਨ ਬੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਜ ਭੰਡ ਰਹੇ । ਮਨਪੀਰ ਸਿੰਘ-ਸੁਕਿੰਦਰ ਗੋਰ, ਪੁੰਨੀ ਜੰਸਕਿਰਣ, ਵੱਡਾ ਚਾਮਾਦ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ ।

ਮੈਂ ਦਿਨੇ 10.30 ਵਜੇ ਬੈਠੀ ਗਿਆ । ਅਜੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ । ਦੂਜੇ ਬੁਹਿਓਂ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਸੋਨ ਜੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪਉਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜੋਤੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਭਾਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਅਸਮਾਨੀ ਵੱਜੇ ਪਲਮੇਨੋ ਦੀ ਘੋਰਬਨ ਤੇ ਪਜਆ ਪਹਿਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏ । ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ : ਅਮਰਜੀਤ (ਭਮਰਾ) ਨੇ ਜਰਮਨੀ 'ਚੋਂ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਬੰਦੋਬ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਵੱਡਾ ਕਾਕਾ ਰੀਹਸਨ ਕਰਕਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਫਰਨੋਂ ।

ਪਿਛੋਂ ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅਮਰਜੀਤ (ਭਮਰੇ) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਰਸੀ-ਡੀਜ਼ ਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤਮ ਦੇ ਸਟੁਟਗਾਰਟ (ਜਰਮਨੀ) ਵਿਚਲੀ ਐਕਜ਼ੀਬੀਸ਼ਨ (ਨੁਮਾਇਸ਼) ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੋਟੀ ਵੀ ਹੋਵੇ । ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਪਾਇਆ ਸੀ ।

ਨਾਕੁਰ ਜੀ ਬਿਨੈ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀਆਂ ਚੋਟ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਫਰਨੋ ਲੇ ਗਏ । ਇਹ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਕੱਡੀ ਨਾਲ ਦੂਜੀ PQ-1, ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਨਾਲ। ਹੁਣ ਮਨਚੰਦਾ ਦੀ ਨਵੀਂ 300 SXL ਨਾਲ ਰੋਂਦੇ ਪਿਰਵਾਣੀ ਹੈ।

ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਟੈਰਿਸ ਦੀ ਧੁਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਫਰਣ ਲਗੇ।

ਜਦ ਮੈਂ 1.40 ਏ ਸਤਿਕ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਧੁਪ, ਟੈਰਿਸ ਦੇ ਇਕ ਬੰਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਕੁਰ-ਬਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਧੀਮੀ ਧੀਮੀ ਕੱਲ ਕੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਰਾ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨਾ 'ਤੇ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਖਰਬੰਦਾ ਉਡੀਕ ਕਰੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਟੋਰਾਂਟੋ (ਕੈਨੇਡਾ) ਤੋਂ ਆਏ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਰਿਆਮ 'ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ਼ਤਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆਏ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨਾਲ ਕੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਸੰਪਾਦਕ ਬੰਮੀ ਦੇਵਰਾ) ਨੇ ਆ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੇ ਕੰਭੀ ਹੱਥ ਛਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਛੇ ਆਖਿਆ : ਹੱਥ ਨ ਛਾਇਆ ਕਰੋ। ਕੁਹਾਡੀ ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਂ ਖਲੋ ਖਲੋਤੈ ਪਰਵਾਨ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਦੂਰੀ ਵੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ !

"ਆਪ ਜੀ ਵੱਡੇ ਜੂ ਹੋਏ, ਕੰਭੀ ਹੱਥ ਛਾਉਣਾ ਹੀ ਕਣਕਾ ਹੈ।" ਸ. ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਉਡਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਕਹਿ ਹੋ ਗਿਆ : ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਛੁਹਾਣ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਕਾਰ ਤਾਂ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਲਗ ਜਾਂ ਸਿਰ ਟੁਕਾ ਕੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਚ ਸ. ਭਾਟੀਆ ਸ. ਹੰਸਪਾਲ ਨਾਲ ਡੱਡ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੰਸਪਾਲ ਨਾਲ ਵੇਰ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਨਾਲ ਇਖੱਲਿਆ ਕੀਤੀ ਕੱਲ ਬਰਨੀ ਸੀ।

ਅਸੀਂ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਆ ਗਏ। ਥਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਭਰਾਵੀਵਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਰਕਾ, ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਬਸਤਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਥਸ ਵਿਚ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਇਕ ਵੱਟੇ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੀਰਤੀ ਨਗਰ ਉਤਰਨ ਲਗਿਆ ਭਰਾਵੀਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁੱਛਿਆ : ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਜੀ ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਾਲਮ ਚਾ ਭਾਈ ਹਾਂ।" ਥਸ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਹੋ ਗਈ।

ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਨੀ ਦਾ ਭੋਜ

ਅੱਜ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਦੀ ਪਰਨੀ ਦਾ ਭੋਜ ਪੇਣਾ ਹੈ। ਦੋ ਵਜੇ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਨਿਧਰਾ ਸਾਡੀਆਂ ਬਾਬੰਨੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਮਨ-ਮੋਹਕ ਕੀਰਤਨ ਦਾ 3 ਵਜੇ ਭਕ ਭੋਜ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਘੰਟ 3.30 ਏ ਇਕ ਜੋਗਰਾ ਸੁਣ ਕੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਉਠ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਕਤਾਬ ਪ੍ਰਛਾਦ ਦੀ ਦੋਗ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਏ ਆਦਾ ਗਿਆ। ਸੰਗਤ ਬੈਠ ਗਈ। ਇਹ ਭੰਗ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੋਝਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ : ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਰਹਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਮੀਮ. ਪੀ., ਸੰਤ ਕੁਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਕੁਇਕ ਦੇਵਲਗ, ਸ. ਸੁਨਖਣ ਸਿੰਘ ਆਛੀਸ਼ਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ (ਚਿੱਲੀ) ਕੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ, ਸ. ਸੁਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸ. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ, ਸੰਤ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਵਰ, ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਜਵਾ ਟੋਰਾਟੋ, ਸ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਸੁਨਖਣ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਵਰਿਆਮ', ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ, ਸ. ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਖਾਨਸਾ ਟੈਂਟ ਹਾਊਸ, ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਪੁਰਾ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ, ਸ. ਸੁਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਬੇਰਾ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ।

ਸਾਰੇ ਭੰਗ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਲਗੇ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਸੀਏ ਹੋਏ ਬਸਰਥ ਇਕ ਨਿਵਾਏ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਟ ਖੀਡੇ। ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਸੰਤ ਪੁਰਬਾ ਦੀ ਅਨਦਾਸ ਨਾਨ ਨਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਭੋਕ ਪਿਆ।

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਖੌਠਾ ਦੀ ਅਲਵਾਦੀ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਸਾਰੇ ਨੇ ਸੁਰੀਲਾ ਸ਼ਬਦ ਕੁਇਆ : ਸਾਰੇ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਣਾਈ। ਚੀਖਨ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 5 ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤਰਤੀ ਹੀ ਕੇ ਭਜਨ ਵੀਡਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ

ਇਥੇ ਭੰਗ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਾਰ ਭੀਡ ਕਰਦੀ ਹੋਈ, ਹੋਰ 4 ਭਾਗਾਂ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ 14-103 ਕੁੰਟਰ ਰੋਲਾਥ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਤਵਨਾ ਦੇਈ ਸੀ।

ਅਜੀਂ ਕੰਈ 5.30 ਵਜੇ ਚਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਹਾਲ ਭਮਰੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ ਫੋਟੋ ਵੀ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਖੁੱਤਰ, ਜੁਆਈ ਤੇ ਹੋਰ ਇਸਰਾਰੀ ਪੁਰਬ ਚੋਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਪਾ ਕੇ ਪਰਵਾਰ ਮੈਂਬਰ ਅਗੇ ਹੋ, ਸਤਿਕਾਰ ਪੁਰਬਕ ਅੰਦਰ ਭੈ ਆਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਿਜੀ ਸਕੱਤਰ, ਗਿਆਨੀ ਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਮੇਥੇ ਜਲੇਧਰੀ ਮਿੱਤਰ) ਆਦਿ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਲਗਤ ਖੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਸਿਆਣਪ, ਸਿਰਤ ਅਤੇ ਉਂਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ। (ਇਹ ਸਭ ਕੀਕਾਰਭ ਹੈ)। ਨਾਲ ਹੀ ਥੀਥੀ ਜੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ

ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਜ਼ੋਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਸਲੇ ਉਥੇ ਰਖੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਪਣੇ 'ਘੋੜਾ ਕੱਦੀ' ਸੇਵਾ ਹੱਦੇ ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।

20 ਕੁ ਮਿੰਟ ਨਿੱਘੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਦੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਨਾਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹੇ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੂਰਾਂ ਉਸ ਥਾਤੀਕਾਰਤ, ਸ. ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਜਿਹੜਾ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਾਬੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਪੜੇ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸ. ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੰਟਰ ਤਕ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੋਏ।

ਅੱਜ ਰਾਤੀ 3 ਵਜੇ ਮੈਂ ਢੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਸਬੰਧੇ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਸ. ਸੁਲਯਣ ਸਿੰਘ ਆਵੀਸ਼ਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਚਿੱਠੀ ਸਿੱਖ ਕੁਰਬਾਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ।

31 ਦਸੰਬਰ 1981, ਚੀਰਥਾਰ ਦਿੱਲੀ-ਰਾਣੀਆਂ

ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡਾ ਦੇ ਘਰ ਬਾਰ

ਅੱਜ ਵੀਸਵੀ ਸੰਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਹੈ। ਪਿਛਲਾ ਸਾਲ ਵਿਚਾ ਭੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬ੍ਰੀਮਤੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕੌਰ, ਨੂੰਹ ਜੈਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪੰਡਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ, ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡਾ, ਨਅਧਾਰੀ ਭਾਈਨੀ ਕਮੇਡ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਆਸਾ ਦੀ ਬਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਜੀ ਕਰਚਾ ਸੀ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝਨ ਭੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਚਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂ।

ਚੰਡਾ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਸਮੁੱਚੇ ਦੀ ਸਤਕਾਰ, ਇਕ ਰਕਸ਼ੇ ਹਾਲ ਜਿੰਨੀ, ਭਾਣਰਦਾਰ ਬਾਮਿਆਨਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਵੀ ਸਤੰਦ ਚੰਦਿਆਂ ਬੋਝਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ 6.45 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਰ ਦੇ ਰੋਡ ਦੀ ਅਲਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਡਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਾਈਕ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਫੋਕ ਵਾਸਤੇ ਨੌਰੋਂ ਮਹੰਲ ਦੇ ਬਲੰਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਛੰਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਸਟ ਕਾਢੇ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ।

ਪੂਰੇ 7.00 ਸਵੇਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਝੋਕ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਲਦਾਸ ਵਿਚ ਚੰਡਾ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਥਾਰੇਥਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਏਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 3.1.82 ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਕੁਰਦਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੈਂਟ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਸਮੇਂ ਕੋਂਟਰ ਕੋਲਾਬ, ਨਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਸਰੋਦ ਬਸਤਰਾਂ, ਮਾਥਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਥਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬੈਠਣ !

ਲੰਕਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਿਤਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਪੱਕਤਾਂ ਠਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅੱਜ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੱਢ ਦੇ ਮਿਲੇ ਆਦੇਬ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪਣੇ ਜੁਆਤਰੇ ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਨਾਲ, ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨੂੰ ਯਸ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਪਿਆ। ਰਾਤ ਲੜਕੀ ਉਪਮੇਸ਼ ਕੋਰ ਦੇ ਅਚ ਜਾ ਬਿਤਾਈ।

ਜੰਡਿਕਾ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਯੋਭਾ 3-4 ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦੇਣੇ ਸਹਿਣਗੇ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਕਸਰ ਬਰਨ ਦਿਆਂ, ਉਧਰ ਮੈਂ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਿੰਨ ਲੜਕੀਆਂ ਅਵਿਵਾਹਤ ਨਸਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜੀ ਬਰਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਦੋ ਬੀਬੀਆਂ ਅਪਣੇ ਘਰ ਲਈਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੁਆਦ ਦੇ, "ਬੀਬੀ ਦੀਆਂ ਪੈਲਾਂ" ਪੁਸਤਕ ਰਾਖਵਾਣ ਦਾ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਰ ਲਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਕੁਝ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਾਸਲ ਬਰਨ ਲਈ। ਅੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਟੀਲ ਮੇਨ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਿਸ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ਿਆ ਦੇ ਚੇਰ ਨਾਂ ਖਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਭਲਾ ਮੈਂ ਕੋਣ ਵਿਚਾਰਾ ਸਾਂ ਸੁ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਲਣ ਨ ਕਰਦਾ !

X X X

ਇਹ ਵੱਧੇ ਵੀ 'ਮੇਰੇ ਹੀ ਹਨ'—ਫਿਲਫੇਂਡ ਦੇ ਮੇਡਨ ਹੋਂਡ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸ. ਸਥਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਅਣ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਰਨੀ ਬੀਬੀ ਬਚਰਾਨ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ 27-28 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਲਾਇਡੋ' ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਰੰਧਾਵਾ (ਜਲੰਧਰ) ਵਿਚ ਸਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਲੜਕੀ ਦੇਖ ਆਵਾਂ। ਲੜਕੀ ਸ. ਮੁਨਥਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਹੋ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਰਪਨ ਦੇ ਹੀ ਮੰਦਾਅ ਸਾਂ, ਤੇ ਜਾਣੂੰ ਸਾਂ ਸ. ਮੁਨਥਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਤੋਂ। ਚਿਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਰਕੂਂ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਠਣ। ਸਹਿਕਰੂ ਜਕਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ 'ਕਵੀ' ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਵਿ ਟੋਟਕੇ ਵੀ ਯਾਦ ਰਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ 'ਕਵੀ' ਯਾਦਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਖੀ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਰਖ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ।

ਮੈਂ ਰੰਧਾਵੀਂ ਗਿਆ। ਸ. ਮੁਨਥਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਨਾਲ ਦਿਨ ਮੁਠਾਭਾਤ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ 'ਚਿਰਾ' ਪਿਛੋਂ ਮਿਲੇ ਹੋਈਏ। ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ : ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਦੀ ਹੋਈ ਖੁਆ ਸਕੇ ! ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਪਿਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬਚਰਾਨ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ। ਮੈਂ ਬਲਾਇਡ ਸੁਯਨਾ ਭੋਜੀ : ਬੁਤੀ ਸਰਬ ਕੁਟ ਸੰਪੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ

ਸ. ਮੁਨਬਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਵਲਾਇਰ ਨਾ ਕੇ ਬਲਗਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਆਏ ।

X X X

ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਜਮਾਦਰੂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਸੱਭ ਵੀ ਜਮਾਦਰੂ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ । ਇਹ ਬਾਹਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਦੇ ਸੰਤ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ । ਇਹ ਛੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਸਨ । ਸਿਆਣ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਗ ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਲੱਗੀ । ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਧਨ ਕੌਰ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ । ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਆਪ ਜੀ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ 1906 ਈ: ਵਿਚ ਸ. ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਰੂਹੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ । ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸੁ ਇਹ ਬਾਡ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਰੂਹੀ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡਾ ਸੰਬੰਧ ਚੂੰਕਿ ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਚਿਕਰ ਹੀ ਬਰਾਬੇ । ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਲੁਹਾਣਾ ਤਖ਼ਤਾ ਕੀਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਹੀ ਪੰਜ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ 1937 ਈ: ਵਿਚ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ । ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀਸਟ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਥਾਏਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਆ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਅੱਧੇ ਬਾਹਰ ਤਖ਼ਤਾ ਕਰਨ ਨਿਬਲ ਗਏ । ਇਥੇ ਆਪ ਕਮਾਲ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬ ਨਾਲ ਵੀਸਟ ਅਫ਼ਰੀਕਨ ਹੋਣਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕੰਟਰੋਲਰੀ (ਨੋਬੇਲਾਰੀ) ਕਰਦੇ ਰਹੇ । 1962 ਈ: ਤਕ ਇਹ ਨੋਬੇਲਾਰੀ ਕੁਲਾਣਾ ਕੇ, ਸਭੋਂ ਕੁ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰੋਣਾ ਹੋਣ ਲਗਾ, ਆਪ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਆਪ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਨਿਸ਼ਚਰੀ ਦੇ ਹੋਰ ਤੇ ਅਤੇ 1980 ਤਕ ਆਪ ਡੀਟਾਇਰਡ ਹੋ ਗਏ । ਏਥੇ ਹੀ 1991 ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਜਿਥੇ ਕਿ ਚੰਦਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਬਾਹਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸ. ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਆਪ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਬੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ । ਸਤਿਕਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਆਉਂਦੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਸਮੇਟ ਦੱਬੇ ਜੀ ਕੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ, ਹੱਥ ਆਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਭਜਨ ਕਾਦੀ ਦਾ ਠਾਢਾ ਪੈਂਦੇ । ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਰੂ ਜਲਜਲੇਤ ਮਿਥਿ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਵਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਪਰ 1959 ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਸਤਿਕਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਕਰੀਤ ਕੀਤਾ । ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਕਰੂ ਪ੍ਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਜੋ ਇਹ ਬੁਨੀਆਂ ਛੱਡੀ ਜਾਣ ।

ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਸੂਬਾ ਦਸੋਂਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚਿਕਰ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣ । ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਫੇਲਾਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਕਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਚਿੱਠੇ ਹੀ ਸਨ । 1953 ਦੇ

ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੋਹੇ ਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਸਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਾਹਪੁਰ ਕਾਲਿਆਂ ਦੀ ਫੈਟ ਹੈ, ਜੁ ਸੌਧ ਰਖਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬੇਰਹ ਰੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਤਾ : ਇਸ ਬੀਬੀ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੀ ਰਾ ਸਾਨੂੰ ਏਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੋਂ ਇਹ ਬਚਦ ਸੁਣ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੱਰਾਓਂ ਹੋ ਗਈ।

ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਨੌਵੀਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚ ਮਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਏਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਘਰ ਘਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਫੈਪਾਣਾ ਦਾ ਹੋਲਾ (1959) ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਇਹੋ ਬੀਬੀ ਜੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਤਰਕਾ ਜੋਥਾ ਸੇਵਾ ਸੰਤਕਾਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਏ ਵਿਖੇ ਲੈ ਗਏ। ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਸੇਵਾ ਸਿਦਕ ਤੇ ਨਿਬਨਾ ਦਾ ਅੰਸਾ ਧਰਾ ਸੀ ਕਿ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾ ਸੌਧ ਰਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਧਾਪਨ ਕੀਤਾ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾ ਬੀਬੀ ਜੀ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰਹੇ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ।

ਸੰਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ : ਬੰਬਰ ਮੋਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਧਹਰ ਥਾਏ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਚੁੱਸਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਹੇ ਕੇ ਆਉਂਦੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਕੁਝਤੀ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧਿਰਪਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਉਲੀਸਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਲਭਦਾਂ ਨਾਲ ਚਿਕਰ ਕਰਾਂ ਜਦੋਂ 1971 ਵਿਚ, ਇੰਟਰ-ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਜੀਟੇਰੀਅਲ ਥਾਨਕਰੀਸ ਸਮੇਂ ਪਰਾਕ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ 1972 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਵਰਨੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸਚੀ ਖੀਰ ਗਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਕਲੈਂਡ ਭਰਾਬਦੀ ਮਨਾਣ ਪਧਾਰੇ, ਤਦ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੋਬਤਾ ਦਾ ਸੁਖ ਚਖਾਇਆ। ਜਦੋਂ 1978 ਈ: ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਟਹਿਲੂਣੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਲ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੂਪ ਦਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਟਾਨਵਾਚ ਕਰਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਫੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੇਰਿਆਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਰਖਿਆ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਉਸ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਾਂ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੱਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਅਭਵਾਦੀ ਕਰਦੀ ਸੀ।"

X X X

ਆਓ ਸਵਰਨ-ਕਲਜੀਤ ਨੂੰ ਚਰਾ ਹੋਰ ਨੇਤਿਓਂ ਜਾਣ ਲਈਓ। ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਠਰਥੇ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਤੀਯਾ ਕੁੱਖੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ : ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ! ਇਸ ਬੰਬੇ ਨੂੰ ਚਿਰਾਧੂ ਬਖਸ਼। ਜੇ ਤੇਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੱਭ ਹੋਵੇ ਰਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਵੇਂ ਲੈ ਜਾਈਂ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਕੱਲ ਨੇਤੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੀ, ਉਦੋਂ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦਫਦਾਰਾ, ਰਾਮਗੁਰੀਆ ਕਾਲਿਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਸ ਭੀੜਾ ਅਤੇ ਵਲਾਇਤ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸੱਕੇ ਸਨ ਬੀਬੀ ਗਿਆਨ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਅਤੇ ਇਹ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਦੋਨੋਂ ਚਿਰ ਵਿਚ ਮਾਂ ਸੋਸਾਹ ਤੋਂ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ ਗਈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅੱਖੀ ਦਾ ਜੜ੍ਹਾ, ਸੇਵਾ, ਸਿਦਕ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਜੋ ਬੰਗਾ ਸੀ ਸਭ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਦੇ ਕਈ।

ਅਭੇ ਆ ਗਈ ਬਲਰਾਜ ! ਬਲਰਾਜ ਹੋਰੀ ਦੁਖੀ ਹੁਣਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਈ ਦੇ ਭੈਣਾਂ ਸਨ। 11।ਈ 1969 ਵਿਚ ਵਲਾਇਤ ਕਦੇ ਦੁਖੀ ਹੋਰੀ ਬਲਰਾਜ ਨੂੰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਕੇ ਛੱਡੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੌਲ ਚਲੇ ਕਦੇ ਅਰਥਾਤ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਕਦੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਜੋੜੀ ਐਸੀ ਮੇਰ ਮੁਹਬਤ ਵਾਲੀ ਬਣੀ, ਜਿਥੇ ਧਨ ਕੌਰ ਦਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਬਲਰਾਜ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਤਾਂ ਬਲਰਾਜ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਈ ਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾਉਣ। ਇਸ ਤਾਂ ਇਹ ਜੋੜਾ ਉਂ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਟੀਆਂ ਲੈ ਕੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਝਰ ਰਹਿਣ ਲਗਾ। ਫਿਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਚਰਨ ਪੁਆਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼। ਕੁਰਤ ਪਰਵਾਨ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਥੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਸਦਾਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭੰਡੀ ਹੋਈ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਰਾਤ ਚਿਨ ਵਿਚ ਕਰ ਛੱਡਿਆ। ਲੰਕਰ ਪਾਣੀ ਆਇ ਸਮੁੱਚੀ ਸੈਰਾਤ ਦਾ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਸਥੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਭੀੜਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਰਸ਼ਤ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਫਿਰ ਜਿੰਨੀ ਵੇਰ ਵੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਸਵਰਨ-ਬਲਰਾਜ ਦੀ ਜੋੜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਚਾਝਰ ਰਹੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਹੀ ਸਨ ਇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਕੇ ਬੰਬਾ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ।

ਅੱਜ ਇਹ ਪਰਵਾਰ ਸਹੀਂ ਕਸਰਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਭੰਧਾਰਿਆ ਦੀ ਕੁੜੀ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਕੀ. ਏ., ਕੀ. ਐੱਫ਼. ਕੀਤੀ। ਵਲਾਇਤ ਆ ਕੇ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਅਸੈਂਬਲ ਕਰਕਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਜੱਸ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਇਕਤਰ ਭੀੜੀ, ਸਵਰਨ-ਬਲਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਹੋਈ ਸੰਤਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੁ ਜਾਇਤਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ।

ਵਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਉਮਰ 26 ਸਾਲ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਸਟੰਡੀ ਵਰਕਸ, ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਈਨਿੰਗ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ, ਇਹ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਮੈਨੇਜਰ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਕਰਨਾ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਥੜੀ ਅੱਡੀ ਪੰਡੀਬਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਕਮ ਬੇਰੀਅਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਅ ਅਰਜਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਲਾਇਫ਼ਲ ਬੈਂਕ ਵਲੋਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਕਲੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਅੱਗੇ

ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਬੁਲਾਇੰਦਰ ਬੋਰ

25 ਸਾਲ ਆਧੂ, ਥੀ. ਏ. ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿਚ, ਐਮ. ਏ. ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੀ ਐਚ. ਡੀ. ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿਚ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵਾਈਟੇਂਸ ਬੈਠਨੀ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਦੀਪਇੰਦਰ ਬੋਰ

24 ਸਾਲ। ਇਸ ਨੇ ਥੀ. ਐਸ. ਸੀ. ਆਨਰਜ਼ ਇਨ ਕਮਿਸਟਰੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬੋਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਇਨ ਕਮਿਸਟਰੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਕੰਮਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਕਰ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਬੁਰਮੀਡ ਸਿੰਘ

ਉਮਰ 17 ਸਾਲ। ਦੋ ਡੇਵਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ। ਮੁਕੰਮਲ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਰਚੀਟੈਕਟ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਮੋਟਿੰਗ ਐਕਸੀਚੀਏਂਟ ਵਿਚ, ਮੇਡਨ ਹੋਮ ਵਿਖੇ, ਐਕੀਏਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਜਿਤਿਆ ਸੁ। ਅਤੇ ਸਰਿਕੁਰੂ ਦੀ ਭਿਰਪਾ ਦੇਨੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲਕੁਸ਼ਾ ਉਤੇ ਬੀਰਤਨਕਾਰੀ ਵੀ ਸਿਖੀ ਸੁ।

ਸਰਿਕੁਰੂ ਦੀ ਭਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸਕਲਨ-ਕਲਰਾਜ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੋ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭਾਈਮੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਦਾ ਫਿਕਰ ਬਚਾਓ ਜੋ ਪੜ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸ. ਸਕਲਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੱਸੀ ਉਹ ਵਿਹ ਹੈ : ਕਵੀ ਜੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਕ ਢਾਡਾ ਸਰਿਕੁਰੂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਵਸੀਲਾ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸਾਧਨ ਹਾਂ, ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਛਪਵਾਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਉਹਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹੀ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਤਾਣਾ ਪੋਣਾ ਸਰਿਕੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਕੰਦੋ ਹਸਰੀ ਨਹੀਂ।

— ਖ਼ੀਝਮ ਸਿੰਘ ਬਕੀ

ਸ. ਸਿਆਨ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ

ਸ. ਸਿਵ ਸਿੰਘ ਸਿਆਨ ਮੇਤਲ ਹੋਤ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ)
ਬੀਬੀ ਧਨ ਕੌਰ, ਪਿਤਾ ਸ਼ਾਹਪੁਰ, (ਜਲੰਧਰ)

ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਸਦਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਮਰਨ (ਖੋਖਰ) ਦੂਜੇ ਯਾਤਾ - ਈਸੀ ਬਲਰਾਜ ਕੌਰ (ਖੋਖਰ) ਪੁੱਤਰੀ)
ਬੱਚੇ (ਖੋਖਰ) ਪੁੱਤਰੀ) ਈਸੀ ਕਲਾਂਦਿਓਰ ਕੌਰ, ਈਸੀ ਕਲਾਂਦਿਓਰ ਕੌਰ (ਫੋਟੋ) ਈਸੀ ਕਲਾਂਦਿਓਰ ਕੌਰ (ਫੋਟੋ), ਸ. ਕਾਕਾਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਭੁਗਸੀ ਨਾਮ

ਸ. ਲਾਧਾ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ)

ਬੀਬੀ ਰੁਲੀ

ਸ. ਵਿਦ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ, ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ, ਫੀਸਟ ਅਫਰੀਕਾ, ਵਿਗਲੈਂਡ (3 ਭਰਾ)

ਬੀਬੀ ਯਨ ਵੇਰ ਪਿੰਡ ਲਾਪੁਲ ਲਕੋਧਰ

ਬੀਬੀ ਸਿਆਣ ਵੇਰ

ਸ. ਪਤਲ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ ਮੇਡਨ ਹੋਟ (ਵਿਗਲੈਂਡ)

ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ
ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਵੇਰ, ਵਿੱਲੀ ਬੀਬੀ ਲਾਕਿੰਦਰ ਵੇਰ, ਠੀਕੋਥੀ

ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਵੇਰ
ਸ. ਪਤਲਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ
ਸ. ਪਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲਕੋਧਰ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਵੇਰ

ਸ. ਲਾਧਾ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ-ਮੇਡਨ ਹੋਟ (ਵਿਗਲੈਂਡ)
ਬੀਬੀ ਲਕਾਰਾਜ ਵੇਰ, ਪਿੰਡ ਭੀਧਾਵਾ (ਜਲੰਧਰ)

ਕਲਕਿੰਦਰ ਵੇਰ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਵੇਰ
ਸੁਦੀਪਿੰਦਰ ਵੇਰ
ਕੁਲਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਦਰਭ

ੳ

1. ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਜੀ-104, 105, 111, 119, 156, 157, 165, 170, 172, 218, 284, 328, 394, 400, 416, 418, 420, 432, 434, 442, 448, 466, 470, 473, 475, 503, 506, 509, 591,
2. ਉਪਮੇਸ਼ ਚੋਬ-ਵਿਠੋ-118, 595
3. ਉਅੰਗਾਰ ਸਿੰਘ ਜੈਮੂ-144,
4. ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਭਥੀ-169,
5. ਉਮਾ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ-281, 282,
6. ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ-561,
7. ਓ. ਪੀ. ਚੌਤਮ-566,
8. ਉਅੰਗਾਰ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਚੈ:-585, 586,

ਅ

1. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਰਭਾ-16, 65, 161, 219, 325, 566, 578,
2. ਅਦਰੀਸ ਖਾ-23, 137,
3. ਅੱਲਾ ਰਖਾ ਉਸਤਾਦ-32, 37, 39, 40,
4. ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਉਸਤਾਦ-32, 126, 148, 245, 246, 266, 280, 288, 523,
5. ਅਟੌਖ ਸਿੰਘ ਬਾਈਠੇ'ਤ-52,
6. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਾਈਠੇ'ਤ-52,

7. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਯੀਥਾ-53, 262,
8. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ-54, 55, 108, 133, 134, 137, 221, 224, 250, 262, 264, 267, 303, 312, 545,
9. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ-59,
10. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰ-70,
11. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੈਨੀਭਾ-71,
12. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਕੈ'ਕੋਕ-73,
13. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਕਮਲ-76,
14. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ-ਭਗਤ ਸਿੰਘ-78, 79,
15. ਅਵਿਨਾਸ-ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ-81, 126,
16. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨ:-85, 207, 251, 384, 453, 520, 555,
17. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਮਥਾ-87, 133, 194, 384, 591,
18. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੰਨਵ-90, 181,
19. ਅਲਾਉਦੀਨ ਅਜਰਾਜ-94, 95, 139,
20. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਵੀ. ਜੀ.-96,
21. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੌਰ-104, 119, 488, 489, 490, 491,
22. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚੋਟਲੀ-105,
23. ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਪੀ.-114, 325,

24. ਆਸਾ ਸਿੰਘ-ਦੁਲਾਰਾ ਸਿੰਘ-115,
25. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੰਡਟ ਪੁਰ-117,
26. ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ-119,
27. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-140, 143, 161, 162, 165, 218, 232 240, 246, 265, 270, 274, 279, 284, 287, 288, 289, 335,
28. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਜੰਮੂ-145,
29. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾ: ਪ੍ਰਿ: ਬ:-149, 351,
30. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੱਟ-156,
31. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜਰੋਦਾਰ-156, 530,
32. ਅਪਾਰ ਸਿੰਘ ਭੀੜ-161, 225,
33. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-162,
34. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠ-163,
35. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮ-166,
36. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਢੰਡਾ-169,
37. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਲਾਹ ਸਿੰਘ-177, 182, 546, 599,
38. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ-182, 207, 306,
39. ਅਰਵਿੰਦਾ ਨੰਦ ਸਥਾਮੀ-186,
40. ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾ:-190, 191, 525,
41. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲੋਰਾ-207,
42. ਐਚ. ਐਸ. ਲੁਥਰਾ ਭਾ:-210, 211,
43. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਪੁਰੀ-225,
44. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁਲਰਦੀਆ-236,
45. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਪੁਰਾ-252,
46. ਅਰਵਿੰਦਰ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਮੀਡੀ-268, 283, 474,
47. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਠੰਡੇਦਾਰ-268,
48. ਅਰਜਨ ਬੇਜਵਾਲ-270, 271,
49. ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਬੰਬਈ-273,
50. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਗੋ:-291, 585, 586,
51. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਮੀਰ ਸਿੰਘ-293,
52. ਅਲਮੋਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ-297,
53. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ-306,
54. ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਜਰੋਦਾਰ-332,
55. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਕ੍ਰਾ:-334,
56. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-335, 354, 529,
57. ਆਗਮਾ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਦਿਆਲ ਕੋਰ-351,
58. ਐਲ. ਡੀ. ਪੰਡਿਤ-386, 390,
59. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ-391,
60. ਅਹਿਮਦ ਮੰਡਲੀ-397 401, 403, 404, 413, 475,
61. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਜ਼ਤਾ-418,
62. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਬ ਬਾਟਿਸ-421,
63. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਪ੍ਰ:-428,
64. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਐਮ. ਪੀ.-436,
65. ਐਲਕਸੈਂਡਰ ਸਕੱਤਰ-436,
65. ਅਬਦੂ ਦੇ ਸਿੰਘ-441
66. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀ-443,
67. ਅਮਰ ਸਿੰਘ-ਜੈ ਸਿੰਘ-443, 483,
68. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ-452,

69. ਅਮਰ ਦੇਵ ਸੁਰੀ-458,
70. ਅਨੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦਰਜੀ-464, 465,
72. ਆਈ. ਜੀ. ਸਵਾਮੀ ਭੀ. ਸੀ.-490,
73. ਆਰਾਏ ਮੇਲਾਨਾ-490,
74. ਅਬਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰ: ਸਰ-496,
75. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਾਮਰੇਡ-516, 517,
76. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ 'ਸ਼ੀਰਾਜ਼'-517,
77. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਡਾ-518, 578, 588, 594, 595,
78. ਐਸ. ਐਸ. ਮਨਧੋਲ-525, 546, 567, 568,
79. ਅਬਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗੀਰਭਨ-534
80. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਸਟਰ-535,
81. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਛਾਡੀ-548,
82. ਅਬਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਛਾ-561,
83. ਅਬਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਅਮਰਜੀਤ ਬੋਰ ਲੰਡਨ-588, 591,
84. ਐਚ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ-588,
85. ਆਰਾਮ ਸਿੰਘ ਐਰੰਪਲੇਨ-590,
86. ਅਬਦੁਲ ਗੁਫਾਰ ਖਾ-581

ੳ

1. ਦਿੰਦਰ ਬੋਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ-17 99,
2. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ-ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਾ: ਪੁ:-68
3. ਵੀਸਰ ਸਿੰਘ ਮੋਮਨ-76,
4. ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੈਕ ਮਈ-86,
5. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ-ਰਲੇਕ ਸਿੰਘ-92,
6. ਦਿਕਬਾਲ ਹੁਸੈਨ-93,

7. ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕੁਰਤੀ-108, 158, 569, 570, 586,
8. ਦਿੰਦਰਾ ਗਾਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ-128, 168, 180, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 246, 289, 350, 366, 373, 378, 436, 552, 587,
9. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ-ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-140,
10. ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ-156, 160, 161,
11. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ-215, 308, 309, 310,
12. ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤੋਂ ਵਾਈ-240, 241,
13. ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਗੀ:-300, 301, 586,
14. ਵੀਸਰ ਸਿੰਘ ਭਵਰਗਾ-299
15. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨਕੋਭਾ-313.
16. ਵੀਸਰ ਸਿੰਘ-ਗੁਰਬਚਨ ਬੋਰ-351,
17. ਦਿੰਦਰ ਬੋਰ-ਜਗਤ ਸਿੰਘ-464,
18. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ-483,
19. ਦਿਕਬਾਲ ਸਿੰਘ-ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ-488,
20. ਵੀਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਏ ਵਾਏ-552.

ਸ

1. ਸੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ-10, 16, 17, 18, 29, 30, 48, 52, 54, 60 61, 72, 84, 86, 94, 120 122, 135, 139, 163, 181 207, 221, 225, 239, 240, 241, 246,

- 247, 248, 265, 273, 279,
284, 290, 291, 300, 304,
318, 350, 354, 374, 383,
384, 429, 440, 499, 502,
506, 509, 519, 531, 532,
539, 546, 549, 554, 555,
557, 559, 560, 564, 565,
576, 587, 592,
2. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਦਰ-10,
12, 400,
3. ਸੁਲਖਣ ਸਿੰਘ ਸੂਰ-15, 16,
124, 141, 161, 319, 320,
350, 535, 557, 576, 587,
590, 594,
4. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ-16, 61,
184, 262, 385,
5. ਸੋਹਾ ਸਿੰਘ ਨਾ: ਏ: ਪਰਥਾ-16,
60, 66, 69, 87, 89, 166, 181,
244, 263, 345, 346, 455,
538, 542, 543, 544, 579,
583,
6. ਸੁਰਜੀਤ ਬੋਰ/ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-
17, 100, 251, 546, 554,
555, 556, 584,
7. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੀ-17,
8. ਸਰਸਵਤੀ-18, 25,
9. ਸੰਤ ਸਿੰਘ/ਚਰਨ ਸਿੰਘ-19, 20,
437, 520,
10. ਸੋਹਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-21, 47,
62, 69, 76, 85, 90, 127,
129, 141, 159, 179, 181,
236, 247, 322,
11. ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਾਦ-22,
12. ਸਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੂ-23, 48,
101, 172, 179, 237,
13. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-28, 29,
320, 321, 322, 576, 587,
593, 594, 595,
14. ਸੰਜੇ ਭਾਧੀ-28, 32, 128,
188, 314, 317, 320, 321,
322,
15. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੰਗੀ-35, 94,
101, 132, 140, 148, 154,
157, 167,
16. ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ-35,
67, 85, 524,
17. ਸਰਜਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਗਵੀ-42,
18. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੀ-48, 66,
73, 167, 173, 181, 185,
207, 219, 246, 248, 269,
272, 274, 301, 324, 496,
504,
19. ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘਰਾਣੀਏਵਟ-
48, 67, 69, 125, 126, 130,
251, 466,
20. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਟੀ-49, 119,
207, 308, 470,
21. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਥਾ-49,
22. ਸੁਰਿੰਦਰ ਬੋਰ ਹੋਰਾਥਾ-49,
23. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੈਨਬੇਵਰ-49, 51,
24. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੀ-52,
25. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਟੀਆਂ ਭਲੀ-52,
26. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਟੀਆ-54, 133,
134, 137,
27. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-
58, 59, 97, 98, 100, 238,
562,
28. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿ-58, 59,

- 61, 66 87, 90, 120, 179,
184, 190, 364, 394, 445,
447, 530, 548 577,
29. ਸੇਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋ-61,
30. ਸੇਨਾ ਰਾਮ ਜੀ-63,
31. ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਸਿਨਥੋਰਨ-63,
64,
32. ਸਰਨਾਮ ਕੋਰ ਚਾਨਾ-67
33. ਸੁਰਤਾ ਸਿੰਘ-ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ-67,
34. ਸਰਬਟ ਸਿੰਘ ਮਲੋ ਮਾਸਤਾ-68,
35. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜਗਾਧਰੀ-69, 159,
493,
36. ਸੈਰੋਖ ਸਿੰਘ-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ-69, 98,
37. ਸੈਰੋਖ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ-74, 499,
38. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਮਨ-76, 165,
39. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਭਟੋਬ-76,
40. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-80,
141, 163, 216, 231, 494,
496,
41. ਸਾਹਿਬ ਕੋਰ ਬੀਬਾ ਜੀ-80, 85,
113, 115 178 186,
42. ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ-ਅਭਿਨਾਸ-80, 81,
43. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ-81, 146,
155, 234,
44. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਨੁਪਿਆਣਾ-87,
45. ਸੈਰੋਖ ਸਿੰਘ ਚਿਰਦੀ-88
46. ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਭਾਗਰੀ-91,
248, 260, 394, 434, 448,
502, 501, 513, 554 580,
47. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ-91, 92,
48. ਸਰਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਕਰੋ:-95
49. ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ-96,
50. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ-100
51. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂਰ-105, 111,
114, 573,
52. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਰਜਾਪੁਰ-105,
53. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰ-109,
54. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਰਾਣਾ-111,
55. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਖੋਲਨਾ:-112,
56. ਸੈਰੋਖ ਸਿੰਘ ਸਾਜਨ-112, 140,
307,
57. ਸਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ-113,
115 116,
58. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ-118,
59. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ-118,
60. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭੁੰਨਾ-119,
61. ਸੁਚਾਣ ਭਾ:-123, 350, 368,
532,
62. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-124,
67. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਆਸੀ-124,
68. ਸਰਬਟ ਸਿੰਘ ਸੰਘੀ-127,
69. ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ-ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ-
135
70. ਸੁਨੀਲ ਕੈਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-137,
138,
71. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਭੀ.-139,
140, 143,
72. ਸੁਖਬੀਰ ਕੋਰ ਜੰਮੂ-143,
73. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਮਠਾਧੂ-146,
74. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੋਰ-ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ-147,
430,
75. ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਕਾਹਿਰ-147,
76. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਵਾ ਬ:-147,
77. ਸਤਿਬਰਨ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਭੀ.-148,
78. ਸੁਰੇਣ ਸਿੰਘ ਦਰਨ-150, 155,
156,
79. ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਮੋਰੋ-150,

80. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼-151, 158, 160, 196, 197, 205, 212, 213,
81. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਥਾ: ਨ:-152, 437, 438, 548,
82. ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ-159,
83. ਸਦਰਨ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ-159, 383,
84. ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-159, 293,
85. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੈ: ਸਾ:-162, 172, 173, 179, 181, 337, 496,
86. ਸੁਖਬੈਨ ਸਿੰਘ ਜੂ. ਪੀ.-166,
87. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ-167, 239, 334, 440, 480, 496, 497, 428, 531,
88. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਜਥੇਦਾਰ-167, 301,
89. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-169, 546,
90. ਸਰਦੂਕ ਸਿੰਘ ਜੋਤਸੀ-169, 176,
91. ਸਤਵੰਤ ਪ੍ਰੋਤਸੀ ਲਸਵੰਤ ਸਿੰਘ-172,
92. ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸੈਖੀ-172, 241,
93. ਸੈਰੋਖ ਸਿੰਘ-ਅਮਰਜੀਤ ਭੈ: ਸਾ:-173, 269, 273,
94. ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਨਿਆਣਾ-176,
95. ਸਤਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਸ਼ਰੀ-179,
96. ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜਲਪੁਰ-181,
97. ਸੁਤਾਬ ਚੰਦਰ ਥੋਸ-188,
98. ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕਮਰਾ-194,
99. ਸੁਰਜੀਤ ਖੁਰਬੀਦੀ-196, 206, 574, 575,
100. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਝੋਂਝਰ-207,
101. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਛੂਰਾ-207, 246, 247, 318, 322, 550,
102. ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੰਗੀ-207,
103. ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ-213, 217,
104. ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ-ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਦਾਰ-214, 235, 236,
105. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਟੀ-218,
106. ਬੋਝਾ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ-222,
107. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਮਸ-223,
108. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਭੰਗਵ-228, 229,
109. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਚਰਾਭੀ-234,
110. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ-236,
111. ਸਦਰਨ ਸਿੰਘ ਸੱਥਰ ਪਰਵਾਰ-242,
112. ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ-ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦਿੰਦੂਰੀ-243,
113. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਮੰਡੀ-244, 361,
114. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਭਾ: (ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਕੀ)-253,
115. ਸੈਰੋਖ ਸਿੰਘ ਥਾਮੇਵਾ-254,
116. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭਾ: 254,
117. ਸੁੰਦਰ ਭਾਭ ਪੰ:-258, 490,
118. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਬਾਦ-263,
119. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਦਾ-265, 268, 273, 275, 280,
120. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੁਥਾ ਸ਼੍ਰੀ-266, 290, 467, 537,
121. ਸੋਰਾ ਰਾਮ ਤਿਵਾੜੀ-302,
122. ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਵਗੋਲੀਆ-306,
123. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਧਰੀਵਾਲਾ-307,
125. ਸੰਤਰਾ ਬਾਬਾ ਕਮੇਟੀ-313,
126. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ-ਨਰਿੰਦਰ-333
127. ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬੰਘਲ-314,

128. ਸਰਬਸਭਰੀਆਨ ਸਿੰਘ-315
129. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ-323,
130. ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮੰਤਰੀ-331,
131. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮੰਤਰੀ ਪਰਦਾਰ-356, 398,
132. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੌਕਰੀਆਂ-360, 420,
133. ਸੁਖਦੇਵ-ਰਣਜੀਤ ਮੰਤਰੀ-361,
134. ਸਤਪਾਲ ਸੇਠੀ-361,
135. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇ: ਭੈ: ਸਾ:-361, 420, 448,
136. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਰ-363, 493,
137. ਸਚਿੰਦਰ ਭਾ:-363,
138. ਸੰਤ ਸਿੰਘ-ਡੇਜ ਬੋਰ-364, 365,
139. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਚੱਬਰ-400,
140. ਸੁਰੰਟ ਸਿੰਘ ਨੁਬਹਿਰਾ-406,
141. ਸੁਖਚਿੰਦਰ ਬੋਰ ਪੁਰਖਾ-414,
142. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੇਛਾ-416
143. ਸਵਰਨ ਕੁਮਾਰ-422,
144. ਸਬੋਲ ਸਿੰਘ-ਸੇਣ ਸਿੰਘ-431,
145. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਭੱਲ-432,
146. ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ-433,
147. ਸਿੰਹਟ ਸਿੰਘ ਚੂਰੇ ਭਾਭ-446,
148. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੰਗਾ-447,
149. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੰਜਾ ਵਾਲੇ-456,
150. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤ (ਲੇਖਕ)-466,
151. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਚੱਚੋਰਾੜਾ-474,
152. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੈ: ਸਾ:-475, 478,
153. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਬਿਸਾਨ-490,
154. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ-491,
155. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਠੂ ਠੰਡਲ-494,
156. ਸੰਗੀਤ ਸਭਾ-494, 485,
157. ਸੁਖਬੀਰ ਬੋਰ-ਆਤਮਜੀਤ-517,
158. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਮ-517,
159. ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਐਮ. ਪੀ.-520, 521,
160. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੌਰੋਬੀ-521,
161. ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਚੜ੍ਹਤ ਰਾਮ ਭੀ. ਸੀ. ਐਮ.-522
162. ਸੁਲਖਣ ਸਿੰਘ ਰੱਬ-523, 524,
163. ਸਕੂਲ (ਬ. ਬਿ. ਸਿ.) ਰਮੇਟੀ-525,
164. ਸੱਯਦ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੌਰੋਬੀ-540,
165. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨਾ ਪਰਵਾਰ-544, 582,
166. ਸੁਦਾਸਰ ਸਿੰਘ ਭਾਲੀ ਨਗਰ-545,
167. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੂਰੀ ਵਾਲੇ-549,
168. ਸੁਖੀਲ ਮੁਨੀ ਜੀ-553, 558, 559,
169. ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਬਰ-558,
170. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮੁਠਭਾ-559,
171. ਸੰਗਤ ਦਾ ਲਹੁੰਪ-562, 563, 592,
172. ਸੀ. ਮਾਰਕੋਭਾ-569, 570, 571,
173. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ-573,
174. ਸਿੰਹਟ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-576,
175. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬਰਨ ਵਾਲੇ-577,

ਚ

1. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-58, 157, 161, 444, 466, 527,

2. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਕਾਰ-10, 11, 12, 14, 16, 18, 23, 24, 26, 33, 36, 38, 40, 47, 51, 53, 61, 66, 73, 128, 137, 140, 143, 149, 154, 179, 181, 185, 207, 211, 263, 272, 274, 278, 281, 284, 287, 289, 290, 323, 352, 389, 472, 520, 522, 527, 537, 560, 562,
3. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਘੁੱਲਾ-10, 13, 16, 17, 35, 47, 108, 110, 119, 132, 138, 139, 154, 219, 235, 247, 430, 442, 479, 504, 510, 557,
4. ਹਰਬੰਸ ਬੋਰ/ਅਮਰ ਸਿੰਘ-13, 17, 68, 99,
5. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ-14, 15, 16, 18, 24, 26, 27, 28, 29, 56, 59, 61, 76, 82, 83, 95, 99, 120, 121, 122, 123, 126, 128, 135, 139, 141, 143, 168, 174, 181, 184, 186, 188, 190, 194, 210, 212, 213, 236, 237, 238, 239, 259, 260, 278, 289, 290, 314, 320, 321, 322, 350, 354, 355, 364, 366, 383, 384, 425, 429, 436, 446, 576, 577, 587, 589,
6. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਠਸੁਆ-17,
7. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੇ-ਬੇਕ-24, 52, 58, 59, 240,
8. ਹਰਬਿੰਦਰ ਬੋਰ ਕਰਾ:-33,
9. ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੋਰਨੀਆ-41, 60, 125, 266, 302,
10. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਰੰਭਾਕਾਦ-57, 58, 59, 60, 161, 166, 181, 267, 275, 279,
11. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਮੋਕਾ-61,
12. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬੰਡਾ-66,
13. ਹਰਨੀਤ ਬੋਰ ਸਿਮਰਾ-70,
14. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਮਨ-76,
15. ਹਰਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰੀ-76,
16. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾ:-77,
17. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਫਿਫੇਰ-77,
18. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬੰਟੇਕੁਥਰ-78, 146, 256, 257, 295, 324, 327, 337, 364, 391, 393, 394, 432, 436, 447, 466, 468, 529, 530, 558, 559, 563, 574,
19. ਹਰਦਾਸ ਮੰਡ ਭਾ:-83,
20. ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਕੁੰਦਾਸੀ-86, 102, 103, 152, 157, 158, 219, 397, 410, 432, 441,
21. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ-88,
22. ਹਰਬੰਸ ਬੋਰ-ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ-88,
23. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਲਬਡਾ-90,
23. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਆਗਰਾ-90,
24. ਹਰਭਜਨ ਖੁਰਾਣਾ-94, 290,
25. ਹਰਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਾਠੀ-100,
26. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ: ਕਰਾ-105,
27. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਟੀ-105,
28. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ-ਬਲਬਡਾ ਬੋਰ-112,

29. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ-119,
161, 166, 306,
30. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮਾਜ-119
31. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ-119,
32. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੌਰੋਈ-121,
122,
33. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਮਾਰੋਲ-127,
34. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
35. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਕਰ-145,
36. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਲੂਣੀ-153,
37. ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦ੍ਰਾਮ-154,
38. ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਗੁਣਾਟੀ-159,
39. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਥਾਨਾ-163,
181,
40. ਹਰਸਾ ਸਿੰਘ ਮਾ-165,
41. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ-165,
42. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨਾ-165,
43. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਭਾ-182, 239,
378, 379,
43. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝਾਲਰਾ-182,
44. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਲੇਰ-182,
45. ਹਰਿਬਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾ-191,
46. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀ. ਓ.-
218, 219, 220, 221, 223,
225, 231, 496,
47. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ-225,
48. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਲਵਾੜਾ-230,
49. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨਾ-232,
291, 300,
50. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਬੋਮਲ-241,
246,
51. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਹਤਨ-244,
52. ਹਦੇਠਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-265,
268,
53. ਹਰਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤੂਰ-265,
54. ਹਰਬਜਨ ਬੋਰ ਖੁਰਾਣਾ-273,
55. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਪੰ-293, 388,
448, 522,
56. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੱਕੇਬਾਗੀ-296,
307,
57. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰਟੀਕਲ-
ਚਰਿਤ-297, 302, 303,
391, 402, 424,
58. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਵਡਾਈਆ-298,
303, 417,
59. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਡਾਣਾ-298,
303,
60. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਸੰ: ਨ:-308,
61. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਭਵਰਵਾ-312,
489,
62. ਹਰੀ ਸਿੰਘ-ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ-
312,
63. ਹਰਮੀਤੀ ਕਾਮੇਲ ਸਿੰਘ-312,
64. ਹਰਜੋਤ ਬੋਰ ਰਾਜਵਾ-337,
65. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਬਾਦ-
352,
66. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-361,
67. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਜਰੀ-361,
68. ਹਰਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਸੀ-363,
69. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਕਲ-363,
448,
70. ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੋਨੇੜਾ-368,
71. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ-
406,
72. ਹਰਬਜਨ ਸਿੰਘ ਵਾਹਲਵਾ-446,
73. ਹਰਨਾਮਦਾਸ ਸਹਿਰਾਈ-457,
458, 489,
74. ਹਰਨਾਮ ਬੋਰ ਬੋਰਿੰਦਲੀ-463,

75. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਂਝਾ-470,
 76. ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਹੀ-480,
 77. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ, ਥਾਈ-483,
 78. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-492,
 79. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੋਸੀ-493,
 80. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲਖਨਵੀ-493,
 81. ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ-498, 499,
 82. ਹਾਕੀ ਟੀਮ-531,
 83. ਹਾਥੀਸ ਬੋਰ-ਜਸਦੇਤ ਸਿੰਘ-541, 542, 545,
 84. ਹਾਥਮ ਭਵਨੀਵਾਲ-569, 570,
 85. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹਲਵਾਣਵੀ-570,
 86. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ-573,
 87. ਹੋਮਰਾਜ ਜੇਲ-574,
- ਕ
1. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੁੱਪ-9, 22, 466,
 2. ਕੁਮਾਰ ਬੰਸ-15,
 3. ਕਵਿਤਾ (ਧਿਰਜ ਪੁੱਤਰੀ)-18,
 4. ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਘ-22,
 5. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੇਜਰ-22,
 6. ਕਿਰਪਾਲ ਬੋਰ/ਰਤਨ ਸਿੰਘ-33,
 7. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨ:-35,
 8. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਗਵਾ:-35,
 9. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ ਪ:-36, 37, 38, 39, 385, 386,
 10. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੋਧਰ-42, 91, 246, 414, 417, 418,
 11. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਠਾਥੀਨਾ-47, 121, 170,
 12. ਕਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ-48, 173, 248, 274, 301, 302,
 13. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਮਾ:-52,
 14. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਸੋਟ-52,
 15. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ-56, 77,
 16. ਕਨ੍ਹਈਆ ਸਿੰਘ-58,
 17. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ-ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ-60, 88, 544, 545,
 18. ਕਨ੍ਹਈਆ ਜੀ-63,
 19. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧੋਨੋਵਾਲੀ-70,
 20. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ-71, 548,
 21. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਥਾਕੂ-73, 88, 90, 243,
 22. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ-76,
 23. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਰੀ ਨਗਰ-76, 207,
 24. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬੇਡਟਪੁਰ-77,
 25. ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਬੇਡਟਪੁਰ-78,
 26. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹਮਰਾਹੀ-81, 92, 158, 165, 255, 256, 259, 296, 287, 302, 359, 360, 391, 392, 393, 399, 418, 419, 421, 422, 425,
 27. ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੁਧਿ:-87,
 28. ਕੁਲਬੋਰ ਸਿੰਘ ਧਿਰਦੀ-87, 88,
 29. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਖੀ-91, 181,
 30. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤੂਰ-94, 132, 140, 148, 154, 167, 266,
 31. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਡੇਢੇਦਾਰ-102,
 32. ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ-115, 116, 546,
 33. ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਰੰਗੂਰ-115,
 34. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-ਅਣੇਖ ਸਿੰਘ

- ਜੀ: ਨ:-120,
35. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਵੇਰ-131,
133, 134 137, 246, 312,
36. ਬਘਮੀਰ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਪ:-133, 137,
37. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚਾਨ-134,
289,
38. ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
39. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
40. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਲਰੂਤੇ-153,
41. ਕੁਲਬੰਤ ਕੋਰ ਕੁਝ-158, 247,
255, 296, 359, 391, 425,
42. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ-159,
374, 493,
43. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਲੇਲ-162,
441, 446,
44. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਠ-163,
45. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧੀਰਗਾਢ-
163,
46. ਕੰਪਿਨੁਰ ਜਲੰਧਰੀ-165,
47. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ, ਡਾ:-
166, 460,
48. ਬਘਮੀਰ ਸਿੰਘ ਡੀ: ਸਾ:-169,
49. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੋਟੀ-169,
50. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਡਾ: ਡੀ:-195,
300, 483,
51. ਬਾਨੂ ਸਿੰਘ ਡਾਈ-217,
52. ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਅੰਮਰ-218,
53. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-219,
54. ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ-225,
55. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-225,
56. ਕਮਲ ਕੋਰ ਸੁਪ: ਰੋਮ ਸਿੰਘ-232,
57. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਚਾਕ-240, 241,
58. ਕੁਲਦੀਪ ਕੋਰ ਹਿੰਦੁਸਤੀ-243,
59. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਖੋਬਰ-252,
60. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਸਿਕ-265,
61. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-316,
62. ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੇਤ ਨਗਰ-296,
297, 314,
63. ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦਫ਼ਾਟੀਆ-298,
64. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ-
304,
65. ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਡੇਵੇਦਾਰ-310,
311,
66. ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ-312,
67. ਕੰਦਲਜੀਤ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ-315,
68. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਡਾ:-318,
319,
69. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੋਧੀ-322,
70. ਕੁੰਭਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਗ-335,
71. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਪੁਰ-337,
72. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਛਰਾ ਚਾਲੇ-
389,
73. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਡਾਟਾ-416,
74. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਘੋੜ-432, 460,
75. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-440, 517,
76. ਕਿਸ਼ਨ ਕੋਰ/ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ-448,
449, 527,
77. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਾਢੇਵਾਲਾ-449,
78. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲਾ-457,
460,
79. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗਬਰੰਗੀ-463,
464,
80. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ-ਕੀਰ ਸਿੰਘ ਬਿਜਲੀ-
466,
81. ਕੋਸਰਾ ਰਾਮ ਅੰਗਮ ਮਨਿਸਟਰ-
490,
82. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ-491,

83. ਬਲਮੀਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ-499,
503, 513,
84. ਬੁਲਦੇੜ ਸਿੰਘ ਅਸਿ. ਅਫਸਰ-
509,
85. ਬੁਲਦੇੜ ਕੋਰ-ਸੁਖੀ-535,
86. ਬੁਲਦੇੜ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ-537,
87. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਢਾਲਾ-537,
88. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਚਕਿਤਾ-546,
89. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਲਾ-
559, 575,
90. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਬਾਦ-587,
91. ਸਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਠਾਕਲੀ-573,
ਖ
1. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਭਮਰਾ-87, 127,
129, 133, 163, 180, 186,
193, 195, 218, 228, 229,
233, 297, 315, 350, 351,
352, 353, 354, 360, 365,
366, 369, 376, 382, 384,
389,
2. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਮਜਹਬੀ-309,
3. ਖੁਰਾਣਾ ਪਰਬਾਰ-575,
ਘ
- ੦ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-20,
22, 47, 54, 63, 117, 125,
127, 229, 335, 417
1. ਗੋਡਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-9, 13,
67, 68, 132, 138, 139,
140, 143, 180, 320, 389,
523, 532,
2. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਦ-10, 11,
12, 14, 18, 19, 23, 24,
25, 26, 33, 36, 41, 47,
48, 51, 53, 54, 66, 94,
95, 96, 101, 106, 113,
122, 125, 128, 134, 138,
139, 143, 149, 158, 162,
166, 169, 179, 181, 197,
211, 212, 215, 218, 234,
247, 263, 264, 265, 270,
273, 274, 275, 280, 281,
287, 296, 314, 318, 328,
522, 526, 540, 547, 560,
562, 564, 576,
3. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਕਰ-10,
24, 29, 31, 93, 106, 126,
155, 294, 307, 384, 434,
445, 506, 514, 550, 560,
4. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ II-14
5. ਗੁਰਮੀਤ ਕੋਰ (ਵਿਆਲ ਸਿੰਘ)-
13,
6. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਡਿਤ-19, 20,
32, 51, 58, 59, 60, 65,
66, 68, 69, 71, 75, 130,
147, 152, 155, 161, 167,
212, 215, 236, 243, 247,
307, 328, 335, 388, 389,
396, 408, 410, 414, 429,
431, 440, 442, 444, 445,
456, 461, 466, 470, 474,
476, 479, 485, 504, 507,
515, 571,
7. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਥੇ:-21, 47,
65, 127, 129, 159, 161,
247, 255, 522, 530,
8. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਕਾਸ਼ੋ-23,
27,
9. ਗੁਰਦੇਵ ਖਰਨ-25, 43,

10. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਸਪਾਲ-27,
139, 141, 194, 376, 389,
11. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ-35, 103,
117, 158, 304, 573,
12. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਬੰਤਰ-47,
65, 85, 169, 182, 253,
287, 322, 384, 524, 530,
557, 576,
13. ਕੁਰਸੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਨਬੋਰ-49,
50, 51, 368,
14. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਹਿਮਾ-50, 51
15. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ-57, 68,
543,
16. ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ-66,
113, 182, 194, 755,
17. ਕੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਸਲੇਖ-71,
18. ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿਆਰਾ-71, 72,
383, 564, 565,
19. ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ-ਰਤਨ ਸਿੰਘ-71,
166,
20. ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਣੀ-73, 94,
262, 272, 294, 328, 440,
452, 453, 480, 530,
21. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦਿਲ-73, 76,
22. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਲ-96,
24. ਕੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ-76,
25. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ-ਹਰਬੰਸ ਬੋਰ-
78,
26. ਕੁਰਬਰਨ ਬੋਰ-ਬਲੀ ਸਿੰਘ-79,
27. ਗੁਰਮੀਤ ਬੋਰ-ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਸਰੋਬ-82,
28. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ-84,
453, 526,
29. ਗੁਰਬਚਨ ਬੋਰ, ਕਦੀ-86, 88,
140, 176, 291, 296, 367,
561, 594,
30. ਕੁਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ-88,
137, 279,
31. ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ-88,
32. ਕਟੋਥਾ ਸਿੰਘ ਪਖਤੂਨ-89, 97,
33. ਕੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ-ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ-
92,
34. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਵੰਤ ਬੋਰ-
94,
35. ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ-101,
364, 373, 388, 530,
36. ਕੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਬਚਨ-101,
37. ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆ-104,
109, 111, 219,
38. ਕੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ-106, 264,
305, 470, 485, 486,
39. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ-108,
178, 184, 225, 305, 364,
539, 575,
40. ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ-114, 305
41. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਸੰਤ ਨ:-118, 119,
42. ਕੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਖੂਹ ਅੰਬ:-120,
304,
43. ਕੁਰਦੇਲ ਸਿੰਘ ਨੈਰੋਬੀ-122,
161, 163, 180, 181, 189,
195, 196, 198, 200, 201,
202, 203, 207, 210, 212,
213, 214, 409,
44. ਕੋਪਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੰਦ-125,
313,
45. ਕੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਕਲਮੀਰ ਸਿੰਘ-
136,

46. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਕੈ:-143, 291,
47. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
48. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਨਕੀ-146,
49. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੇਨੋਆਣਾ-146, 419, 428, 488,
50. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਵਰਨ-150,
51. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-150, 159, 197, 298,
52. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹਕਮੀ-153, 161, 308,
53. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇ:-156,
54. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-157,
55. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ-159,
56. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਘਨੂੰਪੁਰੀ-160, 161,
57. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੱਲਾ-163,
58. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ-165, 490,
59. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੀਰੋਂਕੀ-165,
60. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਇਸਰੀ-169,
61. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੱਠਰ-169,
62. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ-170, 171,
63. ਗੁਪਤਾ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼ ਬੀ'ਰ-171,
64. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ-171,
65. ਗੁਰਤੋਜ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ-181, 246, 260, 448, 477,
65. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਝੰਡੀ-182, 197, 207,
66. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾ:-191, 558, 570,
67. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਬੀਰ-195,
68. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਏਰ-196,
66. ਛਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਬਰੀਮਪੁਰਾ-201, 208,
70. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜਠੇਧਰੀ-218,
71. ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ-ਠਾ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ-218, 235, 448,
72. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗੋਹਲ-233, 234,
73. ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ-414,
74. ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੋਮੀ-255,
75. ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ-ਠਾ:ਗੁਰ ਬਖਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ-261
76. ਡਾਇਸ ਜਥਾ-264, 280, 370, 426, 427, 530,
77. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਣਾ-272,
78. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬੁੱਲੂ ਭੈ ਪਰਚਾਰ-273, 542,
78. ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਠੇਧਰ-273,
79. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਟੰਕਸੀ ਬਾਛਣ-282,
80. ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ-284, 517,
81. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਠੰਭਰਦਾਰ-298,
81. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਠੰਭਰਦਾਰ-306,
82. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਰੀਵਾਲਾ-306, 307,
83. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਰੀਵਾਲਾ-306, 307,
98. ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰਚਾਲਾ-309,
99. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਮਰਾ-316,
92. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ-322,
93. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ-

- 332, 471, 472, 481, 482,
484, 528,
94. ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸੇਠ-347,
96. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ-ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ-
351, 352,
97. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ-352,
98. ਗੋਗੀ-ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-352,
99. ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਏ. ਐਸ. ਆਈ.-
363, 575,
100. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰਾਮ: ਗੁਰਦ-
363,
101. ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੋਜੀ-371,
379, 381,
102. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ-378,
103. ਕੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ-
392,
104. ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੁਰਬੀ-430,
105. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਮਲੀ-434,
106. ਕੁਰਦੀਪ ਗੋਰ ਲੋਹਕਾ-441,
107. ਕੀਰਿੰਦਰਾਮ ਘਬੋਰੀ-445,
108. ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੀਸ-461,
109. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਗਰ-467,
586,
110. ਕੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ-468,
469,
111. ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚੰਦਰ-470, 478,
479, 572, 573,
112. ਕੁਰਬਚਨ ਗੋਰ ਗੋਰੇਵਾੜਾ-
474,
113. ਕੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਭੈ: ਸਾ:-475,
114. ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਂਗਰੀ-481,
115. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੁਕਾ-490,
116. ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਸਿਆਲਕੋਟੀਆ-
510,
117. ਕੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰੰਦਰ ਵਾ:-
545,
118. ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਢਰੀਦਾਬਾਦ-
555,
119. ਕੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ-569,
120. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ-ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ
ਗੋਰੇਵਾੜਾ-564,
- ਚ
1. ਚੀਫ਼ ਨਰਕ-11, 12, 15,
18, 24, 25,
2. ਚੰਦ੍ਰਕਾਂਤ ਪੰ:-37,
3. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ-79, 140,
144, 501, 517,
4. ਚਰਨਜੀਤ ਗੋਰ-ਹੰਸਪਾਲ-82,
5. ਚੰਦ ਗੋਰ ਮਾਡਾ ਜੀ-85, 88,
139, 166, 218, 238, 250,
329, 467, 487, 488, 493,
506,
6. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ-105,
7. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾ-147,
8. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁੰਪ-161, 483,
9. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨ:-
174, 384,
10. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ-217,
11. ਚਰਨ ਸਿੰਘ-ਗਿਰਨ ਸਿੰਘ-225,
227,
12. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦੀਪੁਰ-240,
241,
13. ਚਰਨ ਸਿੰਘ-ਹਰਚੰਦ ਗੋਰ ਸਾਹਿਬ
ਪੁਰਾ-252,
14. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹੂਵਾਲ-252,
15. ਚਾਦ ਪਰਦੇਸੀ-277,
16. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰਤਾਣੀਆ-297,
303,

15. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ਿਆਰ-312,
16. ਚਰਨਜੀਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ-385,
17. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਸੁਖਸਿੰਘੀ-295,
18. ਚਮਾਰ ਰਾਮ-422,
19. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੈ ਸਾ-473, 478
20. ਚੇਤਨਾਨੰਦ ਸਦਾਸ਼ੀ-551, 552, 553, 554,
21. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾਰੇਦਾਸ-561, 562,

ਚ

1. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-9, 10, 20, 26, 33, 34, 35, 39, 47, 49, 51, 56, 58, 62, 65, 69, 71, 77, 78, 81, 93, 102, 109, 112, 120, 125, 126, 128, 129, 130, 146, 157, 167, 180, 186, 187, 188, 189, 197, 206, 212, 217, 226, 227, 228, 233, 256, 258, 260, 283, 292, 293, 304, 314, 317, 323, 328, 348, 351, 354, 355, 365, 377, 392, 406, 417, 419, 422, 451, 454, 482, 512, 518, 519, 539, 549, 559, 572, 574, 582,
2. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਚਰਿਅਾਰ'-11, 16, 18, 20, 55, 65, 66, 67, 69, 72, 77, 79, 80, 102, 103, 140, 143, 144, 158, 168, 181, 185, 212, 213, 215, 236, 258, 291, 296, 334, 336, 338, 354,

- 390, 399, 402, 408, 427, 488, 494, 517, 518, 528, 529, 530, 535, 536, 537, 561, 566, 569, 570, 571, 578, 582, 583, 584, 587,
3. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ-13, 23, 27, 56, 73, 132, 139, 172, 181, 207, 320, 532,
4. ਜਿਸਤੀ ਬੇਨ-15,
5. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖੰਨਿਤਾਰੀ-16, 66, 90, 91, 111, 112, 113, 115, 137, 153, 157, 161, 177, 194, 246, 324, 328, 434, 447, 448, 469, 470, 474,
6. ਜੋਧਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਬੋਧ-17, 69, 161, 307, 335,
7. ਜਗਜੀਤ-19, 120, 385, 438, 591,
8. ਜੁਧਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਸ-22, 237
9. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚੌਧ-27, 137, 139, 140, 147, 155, 163, 218, 246, 374, 515,
10. ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ-29, 30, 31, 33, 40, 41, 42, 67, 69, 253, 383, 465,
11. ਜੇ. ਐ. ਬੇਰ-34,
12. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਰਗੀ-56, 527,
13. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰ-59, 130
14. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਾਮੇਂਦਾ-68, 254, 535,
15. ਜੋਧ ਜੀ-63,
16. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਲੋਖ-71,

DIY

17. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਮਰ-87,
133, 194,
18. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ-88
19. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ-90,
20. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੋਨੀ-91,
21. ਜੈ ਸਿੰਘ ਮਨਾਣੀ-92, 256,
401, 412, 413, 420,
22. ਜੀਉਟ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ-94,
23. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਪਧਾਨ-94, 207,
24. ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੇਠ-98,
25. ਜਗਦੀਸ਼ ਨਹਿਰਾ-103, 104,
137,
26. ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਾ-
105,
27. ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ-112,
28. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚੰਬੂਰ-115,
29. ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚੰਜਪਾਲ-121,
123, 126, 541, 544,
30. ਜਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ-128,
406, 407,
31. ਜਥਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ-128,
188, 189, 245, 544,
32. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਹੌਣਾ ਭਾਰਮ-
33. ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ-131,
34. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
35. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-
144,
36. ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਲਾਲ-148,
408, 422, 423, 428, 429,
430,
37. ਜੈਪਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ-150,
38. ਜਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੱਲੂ-164,
39. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੇਠ 163, 164,
40. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਰਣ ਸਿੰਘ-167,
41. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਕਾ-169,
42. ਜਵੇਦ ਸਿੰਘ ਬੇ'ਕੋਬ-171,
43. ਜਸਮੀਤ ਬਲਬੱਤਾ-175,
44. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਘੋੜਿਆਂ ਢਾਣਾ-
176,
45. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ-178,
46. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਮਲੋਟੀਆ-179,
47. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ-ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ-
183,
48. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.
49. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੋਠੀਵਾਤਾ-217,
50. ਸੀਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੀਵਨ-222,
51. ਸੰਮੂ ਦੀ ਸੰਗਰ-224,
52. ਜਗਦੀਸ਼ ਅਬਰੋਲ-244, 245,
53. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੈ' ਬੁ: ਬ:-251,
54. ਜਾਨਬੀ-ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ-254,
55. ਜੋਗ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ-254,
56. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵੇਪਾਰਾਇ-267,
258,
57. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ-266,
267,
58. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ-275,
288, 428, 430,
59. ਜੋਗ ਸਿੰਘ ਜੀਏ ਬਰੀਆ-290,
60. ਜਸਵੰਤ ਕੋਰ ਸੱਸ-291, 296,
61. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਮੁਠੱਡਾ-293,
62. ਜੈ ਸਿੰਘ ਵਡਾਣੀਆ-293, 303,
63. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਢੋਟੀਆ-393,
64. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾ:-325, 326,
464, 469,
65. ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-332,
361, 404,
66. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ-332,
67. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੇਡਿਤ-337,

68. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕੋਂ-350,
69. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਬਾਦ-352
70. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ-ਮਨਜੀਤ-360,
391, 393, 394, 396, 418,
421,
71. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਵਰ-360,
72. ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਨਬੰਦਰ-368,
73. ਜੁਗਿੰਦਰ ਬੇਰ-ਮਨਜੀਤ-385,
438, 591, 594,
74. ਜਸਬੰਤ ਬੇਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-
420,
75. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤਿੰਡਰਾਵਾਲਾ-
429, 430,
76. ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਖਿਆਲਾ-444,
77. ਜੁਗਿੰਦਰ ਅਬਰੇਲ-447,
78. ਜੈ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਲੀ-447,
79. ਜੀਵਨ ਬੇਰ ਮਾਝਾ ਜੀ-449,
80. ਜਬਾਰਤ ਸਿੰਘ-ਸੋਹ ਸਿੰਘ ਕੁੰਝਕੜ੍ਹ
453, 548, 549,
81. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਆਰਾਭ'-462,
82. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ-464, 465,
83. ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ-ਕਲਮ ਬੇਰ-466,
84. ਜਸਬੰਤ ਸਿੰਘ-ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-
474,
85. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ-ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ-
476
86. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧੁਬਿਆਰਪੁਰ-
480,
87. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ-ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ-
485,
88. ਜੰਮੂ ਦੇ ਜਸਪਤ-518,
89. ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ-520, 521
90. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ-527,
91. ਜੋਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਚੈ: ਸਾ:-527,
92. ਜਗਰਾਜ ਧੋਲਾ-569,
93. ਜਸਬੰਤ ਸਿੰਘ ਬੰਦਰ-570, 571
94. ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੁਬਾ ਜੀ-573
ਭ
1. ਗਿੰਦ ਸਿੰਘ-130,
2. ਰਾਵਰ ਭਾ: ਕੁੰਝਾਣਾ-445,
ਟ
1. ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਰ-66,
2. ਟੇਰ ਸਿੰਘ ਰੀਹਲ-234,
3. ਟਾਕਾ ਕਮਰਾਨੀ-396, 425,
4. ਟੀਮ ਸਹਾਇਕ ਖਰੇ ਦਰਬਾਰ-528
ਭ
1. ਭਾਬਰ ਭਾ:-548, 549,
2. ਭਾਟਲ ਭੈਂਸ ਦੇ ਭਾਈ-565,
567,
-
1. ਭਰਭੋਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠ-10, 15, 16
17, 18, 25, 27, 29, 52,
53, 61, 66, 74, 89, 94,
99, 121, 127, 129, 135,
139, 142, 163, 171, 177,
184, 186, 187, 188, 194,
200, 211, 235, 238, 240,
260, 262, 483, 499, 502,
506, 532, 551, 553, 559,
2. ਭਰਮੋਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਰ-10, 13,
15, 16, 17, 20, 31, 36,
48, 49, 55, 63, 65, 66,
73, 88, 90, 91, 92, 94,
97, 105, 108, 109, 112,
113, 115, 116, 119, 130,
139, 142, 144, 147, 155,
157, 158, 161, 160, 175,
181, 182, 184, 203, 206,

- 211, 221, 222, 223, 224,
230, 236, 247, 248, 250,
251, 254, 257, 260, 263,
264, 294, 300, 306, 313,
320, 237 331, 338, 349,
350, 354, 361, 366, 367,
389, 409, 411, 412, 414,
416, 418, 420, 431, 432,
448, 449, 462, 475, 477,
498, 491, 493, 496, 504,
505, 508, 509, 514, 520,
523, 532, 545, 546, 549,
550, 551, 554, 555, 559,
561, 563, 564, 565, 587,
3. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਭਵਾਲੀਅਰ-33,
35, 177, 179, 238,
4. ਕੁਲਸੀ ਨਰਾਇਣ ਵਾਦਰ-53,
5. ਭਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਭੈ: ਪ੍ਰ:-68,
6. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਲਾਦੀਪੁਰ-74,
7. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਨਜਾਣ-76,
8. ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜਮਲਾ-78,
9. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਲ-83,
10. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਆਰੇ ਵਾਲਾ-85,
11. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਨਕਾਰ-91,
92,
12. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਿੰਕ ਵਾਲਾ-106,
13. ਭੋਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਚਾਨਾ ਮਿੱਤਰ)-
134,
14. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144, 514,
516, 517,
15. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਖੁਜਾਰੀ-147, 148,
154,
16. ਤਿਲਕ ਵਾਜ ਕਪੂਰ-174, 175,
176, 265, 266, 267, 268,
269, 270, 271, 273, 276,
278, 280, 284, 285, 286,
287, 288,
17. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-178, 182,
396, 414, 416, 423,
18. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਮਨਾਕੂ-218,
19. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲੱਲੂ ਵਾਲੀ-223,
20. ਤਿਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਭਾ:-250,
21. ਭਰਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-357,
22. ਭੀਲਾ ਸਿੰਘ ਚੰਦਪਾਲ-364,
23. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾ:-379,
24. ਭੋਜਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ-
385, 388,
25. ਭੋਜ ਕੋਰ ਭੈ: ਜਾ:-391
26. ਕੁਲਸੀਰਾਮ ਸਬ ਭਿੰ:-424, 425,
27. ਭਾਲਿਥ ਸਿੰਘ ਜੈਧੂ-443,
28. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਧੂ. ਭੈ:-474,
29. ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮੀ, ਨਰਾਇਣ
ਸਿੰਘ-476,
30. ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਖਾਜੀ-489,
31. ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜਮਲੇਵ-489,
32. ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.-491,
33. ਤਿਲੋਂਕ ਸਿੰਘ ਜਨਕਾ ਬਾਲੰਡੀ-
546,
ਬ
1. ਬਾਈਲੀਂਡ ਦੇ ਯਾਰਗੀ-348,
ਬ
1. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਖ-9, 17,
19, 20, 22,
2. ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘਰਜਾਖ-9,
17, 19, 20, 22,
3. ਦਲੀਪ ਕੋਰ ਬੇਬੇ ਜੀ-10, 16,
346, 421,

4. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾ: ਨ:-16, 27, 67, 69, 85, 181, 182, 315,
5. ਦਇਆ ਸਿੰਘ-16, 17, 555,
6. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਖੀ-23, 241, 236,
7. ਦੁਰਗਾ ਲਾਲ ਕੌਥਲ-52, 53, 54, 106, 138, 140, 141, 147, 149, 237, 386, 560, 576,
8. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ-56,
9. ਦਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-62, 99, 388, 522,
10. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿਰੀਖਿਅਕ-66, 153, 212, 547, 561, 566,
11. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਜੀ-68, 70, 71, 72, 87, 102, 109, 119, 120, 156, 157, 170, 178, 180, 190, 210, 221, 224, 235, 239, 250, 254, 262, 272, 294, 325, 330, 333, 335, 440, 444, 451, 452, 469, 470, 472, 473, 478, 479, 493, 506, 507, 514, 526, 528, 537, 539, 587, 591, 573, 574,
12. ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ-70,
13. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਬਾਬੀਪੁਰ-75,
14. ਦੀਪਕ ਜੋਤੀ-76,
15. ਦਮਨ ਪੰਜਾਬੀ-76,
16. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ-81, 82, 186, 187, 190, 289, 373, 388, 394, 429, 432, 468, 529, 558, 575,
17. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-83,
18. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਪੀਤਮਪੁਰਾ-88,
19. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ-88
20. ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-94,
21. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਹੁੰਦਾਣ-99, 314, 322, 349, 350, 388, 390, 525,
22. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡਰਾ-104, 105,
23. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਮਸ: ਕੜ੍ਹ-105,
24. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ-105,
25. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ-114,
26. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-122, 161, 163, 180, 186, 194, 207, 210, 214, 366, 510, 511, 512, 516, 518, 521, 539, 540, 541, 552,
27. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ-ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ-122,
28. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ-137, 185, 187, 190,
29. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-143, 291,
30. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਰਵਾਣਾ-147, 161, 164, 187, 224, 225, 230, 292, 492, 432, 442, 458,
31. ਦਿੱਖੀ-162,
32. ਦਸੰਧਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-167,
33. ਦਰਬਨ ਕੋਲ ਮ: ਮਿ: ਦੀ ਭੈਣ-184,
35. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਬਰਾ: ਨਗਰ-207,
36. ਦਰਬਨਾ ਸੰਤ ਨਗਰ-215,
36. ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਰਮਨੀ-217,
37. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ-ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ-232, 292,

38. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬੈਥਈ-265,
39. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-268, 474,
40. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾੜਾ-292,
41. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸੇਈ-303,
42. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਧੰਨੋਬਾਹੀ-305,
43. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-308,
44. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ-317,
45. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਜੋਗ ਪਰਦਾਰ-325, 453, 454, 455, 456,
46. ਦਰਬਨ ਬੋਰ ਸਕੌਰ-320, 440, 456,
47. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਮਾ:-331, 472,
48. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੇਠ-347,
49. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਮੰਡੀ ਪਰਦਾਰ-356, 357, 358,
50. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਭਾਵਾਵਾਹ-361,
51. ਦਫ਼ਤਰੀਆ-408,
52. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ-418,
53. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ-ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ-443,
54. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਧੂ-448,
55. ਏਕਾ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ-474,
56. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ-498,
57. ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧਰ-509,
58. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਗੋਲਾ ਫਾਰਮ-528,
59. ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਭਡਿਆਲ-537,
60. ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਰ-550,
61. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟੇਟ ਡਿਕਟਰ-563, 564,
62. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਕਰੀਦਾਲਾ-575,

ਘ

1. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲਾ-10, 127, 235, 566,
2. ਧਰਮ, ਆਰ. ਕੇ.-28,
3. ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-65,
4. ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮੁਕਤਾ-157, 161, 166 180, 275, 328, 504,
5. ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬੈਥਈ-265, 268,
6. ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ 'ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ'-290,
7. ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਾਦਰਾਬਾਈ-347,
8. ਧਿਆਨ ਬੋਰ-ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੰਦ-545,
9. ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬਾਡੀ ਬਾਰਡ-594,

ਙ

0. ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ-22, 62, 86,
1. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-17, 61, 69, 102, 135, 141, 161, 219, 482, 492,
2. ਨਰਾਇਣ ਚਾਸ ਭਰਾ:-30,
3. ਨਰਾਇਣ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭਰਾ:-34,
4. ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾ:-60, 87, 155, 184, 186, 324, 328, 331, 335, 345, 408, 448, 539, 569,
5. ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ-65, 73, 138,
6. ਨੰਦ ਬੋਰ ਗਿਮਲਾ-70,
7. ਨਰਿੰਦਰ ਬੱਲੂ-80, 140 162, 506, 515,
8. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਥ-84,
9. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ-84, 94, 290, 539,

10. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸੀਬਾ-95, 207, 239, 240, 251,
 11. ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਘ-96,
 12. ਨੌਬਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-102,
 13. ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਮਲ: ਕਾਫ਼-110,
 14. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ-116, 151, 313,
 15. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ-ਓਨਟ ਬੋਰ ਰੇਵ-146,
 16. ਨਰੂਲਾ ਪ੍ਰੋ:-162,
 17. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੂ. ਪੀ.-166,
 18. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਭਾਈ-173,
 19. ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ-177,
 20. ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜਗਜੀਤ ਨ:-178,
 21. ਨਿਰਵੈਰ ਸਿੰਘ ਸੈਰ ਠਗਰ-207,
 22. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਚੁੰਡਮ ਨ:-207, 253,
 23. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-212, 215, 338, 398,
 24. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ-237,
 25. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹਿੰਜੀਲੀਅਰ-239, 251,
 26. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ-ਗਿਆਨ ਬੋਰ-252,
 27. ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਠਗੀ-258, 271, 279, 281, 282, 372, 373, 378, 388, 428,
 28. ਨਰਿੰਦਰ ਬੋਰ-ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ-285
 29. ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜਥੇ:-291,
 30. ਨੌਬਾ ਸਿੰਘ ਉਸਤਾਦ-304,
 31. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਚੰਦ੍ਰਾਸ)-345, 346,
 31. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ-ਦੀਸਰ ਸਿੰਘ-351'
 32. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ-372,
 33. ਨੈਰੰਬੀ ਜਾਟ ਦਾਬੇ-373,
 34. ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਡਰਾਈਵਰ-
 35. ਨਰਾਇਣ ਹਰੀ ਜੀ-412, 415, 416,
 36. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-417,
 37. ਨਿਰਮਲਾ ਪਹਾੜ-425,
 38. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬੇੜ-468,
 39. ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ-482,
 40. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਘ-489,
 41. ਨਰਿੰਦਰ ਮਨਦੀਦਾ-510, 539,
 42. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੇਡਿਤ-562, 569, 570, 571,
 43. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਆਲਮ-587,
 44. ਨਿਰਮਲਾ ਬੀਬੀ-587,
 45. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਬੀਮਾ-570,
-
1. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-9, 13, 21, 76, 82, 104, 106, 108, 116, 118, 119, 124, 130, 138, 157, 161, 167, 168, 172, 188, 189, 201, 202, 213, 222, 233, 234, 240, 315, 327, 350, 361, 381, 417, 418, 419, 430, 438, 443, 462, 478, 482, 489, 490, 511, 512, 515, 522, 548, 572, 574,
 2. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਨਗਰ-16, 22, 85, 140, 143, 240, 251, 315, 345, 381, 382, 389, 448, 532, 555,
 3. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਉਸਤਾਦ-21,

- 23, 24, 27, 123, 165,
172, 173, 174, 208, 211,
237, 313, 472, 485, 557.
4. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਦੀ-21, 28,
38, 71, 76, 77, 88, 97,
105, 135, 162, 181, 223,
331, 360, 384, 410,
5. ਪਤਿਵੰਤ ਕੋਰ-22
6. ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਪਘਾਵਜੀ-25
7. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ੍ਰੀ-34,
8. ਪ੍ਰਤਾਪਵੰਤੀ-ਰੋਸਨਲਾਲ-63,
9. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਭਗਤ-71,
10. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-
74, 537,
11. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ-76, 158,
159, 165, 345,
12. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਉੱਮੀਦ-76,
13. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਜਨ-76,
14. ਪ੍ਰੇਮ ਵੱਲਭ (ਭਗਤ)-77,
15. ਪਿਆਰ ਵੇਰ-ਭਗਤ ਸਿੰਘ-79,
16. ਪ੍ਰਤਾਪ-ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-94,
17. ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋਰ (ਭਗਤ)-99, 589,
590,
18. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ-105, 111,
178, 513,
19. ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾ-
105,
20. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਖੇਖਾ-111,
21. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਦੀਬਰ-114,
298,
22. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ-118,
23. ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਰਨ-128,
129,
24. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੇਵੇਜ-131,
25. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
26. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੇਠੂ ਨੰਗਲ-149,
151, 221, 494,
27. ਪ੍ਰਤਾਪ ਚਰਚਵਰਤੀ-158,
- ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰੀਹਲ-163, 186
292, 293,
29. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਲਾਥਾ-169,
230, 467,
- ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮੁੱਠ ਭੋ-169,
31. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੇਠ-171, 177,
186, 217,
31. ਪ੍ਰੇਮ ਵੱਲਭ-172, 173,
32. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ-176,
33. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਖਾ ਜੀ-196,
366, 538, 554,
34. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ-228,
230,
35. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੱਦੀ-232, 292,
293, 294,
36. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਫੂਰੀਲੋਲ-240,
37. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਗਤ-240,
38. ਪਤਿਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਚੀ:-266,
275,
39. ਪਿਆਰ ਕੋਰ-ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ-297
41. ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹੀਆ-311,
42. ਪਰਕਟ ਸਿੰਘ-ਨਰਿੰਦਰ-313,
43. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਦੀ. ਜੀ. ਐਸ.-
326, 468, 489,
44. ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਿਠਾਸਟਿਕ-
335,
45. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ-345,
46. ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਰ-353,
47. ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਲੇ-355,
48. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ-357,

49. ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ-381.
50. ਪਟਨੇ ਦੇ ਸਿੱਖ-386,
51. ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ-387,
52. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰੰਪੜ-416,
53. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ-428,
54. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਠਾਣੀਆ-443,
55. ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਾਲੇ ਨਰ ਨਾਰ-444,
56. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ-463,
57. ਪ੍ਰਭਾ ਮੰਡਲ-484, 490, 493, 520, 524, 533, 593,
58. ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ-486
59. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਫੇਰੀ-490,
60. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਠਾੜ-493,
61. ਪਾਰਬਰੀ-ਕੋਸਰ ਸਿੰਘ-525,
62. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋ:-529,
63. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਚਾਤਾ-538,
64. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਈ-554,
65. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ-564,
66. ਪ੍ਰੇਮਾ ਲੰਬ ਸਵਾਮੀ ਜੀ-565, 566,
67. ਪ੍ਰਤਿਭਾ-594,
68. ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੋਰ ਬੰਬਰ-572, 573,
69. ਪਰਵਾਨਾ ਪਰਵਾਰ-575,

ਢ

1. ਢੁਲਾ ਸਿੰਘ ਸੁਧਾ ਜੀ-76,
2. ਢੁਲਾ ਸਿੰਘ ਜੇਠ-98, 474,
3. ਢੁਲਾ ਠਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-221, 222,
4. ਢੋਜਾ ਸਿੰਘ ਥੋੜ-235,
5. ਢੁਮਟ ਸਿੰਘ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ-441,
6. ਢੁਮਟ ਸਿੰਘ ਕੰਚਲ-544, 546,

ਝ

1. ਝਾਲਬ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-167,
2. ਝੇਅੰਤ ਕੋਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ-ਪਰਿਵਾਰ-9, 19, 20, 437, 520, 542, 543, 544, 546,
3. ਝੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ-9, 33, 57, 66, 67, 73, 85, 130, 152, 161, 177, 178, 182, 183, 185, 186, 189, 201, 206, 265, 266, 267, 269, 272, 276, 278, 297, 320, 326, 428, 429, 430, 441, 443, 444, 447, 448, 453, 454, 468, 469, 478, 490, 535, 537, 546, 559,
4. ਝਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਰਾਦੀਵਰ-10, 105,
5. ਝਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰੀ-10, 17, 31, 104, 105, 109, 147, 179, 184, 211, 225, 235, 247, 250, 260, 265, 273, 278, 414, 417, 434, 443, 460, 532, 559,
6. ਝਿਰਜੁ ਮਹਾਰਾਜ-11, 12, 15, 18, 24, 301,
7. ਝਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ-16, 41, 68, 112, 85, 99, 134, 182, 254, 322, 349, 350, 520, 546, 555, 557, 559,
8. ਝਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਡੇਵਾਲ-17,
9. ਝਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਰਨਾ-21, 23, 27, 48, 60, 61, 66, 151,
10. ਝਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਧ ਬਿਨਾਈ-

- 23, 34, 48, 66, 74, 94,
101, 121, 124, 132, 138,
140, 149, 154, 161, 163,
167, 172, 173, 174, 179,
181, 183, 185, 207, 208,
211, 237, 246, 248, 250,
272, 276, 313, 386, 475,
11. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਚਾਚਲਾ-27,
12. ਬੈਤਾ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ-35,
13. ਬੇਲੀ ਰਾਮ ਕਵਾ-38,
14. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-35, 41,
15. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਕਰਾ-41,
16. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਥਾ: ਨ:-47, 77,
78, 85, 89, 174, 240,
248, 383, 437, 472, 519,
520, 555,
17. ਬਲਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋ:ਵਾ:-
49, 163,
18. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਖੀ-58,
19. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਹਿਮਲਾ-70,
20. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਬੋਰ-ਜਗਦੀਸ਼-77,
391,
21. ਬਲੀ ਸਿੰਘ-ਭਗਤ ਸਿੰਘ-78,
22. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ-ਜਗਤ ਸਿੰਘ-79,
23. ਬੈਸੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ-79,
24. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-82,
25. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ-ਜੇਵਾ ਸਿੰਘ-89,
26. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਖਲ-91, 112,
169, 176, 207, 255,
27. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਕੈ:-96,
301, 483,
28. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ-108,
29. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੇਵਲ-108,
113, 141, 161, 167, 217,
325, 408, 409, 410, 448,
496,
30. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਜੈ ਸਿੰਘ ਬੱਟੀ-
109,
31. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆ-117,
217, 247,
32. ਬਰਾਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਡਾਪੁਟ-118,
33. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ-118,
165, 314, 371, 379, 574,
591, 595,
31. ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ-119,
32. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾ:-140,
33. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਈ ਰਾ:-140,
34. ਬੈਤਾ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ-144,
35. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ-ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਵਰਨ-150, 155, 166,
36. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਭੇਦੂਰ-154,
37. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ-159,
38. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਲਸੀ-159, 265,
39. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਭਰਾਣੀਬਾਰ-162,
40. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵਰਨ-164,
41. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਰਨ-164,
42. ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨੈਯਲ-165, 390,
43. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਕਾ ਬੋਠਾ-
178
44. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਠਰ-178,
45. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿ: ਠੇਕੇ:-181,
46. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ-206, 547,
47. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ-213,
217,
48. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-219,
492,
49. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-219,
50. ਬ੍ਰਿਜ ਕੁਸ਼ਠ ਮਹਿਰਾ-221, 231,

- 232,
 51. ਬਚਿਤ ਸਿੰਘ ਰੀਹਲ-233,
 52. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਠਾਮ: ਕਾ:-237,
 53. ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ-ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ-
 251,
 54. ਬਚਨ ਸਿੰਘ-ਵਸਣ ਸਿੰਘ-252,
 55. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਚ-261, 262,
 330, 339,
 56. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-249,
 57. ਬੰਬਈ ਦੀ ਸੰਗਤ-272,
 58. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਗ
 ਅਰਾਈਆ-291, 296,
 59. ਭਾਜ ਸਿੰਘ ਕਾਬੀਰ-298,
 60. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐਲਨਾਬਾਦ-
 305,
 61. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਲੀ-313,
 62. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੰਘਲ-314,
 63. ਬਲਬੀਰ ਬੋਰ-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ-
 315,
 64. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਚਲ-325,
 65. ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੰਬਵਾਲੀ-327,
 67. ਬਲਵਿੰਦਰ-ਕੁਲਵੰਤ ਮੰਡੀ-361,
 68. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕਮਲ-374,
 69. ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ-441, 467,
 70. ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿੰਘ ਪਲੇਸਰ-
 71. ਬੋਲੀ ਖਾਨਦਾਨ-450,
 72. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ-ਅਮਰ ਸਿੰਘ
 ਖਰਬੰਦਾ-956,
 73. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ-465,
 74. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਈਲੋਡ-466,
 75. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰੀ-473,
 76. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਯੀਰਠਨੀਆ-
 482,
 77. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ

- ਅੰਸਰ-492,
 78. ਬਾਲੀ ਨਗਰ ਕਾਛੇ-545,
 79. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-558,
 80. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ-ਮਨਧੀਰ-567,
 568,
 81. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋਰ-589,
 590,
 82. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਯਮਦਰਥ)-
 569, 570, 571,
 83. ਬਿਬੇਕ ਸਿੰਘ ਨਾਰਲੀ-573,
 ■
 1. ਬੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ-24,
 128, 130,
 2. ਬੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ-27,
 28, 29, 56, 57,
 3. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸ.-78,
 4. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰਾ ਬਾਛਾ-
 85, 171,
 5. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਿਰਜੀ-88,
 6. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਰਸਾ-118,
 7. ਬੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਧਾ ਜੀ-119,
 8. ਬੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਜੀ-143,
 9. ਬੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਗ-147, 148,
 149,
 10. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲੋਇਆ ਕਾਛੀ-
 156, 159,
 11. ਬੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ-158,
 12. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਥਾਹਪੁਰੀ-293,
 13. ਭਾਵਕੰਤੋ-ਲਾਇਲਪੁਰੀ-315
 14. ਭਜਨੀਕ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-361,
 15. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਾਹੜੀ-361,
 16. ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਜੈਕ ਸਿੰਘ ਦਬਵਾਲੀ-
 384,
 17. ਭੁੰਡਰ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ-391, 392,

18. ਵੰਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਰਹੇ-
394, 395,
19. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ-395,
20. ਰਗਦਾਨ ਸਿੰਘ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਫੇਇਦਾਈ-431, 433,
21. ਰੂਪਿੰਦਰ ਕੌਰ-ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ-447,
22. ਰਗਦਾਨ ਸਿੰਘ ਕਬੂਲਦੇਵ-453,
23. ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਸਹਾਰੀ-489,
24. ਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ-593, 594
25. ਵੈਪਾਲ ਵਾਲੇ-580,

ਮ

1. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖ-10, 16,
17, 18, 20, 22, 26, 31,
36, 38, 55, 61, 68, 69,
78, 83, 91, 92, 97, 100,
139, 140, 141, 147, 157,
161, 167, 182, 224, 243,
254, 260, 262, 265, 273,
294, 304, 220, 328, 331,
348, 383, 384, 394, 409,
418, 433, 434, 435, 445,
457, 459, 477, 488, 491,
511, 532, 559, 564,
2. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਠਾਰਾਇਟਾ-13,
77, 90, 218, 248,
3. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਹੀ-17,
4. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ/ਬਰੀ-19, 89,
120, 130, 181, 193, 246,
317, 371, 523, 540, 551,
556, 591,
5. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ-23,
24, 41, 48, 66, 73, 121,
125, 138, 140, 149, 154,
173, 272, 375, 560,

6. ਮੋਹਨ ਨਾਦਰਨੀ-25, 282,
283, 313, 547,
7. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਿਠਾਣੀ-29,
212, 238, 248, 499, 502,
506,
8. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-34,
9. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਰਵਾ:-38,
10. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਨੀ ਨਗਰ-48,
77, 78, 174, 181, 263,
383, 437, 478,
11. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨ:-58, 59,
306,
12. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ-60, 87,
244, 263, 429, 539,
13. ਮਨਜੇਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਵਾਰੀ
ਪੁੰਡਰ)-65, 97, 186, 248,
372, 396, 414, 429,
14. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾ: ਭੇ:-67,
15. ਮੋਢਾ ਸਿੰਘ-ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੂ.
ਭੇ:-71,
16. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ-76,
17. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ-76,
18. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਮਨ-76,
19. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ-ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਭਾਜਵਾ-79,
20. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਦਾਨ-440,
21. ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਚੂਖੀ-93, 195,
233, 411,
22. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹਲੀ-102,
23. ਮਨੀਰਾਮ ਮੁੰਦ-103, 104,
24. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀਡਾ-109,
25. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨਿਹਾਰੀ-115,
153, 447, 479,
26. ਮੁਖਰਿਆਲ ਸਿੰਘ ਧੂਹ ਅੰਬ:-

- 120, 178, 304, 549,
 27. ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਚੰਸਪਾਲ-120,
 126, 137, 140, 141,
 28. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਘੂ: ਨਗਰ-123,
 29. ਮਥਕੂਰ ਅਲੀ-137, 138,
 30. ਮੁਨੱਵਰ ਅਲੀ-138,
 31. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿਆਨਟ-142,
 207, 524,
 32. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਥਾਲੀ ਨ:-143,
 33. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-156,
 34. ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਰਣੀਨ-161, 224,
 531, 561,
 35. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਸਤਾਦ-173,
 36. ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਲਾਪੁਰੀ-
 178,
 37. ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਲਲਪੁਰ-182,
 38. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-182, 240,
 412, 414,
 39. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਰਵਾਰ-
 184, 364, 487,
 40. ਮਨਰਾਜ ਸਿੰਘ ਕੁਖੀ-195, 233,
 41. ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਿਰ-208,
 42. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨਪੁਰੀ-212,
 225, 325, 328, 331, 334,
 448, 458,
 43. ਮਾਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੇਠੂ ਨੰਗਲ-221,
 44. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ-232,
 329, 330,
 45. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ-ਦੇਕ ਸਿੰਘ-233,
 45. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰਾ-
 252,
 54. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਲਸੀ-252,
 55. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛਾਤੀ-253,
 56. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ-260,
 57. ਮਹਾਬੀਰ ਕੌਰ-269, 270,
 271,
 58. ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਦਾਇਲਿਨਿਸਟ-
 274, 276, 285, 287,
 59. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੰਪੁਰ-289,
 60. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਡਾਣਾ-298,
 303,
 61. ਮਲਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ-307,
 62. ਮਲਾ ਸਿੰਘ-ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ-311,
 63. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਗਤ-314,
 64. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਡਾਇਲਪੁਰੀ-315,
 525,
 65. ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ-
 316,
 66. ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-333, 334,
 67. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-335,
 68. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਜੀ-357,
 69. ਮੰਡੀ ਦੀ ਸੰਗਤ-361, 362,
 363, 374, 398, 410,
 70. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮ: ਕਰਤ-363,
 71. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ-
 377, 382,
 72. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਚਮਦਮਾ-395,
 73. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-388, 404,
 412, 414, 415, 416, 423,
 74. ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ-405,
 74. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕੌਰ-468,
 85. ਮਨੀਰਾਮ ਬਾਗਤੀ-490,
 86. ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ-498,
 87. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਘੂਬੀਰ ਨ:-537,
 88. ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰਤੀ ਨਗਰ-554,
 89. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ-567,
 568,
 90. ਮਨਜੀਤਦਿੰਦਰ ਪਟਿਆਲਾ-570,

91. ਮਹਿੰਦਰ-ਸੰਬਰ-575,

ਬ

1. ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-291,
296,

ਬ

1. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ-17, 20,
65, 66, 80, 81, 82, 86,
106, 127, 145, 146, 157,
161, 167, 178, 188, 189,
202, 222, 228, 443, 449,
456, 474, 476, 490, 527,
572, 574,

2. ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ-10, 94,
555,

3. ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਮਸ਼ਹੂਰਾ-14, 186,
199, 200, 246, 328,

4. ਭਾਜਨ-ਸਾਜਨ-15 16, 19,
33, 53, 173, 208, 567,
568, 576,

5. ਰਾਖੀਰ ਸਿੰਘ ਮੋਜਰ-22,

6. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ-28,
29,

7. ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ-32,

8. ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪੰ:-32, 33, 37,
38, 39, 40, 48, 301,
302,

9. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੁਧਾ ਜੀ-34, 36,
38, 65, 177, 181,

10. ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਗਦਾ:-34,

11. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਨਾ-41, 182,
207, 253, 287, 555,

12. ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ-ਰਾਣੀ-48

13. ਰਾਜਿੰਦਰ-ਰਮਿੰਦਰ-48, 100,
211,

14. ਰੋਟਰ ਸਿੰਘ-52,

15. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੀਆ-54,

16. ਰਾਣੀਕ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀ-56, 57,
62,

17. ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਪੰ:-60, 268,
279, 283, 302,

18. ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਬੈਂਕੋਕ-63, 64,
69,

19. ਰਾਮ ਰਤਨ ਪਾਹਵਾ-ਨਿਰਮਲਾ-
63,

20. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ-65,

21. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਸੈ: ਨ:-
79, 91,

22. ਰਾਖੀਰ ਸਿੰਘ ਭਰਾਦੀਵਰ-88,
97, 159,

23. ਰਤਨ-ਰਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ-94,

24. ਰਾਖੀਰ ਲਾਲ ਧੂਪ:-111,

25. ਰਾਖੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਰਥ-130,

27. ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਟੈਂਟ ਹਾਊਸ-137,
537, 555,

28. ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ-147,

29. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ-158,

30. ਰਣਜੀਤ ਬਲਬੰਤਾ-174, 175,
269, 270,

31. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਗੁਰਮੀਤ ਬੈਂਕੋਕ-
177, 519, 527,

32. ਰਾਮ ਗ੍ਰਿਥਨ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ-180,
183,

33. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਰਾਪ ਬਾਗ-
183,

38. ਰਾਖੀਰ ਬੋਰ ਬਲਬੰਤਾ-193,
207,

39. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਰ-201,

40. ਰਾਜੇਸ਼ ਬੋਲੀ-210, 452, 587,

- 588,
 41. ਰਾਮਨਾਥ ਭਾਲੀਆ-211,
 42. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੇਰ ਨਗਰ-215,
 43. ਰਾਗੇਸ਼ ਬੇਦੀ-218, 241, 222,
 224,
 44. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਾਲਾ-219,
 325, 458, 494, 497,
 45. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ-
 262, 284,
 46. ਰਾਮ ਕਪੂਰ-265, 474, 273,
 285,
 47. ਰਮੇਸ਼ ਕਪੂਰ-267, 273,
 48. ਰੋਸਨ ਕੁਮਾਰੀ-ਡਬਲ ਮੁਹੰਮਦ-
 269,
 49. ਰਾਜ ਕਪੂਰ-271, 273,
 50. ਰਾਗੇਸ਼ ਬੇਦੀ-273,
 51. ਰੋਨੂੰ ਬੇਦੀ-273,
 52. ਰਾਜੀਵ ਸਾਗਰ ਕਲਲ ਭਾ:-280,
 53. ਰਾਮ ਆਗੂਜਾ-285, 286,
 295,
 54. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਚੌਭਾ-289,
 55. ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਭਾਟੀਆ-303,
 574,
 56. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੇਰ ਨਗਰ-309,
 57. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭਰੀ ਵਾਲਾ-311,
 58. ਰੂਪ ਰਾਮ ਹਜ਼ੂਰ-312,
 59. ਰਾਗੀ ਜਥਾ-320, 334, 385,
 402, 466, 467, 478, 511,
 520, 523, 532, 537, 366,
 60. ਰਾਜੀਵ ਭਾਈ-320, 322,
 61. ਰਾਜਿੰਦਰ-ਰਵਿੰਦਰ ਲੁਧਿ:-323,
 62. ਰਾਜਿੰਦਰ ਬੋਰ ਬੀਬੀ-379,
 63. ਰਮੇਸ਼ ਬੇਪਤਾ ਸ੍ਰੀ-426,
 64. ਰਾਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤਰਾਈਵਰ-
 429, 494,
 65. ਰਾਮ ਦੇਵੀ-ਜੀ ਸਿੰਘ-443,
 483,
 66. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਥਾ-
 445,
 67. ਰਤਨ ਚੈਚ ਪਰਦਾਰ-461,
 68. ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭੱਬਰ-489,
 69. ਰਾਮਬੀਰ ਸਿੰਘ-ਰੋਜਾ ਸਿੰਘ-489,
 70. ਰਾਜਿੰਦਰ ਬੋਰ ਹੰਸਪਾਲ-540,
 544,
 71. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰ:-546,
 72. ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰ:-571,
 73. ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਜਾਜ-578
 ਡ
 1. ਨਧੀਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਰਜਾਖ-9,
 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
 2. ਡਰੀਡ ਹੁਸੈਨ-25,
 3. ਡਰਾਏ ਸਿੰਘ ਵਰਵਾਡਾ-27,
 31, 67, 87, 126, 194,
 232, 293,
 4. ਡਰਾਏ ਨਾਥਾਇ-34,
 5. ਡਾਢ ਸਿੰਘ ਚਿੱਲੀ-56, 57,
 61, 62,
 6. ਡਾਢ ਸਿੰਘ ਬੰਗਲਪੁਰ-78,
 7. ਡਾਢ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ-132,
 8. ਡਾਢੀਰ ਸਿੰਘ ਅੰਨਹਾਰੀ-133,
 134,
 9. ਡਾਢ ਸਿੰਘ ਹੋਦਰਾਥਾ-169,
 176, 177, 182, 551, 562,
 10. ਡਾਢ ਸਿੰਘ ਸੇਰ ਨਗਰ-176,
 182,
 11. ਡਰਾਏ-273, 274,
 12. ਡਾਢ ਸਿੰਘ ਡਰਾਏ-299,
 13. ਡਾਢੀਪੁਰੀ ਪਰਦਾਰ-318,

14. ਲਾਜੋ-ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ-360, 391,
15. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ-361,
16. ਲੰਗਰ ਸੇਵਕਾਵ-411, 550,
17. ਲਾਲ ਜੀ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ-425,
18. ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਪਲਕਾਰ-437, 568,
19. ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਛਾਪਿਆਂ ਵਾਲੀ-438, 439,
20. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਆਹਲ-440,
21. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਛਾਇਰੇਜਟਰ-570, 571,
22. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਰਾਈਆਂ-574, 575,

ਚ

1. ਚਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਠੀ-13, 14, 155, 163, 217,
2. ਚਲਾਇਤ ਖਾ ਦੁਸਠਾਦ-32, 60, 74, 93, 247, 248, 249, 250, 266, 270, 221, 555, 566,
3. ਚਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੇਠ-119,
4. ਚੜੀਚ ਸਿੰਘ ਭਾਈ-118, 167, 508,
5. ਚਿਸ਼ੋਬਰ ਸਿੰਘ ਥੋਲੇ ਜੀ-135, 137, 199,
6. ਚਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ-138,
7. ਚਿਆਸ ਮੁਨੀ-145,
8. ਚਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਠ-181
9. ਚਿਜੇ ਕਰਕ-196,
10. ਚਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੁਸੱਵਰ-223, 544, 546,
11. ਚਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਫੋਹਰਟਾ-231,
12. ਚਿਦਿਅਕ ਸਮੇਲਨ ਚਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦਿਨਾਮ-338, 339,

13. ਚਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਰਮੇਸ਼ ਠ:-378
14. ਚਿਜੇ ਚੋਪੜਾ ਸ੍ਰੀ-426,
15. ਚਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜਮਸ਼ੇਰੀਆ-450, 477,
16. ਚਾਰਾ ਜਥਾ-474,
17. ਚਮਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀਆ ਚੱਗ-479,
18. ਚੀਰਾ, ਪਾੜੀ ਵਾਲੀ-488,
19. ਚਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇ ਸੇਠ-587, 581,
20. ਚਿਸ਼ਵਨਾਥ ਡਿਵਾੜੀ-570,

ਛ

1. ਚੇਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ-16, 87, 95, 142, 174, 235, 249, 539, 555, 560,
2. ਚੌਰਰ ਚਾਓ ਪੰ: 37, 39,
3. ਚੀ ਚਾਓ ਪੰ:-39,
4. ਚਮੇਰ ਸਿੰਘ ਠਾਵਰ ਜੀ-48, 53, 73, 74, 135, 137, 170, 190, 209, 213, 237, 260, 261, 263, 319, 320, 370, 389, 520,
5. ਚਿਵ ਕੁਮਾਰ ਸੇਵਰ-60, 125, 266, 287,
6. ਚਵਾਤ-95,
7. ਚੇਰ ਸਿੰਘ ਜਾਕੀ-128,
8. ਚਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ-128, 751,
9. ਚਿਵ ਸਿੰਘ ਚਿਜਲੀਵਾਲ-146,
10. ਚੇਰ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ-154, 214, 246, 430,
11. ਚੇਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ-156,
12. ਚਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ-158,
13. ਚਿਕਾਰਾ ਸਿੰਘ-ਗਵਰਨ ਚੌਰ-159, 327, 477,
14. ਚਾਰਦਾ-254,

16. ਸ੍ਰੀ ਵਾਸਤਵ-349,
17. ਬਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਖਮ-356,
18. ਲਖਨਮ-425,
19. ਬਲੀ ਪਾਲ ਕੁੰਤਰ-462,
20. ਬੇਰ ਸਿੰਘ ਮਾਲ-549,
21. ਬਿਰ ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਰੀਫਾਲ-549
22. ਸੁਭਾਟ-560,
23. ਬਾਡੀ-ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ-565,

1. ਮਜਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਘੀ-10, 13,
16, 17, 34, 35, 47, 66,
76, 132, 133, 139, 154,
217, 235, 247, 441, 505,
510,
2. ਮਲਿਦ ਹੁਸੈਨ-145,
3. ਮਜਾਨ ਸਿੰਘ ਖਾਨ-331, 487,
522, 523, 528,

1. ਜਾਬਿਰ ਹੁਸੈਨ-33, 40,
2. ਜੈਤ ਸਿੰਘ ਸਿਆਨੀ-75, 141,
183, 186, 188, 191, 289,
320, 321 322, 373, 539,

1. ਭਗੀਰ ਚੰਦ ਕੁਲੀ-65, 66,
73, 76, 165,
2. ਭਗਤ ਹੁਸੈਨ ਪਟਿਆਲਾ-172,
3. ਭਗੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ-194,
260,
4. ਭਗੀਰ ਮੁਹੰਮਦ-270, 271,
5. ਭਤਤ ਸਿੰਘ-ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ-470,
471,
6. ਭਾਗੂਕੀ ਕਾਮਰੋਭ-516,

ਮੇਰੀ ਕਿਰਤ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਸੰਜੋਖ ਰਖੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ, ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਨਸੀਬ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਬੀਤੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਹੀ ਯਤਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਇਹ ਲਿਖਤ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮ ਖੇਤਰ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰੀ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕਤਾ ਸਿਰਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿੰਦੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਫੇਰ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ। ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

—ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ

"ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੇੜਾਂ" (7) ਦੇ ਪਾਠ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਲਈ ਇਕ ਸੱਜਰਾ ਤੇ ਸੁਖਾਵਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਗਾਰਟ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੇ ਨਾਵਲ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਾਂ... ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵਡਮੁੱਲੇ ਪਲਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਾਥ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਰੱਖੇ ਹਨ... ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕਨਪਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੌਗ ਸੱਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੈ।

—ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ:)

ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਖੂਬੀ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ, ਸਿਮੂਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ।... ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਿਸ ਬਾਰੀਕੀ, ਸੂਝ ਤੇ ਲਘਨ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਕਲਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਲਿਖਤ ਦੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ ਹੈ।

—ਅਤੇ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ:)

'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ

ਇਹ ਪੁਸਤਕ (ਖੰਡ 1-2-3-4-5-6-7) ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਤਾ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ। ਸਮਰਾਲੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਗਾਰਟ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ।

—ਡਾ: ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ 'ਤਾਪ'

'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਵਿਚ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੰਘਟੀ ਰਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ।

—ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਈ

'ਆਰਜੀ' ਦਸੰਬਰ 96 ਵਿਚ

ਮੇਰੀ ਕਿਰਤ ਇਹ ਵਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਸੰਜੋਖ ਰਖੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ, ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇਂ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਬੀਤੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਹੀ ਯਤਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਇਹ ਲਿਖਤ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮ ਖੇਤਰ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰੀ ਹੈ।

ਬੰਨ੍ਹੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕਤਾ ਸਿਰਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਦਾ ਕੋਂਦਰੀ ਬਿੰਦੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਫੇਰ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵਿਰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ। ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

—ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ